

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์
ผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

ที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

The impact of democratic political development affecting people
in Nakhon Ratchasima Province

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล

รายงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย

จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2564

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ธันวาคม 2564

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์
ผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

ที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

The impact of democratic political development affecting people
in Nakhon Ratchasima Province

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล

รายงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย

จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2564

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ธันวาคม 2564

หัวข้อวิจัย ผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัด นครราชสีมา

ผู้วิจัย เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล

หน่วยงาน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ปีที่ทำการวิจัยเสร็จเรียบร้อย พ.ศ. 2564

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชน เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชน และเพื่อวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชน พื้นที่ศึกษาคือ จังหวัดนครราชสีมา การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร

ผลการศึกษาพบว่า 1) ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง ระบบการค้าต่างประเทศของไทยที่เป็นระบบผูกขาดโดยเจ้าและขุนนางได้กลายเป็นเรื่องของการค้าเสรี สังคมไทยเปลี่ยนจากการมีเจ้า-ขุนนาง-ไพร่-ทาส กลายเป็น เจ้า-ข้าราชการ-ราษฎร และมีสิ่งที่เรียกว่า “ชนชั้นกลาง” แทรกอยู่ตรงกลาง ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ นับจากนี้ไปจึงพบว่ามีการเข้ามามีบทบาททางการเมือง ในนครราชสีมาจะมีผู้ใช้ผู้มีพื้นฐานสืบตระกูลในท้องถิ่น หรือกลุ่มขุนนางที่สะสมอำนาจกันมานานตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่เป็นข้าราชการหรือพ่อค้าที่สะสมความมั่งคั่ง 2) การเห็นภาพความขัดแย้งของคนในสังคมมาโดยตลอด อาทิ ความขัดแย้งของคนเสื้อเหลือง เสื้อแดง หรือการที่ตนใช้สิทธิใช้เสียงทางการเมืองในการเลือกตั้ง แต่พรรคที่ตนเลือกกลับถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรค สภาพสังคมเศรษฐกิจที่เหลื่อมล้ำสูง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายเพียงเสี้ยววินาที การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้การเติบโตของเด็กรุ่นใหม่แตกต่างไปจากคนรุ่นก่อน ที่ไม่อาจนิ่งเฉยหรือไม่ตั้งคำถามกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมที่ส่งผลกระทบต่อตัวพวกเขาเองโดยตรงได้ 3) การใช้บทบาทของผู้นำชุมชนในระดับท้องถิ่น ในการสร้างความสมานฉันท์ตั้งแต่ระดับชุมชน เป็นตัวการในการเปลี่ยนแปลง ทักษะคิด ค่านิยม และความเข้าใจที่ถูกต้องของแนวทาง “สันติวิธี” ทั้งนี้ สถานการณ์ความรุนแรงในอดีตที่ผ่านมาจะกลายเป็น “ครู” ที่เก็บไว้สอนเยาวชนรุ่นหลังให้ศึกษา เรียนรู้ เพื่อมิให้ “กงล้อแห่งประวัติศาสตร์ ความแตกแยกในสังคมไทย ได้เกิดขึ้นอีก”

Title The impact of democratic political development affecting people in Nakhon Ratchasima Province

Researcher Settawat Chokwarakul

Institute Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Year 2564

ABSTRACT

This research study aims to analyze the impact of democratic political development on the people to analyze the relationship of the impact of democratic political development on people's political conflicts. And to analyze the approaches to solving political conflicts of the people the study area is Nakhon Ratchasima Province This research uses a qualitative research methodology. It consists of documented research.

The results of the study showed that 1) after the change of governance Thailand's foreign trade system, which was monopolized by princes and nobles, has become a matter of free trade. Thai society has changed from having Chao-noble-priest-slave becomes a prince-official-people and there is something called "middle class" inserted in the middle has given the people the opportunity to take part in the governance of the country from now on, it is found that there are people who play a role in politics. In Nakhon Ratchasima, people usually do not have a local family background. or a group of nobles who have accumulated power for a long time since the absolute monarchy but rather as a civil servant or a merchant who accumulates wealth; 2) seeing the image of people's conflicts in society all along, such as the conflict of the yellow shirts and the red shirts, or their right to use their political votes in elections but the party they chose was disbanded by the Constitutional Court. High social-economic conditions coupled with the rapid technological change, information and news spread in just a fraction of a minute. These changes

differentiate the growth of the younger generation from the previous generation. That cannot be silent or question what is happening in society that directly affects themselves; 3) the role of community leaders at the local level; in building reconciliation from the community level, it is a factor in changing attitudes, values and a correct understanding of the “peaceful” approach. This past violent situation will become the “teacher” that keeps teaching the younger generations to study, to avoid giving “the wheel of history of divisions in Thai society has happened again.”

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง “ผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา” สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย ทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่จากสำนักงานจังหวัดนครราชสีมา เจ้าหน้าที่ห้องสมุดของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกให้ผู้วิจัยสามารถเข้าไปศึกษาค้นคว้าข้อมูลประกอบการวิจัยจากเอกสารชั้นต้น ทั้งหนังสือพิมพ์ บันทึกข้อมูลประวัติศาสตร์ร่วมสมัย บันทึกข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน และเอกสารชั้นทุติยภูมิ ทั้งงานวิจัย บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความของสื่อออนไลน์ ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัยมีความมุ่งหวังว่าองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ ตลอดจนประชาชนผู้สนใจได้รับความรู้ ความเข้าใจต่อผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ได้รับความรู้ ความเข้าใจความสัมพันธ์ของผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา และได้รับความรู้ ความเข้าใจแนวทางการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา และของประเทศไทย อันจะเป็นประโยชน์ในการนำผลการวิจัยไปปรับใช้กับทุกภาคส่วนของสังคมไทยในอนาคตต่อไป งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ประจำปีงบประมาณ 2564 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล
นักวิจัย

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญเรื่อง.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
วิธีการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ.....	7
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	8
ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดนครราชสีมา.....	8
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประชาธิปไตยและการพัฒนาการทางการเมือง.....	20
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างความทันสมัย.....	29
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง.....	50
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง.....	68
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง.....	79
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	91
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	97
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	98
วิธีการวิจัย.....	98
การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	99
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	99
แผนการดำเนินงานตลอดแผนงานวิจัย.....	99

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย.....	101
ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1.....	101
ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2.....	175
ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3.....	225
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	257
สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1.....	257
สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2.....	263
สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3.....	268
อภิปรายผลการวิจัย.....	273
ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้.....	300
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	301
บรรณานุกรม.....	302
ประวัตินักวิจัย.....	313

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ 2.1	พื้นที่ลุ่มน้ำย่อยที่สำคัญในเขตจังหวัดนครราชสีมา.....	13
ตารางที่ 2.2	โครงการชลประทานขนาดใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา.....	14
ตารางที่ 2.3	ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตร จังหวัดนครราชสีมา.....	15
ตารางที่ 2.4	ความสัมพันธ์ของกระบวนการสังคมขยับตัวกับเสถียรภาพทางการเมือง.....	40
ตารางที่ 2.5	ผลผลิตประชาชาติต่อบุคคลกับข้อขัดแย้งที่รุนแรง ปี ค.ศ.1958-1965.....	41
ตารางที่ 2.6	รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง.....	73
ตารางที่ 2.7	กระบวนการตัดสินใจแก้ปัญหาข้อพิพาทและผลแห่งการตัดสินใจ.....	81
ตารางที่ 2.8	แสดงถึงความแตกต่างระหว่างการเจรจายืดหยุ่นและการเจรจาโดยยึด ผลประโยชน์เป็นหลัก.....	83
ตารางที่ 4.1	สายแกนนำสำคัญคณะราษฎร.....	118
ตารางที่ 4.2	สรุปการวิเคราะห์ผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มี ผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา.....	170
ตารางที่ 4.3	สรุปการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตาม..... ระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนใน..... จังหวัดนครราชสีมา.....	220
ตารางที่ 4.4	สรุปการวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของ..... ประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา.....	252
ตารางที่ 5.1	สรุปการวิเคราะห์ผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มี.... ผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา.....	257
ตารางที่ 5.2	สรุปการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตาม..... ระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนใน..... จังหวัดนครราชสีมา.....	263
ตารางที่ 5.3	สรุปการวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของ..... ประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา.....	268
ตารางที่ 5.4	สรุปการวิเคราะห์ผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มี.... ผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา.....	273

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ 5.5	สรุปการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตาม..... ระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนใน..... จังหวัดนครราชสีมา.....	283
ตารางที่ 5.6	สรุปการวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของ..... ประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา.....	293

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
ภาพที่ 2.1	แผนที่จังหวัดนครราชสีมา.....	10
ภาพที่ 2.2	ลักษณะตัวแปรของการสร้างความทันสมัยทางการเมือง.....	43
ภาพที่ 2.3	ส่วนผสมวัฒนธรรมการเมืองรูปแบบต่าง ๆ.....	61
ภาพที่ 2.4	สาเหตุของการมีส่วนร่วมทางการเมือง.....	75
ภาพที่ 4.1	คณะราษฎรสายทหารบก.....	116
ภาพที่ 4.2	คณะราษฎรสายทหารเรือ.....	117
ภาพที่ 4.3	พระราชพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม.....	122
ภาพที่ 4.4	พระองค์เจ้าบรมเดช.....	128
ภาพที่ 4.5	พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	132
ภาพที่ 4.6	พระยาพหลพลพยุหเสนา.....	134
ภาพที่ 4.7	พระองค์เจ้าบรมเดช.....	179
ภาพที่ 4.8	พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	180
ภาพที่ 4.9	การประชุมของประชาชนภายหลังเหตุการณ์กบฏบวรเดช.....	183
ภาพที่ 4.10	การประชุมประท้วงในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516.....	187
ภาพที่ 4.11	การประชุมประท้วงในช่วงเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ.....	195
ภาพที่ 4.12	การประชุมประท้วงของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. ช่วงปี พ.ศ.2548-2557... ..	198
ภาพที่ 4.13	การประชุมประท้วงของกลุ่ม นปช. ในปี พ.ศ.2557.....	199

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งปรัชญารากฐานที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย คือ ธรรมชาติของมนุษย์ (Human Nature) มนุษย์โดยธรรมชาติส่วนใหญ่เป็นผู้มีเหตุผล เสรีภาพของมนุษย์ (Liberty) ถือว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับเสรีภาพภายใต้สัญญาประชาคมตามแนวคิดของรูสโซ ผู้ทรงอำนาจอธิปไตย คือประชาชนที่มารวมตัวกัน ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ (Equality) มนุษย์มีความสามารถที่แตกต่างกันแต่โดยธรรมชาติมนุษย์มีความเท่าเทียมกันในโอกาสที่จะมีชีวิตที่ดี ในสังคม และอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty) หลักการของการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้แก่ หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักเสียงข้างมาก และหลักกฎหมาย (สมบัติ อารังธัญวงศ์. 2554: 33 - 35) รูปแบบการเมืองประชาธิปไตยประเทศไทยได้เลือกรูปแบบการควบอำนาจ (Fusion of Power) หรือโดยทั่วไปเรียกว่าระบบรัฐสภา (Parliamentary System) เป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาจากประเทศอังกฤษ (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. 2550: 4 - 5) โดยที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคมและเป็นสัตว์การเมือง “ไม่ว่าคุณจะเกี่ยวข้องกับการเมืองหรือไม่ แต่การเมืองจะเกี่ยวข้องับชีวิตคุณอย่างแน่นอน” (เอกวิทย์ มณีธ. 2554) นั่นก็คือ การเมืองจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชีวิตการดำรงชีวิตทุกด้านทุกมิติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นซึ่งเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวม

ตลอดระยะเวลากว่า 89 ปี การเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย ยังมีปัญหาอยู่มากมายทั้งปัญหาเชิงระบบ เช่น รัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบ สถาบันรัฐสภา พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ เป็นต้น และปัญหาคนทางการเมืองซึ่งเกิดจากการหลอหลอมทางสังคมการเมืองไทย ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ อุดมการณ์ ทศนคติ ค่านิยมที่เป็นแนวโน้มของการรับรู้ อารมณ์ ความรู้ และการประเมินคุณค่า ส่งผลต่อพฤติกรรมที่มีต่อระบบการเมือง ก่อตัวสะสมเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่เอื้อและไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่มีรากฐานมาจากกลุ่มประเทศตะวันตก ส่งผลต่อรูปแบบการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ก่อผลให้ได้ลักษณะการเมืองที่ไม่พึง

ประสงค์เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศ เช่น การใช้เงินเป็นใหญ่ การผูกขาดอำนาจทางการเมืองโดยคนจำนวนน้อย คนที่มีความสามารถเข้าสู่ระบบการเมืองได้ยาก การทุจริตประพฤติมิชอบ เผด็จการโดยระบบรัฐสภา การต่อสู้ขัดแย้งเรื้อรังและความไร้เสถียรภาพทางการเมือง การบริหารและทางนิติบัญญัติ และขาดสถานะผู้นำทางการเมือง นับวันปัญหาการใช้เงินเป็นใหญ่มีความรุนแรงมากขึ้นจนกลายเป็นการเมืองเงินตราหรือ ธนาธิปไตย (Money Politic) จนนำไปสู่ความขัดแย้งและรุนแรงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ท่ามกลางบริบทสังคมโลกทุนนิยมที่ไร้พรมแดน การแก้ปัญหาในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ดูเหมือนว่าจะเน้นหนักไปที่การแก้ปัญหาเชิงระบบโดยเฉพาะรัฐธรรมนูญ ซึ่งก็แก้ และพัฒนาได้ระดับหนึ่ง แต่ปัญหารากฐานการพัฒนาประเทศที่เกิดความเหลื่อมล้ำ ไม่เป็นธรรม ที่นอกจากไม่ได้รับการแก้ไขแล้ว ช้ำร้ายจะมีมากขึ้นทุกขณะ การพัฒนาทางการเมืองโดยกระบวนการประชาธิปไตยที่สำคัญที่สุด คือ การเมืองภาคประชาชนหรือการเมืองภาคพลเมือง ทั้งที่ไม่เข้าใจและเข้าใจไม่ตรงกันที่ส่งผลต่อปัญหาความขัดแย้งรุนแรง จนสังคมเรียกหาความปรองดอง สมานฉันท์ สงบสุข และยั่งยืนของการเมืองทุกระดับ ทำอย่างไรให้คนไทยโดยเฉพาะประชาชนในสังคมต่างจังหวัด มีวัฒนธรรมทางการเมืองที่ถูกต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึงการหล่อหลอมมาตั้งแต่ความรู้ ความเข้าใจ อุดมการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติและพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม เอื้อต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทางการเมืองจึงต้องมีลักษณะรูปแบบและยุทธศาสตร์ ที่ถูกต้องเหมาะสมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยเฉพาะองค์ความรู้ด้านการสร้างวัฒนธรรมและพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกเหนือจากการมุ่งพัฒนาที่มุ่งเน้นไปที่ระบบมากเกินไปจนลืมนักพัฒนาคนทางการเมืองที่ต้องควบคู่กันไป

ผลกระทบของความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ต่างจังหวัดของประเทศไทยนับตั้งแต่มีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวาง จนไม่สามารถจะตอบได้ด้วยมโนทัศน์ (concept) ต่างๆ ที่มีมาแต่เดิมอีกต่อไป ไม่ว่าจะเป็นมโนทัศน์ “สังคมชวานา” มโนทัศน์ “สังคมชนบท” หรือมโนทัศน์ “วัฒนธรรมชุมชน” จำเป็นจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลใหม่เพื่อวิเคราะห์สังคม จากการพิจารณาบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงอย่างละเอียด แล้วเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความเปลี่ยนแปลงของบริบทดังกล่าวนี้กับความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างความรู้สึนึกคิดของประชาชน ที่ทำให้ประชาชนออกมาแสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในหลายลักษณะเพื่อเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ได้แก่ การเมืองท้องถิ่น การเมืองวัฒนธรรม การเมืองภาคประชาชน ตลอดจนการแสดงออกในเวทีการเมือง

ระดับชาติ ซึ่งทำให้ความขัดแย้งทางการเมืองในระดับชาติขยายตัวมากขึ้น การศึกษาเพื่อเข้าใจผลกระทบความเปลี่ยนแปลงของสังคมประชาชนในต่างจังหวัดในมิติต่างๆ จะมุ่งเน้นให้เห็นความผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย นับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475 ไปจนถึงปัจจุบัน (2564) การศึกษาดังกล่าว จะทำให้เห็นผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่มีการต่อสู้ต่อรองอย่างซับซ้อนมากขึ้นของคนแต่ละกลุ่มที่เติบโตและเสื่อมสลายลงภายใต้เงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนแต่ละกลุ่มนั้นได้ส่งเสริมหรือขัดขวางการสร้างพื้นที่การต่อรองทางการเมืองของคนส่วนใหญ่หรือไม่ อย่างไร

ในส่วนของจังหวัดนครราชสีมาหรือโคราช เป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของไทย ถือเป็นจังหวัดที่มีขนาดพื้นที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ด้วยมีขนาดพื้นที่ประมาณ 20,493.964 ตารางกิโลเมตร และมีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับ 2 ของประเทศรองจากกรุงเทพมหานครเท่านั้น บริเวณจังหวัดนครราชสีมาในปัจจุบันปรากฏร่องรอยและหลักฐานแสดงว่ามีการพัฒนาของชุมชนโบราณมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อราว 4,000 - 3,000 ปีมาแล้วที่บริเวณเขาจันทร์งาม อำเภอสีคิ้ว ภาพเขียนแสดงการดำเนินชีวิต ของคนในสังคมล่าสัตว์ นอกจากนี้ยังมีการขุดค้นทางโบราณคดี พบหลักฐานทางด้านการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกษตรกรรมที่เก่าแก่ที่สุดของเมืองนครราชสีมา เมื่อประมาณ 3,000 ปีมาแล้วที่บ้านธารปราสาท อำเภอโนนสูง และยังพบหินตั้งเป็นรูปวงกลมที่บ้านหินตั้ง อำเภอสูงเนิน เมืองนครราชสีมาถูกกล่าวถึงเป็นครั้งแรก จากเอกสารสมัยพระบรมไตรโลกนาถ ในกฎหมายเรื่อง พระอัยการตำแหน่งนาพลเรือน และนาทหารหัวเมืองที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 1998 ระบุว่าเมืองนครราชสีมาเป็นเมืองชั้นโท เจ้าเมืองมีบรรดาศักดิ์เป็นออกญาอำเภอสงครามราชภัททิยวิเศษ ศักดินา 10,000 ไร่ แต่ที่น่าสนใจที่สุดอยู่ตรงที่ว่า นครราชสีมาเป็นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพียงเมืองเดียวที่ถูกระบุไว้ในรายชื่อ เมืองของกฎหมายฉบับนี้ (สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา. (ออนไลน์). 2564)

ในปี พ.ศ. 2475 คณะราษฎรทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย ได้ยกเลิกการจัดหัวเมืองมณฑลเทศาภิบาลและจัดใหม่เป็นภาคเมื่อ พ.ศ. 2476 สำหรับมณฑลนครราชสีมา เปลี่ยนแปลงเป็นภาคที่ 3 มีจังหวัดในการปกครอง 6 จังหวัดคือ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี ตั้งที่ว่าการอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา และในปีเดียวกันนี้เอง เกิดเหตุการณ์กบฏบวรเดช ที่ใช้กองทหารจากจังหวัดนครราชสีมา เป็นกำลังหลักในการก่อกบฏบวรเดช

(11 - 25 ตุลาคม 2476) ถูกปราบปรามรุนแรงจากรัฐบาล นำไปสู่การแก้ไขการปกครองส่วนภูมิภาคใหม่อีกครั้ง โดยตราพระราชบัญญัติว่า ด้วยระเบียบบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2476 เพื่อควบคุมการปกครองให้ได้อย่างใกล้ชิด โดยยุบมณฑลเทศาภิบาลและจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคออกเป็นจังหวัดและอำเภอ จังหวัดมีฐานะเป็นหน่วยบริหารราชการแผ่นดิน มีข้าหลวงประจำจังหวัดและกรรมการจังหวัดเป็นผู้บริหาร ด้วยเหตุนี้มณฑลนครราชสีมาจึงถูกยุบและตั้งเป็นจังหวัดนครราชสีมาตั้งแต่นั้นมา ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา การปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จังหวัดนครราชสีมาเป็นที่ตั้งของแหล่งอารยธรรมอันเก่าแก่นับตั้งแต่สมัยทวารวดี สมัยขอม กระทั่งสมัยที่ได้รับอิทธิพลจากอาณาจักรล้านช้าง เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ มีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ปัจจุบันจึงได้มีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งฐานการผลิตภายในจังหวัดเป็นจำนวนมากขึ้น (สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา. (ออนไลน์). 2564)

ในส่วนการเมืองของจังหวัดนครราชสีมา พบว่ามีปัญหาความขัดแย้งออกมาเป็นระยะ ๆ ดังกรณี หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันเสาร์ที่ 8 มีนาคม พ.ศ.2557 ได้รายงานข่าวว่า แกนนำคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) นครราชสีมา นำโดย ทพ.ศุภผล เอี่ยมเมธาวิ พร้อมแกนนำคนสำคัญในจังหวัดนครราชสีมาหลายคน และกลุ่มผู้ชุมนุมกว่า 500 คน รวมตัวกันเคลื่อนขบวนต่อต้านการแบ่งแยกดินแดน โดยเดินขบวนมารวมตัวกันที่หน้าสำนักงานตำรวจภูธรภาค 3 อำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา โดยขึ้นเวทีปราศรัยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่ข้างประชาชน พร้อมกับโจมตีการที่ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) เปิดเวทีรับสมัครอาสาสมัครพิทักษ์ประชาธิปไตยแห่งชาติ (อพปช.) ที่สนามหน้าศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา จากนั้นกลุ่ม กปปส. นครราชสีมา ได้เคลื่อนขบวนไปเปิดเวทีปราศรัยห่างจากจุดรับสมัคร อพปช. ของกลุ่ม นปช. เพียง 50 เมตร เพื่อแสดงออกถึงการต่อต้านการเปิดรับสมัครดังกล่าว ก่อนที่ทั้งสองฝ่ายจะเปิดฉากตะโกนด่าทำร้ายกัน และมีกลุ่ม นปช. หลายคนพยายามเดินออกมาหากกลุ่ม กปปส. ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจ และการ์ด นปช. ช่วยกันห้ามไว้ เพราะเกรงว่าจะเกิดความรุนแรง (เดลินิวส์. (ออนไลน์). 2558)

นอกจากนี้แล้วพบว่ามีกิจกรรมชุมนุมประท้วงของนักศึกษา นักเรียน และประชาชน เพื่อแสดงพลังการต่อต้านรัฐบาล ดังกรณี ไทยรัฐออนไลน์ วันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ.2563 ได้รายงานข่าวว่า “4 มหาวิทยาลัยในโคราช นักเรียน ประชาชน แสดงพลังทวงคืนประชาธิปไตย นิสิต นักศึกษา เยาวชนโคราช ทำกิจกรรมชุมนุม” "แสดงพลังเพื่อทวงคืน ประชาธิปไตย คนโคราชไม่ทน เยาวชนปลดแอก" ที่ลานย่าโม ขับไล่รัฐบาลพร้อมข้อเรียกร้อง 4 ประการ เมื่อเวลา 17.30 น. วันที่ 24 ก.ค.

พ.ศ.2563 ผู้สื่อข่าวรายงานว่ามีการจัดกิจกรรมของ “กลุ่มนิสิต นักศึกษา เยาวชนคนโคราช เพื่อประชาธิปไตย” โดยมีนิสิต นักศึกษา จากมหาวิทยาลัย อาทิ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน จ.นครราชสีมา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล รวมถึงนักเรียนและประชาชน เดินทางมารวมตัวกันลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) เพื่อแสดงพลัง โดยมีแกนนำนักศึกษาขึ้นเวทีกล่าว โดยมีทั้งการชูป้ายขับไล่และตะโกนไล่รัฐบาล ทั้งนี้ กลุ่มนิสิต นักศึกษา เยาวชนคนโคราช เพื่อประชาธิปไตย พร้อมด้วยเยาวชน นักเรียน รวมถึงนักเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย ได้ร่วมกันทำกิจกรรม “แสดงพลังเพื่อทวงคืนประชาธิปไตย คนโคราชไม่ทน เยาวชนปลดแอก” เปิดเวทีปราศรัยโจมตีขับไล่รัฐบาล โดยหมุนเวียนกันขึ้นปราศรัยเรียกร้องให้รัฐบาลยุบสภา แก้รัฐธรรมนูญ ให้นายกรัฐมนตรีลาออก พร้อมทั้งใช้โทรโข่งกล่าวเชิญชวนให้ประชาชนมาร่วมแสดงพลัง โดยก่อนเริ่มกิจกรรมแกนนำนักศึกษาพร้อมสถาปนาร่วมกันกราบไหว้สักการะย่าโม เพื่อความเป็นสิริมงคลและให้กิจกรรมราบรื่น ขณะที่ก่อนถึงเวลา 18.00 น. ผู้ร่วมกิจกรรมได้ลุกขึ้นยืนชู 3 นิ้ว เพื่อแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ต่อต้านเผด็จการ และเคารพธงชาติ โดยการชุมนุมครั้งนี้มีข้อเรียกร้อง 4 ประการ คือ หยุดใช้สถาบันโจมตีนักศึกษา, แก้ไขรัฐธรรมนูญใหม่, ยุบสภา และหยุดคุกคามประชาชน (ไทยรัฐ. (ออนไลน์). 2564)

จากความเป็นมาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา และศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อวิเคราะห์สังคมในจังหวัดนครราชสีมา ที่เปลี่ยนแปลงอย่างละเอียด แล้วเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความเปลี่ยนแปลงของบริบทดังกล่าวกับความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างความรู้สึกนึกคิดของประชาชน ที่ทำให้ประชาชนออกมาแสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในหลายลักษณะเพื่อเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ได้แก่ การเมืองท้องถิ่น การเมืองวัฒนธรรม การเมืองภาคประชาชน ตลอดจนการแสดงออกในเวทีการเมืองระดับชาติ ซึ่งทำให้ความขัดแย้งทางการเมืองในระดับชาติขยายตัวมากขึ้น รวมถึงการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เหมาะสมให้กับประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นแนวทางลดปัญหาความขัดแย้ง และสร้างความปรองดอง อันจะส่งผลให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาต่อไปได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตของการวิจัย

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** คือ ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ในมิติสังคม มิติเศรษฐกิจ และมิติการเมือง
2. **ขอบเขตด้านพื้นที่** คือ จังหวัดนครราชสีมา
3. **ขอบเขตด้านเวลา** การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเริ่มทำการศึกษาดังแต่ (1 เมษายน 2564 – 30 ธันวาคม 2564)

วิธีการวิจัย

วิธีการวิจัยผู้วิจัยจะใช้วิธีการต่าง ๆ ดังนี้

- 1) **การศึกษาเอกสาร (Documentary research)** จะใช้เอกสารขั้นต้นและขั้นรอง ดังนี้
  - 1.1 **เอกสารขั้นต้น (Primary document)** เป็นข้อมูลดิบที่ยังไม่ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ข้อมูลส่วนนี้ ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่สำคัญ เช่น หนังสือประวัติศาสตร์จังหวัดนครราชสีมา หนังสือพิมพ์ ข่าวจากสื่อออนไลน์ เป็นต้น
  - 1.2 **เอกสารขั้นรอง (Secondary document)** เป็นข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วระดับหนึ่งและเพื่อช่วยให้วิเคราะห์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เอกสารขั้นรองเหล่านี้ที่สำคัญ เช่น บทความวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ นิตยสาร และแผ่นพับ เป็นต้น

โดยผู้วิจัยจะศึกษาค้นคว้า เก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยงานราชการ และสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานจังหวัดนครราชสีมา องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เทศบาลนครนครราชสีมา หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา รวมทั้งห้องสมุดของส่วนงานต่าง ๆ เช่น หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา
2. ได้ทราบความสัมพันธ์ของผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา
3. ได้ทราบแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

1. **มิติสังคม** หมายถึง การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มของคนภายในจังหวัดนครราชสีมา ในระยะเวลายาวนานพอสมควร จนเกิดระเบียบแบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างกันขึ้น มีความผูกพันพึ่งพาอาศัยกันและมีวิถีชีวิตร่วมกัน
2. **มิติเศรษฐกิจ** หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวกับกับการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของคนภายในจังหวัดนครราชสีมาให้ได้มากที่สุด และอย่างคุ้มค่ามากที่สุด
3. **มิติการเมือง** หมายถึง การที่คนหรือกลุ่มคนในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งอาจจะมีประโยชน์ร่วมกันหรือขัดแย้งกัน ร่วมมือกันหรือต่อสู้กันเพื่อสรรหาคนหรือกลุ่มคนไปทำหน้าที่ปกครองสังคม แตนตนเองหรือกลุ่มตนเอง เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจที่จะทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรของสังคม
4. **ผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย** หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศไทย จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองภายในจังหวัดนครราชสีมา ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา และศึกษาวิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา โดยผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

- 1) ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดนครราชสีมา
- 2) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประชาธิปไตยและการพัฒนาการเมือง
- 3) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างความทันสมัย
- 4) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง
- 5) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- 6) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง
- 7) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 8) กรอบแนวคิดการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดนครราชสีมา เป็นเมืองโบราณเมืองหนึ่งในอาณาจักรไทย แต่เดิมตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอสูงเนิน ห่างจากตัวเมืองปัจจุบัน ประมาณ 31 กิโลเมตร เรียกว่า “เมืองโคราชปุระ” หรือโคราช กับ เมืองเสมา ซึ่งทั้ง 2 เมืองเคยเจริญรุ่งเรืองในสมัยขอม แต่ในปัจจุบันเป็นเมืองร้าง ตั้งอยู่ริมลำตะคอง โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (กรมการปกครอง. 2563)

สมัยอยุธยา ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ.2199-2231) โปรดให้สร้างเมืองโดยเอาชื่อเมืองเสมากับเมืองโคราชปุระ มาผูกเป็นนามเมืองใหม่เรียกว่า “เมืองนครราชสีมา” แต่คนทั่วไป เรียกว่า “เมืองโคราช”

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะเป็นเมืองชั้นเอก ผู้สำเร็จราชการเมืองมัยศเป็นเจ้าพระยา เจ้าพระยานครราชสีมาคนแรกชื่อ ปิ่น ณ ราชสีมา และในรัชกาลนี้ เมืองนครราชสีมาได้นำช้างเผือก 2 เชือก ขึ้นน้อมเกล้าถวาย ต่อมาในปี พ.ศ. 2369 ในสมัยรัชกาลที่ 3 เจ้าอนุวงศ์ ผู้ครองเมืองเวียงจันทน์ก่อการกบฏ ยกกองทัพมาตีเมืองนครราชสีมา และกวาดต้อนพลเมืองไปเป็นเชลย คุณหญิงโม (ภรรยาปลัดเมืองนครราชสีมา (พระสุริยเดชะวิเศษ ฤทธิพิศทศวิชัย)) ผู้รักษาเมือง แสร้งทำกลัวเกรงและประจบเอาใจทหารลาว เมื่อถูกกวาดต้อนมาถึงทุ่งสัมฤทธิ์ในเขตอำเภอพิมายก็หยุดพักกลางทางพอได้โอกาสคุณหญิงโมก็จัดกองทัพโจมตีกองทัพเวียงจันทน์แตกพ่ายไป วีรกรรมที่คุณหญิงโมได้ประกอบขึ้นนี้ รัชกาลที่ 3 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนา คุณหญิงโม ดำรงฐานันดรศักดิ์เป็น “ท้าวสุรนารี” ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้โปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมหัวเมืองในเขตที่ราบสูงให้นครราชสีมาเป็นที่ว่าการมณฑลลาวกลาง ในปี พ.ศ. 2434 (ร.ศ. 110)

ขนาดที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บนที่ราบสูงโคราช ละติจูด 15 องศาเหนือ ลองจิจูด 102 องศาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 187 เมตร ตัวจังหวัดอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ 255 กิโลเมตร และโดยทางรถไฟ 264 กิโลเมตร มีพื้นที่ 20,493.964 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 12,808,728 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.12 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้ (กรมการปกครอง. 2563)

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดขอนแก่น

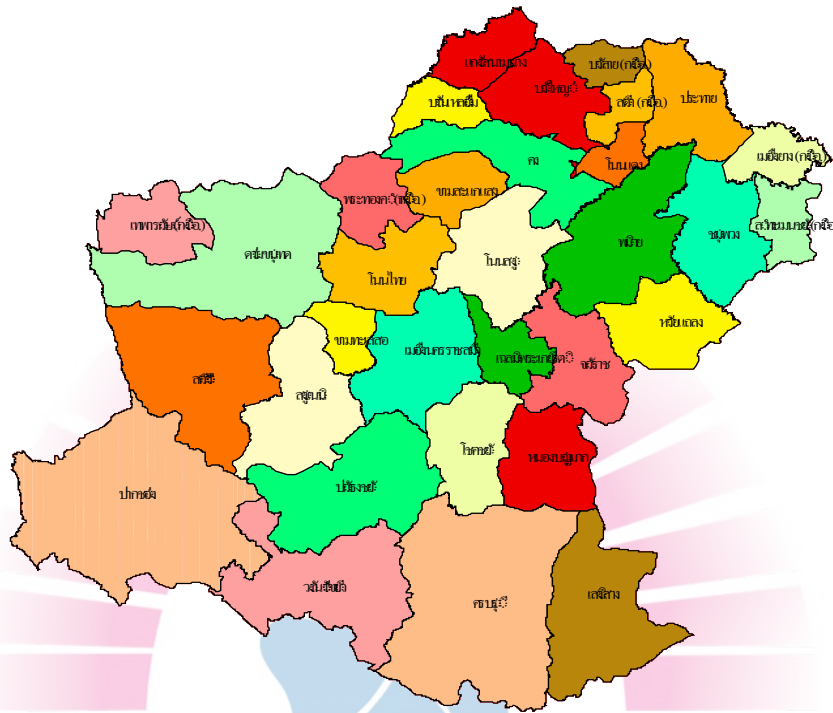
ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก และจังหวัดสระแก้ว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดขอนแก่น

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดสระบุรี จังหวัดลพบุรี

ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดนครราชสีมา

ที่มา : กรมการปกครอง. 2563.

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดมีทั้งที่เป็นภูเขาสูง ที่ราบลุ่ม พื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้น และพื้นที่ลูกคลื่นลอนลึก ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 บริเวณ คือ (กรมการปกครอง. 2563)

1. บริเวณเทือกเขาและที่สูงทางตอนใต้ของจังหวัดมีความสูงจากระดับน้ำทะเล มากกว่า 250 เมตร อยู่ในบริเวณอำเภอปากช่อง อำเภอปักธงชัย อำเภอวังน้ำเขียว อำเภอครบุรี และอำเภอเสิงสาง เทือกเขานี้เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำลำธารหลายสายที่ไหลไปทางตะวันออกของภาค ได้แก่ แม่น้ำมูล ลำชีชะ ลำพระเพลิง และลำปลายมาศ พื้นที่ระหว่างเทือกเขาส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลึกและลูกคลื่นลอนตื้น ตอนล่างของหุบเขามีสภาพลาดชันค่อนข้างมาก ทำให้มีการชะล้างพังทลายของหน้าดินในบริเวณนี้ค่อนข้างสูง

2. บริเวณที่สูงทางตอนกลางของจังหวัดมีความสูงจากระดับน้ำทะเล 200 -250 เมตร อยู่ในเขตอำเภอด่านขุนทด อำเภอสีคิ้ว อำเภอเทพารักษ์ อำเภอพระทองคำ ตอนล่างของอำเภอโนนไทย อำเภอขามทะเลสอ อำเภอเมือง อำเภอสูงเนิน ตอนบนของอำเภอปักธงชัยและอำเภอครบุรี อำเภอโชคชัย อำเภอหนองบุญมาก อำเภอจักราช และอำเภอเสิงสาง ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็น

ลูกคลื่นลอนตื้นยกเว้นบริเวณใกล้เชิงเขามีลักษณะเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนลึก พื้นที่บางส่วนเป็นที่ราบ ลุ่มริมฝั่งแม่น้ำไหลผ่านหลายสาย ได้แก่ ลำแชะ ลำพระเพลิง ลำตะคอง ลำน้ำมูล และลำจักราช

3. พื้นที่ลูกคลื่นทางตอนเหนือของจังหวัด มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 200 เมตร อยู่ในเขตอำเภอขามสะแกแสง ตอนบนของอำเภอโนนไทย อำเภอคง ทางทิศตะวันตกของอำเภอบัวใหญ่ อำเภอบ้านเหลื่อม อำเภอห้วยแถลง และอำเภอชุมพวง อำเภอลำทะเมนชัย มีลักษณะเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้นที่สูงสลับที่นา บางตอนเป็นพื้นที่ราบลุ่มบริเวณริมฝั่งแม่น้ำลำเชียงไกร และลำปลายมาศ

4. บริเวณที่ราบลุ่มทางตอนเหนือของจังหวัด มีความสูงจากระดับน้ำทะเลน้อยกว่า 200 เมตร อยู่ในเขตอำเภอบัวใหญ่ อำเภอคง อำเภอโนนสูง อำเภอประทาย อำเภอพิมาย อำเภอสีดา อำเภอบัวลาย และอำเภอเมืองยาง มีลักษณะเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้น และมีที่ราบลุ่มบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ

สภาพลุ่มน้ำและการพัฒนาลุ่มน้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดนครราชสีมา มี 9 ลุ่มน้ำ โดยมีพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ 20,905 ตารางกิโลเมตร อำเภอที่ได้รับน้ำจากลุ่มน้ำได้แก่ อำเภอชุมพวง พิมาย ห้วยแถลง จักราช โนนสูง เมือง เสิงสาง ครบุรี โชคชัย ปักธงชัย สูงเนิน ปากช่อง ขามทะเลสอ สีคิ้ว โนนไทย ประทาย โนนแดง บัวใหญ่ ขามสะแกแสง คง แก้งสนามนาง บ้านเหลื่อม หนองบุญมาก รวม 23 อำเภอ มีรายละเอียดลุ่มน้ำต่างๆ ดังนี้ (กรมการปกครอง. 2563)

ลุ่มน้ำมูล ต้นกำเนิดเกิดจากเขาวง และเขาละมั่ง ของเทือกเขาสันกำแพงในเขต อำเภอปักธงชัยไหลจากทิศใต้ขึ้นไปทางทิศเหนือ ผ่านท้องที่อำเภอปักธงชัย จักราช วกไปทางตะวันออกเฉียงเหนือผ่านอำเภอโนนสูง พิมาย ชุมพวง ลำน้ำสายหลัก คือแม่น้ำมูล มีน้ำไหลตลอดปีและค่อนข้างมากในฤดูฝน ประชากรตามริมฝั่งลุ่มน้ำมูล ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาและทำไร่ นอกจากนี้ลุ่มน้ำมูลยังมีโครงการชลประทานขนาดใหญ่ คือโครงการเขื่อนพิมาย สร้างกั้นลำน้ำที่อำเภอพิมายรวมทั้งฝายหินทิ้ง และโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าเพื่อนำน้ำไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตร

ลุ่มน้ำลำมาศตอนปลาย มีลำน้ำสายหลักคือลำมาศ ซึ่งมีต้นน้ำอยู่ในอำเภอเสิงสาง คือลุ่มน้ำมาศตอนต้น ไหลผ่านอำเภอลำปลายมาศจังหวัดบุรีรัมย์ แล้วไหลเข้าสู่จังหวัดนครราชสีมาเป็นลุ่มน้ำลำมาศตอนปลาย โดยไหลลงสู่แม่น้ำมูลที่ตอนเหนือของอำเภอชุมพวง ประชากรส่วนใหญ่ตามริมฝั่งลำน้ำ ประกอบอาชีพทำนา และทำไร่เป็นส่วนใหญ่มีน้ำไหลตลอดปี แต่ฤดูแล้งจะมีปริมาณน้ำน้อยจนไม่สามารถนำมาใช้ในการเกษตรได้

ลุ่มน้ำลำมาศตอนต้น มีลำน้ำสายหลักคือลำมาศ ซึ่งเกิดจากลำห้วยเพี้ยก ลำห้วยโตน และห้วยอื่นๆ ไหลมารวมกันแล้วไหลเข้าสู่อำเภอนางรองจังหวัดบุรีรัมย์ ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาในเขต

อุทยานแห่งชาติทับลาน ของอำเภอครบุรี และเสิงสาง น้ำไหลลงสู่ที่ต่ำอย่างรวดเร็วในฤดูฝนทำให้ดินดูดซับน้ำได้น้อยเกิดการชะล้างหน้าดินสูง ทำให้ลำน้ำตื้นเขินเร็วและไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ มีโครงการชลประทานเขื่อนลำปลายมาศอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำ แต่ประชากรส่วนใหญ่ที่ได้รับประโยชน์อยู่ในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ นอกจากนี้ยังมีอ่างเก็บน้ำขนาดกลางและขนาดเล็กอีกหลายแห่ง

ลุ่มน้ำลำจักราช มีลำน้ำสายหลักคือลำจักราช ซึ่งเกิดจากห้วยสาระเพชร และห้วยจักราช ในอำเภอหนองบุญมาก แล้วไหลสู่แม่น้ำมูลในอำเภอพิมาย มีน้ำไหลเฉพาะช่วงฤดูฝน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาและทำไร่ ลำห้วยตอนต้นมีความลาดชันมากราษฎรสร้างฝายเป็นช่วงๆ ค่อนข้างมากบริเวณลุ่มน้ำมีอ่างเก็บน้ำขนาดกลางและขนาดเล็ก

ลุ่มน้ำลำมูลบน - ลำพระเพลิง มีลำน้ำสายหลักคือ ลำพระเพลิง ลำมูลบน ลำชะ และลำน้ำมูล มีความยาวประมาณ 224 กิโลเมตร ซึ่งไหลไปบรรจบกับลำตะคองที่อำเภอจักราช ประชากรตามลุ่มน้ำ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาและทำไร่ ต้นน้ำอยู่ในเขตอำเภอปักธงชัยและครบุรี มีปริมาณน้ำค่อนข้างมากและไหลตลอดปี ลุ่มน้ำนี้มีเขื่อนขนาดใหญ่ 3 แห่ง คือ เขื่อนลำมูลบน เขื่อนลำชะ และเขื่อนลำพระเพลิง นอกจากนี้ยังมีอ่างเก็บน้ำขนาดกลางและขนาดเล็กอีกหลายแห่ง

ลุ่มน้ำลำตะคอง ต้นกำเนิดเกิดจากเทือกเขาสันกำแพง ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีลำน้ำสายหลักคือลำตะคอง มีความยาวประมาณ 175 กิโลเมตร ไหลขึ้นไปทางเหนือผ่านอำเภอปากช่อง และวกไปทางตะวันออกผ่านอำเภอสีคิ้ว สูงเนิน เมือง ไหลลงสู่แม่น้ำมูลที่ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ประชากรตามบริเวณลุ่มน้ำส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ และปลูกไม้ผล นอกจากนั้นยังมีการเลี้ยงสัตว์ด้วย

ลุ่มน้ำลำเชียงไกร ต้นกำเนิดเกิดจากภูเขาในเขตอำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ มีลำน้ำสายหลักคือ ลำเชียงไกร มีความยาวประมาณ 145 กิโลเมตร ซึ่งมีต้นน้ำอยู่ในอำเภอด่านขุนทด และไหลลงสู่แม่น้ำมูลที่อำเภอโนนสูงมีน้ำตลอดปีและค่อนข้างมากในช่วงฤดูฝน นอกจากนั้นยังมีอ่างเก็บน้ำขนาดกลางและขนาดเล็ก ฝายน้ำล้นและบ่อบาดาลอีกหลายแห่งประชากรส่วนใหญ่ตามลุ่มน้ำประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์

ลุ่มน้ำลำสะเทต ต้นน้ำอยู่ที่ห้วยปราสาทในเขตอำเภอคง มีลำน้ำสายหลัก คือ ลำสะเทต มีความยาวประมาณ 35 กิโลเมตร มีต้นน้ำอยู่ที่อำเภอขามสะแกแสง และอำเภอคง มีปริมาณน้ำตลอดปีและค่อนข้างมากในช่วงฤดูฝน และมีฝายน้ำล้นขนาดกลาง ขนาดเล็ก กั้นลำน้ำอีกหลายแห่ง ประชากรส่วนใหญ่ในลุ่มน้ำประกอบ อาชีพทำนา ทำไร่ ปลูกไม้ผล และเลี้ยงสัตว์

ลุ่มน้ำชี มีลำน้ำสายหลักคือลำน้ำชี ช่วงผ่านจังหวัดนครราชสีมา มีความยาวประมาณ 38 กิโลเมตร มีน้ำไหลตลอดปี และมีปริมาณน้ำค่อนข้างมากในฤดูฝน โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าจาก

แม่น้ำซีของการพลังงานแห่งชาติ ในพื้นที่อำเภอแก้งสนามนาง และแหล่งน้ำขนาดเล็กอีกหลายแห่ง ประชากรส่วนใหญ่ในกลุ่มน้ำประกอบอาชีพทำนา

ตารางที่ 2.1 พื้นที่ลุ่มน้ำย่อยที่สำคัญในเขตจังหวัดนครราชสีมา

ลุ่มน้ำย่อย	พื้นที่ลุ่มน้ำ		อำเภอในเขตลุ่มน้ำ
	ตร.กม	ไร่	
1. ลำน้ำมูลตอนบน	2,521	1,575,625	ครบุรี โขกชัย เมือง เฉลิมพระเกียรติ
2. ลำพระเพลิง	2,310	1,443,750	ปากช่อง วังน้ำเขียว ปักธงชัย โขกชัย
3. ลำตะคอง	3,905	2,440,625	ปากช่อง สีคิ้ว สูงเนิน ขามทะเลสอ เมือง
4. ลำเชียงไกร	3,752	2,345,000	ด่านขุนทด สีคิ้ว เทพารักษ์ โนนไทย เมือง พระทองคำ โนนสูง ขามสะแกแสง
5. ลำน้ำชี	680	425,000	แก้งสนามนาง บ้านเหลื่อม คง
6. ลำสะแกต	2,457	1,535,625	บัวใหญ่ บัวลาย สีดา คง โนนแดง พิมาย ประทาย ขามสะแกแสง โนนสูง เมืองยาง
7. ลำน้ำมูลตอนล่าง	1,565	978,125	โนนสูง เฉลิมพระเกียรติ จักราช พิมาย ชุมพวง ลำทะเมนชัย เมืองยาง
8. ลำจักราช	1,388	867,500	เสิงสาง หนองบุญมาก จักราช พิมาย เฉลิมพระเกียรติ
9. ลำปลายมาศ	1,915	1,196,875	ครบุรี เสิงสาง ห้วยแถลง ชุมพวง
รวม	20,493	12,808,125	

ที่มา : กรมการปกครอง. 2563.

แหล่งเก็บน้ำขนาดใหญ่

ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา มีโครงการชลประทานขนาดใหญ่ 5 แห่ง ได้แก่ อ่างเก็บน้ำลำตะคอง, อ่างเก็บน้ำลำพระเพลิง, อ่างเก็บน้ำมูลบน, อ่างเก็บน้ำลำแจะ, อ่างเก็บน้ำลำปลายมาศ และเขื่อนระบายน้ำทุ่งสัมฤทธิ์ โดยมีความจุ 992.69 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่ชลประทาน 589,499 ไร่

ตารางที่ 2.2 โครงการชลประทานขนาดใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

อ่างเก็บน้ำ	ที่ตั้ง		ความจุ (ล้านม. ³)	เขตพื้นที่ รับประโยชน์ (อำเภอ)	พื้นที่ ชลประทาน (ไร่)
	ตำบล	อำเภอ			
1. ลำตะคอง	ลาดบัวขาว	สีคิ้ว	314.49	สีคิ้ว สูงเนิน ขามทะเลสอ	164,186
เขายายเที่ยง (กฟผ.)	คลองไผ่		10.30	เมือง เฉลิมพระเกียรติ ผลิตกระแสไฟฟ้า	-
2. ลำพระเพลิง	ตะขบ	ปักธงชัย	110.00	ปักธงชัย โชคชัย เมือง	67,760
ลำสำลาย			39.8	ปักธงชัย	17,200
3. มูลบน	จระเข้หิน	ครบุรี	141.00	ครบุรี โชคชัย	45,136
ลำแจะ	โคกกระชาย		275.00	ครบุรี โชคชัย	113,750
4. ลำปลายมาศ	โนนสมบูรณ์	เสิงสาง	98.00	เสิงสาง	24,022
ห้วยเตย			4.10	เสิงสาง	4,000
5. ขรน.ทุ่งสัมฤทธิ์	ในเมือง	พิมาย	ทด-ระบายน้ำ	พิมาย	152,931
รวม			992.69		588,985

ที่มา : กรมการปกครอง. 2563.

ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่การเกษตรและพื้นที่ชลประทานในจังหวัดนครราชสีมา

พื้นที่ชลประทานปัจจุบัน พื้นที่ชลประทานที่มีศักยภาพขยายเพิ่มเติม

	(ไร่)	(ไร่)
- โครงการชลประทานนครราชสีมา	106,696	6,789
- โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำตะคอง	164,186	-
- โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง	84,960	2,400
- โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษามูลบน-ลำแจะ	158,886	-
- โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำปลายมาศ	28,022	650
- โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทุ่งสัมฤทธิ์	152,931	6,000
รวม	695,681	15,839

ที่มา : กรมการปกครอง. 2563.

ทรัพยากรดิน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ดินเค็มถึงหนึ่งในสามของภาคคือ 17.8 ล้านไร่ จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ดินเค็มมากที่สุดและรุนแรงที่สุด โดยมีพื้นที่ดินเค็มทั้งหมด 12.8 ล้านไร่ เป็นพื้นที่เค็มมากทำการเพาะปลูกไม่ได้ 0.48 ล้านไร่ พื้นที่ดินเค็มน้อย-ปานกลางใช้ปลูกข้าว 2 ล้านไร่ และพื้นที่รับน้ำที่มีศักยภาพทำให้เกิดการแพร่ดินเค็มอีก 2.1 ล้านไร่

การใช้ที่ดินของจังหวัดนครราชสีมา

จากการสรุปข้อมูลสำนักงานเกษตรจังหวัดนครราชสีมา พบว่า สภาพของดินในจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย เก็บความชุ่มชื้นได้น้อย มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และมีส่วนที่เป็นดินเค็มถึงร้อยละ 30.05 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด มีพื้นที่เพียงบางส่วนที่เป็นดินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางและค่อนข้างสูง ซึ่งเหมาะแก่การเกษตรกรรมเพียงร้อยละ 30.5 ของเนื้อที่ทั้งหมด ลักษณะของดิน สามารถแบ่งออกตามลักษณะกลุ่มดินได้เป็น 4 กลุ่มคือ

1. กลุ่มดินไร่   ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 55 ของพื้นที่ทั้งหมด
2. กลุ่มดินนา   ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่ทั้งหมด
3. พื้นที่ภูเขา   ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 15 ของพื้นที่ทั้งหมด
4. กลุ่มดินคละ   ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่ทั้งหมด

ตารางที่ 2.3 ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตร จังหวัดนครราชสีมา

รายการ	พื้นที่ ไร่	ร้อยละ
1. พื้นที่ถือครองทางการเกษตร	7,684,291	100
2. เนื้อที่ของตนเอง	4,093,629	53.27
2.1 ของตนเอง	2,912,077	37.89
2.2 จำนองผู้อื่น	1,171,552	15.24
2.3 ขายฝากผู้อื่น	10,000	0.13
3. เนื้อที่ของคนอื่น	3,590,590	46.73
3.1 เช่าผู้อื่น	1,895,090	24.66
3.2 รับจำนองผู้อื่น	136,008	1.77
3.3 รับขายฝากผู้อื่น	8,960	0.12
3.4 ได้ทำฟรี	1,551,532	20.19

ที่มา : กรมการปกครอง. 2563.

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะอากาศทั่วไปของจังหวัดนครราชสีมาอยู่ภายใต้อิทธิพลของมรสุม 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ (เริ่มตั้งแต่ประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์) มรสุมนี้มีแหล่งกำเนิดจากบริเวณความกดอากาศสูงในซีกโลกเหนือแถบประเทศมองโกเลียและจีนพัดพาเอามวลอากาศเย็นและแห้งจากแหล่งกำเนิดเข้ามาปกคลุมประเทศไทย ทำให้บริเวณจังหวัดนครราชสีมาประสบกับภาวะอากาศหนาวเย็นและแห้งแล้ง โดยทั่วไป ส่วนมรสุมอีกชนิดหนึ่งคือมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม ถึงกลางเดือนตุลาคม) มรสุมนี้มีแหล่งกำเนิดจากบริเวณความกดอากาศสูงในซีกโลกใต้ บริเวณมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งพัดออกจากศูนย์กลางเป็นลมตะวันออกเฉียงใต้และเปลี่ยนเป็นลมตะวันตกเฉียงใต้ เมื่อพัดข้ามเส้นศูนย์สูตร พัดพาเอามวลอากาศชื้นจากมหาสมุทรอินเดียมาสู่ประเทศไทย ทำให้บริเวณจังหวัดนครราชสีมามีเมฆมากและฝนตกชุกโดยทั่วไป

ฤดูกาลของจังหวัดนครราชสีมา เมื่อพิจารณาตามลักษณะลมฟ้าอากาศของประเทศไทย แบ่งออก ได้เป็น 3 ฤดู ดังนี้ (กรมการปกครอง. 2563)

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ เมื่อมรสุม ตะวันออกเฉียงเหนือปกคลุมจังหวัดนครราชสีมาตั้งแต่กลางเดือนตุลาคม ในช่วงกลางเดือนตุลาคม นานราว 1-2 สัปดาห์ เป็นช่วงเปลี่ยนฤดูจากฤดูฝนเป็นฤดูหนาว อากาศแปรปรวน ไม่แน่นอน อาจเริ่มมีอากาศเย็นหรืออาจยังมีฝนฟ้าคะนอง ในบางปีฤดูหนาวอาจเริ่มต้นช้ากว่ากำหนดนี้ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความกดอากาศสูงจากประเทศจีนที่แผ่ลงมาปกคลุมประเทศไทยถ้าแผ่มาช้าฤดูหนาวจะเริ่มประมาณปลายเดือนตุลาคมเป็นต้นไป

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนจากมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเป็นมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และเป็นระยะที่ซีกโลกเหนือหันเข้าหาดวงอาทิตย์ โดยเฉพาะเดือนเมษายนบริเวณจังหวัดนครราชสีมา ดวงอาทิตย์อยู่ตรงศีรษะในเวลาเที่ยงวัน ทำให้ได้รับความร้อนจากดวงอาทิตย์เต็มที่ สภาวะอากาศจึงร้อนอบอ้าวทั่วไป ในฤดูนี้แม้ว่าโดยทั่วไปจะมีอากาศร้อนและแห้งแล้ง แต่บางครั้งอาจมีมวลอากาศเย็นจากประเทศจีนแผ่ลงมาปกคลุมถึงประเทศไทยตอนบน ทำให้เกิดการปะทะกันของมวลอากาศเย็นกับมวลอากาศร้อนที่ปกคลุมอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งก่อให้เกิดพายุฝนฟ้าคะนองและลมกระโชกแรงหรืออาจมีลูกเห็บตกก่อให้เกิดความเสียหายได้ พายุฝนฟ้าคะนองที่เกิดขึ้นในฤดูนี้มักเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “พายุฤดูร้อน”

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นลมร้อนและชื้นจากมหาสมุทรอินเดีย พัดปกคลุมประเทศไทย และร่องความกดอากาศต่ำ

(ร่องฝน) ที่พัดผ่านบริเวณภาคใต้ของประเทศไทยจะเลื่อนขึ้นมาพัดผ่านบริเวณประเทศไทยตอนบน ทำให้จังหวัดนครราชสีมา มีฝนตกชุกทั่วไป และประมาณปลายเดือนมิถุนายนร่องความกดอากาศต่ำ (ร่องฝน) จะพัดผ่านบริเวณประเทศจีนตอนใต้ ทำให้ฝนลดลงระยะหนึ่งและเรียกว่าเป็นช่วงฝนทิ้ง ซึ่งอาจนานประมาณ 1-2 สัปดาห์ หรือบางปีอาจเกิดขึ้นรุนแรงและมีฝนน้อยนานนับเดือน ในเดือนกรกฎาคมปกติจะมีร่องความกดอากาศ (ร่องฝน) จะเลื่อนกลับลงมาทางใต้พัดผ่านบริเวณจังหวัดนครราชสีมาอีกครั้งหนึ่ง ทำให้มีฝนตกชุกต่อเนื่องอีก จนกระทั่งมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดเข้ามาปกคลุมประเทศไทยแทนที่มรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณกลางเดือนตุลาคม ประเทศไทยตอนบน จะเริ่มมีอากาศเย็นและฝนลดลง

จากผลการตรวจอากาศของสถานีอุตุนิยมวิทยานครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พอสรุปข้อมูลทางอุตุนิยมวิทยาที่สำคัญได้ดังนี้ (กรมการปกครอง. 2563)

1. อุณหภูมิ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดนครราชสีมาเป็นพื้นที่ราบสูง มีป่าและทิวเขาสูงชันเขตแดนเป็นแนวยาว อากาศจึงค่อนข้างร้อนอบอ้าวมากในฤดูร้อน และในฤดูหนาวก็ค่อนข้างหนาวเย็นโดยอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 27.4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 22.7 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 33.0 องศาเซลเซียส เดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวมากที่สุดคือเดือนเมษายน ตรวจวัดได้ 42.7 องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2522 ส่วนในฤดูหนาวเดือนที่หนาวที่สุดคือเดือนมกราคม ตรวจวัดได้ 6.2 องศาเซลเซียส

2. ความชื้นสัมพัทธ์ ความชื้นสัมพัทธ์กับมวลอากาศและอิทธิพลของลมมรสุมเป็นสำคัญในช่วงฤดูหนาวซึ่งเป็นระยะที่มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุมประเทศไทย อากาศในจังหวัดนครราชสีมาจะแห้งแล้งและหนาวเย็น ตอนรุ่งเช้าอากาศจะชุ่มชื้นความชื้นสัมพัทธ์มีค่าสูงและจะลดต่ำ ลงอย่างรวดเร็วในตอนบ่ายถึงเย็น ส่วนในช่วงฤดูร้อนอากาศจะแห้งแล้งและร้อนอบอ้าวมาก ความชื้นสัมพัทธ์จะต่ำมาก และความชื้นสัมพัทธ์จะค่อยๆ สูงขึ้นเมื่อเริ่มเข้าฤดูฝน คือเมื่อมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดปกคลุมประเทศไทยลมนี้เป็นลมที่พัดจากทะเลจึงพัดพาเอาไอน้ำและความชุ่มชื้นมาด้วย ทำให้ความชื้นสัมพัทธ์สูงขึ้นเป็นลำดับตลอดฤดูฝน โดยค่าความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดทั้งปี 71% ความชื้นสัมพัทธ์สูงสุดเฉลี่ย 89% ความชื้นสัมพัทธ์ต่ำสุดเฉลี่ย 49% และค่าความชื้นสัมพัทธ์ต่ำสุดตรวจวัดได้ 12%

3. ฝน ฝนที่ตกในจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่เป็นฝนเนื่องจากพายุดีเปรสชันที่เคลื่อนตัวจากทะเลจีนใต้ ผ่านประเทศเวียดนามเข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ถ้าปีใดพายุดีเปรสชันจากทะเลจีนใต้เข้ามาทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้น้อย ในปีนั้นบริเวณภาคตะวันออกเฉียง

เฉียงเหนือและจังหวัดนครราชสีมาจะมีความแห้งแล้ง มีปริมาณฝนตกน้อย แต่โดยปกติแล้วพายุดีเปรสชันจะเคลื่อนผ่านเข้ามาในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือประมาณปีละ 2-3 ลูกทำให้ปริมาณฝนอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนฝนที่เกิดจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้นั้นมีปริมาณน้อย เพราะจังหวัดนครราชสีมามีเทือกเขาเพชรบูรณ์กับเทือกเขาตองพญาเย็นอยู่ทางตะวันตก และเทือกเขาสนกำแพงกับเทือกเขาพนมดงรักอยู่ทางใต้เป็นเครื่องกีดขวางมิให้มรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเข้ามาถึงโดยสะดวก จึงทำให้มีฝนตกน้อย สำหรับปริมาณฝนเฉลี่ยตลอดทั้งปีได้ประมาณ 1,019.2 มิลลิเมตร เดือนที่มีฝนตกมากที่สุดคือเดือนกันยายน มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 202.3 มิลลิเมตร ปริมาณฝนสูงสุดใน 24 ชั่วโมงตรวจวัดได้ 143.7 มิลลิเมตร

4. **ลม** ระบบการพัดเวียนของลมในจังหวัดนครราชสีมามีความชัดเจนดี โดยในฤดูหนาวมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งพัดปกคลุมประเทศไทยในช่วงเดือนตุลาคม ถึงเดือนมกราคม ลมส่วนใหญ่เป็นลมตะวันออกเฉียงเหนือมีกำลังเฉลี่ยประมาณ 4-6 กม./ชม. และในตอนต้นฤดูร้อน ลมพัดแปรปรวน กำลังอ่อนจนถึงเดือนเมษายนลมจะเปลี่ยนเป็นทิศตะวันตกเฉียงใต้ กำลังเฉลี่ยประมาณ 4-6 กม./ชม. ในช่วงฤดูฝน ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน ลมยังคงพัดทิศตะวันตกเฉียงใต้ มีกำลังเฉลี่ยประมาณ 6-7 กม./ชม. และในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงกันยายน ลมเปลี่ยนเป็นทิศตะวันตก มีกำลังลมเฉลี่ยประมาณ 4-7 กม./ชม. สำหรับกำลังลมสูงที่สุดที่เคยตรวจได้ในฤดูต่าง ๆ มีดังนี้ ฤดูหนาว ตรวจวัดลมสูงสุดได้ 81 กม./ชม. ทิศตะวันออกเฉียงเหนือและทิศตะวันออก ในเดือนพฤศจิกายน ฤดูร้อน ตรวจวัดลมสูงสุดได้ 98 กม./ชม. ทิศใต้ในเดือนเมษายน ส่วนในฤดูฝน ตรวจวัดลมสูงสุดได้ 107 กม./ชม. และเป็นลมที่พัดแรงที่สุดในทิศตะวันตกเฉียงใต้

การปกครองและการบริหาร

จังหวัดนครราชสีมามีรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการออกเป็น 3 ส่วนคือ (กรมการปกครอง. 2563)

1. การบริหารราชการส่วนกลาง มีส่วนราชการสังกัดส่วนกลางตั้งหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดอยู่ประมาณ 196 หน่วย (รวมทั้งหน่วยงานอิสระ 26 หน่วย รัฐวิสาหกิจ 27 หน่วย)

2. การบริหารราชการส่วนภูมิภาค มีส่วนราชการสังกัดส่วนภูมิภาคประจำจังหวัด 30 หน่วย ปัจจุบันจังหวัดนครราชสีมาแบ่งการปกครองออกเป็น 32 อำเภอ 287 ตำบล 3,743 หมู่บ้าน ประกอบด้วย

1. อำเภอเมืองนครราชสีมา	17. อำเภอบัวใหญ่
2. อำเภอแก้งสนามนาง	18. อำเภอบ้านเหลื่อม

-
3. อำเภอขามทะเลสอ	19. อำเภอประทาย
4. อำเภอขามสะแกแสง	20. อำเภอปักธงชัย
5. อำเภอดง	21. อำเภอปากช่อง
6. อำเภอครบุรี	22. อำเภอพระทองคำ
7. อำเภอจักราช	23. อำเภอพิมาย
8. อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	24. อำเภอเมืองยาง
9. อำเภอชุมพวง	25. อำเภอลำทะเมนชัย
10. อำเภอโชคชัย	26. อำเภอวังน้ำเขียว
11. อำเภอด่านขุนทด	27. อำเภอสีคิ้ว
12. อำเภอเทพารักษ์	28. อำเภอสีดา
13. อำเภอโนนแดง	29. อำเภอสูงเนิน
14. อำเภอโนนไทย	30. อำเภอเสิงสาง
15. อำเภอโนนสูง	31. อำเภอหนองบุญมาก
16. อำเภอบัวลาย	32. อำเภอห้วยแถลง

3. การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มี 3 รูปแบบ

3.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

3.2 เทศบาล 90 แห่ง ประกอบด้วย

3.2.1 เทศบาลนคร 1 แห่ง คือ เทศบาลนครนครราชสีมา

3.2.2 เทศบาลเมือง 4 แห่ง คือ เทศบาลเมืองปากช่อง เทศบาลเมืองบัวใหญ่

เทศบาลเมืองสีคิ้ว และเทศบาลเมืองปัก

3.2.3 เทศบาลตำบล 85 แห่ง

3.3 องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 243 แห่ง รายละเอียดสามารถสืบค้นข้อมูล

ได้ที่ www.koratlocal.go.th และ www.nakhonratchasima.go.th

จำนวนประชากร

จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนประชากร ณ วันที่ 30 ธันวาคม 2563 จำนวนทั้งสิ้น 2,646,401 คน เป็นชาย จำนวน 1,331,141 คน เป็นหญิง จำนวน 1,341,726 คน
ที่มา : กรมการปกครอง. 2563.

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประชาธิปไตยและการพัฒนาการทางการเมือง

ระบอบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง ระบบการปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ ดังนั้นการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยก็คือ รูปการปกครองที่ยึดถืออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยนั้นจำเป็นต้องมีรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายหลักหรือเป็น กติกาที่กำหนดแนวทางสำหรับการที่รัฐจะใช้อำนาจปกครองประชาชน และมีหลักการจัดระเบียบการ ปกครอง แต่รัฐธรรมนูญไม่ใช่เครื่องหมายแสดงความเป็นประชาธิปไตย เพราะประเทศที่ปกครอง ด้วยระบอบเผด็จการก็มีรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน การที่จะพิจารณาว่าประเทศใดเป็นประชาธิปไตย หรือไม่ จึงต้องดูว่ารัฐธรรมนูญของประเทศนั้นให้ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยหรือไม่

ประชาธิปไตยมีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อในความสำคัญและศักดิ์ศรีของปัจเจกบุคคล ความ เชื่อในความเสมอภาคของมนุษย์ และความเชื่อในความจำเป็นที่จะต้องมีความเป็นอิสระเสรี ประชาธิปไตยจึงประกอบด้วยหลักการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (ออนไลน์). 2564)

1. เสรีภาพ (Liberty) คือ อิสรภาพของบุคคลที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตาม ความประสงค์ของตนโดยไม่อยู่ภายใต้การกดขี่ของรัฐ เว้นแต่อยู่ภายใต้กรอบกติกาที่กฎหมายกำหนด ไว้ เพื่อป้องกันการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ในหลักประชาธิปไตย เสรีภาพคือกฎแฉ สำคัญที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าของสังคม

2. ความเสมอภาค (Equality) คือ ความเท่าเทียมกันของคนในสังคม เป็นความเท่า เทียมกันในความเป็นมนุษย์ และเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมเหมือนกัน มีศักดิ์ศรี เกียรติยศ และมีคุณค่าในความเป็นคนอย่างเดียวกัน ความเสมอภาคประกอบไปด้วย

- 2.1 ความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์
- 2.2 ความเสมอภาคตามกฎหมาย
- 2.3 ความเสมอภาคในด้านโอกาส
- 2.4 ความเสมอภาคในทางการเมือง
- 2.5 ความเสมอภาคในการใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 2.6 ความเสมอภาคในการสมัครรับเลือกตั้ง
- 2.7 ความเสมอภาคในทางเศรษฐกิจ

3. อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty) คือ ปัจจัยที่เชื่อว่าสังคม ก่อตั้งขึ้นโดยความยินยอมของประชาชน ในการที่จะให้อำนาจอธิปไตยของสังคมส่วนรวมเข้ามา

แทนที่เสรีภาพธรรมชาติ โดยทุกคนจะมีส่วนในอธิปไตยนั้น ๆ เท่าเทียมกัน ตามหลักการนี้ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองที่ประชาชนเป็นทั้งผู้ปกครอง และผู้ถูกปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากผู้ปกครองมาจากการเลือกตั้งโดยยึดหลักการเสียงข้างมาก จึงมีสิทธิอำนาจอันชอบธรรมในการปกครองประเทศเพราะได้รับสิทธิจากผู้ถูกปกครองโดยตรง

4. หลักการเสียงข้างมากที่คุ้มครองเสียงข้างน้อย (The Rule of Majority) เนื่องจากในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการตัดสินใจปัญหาบ้านเมืองไม่ว่าจะโดยตรงหรือผ่านผู้แทนราษฎร ซึ่งในความเป็นจริงประชาชนทุกคนย่อมมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ดังนั้นเพื่อเป็นการตัดสินใจปัญหาจึงต้องยึดเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้นๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ

ความหมายของการพัฒนาการทางการเมือง

ก่อนที่จะศึกษาในรายละเอียดของเนื้อหาสาระของการพัฒนาการทางการเมือง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาควมมีนักวิชาการที่สำคัญ ๆ ใครบ้างที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ และแต่ละท่านได้เสนอแนะหรือให้ข้อคิดเห็นหรือให้นิยามของคำว่าพัฒนาการทางการเมืองไว้อย่างไร

Almond and Powell (1966: 229-300) สองนักรัฐศาสตร์ผู้ริเริ่มนำเอาการวิเคราะห์เชิงสังคมวิทยา มาใช้กับการศึกษาการเมืองเปรียบเทียบได้ให้ความหมายของคำว่าพัฒนาการเมืองไว้ว่าจะต้องประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ ๆ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ความแตกต่าง หมายถึง ความแตกต่างแยกแยะในหน้าที่ต่าง ๆ และมีโครงสร้างที่มีความชำนาญเฉพาะด้านในลักษณะเดียวกันกับที่ลักษณะร่วมของการพัฒนาได้กล่าวไว้
2. วัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นแบบโลก หมายถึง วัฒนธรรมทางการเมืองที่มีลักษณะเชิงปฏิบัติและหาข้อเท็จจริงได้ และมีลักษณะเฉพาะเจาะจง มากกว่าที่จะอยู่ในลักษณะกระจาย จึงเห็นได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบโลกเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมที่ทันสมัย ไม่เชื่อในสิ่งมงายโดยปราศจากการคำนึงถึงเหตุผลและข้อเท็จจริงสามารถแยกแยะบทบาททางการเมืองออกจากบทบาททางสังคมได้อย่างชัดเจน รวมทั้งสามารถเข้าใจถึงผลกระทบที่ระบบการเมืองมีต่อตนเองด้วย ในการนี้พวกนี้จะมีความปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะใดๆ เช่น อาจเข้าร่วมกับพรรคการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีแนวทางเดียวกันเพื่อที่จะใช้อิทธิพลต่อผลลัพธ์ หรือนโยบายที่ออกมาจากระบบการเมือง ดังนั้นในสังคมที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบโลกจะเป็นผลให้เกิดกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นในสังคม และทำให้พัฒนาการของโครงสร้างทางการเมืองในลักษณะของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วย ซึ่งเท่ากับเป็นการเอื้ออำนวยต่อกระบวนการความแตกต่างในส่วนหนึ่งอันจะนำไปสู่การพัฒนาการเมืองของระบบ

3. ความเป็นอิสระของระบบย่อย ปัจจัยนี้เป็นส่วนที่ต่อเนื่องมาจากปัจจัย โดยมองว่าเมื่อสังคมพัฒนาไปจะเกิดหน้าที่ต่าง ๆ ขึ้นมากมายอันจะนำไปสู่การปรับตัวของโครงสร้างเดิม โดยการสร้างระบบย่อย ๆ ขึ้นมาเพื่อที่จะสนองตอบหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามมา แต่เมื่อเกิดระบบย่อยขึ้นมาแล้ว ถ้าระบบย่อยเหล่านั้นไม่เป็นตัวของตัวเอง กล่าวคือ ไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ได้ถ้าไม่ได้รับคำสั่งหรือนโยบายจากองค์กรหรือหน่วยงานใดเสียก่อน อาจถือวาระบบย่อยนั้นขาดความเป็นอิสระในตัวเอง สังคมที่มีลักษณะในระดับสูง แต่ถ้าที่ระบบย่อยที่ขาดความเป็นอิสระในตนเองจะไม่นับว่าเป็นสังคมที่พัฒนาแล้ว เช่นเดียวกันกับหนังสือเล่มโตๆ แต่ปราศจากสาระ จะไม่อาจกล่าวได้ว่าหนังสือเล่มนั้นเป็นหนังสือที่ดีได้

ปัจจัยที่สำคัญทั้ง 3 ประการข้างต้นนี้จะเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิดและยังสามารถนำมาเป็นมาตรการในการแบ่งระบบการเมืองตามลำดับของวิวัฒนาการ ซึ่ง Almond and Powell (1966 : 229-300) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าระดับของความแตกต่างแยกแยะของโครงสร้างและระดับของวัฒนธรรมแบบโลกนั้นจะนำมาซึ่งระบบการเมือง 3 ระบบ คือ

1. ระบบดั้งเดิม หมายถึง ระบบการเมืองที่โครงสร้างทางการเมืองขาดความซับซ้อนและประชาชนเชื่อในสิ่งที่ใช้เหตุผลทางโลก เช่น โขกลาง และลัทธิศีลทรีที่ปราศจากตัวตน เช่น ในหมู่บ้านชาวแอฟริกาบางเผ่า และในหมู่ชาวเอสกีโมบางกลุ่ม มีหัวหน้าซึ่งจะทำหน้าที่หรือรวบรวมบทบาทหลายบทบาท กล่าวคือ หัวหน้าจะเป็นทั้งผู้นำทางเศรษฐกิจ การเมือง และทางศาสนา อาจจะมีการปรึกษาหารือกันว่าจะออกไปล่าสัตว์เมื่อไร ใช้วิธีการใด จะไปที่ใดซึ่งในการนี้บรรดาผู้ช่วยวัยฉกรรจ์ซึ่งเป็นลูกเผ่าอาจให้ความเห็นและมีส่วนในการตัดสินใจ ก่อนออกเดินทางอาจมีพิธีบวงสรวงขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เหล่านี้เป็นต้น

2. ระบบประเพณี หมายถึง ระบบการเมืองที่เริ่มมีความแตกต่างในโครงสร้าง หน้าที่ และในบทบาทที่ชำนาญเฉพาะด้านมากขึ้น ระบบนี้มีผู้นำทางการเมือง เช่น พระมหากษัตริย์ ขุนนางเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะทำหน้าที่เฉพาะด้าน Almond and Powell ได้แบ่งระบบการเมืองแบบประเพณีออกได้เป็น 3 ระบบย่อย คือ

2.1 ระบบปิตาธิปไตย เช่น การปกครองของอียิปต์ในสมัยพระเจ้าฟาโรห์

2.2 ระบบราชการรวมศูนย์ ซึ่งเป็นระบบที่เริ่มมีการพัฒนาเป้าหมายทางการเมืองในลักษณะที่มีอิสระกว่าเก่า บทบาททางการเมืองและบริหารได้พัฒนามากขึ้น และพยายามที่จะจัดรูปแบบของสังคมให้อยู่ในลักษณะของรวมศูนย์ ตัวอย่างเช่น อาณาจักรอินคาในอเมริกาใต้ช่วงศตวรรษที่ 16 ซึ่งโครงสร้างของอาณาจักรนี้ประกอบไปด้วยสมาชิกของชนชั้นสูง พระซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนน้อย และประชาชนธรรมดาซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก อาณาจักรนี้แบ่งออกเป็นสี่เมือง มีถนนสี่

สายวิ้งจากแต่ละเมืองมุ่งเข้าสู่เมืองหลวง และจักรพรรดิจะเป็นผู้กำหนดส่งพระญาติไปปกครองจังหวัด ทั้งสิ้นนั้น ซึ่งเจ้าเมืองทั้งสิ้นนี้ต่างมีอำนาจสูงสุดในการกำหนดกฎหมายบริหารราชการและตัดสินกรณี พิพาท แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นตรงต่อองค์จักรพรรดิด้วย

2.3 ระบบศักดินาเป็นระบบการเมืองที่แตกต่างจากอภิชนาธิปไตยในลักษณะที่ชนชั้นสูงเป็นเจ้าของที่ดินส่วนใหญ่ และทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายของรัฐ

3. ระบบสมัยใหม่ หมายถึง ระบบการเมืองที่โครงสร้างพื้นฐานทางการเมืองของสังคมมีความแตกต่างซับซ้อนมาก ต่างทำงานตามความชำนาญงานเฉพาะอย่าง เช่น มีกลุ่มผลประโยชน์ พรรคการเมือง สื่อสารมวลชนเกิดขึ้นมากมาย ลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองของบรรดาเหล่าสมาชิกของสังคมมีความเป็นเหตุผลทางโลก เริ่มเข้าใจถึงบทบาทของรัฐบาลว่าสามารถที่จะเปลี่ยนสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมได้ Almond and Powell ได้จำแนกระบบการเมืองสมัยใหม่นี้ออกได้เป็น 3 ระบบ คือ

3.1 ระบบรัฐชาติแบบโลก หมายถึง เมืองเล็กหรืออาจเป็นเมืองขนาดใหญ่ที่มีความเป็นอิสระในตนเองและมีโครงสร้างทางสังคมที่ค่อนข้างจะสลับซับซ้อน เช่น รัฐชาติของกรีกโบราณ

3.2 ระบบสมัยใหม่ที่มีการระดมสรรพกำลัง ระบบการเมืองนี้อาจจำแนกได้อีกเป็นระบบประชาธิปไตยซึ่งมีระบบย่อยที่เป็นอิสระในตนเองและประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเข้ามามีส่วนร่วม กับระบบอำนาจนิยมซึ่งระบบย่อยถูกควบคุมโดยส่วนกลางและประชาชนมีลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบกึ่งไพร่ฟ้ากึ่งมีส่วนร่วม

3.3 ระบบสมัยใหม่ช่วงก่อนที่จะมีการระดมสรรพกำลัง ซึ่งระบบการเมืองแบบนี้จะมีระดับของความแตกต่างในโครงสร้างและระดับของวัฒนธรรมที่เป็นทางโลกต่ำกว่าแบบก่อน ซึ่งถ้าจะแยกตามลักษณะของระบบการปกครองอาจแยกออกได้เป็น 2 ระบบคือ ระบบประชาธิปไตย เช่น การปกครองของไนจีเรียก่อนเดือนมกราคม ค.ศ.1966 กับระบบอำนาจนิยม เช่น การปกครองของประเทศกาน่า เป็นต้น

Mehden (1969 : 6-7) ศึกษาลักษณะร่วมของประเทศที่ได้ชื่อว่าพัฒนาการทางการเมืองแล้ว และสรุปออกมาว่าภาวะของการพัฒนาการทางการเมืองนั้นจะต้องมีปัจจัยรวม 15 ประการ คือ

1. ความเห็นพ้องต้องกันในเป้าหมายพื้นฐานทางสังคมและการเมืองของชาติ
2. กลุ่มผู้นำกับประชาชนมีการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
3. มีบุรณภาพแห่งชาติของชนกลุ่มน้อย

4. มีความเป็นเหตุผลทางการเมือง
5. อัตราการอ่านออกเขียนได้ของพลเมืองอยู่ในระดับสูง
6. จำนวนประชาชนที่สำเร็จการศึกษาชั้นสูงมีมาก
7. มีระบบข้าราชการพลเรือนที่มีประสิทธิภาพได้รับการฝึกฝนอย่างดี
8. มีระบบการเมืองที่มีการแข่งขันกัน
9. มีลักษณะความแตกต่างซับซ้อนในสถาบันทางการเมืองสูง
10. มีกิจกรรมทางการเมืองที่แพร่หลายไม่เฉพาะอยู่ในเขตเมืองหลวง
11. มีการนำเอาค่านิยมทางสังคมและการเมืองแบบตะวันตกมาใช้ในสังคม
12. มีกลุ่มผลประโยชน์ในลักษณะของสมาคมมากมาย
13. เปิดโอกาสให้มีการเคลื่อนไหวทางการเมือง
14. มีระบอบการปกครองโดยรัฐธรรมนูญและปราศจากอุปสรรคสำคัญๆ มาก่อน
15. พลเรือนสามารถควบคุมทหารได้

อาจสังเกตได้ว่า Mehden มุ่งคติไปทางประเทศเสรีประชาธิปไตยแบบตะวันตก คือ ให้ความสำคัญที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบการเมืองที่มีการแข่งขันกันรวมทั้งโครงสร้างทางการเมืองมากกว่าเนื้อหาเรื่องการพัฒนา

Huntington (1963 : 12-24) มองว่าการเมืองเป็นเรื่องของความขัดแย้งในสังคมเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นจึงนำไปสู่การสร้างสถาบันทางการเมือง โดยหวังที่จะใช้สถาบันนี้เป็นตัวแก้ปัญหาต่างๆ เหล่านั้น ประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาของสังคมจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของสถาบันทางการเมือง ด้วยเหตุนี้ Huntington จึงมีความเชื่อว่าการพัฒนาการเมือง คือ การสร้างสถาบันทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับของคนโดยทั่วไป และกระบวนการสร้างสถาบันการเมืองนี้เป็นที่รู้จักกันในชื่อ สถาบันทางการเมือง หมายความว่าโดยสรุปว่า สถาบันทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพสูงจะต้องมีลักษณะ 4 ประการ คือ มีความยืดหยุ่นสูง มีความซับซ้อนมาก มีความเป็นอิสระจากอิทธิพลใด ๆ และมีความกลมเกลียวมาก

จึงอาจสรุปได้ว่า Huntington เน้นการพัฒนาการเมืองที่ประสิทธิภาพ หรือความสามารถของระบบในการที่จะดูดกลืน และจัดระเบียบแบบแผนของการเข้ามีส่วนร่วมของคนกลุ่มใหม่ ๆ รวมทั้งความสามารถของระบบในการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในสังคมด้วย แต่ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงจะต้องดำเนินไปในลักษณะที่สามารถควบคุมดูแลได้โดยไม่ก่อให้เกิดภาวะไร้เสถียรภาพต่อระบบที่เป็นอยู่ ดังนั้นสภาพการพัฒนาการเมืองในทัศนะนี้จึงมีตัวแปรที่จะต้องนำมาพิจารณาอยู่ 2

ประการ คือ ขอบข่ายของการสนับสนุนที่ประชาชนพึงมีต่อระบบการเมือง และระดับของความเป็นสถาบันของระบบการเมือง ระบบการเมืองที่พัฒนาแล้ว คือ ระบบการเมืองที่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในสังคมอย่างกว้างขวาง และจะต้องเป็นระบบที่เป็นที่ยอมรับในประสิทธิภาพในการแจกแจงสิ่งที่มีคุณค่าเพื่อสนองต่อความต้องการที่เกิดขึ้นในสังคมได้

จากความหลากหลายของความหมายของการพัฒนาการเมืองที่บรรดานักวิชาการได้ให้ไว้ข้างต้น Huntington and Dominguez (1963 : 12-24) ได้สรุปรวบรวมได้เป็น 4 นัยที่สำคัญ คือ

1. ให้ความหมายของคำว่าพัฒนาการเมืองโดยคำนี้เฉพาะปัจจัยเรื่องภูมิภาคเป็นหลัก กล่าวคือ มองกันว่าการศึกษารเมืองในประเทศเอเชีย แอฟริกา และลาตินอเมริกา เช่น ศึกษาโครงสร้าง ทศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองในประเทศในแถบนี้ จะถือว่าเป็นการศึกษารเมือง การเมือง แต่ถ้านำทฤษฎีและแนวการศึกษาเดียวกันนี้ไปศึกษารเมืองในประเทศแถบอเมริกาเหนือ และยุโรปจะไม่ถือว่าเป็นการศึกษารเมือง โดยสรุปการพัฒนาการเมืองในความหมายนี้ คือ สภาพการเมืองและทิศทางการเมืองในประเทศกำลังพัฒนา

2. การพัฒนาการเมือง เป็นการทำให้การเมืองทันสมัยจึงเป็นผลประการหนึ่งจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่กว้างขวางครอบคลุมไปทั้งสังคม เช่น การทำให้เป็นสังคมอุตสาหกรรม การขยายตัวของเมืองมากขึ้น การพัฒนาเศรษฐกิจ และการระดมสรรพกำลังทางสังคม เป็นต้น กระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยนี้จะก่อให้เกิดผลกระทบทางการเมืองอย่างมากมาย เช่น อาจนำไปสู่ความวุ่นวายทางการเมือง ทำให้เกิดสภาพไร้เสถียรภาพทางการเมือง มีการปฏิวัติรัฐประหาร ซึ่งปรากฏการณ์ทางการเมืองเหล่านี้ถือเป็นประเด็นที่สำคัญในการศึกษารเมือง

3. การพัฒนาการเมือง เป็นกระบวนการที่จะนำสังคมไปสู่เป้าหมายใด ๆ ของระบบการเมือง ซึ่งอาจจะมีหลายเป้าหมายและขัดแย้งซึ่งกันและกันได้ เช่น ถ้าเป้าหมายของสังคมคืออุดมการณ์ประชาธิปไตยรัฐบาลจะต้องส่งเสริมเสรีภาพ และความเสมอภาพให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในหมู่ประชาชน ในการนี้รัฐบาลจำต้องยอมเสียสมรรถภาพของระบบไปบ้าง เช่น ความชอบธรรมของระบบเสถียรภาพทางการเมือง สมรรถภาพของระบบการเมือง การสร้างความเป็นสถาบัน เป็นต้น

4. การพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องของกระบวนการที่จะนำไปสู่ลักษณะการเมืองตามแบบอย่างของประเทศอุตสาหกรรม กล่าวคือ นักวิชาการมองว่ากระบวนการทางการเมืองในสังคมอุตสาหกรรม วัฒนธรรมทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมือง และการดำเนินการทางการเมืองของประเทศอุตสาหกรรม มีลักษณะที่มีเหตุมีผลผิดไปจากลักษณะการเมืองในสังคมอื่น ๆ เช่น สังคม

อุตสาหกรรมมีพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และสถาบันทางการเมืองอื่นๆ ที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน ในขณะที่สังคมอื่น ๆ ไม่มี หรือมีแต่ไม่ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์

Pye (1966: 33-45) เป็นนักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกันที่มีความสำคัญต่อวงการการเมืองเปรียบเทียบและเป็นประธานคณะกรรมการการเมืองเปรียบเทียบในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ที่ให้การสนับสนุนการศึกษาการพัฒนาการเมืองมาตั้งแต่แรกเริ่มในช่วงต้นทศวรรษที่ 1960 ซึ่ง Pye ได้พยายามศึกษาวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเมือง และพบว่าประเด็นที่สำคัญๆ มากมายและค่อนข้างจะสลับซับซ้อนกว่าที่เขาคาดไว้เสียอีก Pye จึงได้สรุปประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเมืองไว้ 10 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาการเมือง เป็นพื้นฐานทางการเมืองของการพัฒนาเศรษฐกิจ ในแง่นี้การเมืองที่พัฒนาแล้วจะเปรียบเสมือนปัจจัยที่สำคัญที่จะเอื้ออำนวยต่อความเจริญทางเศรษฐกิจ เช่นช่วยให้รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น

2. การพัฒนาการเมือง เป็นการเมืองของสังคมอุตสาหกรรม กล่าวคือ มีการมองกันว่าการเมืองในประเทศอุตสาหกรรมไม่ว่าจะเป็นระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยหรือเผด็จการจะมีแบบแผนของพฤติกรรมของสมาชิกของสังคมในลักษณะที่มีเหตุมีผล รัฐบาลมีความรับผิดชอบต่อความสงบสุขและความกินดีอยู่ดีของประชาชน ซึ่งเท่ากับเป็นการยอมรับว่าการเมืองเป็นเพียงเครื่องมือในการแก้ปัญหา หาได้เป็นเป้าหมายในตัวมันเองไม่ การเมืองของสังคมอุตสาหกรรมจึงนับได้ว่าเป็นแบบอย่างที่ดีซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปด้วยดีได้ โดยเฉพาะในปัญหาหลัก คือ การแจกแจงความกินดีอยู่ดีให้กับสมาชิกอย่างเป็นธรรมกว่าในสังคมอื่น ๆ

3. การพัฒนาการเมือง เป็นความทันสมัยทางการเมือง เนื่องจากแนวความคิดที่พยายามโยงการพัฒนาการเมืองกับการเมืองของสังคมอุตสาหกรรมได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นแนวความคิดที่ลำเอียง ไม่ให้ความสำคัญกับประเพณีและปทัสถานของสังคมอื่น ๆ มาตรฐานของสังคมอุตสาหกรรมหรือสังคมตะวันตกนั้นไม่สามารถใช้วัดได้ในทุกระบบสังคม ซึ่งจากข้อขัดแย้งเหล่านี้จึงนำมาซึ่งการวิเคราะห์สังคมอุตสาหกรรมลงไปอีกกว่าที่เป็นสังคมเจริญก้าวหน้าได้นั้นเนื่องมาจากความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ผลจากการเจริญทางวิชาการเหล่านี้จะช่วยสนับสนุนให้มนุษย์ได้มองเห็นแง่มุมต่าง ๆ ของสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองได้กว้างขวางยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การเรียกร้องให้มีกฎหมายที่เป็นสากลสามารถให้ความยุติธรรมกับสมาชิกของสังคมโดยทั่วหน้ากัน มีกลุ่มต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาย เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มอิทธิพล แต่ละกลุ่มต่างพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมุ่งหวังที่จะใช้อิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐเพื่อให้นโยบายนั้น ๆ ออกมาในรูปแบบของ

การเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มตนให้มากที่สุด และความทันสมัยทางการเมืองเหล่านี้จึงเป็นประเด็นที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทางการเมืองในความหมายนี้

4. การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องการค้าเนื้องานของรัฐบาล ความคิดนี้เกิดจากความเห็นว่าแนวปฏิบัติทางการเมืองที่เกิดขึ้นในรัฐชาติยุคใหม่ กล่าวคือ รัฐชาติเหล่านี้สามารถที่จะปรับตัวและดำรงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคมได้ในระดับหนึ่ง ทั้งยังสร้างลัทธิชาตินิยมอันถือว่าเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการพัฒนาการเมือง ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ อีกนัยหนึ่งการพัฒนาการเมือง คือ การสร้างชาติ

5. การพัฒนาการเมือง หมายถึงเรื่องราวของการพัฒนาระบบบริหารและกฎหมาย แนวความคิดนี้ต่อเนื่องมาจากความเห็นว่าการพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องการสร้างชาติ โดยแบ่งรูปแบบของการสร้างชาติออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การสร้างสถาบัน และการพัฒนาพลเมืองและพัฒนาเครื่องมือของสถาบันนี้ไปพร้อม ๆ กัน กล่าวคือ การพัฒนากฎหมายเพื่อสร้างความสงบเรียบร้อยและประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

6. การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของการระดมพลและการมีส่วนร่วมทางการเมือง แนวความคิดนี้อ้างว่าการฝึกฝนและการให้ความสำคัญกับสมาชิกของสังคมในฐานะประชาชน ตลอดจนการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อรัฐชาติใหม่ และถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการเมือง

ประเด็นที่สำคัญประการหนึ่งในการศึกษาการพัฒนาการเมือง คือ มักจะผูกพันลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งแบบประชาธิปไตยมากเกินไปจนมองข้ามการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะอื่น ๆ ซึ่งเกิดขึ้นในระบบการเมืองอื่น ๆ ด้วย

7. การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของการพัฒนาประชาธิปไตย แนวความคิดนี้ค่อนข้างจะแคบ คือ มองว่าการพัฒนาการเมืองมีอยู่รูปแบบเดียว คือ การสร้างประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้จึงมีนักวิชาการหลายท่านวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นค่านิยมที่ลำเอียง มุ่งที่จะยึดยึดค่านิยมทางการเมืองแบบตะวันตกให้กับประเทศด้อยพัฒนาซึ่งควรจะสนใจว่าจะ “พัฒนา” ให้การเมืองของชาติก้าวหน้าได้อย่างไร มากกว่าที่จะสนใจว่าจะสร้างประชาธิปไตยอย่างตะวันตกได้อย่างไรในขณะที่ค่านิยมของตนเองไม่เอื้อประโยชน์ให้เลย

8. การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของความมีเสถียรภาพและการเปลี่ยนแปลงที่เป็นระเบียบ แนวทศนะนี้มีความลำเอียงในแง่ของค่านิยมแบบประชาธิปไตยน้อยลง คือ มองว่าลักษณะการเมืองที่พัฒนาแล้วจะเกิดขึ้นในระบบการเมืองใด ที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังมองว่าประชาธิปไตยนั้นไม่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงของ

สังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และไม่อาจก่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเมืองได้ การพัฒนาการเมืองจึงเป็นลักษณะของการดำเนินชีวิตทางการเมืองที่ไม่วุ่นวายและเป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน

9. การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของการระดมพลและอำนาจ แนวความคิดนี้พัฒนามาจากความคิดเห็นแก่ ๆ ทั้งในเรื่องของสถาบันและเสถียรภาพทางการเมือง โดยมองว่าสาเหตุสำคัญที่จะก่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเมืองและทำให้สถาบันดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ ขึ้นอยู่กับความสามารถของระบบการเมือง ถ้าระบบการเมืองใดสามารถที่จะระดมพลและอำนาจเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ สามารถทำให้คนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนของระบบ และระบบเองสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ รวมทั้งสามารถแจกแจงทรัพยากรเหล่านั้นอย่างเป็นระบบโดยได้รับการสนับสนุนจากประชาชนแล้ว ระบบการเมืองนั้นถือว่าพัฒนาแล้ว

10. การพัฒนาการเมือง เป็นแง่หนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การพัฒนาการเมืองนั้นจะผูกพันอย่างแน่นแฟ้นกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม การที่ด้านใดด้านหนึ่งของสังคมแปรเปลี่ยนไปจนกระทบถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่น ๆ ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจึงถือได้ว่าเป็นลักษณะหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทั้งปวงของสังคม ฉะนั้นในการศึกษาการพัฒนาการเมืองจึงจำเป็นต้องศึกษาการเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจสังคมพร้อมกันไปด้วย

สรุป

ในกระบวนการทางการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจ หรือเพื่อแสวงหาคำตอบใด ๆ นั้น นักวิชาการได้พยายามที่จะทำความเข้าใจกับหน่วยทางการเมือง ตลอดจนกระบวนการทางการเมืองต่าง ๆ โดยการนำมาเปรียบเทียบกันตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อที่จะหา “ลักษณะร่วม” ที่เป็น “หลักการ” หลักการที่ได้จากการศึกษาเปรียบเทียบนี้เชื่อว่าจะเหมือนกันหรือสอดคล้องกันทั้งหมดแต่หลักการจะมีข้อจำกัดมากมาย เช่น บ้างเป็นนามธรรมเกินไป บ้างมีอคติในเชิงอุดมการณ์ไม่สามารถใช้ได้กับทุกระบบการเมือง เป็นต้น ฉะนั้นในการศึกษาการพัฒนาการเมือง เมื่อศึกษาโดยใช้หลักการใดๆ เป็นแนวคิด นอกจากจะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดดังกล่าวแล้ว จะพบว่าสภาพแวดล้อม รวมทั้งกระบวนการทางเศรษฐกิจสังคมของหน่วยทางการเมืองที่นำมาศึกษานั้นมีความสำคัญไม่น้อยกว่ากัน สิ่งหนึ่งที่จะต้องรำลึกไว้เสมอคือ ข้อคิดในเชิงตรรกะที่ว่าไม่มีปรากฏการณ์ทางการเมืองใดที่เกิดขึ้นโดยปราศจากผู้กระทำ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างความทันสมัย

คำว่า “การสร้างความทันสมัย” นี้ นักวิชาการในสาขาต่าง ๆ ได้นำมาใช้เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ในลักษณะที่แตกต่างกันไป เช่น นักรัฐศาสตร์จะพิจารณาถึงการสร้างความทันสมัยทางการเมือง นักเศรษฐศาสตร์จะพิจารณาถึงการสร้างความทันสมัยทางเศรษฐกิจ นักบริหารจะพิจารณาถึงการสร้างความทันสมัยทางการบริหาร และนักการศึกษาจะพิจารณาถึงการสร้างความทันสมัยทางการศึกษา เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งจะพบได้ว่านักวิชาการในแต่ละสาขามองคำว่า การสร้างความทันสมัย ในลักษณะที่แตกต่างกันไป กล่าวคือบางคนมองว่าการสร้างความทันสมัย เป็นรูปแบบหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม บางคนมองว่าการสร้างความทันสมัย คือ กระบวนการเอาอย่างประเทศตะวันตก บางคนก็บอกว่าการสร้างความทันสมัย คือ ประเด็นหรือกระบวนการใด ๆ ของสังคมที่ทันสมัยแล้ว

ความหมายของการสร้างความทันสมัย

เพื่อที่จะสามารถพิจารณาสาระตลอดจนความสัมพันธ์ที่กระบวนการพึงมีต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ จำเป็นต้องทำความเข้าใจกับความหมายหรือนิยามของคำว่า “การสร้างความทันสมัย” เสียก่อน

Apter (1965: 67) กล่าวว่า การสร้างความทันสมัย ถือเป็นกรณีหนึ่งของการพัฒนา โดยหมายถึง สภาพการณ์ 3 ประการ คือ

1. ระบบสังคมที่สามารถสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาโดยที่ระบบไม่ล่มสลาย (สิ่งใหม่ๆ นี้รวมถึงความเชื่อที่สำคัญๆ ที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงด้วย)
2. โครงสร้างทางสังคมที่แตกต่างหลากหลายและมีความยืดหยุ่น
3. ขอบข่ายทางสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการก่อให้เกิดความรู้และความชำนาญซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่เจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

Shils (1965: 10) กล่าวว่า การสร้างความทันสมัย เป็นกระบวนการทำให้สาธารณชนต่างมีความเข้าใจในวิถีชีวิตแบบใหม่ มีความกระตือรือร้น ไม่ถูกชักจูงจากอำนาจภายนอก และสามารถใช้ศักยภาพและความคิดสร้างสรรค์เพื่อความก้าวหน้าอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด

O’Connell (1976: 17-24) กล่าวว่าอาจแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ 3 ประเด็น คือ

1. มีการคิดค้นแสวงหาความรู้แบบใหม่อย่างต่อเนื่อง เชื่อในความเป็นเหตุเป็นผลของสรรพสิ่ง ไม่เชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปราศจากเหตุผล เชื่อในวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ เช่น มีการตั้งข้อสมมติฐาน หาข้อมูลเพื่อพิสูจน์ข้อสมมติฐานนั้นๆ เป็นต้น
2. มีการใช้เครื่องมือและเทคนิคที่ทันสมัยมากมาย

3. มีโครงสร้างทางสังคมที่ยืดหยุ่นและมีเอกลักษณ์ที่คงอยู่ กล่าวคือ สังคมที่มีความทันสมัยแล้วนั้นจะมีโครงสร้างทางสังคมที่สามารถตอบสนองความต้องการแปลก ๆ ใหม่ ๆ ได้โดยที่ไม่แตกสลาย

Almond and Powell (1966: 215-218) กล่าวว่า การสร้างความทันสมัยเป็นกระบวนการที่สังคมแบบดั้งเดิมดำเนินกระบวนการไปเพื่อจะทำให้เกิดความทันสมัย โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. ทำให้โครงสร้างสังคมมีลักษณะหลากหลายซับซ้อนมากยิ่งขึ้น
2. สร้างความเชื่อ ตลอดจนวัฒนธรรมที่เป็นแบบโลก ต่อต้านความคิด หรือความเชื่อ และวัฒนธรรมที่มุ่งมายปราศจากเหตุผล

Huntington (1971 : 32-33) กล่าวว่า การสร้างความทันสมัยจัดว่าเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านของแนวความคิดและกิจกรรมของมนุษย์ กล่าวคือ ในทางจิตวิทยา การสร้างความทันสมัยจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนค่านิยมทัศนคติ และความคาดหวังที่เป็นพื้นฐานสำคัญ ๆ คนในสังคมดั้งเดิมจะคาดหวังหรือเชื่อว่าสังคมและธรรมชาติจะดำเนินไปตามแนวทางของมันเอง และไม่เชื่อว่ามนุษย์จะสามารถเปลี่ยนแปลงหรือควบคุมธรรมชาติได้ส่วนคนในสังคมที่ทันสมัยแล้วนั้นจะมี “บุคลิกแบบยืดหยุ่น” ซึ่งหมายถึงมีความสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมได้ดี การเปลี่ยนความเชื่อนี้ยังหมายถึงการที่คนหันเหจากความจงรักภักดี และยึดมั่นอยู่กับกลุ่มที่เป็นส่วนตัว เช่น ครอบครัว ญาติมิตร และกลุ่มชนบท ไปยึดมั่นกับกลุ่มที่ไม่เป็นส่วนตัว เช่น ชนชั้น และชาติ ส่วนค่านิยมนั้นคนจะเปลี่ยนจากค่านิยมที่อยู่ในลักษณะเฉพาะเจาะจงไปเป็นค่านิยมที่มีลักษณะสากล อันยึดหลักสัมฤทธิผลมากกว่าหลักการสืบทอดทางสายเลือดในการสรรหาบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งใด ๆ ในการเรียนรู้ การสร้างความทันสมัย หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในแบบแผนของการดำเนินชีวิต อายุและสุขภาพของคนยืนยาวยิ่งขึ้น มีการเคลื่อนย้ายในด้านอาชีพ กล่าวคือ มีอาชีพที่ดีกว่าเดิม มีการเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยไปอยู่ในเมือง ทำให้ประชากรในเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ประชากรในชนบทลดลง

ในทางสังคม การสร้างความทันสมัยมีแนวโน้มว่าจะส่งเสริมให้ครอบครัวและกลุ่มปฐมนิยามอื่น ๆ มีบทบาทแบบกระจายและช่วยให้กลุ่มทุติยภูมิมีบทบาทหน้าที่เฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้นในทางเศรษฐกิจ การสร้างความทันสมัยจะทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ในทางเศรษฐกิจมีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ระดับของความชำนาญในงานอาชีพเริ่มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อัตราส่วนระหว่างทุนต่อแรงงานเพิ่มขึ้น การเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพจะเปลี่ยนเป็นการเกษตรเพื่อการตลาด และเกษตรกรรมจะลดความสำคัญลงเมื่อเทียบกับกิจกรรมทางการค้า การอุตสาหกรรมและกิจการบริการ กิจกรรมทางเศรษฐกิจมี

แนวโน้มว่าจะขยายตัวออกไปยังส่วนต่างๆของสังคม และมีการรวมอำนาจกิจกรรมในระดับชาติไว้ที่ ศูนย์กลาง พร้อมกับมีตลาดระดับชาติ รวมทั้งสถาบันเศรษฐกิจระดับชาติเกิดขึ้นด้วย ในเวลาต่อมา ระดับของความกินดีอยู่ดีทางเศรษฐกิจของประชาชนจะเพิ่มขึ้น ในขณะที่ความไม่เสมอภาคจะลดลง

ส่วนความหมายของ การสร้างความทันสมัยที่น่าสนใจอีกแหล่งหนึ่งได้มาจากการประชุมที่ เมืองฮาโกเน่ ในญี่ปุ่น ค.ศ.1960 ซึ่งเรียกว่า “การประชุมว่าด้วยเรื่องความทันสมัย” และที่ประชุมได้ เสนอลักษณะ หรือตัวบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นถึงความทันสมัยซึ่งประกอบด้วย 8 ประการ คือ (Biggerstaff. 1960: 148-149)

1. ประชาชนรวมตัวกันอาศัยอยู่ในเมืองค่อนข้างมาก และในสังคมโดยส่วนรวมจะมี ศูนย์กลางอยู่ที่เมืองเพิ่มขึ้น
2. มีการใช้พลังงานจากสิ่งที่ไม่มีชีวิตในระดับที่ค่อนข้างสูง สินค้าหมุนเวียนกว้างขวาง และกิจการด้านบริการเพิ่มมากขึ้น
3. สมาชิกของสังคมมีการติดต่อร่วมกิจกรรมอย่างกว้างขวาง และจะเข้ามีส่วนร่วมใน กิจการทางเศรษฐกิจและการเมืองมากขึ้น
4. การจับกลุ่มกันแบบสืบทอดกันมาหรือแบบชุมชนจะสลายไป นำไปสู่การเคลื่อนย้าย สังคมส่วนบุคคลมากยิ่งขึ้นกว่าเก่าและบุคคลจะเข้าไปดำเนินกิจกรรมในสังคมในลักษณะที่กว้างขวาง มากยิ่งขึ้น
5. มีการอ่านออกเขียนได้มากขึ้น อันเป็นผลจากการที่บุคคลมีแนวโน้มของความเชื่อที่มี เหตุผล และเป็นวิทยาศาสตร์
6. การสื่อสารมวลชนมีลักษณะที่กว้างและแทรกซึมไปทุกสัดส่วนของสังคม
7. สถาบันทางสังคมที่มีขนาดใหญ่มีมากขึ้น เช่น สถาบันของรัฐ สถาบันธุรกิจ การ อุตสาหกรรม และมีสายการบังคับบัญชาแบบราชการในการดำเนินการของสถาบันเหล่านี้
8. ประชากรส่วนใหญ่จะอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของหน่วยที่เรียกว่า "ชาติ" ซึ่งมี ลักษณะของความเป็นเอกภาพสูง และหน่วยเหล่านี้จะมีการดำเนินกิจกรรมระหว่างกันที่เรียกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

จากนิยามและความหมายของนักวิชาการซึ่งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะพบว่าการสร้างความทันสมัย จะเกี่ยวข้องกับประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม ในหลายประการซึ่ง Apter (1965 : 67) ได้ทำการสรุปเป็นประเด็นใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. สังคมประเทศตะวันตก เนื่องจากกระบวนการสร้างความทันสมัยเกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศตะวันตกก่อน แล้วจึงค่อยๆ ขยายออกไปเป็นปรากฏการณ์ที่ยอมรับกันทั่วโลกประเทศด้อยพัฒนาในโลกแถบเอเชีย แอฟริกา และลาตินอเมริกา จึงพากันมุ่งหวังที่จะสร้างความทันสมัยให้กับสังคมของตนเองโดยยึดรูปแบบตลอดจนกระบวนการของประเทศตะวันตกเป็นหลัก

2. สังคมอุตสาหกรรม หมายถึง กระบวนการทำให้สังคมมีความก้าวหน้าเป็นสังคมอุตสาหกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับ การสร้างความทันสมัยอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ ผลจากการเป็นสังคมอุตสาหกรรมจะทำให้สังคมที่เฉื่อยชา มีความกระตือรือร้น สร้างบทบาทหน้าที่สำคัญ ๆ เกี่ยวเนื่องกับการผลิตและ Apter ได้สรุปความสัมพันธ์ระหว่างสังคมอุตสาหกรรมกับการสร้างความทันสมัย ไว้ว่า “เป็นไปได้ที่สังคมจะทันสมัย โดยมีอุตสาหกรรมไม่มากนัก เป็นไปได้ที่ประเทศที่กำลังดำเนินการไปสู่ความทันสมัยจะมีเมืองอุตสาหกรรมขนาดใหญ่แต่ไม่มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของอุตสาหกรรม เพราะว่าอุตสาหกรรมนี้เป็นเพียงส่วนขยายของระบบอุตสาหกรรมของประเทศอื่นเท่านั้นแต่เป็นไปได้ที่สังคมจะมีสังคมอุตสาหกรรมแล้ว โดยปราศจากกระบวนการสร้างความทันสมัย”

จึงอาจสรุปได้ว่า สังคมอุตสาหกรรมจะมีลักษณะที่เป็นพลวัตมากกว่า การสร้างความทันสมัย แต่มีกระบวนการที่ค่อนข้างจะแคบ และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันน้อยกว่า การสร้างความทันสมัย

3. สังคมเมือง หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เป็นสังคมเมืองซึ่งกระบวนการ การสร้างความทันสมัยนี้อาจมองได้จากระดับของสังคมเมือง ทั้งนี้เพราะผลมาจากการสร้างความทันสมัย จะทำให้ประชาชนเข้ามาอาศัยหางานทำในเมืองมากขึ้น ระบบเศรษฐกิจจะถูกรวมศูนย์ขึ้นอยู่กับเมืองเป็นหลัก โอกาสในการจ้างงานในเมืองจึงมีมากทั้งสวัสดิการต่าง ๆ ของคนในเมืองดีกว่าชนบทมาก

4. การพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นกระบวนการการสร้างความทันสมัย เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจในหลาย ๆ ด้าน เช่น มีการใช้เครื่องจักรไอน้ำ พลังงานไฟฟ้า และพลังงานอะตอมแทนแรงงานคนและสัตว์ พัฒนาเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ระดับฝีมือแรงงานมีมากขึ้น ตลอดจนเกิดการผลัดเพื่อการตลาดเข้ามาแทนที่การผลิตเพื่อยังชีพเป็นการเพิ่มรายได้เฉลี่ยตัวหัวของประชากรให้เพิ่มมากขึ้น

5. ความเชื่อของสังคม ซึ่งถือเป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการที่คนเปลี่ยนค่านิยม ทศนคติและความคาดหวังแบบเก่าไปสู่แบบใหม่ Deutsch (1966) ได้ให้ความหมายของความเชื่อของสังคมไว้ว่า "เป็นกระบวนการซึ่งกลุ่มยึดมั่นผูกพันทางสังคม เศรษฐกิจและจิตวิทยาแบบเก่า ๆ ผุ่กร่อนหรือแตกสลายไปและประชาชนพร้อมที่จะรับเอาแบบแผนของการเรียนรู้จากพฤติกรรมใหม่ ๆ" ผลจากการสร้างความทันสมัยจะทำให้คนได้รับการเรียนรู้มากขึ้น มีการศึกษาที่ดี มีสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เป็นผลให้คนเข้าใจปัญหาต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นและจะใช้วิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ที่มีเหตุมีผลในการแก้ปัญหาของตน

6. การมีส่วนร่วม หรือการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม ผลประการหนึ่งของกระบวนการ การสร้างความทันสมัย คือ การที่คนมีการเรียนรู้มากขึ้น มีการสื่อสารคมนาคมดีขึ้น มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น กลุ่มเหล่านี้มีผลประโยชน์และอุดมการณ์ของตนเอง ซึ่งบางครั้งจะขัดกับกลุ่มอื่น ๆ โดยเฉพาะในเรื่องของการแจกแจงแบ่งสรรพสิ่งที่มีคุณค่าซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดในทุก ๆ สังคม กลุ่มเหล่านี้จึงพยายามทุกวิถีทางที่จะรักษาผลประโยชน์หรือสัดส่วนที่ตนเองควรจะได้ รวมทั้งพยายามให้ได้เพิ่มมากขึ้น การเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดสรรหรือกำหนดนโยบายเกิดขึ้น ฉะนั้นในสังคมที่มีความทันสมัยจึงมักจะมีประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ กันมาก

7. ความแตกต่าง หมายถึง กระบวนการที่โครงสร้างของสังคมมีความแตกต่างหลายหลากและสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น บทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ มีมากขึ้น และมีระดับของความชำนาญงานเฉพาะด้านสูง เกิดกลุ่มต่าง ๆ เช่น สมาคมอาชีพ กลุ่มทางสังคม พรรคการเมือง ฯลฯ มากมาย ใน การที่จะพิจารณาว่าสังคมใดมีระดับของความทันสมัยมากน้อยขนาดใดอาจจะได้จากระดับของความแตกต่างของสังคมนั้นได้

8. ความมีเหตุผล หมายถึง กระบวนการของความมีเหตุผลแบบทางโลก กล่าวคือเชื่อว่าทุกอย่างต้องมีที่มาและสามารถที่จะค้นพบได้โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ไม่เชื่อในสิ่งที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้หรือสิ่งที่มั่งงาย ฉะนั้นเมื่อสังคมทันสมัยยิ่งขึ้น คนมีโอกาสได้เรียนรู้แสวงหาข้อเท็จจริงและได้สัมผัสกับการค้นพบใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ความเชื่อแบบเก่า ๆ จึงถูกกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เข้าไปแทนที่ มีการหาข้อมูลพิสูจน์ข้อเท็จจริงในปรากฏการณ์ต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

ลักษณะของการสร้างความทันสมัย

อาจกล่าวได้ว่ากระบวนการสร้างความทันสมัยนี้เป็นสะพานที่จะเชื่อมโยงระหว่างสังคมเก่ากับสังคมใหม่ โดยมีนักวิชาการบางท่านได้กล่าวถึงลักษณะของ การสร้างความทันสมัยดังต่อไปนี้

Huntington (1971: 283-322) กล่าวว่า ลักษณะของการสร้างความทันสมัย สามารถจำแนกได้เป็น 9 ประการ ดังนี้

1. การสร้างความทันสมัยเป็นกระบวนการปฏิบัติ กล่าวคือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้ จะยังผลให้วิธีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ถูกแปรเปลี่ยนไปอย่างหน้ามือเป็นหลังมือ คนจะประสบกับสิ่ง

แปลก ๆ ใหม่ ๆ อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน และการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่พื้นฐานของความคิด เศรษฐกิจและสังคมของมวลมนุษยชาติ

2. การสร้างความทันสมัยเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่าการเปลี่ยนแปลงนี้จะเกี่ยวเนื่องกับการเปลี่ยนแปลงในแทบทุกเรื่อง ครอบคลุมถึงความคิดตลอดจนพฤติกรรมของมนุษย์มีปัจจัยต่าง ๆ เกี่ยวข้องอยู่มากมาย เช่น การปฏิวัติอุตสาหกรรมการสร้างชุมชนเมือง การเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกทางสังคมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ และการมีโครงสร้างทางสังคมที่แตกต่างซับซ้อนกันเป็นต้น

3. การสร้างความทันสมัยเป็นกระบวนการที่เป็นระบบ เมื่อด้านใดด้านหนึ่งของชีวิตสังคมแปรเปลี่ยนไปจะส่งผลให้ด้านต่าง ๆ กระทบกระเทือนแปรเปลี่ยนไปด้วย สาธารณภาพของกระบวนการสร้างความทันสมัยจึงเกี่ยวเนื่องกันเป็นอย่างมาก

4. การสร้างความทันสมัยเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมทั้งโลกกระบวนการนี้เริ่มขึ้นในประเทศยุโรปก่อน ต่อมาได้ขยายความคิดและรูปแบบพฤติกรรมไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลก จนถือได้ว่าการสร้างความทันสมัยนี้เป็นปรากฏการณ์ที่ยอมรับกันในทุกสังคม

5. การสร้างความทันสมัยเป็นกระบวนการที่ยาวนาน การเปลี่ยนแปลงชนิดนี้เป็นกระบวนการที่ต้องการเวลา แม้ว่าการสร้างความทันสมัยจะมีลักษณะของการปฏิวัติเมื่อเปรียบเทียบกับสังคมเก่า แต่มีลักษณะเป็นวิวัฒนาการ เมื่อคำนึงถึงระยะเวลาที่เปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะเกิดขึ้นสังคมตะวันตกใช้เวลาหลายศตวรรษกว่าที่จะสร้างความทันสมัยขึ้นมาได้ แม้ว่าสังคมปัจจุบันจะใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลงน้อยลง แต่ระยะเวลาที่จะเปลี่ยนจากสังคมเก่าไปสู่สังคมใหม่ยังต้องใช้วัดกันด้วยช่วงอายุของคนเป็นเกณฑ์

6. การสร้างความทันสมัยเป็นกระบวนการที่มีลำดับขั้นตอน คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงจากลักษณะดั้งเดิมไปสู่ลักษณะที่ทันสมัยอย่างเป็นลำดับ ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็นช่วง ๆ หลายช่วง บางสังคมอาจเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยหลายช่วงมากกว่าอีกสังคมหนึ่ง

7. การสร้างความทันสมัยเป็นกระบวนการที่สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมที่ทันสมัยจะมีปัจจัยหลายประการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จึงเป็นสิ่งที่เชื่อกันว่ากระบวนการสร้างความทันสมัยมีแนวโน้มที่จะนำสังคมต่าง ๆ ไปสู่การรวมตัวกันอย่างเป็นเอกภาพ

8. การสร้างความทันสมัยเป็นกระบวนการที่กลับสู่สภาพเดิมไม่ได้ คือ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยแล้ว กระบวนการนี้จะดำเนินรุดหน้าต่อไปเรื่อย ๆ อาจจะมีการหยุดชะงักบ้าง แต่จะไม่มีวันถอยหลังกลับสู่ภาวะเก่าเป็นอันขาด เช่น สังคมที่มีคนอ่านออกเขียนได้สูง

มีชุมชนเมืองและการพัฒนาอุตสาหกรรมแล้วจะไม่แปรเปลี่ยนไปสู่สภาพเก่าที่คนไม่รู้หนังสือหรือเกิดเป็นสังคมเกษตรแบบเดิม

9. การสร้างความทันสมัยเป็นกระบวนการที่ก้าวหน้า ผลกระทบของการสร้างความทันสมัย อาจเป็นเรื่องลึกลับซึ่งในหลายด้าน แต่ในระยะยาวแล้วกระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ และยังเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของทุกสังคมด้วย ในช่วงแรก ๆ ของการเปลี่ยนแปลงนี้ค่าของความสูญเสียอาจจะสูงมาก แต่ความสัมพันธ์ภาพของการจัดระเบียบสังคม การเมือง และเศรษฐกิจแบบสมัยใหม่เป็นสิ่งที่คุ้มค่าในระยะยาว กระบวนการนี้จะทำให้มนุษย์มีความกินดีอยู่ดีขึ้นทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ

สุจิต บุญบงการ (2552 : 36-37) ได้กล่าวว่า ลักษณะของความทันสมัยทางการเมืองจะประกอบด้วย 7 ประการ ดังนี้

1. เป็นระบบการเมืองที่มีรัฐบาลกลางที่มีอำนาจครอบคลุมทั้งระบบ การขยายตัวของรัฐบาลหรือสถาบันทางการเมืองจากส่วนกลางให้มีอำนาจทั่วประเทศถือว่าเป็นความทันสมัยอย่างหนึ่ง ระบบการเมืองแบบจารีตประเพณีไม่มีอำนาจรวมไว้ศูนย์กลาง ส่วนความทันสมัยทางการเมืองมีรัฐบาลกลางที่มีอำนาจทั่วทั้งรัฐ ซึ่งรวมทั้งการมีระบบการบริหารและกฎหมายอย่างเดียวกัน

2. มีความเป็นชาติ การสร้างชาติแตกต่างไปจากการสร้างรัฐ การสร้างรัฐเป็นการขยายอำนาจของรัฐบาลให้ครอบคลุมทั่วประเทศ เป็นการสร้างกลไกการปกครอง กฎหมายและการบริหาร แต่การสร้างชาติเป็นเรื่องของการสร้างความผูกพันและความจงรักภักดีของคนที่อยู่ในรัฐนั้นให้มีต่อรัฐให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ร่วมกันของคนในรัฐ

3. การมีโครงสร้างทางการเมืองที่แบ่งแยกความแตกต่างภายใน และมีความซับซ้อน ลักษณะเช่นนี้หมายความว่า ในระบบการเมืองจะมีสถาบันหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีบทบาทหน้าที่และความชำนาญแตกต่างกันทำให้เกิดความซับซ้อนขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาที่ระบบการเมืองใหม่เผชิญมีความหลากหลายซับซ้อน จำต้องมีระบบการเมืองที่มีหน่วยงานที่มีความชำนาญเฉพาะและมีจำนวนมากพอที่จะเผชิญกับปัญหาดังกล่าวได้

4. การใช้เหตุผล ในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจ ที่มาของอำนาจของผู้ปกครองมี 3 แบบ คือ แบบที่ใช้คุณสมบัติหรือบารมีส่วนตัวที่เรียกว่า แบบที่ใช้จารีตประเพณี และแบบที่ใช้หลักกฎหมายและเหตุผล การใช้หลักกฎหมายและเหตุผลเป็นเรื่องของระบบการเมืองสมัยใหม่ ในระบบการเมืองแบบเก่าหรือแบบจารีตประเพณี การตัดสินใจมักอาศัยความเชื่อดั้งเดิม ประเพณีที่ยึดถือมา

รวมทั้งโคลง ส่วนระบบการเมืองสมัยใหม่ใช้เหตุผล ซึ่งหมายความว่า การตัดสินใจสามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล ซึ่งอาจรวมไปถึงการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจ

5. การใช้หลักกฎหมายหรือหลักนิติธรรม คือ เป็นการปกครองหรือการบริหารที่ใช้กฎหมายเป็นหลักไม่ใช่อำนาจที่ตัวบุคคล ในระบบการเมืองแบบเก่านี้มักอาศัยตัวบุคคล การตัดสินใจอาศัยความเชื่อหรือความพอใจหรือความต้องการส่วนตัวของผู้ปกครองเป็นเกณฑ์ แต่ในระบบการเมืองแบบทันสมัยหรือสมัยใหม่นั้น การตัดสินใจต้องมีพื้นฐานบนหลักของกฎหมาย ไม่ใช่ตัดสินใจตามอำเภอใจของผู้ปกครอง

6. การมีส่วนร่วมทางการเมือง ระบบการเมืองสมัยใหม่เห็นว่าประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง การตัดสินใจของผู้ปกครองต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเช่นนี้โดยหลักแล้วถือว่าเป็นการยอมรับในสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นการยอมรับในเกียรติและศักดิ์ศรีของประชาชนและยอมรับว่าประชาชนมีความฉลาดเพียงพอที่จะตัดสินใจในอนาคตของตนเองได้

7. ความเท่าเทียมกัน สังคมสมัยใหม่เห็นว่าทุกคนต้องมีความเท่าเทียมกัน ได้แก่ ความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย ซึ่งหมายความว่าทุกคนต้องอยู่ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายโดยเท่าเทียมกัน ไม่มีใครอยู่เหนือกฎหมาย

ขั้นตอนของการสร้างความทันสมัย

กระบวนการสร้างความทันสมัยนี้เป็นไปด้วยขั้นตอนและประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นปัญหามีความตึงเครียด และความเสี่ยงในอัตราสูง ขั้นตอนที่เป็นปัญหาที่สำคัญซึ่งชาติต่าง ๆ ทั่วโลกส่วนใหญ่จะประสบ Black (1966 : 7) ได้จำแนกออกเป็น 4 ขั้นตอนด้วยกันดังนี้

1. การทำลายของความทันสมัย

ทุกสังคมจะประสบกับการทำลายจากความทันสมัย สังคมที่สร้างความทันสมัยในระยะแรก ๆ จะไม่ค่อยประสบปัญหามากนัก เพราะสามารถที่นำเอาวิทยาการความรู้แปลก ๆ ใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างมาก ซึ่งความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 15 และมีการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์อย่างกว้างขวางในศตวรรษที่ 16 ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การสร้างชุมชนและการเลื่อนชั้นทางสังคมมีมาก และนำไปสู่การสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาวิธีการคมนาคมสื่อสาร การพัฒนาธุรกิจและมีการรวมกลุ่มทางการเมืองขึ้น กษัตริย์ในสังคมเก่าจำต้องขยายพระราชอำนาจปรับระบบการบริหารและระบบการเก็บภาษีเสียใหม่เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ อันเป็นผลให้อำนาจของขุนนางลดน้อยถอยลง

แต่ทั้งนี้ที่มีการยอมรับทัศนคติที่เป็นวิทยาศาสตร์ตลอดจนที่เกิดจากกระบวนการนี้กันอย่างกว้างขวาง วิธีการดำเนินชีวิตสมัยใหม่หาได้ซึมซาบเข้าไปในทุกส่วนของสังคม ผู้ปกครองนั้นจะยอมรับในความจำเป็นที่ต้องปฏิรูป ซึ่งโดยปกติผู้ปกครองจะพิทักษ์ผลประโยชน์ของพวกเขา ผู้ผลิตและชาวเมืองจากผู้มีอิทธิพลที่อยู่ต่างจังหวัดหรือในชนบทซึ่งมีพื้นฐานจากชาวนา แต่การปฏิรูปนี้คงอยู่ในลักษณะที่ไม่เปลี่ยนแปลงอะไรมากเกินขอบเขตของชนบทรอบนอกประเพณีดั้งเดิมนัก กล่าวคือคงรักษาไว้ซึ่งอภิสิทธิ์และความมั่งคั่งของกลุ่มผู้ปกครอง เมื่อสถานการณ์บังคับผู้ปกครองอาจจะเปลี่ยนแปลงบ้างโดยอาจสนองต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ได้มีการคำนวณไว้ล่วงหน้าแล้วว่า การตอบสนองนี้จะไม่ไปทำลายอภิสิทธิ์ที่พวกตนมีอยู่แต่เก่าก่อน

2. ความเป็นปีกแผ่นของผู้นำที่ทันสมัย

ถือได้ว่าวิกฤตการณ์ สำคัญยิ่งของความทันสมัยทางการเมือง คือ เรื่องราวของการเปลี่ยนแปลงอำนาจจากผู้บังคับเดิมไปสู่ผู้นำสมัยใหม่ การต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจทางการเมืองนี้อาจสรุปได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นแรกผู้นำทางการเมืองมีความตั้งใจอันแน่วแน่ในการที่จะนำสังคมไปสู่ความทันสมัย ผู้นำพวกนี้อาจจะเป็นสมาชิกของผู้นำเก่าหรืออาจเป็นผู้นำใหม่ซึ่งเป็นตัวแทนของผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นใหม่ กระบวนการนี้อาจใช้เวลานับศตวรรษในการที่จะทำให้ความทันสมัยในรูปแบบต่าง ๆ เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางและกลายเป็นฐานสนับสนุนให้ผู้นำสมัยใหม่ได้ ขั้นที่สองประชาชนละทิ้งสถาบันดั้งเดิมซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตแบบเก่า หันมายอมรับวิถีชีวิตในสังคมอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นการเกษตรกรรมลดความสำคัญลงเมื่อเปรียบเทียบกับการค้า การบริการและการอุตสาหกรรมขั้นสุดท้ายในสังคมที่สถาบันทางการเมืองยังไม่มีจะมีการสร้างสถาบันขึ้นมา สร้างองค์กรทางการเมืองอื่น ๆ ขึ้นมา มีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ และมีเสถียรภาพพอสมควร

3. การปฏิรูปทางเศรษฐกิจและสังคม

เป็นภาวะที่เกิดขึ้นในช่วงหลังจากการปฏิวัติ รัฐประหาร การทำสงครามปลดแอก และการรวมชาติ ช่วงนี้เป็นการเปลี่ยนค่านิยมและวิถีชีวิตของมนุษย์ในทุกด้านอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ มีการปฏิวัติในทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างกว้างขวาง ผลจากสิ่งนี้ทำให้ผู้คนผูกพันกับชุมชนระดับชาติมากกว่าชุมชนท้องถิ่น ประชากรมากกว่าครึ่งที่เปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรมไปเป็นผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรม ประกอบอาชีพขนส่ง การค้าและบริการ และมีการย้ายที่อยู่อาศัยเข้าสู่ตัวเมืองเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ผลกระทบของการปฏิรูปยังก่อให้เกิดทั้งประโยชน์และภาระหนักหน่วงอีกมาก กล่าวคือ ประชากรส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาและการสาธารณสุขดีขึ้นกว่าเดิม สภาพความเป็นอยู่ดีกว่าเดิมและจะนำไปสู่การขยายฐานะและชนชั้นใหม่ ฐานะการทางการเมืองตลอดจนอำนาจทางการเมือง

เมืองจึงต้องแปรเปลี่ยนตามไปด้วย ในสมัยก่อนหรือแม้ในช่วงต้น ๆ ของการปฏิรูปนั้นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่อยู่ในอำนาจมีอยู่ไม่มาก ไม่ก็กลุ่มโดยเฉพาะพวกเจ้าของที่ดิน ต่อมาเมื่อมีการปฏิรูปแล้วชนชั้นนักธุรกิจ การค้า ผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ เริ่มเข้าไปมีบทบาท มีอำนาจในการต่อรองมากขึ้น ประชากรที่เข้ามาเกี่ยวข้องในทางการเมืองอันเป็นผลมาจากระบบการศึกษา จากการเป็นสมาชิกขององค์กรหรือสถาบันทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองใดๆ จะเพิ่มมากขึ้นรัฐบาลจึงจำเป็นต้องเพิ่มภาระในการสนองตอบความต้องการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

4. ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม

สังคมที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนี้เป็นสังคมที่การรวมกลุ่มแบบเก่า ๆ โดยอาศัยท้องถิ่น อาชีพ หรือความผูกพันส่วนตัวเป็นฐานจะสลายตัวไป คนจะผูกพันอยู่กับเมืองและอุตสาหกรรมที่กว้างและซับซ้อน คนในสังคมอุตสาหกรรมจึงมักจะค่อนข้างโดดเดี่ยว แต่มีโอกาสดีกว่า ได้รับส่วนแบ่งจากการแบ่งสรรทรัพยากรหรือสิ่งที่คุณค่าของสังคม เช่น การศึกษา สินค้า และบริการที่ดีกว่าธรรมดาซึ่งจะใช้วัดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมมีอยู่หลายประการด้วยกัน เช่น สัดส่วนของประชากรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าและบริการต่อประชากรที่ทำการเกษตรและผลิตสินค้าขั้นปฐมอื่นๆ และเมื่อพัฒนาไป ความมั่งคั่งจะกระจายไปทั่วทั้งสังคมอย่างทั่วถึงมาตฐานการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาว่า 4 ใน 5 ส่วน และในจำนวนนี้มากกว่า 1 ใน 3 ส่วน ที่ศึกษาต่อในชั้นอุดมศึกษา

การสร้างความสัมพันธ์กับการเมือง

จากนิยามข้างต้นจะพบว่า การสร้างความทันสมัยเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนเกี่ยวพันกับทุกแง่ของชีวิตมนุษย์ในสังคม เป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงสภาพ “ดั้งเดิม” ให้เป็น “ทันสมัย” กล่าวคือ มีสภาพของความเป็นเมืองมากขึ้นอย่างรวดเร็ว จำนวนคนที่มีความรู้เพิ่มมากขึ้นมีการสร้างการอุตสาหกรรมแทนการเกษตร รายได้ประชาชาติต่อคนขยับสูงขึ้นคนได้รับข่าวสารเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น ผลจากการเปลี่ยนแปลงในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้องค์กรทางสังคมแบบดั้งเดิมสลายตัวหรือจำเป็นต้องปรับปรุงตนเองทำหน้าที่เฉพาะอย่างยิ่งขึ้น เช่น ระบบครอบครัวรวมซึ่งมีคนหลายรุ่นอยู่รวมกัน จะเปลี่ยนไปสู่ระบบครอบครัวเดี่ยว ซึ่งมีคนอยู่เพียง 2 รุ่น คือ พ่อแม่กับลูก นั่นคือครอบครัวจะเล็กลง และแยกตัวออกจากครอบครัวใหญ่ หน้าที่ซึ่งเคยมีอยู่จากครอบครัวใหญ่จะหมดไปและครอบครัวเล็กจะหันมาทำหน้าที่บางอย่าง กล่าวคือ เมื่อก่อนปู่ย่าตายาย อาจทำหน้าที่ให้การศึกษา อบรม ฝึกอาชีพ ฯลฯ เมื่อพ่อแม่แยกตัวออกมา พ่อแม่ต้องทำงานเลี้ยงครอบครัว หน้าที่ในการให้การศึกษาจึงต้องตกเป็นของโรงเรียน หน้าที่อื่น ๆ จะตกอยู่กับสถาบันของสังคมที่สร้างขึ้นมา

เพื่อรองรับหรือสนองต่อความต้องการของคนในด้านนั้น ๆ ครอบครัวยิ่งต้องยึดเอาหน้าที่ บางอย่างไว้คือ การให้การอบรมบุตร เป็นต้น

นอกจากนี้การสร้างความทันสมัยจะนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างค่านิยมแบบเก่ากับแบบ ใหม่ และค่านิยมแบบใหม่นี้จะเป็นตัวบ่อนทำลายฐานอำนาจของสถาบันเก่า ๆ ให้เสื่อมลง ก่อนที่ สถาบันใหม่ ๆ อันเป็นที่ยอมรับของคนกลุ่มใหม่จะเข้ามาแทนที่ คนกลุ่มใหม่นี้จะเข้ามามีส่วนร่วมใน การปกครอง และการเมืองเพิ่มมากขึ้น ถ้ามองว่าการเมืองเป็นเรื่องของการใช้อำนาจในการแบ่งสรร ทรัพยากรและสิ่งที่คุณค่าในสังคม การต่อสู้ทางการเมืองคือการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มต่างๆ เพื่อเข้า ไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะที่ออกมาจากระบบการเมืองนั้นจะกว้างและครอบคลุม ไปในทุกแง่มุมของการดำรงอยู่ของมนุษย์ในสังคม

Huntington (1971: 33-34) ได้สรุปปัจจัย 2 ประการที่เป็นปัจจัยของการสร้างความ ทันสมัยซึ่งเกี่ยวพันกับการเมืองอย่างใกล้ชิดที่สุด คือ

1. สังคมขยับตัว กรอบกระบวนการนี้จะช่วยส่งเสริมให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพิ่มมากขึ้น นั่นคือเมื่อมีการสร้างความเป็นทันสมัยเกิดขึ้นมากมาย มีการให้การศึกษาเพิ่มขยาย ของการสื่อสารมวลชน ฯลฯ จึงมีผลให้คนมีความคาดหวังทะเยอทะยานยิ่งขึ้น กล่าวคือ เมื่อคนอพยพ จากชนบทเข้าสู่เมืองละทิ้งความคิด ความเชื่อ และค่านิยมแบบเก่าหันมายึดถือเอาสิ่งใหม่ ที่มีเหตุผลมากกว่า พวกนี้จะพบว่าความต้องการของพวกเขาจะแปรเปลี่ยนไปมาก พวกนี้ต้องการงานที่มั่นคงมี หลักแหล่งที่อยู่อาศัยที่ดี มีการประกันสังคมในยามเจ็บป่วย หรือตกงาน หรือในยามชราภาพ ต้องการ รักษาพยาบาลฟรีในยามฉุกเฉินหรือได้รับบาดเจ็บจากเครื่องจักรกลที่พวกเขาไม่คุ้นเคย พวกนี้ ต้องการความช่วยเหลือในยามที่จะต้องเสี่ยงกับสถานะทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ค่าเช่าและดอกเบี้ยสูง หรือราคาสินค้า พวกนี้ต้องการการศึกษาทั้งสำหรับตัวเองและบุตรหลาน กล่าวได้โดยสรุปว่าคน ต้องการบริการของรัฐในขอบเขตและปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น ความต้องการเหล่านี้จะมีแรงกดดันทาง การเมืองยังผลให้รัฐจำเป็นต้องขยายขอบเขตและข่ายงานที่เกี่ยวข้องให้ใหญ่โตยิ่งขึ้น ในราวกลาง ทศวรรษที่ 1950 งบประมาณของรัฐในประเทศด้อยพัฒนาที่มีรายได้ประชาชาติต่ำกว่า US\$ 100 มี เพียง 10 เปอร์เซ็นต์ ของผลผลิตรวมของประเทศ (GNP) ส่วนในประเทศที่พัฒนาแล้ว กล่าวคือ มี รายได้ประชาชาติตั้งแต่ US\$ 900 ขึ้นไปนั้นงบประมาณของรัฐจะมีประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ของ ผลผลิตรวมของประเทศ (GNP)

นั่นคือเมื่อเกิดกระบวนการสังคมขยับตัว ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วก็จะมีแนวโน้มว่าจะ ก่อให้เกิดแรงผลักดันให้มีการปฏิรูปทางการเมืองและการบริหารขึ้น รัฐจำเป็นต้องเพิ่มความสามารถ ของตัวเอง เช่น เพิ่มเจ้าหน้าที่ สร้างองค์กรหรือสถาบันใหม่ ๆ เพิ่มประสิทธิภาพให้กับองค์กรหรือ สถาบันเก่าให้พอเพียงที่จะสนองต่อความต้องการหรือความคาดหวังใหม่ ๆ ได้แต่ถ้ารัฐขาด

องค์กรหรือสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็ง ไม่สามารถที่จะจัดการกับข้อเรียกร้องที่เกิดจากความ ต้องการใหม่นี้ได้ การเมืองของรัฐนั้นอาจจะเกิดการไร้เสถียรภาพได้ ดังนั้นเราจึงพบได้ว่ากระบวนการ สังคมขยับตัว จะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการไร้เสถียรภาพทางการเมือง ทั้งนี้จากการศึกษาของ Ivo and Feierabend and Nesvold (1969) พบว่าระดับของการอ่านออกเขียนได้ ซึ่งเป็นดัชนีตัวสำคัญของ กระบวนการสังคมขยับตัวนั้น มีความสัมพันธ์กับเสถียรภาพทางการเมือง ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 ความสัมพันธ์ของกระบวนการสังคมขยับตัวกับเสถียรภาพทางการเมือง

ระดับของการอ่าน ออกเขียนได้	จำนวนประเทศ	จำนวนประเทศที่ไร้ เสถียรภาพ	เปอร์เซ็นต์ประเทศที่ ไร้เสถียรภาพ
ต่ำกว่า 10%	6	3	50.0
10% - 25%	12	10	30.0
25% - 60%	23	22	95.6
60% - 90%	15	12	80.0
สูงกว่า 90%	23	5	21.7

ที่มา : Ivo and Feierabend and Nesvold. 1969.

จากตารางที่ 2.4 ชี้ให้เห็นว่าประเทศที่ทันสมัยแล้วนั้นจะเป็นประเทศที่มีเสถียรภาพ ส่วนประเทศที่อยู่ในช่วงของการสร้างความทันสมัยจะเป็นประเทศที่ไร้เสถียรภาพ

นอกจากนี้ Huntington ยังได้ตั้งข้อสังเกตไว้อีกว่า การศึกษาในชั้นระดับอุดมศึกษา ของประเทศกำลังพัฒนา ไม่ได้มีการวางแผนว่าจะผลิตบัณฑิตเพื่อสนองต่อความต้องการของ ประเทศโดยเฉพาะในแง่ของงานในฝีมือ ส่วนใหญ่จะผลิตบัณฑิตในสาขาต่าง ๆ โดยเฉพาะทางด้าน สังคมศาสตร์ออกมามากมายในขณะที่ประเทศกำลังขาดแคลนแรงงานฝีมืออย่างมาก พวกบัณฑิต ว่างงานนี้เองจะมีส่วนสำคัญการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่ใช้กำลังรุนแรงในลักษณะที่ แตกต่างกันไป

2. การพัฒนาเศรษฐกิจ ในที่นี้หมายถึงความเจริญเติบโตในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและ ผลผลิตของสังคมทั้งหมด ซึ่งอาจวัดได้จากผลผลิตประชาชาติรายหัว ระดับของลักษณะการผลิตแบบ อุตสาหกรรม คนมีชีวิตที่ดีขึ้นมีจำนวนแพทย์ โรงพยาบาลมากขึ้น เป็นต้น ถ้ามองกันในระยะยาวแล้ว นั้นการพัฒนาเศรษฐกิจจะช่วยทำให้สังคมมีประสิทธิภาพในการสนองต่อความต้องการใหม่ ๆ

เพิ่มขึ้น จึงมีแนวโน้มว่าจะช่วยลดความไม่สบายอารมณ์ และความรู้เสถียรภาพทางการเมืองลงได้และในระยะสั้นปรากฏการณ์ของการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศกำลังพัฒนามักจะนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมกันในรายได้มากขึ้น ความเจริญทางเศรษฐกิจจะตกอยู่ในมือของคนส่วนน้อย ในขณะที่คนส่วนใหญ่จะยิ่งจนลง เพราะในระยะแรกของการพัฒนามักจะตามมาด้วยภาวะเงินเฟ้อ ราคาสินค้าที่สำคัญและจำเป็นต่อการครองชีพจะขึ้นเร็วกว่าอัตรารายได้ วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจนี้เองจะเป็นผลให้เกิดข้อเรียกร้อง ซึ่งจะสร้างแรงกดดันทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นมา กระทรวงกลาโหมของสหรัฐอเมริกาได้ทำการวิจัยพบว่าประเทศที่อยู่ในช่วงของการพัฒนานั้นจะมีข้อขัดแย้งในทางการเมืองมากดังตารางที่ 2.5

ตารางที่ 2.5 ผลผลิตประชาชาติต่อบุคคลกับข้อขัดแย้งที่รุนแรง ปี ค.ศ.1958-1965

ฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวนประเทศ	จำนวนประเทศที่มีการขัดแย้ง	เปอร์เซ็นต์ประเทศที่มีการขัดแย้ง	จำนวนข้อขัดแย้งทั้งหมดในกลุ่ม	จำนวนข้อขัดแย้งเฉลี่ยต่อประเทศ
ยากจนมาก (ต่ำกว่าUS\$100)	38	32	87	72	1.9
ยากจน (\$100-\$249)	32	22	69	41	1.3
ฐานะปานกลาง (\$250-\$749)	37	18	48	40	1.1
มั่งคั่ง (\$759 ขึ้นไป)	27	10	37	11	0.4
รวม	134	82	61	164	1.2

ที่มา : Huntington. 1971.

จึงอาจจะสรุปอย่างกว้างๆ ได้ว่า การสร้างความทันสมัยในประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขยับตัว จะมีความสัมพันธ์กับการมีเสถียรภาพทางการเมืองในแง่ที่ว่าสภาพความเป็นเมืองการศึกษา ตลอดจนสื่อสารมวลชนต่าง ๆ จะมีส่วนส่งเสริมให้วิถีการดำเนินชีวิตของคน

เปลี่ยนไป หันมายอมรับในเหตุผลวัฒนธรรมความเชื่อแบบดั้งเดิมจะสลายไปคนจะมีความ
 ทะเยอทะยาน มีความต้องการแปลก ๆ ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันสังคมดั้งเดิมนั้นแม้จะมีการ
 เปลี่ยนแปลง แต่อัตราการเปลี่ยนแปลงของสถาบันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสนองตอบเป็นไปใน
 อัตราที่ช้ากว่าความต้องการที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ช่องว่างนี้จะทำให้ประชาชนเกิดความไม่สบายใจ
 ไม่พึงพอใจขึ้นมา อย่างไรก็ตาม ความไม่สบายใจนี้อาจจะค่อย ๆ หดไป ถ้าหากว่าสังคมเปิด
 โอกาสให้คนสามารถขยับฐานะทางเศรษฐกิจได้อย่างเสรี แต่ในสังคมที่ไม่เปิดโอกาสนี้ให้หนทางเดียวที่
 ประชาชนจะทำได้เพื่อให้ความต้องการได้รับการตอบสนองคือการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง แต่
 ถ้าสังคมซึ่งประกอบด้วยสถาบันทางการเมืองที่ไร้ประสิทธิภาพ การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่เพิ่ม
 ทวีขึ้นจะนำมาซึ่งความไร้เสถียรภาพทางการเมืองได้ การสร้างความทันสมัยจึงสัมพันธ์กับความไร้
 เสถียรภาพทางการเมืองโดยสรุปได้ดังนี้ (Huntington. 1971)

<u>สังคมขยับตัว</u>	= ความไม่สบายใจ
<u>การพัฒนาทางเศรษฐกิจ</u>	= การเข้ามีส่วนร่วม
<u>ความไม่สบายใจ</u>	= ไร้เสถียรภาพทางการเมือง
<u>โอกาสในการขยับฐานะ</u>	= ไร้เสถียรภาพทางการเมือง
<u>การเข้ามีส่วนร่วม</u>	= ไร้เสถียรภาพทางการเมือง
<u>ประสิทธิภาพของสถาบัน</u>	= ไร้เสถียรภาพทางการเมือง

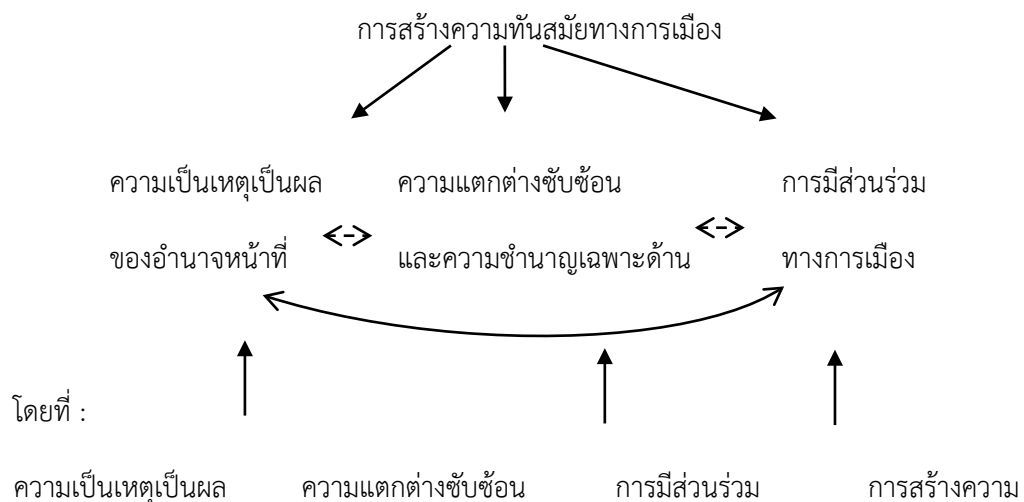
ในสังคมที่มีการสร้างความทันสมัยจากภายใน ข้าราชการผู้ปกครองสามารถที่จะปรับตน
 ให้เข้ากับสภาพการณ์ใหม่ ๆ ได้ไม่ยาก เพราะกระบวนการในลักษณะนี้จะเป็นไปไม่รวดเร็ว
 ข้าราชการเหล่านี้ อาจสร้างสถาบันหรือไม่ก็สร้างอุดมการณ์ขึ้นมาเพื่อปกป้องสถานภาพของพวกตน
 โดยปกติพวกนี้จะสร้างกองทัพทหาร ระบบราชการซึ่งรวมอำนาจที่ศูนย์กลางภายใต้การบังคับบัญชา
 ของพวกเขาเอง กฎระเบียบเก่าๆ เริ่มเปลี่ยนไปเป็นระเบียบใหม่ที่มีลักษณะเด็ดขาดขึ้น ส่วนในสังคม
 ที่ได้รับการสร้างความทันสมัยจากภายนอกหรือได้รับอิทธิพลจากต่างชาตินั้นมีผลต่อการเมืองในอีก
 รูปแบบหนึ่งคือ กระบวนการสร้างความทันสมัยจะเป็นไปอย่างทันทีทันใด กล่าวคือ ต่างชาติอาจส่ง
 เครื่องจักรกลที่ทันสมัย เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้าไป พวกข้าราชการซึ่งเคยอยู่กับแบบแผนเก่า ๆ จะถูกทำ
 ทายทันทีและจะตกอยู่ในฐานะที่ไม่อาจทำอะไรได้ทัน พวกนี้มักจะถูกกำจัดออกจากอำนาจในเวลาไม่
 นาน

นอกจากนี้แล้ว Huntington (1971 : 34-35) ได้เสนอตัวแปรสำคัญ 3 ประการ เกี่ยวเนื่องกับการสร้างความทันสมัยทางการเมือง คือ

1. ความเป็นเหตุเป็นผลของอำนาจหน้าที่ หมายถึง การที่อำนาจทางการเมืองแบบดั้งเดิมซึ่งมีฐานอยู่ที่ประเพณี ศาสนา ครอบครัว หรือเชื้อชาติใดๆ ถูกแทนที่โดยอำนาจทางการเมืองใหม่ที่ตั้งอยู่บนฐานของความมีเหตุมีผล เป็นอำนาจทางการเมืองแห่งชาติ ความคิดของคนเปลี่ยนไปจากการมองว่ารัฐบาลเป็นผลผลิตของพระเจ้ามาเป็นผลผลิตของคนคนเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจ นอกจากนี้รัฐบาลแห่งชาติจะต้องมีอำนาจและมีอธิปไตยเหนืออำนาจในระดับท้องถิ่น

2. ความแตกต่างที่ซับซ้อนของโครงสร้างและหน้าที่ทางการเมือง มีความชำนาญเฉพาะด้านมากขึ้น ส่วนองค์กรทางกฎหมาย องค์กรทหาร องค์กรบริหาร และองค์กรทางวิทยาศาสตร์ จะแยกตัวเป็นอิสระไม่ยุ่งกับการเมือง แต่จะสร้างหน่วยงานย่อย ๆ มารับหน้าที่ต่างๆ ออกไปอีก นอกจากนี้การเข้าสู่ตำแหน่งใดๆ จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์เรื่องของคุณสมบัติผลไม่ใช่เนื่องจากเป็นพวกพ้องหรือสนิทสนมกันเป็นการส่วนตัว

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึงการที่กลุ่มทางสังคมต่างๆ พวกกันเข้ามีส่วนร่วมในการเมืองทั่วทั้งสังคมการที่มีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้นนั้นอาจจะเป็นผลให้รัฐบาลจำต้องเข้าควบคุมประชาชนมากขึ้น หรืออาจจะทำให้ประชาชนเข้าควบคุมรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในสังคมที่ทันสมัยนั้น ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงเป็นส่วนใหญ่ลักษณะตัวแปรของการสร้างความทันสมัยทางการเมือง อาจเขียนเป็นภาพได้ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 ลักษณะตัวแปรของการสร้างความทันสมัยทางการเมือง
ที่มา : Huntington. 1971.

การสร้างความทันสมัยทางการเมืองกับการพัฒนาทางการเมือง

นักวิชาการหลายท่านให้นิยามของคำว่า “พัฒนาทางการเมือง คือ การเปลี่ยนแปลงการเมืองไปสู่ความทันสมัย บางทีคำสองคำนี้ใช้แทนกันได้ในระดับหนึ่ง จวบจนกระทั่งปี ค.ศ.1965 ซึ่ง Huntington เป็นนักวิชาการคนแรกที่พยายามชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างและแยกคำว่า การสร้างความทันสมัยทางการเมืองไว้อย่างชัดเจน ซึ่งการสร้างความทันสมัยทางการเมืองนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคน สังคม และเศรษฐกิจที่กำลังทันสมัยแต่ไม่จำเป็นเสมอไป เพราะการสร้างความทันสมัยในทางเศรษฐกิจหรือสังคมอาจไม่เกี่ยวกับการเมืองเลย แต่สำหรับคำว่าพัฒนาทางการเมืองนั้นจะต้องใช้ชี้บอกได้ว่าสังคมนั้นมีความทันสมัยหรือไม่ เช่น กรุงเอเธนส์ในศตวรรษที่ 5 อาณาจักรโรมันในศตวรรษที่ 2 หรืออาณาจักรจีนในศตวรรษที่ 8 ถือว่ามีระบบการเมืองที่อาจนับได้ว่าพัฒนาแล้ว ทั้งๆ ที่ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมอยู่ในลักษณะดั้งเดิม หรือปราศจากความทันสมัย

ถ้าพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ ของการสร้างความทันสมัยทางการเมืองข้างต้นแล้ว จะพบว่ากระบวนการนี้จะยังผลให้ชายงานของรัฐบาลกว้างขวาง ซึ่งจำเป็นต้องขยายองค์กรหรือสถาบันของรัฐในลักษณะของทั้งปริมาณและคุณภาพ ทั้งนี้เพื่อที่จะสนองต่อความต้องการแปลกใหม่อันเกิดจากการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง และกระบวนการยับตัวของสังคมให้ได้ถ้าสัดส่วนของความสามารถในการสนองตอบของรัฐบาลกับข้อเรียกร้องจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ได้ดุลยภาพกันแล้ว การไร้เสถียรภาพทางการเมืองจะเกิดขึ้น

ประสิทธิภาพในการสนองตอบของรัฐมากเพียงไรจะหมายถึงระบบการเมืองนั้นมีระดับของการพัฒนาทางการเมืองสูงด้วย และ Huntington (1971 : 12) ได้เสนอปัจจัย 2 ประการ ในการวัดระดับของการพัฒนาทางการเมือง คือ

1. ขอบข่ายของการสนับสนุน หมายถึง ความมากน้อยที่ประชาชนไม่เพียงแต่เต็มใจที่จะซื้อสัตย์ผูกพันอยู่กับชนชั้น เผ่าพันธุ์ หรือกฎหมายของชาติและกระบวนการทางการเมือง แต่ยังช่วยให้การสนับสนุนสิ่งเหล่านี้ด้วย

2. ระดับของความเป็นสถาบัน หมายถึง กระบวนการที่องค์กรทางการเมือง และกระบวนการทางการเมืองมีคุณค่าและเสถียรภาพ สามารถที่จะสนองต่อความคาดหวังหรือความต้องการที่เกิดขึ้นมาใหม่ได้ ซึ่งระดับของความเป็นสถาบันหรือความสามารถของสถาบันในการสนองต่อความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นอาจดูได้จาก

2.1 ความสามารถในการปรับตัว

2.2 ความสลับซับซ้อน

2.3 ความเป็นอิสระ

2.4 ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ดังนั้นตามทัศนะของ Huntington มองว่าการสร้างความทันสมัยทางการเมืองเป็นเรื่องของการเพิ่มในแง่ปริมาณ เช่น เพิ่มองค์กรให้มากขึ้น คนมีความคาดหวังเพิ่มขึ้น และจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เป็นต้น ส่วน การพัฒนาทางการเมืองจะเป็นเรื่องของการเพิ่มคุณภาพ คือการเพิ่มความสามารถขององค์กรหรือสถาบันทางการเมือง

การสร้างความทันสมัยทางการเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องของการเพิ่มในเชิงประมาณจึงอาจมีความสัมพันธ์กับ การพัฒนาทางการเมืองในฐานะที่เป็นการเพิ่มในเชิงคุณภาพทั้งในแง่บวกและในแง่ลบ

ในแง่บวก อาจกล่าวได้ว่า การสร้างความทันสมัยทางการเมือง เป็นกระบวนการที่สำคัญในการช่วยสร้างฐานทางการเมืองอันจะนำไปสู่การพัฒนาทางการเมืองในเวลาต่อมา กล่าวคือช่วยสร้างองค์กรต่าง ๆ ขึ้นมากมายหลายหลาก ทั้งนี้เพื่อที่จะจัดการหรือให้การสนองต่อความต้องการใหม่ๆ ได้ ช่วยทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมสลายไป คนพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองยอมรับในเหตุผลและทำให้ความจงรักภักดีต่อกลุ่มท้องถิ่นกลายมาเป็นต่อรัฐชาติ อันจะนำมาซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนภายในชาติ เป็นต้น

ในแง่ลบ การสร้างความทันสมัยทางการเมือง อาจนำมาซึ่งการไร้เสถียรภาพทางการเมืองได้ ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการนี้บวกกับกระบวนการขยับตัวของสังคม เป็นผลให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อหวังที่จะให้รัฐสนองตอบในแง่ของบริการต่างๆ อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น แต่ถ้าสถาบันทางการเมืองของรัฐไร้ประสิทธิภาพ หรือระดับของความเป็นสถาบันต่ำ การเมืองจะตกอยู่ในสภาวะไร้เสถียรภาพได้

วิกฤตการณ์ของการพัฒนาการเมืองอันเนื่องจากการสร้างความทันสมัย

ความทันสมัยถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์สากลที่สังคมทั่วโลกพยายามที่จะยึดเป็นเป้าหมายของการพัฒนา ในทางการเมืองทุกสังคมหวังที่จะพัฒนาการเมือง มีระบบการเมืองที่มีเสถียรภาพมีประสิทธิภาพในการสนองต่อความต้องการของสมาชิก ซึ่งในกรณีนี้นักวิชาการหลายท่านเชื่อว่าระบบการเมืองที่จะมีประสิทธิภาพได้ จะต้องเป็นระบบการเมืองที่มีความทันสมัย มีโครงสร้างของระบบที่แตกต่างหลากหลาย มากพอที่จะสนองต่อความต้องการในทุกๆ สัดส่วนของสังคมได้

แต่กระบวนการสร้างความทันสมัยหาได้เป็นไปอย่างราบรื่นอย่างที่บางคนคิดไม่ในทางตรงกันข้ามสังคมที่อยู่ในช่วงของการสร้างความทันสมัยต้องประสบกับความไร้เสถียรภาพ มีวิกฤตการณ์หรือปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นเสมอ จึงเกิดมีคำพูดที่นำคิดประโยคหนึ่งว่า “ความทันสมัยก่อให้เกิดเสถียรภาพ แต่การสร้างความทันสมัยก่อให้เกิดการไร้เสถียรภาพ” วิกฤตการณ์อัน

เนื่องมาจากกระบวนการสร้างความทันสมัยและถือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางการเมืองนี้ Pye (1966 : 62-66) ได้สรุปไว้ 4 ประการด้วยกัน คือ

1. วิฤตการณ์เรื่องของความผูกพัน

ความผูกพันในที่นี้หมายถึงความรู้สึกรักชาติหรือชาตินิยม ตลอดจนความรู้สึกของประชาชนที่ว่าพวกเขาเป็นพวกเดียวกันอยู่ในสังคมอันเดียวกัน วิฤตการณ์นี้เกิดขึ้นในช่วงของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย สิ่งที่ชุมชนเคยยอมรับกันว่าเป็นของ “พวกเขา” จะไม่เป็นที่ยอมรับอีกต่อไป วิฤตการณ์เรื่องความผูกพันนี้อาจแบ่งได้เป็น 4 รูปแบบด้วยกัน คือ

1.1 ความผูกพันต่อดินแดน วิฤตการณ์นี้ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นกับประเทศเกิดใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากเส้นแบ่งเขตแดนไม่ชัดเจน หรืออาจจะเกิดในประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมมาก่อน หลังจากได้เอกราชจึงเกิดเป็นปัญหาขึ้น เนื่องจากแต่ละประเทศต่างพากันอ้างสิทธิในดินแดนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน หลังจากที่ดินแดนส่วนนั้นตกอยู่ภายใต้การปกครองของประเทศใด ปัญหาเรื่องความผูกพันต่อชาติจะเกิดขึ้น ถ้าระบบการเมืองของประเทศนั้นไม่สามารถทำให้ประชาชนในดินแดนนั้นๆ มีความผูกพันต่อชาติเดียวกันได้ ซึ่งในการนี้อาจจะทำได้โดยการสร้างถนนหนทาง การคมนาคม สื่อสาร ขยายการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ประโยชน์กับประชาชนในเขตล้าหลังขยายการศึกษา ตลอดจนสร้างสัญลักษณ์อันสื่อถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติได้

1.2 ความผูกพันต่อกลุ่มทางสังคมหรือชนชั้นใด ๆ ซึ่งกลุ่มทางสังคมหรือชนชั้นใด ๆ มีบทบาทที่สำคัญยิ่งที่มีผลทำให้คนผูกพันอยู่กับหน่วยทางสังคมใด ๆ มากกว่าที่จะมีความผูกพันต่อชาติ ปัญหานี้พบได้จากกรณีในประเทศอเมริกากลางที่คนมีความจงรักภักดีต่อท้องถิ่นมากกว่าที่จะจงรักภักดีต่อชาติ

1.3 ความผูกพันต่อกลุ่มเชื้อชาติ ในหลายประเทศที่ประกอบด้วยกลุ่มชนหลายเชื้อชาติรวมกัน แต่ละเชื้อชาติต่างมีขนบธรรมเนียม ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่เป็นของตัวเอง สำหรับประเทศเกิดใหม่อันมีประสบการณ์ของการต่อสู้ร่วมกันในระหว่างกลุ่มเชื้อชาติต่าง ๆ เพื่อขับไล่จักรวรรดินิยม ในช่วงแรกผู้นำอาจจะได้รับการยอมรับจากคนทุกกลุ่มเชื้อชาติ ในฐานะที่เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของชาติ แต่ต่อมาปัญหาจะเกิดขึ้นเพราะผู้นำอาจจะไม่เป็นที่ยอมรับกันต่อไปในบางกลุ่มเชื้อชาติ มีการมองว่าผู้นำเป็นคนของอีกเชื้อชาติหนึ่ง อีกวัฒนธรรมหนึ่ง ตัวอย่างของวิฤตการณ์นี้จะพบได้จากสถานการณ์ในประเทศแถบแอฟริกาและเอเชีย การแก้วิฤตการณ์ที่คนจงรักภักดีต่อกลุ่มเชื้อชาติหรือกลุ่มทางสังคมย่อย ๆ ให้เปลี่ยนไปเป็นจงรักภักดีต่อชาตินั้นอาจจะกระทำได้สองทางคือ โดยการผสมกลมกลืน และโดยการช่วยเหลือให้ความสะดวกสบายในรูปแบบต่าง ๆ โดยวางรากฐานอยู่บนการให้เกียรติกัน

1.4 ผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วิฤตการณ์เรื่องความผูกพันนี้อาจนับได้ว่า ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และคนเห็นความแตกต่าง มากขึ้น ไม่รู้ว่าควรจะรักษาของเก่าของดั้งเดิมไว้มากน้อยขนาดใด และควรจะรับเอาสิ่งใหม่อัน เนื่องมาจากการสร้างความทันสมัยอีกเท่าไร ความไม่แน่ใจไม่มั่นใจของตนจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ความแตกต่างระหว่าง “ของเขา” กับ “ของเรา” จะเพิ่มมากขึ้น ความผูกพันต่อชาติจะถูกทำลายลง

2. วิฤตการณ์เรื่องของความชอบธรรม

ในที่นี้หมายถึงโครงสร้างหลักทางการเมือง ตลอดจนการดำเนินการของรัฐบาล สลายตัว ไม่เป็นที่ยอมรับของสมาชิกของสังคมอีกต่อไป ซึ่งสาเหตุที่สำคัญของวิฤตการณ์เรื่อง ความชอบธรรมนี้อาจจะสรุปได้ 4 ประการ คือ

2.1 มีข้อขัดแย้งกันหรือฐานที่มาในการใช้อำนาจไม่พอเพียง เมื่อสังคมมีการสร้างความทันสมัย คนเรียนรู้เพิ่มขึ้น ความเชื่อ ค่านิยมแบบดั้งเดิมจะถูกทำลายลงตาม กระบวนการสังคมขยับตัว ฐานที่มาของอำนาจแบบดั้งเดิมจะค่อย ๆ สลายไป อำนาจของผู้ปกครอง จะถูกท้าทาย ลักษณะของอำนาจที่มีเหตุมีผลกว่าจะเข้าไปแทนที่อำนาจที่มาจากความเชื่อและ ประเพณี

2.2 โครงสร้างของรัฐบาลอาจแตกแยกได้เนื่องจากการแข่งขันแย่งชิงอำนาจมาก เกินไป และปราศจากกลุ่มสถาบันรองรับ ซึ่งวิฤตการณ์นี้มาจากผู้นำ กล่าวคือ ผู้นำแตกแยกกันเอง และไม่สามารถที่จะสร้างสถานการณ์ของรัฐให้เป็นที่ยอมรับของสมาชิกของสังคมได้ หรือสถาบันที่มี อยู่ขาดประสิทธิภาพในการสนองต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้นของบรรดาเหล่าสมาชิกได้

2.3 ประชาชนไม่ยอมรับฐานที่มาของอำนาจแบบดั้งเดิม ตลอดจนสัญญาแบบโกหก พกลมที่ผู้นำให้ไว้ และจะเป็นผลให้ผู้นำนั้นต้องถูกโค่นล้มไป

2.4 กระบวนการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างผิดพลาด โดยมากจะเกิดในประเทศกำลัง เปลี่ยนแปลง เด็ก ๆ จะถูกสอนให้เคารพเชื่อฟังคำสั่งจากพ่อแม่โดยปราศจากการโต้แย้ง ผู้ใหญ่ถูก อบรมให้ฟังพาทหรือเชื่อฟังปฏิบัติตามผู้นำทางสังคมและการเมือง เมื่อบ้านเมืองมีความทันสมัยมากขึ้น แต่ผู้ปกครองไม่อาจสนองตอบได้หมด คนก็ไม่ยอมรับและจะพยายามแสวงหาผู้นำใหม่ ๆ ที่สามารถ เป็นที่พึ่งของพวกตนได้อยู่เสมอ

3. วิฤตการณ์เมืองของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

โดยทั่วไปแล้ว การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึงการเข้าไปเกี่ยวข้องกับใน กระบวนการทางการเมือง วิฤตการณ์ของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจึงหมายถึงการที่คนเข้าไป เกี่ยวข้องกับการเมืองในปริมาณที่มาก ซึ่งอาจรู้ได้จากจำนวนคนที่เข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรง เช่น ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง เดินขบวน หรืออาจรู้ได้จากจำนวนกลุ่มทางการเมืองที่เพิ่มมากขึ้นอย่าง

ทันทีทันใดในขณะที่สถาบันทางการเมืองที่มีอยู่ไม่สามารถที่จะสนองตอบต่อข้อเรียกร้อง หรือความต้องการได้ทันวิกฤตการณ์ของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอาจเกิดขึ้นภายใต้สภาพการณ์ดังต่อไปนี้

3.1 ผู้ปกครองคิดไปว่าตนเท่านั้นที่มีสิทธิในการปกครองแต่เพียงผู้เดียว จึงไม่ยินยอมที่จะให้กลุ่มทางสังคมหรือผู้นำกลุ่มอื่นเข้าไปมีส่วนร่วม พวกนี้จึงเกิดความคับแคบใจ รวมตัวกันและพากันเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่ก้าวร้าว รุนแรง เช่น มีการเดินขบวนประท้วง ตลอดจนการจลาจลทางการเมือง

3.2 กลุ่มที่เรียกร้องต่อรัฐบาลให้สนองตอบต่อความต้องการของพวกเขาในลักษณะใด ๆ อาจมีการจัดองค์กรอยู่ในรูปของสถาบันซึ่งรัฐบาลมองว่าเป็นองค์กรที่ผิดกฎหมายจึงไม่สนองตอบ การรวมตัวกันเพื่อเข้ามีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ จึงเกิดขึ้น เช่น การรวมตัวของกลุ่มเชื้อชาติหรือชนชั้น เป็นต้น

3.3 ผู้ปกครองอาจมองว่าข้อเรียกร้องเพื่อขอเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ถูกต้อง เพราะใช้วิธีการที่ผิดกฎหมาย เช่น ใช้กำลังรุนแรงในการเรียกร้อง เป็นต้น

3.4 ผู้ปกครองอาจมองว่าข้อเรียกร้องบางอย่างของผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นไม่ถูกต้องตามทำนองครองธรรม เช่น เรียกร้องขอแบ่งแยกดินแดน ตั้งตัวเป็นประเทศอิสระหรือเรียกร้องขอให้มีการกระจายอำนาจออกจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่น ซึ่งผู้ปกครองเกรงกลัวว่าถ้ามีการกระจายอำนาจจะเป็นผลให้กลุ่มเชื้อชาติที่นับได้ว่าเป็นคนส่วนใหญ่ในแถบใดๆ อาจใช้ประโยชน์จากการนี้ และยังผลให้อำนาจแห่งชาติ ตลอดจนความภักดีต่อชาติสลายไป

3.5 กลุ่มที่เรียกร้องขอเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ต้องการที่จะร่วมใช้อำนาจกับผู้นำปัจจุบัน แต่กลับต้องการที่จะเปลี่ยนผู้ปกครองเสียใหม่

4. วิกฤตการณ์เรื่องความสามารถในการเข้าถึงประชาชน

ระดับของความสามารถในการเข้าถึงประชาชนของรัฐบาลนั้นอาจดูได้จากโอกาสที่นโยบายของรัฐบาลสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็นเรื่องของภาษี การควบคุมพฤติกรรมที่ผิดแผกของเหล่าสมาชิก การให้สวัสดิการทางสังคม การพัฒนาชนบท ฯลฯ ในขณะเดียวกันประชาชนเองสามารถเข้าถึงข่าวสารที่เกี่ยวกับนโยบายเป็นอย่างดีและถูกต้องเพียงตรงพร้อมทั้งเต็มใจที่จะปรับตนเพื่อรับนโยบายนั้นๆ บางคนอาจมองได้ว่า ความสามารถในการเข้าถึงประชาชนของรัฐบาลขึ้นอยู่กับระดับของวิทยาการเทคโนโลยีที่นำมาใช้ ประเด็นนี้อาจเป็นจริงในบางประเทศเท่านั้น ในบางประเทศระดับของเทคโนโลยีที่นำมาใช้อาจจะต่ำ แต่ความสามารถในการเข้าถึงประชาชนทำให้ประชาชนยอมรับรัฐบาลมีมากก็มี ทั้งนี้เนื่องจากแบบแผนของวัฒนธรรมเอื้ออำนวยต่อการนี้

อาจจะสรุปสาเหตุอันนำไปสู่วิกฤตการณ์ของความสามารถในการเข้าถึงประชาชนของรัฐบาลได้เป็น 4 ประการด้วยกันคือ

4.1 การขยายอาณาเขตหรือได้ดินแดนเพิ่ม ทำให้รัฐบาลต้องขยายอำนาจให้ไปถึงถ้าดินแดนนั้นๆ อยู่ห่างไกลจากศูนย์แห่งอำนาจมาก ปัญหาเรื่องการแบ่งแยกดินแดนจะตามมา

4.2 ความแตกต่างกันในระหว่างท้องถิ่นต่าง ๆ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของภาษา ศาสนา เชื้อชาติความคาดหวัง อุดมการณ์ ฯลฯ ซึ่งรัฐบาลกลางจำต้องให้ความสำคัญในทุกๆ ท้องถิ่นในระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน แต่ในความเป็นจริงนั้นไม่มีประเทศใดที่สร้างความเจริญให้กับท้องถิ่นได้ทุกท้องถิ่นอย่างเสมอภาคกัน พวกที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นที่ไม่ได้รับการพัฒนาจะพากันต่อต้านไม่ให้ความร่วมมือกับรัฐบาลได้

4.3 ชุมชนมีความเป็นอิสระในตนเองสูง ซึ่งมีประเพณี ภาษา ศาสนาของตนเอง เช่น ชาวจีนในมาเลเซีย ชนเผ่าต่างๆ ที่รวมกันเป็นรัฐชาติในแอฟริกา วิกฤตการณ์ของการเข้าถึงประชาชนเกิดขึ้นเมื่อผู้ปกครองส่วนกลางมองว่าความเป็นอิสระในตนเองของชุมชนขนาดย่อมนี้เป็นผลเสียต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ

4.4 ชุมชนชาวนาในชนบทไม่ได้รับการเหลียวแลจากรัฐบาลกลางเท่าที่ควร ความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบทสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน เมื่อมีการสร้างความทันสมัย กระบวนการขยับตัวของสังคม จะเป็นตัวผลักดันให้ชาวนาเข้าไปมีส่วนร่วมเรียกร้องต่อรัฐบาลกลางในเรื่องของสวัสดิการทางสังคม การประกันราคาข้าว ฯลฯ

4.5 วิกฤตการณ์ในเรื่องของการแจกแจงทรัพยากรของสังคม วิกฤตการณ์นี้เกิดขึ้นเนื่องจากสังคมมีการสร้างความทันสมัยอันจะส่งผลให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น และจะเรียกร้องให้รัฐบาลสนองตอบมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลเองจำเป็นต้องหาทางเพิ่มประสิทธิภาพในการแจกแจงทรัพยากรของสังคมไม่ว่าจะอยู่ในรูปของวัฒนธรรมหรือนามธรรมให้มากขึ้น เพื่อความอยู่รอดของตนเอง รัฐบาลที่มีความสามารถในการก่อให้เกิดการกระจายรายได้ สินค้าและบริการ ตลอดจนสิ่งที่มีคุณค่าของสังคมอื่น ๆ เช่น อำนาจและอิทธิพล รัฐบาลนั้นอาจรอดพ้นจากวิกฤตการณ์นี้ได้ แต่สิ่งที่ประเทศกำลังพัฒนาต่างประสบคือ ในช่วงแรกของการพัฒนานั้นจะนำมาซึ่งความไม่เท่าเทียมกัน ประเทศยังพัฒนาไปปรากฏว่าคนส่วนใหญ่ยิ่งจนลง แต่คนเพียงกลุ่มน้อยเท่านั้นที่ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานี้ ปัญหาเรื่องการแจกแจงทรัพยากรจะส่งผลให้เกิดวิกฤตการณ์ของความชอบธรรม และวิกฤตการณ์ของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอีกด้วย

สรุป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กระบวนการสร้างความทันสมัย เป็นกระบวนการทางเศรษฐกิจสังคม ที่จะต้องเกิดขึ้นในทุกสังคมโดยไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ ที่สำคัญ คือ กระบวนการนี้มีส่วนสัมพันธ์ เกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมและการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ในแทบทุกด้าน โดยเฉพาะกิจกรรมทางการเมือง สังคมใดที่ทันสมัยมากขึ้น หาได้หมายความว่าสังคมนั้นจะมีแต่ความร่มเย็นเป็นสุขเสมอไป ในสังคมที่กระบวนการสร้างความทันสมัยเป็นไปอย่างรวดเร็ว นั้น นักวิชาการพบว่า จะเกิดแรงผลักดัน ให้มีการปฏิรูปทางการเมืองและการบริหารได้ง่าย นอกจากนี้จะพบว่ากระบวนการสร้างความทันสมัย ยังมีความสัมพันธ์กับสภาพของระบบการเมืองอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ ระบบการเมืองของสังคมที่มีความทันสมัยมาก ๆ มักจะเป็นระบบการเมืองที่ทันสมัยด้วย อย่างไรก็ตามบ้านเมืองที่มีระบบการเมืองที่ทันสมัยนั้นหาได้หมายความว่าระดับของการพัฒนาทางการเมืองจะสูงตามไปด้วย แต่นักวิชาการจำนวนหนึ่งยอมรับกันว่าความทันสมัยของระบบการเมืองเป็นพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาการเมืองโดยเฉพาะในสังคมปัจจุบัน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง

การสร้างความทันสมัยมีความสัมพันธ์หรือเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทางการเมือง ในแง่ที่เป็นรากฐานที่สำคัญในการวางโครงสร้างความเป็นเหตุเป็นผลให้กับอำนาจ และเพิ่มระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้มากขึ้นซึ่งนักวิชาการหลายท่านมองว่า กระบวนการสร้างความทันสมัย เป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตย สังคมใดที่มีระดับของความทันสมัยมาก สังคมนั้นจะมีระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงด้วย ดังเช่นที่ Lipset (1963 : 31-45) ได้วิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรของความทันสมัย 4 ตัว คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาอุตสาหกรรม การสร้างเมือง และระดับการศึกษา โดย Lipset ได้ตั้งข้อสมมติฐานไว้ว่า ประเทศที่มีตัวแปรทั้ง 4 ตัวของความทันสมัยในระดับสูง ประเทศนั้นย่อมมีโอกาสที่จะเป็นประชาธิปไตยที่มั่นคงได้มากกว่าประเทศที่มีตัวแปรดังกล่าวในระดับต่ำ จากการศึกษาของ Lipset พบว่าข้อสมมติฐานของเขาถูกต้อง Lipset จึงได้สรุปว่าสังคมใดที่มีความเจริญมั่งคั่งมาก โอกาสที่สังคมนั้นจะจรดลงประชาธิปไตยไว้อย่างมีมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้เขาได้ให้เหตุผลเพิ่มเติมไว้ว่า คนที่มีการกินดีอยู่ดีแล้วนั้น ย่อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างรับผิดชอบ และสามารถที่จะหลีกเลี่ยงไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของการโฆษณาชวนเชื่อของนักการเมืองที่พุดด้วยอารมณ์โดยที่ปราศจากความรับผิดชอบ

ที่มาของความสนใจศึกษาวัฒนธรรมทางการเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการพัฒนาประชาธิปไตย ยังเป็นที่สงสัยกัน อยู่ในบรรดานักวิชาการทั้งหลาย ในบางประเทศเช่น ในรัสเซียและประเทศในแถบยุโรปตะวันออก ซึ่งมีระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจค่อนข้างสูง แต่ไม่ได้เป็นประเทศประชาธิปไตย ในประเทศที่เป็นประชาธิปไตยที่มีระดับของความมีเสถียรภาพสูงไม่จำเป็นจะต้องเป็นประเทศที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจแล้ว ตัวอย่างเช่น อินเดีย เป็นต้น

จากข้อสงสัยนี้ทำให้ Needler (1968: 889-897) ต้องทำวิจัยเพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้ Needler หารายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชาชนเป็นดัชนีของการพัฒนาเศรษฐกิจ และจำนวนปีที่มีรัฐธรรมนูญหรือปราศจากการปฏิวัติ รัฐประหาร เป็นดัชนีของการพัฒนาการเมือง ผลของการศึกษาปรากฏออกมาว่า ในบรรดา 20 ประเทศแถบลาตินอเมริกาซึ่ง Needler ให้เป็นหน่วยในการศึกษานั้นมีเพียง 2 ประเทศเท่านั้น คือ บราซิลกับปารากวัย ที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาการเมืองอยู่ในระดับเดียวกัน นับเป็นการค้นพบที่ค้านกับ Lipset ด้วยเหตุนี้จึงเกิดข้อสงสัยขึ้นมาว่า นอกจากปัจจัยในเรื่องของการสร้างความทันสมัยแล้ว น่าจะต้องมีตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วย

ข้อสนับสนุนแนวคิดนี้อาจพบได้ว่าแม้ในประเทศที่มีระบบโครงสร้าง และกระบวนการทางการเมืองเหมือนกัน เช่น ในอังกฤษ และในไทย ต่างมีรัฐสภา พรรคการเมือง การเลือกตั้ง แต่ปรากฏว่า การเมืองของอังกฤษมีเสถียรภาพ ลักษณะของการประนีประนอมกันในข้อขัดแย้งทางการเมืองมีมาก ในขณะที่ไทยต้องประสบกับการปฏิวัติ รัฐประหาร ทหารเข้ายึดอำนาจการเมืองไร้เสถียรภาพมาโดยตลอดความแตกต่างระหว่างการเมืองของอังกฤษกับไทยนี้ จึงอาจจะอธิบายได้จากตัวแปรที่สำคัญตัวหนึ่ง คือ วัฒนธรรมทางการเมือง Almond and Verba (1965 : 3) ได้กล่าวสนับสนุนแนวความคิดนี้ไว้ว่า ในการพัฒนาประชาธิปไตยนั้นสิ่งที่จำเป็นเสียยิ่งกว่าสถาบันทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการให้สิทธิในการเลือกตั้ง พรรคการเมือง คือ ระบบการเมืองนั้นจะต้องมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่ผสมกลมกลืนกันด้วย

ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง

จักษ์ พันธุ์ชูเพชร (2552 : 186) กล่าวว่า วัฒนธรรมทางการเมือง คือ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ทักษะ ค่านิยม และความเชื่อของประชาชนที่มีต่อการเมือง ซึ่งจะแสดงออกมาเป็น พฤติกรรมทางการเมือง

Almond and Powell (1966 : 50) กล่าวว่า เป็นแบบแผนทัศนคติ และความโน้มเอียง ต่อการเมืองของบุคคลแต่ละคนที่เป็นสมาชิกของระบบการเมืองใด ๆ แบบแผนของทัศนคติและความ โนมเอียงนี้เป็นเรื่องเชิงวิสัย ซึ่งจะพื้นฐานที่สำคัญอันก่อให้เกิดกิจกรรมทางการเมืองขึ้น ความโน้ม เอียงของบุคคลแต่ละคนนี้จะเกี่ยวกับองค์ประกอบหลายอย่าง คือ 1) ความโน้มเอียงทางการรับรู้ หมายถึง ความรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสรรพสิ่งหรือความเชื่อทางการเมือง 2) ความโน้มเอียงทางความรู้สึก หมายถึง ความรู้สึกเกี่ยวพัน เกี่ยวข้อง การยอมรับหรือไม่ยอมรับในสรรพสิ่งทางการเมือง และ 3) ความโน้มเอียงทางการประเมินค่า หมายถึง การตีค่าและความคิดเห็นในสรรพสิ่งทางการเมือง ซึ่ง มักจะมีการใช้มาตรการค่านิยมมาเกี่ยวข้องกับสรรพสิ่ง และเหตุการณ์ทางการเมือง

Dahl (1970: 352-355) กล่าวว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยในการอธิบายแบบ แผนต่าง ๆ อันแตกต่างกันของความขัดแย้งทางการเมือง ลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองที่เด่น ๆ ได้แก่ ความรู้สึก หรือการยอมรับกลมเกลียวของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง

Pye (1968: 218) กล่าวว่า วัฒนธรรมการเมืองเป็นเรื่องของทัศนคติ ความเชื่อและ สภาวะแห่งจิตใจ ซึ่งมีส่วนส่งเสริมให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยที่จะนำมาใช้กำหนดพฤติกรรม ทางการเมืองและควบคุมให้บุคคลยอมรับกติกาสังคม

Verba (1965: 516) ระบบความเชื่อที่เกี่ยวกับแบบแผนของกิจกรรมทางการเมือง และ สถาบันทางการเมือง หมายถึง สิ่งต่างๆ ทางการเมืองที่เกิดขึ้นทั้งหมด แต่หมายถึงสิ่งที่ประชาชนเชื่อ ในสิ่งที่เกิดขึ้นซึ่งความเชื่อเหล่านี้จะอยู่ในหลายลักษณะ เช่น ความเชื่อในแง่ประจักษ์ในวิถีชีวิตที่ เป็นจริงในทางการเมือง หรืออาจจะเป็นความเชื่อในเป้าหมาย หรือค่านิยมซึ่งควรจะเข้ามาใช้ปฏิบัติ

จากความหมายที่นักวิชาการให้ไว้นี้ อาจสรุปได้ว่าวัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบแผน ทัศนคติ และความโน้มเอียงต่อการเมืองของคนที่เป็สมาชิกของระบบการเมืองใดการเมืองหนึ่งแบบแผน และทัศนคตินี้จะเป็นฐานที่สำคัญอันก่อให้เกิดกิจกรรมทางการเมืองขึ้น มีองค์ประกอบหลายประการ ประการแรกได้แก่ ความโน้มเอียงทางการรับรู้ ซึ่งเป็นการรับรู้ตามความเชื่อที่มีต่อการเมือง ซึ่งอาจจะ ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ประการที่สอง คือความรู้สึกเกี่ยวข้องหรือการยอมรับในเรื่องเกี่ยวกับการเมือง

ซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง และประการสุดท้าย คือ ความโน้มเอียงทางการประเมินค่า คือ การประเมินค่าและความคิดเห็น ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและความโน้มเอียงทางความเชื่อนี้ Almond and Verba (1965 : 14) ได้ให้รายละเอียดไว้ว่า หมายถึง “ประเด็นที่อยู่ภายในของสิ่งใด ๆ ตลอดจนความสัมพันธ์ด้วย” ความโน้มเอียงนี้ประกอบไปด้วย

1. ความโน้มเอียงทางการรับรู้ คือ ความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับระบบการเมืองบทบาทตลอดจนอิทธิพลของบทบาท ปัจจัยนำเข้าและปัจจัยที่นำออกจากระบบ เช่น รู้ว่าระบอบประชาธิปไตยมีการเลือกตั้ง ฯลฯ

2. ความโน้มเอียงทางความรู้สึก หมายถึง ความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อระบบการเมืองที่เป็นอยู่ บทบาท บุคลากร ตลอดจนการดำเนินงานต่างๆ เช่น รู้สึกไม่พึงพอใจในการทำงานของนายกรัฐมนตรี ฯลฯ

3. ความโน้มเอียงทางการประเมินค่า หมายถึง การตีค่าและความคิดเห็นเกี่ยวกับสรรพสิ่งทางการเมือง ซึ่งปกติจะเกี่ยวพันกับมาตรฐานค่านิยมรวมกับข่าวสารและความรู้สึกของบุคคล เช่น คิดว่ารัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์ควรจะเด็ดขาดกว่าที่เป็นอยู่ในการควบคุมราคาสินค้า ฯลฯ

ในการที่จะทราบได้ว่า ความโน้มเอียงทางการเมืองของบุคคลแต่ละคนจะเป็นอย่างไรนั้น อาจดูได้จากปัจจัยหลัก 4 ประการ คือ

1. บุคคลนั้นมีความรู้เกี่ยวกับประเทศชาติ และระบบการเมืองในแง่ทั่ว ๆ ไป อย่างเช่น ประวัติศาสตร์ ขนาดของประเทศ ที่ตั้ง อำนาจลักษณะของรูปการปกครองอย่างไร

2. บุคคลนั้นมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างและบทบาททางการเมืองของผู้นำทางการเมืองอย่างไร รู้เกี่ยวกับการรายนโยบายอย่างไร และมีความรู้สึกหรือความคิดเห็นต่อโครงสร้างอย่างไร

3. บุคคลนั้นมีความรู้เกี่ยวกับการบังคับนโยบาย โครงสร้างบุคคล ตลอดจนกระบวนการในการตัดสินใจนโยบายอย่างไร และมีความรู้สึกและความคิดเห็นต่อประเด็นเหล่านี้อย่างไร

4. บุคคลนั้นมองตัวเองในฐานะที่เป็นสมาชิกของระบบการเมืองอย่างไร มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิ อำนาจพันธกรณี และกลยุทธ์ในการจะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายอย่างไร มีความรู้สึกและสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างไร

ความโน้มเอียงทางการเมืองของบุคคลแต่ละคนที่พึงมีต่อปัจจัยหลักทั้ง 4 ประการนี้จะนำไปสู่การจัดประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง ดังที่จะได้กล่าวต่อไป

ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง

Almond and Verba (1965: 16) ได้จำแนกวัฒนธรรมทางการเมืองตามลักษณะของแนวโน้มทางการเมืองออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองและสังคมดั้งเดิมที่ยังไม่มีบทบาททางการเมือง ไม่มีความรู้ ความเข้าใจ และความผูกพัน ที่ตนเองมีต่อระบบการเมือง โดยทั่วไปจึงไม่มีความคิดที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมทั้งไม่ได้ตั้งความหวัง หรือข้อเรียกร้องจากระบบการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้มักปรากฏในสังคม จารีตประเพณี แบบดั้งเดิม หรือชนเผ่า ที่มีการปกครองอย่างง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพโรฟ้า เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่สมาชิกของสังคมมีความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองโดยทั่ว ๆ ไป ในลักษณะยอมรับอำนาจรัฐ เคารพเชื่อฟัง และปฏิบัติตามกฎหมายแต่ไม่เรียกร้อง ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะถือว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้มีอำนาจหรือมีบารมี ประชาชนเป็นผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่ง

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม คือ วัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมที่ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ มีความผูกพันต่อระบบการเมือง จะเรียกร้องหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ระบบการเมืองตอบสนองข้อเรียกร้อง ซึ่งประชาชนจะรู้สึกว่าเขาสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้

การที่ได้จำแนกประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองออกเป็น 3 ประเภทนี้ ไม่ได้หมายความว่าในแต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองอยู่เพียงประเภทเดียวในความเป็นจริงนั้น ทุกสังคมจะประกอบไปด้วยลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองทั้ง 3 ประเภทผสมปนเปออยู่ด้วยกันในระดับที่แตกต่างกันไป ซึ่งลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมนี้ Almond and Verba ได้สรุปไว้เป็น 3 รูปแบบใหญ่ๆ คือ

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมผสมไพโรฟ้า

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมผสมไพโรฟ้า หมายถึง วัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมที่คนส่วนใหญ่ไม่ยอมรับอำนาจของเผ่าหมู่บ้าน หรือเจ้าของที่ดินอีกต่อไป แต่กลับมาให้ความสำคัญต่อระบบการเมืองที่สลับซับซ้อนกว่าเดิม โดยมีรัฐบาลกลายเป็นผู้กุมอำนาจ แต่อย่างไรก็ตามพวกนี้คงยังไม่สนใจที่จะเรียกร้องหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด ๆ ลักษณะ

ของการผสมกันระหว่างสองวัฒนธรรมนี้ในบางประเทศอาจให้สัดส่วนของแบบดั้งเดิมมากกว่าแบบไฟร์ฟ้า แต่ในอีกประเทศหนึ่งอาจตรงข้ามกัน

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟร์ฟ้าผสมแบบมีส่วนร่วม

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟร์ฟ้าผสมแบบมีส่วนร่วม เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมที่มีสมาชิกบางส่วนเริ่มเรียกร้อง และเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง และเริ่มมองว่าตนเองมีความสามารถที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ แต่มีประชาชนอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่กระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม และยังคงยอมรับในอำนาจรัฐโดยปราศจากเงื่อนไข และเนื่องจากวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม มักจะแพร่หลายในหมู่คนส่วนน้อยของสังคม คนมักจะถูกบีบบังคับและทำทลายจากวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟร์ฟ้า และจากระบบอำนาจนิยมเป็นผลให้ประชาชนที่มีแนวโน้มที่ยอมรับในวัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และไม่สามารถที่จะดำเนินการใด ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระยะแรกของสังคมที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมนี้สังคมจะไร้เสถียรภาพแต่ในระยะยาวถ้ามีการสร้างองค์กรหรือสถาบันต่าง ๆ ขึ้นมารองรับเช่น พรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์หรือหนังสือพิมพ์ จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟร์ฟ้า ซึ่งอาจจะทำให้ระบอบประชาธิปไตยยืนยงอยู่ได้

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมผสมแบบมีส่วนร่วม

การเมืองของสังคมที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมีความจงรักภักดีอย่างแน่นแฟ้นต่อเผ่าหรือกลุ่มเชื้อชาติ เมื่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม เข้ามามีบทบาทในสังคมคนจะยอมรับเอาไว้ส่วนหนึ่ง แต่ทั้งนี้คงอยู่ภายใต้อิทธิพลของแบบดั้งเดิม กล่าวคือ คนจะหวังเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อผลประโยชน์เฉพาะตัว หรือเฉพาะกลุ่มเชื้อชาติ ไม่มีการยึดหยุ่นประนีประนอมในระหว่างกลุ่มที่แตกต่างกัน ความขัดแย้งในสังคมเหล่านี้จึงมีอยู่มาก

แต่อย่างไรก็ตาม Almond and Verba ไม่ได้ยืนยันว่า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมนั้นเป็นวัฒนธรรมที่เอื้ออำนวยต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งถ้ามองตามความหมายแล้ว จะพบว่าวัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ ส่งเสริมให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง อันเป็นลักษณะหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะลักษณะของการมีส่วนร่วมอาจจะอยู่ในรูปของอารมณ์ ปราศจากเหตุผล ทำไปโดยความชอบ หรือความเกลียดส่วนตัว

ด้วยเหตุนี้ Almond and Verba จึงได้เสนอวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมในอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งเรียกว่าวัฒนธรรมพลเมือง ระบบการเมืองที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้จะเน้นที่

การมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีเหตุมีผล นอกจากนี้ยังผสมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมและแบบไฟฟ้าด้วย แต่มีความสำคัญน้อยกว่าแบบมีส่วนร่วมนั่นคือ ประชาชนในระบบการเมืองที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมือง จะมีลักษณะร่วม 2 ประการโดยสรุป คือ ประการแรก มีความสามารถในการเป็นผู้อยู่ใต้การปกครองที่ดี และประการที่สอง มีความสามารถในการเป็นประชาชนที่ดี กล่าวคือ มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีเหตุมีผล

อิทธิพลของวัฒนธรรมทางการเมือง

เนื่องจากวัฒนธรรมทางการเมือง เป็นเรื่องของความรู้สึก ความเชื่อ ทักษะคติ ค่านิยม แนวคิดและพฤติกรรมของบุคคลในสังคมที่มีต่อระบบการเมืองและส่วนต่าง ๆ ของระบบ ดังนั้นวัฒนธรรมทางการเมืองในแต่ละสังคมจึงมีอิทธิพลต่อบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมในหลายประการด้วยกันซึ่งอาจจะสรุปได้ดังนี้ (สิทธิพันธ์ พุทธหุน. 2554)

1. วิธีการที่บุคคลแต่ละคนโต้ตอบต่อเหตุการณ์ภายนอก เช่น เมื่อมีการปฏิวัติ หรือรัฐประหาร คนไทยอาจจะโต้ตอบในรูปของการวิพากษ์วิจารณ์ คนฝรั่งเศสอาจจะรวมตัวกันต่อสู้ คนโบลิเวียอาจจะเพิกเฉย เป็นต้น
2. เป้าหมายของการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองจะอยู่ในรูปใดนั้น มักจะเป็นผลมาจากวัฒนธรรมทางการเมือง
3. ปทัสถานที่เป็นตัวกำหนดวิธีการเพื่อให้บรรลุในเป้าหมายใด ๆ ตลอดจนความรู้สึกผูกพันต่อสิ่งใด ๆ ในทางการเมือง
4. วิธีการที่บุคคลแต่ละคนเข้าไปเกี่ยวข้องกับวิถีทางของการเมือง
5. วัฒนธรรมทางการเมืองจะกำหนดว่า ถ้ามีปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งควรจะเข้าหาใครในเรื่องนี้ ใครเป็นผู้มีอิทธิพลหรือมีอำนาจมากกว่ากัน นั่นคือสามารถบอกให้รู้ถึงตำแหน่งของอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองในสังคม
6. วัฒนธรรมทางการเมืองจะเป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระของการติดต่อทางการเมืองและกำหนดผลที่จะตามมา กล่าวคือ จะเป็นตัวบอกว่า ถ้าจะติดต่อในเรื่องนี้ควรจะพูดว่าอย่างไรและผลที่ได้จากการพูดในลักษณะนั้นจะเป็นอย่างไร

7. วัฒนธรรมทางการเมืองจะเป็นตัวกำหนดแนวทางในการปฏิบัติให้กับสถาบันทางการเมืองในสังคม จึงเห็นได้ว่าในหลายสังคมต่างมีโครงสร้างทางการเมืองหลายประการที่เหมือนกัน เช่น มีรัฐสภา พรรคการเมือง แต่ปรากฏว่าแนวทางในการปฏิบัติของสถาบันทางการเมืองในแต่ละสังคมอาจจะแตกต่างกันไป จึงเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ระดับของความมั่นคงในแต่ละสังคมมีไม่เท่าเทียมกัน

ตัวแทนกระบวนการอบรมกล่อมเกลາทางการเมือง

โดยทั่วไปอาจกล่าวได้ว่า กระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองในสังคมมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคล/กลุ่มบุคคล โดยผ่านกระบวนการส่งสอนอบรมให้การเรียนรู้และการมีประสบการณ์ อาจจำแนกกระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองได้ 6 ระดับ คือ (เอกวิทย์ มณีธร. 2554 : 140-142)

1. ครอบครัว

เป็นกลุ่มทางสังคมแบบปฐมภูมิ การอบรมเลี้ยงดูสั่งสอนของบิดามารดามีผลโดยตรงต่อการสร้างความคิด ความรู้สึก และค่านิยมทางการเมืองของบุคคล ครอบครัวจะสอนให้บุคคลรู้จักบทบาททางการเมืองของตนในเรื่องของการแสดงออกซึ่งความคิดและความรู้สึก รวมทั้งการมีพฤติกรรมทางการเมือง

2. สถาบันการศึกษา

โรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ทางการเมือง (Political Education) แก่บุคคล/กลุ่มบุคคลโดยตรง ในขณะที่กลุ่มอาชีพหรือเพื่อนร่วมงานก็มีบทบาทสำคัญในการอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง

3. สถาบันศาสนา

หลักธรรมคำสอนของทุกศาสนาไม่เพียงเป็นการปลูกฝังให้คนประพฤติปฏิบัติเป็นคนดีของสังคม และสามารถปฏิบัติศาสนกิจอย่างถูกต้องเท่านั้น แต่ยังแฝงไปด้วยอุดมการณ์ ความเชื่อ ค่านิยมทางการเมืองอีกด้วย

4. กลุ่มเพื่อน

เป็นกลุ่มทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความคิด ความรู้สึก และการแสดงออกทางการเมือง อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มเพื่อนมีบทบาทในการอบรมกล่อมเกล่าทางการเมือง ทัดเทียมครอบครัว กลุ่มเพื่อนมีบทบาทในการอบรมให้รู้จักสถานภาพและบทบาทของกลุ่ม

5. สื่อมวลชน

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า สื่อมวลชนต่างๆ ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และวารสารต่างๆ ตลอดจนสื่อโซเชียลในสังคมออนไลน์ ล้วนมีอิทธิพลต่อการกำหนดและเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคล/กลุ่มบุคคลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

6. กลุ่มผลประโยชน์หรือสมาคมต่างๆ

กลุ่มเหล่านี้ เช่น สมาคมนายธนาคาร สมาคมวิชาชีพต่างๆ เป็นต้น มีผลต่อทัศนคติ ค่านิยมทางการเมืองของสมาชิกในสังกัด ในประเทศอุตสาหกรรมกลุ่มผลประโยชน์ที่มีบทบาทในการกล่อมเกล่าทางการเมืองและสร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมากที่สุด คือ สหภาพแรงงาน เช่น ในอังกฤษ การรวมตัวของกรรมกรนำมาสู่การก่อตั้งพรรคแรงงาน มีบทบาททางการเมืองภายในอังกฤษมาจนถึงปัจจุบัน

วิธีการเรียนรู้ทางการเมือง

การเรียนรู้ทางการเมืองของคนนั้น อาจจะทำได้หลายทางด้วยกัน ในที่นี้อาจสรุปกระบวนการเรียนรู้เฉพาะที่สำคัญๆ ได้เป็น 2 วิธีด้วยกัน คือ (Dawson and Prewitt. 1969: 63-80)

1. การเรียนรู้ทางการเมืองโดยทางอ้อม

ซึ่งอาจแบ่งย่อยออกไปได้อีกเป็น 3 รูปแบบด้วยกันคือ

1.1 การถ่ายทอดไอนระหว่างบุคคล รูปแบบนี้เชื่อว่าเด็กได้รับการเรียนรู้ทางการเมืองแรกเริ่มจากประสบการณ์ที่เราได้สัมผัสติดต่อกันกับบุคคลในครอบครัวและในโรงเรียน เมื่อเด็กเติบโตขึ้น เขาจะยึดเอาประสบการณ์นั้น ๆ เป็นหลักนั่นคือ นักวิชาการจิตวิทยาวัฒนธรรม และสังคมวิทยาการเมืองเชื่อว่า อุปนิสัยของคนจะเป็นประชาธิปไตย หรืออำนาจนิยมนั้นขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ติดต่อกับผู้มีอำนาจที่มีอำนาจในสมัยเด็ก ๆ เช่น ถ้าเด็กได้รับการอบรมจากครอบครัวที่เป็นอำนาจนิยม กล่าวคือ บิดาเป็นบุคคลที่เจ้าระเบียบ ไม่ให้โอกาสแก่ลูก ๆ ในการแสดงความคิดเห็น หรือร่วมในการตัดสินใจใดๆ เมื่อเติบโตใหญ่ขึ้นเขาจะมีแนวโน้มไปในแง่ของอำนาจนิยม และจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งต่างกับครอบครัวที่สอนให้เด็กได้แสดงออกเรียนรู้ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ไม่เชื่อฟังปฏิบัติตามอย่างลืมหูลืมตาไม่ขึ้น หรือปราศจากเหตุผล

1.2 การฝึกหัดอบรม รูปแบบนี้จะสัมพันธ์กับรูปแบบแรกอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ ในรูปแบบแรกนั้นเป็นการถ่ายโอนอุปนิสัย อันได้มาจากประสบการณ์ที่มีต่อบทบาทที่ไม่ใช่ทางการเมือง ส่วนการฝึกหัดอบรมเกิดขึ้นในลักษณะคล้ายกัน จากพฤติกรรมและประสบการณ์จากสถานการณ์ที่ไม่ใช่เป็นเรื่องการเมือง ทำให้บุคคลแต่ละคนมีทักษะและค่านิยมซึ่งสามารถใช้ในแวดวงการเมืองได้ เช่น องค์กรหรือสถาบันฝึกอบรมให้เด็กรู้จักแข่งขันกัน โดยเคารพต่อกติกา ยอมรับความพ่ายแพ้ เลือกว่าผู้มาใช้เสียงข้างมาก องค์กรในทำนองนี้ เช่น ลูกเสือ อนุภาชาด ชมรมต่างๆ เป็นต้น

1.3 ระบบความเชื่อ ค่านิยมโดยทั่วไป เป็นที่เชื่อกันว่า ระบบหรือแบบแผนของความเชื่อ ค่านิยมโดยทั่วไป จะมีผลต่อทางการเมืองมาก ดังที่ Verba (1965) ได้สรุปไว้ว่า

“ความเชื่อพื้นฐานและแบบแผนค่านิยมของวัฒนธรรมใด ๆ อันเป็นค่านิยมโดยทั่วไป ที่ไม่ได้เกี่ยวกับสรรพสิ่งทางการเมืองใดโดยเฉพาะ มักจะมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง มิติต่าง ๆ ของความเชื่อพื้นฐาน เช่นที่คนจะว่าด้วยความเกี่ยวพันกันระหว่างคนกับธรรมชาติ ความคาดหวังในอนาคต ตลอดจนความโน้มเอียงต่อกิจกรรม และความเชื่อในเรื่องของการกระทำกิจกรรมโดยทั่วไป มักจะขึ้นต่อกันอย่างชัดเจนกับทัศนคติทางการเมือง” จะพบว่าการเรียนรู้ทางการเมืองโดยทางอ้อม มักจะเน้นที่การเรียนรู้ในวัยเด็กและมักจะเน้นศึกษาความโน้มเอียงทางการเมืองในวงแคบ คือ โดยเฉพาะความโน้มเอียงที่เด็กมีต่อผู้ใหญ่หรือผู้มีอำนาจ และดูที่การเข้ามีส่วนร่วมของเด็กเท่านั้น แต่การเรียนรู้ทางการเมือง โดยอ้อมนี้ไม่สามารถให้คำตอบในเรื่องของความรู้สึกเป็นชาตินิยม การยึดมั่นเป็นสมาชิกพรรคการเมืองได้

2. การเรียนรู้ทางการเมืองโดยตรง

วิธีการเรียนรู้ทางการเมืองโดยตรงนี้ อาจแบ่งออกได้เป็น 4 รูปแบบด้วยกัน ดังต่อไปนี้

2.1 การเลียนแบบ คือเป็นวิธีการที่ใช้กันอย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะอยู่ในวัยเด็กผู้ใหญ่ ฉลาดปราดเปรียวหรือเบาปัญญา การเรียนรู้โดยการเลียนแบบ อาจจะเป็นไปด้วยความตั้งใจ มีสติสัมปชัญญะที่สมบูรณ์ หรืออาจกระทำไปโดยที่ไม่ตั้งใจเช่นเด็ก ๆ จะเอาอย่างประเด็นสำคัญ ๆ ในเรื่องของวัฒนธรรม สังคม และศาสนา จากผู้ใหญ่โดยใช้ค่านิยมของบิดามารดาเป็นตัววัด และนำมาเป็นของตนเอง

2.2 การเรียนรู้โดยการคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า คนที่สร้างความหวังที่จะได้งานดีหรือมีฐานะทางสังคมดี มักจะเริ่มฝึกเอาค่านิยมและพฤติกรรมของคนที่มีงานดีหรืออยู่ในฐานะทางสังคมที่สูงแล้ว มาเป็นของตนก่อนที่จะได้งานหรืออยู่ในฐานะนั้น ๆ เสียอีก กรณีเช่นนี้ จะพบได้จากนักศึกษา

กฎหมาย และนักศึกษาแพทย์ พวกนี้จะเริ่มคิดและทำอะไรๆ เหมือนทนายความหรือเหมือนแพทย์จริง ๆ ในทางการเรียนรู้ทางการเมืองเช่นกัน จะพบเห็นอยู่บ่อย ๆ ว่าพวกนักศึกษาที่เป็นกลุ่มที่ตื่นตัวเข้าร่วมกิจกรรมบ่อยมักจะเตรียมตัวเองเข้าสู่ตำแหน่งที่มาจากการเลือกตั้ง ก่อนที่เขาจะมีอายุถึงเกณฑ์ไปลงคะแนนเสียงเสียอีก

2.3 การศึกษาทางการเมือง หมายถึง วิธีการเรียนรู้ทางการเมืองโดยตรงไปตรงมา มีองค์กรหรือสถาบัน เช่น ครอบครัว โรงเรียน หน่วยงานของรัฐ หรือพรรคการเมืองเป็นผู้ดำเนินการ ส่วนวิธีการนั้นแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม แต่ที่สำคัญยิ่งคือ สังคมจะต้องให้การศึกษาดังกล่าวโดยมุ่งที่จะกระตุ้นให้สมาชิกของสังคมเกิดความจงรักภักดี มีความเป็นชาตินิยม และสนับสนุนสถาบันทางการเมือง โรงเรียนจะเป็นองค์กรที่มีบทบาทที่สำคัญยิ่งในกรณีนี้ ส่วนมากในทุกสังคม โรงเรียนจะสอนให้เคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ สรรเสริญวีรบุรุษ วีรสตรีของชาติ พยายามให้เด็กยึดมั่นผูกพันกับชาติ

2.4 ประสบการณ์ทางการเมืองโดยตรง บางคนอาจเรียนรู้ทางการเมืองโดยมีการติดต่อสัมพันธ์กับนักการเมือง โครงสร้างหรือเหตุการณ์ทางการเมือง การเฝ้าสังเกตและการไปเกี่ยวข้องกับเมืองนั้น จะเป็นปัจจัยสำคัญในการขัดเกลาความโน้มเอียงทางการเมืองของบุคคลนั้น คนจะสนับสนุนโครงสร้างทางการเมืองที่เป็นอยู่ ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจที่บุคคลนั้นมีต่อนโยบาย หรือผลผลิตที่ได้จากการตัดสินใจของรัฐบาล การเรียนรู้ทางการเมืองที่มีผลต่อความโน้มเอียงทางการเมืองของบุคคลอีกประการหนึ่งคือ การติดต่อโดยตรงกับนักการเมือง หรือเจ้าหน้าที่รัฐบาล ซึ่งวิธีการเรียนรู้แบบนี้จะช่วยสร้างความมั่นใจในตนเองให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล และจะส่งผลให้เขารู้สึกว่าตนเองมีความสามารถที่จะส่งผลกระทบหรือเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางเมืองได้

วัฒนธรรมทางการเมืองเชิงปฏิบัติ

ในการที่จะรู้ได้ว่าสังคมใดมีวัฒนธรรมทางการเมืองในลักษณะใด อาจดูได้จากทัศนคติของประชาชนที่มีต่อระบบการเมืองใน 3 ระดับด้วยกัน คือ (Almond and Powell. 1980: 42-46)

1. ระบบการเมืองโดยมีส่วนร่วม ในระดับนี้อาจดูได้จากระดับของความชอบธรรมของระบบการเมืองเอง ถ้าประชาชนมีความเชื่อว่าพวกเขาจะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ความชอบธรรมของระบบจะสูง แต่ในทางตรงข้ามถ้าประชาชนไม่เห็นประโยชน์จากการเคารพเชื่อฟังกฎหมายหรือถ้าจะปฏิบัติตามเนื่องมาจากความหวาดกลัวว่าจะถูกขู่ขู่ขู่ทำโทษแล้วความชอบธรรมของระบบจะต่ำ ประชาชนจะยอมรับในความชอบธรรมของรัฐบาล หรือผู้ปกครอง ด้วยเหตุผลที่แตกต่างไปหลายประการ เช่น การเลือกตั้งเป็นต้น ถ้าผู้นำหรือรัฐบาลมีความชอบธรรมแล้ว การที่ประชาชนจะให้การ

สนับสนุนและมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมจะมีมากตามมาด้วย ในสังคมที่มีระดับของความชอบธรรมในรัฐบาลหรือผู้นำต่ำมักจะนำไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองในลักษณะที่ใช้กำลังรุนแรงเช่น ในไอร์แลนด์เหนือ เป็นต้น

2. การบวนการทางการเมืองหมายถึง ลักษณะแนวโน้มที่บุคคลจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางการเมือง เช่น เรียกร้องต่อระบบย่อยที่มีระดับของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง แตกต่างกันไป ทั้งนี้ Almond and Powell ได้จำแนกกระบวนการเมืองที่มีอยู่ในโลกออกเป็น 4 ระบบใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ

2.1 ระบบการเมืองของสังคมอุตสาหกรรมแบบประชาธิปไตย

2.2 ระบบการเมืองของสังคมอุตสาหกรรมแบบอำนาจนิยม

2.3 ระบบการเมืองของสังคมมีอยู่ในระยะกำลังเปลี่ยนแปลงที่ใช้ระบอบอำนาจนิยม

2.4 ระบบการเมืองของสังคมยุคก่อนอุตสาหกรรมแบบประชาธิปไตยและระบบการเมืองทั้ง 4 ระบบนี้จะมีส่วนผสมของวัฒนธรรมทางการเมืองรูปแบบต่างๆ แตกต่างกันไปดังภาพที่

2.3

ภาพที่ 2.3 ส่วนผสมวัฒนธรรมการเมืองรูปแบบต่างๆ

ที่มา : Almond and Powell. 1980.

3. นโยบาย คือ ดูว่านโยบายในลักษณะใดที่ประชาชนคาดว่า รัฐบาลจะสนองตอบเป้าหมายที่รัฐบาลวางไว้ และวิธีการที่จะดำเนินการไปสู่เป้าหมายเป็นอย่างไรในการที่จะเข้าใจ

การเมืองของประเทศใด ควรที่จะต้องเข้าใจประเด็นปัญหาที่ประชาชนใส่ใจ และประเด็นปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องที่รัฐบาลจะต้องมีนโยบายในลักษณะใดๆ เพื่อแก้ไขและดำเนินการ ประชาชนในแต่ละประเทศจะแตกต่างกันในแง่ของความสำคัญที่พวกเขาให้ต่อนโยบายของรัฐ ในบางสังคมประชาชนให้ความสำคัญกับทรัพย์สินส่วนบุคคล บางสังคมถือเป็นกฎเกณฑ์ว่าทรัพย์สินต้องเป็นส่วนรวม บางสังคมให้ความสำคัญต่อสวัสดิการและความมั่นคง แต่บางสังคมอาจให้ความสำคัญกับเสรีภาพและกระบวนการยุติธรรม Almond and Powell อ้างว่า วัฒนธรรมทางการเมืองในแต่ละสังคมจะอยู่ในลักษณะใดนั้นขึ้นอยู่กับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อความชอบธรรม นโยบายและกระบวนการทางการเมืองที่เป็นอยู่ และทัศนคติของประชาชนในแต่ละระดับอาจจะกลมกลืนหรือขัดแย้งกันได้

วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย

ปัจจุบันนักวิชาการได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองกันอย่างแพร่หลาย มีผลงานวิชาการใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย ครอบคลุมถึงประชากรในสาขาอาชีพต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ดังเช่นเนื้อหาในหนังสือชื่อ “รัฐศาสตร์” ของณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร (2553 : 194-195) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศไทย ไว้ที่น่าสนใจดังนี้

1. ประเทศไทยอยู่ในกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง เมื่อ 20 ปีที่ผ่านมา คนไทยมีวัฒนธรรมการเมืองแบบไพร่ฟ้ามากกว่าแบบมีส่วนร่วม จึงทำให้เกิดผล คือ การเมืองไทยถูกครอบงำด้วยข้าราชการและทหารติดต่อกันมาตั้งแต่สมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง
2. การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทำให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ ในช่วงปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา การพัฒนาเศรษฐกิจทำให้เกิดคนกลุ่มใหม่ในสังคม ซึ่งคนกลุ่มใหม่นี้เป็นผู้ได้รับการศึกษาในแบบตะวันตก เป็นกลุ่มคนที่เติบโตกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มีความมั่นใจในตัวเอง และติดต่อกับชาติที่เป็นประชาธิปไตยมาก ทั้งจากสื่อมวลชน หรือหลาย ๆ คนมีโอกาสไปท่องเที่ยวหรือศึกษาต่อในประเทศประชาธิปไตย
3. การพัฒนาทำให้เกิดคนกลุ่มใหม่ในสังคม คนกลุ่มใหม่ในสังคมไทยนี้ได้รับผลกระทบจากการเมืองมาก เนื่องจากการขยายตัวในทางเศรษฐกิจของคนกลุ่มนี้ถูกจำกัด และถูกให้ออกโดยการเมืองในระดับสูง พวกเขาจึงต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น
4. ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองในเมืองและในชนบท อย่างไรก็ตาม จะเห็นว่ายังมีความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองของคนในเมือง และวัฒนธรรมทางการเมือง

ของคนในชนบทอยู่มาก เพราะความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเกิดขึ้นในเมืองรวดเร็วกว่าในชนบท ยิ่งการพัฒนาเศรษฐกิจกระจุกตัวอยู่ในเมืองมากเท่าใด ยิ่งมีแนวโน้มที่วัฒนธรรมทางการเมืองของชนบทและเมืองจะมีช่องว่างมากขึ้นเท่านั้น

5. การเปลี่ยนแปลงของชุมชนชนบท ในหลาย ๆ ส่วนของชนบทได้มีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองไปตามการคุกคามของเมืองใหญ่เป็นลำดับ การติดต่อสื่อสาร การที่คนชนบทเข้ามาทำงานทำในเมือง และการกลับไปรับใช้สังคมบ้านเกิด ทำให้วัฒนธรรมการเมืองในชนบทเกิดการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น วัฒนธรรมแบบไพร่ฟ้าซึ่งเป็นวัฒนธรรมการเมืองดั้งเดิมของไทยไม่สามารถอยู่รอดได้ในสภาพสังคมที่ต้องมีการแข่งขันและการพยายามเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

นอกจากนี้ขอยกตัวอย่างผลงานของนักวิชาการที่ดีเด่นอีกจำนวน 3 เรื่องที่ได้ทำการศึกษาถึงวัฒนธรรมทางการเมืองไทย ดังนี้ คือ ผลงานของกมล สมวิเชียร ชื่อ “วัฒนธรรมทางการเมืองไทยกับการพัฒนาทางการเมือง” ผลงานของสุจิต บุญบงการ ชื่อ “วัฒนธรรมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา” และผลงานของทินพันธ์ นาคะตะ ชื่อ “วัฒนธรรมทางการเมืองของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย” (สิทธิพันธ์ พุทธหุน. 2554)

กมล สมวิเชียร ได้ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทย โดยค้นคว้าถึงที่มาหรือกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อทัศนคติ และความโน้มเอียงของบุคคลที่พึงมีต่อระบบการเมือง ทั้งนี้ กมล ได้แบ่งระดับของการเรียนรู้ เพื่อการศึกษาออกได้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับครอบครัว ระดับสังคมโดยทั่วไป และระดับสังคมการเมือง จากการศึกษาพบว่า การเรียนรู้ทางการเมืองของคนไทย จำกัดอยู่แต่เฉพาะในครอบครัวและระดับสังคมโดยทั่วไป ส่วนในระดับสังคมการเมือง ซึ่งเป็นการให้การเรียนรู้ทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อมนั้น ยังเป็นของใหม่สำหรับคนไทย คือเริ่มตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา

การเรียนรู้ในระดับครอบครัว จะเน้นที่ความเป็นอิสระ สัมพันธภาพระหว่างบุคคลในครอบครัวกับญาติพี่น้องของไทยจะมีลักษณะ “ตามสบาย” ไม่มีกฎเกณฑ์อะไรที่ตายตัว เป็นผลให้คนไทยไม่ชอบอยู่ใต้กฎเกณฑ์ข้อบังคับของครอบครัวหรือสังคม ดังที่มีการตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “ทำอะไรได้ตั้งใจคือไทยแท้” ความรักในเสรีภาพ ความเป็นตัวของตัวเอง หรือ ลักษณะของปัจเจกชนนิยมนี้ จะมีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองในระยะต่อมาอย่างมาก

เมื่อเด็กโตขึ้น เริ่มเข้าสังคม พบเพื่อนฝูง ไปโรงเรียน และโตขึ้นเป็นสมาชิกของสังคมเต็มตัว อิทธิพลอำนาจของราชการจะเข้ามามีส่วนสร้างแนวความคิด และพฤติกรรมของคน กมล ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “ยิ่งบุคคลนั้นเจริญเติบโตขึ้นมาเท่าไร มีบทบาทและความรู้ในสังคมมากเท่าใด ความสำนึกใน

อำนาจของราชการ จะมีมากเป็นเงาตามตัว” กมล จึงสรุปว่า การเรียนรู้ในขั้นนี้ ไม่ว่าจะป็นสมัยกรุงศรีอยุธยา หรือรัตนโกสินทร์ “เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นอำนาจเป็นสำคัญ หรืออาจเรียกได้ว่า อำนาจนิยม”

กมล สรุปว่าอิทธิพลจากกระบวนการเรียนรู้ใน 2 ระดับนี้ เป็นผลให้วัฒนธรรมการเมืองไทยตั้งอยู่บน 2 ขาหยัง คือ อิสรระนิยม กับอำนาจนิยม ก่อให้เกิดปัญหาทางการพัฒนาการเมืองหลายประการ คือ

1. การระดมสรรพกำลังจะทำได้ผลเมื่อมีผู้นำที่เด็ดขาด ในยามที่มีผู้นำที่ปราศจากความเด็ดขาด ไม่มีลักษณะอำนาจนิยมจะเป็นผลให้สังคมอ่อนแอลงทันที

2. ความเป็นอิสระและการใช้อำนาจที่มากจนเกินไปโดยปราศจากความรับผิดชอบที่ตามมา จะเป็นผลเสียต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตย จะพบได้ว่าการรวมตัวกันเป็นองค์กรจะกระทำได้ชั่วคราวเท่านั้น เมื่อสิ้นผู้นำที่เข้มแข็ง องค์กรจะสลายตัวไปด้วย

3. ผลจากอำนาจนิยม ทำให้คนไทยพยายามแสวงหาให้ได้มาซึ่งอำนาจ และอำนาจนี้จะป็นเครื่องมือที่สำคัญอันจะนำมาซึ่งสถานภาพทางสังคมในระดับสูง ด้วยเหตุนี้ คนไทยจึงพากันยกย่อง ให้เกียรติ เกรงกลัว เคารพนับถือผู้มีอำนาจ ด้วยเหตุที่อำนาจนำมาซึ่งทุกสิ่งทุกอย่าง จึงก่อให้เกิดการผูกขาดในอำนาจ ไม่ยอมให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอย่างจริงจัง อันจะเป็นผลเสียต่อการพัฒนาทางการเมืองได้

4. การที่วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยมีส่วนที่เป็นอิสรระนิยมอย่างมาก จึงทำให้คนไทยรวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นองค์กรไม่ได้ และไม่อาจก่อให้เกิดความคิดของกลุ่มที่เรียกว่า “อุดมการณ์” การแลกเปลี่ยนทัศนะกันมีอยู่น้อย ความคิดใหม่ ๆ จึงไม่ค่อยเกิด หรือเมื่อเกิดขึ้นมาได้จะไม่มีการถ่ายทอด นอกจากนี้ จากการที่คนไทยนิยมหรือเคารพในผู้มีอำนาจ จึงก่อให้เกิดระบบสัมพันธภาพที่ให้ความสำคัญกับบุคคลมากกว่าอุดมการณ์

5. ผลจากการที่คนไทยรักในอิสรระและนิยมในอำนาจ จึงทำให้พฤติกรรมทางการเมืองของคนไทยมีลักษณะปฏิบัตินิยม กล่าวคือ มีความยืดหยุ่นสามารถเปลี่ยนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ไม่ยาก และจะสนใจในสิ่งที่เป็นไปได้เท่านั้น ไม่สนใจที่จะโต้เถียงกันในปัญหาทฤษฎี และอุดมการณ์

โดยสรุป กมล กล่าวว่า “วัฒนธรรมการเมืองแบบไทยไม่เอื้ออำนวยต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตก ซึ่งตั้งอยู่บนรากฐานของกฎหมาย ไม่ใช่ตัวบุคคล ขึ้นกับอุดมการณ์ความเท่าเทียมกันแบบไม่ใช่แบบผู้ตาม และความแตกต่างของระบบพรรคการเมือง เช่น พรรคกลุ่มการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ ฯลฯ

ทินพันธุ์ นาคะตะ ได้ศึกษาวิจัยวัฒนธรรมทางการเมืองของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย 6 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ และโรงเรียนนายเรืออากาศ โดยแบ่งนักศึกษาทั้งหมดออกเป็น 3 กลุ่ม ตามลักษณะแขนงวิชาที่ทำการศึกษาคือ นักศึกษาที่ศึกษาวิชาแขนงสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการทหาร นักศึกษาที่ใช้เป็นหน่วยศึกษานี้เป็นนักศึกษาชายล้วน ในการวิจัยนี้ ทินพันธุ์ ต้องการตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

1. จริงหรือไม่ที่มีการอ้างกันว่า ทศนคติทางการเมืองดั้งเดิมของคนไทยนั้น ไม่เอื้ออำนวยต่อกระบวนการของระบอบประชาธิปไตยมากนัก ทศนคติแบบประชาธิปไตยยังไม่เกิดในบรรดาประชาชน ส่วนมากยังคงถูกรอบงำโดยอิทธิพลของอำนาจนิยม มีความยึดหยุ่นเล็งผลเลิศทางการปฏิบัติ แต่ขาดการวิพากษ์วิจารณ์
2. จริงหรือไม่ที่มีการอ้างกันว่า ประชาชนไทยมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับค่อนข้างต่ำ และมีระดับของความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำด้วย
3. จริงหรือไม่ที่มีการอ้างกันว่า ระดับของทศนคติแบบประชาธิปไตย ระดับของความกระตือรือร้นทางการเมือง ระดับของความเชื่อมั่นในตนเองในฐานะที่เข้าเป็นประชาชนคนหนึ่ง ตลอดจนระดับของทศนคติแบบอำนาจนิยม การขาดวิจักษณ์ญาณ และศรัทธาในสภาพแวดล้อมของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง

จากการวิจัยนี้ ทินพันธุ์ พบว่า นักศึกษามีทศนคติทางการเมืองที่ขัดกันในตัวของตนเอง กล่าวคือ มีทศนคติทั้งแบบที่ล้าสมัยปนเปออยู่ มีทั้งทศนคติที่เอื้ออำนวยต่อประชาธิปไตย และทศนคติที่มีลักษณะต่อต้านประชาธิปไตยในตัว เมื่อนักศึกษายังศึกษาสูงมากขึ้นเท่าใด จะยังมีลักษณะอำนาจนิยมมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังคงมีความรู้สึกต้องการที่มีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้นด้วย

นอกจากนี้ ทินพันธุ์ยังพบว่า นักศึกษาทางแขนงวิชาวิทยาศาสตร์ จะมีทศนคติที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุด นักศึกษาทางแขนงวิชาทหาร มีแนวโน้มไปทางด้านอำนาจนิยมในขณะที่นักศึกษากฎหมายสังคมศาสตร์อยู่ระหว่างกลางของขั้วปลายสุดสองด้านนี้

ทินพันธุ์ จึงสรุปไว้ว่า ลักษณะทศนคติของนักศึกษาไทยที่ขัดแย้งกันระหว่างประชาธิปไตยกับอำนาจนิยมนี้ เป็นลักษณะร่วมของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงทุกสังคม รวมทั้งสังคมไทย ดังนั้นระบบการเมืองไทยจะมั่นคง และมีประสิทธิภาพได้ ผู้ที่จะขึ้นมาเป็นผู้นำในอนาคตจะต้องเปลี่ยนทศนคติแบบดั้งเดิมให้เป็นทศนคติที่เอื้อต่อประชาธิปไตยให้ได้

นอกจากนี้แล้ว ทินพันธ์ นาคะตะ ยังได้สรุปถึงลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไว้ 8 ประการ ดังนี้ คือ (เอกวิทย์ มณีธร. 2554 : 133)

1. ต้องมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย
2. ต้องยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญ ศักดิ์ศรี ความเสมอภาคและเสรีภาพของบุคคล
3. ต้องเคารพในกติกาสถาของการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. ต้องสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง
5. ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง
6. ต้องมองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจในเพื่อนมนุษย์
7. ต้องเป็นผู้รู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและเป็นไปในทางสร้างสรรค์
8. ต้องเป็นผู้ไม่มีจิตใจเป็นแบบเผด็จการ

สุจิต บุญบงการ ได้รับอิทธิพลจากผลการวิจัยในสหรัฐอเมริกา และผลงานวิจัยของ Almond and Verba เรื่อง วัฒนธรรมพลเมือง ซึ่งให้ความสำคัญต่อการศึกษาในฐานะที่เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง ทศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพของประชาชน ทั้งนี้ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง ย่อมที่จะมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างไปจากผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ

ในการวิจัยเรื่องนี้ สุจิต ได้ทำการสอบถามนิสิตนักศึกษาปีสุดท้าย ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 372 คน ซึ่งมีจำนวนไม่ถึง 10 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมด ในจำนวนนี้ที่เห็นว่ากิจกรรมต่างๆ ของรัฐบาลไม่มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตน และกว่า 50 เปอร์เซ็นต์เห็นว่ากิจกรรมต่าง ๆ เหล่านั้นของรัฐบาลได้มีส่วนปรับปรุงประเทศให้ดีขึ้นบ้าง จากการวิจัยพบว่า นักศึกษารัฐศาสตร์และนิติศาสตร์จะมีความสนใจทางการเมืองมากกว่านักศึกษาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์ของนิสิตนักศึกษาที่เรียนทางด้านรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ได้ติดตามกิจกรรมทางการเมืองของรัฐบาลบ่อยครั้งมาก ในกรณีนี้มีนักศึกษาทางด้านรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ที่ติดตามข่าวและข้อวิจารณ์ทางการเมือง ในหนังสือพิมพ์ถึง 70.7 เปอร์เซ็นต์ และถกเถียงปัญหาทางการเมืองอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ถึง 59.9 เปอร์เซ็นต์ แต่ในเรื่องของความต้องการหรือความคาดหวังที่จะดำรงตำแหน่งทางการเมืองในอนาคต อันเป็นสิ่งหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความสนใจทางการเมือง และความเชื่อมั่นในตนเองที่จะเข้าไปมีบทบาททางการเมือง เมื่อถูกถามในด้านนี้ มีนักศึกษาไม่มากนักที่ตอบว่า ตนหวังจะดำรงตำแหน่งทาง

การเมืองโดยตรง ส่วนใหญ่ไม่สนใจหรือสนใจแต่เพียงเป็นที่ปรึกษาแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเท่านั้น

ในส่วนบทบาทของมหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาต่อวัฒนธรรมทางการเมือง สุจิต ตั้งข้อสมมติฐานไว้ว่า มหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาทั่ว ๆ ไป ควรจะเป็นสถาบันที่ทำลายล้าง ค่านิยม ทักษะคิดเก่าๆ ตลอดจนวิถีดำรงชีวิตตามจารีตประเพณี เช่น ล้มล้างลักษณะที่นิ่งเฉยทางการเมือง แต่ สุจิต พบว่าสถาบันการศึกษาไม่ได้มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักศึกษาเท่าที่ควร อิทธิพลของการเรียนรู้จากครอบครัว และสังคมยังมีอยู่มาก

กล่าวโดยสรุป สุจิต อ้างว่านักศึกษาส่วนใหญ่ยังมีความนิ่งเฉยทางการเมืองเนื่องจากการอบรมในมหาวิทยาลัยที่เน้นในด้านการศึกษา วิชาชีพ ตลอดจนเนื่องมาจากมาตรฐานการศึกษาที่ต่ำ และขาดการเน้นในด้านการเสริมสร้างปัญญา สนใจในเรื่องของตนมากกว่าสังคมโดยรวม และได้รับการอบรมให้นิยมในอำนาจ

สรุป

แม้ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองจะมีลักษณะเป็นนามธรรม กล่าวคือ เป็นแบบแผนของทัศนคติ หรือความโน้มเอียงทางความเชื่อและสภาวะอารมณ์ของคนในสังคม แต่นับได้ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลยิ่งในฐานะที่เป็นตัวกำหนดกรอบพฤติกรรมทางการเมือง ตลอดจนกิจกรรมทางการเมืองของบุคคล ฉะนั้นในการที่จะทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางการเมืองใด ๆ ที่เกิดขึ้น วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญตัวหนึ่งที่จะต้องนำมาพิจารณา ด้วยเหตุที่ว่าสังคมแต่ละสังคม มีขนบธรรมเนียมประเพณี กระบวนการทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง ตลอดจนประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ต่างกัน จึงเป็นผลให้วัฒนธรรมทางการเมืองแตกต่างกัน การทำความเข้าใจลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองจึงจำเป็นต้องศึกษาจากแหล่งที่มา โดยเฉพาะจากกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของสังคมนั้นๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติอาจจะศึกษา ลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมใดๆ ได้โดยพิจารณาจากทัศนคติในความชอบธรรมของระบบการเมือง ลักษณะแนวโน้มของการมีส่วนร่วมทางการเมืองประชาชนและนโยบายของรัฐบาล

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

อริสโตเติล “บิดาแห่งรัฐศาสตร์” ได้กล่าวไว้ว่า “คน คือ สัตว์การเมือง” (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. 2554 : 61) คนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง ไม่ว่าจะเขาจะปรารถนาหรือไม่ ถ้ามองว่าการเมือง คือ เรื่องของอำนาจในการแจกแจงสิ่งที่มีคุณค่าของสังคม ผลผลิตของระบบการเมืองไม่ว่าจะอยู่ในรูปของนโยบาย กฎ ระเบียบ ฯลฯ ย่อมที่จะต้องกระทบต่อบุคคลแต่ละคนในสังคมไม่ว่าทางใดทางหนึ่งโดยไม่มีทางหลบหลีกได้ ตัวอย่างเช่น กรณียาไฮ ซันจันทา และลูกหลาน ถูกตำรวจจากสถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอนาดาล จ.อุบลราชธานี ดำเนินการจับกุมฐานบุกรุกทำลายทรัพย์สินของทางราชการอันเนื่องมาจากการที่ยายไฮ พร้อมด้วยลูกหลาน บุกรุกเข้าชุดฝายน้ำล้นเขื่อนห้วยละห้า กิ่ง อ.นาดาล จ.อุบลราชธานี เพื่อระบายน้ำออกจากการกักเก็บ เพื่อจะได้นำที่นาที่ถูกน้ำท่วมมา 27 ปี กลับมาเพาะปลูกอีกครั้ง การที่ยายไฮต้องนำลูกหลานมาขุดทุบเขื่อนนี้เนื่องมาจากต้องการที่ดินทำกินตนเองคืนมา เนื่องจากการสร้างเขื่อนห้วยละห้านี้ตนไม่เคยยินยอมให้สร้างเลย เพราะเห็นว่าเมื่อสร้างเขื่อนแล้วน้ำจะเข้าท่วมที่นาเป็นบริเวณกว้าง ไม่ได้ท่วมที่นาเพียงเล็กน้อยตามที่เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) กล่าวอ้าง หลังจากต่อสู้เรียกร้องต่อทางราชการมา 27 ปี ในที่สุดภาครัฐมีคำสั่งอนุญาตให้ยายไฮพร้อมด้วยลูกหลานได้ที่ดินทำกินของตนเองคืนมา และรัฐต้องจ่ายเงินชดเชยค่าเสียหายโอกาสจากการที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินตลอด 27 ปีให้กับยายไฮ (ประชาไท. 2558: ออนไลน์)

จากกรณีของยายไฮ จะเห็นได้ว่าตราบใดที่คนอยู่บนผืนโลกและยังติดต่อกันอยู่ การเมืองจะเอื้อมเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับทันทีในบางสังคมกฎหรือนโยบายที่ออกมาไม่ได้สนองตอบต่อความกินดีอยู่ดีของส่วนรวม แต่กลับไปสนองตอบความต้องการของกลุ่มทางสังคมใด ๆ เมื่อเรามองว่าทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด เมื่อกลุ่มหนึ่งได้ประโยชน์อีกกลุ่มหนึ่งย่อมต้องเสียประโยชน์ ปัญหาเรื่องความไม่เป็นธรรมของการจัดสรรทรัพยากรจึงเกิดขึ้น และจากความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับความเป็นธรรมจะทำให้มีความรู้สึกที่ตนเองถูกฉกชิงในสิ่งที่ควรจะได้รับ และจะเป็นสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งอันจะนำไปสู่การเข้าไป “ยุ่งเกี่ยว” กับการเมือง และการที่ประชาชนเข้าไป “ยุ่งเกี่ยว” กับการเมืองในลักษณะนี้คือ “การมีส่วนร่วมทางการเมือง”

ที่มาของความสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมือง

แน่นอนว่าในแต่ละสังคม คนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่เท่าเทียมกัน นั่นคือคนบางคนเท่านั้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้วยเหตุนี้ Dahl (1963) จึงได้แบ่งคนในสังคม

ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ตามความเกี่ยวข้องกับการเมือง คือกลุ่มที่ไม่สนใจการเมือง และกลุ่มการเมือง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กลุ่มที่ไม่สนใจการเมือง

กลุ่มนี้ประกอบด้วยบุคคลที่ไม่ยินดียินร้าย ไม่มีความตื่นตัวกระตือรือร้นทางการเมือง ส่วนสาเหตุที่ทำให้บุคคลไม่สนใจการเมืองนั้น พอจะสรุปได้อย่างหยาบ ๆ เป็น 6 ประการ คือ

1.1 พวกนี้คิดว่าในเชิงเปรียบเทียบแล้ว ถ้าเขาดำเนินกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมทางการเมืองจะได้ผลประโยชน์หรือได้รับการตอบแทนที่มีคุณค่าสูงกว่ากิจกรรมทางการเมือง

1.2 พวกนี้คิดว่าข้อเลือกหรือทางเลือกที่นำไปให้พวกเขาเลือกนั้นไม่มีความแตกต่างอะไรมาก ตัวอย่างนี้อาจพบได้จากสังคมของอเมริกัน พวกนี้ 40 เปอร์เซ็นต์ คิดว่าพรรคเดโมแครตกับรีพับลิกัน ไม่ได้แตกต่างอะไรกันมาก นโยบายของทั้งสองพรรคมีแนวโน้มไปในทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่พวกนี้จึงไม่ไปเลือกตั้ง

1.3 พวกนี้คิดว่าแม้พวกเขาจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองใดๆ ไม่ได้ช่วยให้ผลที่ออกมาผิดแผกไปจากเดิมเลย เช่น ในการเลือกตั้งบางจังหวัดผู้สมัครของพรรคคนหนึ่งได้รับการเลือกตั้งมาตลอด หลายคนจึงเชื่อว่าแม้ตนไปเลือกตั้งโดยลงเสียงให้กับผู้สมัครอีกพรรคหนึ่งที่มีนโยบายที่ตรงกับความต้องการของเขา ผู้สมัครคนนี้ไม่มีวันที่จะได้รับการเลือกตั้งอยู่ดี จึงไม่ไปเลือกตั้งเสียเลย

1.4 พวกนี้เชื่อว่าผลที่จะออกมาจากการเลือกตั้งหรือจากกิจกรรมทางการเมืองใดๆ จะเป็นไปตามที่คนปรารถนา สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับคนค่อนข้างแน่ แม้ว่าตนจะไม่ไปใช้สิทธิหรือเข้าไปมีส่วนร่วม

1.5 พวกนี้มองว่าการเมืองเป็นเรื่องสลับซับซ้อน ต้องมีความเชี่ยวชาญชำนาญในทางนี้ หรือไม่ต้องมีการศึกษามีความรู้ดี ส่วนพวกตนมีความรู้เล็กน้อยเกินไปที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพได้

1.6 กระบวนการในระบบการเมืองตลอดจนวิธีการในการเข้าไปมีส่วนร่วมที่ซับซ้อนยุ่งเหยิงเกิดความจำเป็นนับเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งที่ทำให้บุคคลเพิกเฉย ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองเสียเลย เช่น ในการไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ประชาชนในหมู่บ้านหนึ่งต้องเดินทางโดยเท้าถึง 2 ชั่วโมงเพื่อเข้าตำบลและนั่งรถยนต์โดยสารอีก 1 ชั่วโมงจึงจะถึงหน่วยเลือกตั้ง จำต้องแสดงบัตรประจำตัวประชาชนอีกจึงจะรับบัตรเลือกตั้งได้ ประชาชนเหล่านี้ส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ

ลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้ามีอิทธิพลสูงจึงพยายามหลีกเลี่ยงปัญหาอันไม่จำเป็นเหล่านี้โดยไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

2. กลุ่มการเมือง

บุคคลในกลุ่มนี้ประกอบไปด้วยผู้ที่ให้ความสนใจ และแสวงหาข่าวสารทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอมีความห่วงใยและรู้ว่าตนเองสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ และพวกนี้จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความตื่นตัว และจะพยายามที่จะแสวงหาอำนาจทางการเมือง หรือเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในรูปใดรูปหนึ่ง บุคคลในกลุ่มนี้อาจแบ่งออกได้อีกเป็น 2 กลุ่มย่อย ๆ ด้วยกันคือ

2.1 กลุ่มที่แสวงหาอำนาจ กลุ่มนี้ประกอบไปด้วยบุคคลที่พยายามใช้ทรัพยากรหรือสิ่งที่มีคุณค่าที่มีอยู่ทุกชนิดเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจโดยสรุปแล้วพวกนี้จะใช้ข้ออ้างของการแสวงหาอำนาจของตนเอง เช่น เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยส่วนรวม เป็นต้น หรือการสนองตอบต่อแรงกระตุ้นจากจิตใต้สำนึก เช่น ต้องการให้ได้มาซึ่งอำนาจ เป็นต้น

2.2 กลุ่มผู้นำที่มีอำนาจ ในที่นี้หมายถึงกลุ่มบุคคลที่สามารถนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและชำนาญในการให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยหลักการแล้ว หมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะมีสิทธิมีส่วนในการปกครอง หรือเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

สมบัติ อารังธัญวงศ์ (2554 : 315-317) มีทัศนะว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นทั้งเป้าหมาย และกระบวนการทางการเมือง กล่าวคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย สังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำพิจารณาได้จากระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สังคมที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ย่อมมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูง ในทางตรงกันข้าม ถ้าสังคมใดมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ แสดงว่าสังคมนั้นมีระดับความเป็นประชาธิปไตยต่ำ

Weiner (1971: 159-204) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นจะต้องมีองค์ประกอบย่อย 3 อย่าง ได้แก่ 1) ต้องมีกิจกรรมหรือการดำเนินการได้ เช่น การพบปะพูดคุยติดต่อประสานงาน

2) ต้องเป็นกิจกรรมที่ทำด้วยความสมัครใจ หรือเป็นเรื่องการแสดงออกส่วนบุคคล และ 3) ต้องมีทางเลือกในการเข้าร่วมที่หลากหลายอยู่เสมอ

จึงสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพวกหรือกลุ่มการเมืองนี้จะปรากฏอยู่ในแวดวงการเมืองของทุกสังคม บางสังคมประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมมาก บางสังคมประชาชนถูกจำกัดให้มีส่วนร่วมเฉพาะบางเรื่องบางโอกาสถ้ามองว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งของสังคมที่ทันสมัยแล้วนั้น พื้นฐานที่สำคัญในทำให้การเมืองที่ล้าหลังเป็นระบบการเมืองที่พัฒนาจะพบว่าการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทางการเมืองโดยเฉพาะในประเทศเกิดใหม่ และประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลกซึ่งต่างพยายามเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ในประเทศที่ยึดเอาอุดมการณ์ประชาธิปไตยเป็นหลักในการปกครองยึดหลักการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน จำเป็นต้องส่งเสริมให้ประชาชนภายในประเทศเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและโดยใช้การมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้เองที่ผู้ปกครองอ้างในความชอบธรรมของอำนาจ

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เนื่องจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปรากฏการณ์ของกิจกรรมทางการเมืองหลายอย่างรวมกันอยู่ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ต่างมุ่งที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลทั้งในรูปแบบต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละสังคมอาจเน้นหรือให้ความสำคัญแตกต่างกันไป บางสังคมอาจให้ความสำคัญกับการไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งระดับชาติ แต่บางสังคมอาจเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปของการเดินขบวนประท้วงรัฐบาลนอกจากนี้ในการที่บุคคลแต่ละคนจะยึดเอาการมีส่วนร่วมในรูปแบบใด ๆ เป็นแนวทางย่อมที่จะต้องมีการที่แตกต่างกันไปด้วย พวกที่เข้าไปช่วยเหลือให้ผู้สมัครรับการเลือกตั้งอาจดำเนินการได้โดยเข้าเป็นสมาชิกพรรคนั้นๆ ปฏิบัติการไปตามแนวทางหรือแนวนโยบายที่พรรควางไว้ให้ ส่วนพวกที่ติดต่อโดยตรงกับผู้แทนราษฎรเพื่อหวังที่จะให้ผู้แทนช่วยเหลือใดๆ ย่อมที่จะใช้กระบวนการที่ต่างกันไป

Huntington and Nelson (1976: 4-7) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะที่คล้ายคลึงกันแต่ได้เพิ่มกิจกรรมทางการเมืองบางรูปแบบเพื่อให้สมบูรณ์และครอบคลุมเนื้อหามากยิ่งขึ้น โดยจัดแบ่งออกเป็น 5 รูปแบบดังนี้

1. กิจกรรมการเลือกตั้ง หมายถึง การลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้งและร่วมรณรงค์ในการเลือกตั้ง

2. การลอบบี้ หมายถึง การติดต่อเจ้าหน้าที่หรือผู้นำทางการเมือง เพื่อหาทางเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายของรัฐโดยให้ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นเกณฑ์

3. กิจกรรมองค์กร เป็นกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มองค์กรใดองค์กรหนึ่งโดยมีเป้าหมายเข้าไปมีอิทธิพลต่อประเด็นที่เกี่ยวกับผลประโยชน์เฉพาะอย่างหรืออาจจะเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวม

4. การติดต่อเฉพาะเรื่อง หมายถึง การติดต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่เป็นการส่วนตัวโดยมุ่งหวังประโยชน์ส่วนตัวและครอบครัวตลอดจนหมู่คณะของตน

5. การใช้ความรุนแรง เป็นกิจกรรมที่พยายามสร้างผลกระทบต่อการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายของรัฐ โดยการทำร้ายร่างกาย ทำลายทรัพย์สิน กิจกรรมนี้อาจดำเนินไปโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เช่น การก่อรัฐประหาร การลอบสังหารผู้นำทางการเมือง หรือการปฏิวัติ

ส่วน Almond and Powell (1976) ได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ค่อนข้างละเอียด กระจ่างชัดและครอบคลุมเนื้อหามากว่าการจำแนกข้างต้น ในกรณีนี้ Almond and Powell ได้แบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือแบบประเพณีนิยม กับไม่ยึดติดประเพณี และในแต่ละรูปแบบยังจำแนกออกเป็นแบบย่อย ๆ อีกจำนวนหนึ่ง ดังตารางที่ 2.6

ตารางที่ 2.6 รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

แบบประเพณีนิยม	ไม่ยึดติดประเพณี
1. การออกเสียงเลือกตั้ง	1. การยื่นข้อเสนอเรียกร้อง
2. การพุดจาปรึกษาเรื่องการเมือง	2. การเดินขบวน
3. กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	3. การเข้าประจันหน้ากัน
4. การจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ	4. การละเมิดกฎระเบียบของสังคม
5. การติดต่อส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ทางการเมืองและการบริการ	5. การใช้ความรุนแรงทางการเมือง 5.1 ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน 5.2 ประทุษร้ายต่อบุคคล
	6. สงครามกองโจรและการปฏิวัติ

ที่มา : Almond and Powell. 1976.

อย่างไรก็ตาม จากปรากฏการณ์ทางการเมืองในสังคมต่าง ๆ จะพบว่าแต่ละสังคมจะมีระดับของกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละรูปแบบแตกต่างกันไป เช่น ในการเลือกตั้งระดับชาติ ปี ค.ศ.1965 ในประเทศบัลแกเรียมีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง 100 เปอร์เซ็นต์ในขณะที่สวิสเซอร์แลนด์มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพียง 23.2 เปอร์เซ็นต์ แต่ไม่ได้หมายความว่าบัลแกเรีย ซึ่งมีระดับของการมีส่วนร่วมในรูปแบบการไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งสูงจะเป็นผลให้ระดับของการมีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น ๆ สูงตามไปด้วย บางรูปแบบอาจจะอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าในสวิสเซอร์แลนด์ได้ เช่น ในรูปแบบของการพุดคุย ปรึกษาเรื่องการเมืองในบรรดาประชาชนทั่วไป เป็นต้น

นอกจากนี้ยังไม่มีวิธีใดที่จะวัดขอบข่ายและความเข้มข้นในรูปแบบต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมทางการเมือง และนำมาอยู่ในลักษณะร่วมที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งหมดได้ ดังนั้น รูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นเสมือนส่วนหนึ่งของตัวแปรทั้งหมดและตัวแปรแต่ละตัวหรือรูปแบบแต่ละรูปแบบนี้ต่างมีความสัมพันธ์กับประเด็นในทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันไป

แบบแผนของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละรูปแบบของสังคมแต่ละสังคมอาจดำเนินไปใน 2 แบบแผนใหญ่ๆ ดังนี้ (สิทธิพันธ์ พุทธหุน. 2549 : 81)

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นอิสระ หมายถึง ลักษณะที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใดๆ ด้วยความพึงพอใจส่วนตัว เป็นไปโดยความสมัครใจ หรือได้พินิจพิเคราะห์ใช้วิจารณญาณของตนเอง มองเห็นประโยชน์ของการมีส่วนร่วม และมองเห็นว่าตนเองสามารถที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้อย่างแท้จริง
2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยถูกปลุกกระดม หมายถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่เป็นไปโดยที่ไม่ได้เกิดจากเจตน์จำนงของตนเอง แต่เกิดจากผู้อื่นปลุกกระดมให้เข้าร่วมในการกระทำกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ โดยการขู่เข็ญ บังคับ ชักจูง หรือใช้อิทธิพลทางวัตถุ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามที่ผู้ปลุกกระดมต้องการ

สาเหตุของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สาเหตุของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละรูปแบบของสังคมอาจดำเนินไปใน 6 แบบแผนใหญ่ๆ ดังนี้ (สิทธิพันธ์ พุทธหุน. 2554)

1. กระบวนการสร้างความทันสมัย เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างสังคมดั้งเดิมกับสังคมทันสมัย กระบวนการนี้จะเป็นผลให้สังคมดั้งเดิมเกิดแปรเปลี่ยนไป มี ระดับการศึกษาของคนสูงขึ้น ความคาดหวัง ความทะเยอทะยานของคนเพิ่มสูงขึ้นอันเป็นผลมาจากสังคมขยับตัว ในขณะที่เดียวกันในสังคมที่ระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในอัตราที่ต่ำกว่ากระบวนการสังคมขยับตัวแล้วความคับข้องใจจะเกิดขึ้น และถ้าความคับข้องใจเหล่านี้ไม่สามารถถูกขจัดไปได้แล้วประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง สร้างความต้องการเข้าสู่ระบบการเมืองมากยิ่งขึ้น
2. การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างชนชั้นทางสังคม การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลโดยตรงจากการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และจะมีส่วนเชื่อมโยงให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้นอีกด้วย

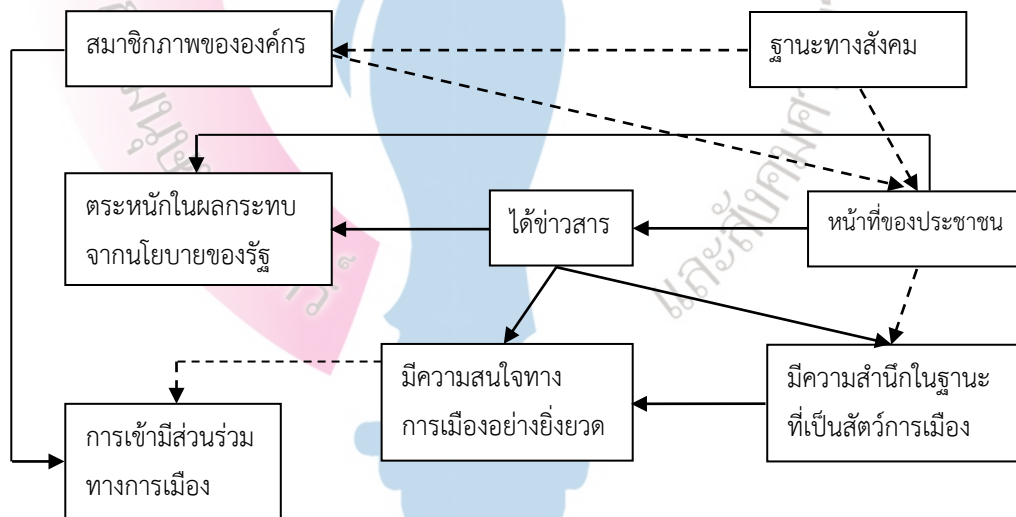
Nie, Powell and Prewitt (1969 : 361-378) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 3 ตัว คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ โครงสร้างชนชั้น และการมีส่วนร่วมทางการเมืองจาก 5 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน อิตาลี และเม็กซิโก พบว่าคนที่มีฐานะทางสังคมดีจะเข้าไปมีส่วนร่วม

ทางการเมืองมากกว่าชนชั้นอื่น ๆ อธิบายได้ว่าผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจจะช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วม โดยทำให้เกิดชนชั้นกลางและชนชั้นสูงมากขึ้น และคนพวกนี้มีแนวโน้มว่าจะเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรใด ๆ สูงกว่าชนชั้นอื่น นอกจากนี้ทั้งสามคนยังพบอีกว่าสมาชิกปฏิบัติการขององค์กรมีแนวโน้มจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าพวกที่ไม่ได้เป็นสมาชิกองค์กรใด ๆ อีกด้วย

ดังนั้น เมื่อโครงสร้างชนชั้นของคนเปลี่ยนไปจะเป็นผลให้ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเมืองของคนเปลี่ยนไปด้วย กล่าวคือ

1. มีความสำนึกในหน้าที่ของประชาชนมากขึ้น
2. ได้รับข่าวสารทางการเมืองเพิ่มขึ้น
3. ตระหนักในผลกระทบที่นโยบายของรัฐพึงมีต่อตนเองยิ่งขึ้น
4. มีความสำนึกในฐานะที่เป็นสัตว์การเมือง
5. ให้ความสนใจอย่างยิ่งยวดในกิจกรรมทางการเมือง

จากทัศนคติและพฤติกรรมดังกล่าวจะเป็นผลให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นเพื่อให้เข้าใจยิ่งขึ้น Nie, Powell and Prewitt ได้สรุปข้อค้นพบจากการศึกษาดังภาพที่ 6.1

ภาพที่ 2.4 สาเหตุของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ที่มา : Nie, Powell and Prewitt. 1969.

3. อิทธิพลของปัญญาและการคมนาคมสื่อสารแบบใหม่ ในสังคมที่เกิดใหม่หลายประเทศ ที่นักศึกษา ปัญญาชนได้เข้าไปมีบทบาทที่สำคัญในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เช่น ตุรกีเกาหลีใต้และประเทศไทยในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เป็นต้น พวกนี้ยังมีส่วนกระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ถึงสิทธิหน้าที่ในระบบการเมืองเช่น ในโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยของคุนยูนีสิต นักศึกษาแห่งประเทศไทย โดยการสนับสนุนจากทบวงมหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ.2517 เป็นต้น

นอกจากนี้อิทธิพลจากวิทยุ โทรทัศน์ ตลอดจนหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ยังมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นอย่างมาก ในบางสังคมจะใช้สื่อมวลชนเหล่านี้เพื่อการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อให้เกิดการยอมรับทางการเมืองแก่สมาชิกของสังคม ที่สำคัญคือสื่อมวลชนเหล่านี้จะสนองต่อความต้องการของสมาชิกในสังคม จะเป็นผลให้ข้อเรียกร้องต่าง ๆ อันเป็นผลจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้นด้วย

4. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นำทางการเมืองถือเป็นสาเหตุประการสำคัญอันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา การขัดแย้งนี้มักจะเป็นความขัดแย้งระหว่างผู้นำที่อยู่ในอำนาจซึ่งไม่ต้องการที่จะให้ผู้นำใหม่ที่มีหัวคิดก้าวหน้าเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นเหตุให้กลุ่มผู้นำใหม่จำเป็นต้องหาทางปลุกระดมประชาชนให้ประชาชนเกลียดชังระบบการเมืองที่เป็นอยู่ สร้างความชอบธรรมให้กับระบบการเมืองแบบใหม่ที่อ้างว่าสามารถให้ความยุติธรรมกว่าเดิม การขัดแย้งนี้มักจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปของการใช้กำลังรุนแรง

5. รัฐบาลเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องราวในทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของสังคมมากยิ่งขึ้นนับเป็นสาเหตุที่สำคัญอันจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบสังคมแบบดั้งเดิมนั้นเรื่องราวในทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกระบวนการประเพณี และความเชื่อที่ฝังงาย เช่นเชื่อกันว่าฐานะความเป็นอยู่ของคนนั้นเป็นผลมาจากกรรมในอดีต ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมักจะได้รับแก้ไขกันเอง และมองว่ารัฐบาลเป็นเรื่องของคนชั้นสูงในเมือง การเมืองกับตนเองอยู่กันคนละโลก ต่อมาเมื่อบ้านเมืองทันสมัย ระบบการเมืองจะมีความทันสมัยยิ่งขึ้น ความจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องออกกฎระเบียบต่างๆ ของภูมิภาคกว้างขวางยิ่งขึ้น หมู่บ้านในชนบทสามารถติดต่อกับตัวเมืองสะดวกยิ่งขึ้นโดยผ่านถนนชั้นดี การบริการของรัฐในด้านสาธารณูปโภคอื่น ๆ เช่น ไฟฟ้า การศึกษาได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนในชนบทมากยิ่งขึ้น ในที่สุดชาวชนบทจะเกิดความสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตนเองและจะพยายามเรียกร้อง หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่พวกเขาต้องการมากยิ่งขึ้น

6. อิทธิพลของการศึกษา มีงานวิจัยหลายชิ้นที่พบว่าคนที่ได้รับการศึกษาในระดับสูงมีแนวโน้มว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่สูงกว่าบุคคลที่มีการศึกษาน้อย

Almond and Verba (1963) ได้สรุปถึงความสัมพันธ์ของการศึกษากับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ดังต่อไปนี้

1. บุคคลที่มีการศึกษาดีจะตระหนักในผลกระทบที่รัฐบาลมีต่อบุคคลแต่ละคนมากกว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาน้อย
2. บุคคลที่มีการศึกษาดี จะอ้างว่าเขาติดตามข่าวคราวการเมืองและให้ความสนใจต่อการรณรงค์หาเสียงมากกว่าบุคคลที่มีการศึกษาน้อย
3. บุคคลที่มีการศึกษาดี จะสนใจข่าวสารทางการเมืองมาก
4. บุคคลที่มีการศึกษาดี จะมีความคิดเห็นในเรื่องการเมืองกว้างขวางมาก ความสนใจต่อการเมืองจะมีเป้าหมายหรือประเด็นที่กว้างกว่า
5. บุคคลที่มีการศึกษาดี มีแนวโน้มว่าจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการถกเถียงพูดคุยทางการเมือง
6. บุคคลที่มีการศึกษาดี จะรู้สึกอิสระที่จะพูดคุยเรื่องการเมืองกับคนโดยทั่ว ๆ ไป ส่วนบุคคลที่มีการศึกษาน้อยจะอ้างว่ามีคนจำนวนมากที่เขาไม่อยากจะพูดคุยการเมืองด้วย
7. บุคคลที่มีการศึกษาดี จะมีแนวโน้มว่าจะมองว่าตนเองมีความสามารถที่จะใช้อิทธิพลปีรัฐบาลได้

ผลกระทบของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมต่อระดับของการมีส่วนร่วม

เป็นที่ยอมรับกันในแวดวงนักวิชาการว่า ความแตกต่างระหว่างสังคมแบบดั้งเดิมกับสังคมที่ทันสมัยในประเด็นหลักๆ ทางการเมืองอยู่ที่ความแตกต่างในเรื่องของขอบข่าย ความเข้มข้น และฐานของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในสังคมที่มีระดับของความสลับซับซ้อนสูงเป็นสังคมอุตสาหกรรม มีชุมชนเมืองมาก และมีความมั่งคั่งขึ้นสมาชิกของสังคมจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองมากกว่าสมาชิกของสังคมด้อยพัฒนา ซึ่งมีระบบเศรษฐกิจสังคมดั้งเดิมด้วยเหตุนี้ Nie, Powell and Prewitt (1969) จึงสรุปว่า “ไม่น่าแปลกใจอะไรเลยที่จะรู้ว่าระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาติใด ๆ จะแปรผันไปด้วยกันกับระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจของชาตินั้น ๆ

ทำไมการพัฒนาเศรษฐกิจจึงช่วยทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง คำตอบนี้อธิบายได้ดังนี้

1. ในสังคมใดๆ ระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีแนวโน้มว่าจะแปรผันตามสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม พวกที่มีการศึกษาสูง รายได้ดี มีอาชีพที่มีเกียรติมักจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าพวกที่ไร้การศึกษา รายได้ต่ำและมีอาชีพที่มีฐานะต่ำ การพัฒนาทางเศรษฐกิจจะช่วยทำให้คนมีการศึกษาดีขึ้น รายได้ดีขึ้น มีชนชั้นกลางเพิ่มขึ้น พวกนี้จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมาก

2. การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมมีส่วนก่อให้เกิดความขัดแย้งและความตึงเครียดในระหว่างกลุ่มทางสังคม มีกลุ่มใหม่ๆ เกิดขึ้น ส่วนกลุ่มเก่า ๆ จะถูกทำลาย กลุ่มที่มีรายได้ต่ำจะพยายามหาโอกาสปรับปรุงสถานภาพของพวกตน ข้อขัดแย้งในระหว่างกลุ่มต่าง ๆ จะเพิ่มเป็นทวีคูณเมื่อขัดแย้งกันมากขึ้นความสำนึกในความเป็นกลุ่มจะแน่นแฟ้นในบรรดาเหล่าสมาชิกของกลุ่มเดียวกันจนทำให้เกิดการมีส่วนร่วมเพื่ออ้างในสิทธิเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มของตนเอง

3. ความสลับซับซ้อนของเศรษฐกิจ จะก่อให้เกิดกลุ่มองค์กรต่างๆ ที่มีสมาชิกเป็นจำนวนมาก เช่น กลุ่มธุรกิจ สมาคมพ่อค้าข้าว สมาพันธ์ชาวไร่ชาวนา สหภาพแรงงานขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย กลุ่มยุวพุทธศาสนิกชนสากล เป็นต้น ซึ่งสมาชิกของกลุ่มองค์กรเหล่านี้ส่วนใหญ่มีแนวโน้มว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่สูงด้วย

4. การพัฒนาเศรษฐกิจส่วนหนึ่งจะก่อให้เกิดหน้าที่ใหม่ๆ ให้กับรัฐบาล เช่น ต้องออกกฎหมาย ข้อบังคับต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ยิ่งรัฐบาลสร้างผลลัพธ์ออกมากระทบต่อกลุ่มทางสังคมมากเพียงไร พวกนี้ก็จะยิ่งเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อใช้อิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายมากขึ้นเท่านั้น

5. การสร้างความเป็นทันสมัยทางเศรษฐกิจสังคมมักจะอยู่ในรูปของการพัฒนาแห่งชาติ อันจะเป็นผลให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชาติความจงรักภักดีที่เคยมีต่อกลุ่มท้องถิ่นจะสลายไป ทุกคนเป็นประชาชนมีสิทธิและความรับผิดชอบต่อประเทศชาติโดยเท่าเทียมกันเหล่านี้จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีเหตุมีผล และอยู่ในแบบแผนของความเป็นอิสระในตนเอง

อย่างไรก็ตามการพัฒนานั้นไม่จำเป็นเสมอไปว่าจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ในประเทศจีนและเวียดนาม ในปี ค.ศ.1980 เป็นประเทศที่มีระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมค่อนข้างต่ำ แต่กลับมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบปลุกกระดมในระดับสูง ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองหาได้แปรผันตามระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไม่ เช่น ในประเทศไทยจะพบว่าประชาชนในพื้นที่ต่างจังหวัดบางพื้นที่ออกไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) สูงกว่าประชาชนในกรุงเทพฯ

นอกจากนี้การมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจสังคมในระดับสูงยังมีส่วนทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองลดลงอีกด้วย ในกรณีที่รัฐบาลมุ่งหมายที่จะพัฒนาในระดับชาติโดยการมีส่วนร่วมมาก

เสียจนลืมนสภาพความเป็นอยู่ของคนในชนบท อาจเป็นผลให้ประชาชนเหล่านี้ไม่พึงพอใจ และอาจไม่ไปใช้สิทธิใช้เสียงในการเลือกตั้ง

สรุป

การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความเกี่ยวเนื่องกับปัจจัยต่าง ๆ มากมายโดยเฉพาะในแวดวงของการพัฒนาทางการเมือง ซึ่งมองกันว่าการมีส่วนร่วมนี้เป็นลักษณะทางการเมืองที่สำคัญยิ่งของระบบการเมืองที่ทันสมัย และเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบการเมืองที่พัฒนาแล้ว มีคำถามที่ว่าทำไมและโดยทางใดที่จะส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในอัตราที่สูง จึงเป็นเรื่องที่ทำทนายสำหรับนักวิชาการที่จะแสวงหาคำตอบ ซึ่งคำตอบของนักวิชาการแต่ละคน แต่ละสำนักจึงมีอยู่มากมายตามแง่มุมของการมองปัญหา ในปัจจุบันแม้หลายประเทศจะมีระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนเป็นรากฐานการปกครองประเทศ แต่ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมนั้นยังเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอยู่เนื่องจากมีนัยของการคืนอำนาจให้กลับไปสู่ประชาชนอีกครั้ง แต่อย่างไรก็ดีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมีข้อสังเกตที่น่าสนใจอยู่หลายประการเช่นกัน จึงทำให้น่าคิดไปว่า ควรจะเลือกประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเข้ามาทดแทนประชาธิปไตยแบบตัวแทนกันเลยหรือไม่ หรือว่าควรจะเลือกใช้ทั้งสองแบบควบคู่กันจึงจะทำให้ประชาธิปไตยที่เข้มแข็งเกิดขึ้นได้ต่อไป

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง

จากสถานการณ์ปัจจุบันคิดว่าทุกท่านคงทราบดีว่า เรากำลังเผชิญกับความขัดแย้งในระดับที่รุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความขัดแย้งในครั้งนี้เป็นความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง (Structural Conflict) ที่เป็นเรื่องของ การแย่งชิงอำนาจและการใช้อำนาจในท้องถิ่นมีมากที่มีความขัดแย้งกับชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นความขัดแย้งจากผลประโยชน์ (Interest Conflict) ที่มีการแย่งชิงผลประโยชน์กัน การเสียผลประโยชน์จากการพัฒนาของหน่วยงานรัฐ หรือเอกชน ประกอบกับความขัดแย้งนี้ยังเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะที่มีผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เกี่ยวข้องกันเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดการเผชิญหน้ากันทำให้หลาย ๆ ฝ่ายต่างมีความเป็นห่วงกันว่า จะเป็นการทำให้สังคมไทยแตกแยกอย่างหนัก และจะนำไปสู่ความรุนแรง ในที่สุดการยุติความขัดแย้งด้วยสันติวิธีจึงเป็นแนวทางที่กล่าวถึงกันมากที่สุด

อย่างไรก็ดีการทำความเข้าใจในพฤติกรรมความขัดแย้ง (Conflict Behavior) จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เราเข้าใจรากของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ความขัดแย้งจะเกิดจาก บริบทของความ เป็นปัจเจกของบุคคลแต่ละคน และบริบทของโครงสร้าง ดังนั้นการพิจารณาถึงพฤติกรรมความ

ขัดแย้งแย้งนั้นจะต้องพิจารณาถึงทั้งสองด้าน เพราะถ้าขาดด้านใดด้านหนึ่งอาจจะนำไปสู่การยุติความขัดแย้งที่ผิดพลาดได้ ซึ่งจะนำไปสู่ความขัดแย้งที่มีความรุนแรงเพิ่มขึ้นในที่สุด

สำหรับพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงนั้นจะเริ่มจากปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารแล้วแสดงออกโต้ตอบกันไปมาจนเกิดเกลียวแห่งความขัดแย้ง (Spiral of Conflict) ที่ต่างคนต่างมีปฏิกิริยาตอบโต้กัน โดยจะเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จนในที่สุดกลายเป็นความขัดแย้งที่มีความรุนแรง ซึ่งถ้าไม่สามารถยุติวงจรของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้นั้น ก็จะนำไปสู่การทำลายล้างกัน เอาชนะคะคานกัน หรือที่เรียกว่า ความขัดแย้งแบบทำลายล้าง (Destructive Conflict) ส่วนทางออกของความขัดแย้งนั้นจะขึ้นอยู่กับแนวทางที่ต่างฝ่ายต่างเลือก ซึ่งพฤติกรรมเพื่อหาทางออกเมื่อเกิดความขัดแย้งนั้น ได้จำแนกพฤติกรรมออกเป็นกรณีเพื่อหาการหาทางออก ดังนี้ (วันชัย วัฒนศัพท์. 2550: 180 - 182)

1. การแข่งขันหรือวิธีของฉัน (Competing or My Way): พฤติกรรมแนวนี้นี้จะยึดถือความพยายามที่จะเอาชนะ มักจะเป็นวิธีการของผู้ที่มีอำนาจที่จะใช้อำนาจทุกวิถีทาง โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น
2. การหลีกเลี่ยงหรือยอมถอย (Avoiding or No Way): เป็นพฤติกรรมที่พยายามหลีกเลี่ยงปัญหาหรือยอมถอย ซึ่งจะพบมากในกลุ่มประเทศเอเชีย และกลุ่มประเทศลาตินอเมริกัน
3. การประนีประนอมหรือแบ่งคนละครึ่ง (Compromising or Half War): เป็นวิธีที่ประสานการร่วมมืออย่างหนึ่ง หรือที่เรารู้จักกันดีคือ การเดินสายกลาง
4. การยอมตามหรือแล้วแต่ผู้ใหญ่ (Accommodating or Your Way): เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นไปที่การรักษาความสัมพันธ์สูง มีความต้องการที่จะผลักดันความพยายามของตนเองน้อย ยอมรับแนวความคิดของคนอื่นโดยยกเลิความต้องการของตนเอง คือ ยอมรับเชื่อฟัง คำตัดสิน หรือคำสั่ง
5. การร่วมมือกันหรือวิธีการของเรา (Collaborating or Our Way): เป็นพฤติกรรมที่ทั้งสองฝ่ายพยายามที่จะหาทางบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน เป็นการประสานประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ในลักษณะที่ต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์

ส่วนกระบวนการในการจัดการความขัดแย้งสามารถนำเสนอได้ตามตารางที่ 1 โดยผลของการตัดสินใจที่เป็นลักษณะ ชนะ-ชนะ (Win-Win) จะเกิดจากการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง และการเจรจาไกล่เกลี่ย (วันชัย วัฒนศัพท์. 2550: 150)

ตารางที่ 2.7 กระบวนการตัดสินใจแก้ปัญหาข้อพิพาทและผลแห่งการตัดสินใจ

กระบวนการที่ใช้ (Process)	ผู้ตัดสินใจ (Decision-Making)	ผลการตัดสินใจ (Result)
- ใช้ความรุนแรง (Violence/Fight)	- ผู้ชนะ (The Winner)	- แพ้-ชนะ (Win-Lose)
- ใช้การเผชิญหน้าประท้วงอย่างสันติ (Non-Violence Direct Action or Civil Disobedience)	- ผู้ชนะ (The Winner)	- แพ้-ชนะ (Win-Lose)
- ใช้การบัญญัติกฎหมาย (Legislation)	- สภานิติบัญญัติ (The Legislature)	- แพ้-ชนะ (Win-Lose)
- ใช้การฟ้องร้อง (Litigation)	- ศาล (The Court)	- แพ้-ชนะ (Win-Lose)
- ใช้อนุญาโตตุลาการตัดสิน (Arbitration)	- อนุญาโตตุลาการ (Arbitrator)	- แพ้-ชนะ (Win-Lose)
- ใช้การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง (Mediation)	- คู่กรณี (The Parties)	- ชนะ-ชนะ (Win-Win)
- ใช้การเจรจาไกล่เกลี่ย (Negotiation)	- คู่กรณี (The Parties)	- ชนะ-ชนะ (Win-Win)
- ใช้การหลีกเลี่ยงปัญหา (Avoidance/Fight)	- คงสภาพเดิม	- คงสภาพเดิม (Status quo)

ที่มา : วันชัย วัฒนศัพท์. 2550: 150.

จากตารางที่ 2.7 จะพบถ้าคู่พิพาทเลือกใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาผลที่ได้จะต้องมีฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งชนะ และอีกฝ่ายหนึ่งพ่ายแพ้ อย่างไรก็ตาม หลาย ๆ คนมักจะมีความเชื่อว่า ความรุนแรงจะช่วยยุติความขัดแย้งได้ เช่น การทิ้งระเบิดปรมาณูของสหรัฐ ฯ ที่ฮิโรชิมา และนางาซากิ เพราะต้องการให้สงคราม ในภาคพื้นแปซิฟิกยุติโดยเร็ว และลดการสูญเสียनावิกโยธินของตนเองในการขึ้นยึดเกาะญี่ปุ่น แต่ความรุนแรงมักจะไม่ใช้คำตอบเสมอไป เช่น ยุทธการเสรีภาพยั่งยืน (Operation Enduring Freedom) ของสหรัฐ ฯ ที่นำกำลังบุกเข้าไปในอัฟกานิสถาน เพื่อตามล่า บิน ลาดิน และลี้มัลล้ารัฐบาลตอลิบาน ซึ่งสหรัฐ ฯ สามารถลี้มัลล้าตอลิบานได้แต่ ความขัดแย้งยังไม่ได้ยุติ เพราะทุกวันนี้สหรัฐ ฯ ต้องคงกำลังไว้ที่อัฟกานิสถาน และทหารสหรัฐ ฯ เองก็ยังมี การสูญเสียอยู่ตลอดเวลา ซึ่งก็ไม่ว่าอะไรกับ ยุทธการปลดปล่อยชาวอิรัก (Operation Iraqi Freedom) หรือที่รู้จักกันในชื่อ สงครามอ่าวภาค 2 ที่สหรัฐ ฯ ยุติสงครามลงภายในเวลาไม่กี่วัน แต่ความรุนแรงยังคงมีอยู่ในอิรักตลอดเวลาจนมาถึงทุกวันนี้

ถึงตรงนี้ก็คงมีคำถามตามมาว่าแล้ว “อะไรคือสันติวิธี” มารค ตามไท ได้กล่าวถึงสันติวิธีไว้ว่า “สันติวิธีนั้นมีอยู่สองลักษณะ คือ สันติวิธีในการต่อสู้เรียกร้องให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการและสันติวิธี ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง” โดยมีรายละเอียดดังนี้ (วันชัย วัฒนศัพท์. 2550: 101 – 103)

1. สันติวิธีในการต่อสู้หรือเรียกร้อง (Peaceful Demonstrate/Protest): แนวทางในการต่อสู้นี้เป็นแนวทางที่ถูกนำมาใช้ เมื่อ เกิดความไม่พอใจหรือมีความเห็นไม่สอดคล้องกับผู้มีอำนาจ มีการดำเนินการในลักษณะของการประท้วง หรือ การเรียกร้อง หรือการต่อสู้โดยการยื่นหนังสือขอเข้าพบ หรือ การชุมนุมกันเพื่อแสดงออกถึงความไม่เห็นด้วย หรือ แสดงออกถึงความคิดเห็นที่แตกต่างจากผู้มีอำนาจ โดยสงบ สันติ ไม่มีอาวุธ การต่อสู้ในแนวทางนี้จะมีชื่อเรียกกันว่า “การดื้อแพ่ง” (Civil Disobedience) ซึ่งแนวทางนี้เป็นแนวทางที่มีต้นแบบจากแนวทางการต่อสู้แบบ “อหิงสา” ของ มหาตมคานธี ในการต่อสู้เรียกร้องเอกราชของอินเดีย

2. สันติวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง (Peaceful Conflict Resolution): สำหรับแนวทางนี้เป็นแนวทางที่ใช้ในการแก้ปัญหาหลักจากที่ความขัดแย้งหรือข้อพิพาทเกิดขึ้นแล้ว และพยายามที่จะยุติความขัดแย้งโดยการใช้แนวทางที่สันติ ซึ่งแนวทางที่เด่นชัดที่สุดได้แก่ การเจรจาไกล่เกลี่ย (Negotiation) กันเองระหว่างคู่พิพาท หรือ โดยมีคนกลางซึ่งเป็นบุคคลที่สาม (เป็นบุคคลเพียงคนเดียวหรือหลายคนก็ได้) ช่วยในกระบวนการไกล่เกลี่ยและไม่ได้ทำหน้าที่ตัดสินชี้ขาดแต่จะเป็นผู้กำกับการเจรจาให้ดำเนินไปได้อันจะนำไป สู่ทางออก คือการยุติความขัดแย้ง

จากที่กล่าวมาจะพบว่า การแก้ปัญหาความขัดแย้งนั้นแนวทางที่เหมาะสมที่สุดจะเป็นการเจรจาไกล่เกลี่ย และ การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง เพราะผลลัพธ์ที่น่าจะเป็นไปในลักษณะที่ทั้งสองฝ่ายต่างชนะ (Win-Win) ซึ่งการไกล่เกลี่ยนั้นมีหลายรูปแบบ แต่ที่จะพบเห็นได้บ่อยครั้งคือ

1. การเจรจาโดยยึดจุดยืน (Position-based Negotiation): การเจรจาในลักษณะนี้จะเป็นการเจรจาที่จะเอาแพ้ชนะเอาชนะกัน ซึ่งต่างฝ่ายต่างมีจุดยืนของตนเอง คู่เจรจาสงครามจะปฏิบัติต่อกันเหมือนเป็นศัตรูกัน ความเชื่อของการเจรจានี้จะเป็นลักษณะ Zero Sum Game ตามแนวคิดในทฤษฎีเกม (Game Theory) ที่ถ้าไม่แพ้ก็ต้องชนะ ผลของการเจรจาเช่นนี้มักยอมรับครึ่งทาง (Compromise) แต่การเจรจาในลักษณะนี้ไม่ควรจะนำมาใช้ในกรณีของความขัดแย้งในนโยบายสาธารณะ

2. การเจรจาโดยยึดผลประโยชน์ (Interest-based Negotiation): การเจรจาในลักษณะนี้ไม่มองถึงประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว แต่จะมองและทำความเข้าใจของความต้องการ ความห่วงกังวลของฝ่ายอื่น การเจรจาลักษณะนี้จะเกิดจากคู่เจรจาทุกฝ่ายมาร่วมกัน แก้ปัญหา เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจร่วมกันโดยหวังให้ความต้องการของทุกฝ่ายได้รับการตอบสนอง ทุกฝ่ายจะไม่ระบุงถึงจุดยืนของตนเอง แต่จะบอก ถึงความหวัง ความต้องการ ความห่วงกังวล ความหวาดระแวง (วันชัย วัฒนศัพท์. 2550: 174)

ตารางที่ 2.8 แสดงถึงความแตกต่างระหว่างการเจรจาโดยจุดยืนและการเจรจาโดยยึดผลประโยชน์เป็นหลัก

การเจรจาโดยจุดยืน	การเจรจาโดยยึดถือผลประโยชน์เป็นหลัก
- ให้ได้ส่วนแบ่งที่มากที่สุดเท่าที่ทำได้จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด	- ได้รับความพึงพอใจจากทุกฝ่าย
- เป็นผลลัพธ์แบบ แพ้-ชนะ	- พยายามที่จะทำให้บรรลุต่อความต้องการของทุกฝ่าย
- เกิดความสัมพันธ์แบบปฏิปักษ์	- ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- ผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายถูกมองว่าเป็นความขัดแย้งอีกฝ่ายหนึ่ง	- มองหาจุดที่เห็น หรือมีประโยชน์
- พยายามเปิดเผยของฝ่ายตรงข้ามให้มากที่สุด ในขณะที่เดียวกันพยายามที่จะปกปิดของเราและทำให้ฝ่ายตรงข้ามเข้าใจผิด	- แบ่งปันข้อมูลและช่วยกันสร้างทางเลือกเพื่อให้ผลประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย
- ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะเริ่มต้นที่ การตั้งความต้องการไว้สูง และเปลี่ยนจุดยืนอย่างฉับพลัน	- มุ่งผลประโยชน์ร่วมไม่ใช่จุดยืน
- ใช้การคุกคาม ถกเถียงในการให้ได้ผลลัพธ์ที่ดี	- ใช้เหตุผลและประสบการณ์ในการจัดการกับปัญหา

ที่มา : วันชัย วัฒนศัพท์. 2550: 174.

การทำความเข้าใจในเรื่องของความขัดแย้งและการยุติด้วยสันติวิธี เป็นสิ่งที่จำเป็นเป็นอย่างยิ่ง เพราะนวัตกรรมต่าง ๆ ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อันจะนำมาซึ่งความขัดแย้งในที่สุด ดังเช่นสถานการณ์ปัจจุบัน เราคงต้องยอมรับว่าบ้านเมืองของเราไม่เคยมีการแตกแยกทางความติดอย่างนี้มาก่อน ดังนั้น ถ้าแกนนำของแต่ละฝ่ายมองไปยังผลประโยชน์ของประเทศชาติ มากกว่าผลประโยชน์ของตนเองแล้ว ผมเชื่อว่าเราคงผ่านวิกฤตการณ์ตรงนี้ได้ ประเทศไทยไม่ได้ขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มใด กลุ่มหนึ่ง แต่บุคคลทุกภาคส่วนต่างหาก คือผู้ที่จะนำพาประเทศไทยเดินไปข้างหน้า ประชาธิปไตยนั้น เสียงส่วนใหญ่ (Majority Rule) นั้นไม่อาจละเลยสิทธิของเสียงส่วนน้อย (Minority Right) ได้ ถ้าทุกคนหันหน้าเข้าหากันแล้วทุกอย่างคงจะดีขึ้น สำหรับผมแล้วผมเชื่อในกฎแห่งกรรม และสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง คงจะช่วยลงโทษคนที่คิดร้ายต่อประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นคนไทยที่เกิดบนแผ่นดินไทยแล้ว คดโกง คิดมิดีมีร้ายต่อแผ่นดินเกิดแล้ว ผมเชื่อว่าคงมีอันเป็นไปไม่ช้าก็เร็วครับ

สถานการณ์ในปัจจุบันคิดว่าหลายท่านคงเห็นตรงกันว่า ประเทศชาติมีความวุ่นวาย สับสน และยังมีไร้ทิศทาง หลายคนคิดว่าประเทศไทยกำลังจะเงยหัวขึ้น ซึ่งอย่างไรก็ตามปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

นั้นล้วนแต่เกิดจากคนเท่านั้นที่สร้างความวุ่นวาย เราทราบกับดีว่าความวุ่นวายล้วนเกิดจากกิเลสของคน ความโลภ ประารถนาในทรัพย์สินและอำนาจที่ไม่สิ้นสุดของมนุษย์ล้วนแต่เป็นแรงบันดาลใจให้คนต่าง ๆ เกิดพฤติกรรมที่ละโมภในทรัพย์สิน เงินทอง และอำนาจ แต่ทรัพยากรที่มีจำกัดบนโลกใบนี้ไม่สามารถตอบสนอง ความต้องการของทุกคนได้ ทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “ความขัดแย้ง” (Conflict)

ความขัดแย้งนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว สังคม รัฐ ไปจนถึงระดับโลก และถ้าไม่ได้รับการแก้ไขที่ถูกทางแล้ว สิ่งที่จะตามมาคือความรุนแรง และนำไปสู่ความเสียหายหรือสูญเสียในที่สุด ดังนั้นการทำความเข้าใจในเรื่องของความขัดแย้งจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้เรา ๆ ท่านๆ ติความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ นอกจากคำว่าความขัดแย้งแล้ว ยังมีอีกคำคือ “ข้อพิพาท” (Dispute) ที่มักจะใช้ในความหมายแทน “คำว่า ความขัดแย้ง (Conflict) และข้อพิพาท (Dispute) เป็นคำที่ใช้สลับไปมากันได้ แต่ในบางกรณีจะมีความหมายเฉพาะเจาะจงลงไปว่าความขัดแย้ง เป็นเรื่องของความเห็น หรือความเชื่อที่ต่างกัน แต่คู่กรณียังสามารถทำงานร่วมกันได้ คู่สมรสยังอยู่ด้วยกันได้ปกติสุข แต่เมื่อขยายกลายเป็นข้อพิพาทจะกลายเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องมุ่งหมายที่จะเอาชนะให้ได้เพื่อเป้าหมายสูงสุดของตัวเอง ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจจะต้องไป” (วันชัย วัฒนศัพท์, 2550, น. 10)

วันชัย วัฒนศัพท์ (2545: 15) ยังได้กล่าวถึงความขัดแย้งที่หาทางออกไม่ได้ โดยเป็นความขัดแย้งบางชนิดที่เกิดขึ้นแล้วไม่สามารถหาทางออกได้จนกลายเป็นข้อพิพาท และนำไปสู่ความรุนแรงในที่สุด ซึ่งความรุนแรงนั้นสามารถเป็นได้ตั้งแต่ การใช้คำพูด ภาษาท่าทาง จนถึงการลงมือทำร้ายกัน ซึ่งจะมีความสูญเสียตามมา ทั้งทรัพย์สิน เวลา ความรู้สึก จนกระทั่งการสูญเสียอำนาจอธิปไตย ถ้าเป็นความขัดแย้งในกรอบใหญ่คือ ระหว่างรัฐกับรัฐ นอกจากนี้ยังได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า “เราไม่อาจจะห้ามไม่ให้เกิดความขัดแย้งได้ แต่เราอาจจะทำให้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นไม่รุนแรงไม่นำไปสู่ทางตัน และสามารถที่จะสร้างกระบวนการ แก้ปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาททั้งหลายนั้นได้”

สำหรับการเกิดความขัดแย้งนั้นจะมีการพัฒนาการ เกี่ยวกับความขัดแย้ง โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ (วันชัย วัฒนศัพท์, 2545: 15)

1. ความขัดแย้งแฝง (Latent Conflicts) : ระยะนี้เป็นระยะของข้อพิพาทที่ยังไม่พัฒนาเต็มที่ ยังไม่ขยายตัวจนเกิดการแบ่งขั้วของผู้ขัดแย้ง
2. ความขัดแย้งกำลังเกิด (Emerging Conflicts) : เป็นระยะที่พัฒนาขึ้นมาจากระยะแรก คือ ได้เกิด ฝ่ายต่าง ๆ ขึ้น โดยรับรู้ว่ามีข้อพิพาทขึ้น แต่ยังไม่มีการเจรจาไกล่เกลี่ยหรือกระบวนการแก้ปัญหาเกิดขึ้น
3. ความขัดแย้งที่ปรากฏออกมาแล้ว (Manifest Conflicts) : ระยะนี้เป็นระยะที่ความ

ขัดแย้งได้พัฒนาไปเป็นข้อพิพาทที่ชัดเจน มีการดำเนินการตามบทบาทที่ตัวเองเกี่ยวข้อง รวมถึงอาจมีการเจรจาไกล่เกลี่ย หรืออาจถึงทางตันหาทางออกไม่ได้

ส่วนรูปแบบของความขัดแย้งนั้นจะสามารถแบ่งออกเป็น 5 ชนิด ได้แก่

1. ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการมีข้อมูลมาหรือน้อยเกินไปทำให้การประมวลผลมีความผิดพลาด มีการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันในปัญหาเรื่องเดียวกัน สุดท้ายแล้วก็นำมาซึ่งความขัดแย้ง

2. ความขัดแย้งจากผลประโยชน์ (Interests Conflict): การมีทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำกัดบนโลกนี้ล้วนแต่ส่งผลให้ ต่างฝ่ายต่างต้องการที่จะครอบครองผลประโยชน์ต่าง ๆ ผลที่ตามมาคือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากผลประโยชน์

3. ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict): ความขัดแย้งประเภทนี้เป็นความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของอำนาจ การใช้อำนาจ การแย่งชิงอำนาจ การกระจายอำนาจ และรวมไปถึง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ

4. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict): เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากอารมณ์ ความรุนแรง และพฤติกรรมต่าง ๆ อันนำมาซึ่งความเข้าใจผิด โดยปัญหาหลักส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นจากการสื่อสารที่บกพร่อง

5. ความขัดแย้งด้านค่านิยม (Values Conflict): ความขัดแย้งนี้เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติ ที่แต่ละคนได้รับการหล่อหลอมมาจากการเลี้ยงดูในวัยเด็กจนเป็นผู้ใหญ่

ปัจจุบันสถานการณ์ในท้องถิ่นมีความร้อนแรง จนสามารถกล่าวได้ว่าสังคมกำลังมีความขัดแย้ง ทุกคนเรียกร้องสิทธิของตนเอง ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้น และนำไปสู่การพิพาท ที่จะนำมาซึ่งความแตกแยกในสังคมอย่างรุนแรง โดยมีความขัดแย้งสองประเภทหลักผสมผสานกันคือ ความขัดแย้งด้านโครงสร้างและความขัดแย้งจากผลประโยชน์ ซึ่งนานเข้ามีผลต่อความสัมพันธ์กันยากต่อการเจรจา การดำเนินการต่าง ๆ ของผู้แสดงแต่ละท่าน (Actor) ที่เกี่ยวข้องล้วนแต่มีส่วนทำให้สถานการณ์คลี่คลาย หรือแตกหัก เป็นการเผชิญหน้าระหว่าง ข้าราชการ ข้าราชการ ชนชั้นนายทุน ชนชั้นกลาง และชนชั้นราก

ปัญหาความขัดแย้งนี้เกิดขึ้นในท้องถิ่น ผลกระทบนี้จากการพัฒนาโครงการของท้องถิ่นบ้าง โครงการลงทุนขนาดใหญ่ของกลุ่มนายทุนบ้าง เช่น การก่อสร้างโรงแรมขนาดใหญ่ การก่อสร้างคอนโดมิเนียม ทำให้เกิดความขัดแย้งกับชุมชนที่อยู่ดั้งเดิม ในปัญหาเรื่องฝุ่น การตอกเสาเข็มบ้านแตกร้าว ปัญหาน้ำเสีย และอีกมากมาย ปัญหาความขัดแย้งเหล่านี้ ได้ถูกร้องเรียนกลับมายังท้องถิ่น

ที่จะต้องจัดการความขัดแย้ง ก็คือการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยคนกลางโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กระบวนการไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง การเจรจาไกล่เกลี่ยแบบไหนที่เราใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การเจรจาขอขึ้นเงินเดือนกับนายจ้าง การเจรจาต่อรองราคาสินค้า การเจรจาแบ่งหน้าที่การงาน และตัวอย่างอื่น ๆ แต่การเจรจาจะมุ่งเน้นเอาแพ้-ชนะหรือแบบมุ่งเน้นความร่วมมือที่มุ่งจะทำให้ชนะ-ชนะกันทั้งคู่ โดยทั่วไปเราเน้นการเจรจาที่เอาแพ้ เอาชนะกัน เพราะเราเชื่อว่าถ้าคนอื่นได้มากกว่า เราจะได้น้อยกว่า เราจึงไม่ยอมเสียเปรียบเป็นผู้ที่ได้รับส่วนแบ่งน้อย แต่การเจรจาแบบมุ่งแพ้ชนะไม่สามารถทำให้การจัดการความขัดแย้งได้รับการแก้ไข และเป็นการสร้างศัตรูมากกว่าสร้างมิตร แล้วเราจะใช้การเจรจาไกล่เกลี่ยอย่างไรเพื่อนำไปสู่การสร้างมิตร ได้ใจคนไม่สร้างความเดือดร้อนให้คนอื่นต่อไป (ชลัท ประเทืองรัตน. 2557: 1) กระบวนการการประชุมไกล่เกลี่ย จะมี 3 แบบ คือ

1) แบบแรก คือ การประชุมร่วมกันทุกฝ่ายพร้อมกันหมด (Joint session)
 2) แบบที่สอง คือ การประชุมฝ่ายเดียว (Caucus session) ซึ่งจะมีประโยชน์มาก คู่กรณีขัดแย้งสามารถพูดทุกอย่าง โดยไม่ต้องกังวลฝ่ายตรงข้าม และถ้ามีส่วนไหนเป็นความลับผู้ไกล่เกลี่ยต้องเก็บเป็นความลับ

3) แบบที่สาม คือ การประชุมเฉพาะผู้มีอำนาจตัดสินใจ(Side-Bar-session) ซึ่งหากคู่กรณีขัดแย้งต้องการพูดคุยในลักษณะจับเข้าคุยกันเฉพาะคนที่มีเรื่องกัน ไม่ต้องการให้คนอื่นเข้ามายุ่งด้วย โดยผู้ไกล่เกลี่ยจะอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ แต่สมควรอยู่เป็นคนกลาง

ประเด็นสำคัญของกระบวนการไกล่เกลี่ย ต้องรักษาการเป็นความลับของการไกล่เกลี่ยนั้น มีอยู่สองเรื่องด้วยกัน คือ การเป็นความลับโดยห้ามคู่กรณีขัดแย้งนำข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการไกล่เกลี่ยไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินคดี และการเป็นความลับโดยผู้ไกล่เกลี่ยไม่นำข้อมูลที่ได้จากคู่กรณีขัดแย้งฝ่ายหนึ่งไปถ่ายทอดให้คู่กรณีขัดแย้งอีกฝ่ายหนึ่ง

กระบวนการไกล่เกลี่ย ขั้นตอนที่ 1 การเปิดประชุมการเจรจาไกล่เกลี่ย

1. แนะนำตัวผู้ไกล่เกลี่ยเอง แจ้งให้คู่กรณีขัดแย้งทราบถึงชื่อ ตำแหน่ง คุณสมบัติ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ และการได้รับการอบรมเกี่ยวกับเรื่องการไกล่เกลี่ยของผู้ไกล่เกลี่ย และแจ้งให้คู่กรณีขัดแย้งทราบว่าตนไม่รู้ข้อเท็จจริงใดๆ เกี่ยวกับเรื่องพิพาท เว้นแต่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในเอกสาร (ถ้ามี)

2. ขอให้คู่กรณีขัดแย้งและบุคคลแต่ละคนที่อยู่ในห้องประชุมแนะนำตัวเองโดยแจ้งชื่อที่อยู่และบทบาท ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องที่พิพาท

3. บอกให้คู่กรณีขัดแย้งทราบถึงความเป็นกลางไม่ลำเอียง และไม่เข้าข้างฝ่ายใดของผู้เจรจาไกล่เกลี่ย ไม่เคยรู้จักมักคุ้นและไม่มีความสัมพันธ์ใด ๆ กับคู่กรณีขัดแย้งฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และอธิบายให้ทราบว่าการยอมให้คู่กรณีขัดแย้งฝ่ายใดเริ่มพูดก่อนหรือการแยกประชุมกับคู่ฝ่ายใด

เพียงฝ่ายเดียวเป็นเวลานาน ๆ มิได้หมายถึงความลำเอียง และแจ้งให้ทราบว่าคุณจะรักษาความลับ โดยเฉพาะที่เป็นข้อมูลที่ได้จากการประชุมฝ่ายเดียวซึ่งคู่ความไม่ยอมให้เปิดเผยให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งทราบ

4. อธิบายให้คู่กรณีชัดเจนว่าคุณจะรักษาความลับโดยเฉพาะที่เป็นข้อมูลที่ได้จากการประชุมฝ่ายเดียว ซึ่งคู่กรณีชัดเจนไม่ยอมให้เปิดเผยให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งทราบ และแจ้งให้คู่กรณีชัดเจนว่าคุณไม่มีอำนาจกำหนดข้อตกลงเอง ไม่มีอำนาจบังคับการตัดสินใจของคู่กรณีชัดเจน ไม่มีอำนาจตัดสินชี้ขาดประเด็นที่ชัดเจน โดยยืนยันเป็นอำนาจของคู่กรณีชัดเจนที่จะตกลงกันเองอย่างอิสระ

5. กล่าวโดยย่อถึงแง่มุมและการกระทำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการไกล่เกลี่ยดังต่อไปนี้

5.1 กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการเจรจาจะต้องเป็นที่ยอมรับของคู่กรณีชัดเจนทั้งสองฝ่ายที่ได้จากการปรึกษาหารือกัน

5.2 ผู้เข้าร่วมในการไกล่เกลี่ยต้องรักษามารยาทในการพูดในที่ประชุม การพูดแต่ละจังหวะของการประชุมต้องปล่อยให้พูดคนเดียวโดยไม่มี การขัดจังหวะ

5.3 อาจมีการจัดลำดับการเสนอความต้องการของคู่กรณีชัดเจนแต่ละฝ่ายว่าจะให้ฝ่ายใดเป็นผู้เสนอก่อนในแต่ละประเด็น การแถลงจะต้องกระทำต่อเนื่องกันไป จนจบคำแถลงโดยไม่มี การพูดขัดจังหวะเมื่อแถลงจบแล้ว จึงให้ซักถามได้

5.4 ผู้สังเกตการณ์หรือพยานซึ่งเป็นบุคคลภายนอกจะต้องรออนอกห้องประชุมจนกว่าจะได้รับการเรียกตัวให้เข้าให้เข้าไปในห้องประชุมได้

5.5 ผู้ไกล่เกลี่ยต้องแจ้งกระบวนการไกล่เกลี่ยเกิดขึ้นจากความสมัครใจล้วน ๆ ของคู่กรณีชัดเจนทั้งสองฝ่าย ดังนั้น คู่กรณีชัดเจนจะขอให้หยุดการไกล่เกลี่ยเสียเมื่อไรก็ได้

5.6 ข้อตกลงที่สร้างขึ้นจะผูกมัดคู่กรณีชัดเจนในรูปของสัญญาข้อตกลง ผู้ที่เซ็นชื่อในสัญญาข้อตกลง ต้องเป็นตัวคู่กรณีชัดเจนเองหรือเป็นผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากตัวความ สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการไกล่เกลี่ยถือเป็นความลับ ไม่อาจนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาคดีของอนุญาโตตุลาการหรือของศาล

6. สร้างความหวังให้แก่คู่กรณีชัดเจน โดยกล่าวถึงอัตราความสำเร็จที่ผ่านมาของการไกล่เกลี่ยและแนะนำให้รู้จักการยืดหยุ่นกับการสร้างโอกาสของการเจรจาโดยการพิจารณาถึงหนทางเลือกอื่น ๆ

7. ในกรณีที่ไม่มีอำนาจไกล่เกลี่ยตามกฎหมาย ผู้ไกล่เกลี่ยต้องให้คู่ความยินยอมมอบอำนาจการไกล่เกลี่ยให้แก่ตน โดยอาจจดบันทึกความยินยอมดังกล่าวไว้ในรายงานการประชุมซึ่งมีลายเซ็นของคู่กรณีชัดเจนรับทราบไว้

8. แนะนำให้คู่กรณีขัดแย้งทั้งสองฝ่ายบันทึกข้อความที่เจรจาไปพร้อมกับการเจรจา เพื่อจะได้นำมาใช้ทบทวนในระหว่างการเจรจาได้ โดยชี้แจงให้เห็นความสำคัญว่าในการเจรจามีประเด็นต่าง ๆ พุดจากกันอยู่มากหากไม่บันทึกไว้โดยใช้แต่เพียงการจดจำก็อาจได้ไม่หมด

9. แจ้งให้คู่กรณีขัดแย้งเข้าใจด้วยว่า ข้อความต่าง ๆ ที่ได้ สามารถพุดจากรอกมาได้ อย่างเต็มที่โดยไม่ต้องเป็นห่วงว่าจะมีผลเสียต่อการเจรจา อันไม่สำเร็จผลมาเพื่อช่วยเหลือโดย เพียงแต่จะมาช่วยพุดในสิ่งที่พวกท่านแต่ละฝ่ายอาจจะรู้สึกขัดใจ หรือลั้งเลใจที่จะพุดต่อกันเพราะ เกรงไปว่าจะทำให้ฝ่ายตรงกันข้ามเข้าใจผิดไปว่าฝ่ายของท่านต้องการอ่อนข้อให้หรืออาจทำให้จุดยืน ของพวกท่านเสียไป ขอย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า พวกท่านทั้งสองฝ่าย ต่างก็พร้อมใจกันมาเพื่อเจรจาต่อรอง กัน จึงไม่ใช่เป็นเรื่องของความอ่อนแอของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

กระบวนการไกล่เกลี่ย ขั้นตอนที่ 2 การหาความหมายของประเด็นข้อพิพาทและความ ต้องการที่แท้จริงของคู่กรณีขัดแย้งขั้นตอนนี้โดยทั่วไปจะดำเนินการในระหว่างการประชุมร่วมกันใน ขั้นตอนที่ 1 โดยเป็นการดำเนินการหลังจากการกล่าวเปิดประชากรไกล่เกลี่ยแล้ว โดยมีวิธีการ ดังต่อไปนี้

1. ขอให้คู่กรณีขัดแย้งแต่ละฝ่ายแสดงและอธิบายเกี่ยวกับข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นโดย ย่อ บอกถึงความต้องการของคู่กรณีขัดแย้งพร้อมเหตุผล เวลาตามสมควร ทุกฝ่ายต้องเป็นนักฟังที่ดี
2. ขอให้คู่กรณีขัดแย้งแต่ละฝ่ายอธิบายข้อสงสัยและข้อซักถามที่ตั้งขึ้นให้ชัดเจน เน้นย้ำต้องพุดที่ละคน ห้ามโต้เถียงกันไปมา หากมีข้อสงสัยให้จดบันทึกไว้ ค่อยซักพุดภายหลัง
3. ผู้ไกล่เกลี่ยต้องพยายามขจัดความเกียจช้ง ความตั้งใจที่จะสู้ การตั้งท่าจะเอาเรื่อง และความรู้สึกเป็นปรีภักซ์ที่คู่กรณีขัดแย้ง แต่ละฝ่ายตรงข้ามออกเสีย
4. ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นผู้มีหน้าที่ประสานเชื่อมโยง อธิบาย นำทาง และจัดการให้ความ ต้องการของคู่กรณีขัดแย้งมิใช่ผู้ไกล่เกลี่ยจะเข้าไปเจรจาเสียเอง
5. ผู้ไกล่เกลี่ยควรหาทางป้องกันกัการถ่วงเวลาในการเจรจา ในทำนองเดียวกันก็ต้อง ป้องกันมิให้มีการเร่งรัดการเจรจาจากคู่ความโดยมีเจตนาไม่สุจริต
6. ผู้ไกล่เกลี่ยต้องจำแนกแยกแยะจุดยืนครั้งแรกของคู่ความแต่ละฝ่ายด้วยการฟังสิ่ง ที่คู่กรณีขัดแย้งพุดออกมาในระหว่างเจรจาพุดอย่างไร พุดไปทางใด และมีความหมายอย่างไร

กระบวนการไกล่เกลี่ย ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการและการสำรวจตรวจสอบ ประเด็นข้อขัดแย้งในการประชุมฝ่ายเดียว (ทำก็ได้ไม่ทำก็ได้)

ผู้ไกล่เกลี่ยอาจต้องจัดให้มีการประชุมคู่กรณีขัดแย้งที่ละฝ่ายแยกกันหลังจากที่มีการ ประชุมร่วมกันครั้งแรกในขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 แล้ว การประชุมคู่กรณีขัดแย้งแยกกันเช่นนี้ เรียกว่าการประชุมฝ่ายเดียว (Caucus session) ซึ่งเป็นวิธีการที่มีประโยชน์มากในการไกล่เกลี่ย

เทคนิคการไกล่เกลี่ยหลายประการต้องอาศัยวิธีการจัดการประชุมเช่นนี้จึงจะประสบผลสำเร็จ โดยมีวิธีการดังต่อไปนี้

1. สอบถามความสมัครใจของคู่กรณีขัดแย้งหรือตัดสินใจเองว่าจะให้มีการประชุมฝ่ายเดียว หรือไม่และจะประชุมกับคู่กรณีขัดแย้งฝ่ายใดก่อน
2. ชี้แจงให้คู่กรณีขัดแย้งเข้าใจว่า ผู้ไกล่เกลี่ยจะถือข้อมูลที่คู่ความบอกให้ทราบในการประชุมฝ่ายเดียวเป็นความลับ จะเปิดเผยได้ต้องได้รับอนุญาตเท่านั้น
3. ทำความเข้าใจให้ชัดเจนถึงสิทธิและจุดยืนต่าง ๆ ของคู่กรณีขัดแย้งและมองหาลู่ทางที่เป็นไปได้ในการแลกเปลี่ยนข้อเสนอรหว่างคู่กรณีขัดแย้งทั้งสองฝ่าย
4. ผู้ไกล่เกลี่ยพยายามทำให้คู่กรณีขัดแย้งแต่ละฝ่ายเชื่อถือไว้วางใจ เพื่อที่คู่กรณีขัดแย้งจะได้พูดจาอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมา
5. หากพบกับทางตันหลังจากแจ้งข้อเสนอของคู่กรณีขัดแย้งแต่ละฝ่ายให้แก่ฝ่ายตรงข้ามของพวกเขาแล้วอาจขอให้คู่กรณีขัดแย้งเสนอทางเลือกอื่น ๆ หรือให้ความเห็นที่เป็นทางออกของทางตันดังกล่าวที่ว่าจะเป็นไปได้ แต่อย่าเร่งรัดเร็วจนเกินไป
6. ตรวจสอบจุดยืนและความเห็นของคู่กรณีขัดแย้งแต่ละฝ่ายว่าสามารถปฏิบัติตามนั้นได้หรือไม่
7. พูดจาซ้ำซ้อนเพื่อลดความตึงเครียดในระหว่างการเจรจาบ้าง ในบางครั้งอาจต้องคอยรบกวนสมาธิของคู่กรณีขัดแย้งที่เกิดความหมกมุ่นตึงเครียดกับเรื่องที่เจรจาลงไป เพื่อให้เกิดการผ่อนคลาย หรือเปลี่ยนประเด็นเดิมใหม่ภายหลัง ซึ่งอาจทำให้สามารถนำผลของการเจรจา ในประเด็นอื่นนั้นมาแก้ปัญหาในประเด็นเดิมดังกล่าวได้ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องผูกพันกันเป็นลูกโซ่อยู่แล้ว

กระบวนการไกล่เกลี่ย ขั้นตอนที่ 4 การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งในประเด็นที่ขัดแย้ง ขั้นตอนนี้เกิดขึ้นในการประชุมฝ่ายเดียวและการประชุมร่วมกันต่อเนื่องกันไป โดยมีวิธีการดังต่อไปนี้

1. สรุปรวมให้ได้ขอบเขตของข้อเสนอกับข้อเรียกร้องหรือจุดยืนในแต่ละเรื่อง ซึ่งรวมทั้งประเด็นหลักและประเด็นย่อยทั้งหมด
2. ทำความเห็นที่แตกต่างกันระหว่างคู่กรณีขัดแย้งทั้งสองฝ่ายให้เคลิบเคลิ้ม
3. ทำข้อเรียกร้อง หรือจุดยืนที่ไม่อาจเป็นจริงได้ให้หมดไปหรือที่สุดโต่งให้ลดลงโดยวิธีให้เหตุผลแก่คู่กรณีขัดแย้ง เน้นที่ความคืบหน้าและความเคลื่อนไหวในการเจรจาโดยไม่ปล่อยให้การเจรจาชะงักอยู่กับที่
4. ขจัดหนทางเลือกอื่น ๆ ที่ไม่มีทางเป็นไปได้ หรือเพื่อพิจารณาแล้ว เป็นที่แน่นอนอนว่า คู่กรณีขัดแย้งไม่สามารถยอมรับได้ออกไปเสีย

5. ค้นหาส่วนที่เหมือนกันของข้อเรียกร้องหรือจุดยืนของคู่กรณีขัดแย้งทั้งสองฝ่าย และแก้ไขให้เข้ามาพบกัน

6. ใช้แรงจูงใจและความกดดันจากภายนอกให้คู่กรณีขัดแย้งที่ลังเลยอมตัดสินใจ เช่น อธิบายให้ทราบว่าจะหากตกลงกันไม่ได้ จะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลต่อไปก็ต้องเสียค่าขึ้นศาลและค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังต้องเสียเวลาซึ่งอาจเป็นจำนวนหลาย ๆ ปี โดยไม่ใช่พูดในลักษณะขู่ หรือบอกว่าใกล้จะหมดเวลาราชการแล้ว ถ้าไม่รีบตัดสินใจอาจต้องเลื่อนการเจรจาไปความหน้าต้องเสียเวลาและอาจต้องเจรจากันใหม่ เป็นต้น

7. คอยระวังอย่าปล่อยให้เหตุการณ์ชักนำไปจนเกิดความตึงเครียดและคู่กรณีขัดแย้งเกิดฮึดขึ้นมา ไม่ยอมเจรจาต่อไป โดยเกิดความรู้สึกเป็นศัตรูกันขึ้นใหม่อีกอย่างฉับพลัน

กระบวนการไกล่เกลี่ย ขั้นตอนที่ 5 การจัดทำข้อตกลงเป็นสัญญาบันทึกข้อตกลง ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการไกล่เกลี่ยซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นข้อตกลงระหว่างคู่กรณีขัดแย้งทั้งสองฝ่าย ซึ่งในการปฏิบัติจะทำการเป็นสัญญาบันทึกข้อตกลงกันภายในวันเดียว เพื่อไม่ให้มีเหตุการณ์พลิกผันขึ้นได้ ส่วนในกรณีที่ไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จก็ต้องสั่งยกเลิกการไกล่เกลี่ย ซึ่งอาจเป็นเพราะคู่กรณีขัดแย้งขอยกเลิกเองหรือผู้ไกล่เกลี่ยสั่งยกเลิกเพราะมองไม่เห็นหนทางที่คู่ความจะตกลงกันได้

สรุป

ภายใต้การปฏิบัติตามกรอบกฎหมายอำนาจหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ยต้องวางระเบียบกฎหมายไว้ก่อน เห็นกลับมาดูกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ย อาจสรุปได้จากกระบวนการปฏิบัติการไกล่เกลี่ยจริงได้ 4 ประการ

1. ทุกฝ่ายต้องสมัครใจเข้าสู่ระบบการเจรจาไกล่เกลี่ย กล่าวคือ การนำข้อขัดแย้งเข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ยนั้น คู่กรณีขัดแย้งทุกฝ่ายต้องสมัครใจให้ผู้ไกล่เกลี่ยทำหน้าที่ และตัวผู้ไกล่เกลี่ยเองก็ต้องสมัครใจเข้าทำหน้าที่ ผู้ไกล่เกลี่ยด้วย

2. การไกล่เกลี่ยเป็นการกระทำที่คู่กรณีขัดแย้งทุกฝ่ายให้เกิดความพอใจแล้วตกลงระงับข้อขัดแย้งกัน ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยคนกลางเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดการพูดคุยกัน การค้นหาความพอใจของคู่กรณีขัดแย้งเป็นหัวใจของการไกล่เกลี่ย เพราะถ้าผู้ไกล่เกลี่ยรู้ถึงความพอใจของ คู่กรณีขัดแย้งทุกฝ่ายแล้ว ผู้ไกล่เกลี่ยก็จะรู้แนวทางการดำเนินการไกล่เกลี่ย และรู้จุดที่จะประสานประโยชน์ของความให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ซึ่งนำไปสู่ข้อตกลงที่เป็นธรรม

3. การไกล่เกลี่ยจะสังเกตการณ์เห็นว่าการปฏิบัติการไกล่เกลี่ยไม่ใช่สูตรสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ย แต่ความรู้ ประสบการณ์ และที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาคอยเตือนให้อยู่ในกระบวนการหรือเจตนาธรรม หรือ หลักของการเจรจาไกล่เกลี่ย การรักษากรอบกติกา การจับประเด็นได้แล้วไม่

เจรจาออกนอกประเด็น ทำให้การเจรจาไม่วุ่น กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยนำมาสู่ภาคปฏิบัติการเจรจาไกล่เกลี่ยได้ โดยการบูรณาการ ใช้ร่วมกันกับเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างดี

4. การเจรจาไกล่เกลี่ยในชุมชนและในศูนย์ไกล่เกลี่ยชุมชน จำเป็นต้องใช้อะไรหลาย ๆ อย่าง ประกอบการเจรจาไกล่เกลี่ย เช่น ความน่าเชื่อถือของผู้เจรจาไกล่เกลี่ย ความสมัครใจของคู่ความ คู่กรณีขัดแย้งทุกพอใจต่อคนกลาง สำหรับด้านสถานที่นั้น คู่กรณีขัดแย้งทุกฝ่ายก็ยอมฟังพอใจสมัครใจที่จะเจรจาไกล่เกลี่ยที่จะหาข้อยุติให้กับตนเอง ดังนั้นการเจรจาไกล่เกลี่ยนอกศาลจึงเป็นสิ่งที่น่าท้าทายของ ผู้เจรจาไกล่เกลี่ยที่จะมุ่งมั่นเน้นว่าจะสำเร็จ หรือไม่สำเร็จได้ในครั้งเดียว หรือหลายครั้ง แต่มุ่งมั่นการเจรจาไกล่เกลี่ยนั้นให้คู่กรณีขัดแย้งกลับรื้อฟื้นคืนดีกันนำไปสู่การเป็นมิตร แบบ win – win คู่สังคมน้อยเป็นสุขอย่างยั่งยืนยาวนานต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการค้นคว้างานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

อนุชิต สิงห์สุวรรณ (2557) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการก่อเกิด “สำนักท้องถิ่นนิยม” ของคนอีสาน พ.ศ.2475 ถึง พ.ศ.2500 พบว่า ปัจจัยที่ทำให้คนอีสานมีแนวคิดภูมิภาคนิยม มีอยู่ 3 ประการ คือ 1) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ตั้งแต่การปฏิรูปมณฑลเทศาภิบาลในสมัยรัชกาลที่ 5 การขยายตัวทางการค้าในภูมิภาคทำให้ชาวบ้านประกอบอาชีพค้าขาย บางส่วนได้เข้ารับราชการโดยผ่านระบบการศึกษาสมัยใหม่ ทำให้เกิดชนชั้นนำกลุ่มใหม่ที่มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น 2) การเมืองในระบอบประชาธิปไตยภายหลังปี 2475 ได้กระตุ้นให้คนอีสานเข้าไปมีส่วนร่วมใน “พื้นที่ทางการเมืองระดับชาติ” ดังจะเห็นได้จากการเคลื่อนไหวของกลุ่ม ส.ส.อีสานที่เรียกร้องให้รัฐบาลกลางพัฒนาท้องถิ่นของตน และ 3) การขยายตัวของความคิด “ชาตินิยม” อันเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐไทยและรัฐลาวในช่วงทศวรรษที่ 2480 ได้กระตุ้นให้คนอีสานให้ความสำคัญประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตน ด้วยปัจจัยเหล่านี้ ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมขึ้นในหมู่คนอีสาน ภายใต้ “สำนักท้องถิ่นนิยม”

กนิตพัฒน์ ชนะบุญ (2559) การต่อสู้ของชนชั้นนำไทย ปี พ.ศ.2549 – 2557 มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองไทยภายใต้บทบาทของกลุ่มชนชั้นนำไทย ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนชั้นนำไทย และแนวทางการแสวงหาและรักษาอำนาจทางการเมืองของกลุ่มชนชั้นนำไทยตั้งแต่รัฐประหารปี พ.ศ.2549 ถึงรัฐประหารปี พ.ศ.2557 ผลการวิจัย พบว่า ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 – 2557 ถือเป็นความขัดแย้งทางการเมืองที่นำไปสู่การต่อสู้

ทางการเมืองระหว่างกลุ่มชนชั้นนำต่าง ๆ ที่ประกอบด้วยกลุ่มทักษิณ กลุ่มประชาธิปัตย์ กลุ่มมวชน (กลุ่มพันธมิตรฯ กลุ่ม นปช. และกลุ่ม กปปส.) กลุ่มทุน กลุ่มข้าราชการทหาร ตำรวจระดับสูง กลุ่มปัญญาชน กลุ่มศิลปิน และเครือข่ายสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยความขัดแย้งทางการเมืองทำให้กลุ่มทักษิณ ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มมวชน นปช. กลุ่มทุนขนาดใหญ่ ปัญญาชนคนเดือนตุลาบางคน และข้าราชการทหารที่มีอิทธิพลทางการเมืองและเครือข่ายทักษิณ เพื่อต่อสู้กับกลุ่มพันธมิตรฯ รัฐบาล พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์, รัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และกลุ่ม กปปส. โดยแนวทางการต่อสู้ของกลุ่มทักษิณต่างใช้ทั้งการจัดตั้งมวชน นปช. สร้างวาทกรรม สัญลักษณ์ ปลุกระดมมวลชน ทั้งหมด จัดตั้งกองกำลังอาสา สร้างสื่อทีวี สื่อออนไลน์ และบทความเพื่อให้มีอิทธิพลต่อฝ่ายตรงกันข้าม หากแต่การต่อสู้ของกลุ่มทักษิณยังขาดความเป็นเอกภาพภายในกลุ่ม ทั้งนี้เพราะปัญหาความชอบธรรมทางการเมืองของตน โดยเฉพาะกลุ่ม นปช. ที่ยังขาดอุดมการณ์ทางการเมืองแต่มุ่งเป้าหมายทางการเมือง ขณะที่กลุ่มประชาธิปัตย์ เป็นกลุ่มที่เป็นคู่แข่งชั้นและขัดแย้งทางการเมืองกับกลุ่มทักษิณ และเป็นคู่ต่อสู้ทางการเมืองกับกลุ่ม นปช. โดยได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มทุน กลุ่มข้าราชการทหาร ตำรวจระดับสูง ปัญญาชนบางคน ซึ่งแนวทางการต่อสู้ของกลุ่มประชาธิปัตย์ ยังคงเน้นการใช้อำนาจตามกฎหมายเพื่อป้องกัน มีแนวทางร่วมมือกับกลุ่มทหารและเครือข่ายสถาบันพระมหากษัตริย์ หากแต่ยังขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในกลุ่ม

ปฏิญญาพันธุ์ พจนะลาวัฒน์ (2560) เทศบาลกับแนวคิดเมืองของราษฎร หลังปฏิวัติสยาม 2475 พบว่า รัฐบาลระบอบใหม่ได้มีบทบาทอย่างมากในการวางโครงสร้างเมืองสมัยใหม่ผ่านกลไกการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เรียกว่าเทศบาล อันเป็นการกระจายอำนาจ และทำให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของประชาธิปไตยใกล้ตัวสำหรับประชาชน อันเป็นภารกิจต่อเนื่องมาจากการเปลี่ยนระบอบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น ก่อนที่จะเกิดกฎหมายผังเมืองและชนบทอีกทศวรรษต่อมา

ชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ และสมศักดิ์ สามัคคีธรรม (2562) วิเคราะห์ขบวนการนักศึกษาไทยในช่วงความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ.2549 – 2557 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับบทบาทของขบวนการนักศึกษาไทยในช่วงความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ.2549 – 2557 โดยใช้เครื่องมือการวิจัยเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ขบวนการนักศึกษาไทยมีการปรับตัวเกิดจาก (1) การปรับภูมิทัศน์ทางการเมืองของภาคประชาชนในห้วงความขัดแย้งทางการเมือง (2) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร (3) อิทธิพลทางความคิดของนักวิชาการปัญญาชนที่มีต่อขบวนการนักศึกษา และ (4) การเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ซึ่งได้ทำให้องค์กรนักศึกษาที่เป็นทางการมีบทบาทลดลง ส่วนกลุ่มอิสระและเครือข่ายไม่เป็นทางการมี

บทบาทเพิ่มขึ้น ประเด็นการเคลื่อนไหวมีความหลากหลายและให้ความสำคัญกับประเด็นเชิงอัตลักษณ์มากขึ้น นอกจากนี้ รูปแบบการระดมทรัพยากรยังเปลี่ยนมาเน้นการระดมทรัพยากรบุคคลในเชิงคุณภาพและระดมทุนจากสาธารณชน ส่วนด้านยุทธวิธีจะเป็นการเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการคัดเลือกประเด็น และความคิดสร้างสรรค์ในการสื่อความหมายเพื่อจุดประเด็นให้สังคมนำไปต่อยอดทางความคิดต่อไป

ประวิทย์ สายสงวนวงศ์ (2562) พัฒนาการของการตื่นตัวทางการเมืองของชาวอีสาน พ.ศ.2433-2489 พบว่า การบูรณาการรัฐตั้งแต่ทศวรรษ 2430 เป็นต้นไป อันประกอบไปด้วย การบูรณาการเชิงอำนาจ การบูรณาการเชิงพื้นที่ และการบูรณาการเชิงความคิด ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของภาคอีสาน รวมถึงผลักดันให้ชาวอีสานมีแนวโน้มเกิดปฏิสัมพันธ์กับรัฐไทยมากขึ้น การเข้าถึงโอกาสและการปรับตัวทางเศรษฐกิจ การศึกษาและการปรับตัวสู่ระบบราชการ เป็นปัจจัยที่ส่งผลสืบเนื่องต่อการแสดงความรู้สึกรักคิดและการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่แตกต่างกันระหว่างพลังทางสังคมใหม่กับชาวบ้านในชนบท หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 “กลุ่มพลังทางสังคมใหม่” ซึ่งมีพื้นฐานมาจากกลุ่มอำนาจท้องถิ่นและพ่อค้าสามารถปรับตัวต่อระบบหรือโครงสร้างของรัฐได้ดี คนกลุ่มนี้มีแนวโน้มตอบสนองเชิงบวกต่อระบอบรัฐธรรมนูญ โดยมี “สำนึกพลเมือง” ของรัฐไทยเป็นแรงผลักดันการแสดงออกทางการเมืองของพวกเขา ด้วยการตั้งข้อสังเกตและเสนอแนวทางแก้ไขต่อปัญหาและสภาพการณ์ต่างๆ ของภาคอีสานและประเทศชาติ การเคลื่อนไหวเพื่อพิทักษ์ระบอบรัฐธรรมนูญ การสร้างสรรค์ผลงานหนังสือและสารคดีการเมือง รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเมืองระดับชาติ ขณะที่ชาวบ้านในชนบทยังขาดศักยภาพในการปรับตัว และมีแนวโน้มที่อยู่ภายนอกอิทธิพลของระบบหรือโครงสร้างที่รัฐสถาปนาขึ้น การแสดงออกทางการเมืองของชาวบ้านจึงเป็นเรื่องปัญหาทางเศรษฐกิจ การถูกกดขี่ข่มเหงจากข้าราชการท้องถิ่นและการปฏิเสธอิทธิพลจากภายนอก โดยมี “พลังท้องถิ่น” คือ ฮีตคอง วิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนาแบบชาวบ้านเป็นแรงผลักดันให้ชาวบ้านบางส่วนเคลื่อนไหวต่อต้านอำนาจรัฐไทยในลักษณะขบวนการผู้มีบุญ ต่อมาเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 (ทศวรรษ 2480) ทั้งสองฝ่ายมีแนวโน้มประสานร่วมมือกันมากขึ้นภายใต้ภารกิจกู้ชาติของขบวนการเสรีไทย ซึ่งกลายเป็นพลังการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่สำคัญและเป็นรากฐานให้กับการเคลื่อนไหวทางการเมืองระดับมวลชนของภาคอีสานต่อมาในยุคสงครามเย็น

ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว (2562) โครงการพระราชรัฐ: นโยบายเชิงประชานิยมภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับการสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อศึกษาความหมายของประชานิยมและแนวทางการดำเนินนโยบายในประเทศไทย แนวทางการบูรณาการโครงการพระราชรัฐผ่านกระบวนการต่าง ๆ โดยผนวกเข้ากับแผนยุทธศาสตร์ชาติตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตลอดจนปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยภายใต้นโยบายเชิงประชานิยม ผลการศึกษาพบว่า แนวทาง “ประชานิยมดั้งเดิม” ของรัฐบาลยุคที่ผ่านมาในอดีต ซึ่งเปลี่ยนชื่อนโยบายจนกลายเป็น “โครงการพระราชรัฐ” ภายใต้การวางแผนแนวทางการดำเนินนโยบายและการสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในนาม “พรรคพลังประชารัฐ” ภายหลังจากเลือกตั้ง ในปี พ.ศ.2562 นั้น สามารถวิเคราะห์และสรุปเหตุผลสำคัญของการดำเนิน “นโยบายเชิงประชานิยม” ภายใต้อำนาจ “โครงการพระราชรัฐ” ออกมาได้ 5 ประการ ดังนี้ 1) การสร้างความชอบธรรมเชิงนโยบายและฐานความนิยมทางการเมือง 2) การสร้างกลไกการสืบทอดอำนาจผ่านรัฐธรรมนูญโดยการยึดโยงนโยบายเชิงประชานิยมผนวกเข้ากับแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี 3) การสานต่อนโยบายประชารัฐเดิมของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) 4) การแสดงรูปแบบอัตลักษณ์เชิงนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม 5) การบ่งชี้อุดมการณ์ให้สอดคล้องกับบริบทของการแข่งขันทางการเมือง

สุนทร ธนศิลป์พิชิต (2563) แบบแผนกระบวนการสร้างอำนาจทางการเมืองภาคประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า แบบแผนกระบวนการสร้างอำนาจทางการเมืองภาคประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดขึ้นจากการต่อสู้หรือเรียกร้องของประชาชนจำนวนมากต่อรัฐบาล เพื่อให้ตนเองมีอำนาจทางการเมืองที่จะสามารถทำตนเองให้ได้รับประโยชน์จากการเมืองหรือการกำหนดนโยบายของรัฐบาลได้อย่างถูกต้อง การที่จะสร้างอำนาจทางการเมืองให้ภาคประชาชนเกิดความเข้มแข็งมากขึ้นนั้น ภาคประชาชนต้องรวมกลุ่มทางสังคม ที่สำคัญ คือ การพัฒนาไปสู่การจัดตั้งเป็นองค์กรและการเคลื่อนไหว ประกอบด้วย 1) หน่วยพื้นฐานของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม 2) กลุ่มที่มีภูมิลำเนาที่เป็นทางการเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายการเป็นสมาชิก 3) กลุ่มหรือองค์กรที่ประสานงานร่วมมือกันในลักษณะชั่วคราว หรือถาวร 4) โครงสร้างสนับสนุนช่วยเหลือ 5) พื้นที่สาธารณะที่ช่วยสนับสนุนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม 6) สภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม นอกจากนี้ในการสร้างองค์กรขบวนการที่เกิดความเข้มแข็ง พบว่า จะต้องมีการเชื่อมต่อกันระหว่างองค์กร ซึ่งการเมืองภาคประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีการเชื่อมต่อกันระหว่างองค์กร จากองค์กรระดับกลุ่ม เป็นองค์กรระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับ

จังหวัด ระดับประเทศ เพื่อแสดงพลังต่อรัฐส่วนกลาง การเชื่อมตอดังกล่าว พบว่า มีการเชื่อมต่อกันสามระดับ กล่าวคือ 1) ความสัมพันธ์แบบการเชื่อมต่อในระดับความแข็งแกร่งอย่างต่ำ 2) ความสัมพันธ์แบบการเชื่อมต่อในระดับความแข็งแกร่งอย่างกลาง 3) ความสัมพันธ์แบบการเชื่อมต่อในระดับความแข็งแกร่งอย่างมาก สรุปได้ว่า กระบวนการทั้งหมดดังกล่าวนำไปสู่รูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน กล่าวคือ (1) การเคลื่อนไหวร้องทุกข์หรือเรียกร้องให้รัฐเข้ามาแก้ไขปัญหาที่ไม่ได้รับการเหลียวแล (2) การเคลื่อนไหวที่มุ่งตรวจสอบกระบวนการใช้อำนาจอรัฐ (3) การประท้วงอำนาจอรัฐ และเรียกร้องการถ่ายโอนอำนาจที่รัฐเคยมีมาเป็นของประชาชน (4) การร่วมมือเชิงวิพากษ์กับรัฐ หรือความผูกพันในเชิงสร้างสรรค์เพื่อเปียดแย้งพื้นที่ในกระบวนการใช้อำนาจมาเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งนำไปสู่กระบวนการสร้างอำนาจทางการเมืองภาคประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ความเข้มแข็งมากขึ้น

กัญย์ ชโลธรรังษี (2564: ออนไลน์) การตอบสนองของปัญญาชนอีสานต่อการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย พ.ศ.2475-2500 พบว่า ความสนใจทางการเมืองของปัญญาชนอีสาน มีตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 เห็นได้จากการแสดงออกของกลุ่มข้าราชการท้องถิ่น พระสงฆ์ และราษฎรทั่วไป ซึ่งมีทั้งในเชิงสนับสนุนและต่อต้านต่อรัฐ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ผ่านทางข้อเขียน การเทศนา และการกบฏ ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ความสนใจนั้นก็ยิ่งเด่นชัดขึ้น ปัญญาชนอีสานตอบสนองต่อระบอบประชาธิปไตยใน 2 แนวทาง คือ 1.การสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย ด้วยการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบใหม่และการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเมืองระบอบรัฐธรรมนูญผ่านการเลือกตั้ง 2.การต่อต้านระบอบประชาธิปไตย ในกรณีกบฏบวรเดชและกบฏผู้มิบุญ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ปัญญาชนอีสานได้เข้าไปมีส่วนร่วมในขบวนการเสรีไทยต่อต้านรัฐบาล หลังจากนั้นปัญญาชนเหล่านี้ได้มีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งพรรคการเมืองทั้งใน แนวทางอนุรักษนิยมและสังคมนิยมเพื่อเคลื่อนไหวในระบบรัฐสภา และมีบทบาทเด่นชัดในการแสดงความคิดเห็นและเคลื่อนไหวนอกระบบรัฐสภา ปัญญาชนกลุ่มต่อต้านรัฐบาลและมีแนวคิดสังคมนิยมหลายคนถูกปราบปรามเป็นผลให้ต้องลดบทบาทลงในที่สุด

ประภาพร สีหา (2564 : ออนไลน์) ความขัดแย้งทางการเมืองกับรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2557 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิกฤตการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองไทยที่เป็นเหตุในการทำรัฐประหาร เพื่อศึกษาการอ้างความชอบธรรมในการทำรัฐประหาร และเพื่อศึกษาบทบาทของทหารในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมือง วิธีการศึกษาเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากกา

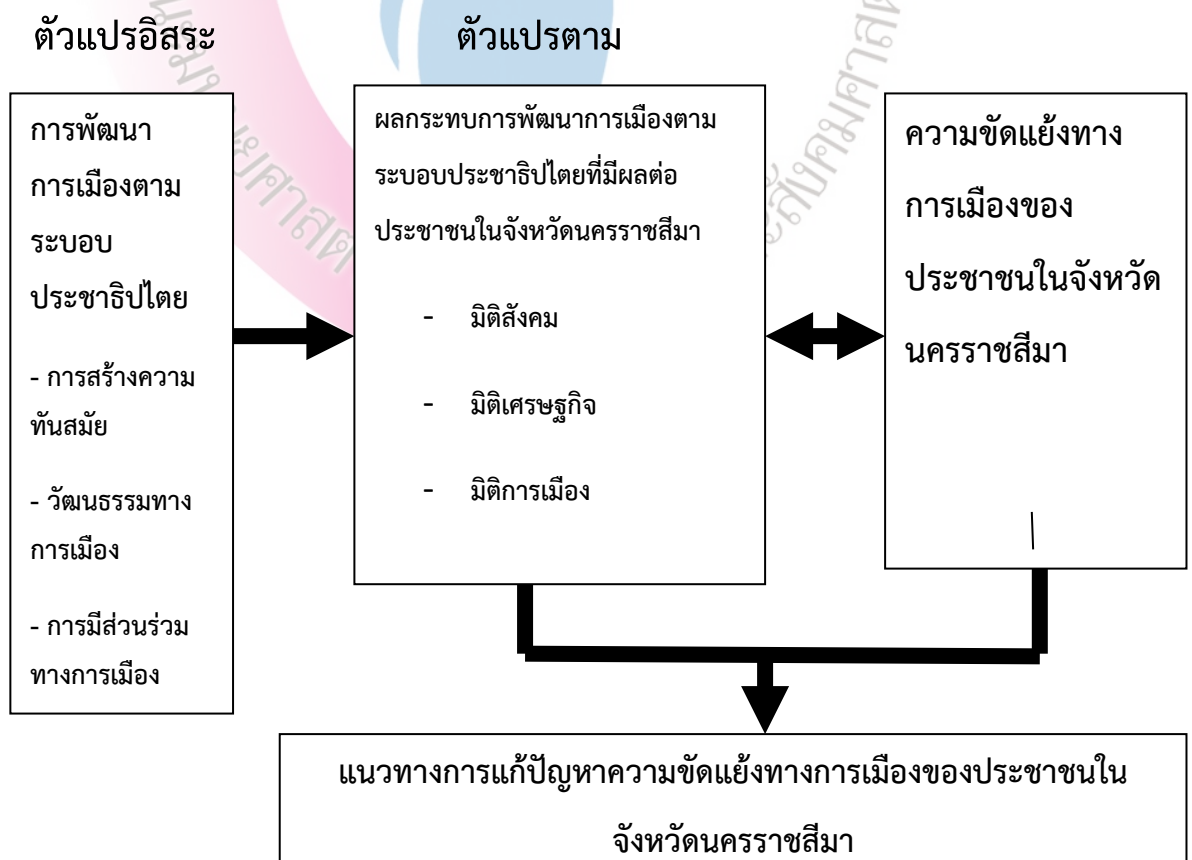
วิเคราะห์ เอกสาร รายงาน งานวิจัยต่าง ๆ หนังสือ หนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิกฤตการณ์ทางการเมืองในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ.2553 จนรวมไปถึงเหตุการณ์รัฐประหาร ปี พ.ศ.2557 และใช้วิธีการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่า เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากการที่รัฐบาลพยายามเสนอร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมที่ทำให้หลายฝ่ายไม่เห็นด้วยจึงเป็นเหตุให้มีการชุมนุมประท้วงกดดันรัฐบาลจนนำไปสู่ความวุ่นวาย รุนแรงทางสังคมจนในที่สุดทหารก็ออกมาทำรัฐประหาร โดยทหารใช้เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองมาอ้างความชอบธรรมในการทำรัฐประหาร ประกอบกับทางรัฐบาลขาดความชอบธรรมทางการเมืองจึงส่งผลให้การทำรัฐประหารเกิดความชอบธรรมมากขึ้น นอกจากนี้บทบาทของทหารในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองได้ปรับเปลี่ยนไปตามเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น โดยที่ทหารอาศัยเหตุการณ์และบริบทที่เกิดขึ้นในสังคมปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจนสามารถก้าวเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองด้วยการทำรัฐประหารได้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การบูรณาการของประเทศไทย ตั้งแต่ทศวรรษ 2430 เป็นต้นไป อันประกอบไปด้วย การบูรณาการเชิงอำนาจ การบูรณาการเชิงพื้นที่ และการบูรณาการเชิงความคิด ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของภาคอีสาน รวมถึงผลักดันให้ชาวอีสานมีแนวโน้มเกิดปฏิสัมพันธ์กับรัฐไทยมากขึ้น หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 “กลุ่มพลังทางสังคมใหม่” ซึ่งมีพื้นฐานมาจากกลุ่มอำนาจท้องถิ่นและพ่อค้าสามารถปรับตัวต่อระบบหรือโครงสร้างของรัฐได้ดี คนกลุ่มนี้มีแนวโน้มตอบสนองเชิงบวกต่อระบอบรัฐธรรมนูญ เห็นได้จากการแสดงออกของกลุ่มข้าราชการท้องถิ่น พระสงฆ์ และราษฎรทั่วไป ซึ่งมีทั้งในเชิงสนับสนุนและต่อต้านต่อรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ผ่านทางข้อเขียน การเทศนา และการกบฏ ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ความสนใจนั้นก็ยิ่งเด่นชัดขึ้น ปัญญาชนอีสานตอบสนองต่อระบอบประชาธิปไตยใน 2 แนวทาง คือ 1.การสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย ด้วยการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบใหม่และการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเมืองระบอบรัฐธรรมนูญผ่านการเลือกตั้ง 2.การต่อต้านระบอบประชาธิปไตย ในกรณีกบฏบวรเดชและกบฏผู้มิบุญ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ปัญญาชนอีสานได้เข้าไปมีส่วนร่วมในขบวนการเสรีไทยต่อต้านรัฐบาล แบบแผนกระบวนการสร้างอำนาจทางการเมืองภาคประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดขึ้นจากการต่อสู้หรือเรียกร้องของประชาชนจำนวนมากต่อรัฐบาล เพื่อให้ตนเองมีอำนาจทางการเมืองที่จะสามารถทำตนเองให้ได้รับประโยชน์จากการเมือง หรือการกำหนดนโยบายของรัฐบาลได้อย่างถูกต้อง ปัจจัยที่ทำให้คนอีสานมี

แนวคิดภูมิภาคนิยม มีอยู่ 3 ประการ คือ 1) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ตั้งแต่การปฏิรูปมณฑลเทศาภิบาลในสมัยรัชกาลที่ 5 การขยายตัวทางการค้าในภูมิภาคทำให้ชาวบ้านประกอบอาชีพค้าขาย บางส่วนได้เข้ารับราชการโดยผ่านระบบการศึกษาสมัยใหม่ ทำให้เกิดชนชั้นนำกลุ่มใหม่ที่มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น 2) การเมืองในระบอบประชาธิปไตยภายหลังปี 2475 ได้กระตุ้นให้คนอีสานเข้าไปมีส่วนร่วมใน “พื้นที่ทางการเมืองระดับชาติ” ดังจะเห็นได้จากการเคลื่อนไหวของกลุ่ม ส.ส.อีสานที่เรียกร้องให้รัฐบาลกลางพัฒนาท้องถิ่นของตน และ 3) การขยายตัวของความคิด “ชาตินิยม” อันเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐไทยและรัฐลาวในช่วงทศวรรษที่ 2480 ได้กระตุ้นให้คนอีสานให้ความสำคัญประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตน รัฐบาลระบอบใหม่ได้มีบทบาทอย่างมากในการวางโครงสร้างเมืองสมัยใหม่ผ่านกลไกการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เรียกว่าเทศบาล อันเป็นการกระจายอำนาจ และทำให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของประชาธิปไตยใกล้ตัวสำหรับประชาชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยสามารถพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง ผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา นั้น โดยภาพรวมของการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัย (Methodology) ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัย (Methodology) โดยเป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) อันประกอบไปด้วย

การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research)

สำหรับการนำเสนอระเบียบวิธีการวิจัย (Methodology) นั้น ในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของระเบียบวิธีวิจัย ตลอดจนเหตุผลประกอบของการนำระเบียบวิธีวิจัย มาใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ อันมีสาระสำคัญ โดยสรุปดังต่อไปนี้

วิธีการวิจัย

วิธีการวิจัยผู้วิจัยจะใช้วิธีการต่างๆ ดังนี้

1) การศึกษาเอกสาร (Documentary research) จะใช้เอกสารขั้นต้นและขั้นรอง ดังนี้

1.1 เอกสารขั้นต้น (Primary document) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่สำคัญ เช่น หนังสือประวัติศาสตร์จังหวัดนครราชสีมา หนังสือพิมพ์ ข่าวจากสื่อออนไลน์ เป็นต้น

1.2 เอกสารขั้นรอง (Secondary document) เป็นข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วระดับหนึ่งและเพื่อช่วยให้วิเคราะห์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เอกสารขั้นรองเหล่านี้ที่สำคัญ เช่น บทความวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ นิตยสาร และแผ่นพับ เป็นต้น

โดยผู้วิจัยจะศึกษาค้นคว้า เก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยงานราชการ และสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานจังหวัดนครราชสีมา องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เทศบาลนครนครราชสีมา หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา รวมทั้งห้องสมุดของส่วนงานต่าง ๆ เช่น หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรง (Validity) และเชื่อถือได้ (Reliability) ผู้วิจัยจะใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Triangulation) ในการตรวจสอบข้อมูล (ชาย โปธิสิตา. 2562) โดยมีวิธีการดังนี้

1. ใช้นักวิจัยอื่นมาวิเคราะห์ข้อมูลเดียวกัน เพื่อเปรียบเทียบว่า ผลที่ได้จะยืนยันหรือแย้งกันอย่างไร หรือไม่
2. ใช้ข้อมูลจากแหล่งอื่นมาวิเคราะห์เรื่องเดียวกัน เพื่อดูว่าผลสรุปจะตรงกันหรือไม่
3. ใช้ข้อมูลเดียวกันแต่วิเคราะห์จากมุมมองทางทฤษฎีคนละอย่าง
4. ทำการศึกษาอีกอันหนึ่งต่างห่าในหัวข้อเดียวกัน แต่ใช้ข้อมูลต่างชนิดกัน (เช่น ใช้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกมาตรวจสอบผลจากข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร เป็นต้น) เพื่อดูว่าผลสรุปจะไปทิศทางเดียวกันหรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ จะเป็นการตีความข้อมูลในเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์เปรียบเทียบ ที่ได้จากการวิจัยเชิงเอกสาร โดยอาศัยแนวคิด จากทฤษฎีประวัติศาสตร์เปรียบเทียบ มาเป็นเครื่องมือในการช่วยวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จะใช้การวิเคราะห์แบบแบ่งช่วงทางประวัติศาสตร์ (Periodization) ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา
2. การวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และข้อที่ 3 จะใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) อันได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาตามปรากฏการณ์ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา และเพื่อวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

แผนการดำเนินงานตลอดแผนงานวิจัย จำแนกได้ดังนี้

1. การเตรียมข้อมูลในพื้นที่ 1 เดือน (ในเดือนเมษายน 2564)
2. การวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล 6 เดือน (ในเดือนเมษายน 2564 ถึงเดือนตุลาคม 2564)
3. การวิเคราะห์ข้อมูล 1 เดือน (ในเดือนพฤศจิกายน 2564)
4. การเขียนรายงานการวิจัย 1 เดือน (ในเดือนธันวาคม 2564)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา รูปแบบและวิธีการวิจัยของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึก ละเอียด เทียบตรง และเชื่อถือได้ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

วิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของจังหวัดนครราชสีมา ในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า “จังหวัดนครราชสีมา” มีชื่อเรียกสามัญเป็นที่ยอมรับกันแพร่หลายว่า “โคราช” และดูเหมือนว่าชื่อโคราชจะได้รับความนิยมใช้กันมากกว่านครราชสีมาเสียอีก เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น และเพราะเหตุใดชื่อเมืองนครราชสีมาจึงมีชื่อเรียกสามัญว่าโคราช ผู้วิจัยจึงขอแนะนำพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ในนิทานโบราณคดี เรื่อง ลานช้างที่ทรงวินิจฉัยชื่อเมืองนครราชสีมา มาอธิบายดังนี้ (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ. 2505 : 239-242)

“วินิจฉัยชื่อเมืองนครราชสีมา”

เมืองนครราชสีมา มีชื่อเป็น 2 ชื่อ แต่ก่อนมาคนทั้งหลายเรียกว่า “เมืองโคราช” ทั่วไปเรียกว่า “เมืองนครราชสีมา” แต่ในทางราชการ ถึงเดี๋ยวนี้ราษฎรยังเรียกกันว่า “เมืองโคราช” เป็นพื้น เหตุใดจึงมี 2 ชื่อเช่นนี้ ฉันทเคยค้นเค้าเงื่อนแต่เมื่อขึ้นไปเมืองนครราชสีมาครั้งแรก เวลานั้นรถไฟไปได้เพียงตำบลทับทิมในตงพระยาไฟต้องขี่ม้าต่อไป เมื่อฉันไปพักแรมที่บ้านสูงเนิน เข้าบอกว่าในอำเภอนั้นมีเมืองโบราณอยู่ 2 เมือง ฉันจึงให้พาไปดู เห็นเมืองย่อม ๆ ไม่สู้ใหญ่โตมากนัก แต่ก่อนปรากฏด้วยศิลาและมีของโบราณอย่างอื่น แสดงฝีมือว่าเป็นเมืองสร้างเมื่อครั้งสมัยขอมทั้ง 2 เมือง

เมืองหนึ่งตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายลำตะคอง อันเป็นลำธารมาแต่เขาใหญ่ น้ำไหลไปตกลำน้ํามูล อีกเมืองหนึ่งอยู่ทางฝั่งขวาลำตะคอง ไม่ห่างกันนัก เมืองทางฝั่งซ้ายเรียกชื่อว่า “เมืองเสมาร้าง” เมืองทางฝั่งขวาเรียกชื่อว่า “เมืองเก่า” สังเกตดูเครื่องหมายศาสนา ดูเหมือนผู้สร้างเมืองเสมาร้างจะถือศาสนาพราหมณ์ ผู้สร้างเมืองเสมาร้างจะถือว่าศาสนาพราหมณ์ ผู้สร้างเมืองเก่าจะนับถือพระพุทธศาสนา ฉะนั้นจำได้ว่ามีพระนอนศิลา ขนาดใหญ่อยู่ที่เมืองเก่าองค์หนึ่งครั้งไปถึงเมืองนครราชสีมา เห็นลักษณะเป็นเมืองฝีมือไทยสร้างเมื่อภายหลัง 2 เมืองที่กล่าวมาก่อน รู้ได้ด้วยป้อมปราการล้อมก่อด้วยอิฐและรื้อเอาแท่งศิลาจำหลักจากปราสาทหินครั้งขอม มาก่อแวมกับอิฐก็มีหลายแห่ง เมื่อได้เห็นทั้ง 3 เมืองตั้งว่ามา ฉันทิศวินิจฉัยว่า “เสมาร้าง” น่าจะมีก่อนเพื่อน เดิมเห็นจะเรียกว่า “เมืองเสมา” เมื่อตั้ง “เมืองเก่า” เพราะอันใดอันหนึ่ง ทั้งเมืองเสมาเป็นเมืองร้าง คำว่า “ร้าง” จึงติดอยู่กับเมืองเสมา เหตุใดจึงเรียกชื่ออีกเมืองหนึ่งว่า “เมืองเก่า” นั่นก็พอคิดได้ เพราะคำว่า “เก่า” เป็นคู่กับ “ใหม่” ต้องมีเมืองใหม่จึงมีเมืองเก่าแสดงว่าเมืองเดิมตั้งอยู่ที่ตำบลสูงเนิน ครั้งเมื่อสร้างเมืองนครราชสีมาเดี๋ยวนี้ขึ้นย้ายมาอยู่ที่เมืองใหม่แล้ว จึงเรียกเดิมว่า “เมืองเก่า” แต่เมื่อยังตั้งอยู่เมืองเก่า จะต้องเรียกชื่อเมืองนั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะเรียกว่า “เมืองเก่า” เมื่อยังไม่มี “เมืองใหม่” ไม่ได้ ข้อคิดนี้ฉันทิศคิดว่าเมื่อสร้าง “เมืองเก่า” ในสมัยขอม พวกพราหมณ์คงเอาชื่อเมือง “เมืองโคราฆะปุระ” ในมัชฌิมประเทศ อันอยู่ข้างใต้ไม่ห่างจากเมืองกบิลพัสดุ์ ที่พระพุทธองค์เสด็จประทับเมื่อยังเป็นพระโพธิสัตว์มาชานานอย่างเดียวกับชื่อเมืองอื่น ๆ ในอินเดีย มาชานานในประเทศนี้อีกหลายเมือง เช่น เมืองอยุธยาและเมืองลพบุรี เป็นต้น เมืองเก่านั้นเดิมคงเรียกว่าเมืองโคราฆะปุระ อันเป็นมูลของชื่อที่เรียกเพี้ยนมาว่าเมืองโคราฆะยังคิดเห็นต่อไปว่า ชื่อที่เรียกเมืองใหม่ว่า “เมืองนครราชสีมา” น่าจะเอาชื่อ “เมืองโคราฆะ” กับ “เมืองเสมา” มาผสมกันประดิษฐ์ “นครราชสีมา” ด้วย

ส่วนเมืองนครราชสีมา ฉันทิศพิจารณาดูลักษณะที่สร้างกับทั้งขนาดและแผนผังทั้งรูปป้อมปราการ ละเอียดเหมือนกับเมืองนครศรีธรรมราชมาก เห็นว่าจะสร้างในสมัยเดียวกันทั้งสองเมือง แต่จะสร้างในรัชกาลไหนในสมัยในกรุงศรีอยุธยา ฉันทิศคิดว่าได้เคยเห็นในหนังสือฝรั่งแต่งแต่โบราณเรื่องหนึ่งว่า ในสมัยพระนารายณ์มหาราชแต่เมื่อเขียนนิทานเรื่องนี้ถึงชื่อหนังสือนั้นไม่ออก จึงไม่กล้ายืนยันกล่าวได้โดยมีหลักฐาน แต่ว่าสร้างก่อน พ.ศ.2225 เพราะในเรื่องพงศาวดารมีว่า เมื่อสมเด็จพระนารายณ์สวรรคต พระเพทราชาชิงราชสมบัติ เมืองนครราชสีมากับเมืองนครศรีธรรมราชตั้งแข็งเมืองกองทัพในเมืองออกไปตีได้ด้วยยาก เพราะมีป้อมปราการทั้ง 2 เมือง

โคราฆมาจากไหน

โคราฆหรือนครราชสีมา เมืองเก่าแก่ของอีสานมีอายุมากถึง 1,000 ปี จากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีสะท้อนให้เห็นการก่อตัวของชุมชนโบราณ และการเคลื่อนที่ของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้น พื้นที่โคราฆในปัจจุบันทับซ้อนด้วยหลายวัฒนธรรมที่

เกิดจากการประทะประสานกัน อาทิเช่นวัฒนธรรมทวารวดี วัฒนธรรมขอม วัฒนธรรมลาว และวัฒนธรรมไทย โคราชจึงเป็นเมืองที่มีความหลากหลายมากในเชิงประวัติศาสตร์วัฒนธรรม คำว่า นครราช หมายถึงเมืองอันยิ่งใหญ่ ส่วนคำว่า สีมา กร่อนมาจากคำว่า เสมอ ซึ่งมีความหมายว่า อาณาเขต ราชอาณาจักร ขอบเขต หรือชั้นทสีมา มีความหมายโดยรวมว่า “เมืองใหญ่อันเป็นขอบชั้นทสีมาแห่งพระราชอาณาจักร” โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (สมเด็จพระยามหาราชานุภาพ. 2485 : 34-82)

ก่อน พ.ศ.2000 โคราชเคยเป็นเมืองที่มีประชากรมากในวัฒนธรรมขอม เมืองพิมาย เป็นเมืองหน้าด่านของขอมพระนคร จนกระทั่งเริ่มเสื่อมอำนาจในพุทธศตวรรษที่ 19 การผงาดขึ้นของอยุธยา ได้ทำให้เมืองในบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยาขยายอำนาจได้กว้างขวางขึ้น ชาติพันธุ์ดั้งเดิมในโคราชคือ กลุ่มชาวพื้นเมืองตระกูลมอญ-ขแมร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 22-23 พระนารายณ์กษัตริย์อยุธยา มีพระราชบัญชาให้นายช่างวิศวกรฝรั่งเศสคุมการก่อสร้างเมืองป้อมปราการขนาดใหญ่ทางทิศตะวันออกของเมืองละโว้โบราณ ซึ่งพระองค์ได้แปรพระราชฐานจากพระราชวังหลวงอยุธยา มาประทับที่พระนารายณ์ราชนิเวศน์ เมืองลพบุรี หลักฐานของชาวฝรั่งเศสในสมัยพระนารายณ์ คือ มงซิเออร์ เดอร์ ลาร์ลูแบร์ เผยให้เห็นในแผนที่พระราชอาณาจักรอยุธยาว่าหนึ่งในนั้นมีเมือง “โคราช” ปรากฏอยู่ด้วย

เมืองโบราณสำคัญในนครราชสีมาคือ เมืองพิมาย อยู่บริเวณลุ่มน้ำมูล และเมืองเสมอ อยู่ในบริเวณลุ่มน้ำลำตะคอง ในการก่อสร้างเมืองใหม่ของอยุธยา พระนารายณ์โปรดให้สร้างเมืองมีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยม รูปกอลงชัวยเกรี กว้างประมาณ 1,000 เมตร ความยาวประมาณ 1,700 เมตร มีพื้นที่ภายในประมาณ 1,000 ไร่ และมีคูเมืองกว้าง 20 เมตร ลึก 6 เมตร ล้อมรอบเมือง มีระบบถนนภายใน ตัดเป็นตารางหมากรุก และโปรดให้สร้างกำแพงเมืองด้วยศิลาแลงมีความสูง 6 เมตร ยาวรอบเมือง 5,200 เมตร มีการประดับใบเสมาตามแนวกำแพงมากกว่า 4,000 ใบ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าพระองค์มีพระราชประสงค์ให้สร้างเมืองเพื่อเป็นฐานอำนาจของพระองค์และเพื่อป้องกันการรุกรานของขอมทางฝั่งตะวันออกด้วย

ทว่าการก่อสร้างเมืองได้ออกแบบใบเสมาให้มีรูปร่างตามแบบฝรั่ง และปรากฏว่า พระยามหาราช สังก์ เจ้าเมืองนครราชสีมาได้สั่งให้มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะของใบเสมาให้เป็นแบบไทย สร้างป้อมประจำกำแพงเมือง และตามมุมกำแพงมากถึง 15 ป้อม มีประตูเมืองกว้าง 3 เมตร ทั้งหมด 4 มุมเมือง ซึ่งประกอบไปด้วยประตูชุมพล, ประตูพลแสน, ประตูพลล้าน และประตูไชยณรงค์

หลังเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 พ.ศ.2310 เมืองนครราชสีมาเป็นฐานที่มั่นสำคัญของชุมชนชนชั้นนำอยุธยาที่ลี้ภัยสงครามจนกระทั่งพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ปราบปรามและรวมแผ่นดินอีกครั้งในปีเดียวกัน นครราชสีมาขึ้นตรงกับราชสำนักใหม่ระหว่าง พ.ศ.2310-2325 ในช่วงเวลานี้ โคราชดำรงฐานะเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญของราชสำนักธนบุรี มีหน้าที่ควบคุมความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย

ของหัวเมืองเขมรป่าดง ในช่วงเวลานี้โคราชทำหน้าที่ที่เสมือนกับเป็นตัวแทนการสื่อสารระหว่างชนชาวลาวที่อพยพมาตั้งรกรากในอีสานและขอสวามิภักดิ์กับพระเจ้ากรุงธนบุรี

ในช่วงสงครามปี พ.ศ.2318-2321 โคราชทำหน้าที่เป็นฐานการประชุมพลของกองทัพจากธนบุรีซึ่งต้องรวบรวมทัพและเสบียงอาหารเพื่อเดินทัพเข้าตีเมืองนางรอง เมืองจำปาศักดิ์ และนครเวียงจันทน์ ภายหลังจากสมัยรัชกาลที่ 1 ได้เกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ระหว่าง พ.ศ.2369-2371 ในช่วงเวลานี้โคราชบอบช้ำจากพิษสงคราม กำแพงเมือง บ้านเรือนราษฎร ถูกทำลายจนพินาศเนื่องจากเจ้าอนุวงศ์เดินทัพเข้ายึดเมืองและกวาดต้อนครัวลาวกลับเวียงจันทน์

ภายหลังการสร้างเมืองนครราชสีมาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ มีเจ้าเมืองปกครองดังต่อไปนี้ (กรมศิลปากร. 2497)

เจ้าพระยามราช สังกษ์ ผู้สำเร็จราชการเมืองนครราชสีมา สมัยอยุธยา

พระยากำแหงสงคราม

เจ้าพระยานครราชสีมา ปิ่น ณ ราชสีมา

พระยานครราชสีมา เทียง ณ ราชสีมา

เจ้าพระยานครราชสีมา ทองอินทร์ ณ ราชสีมา

พระพรหมบริรักษ์ สิงหเสนี

พระยากำแหงสงคราม เมฆ ณ ราชสีมา

พระยากำแหงสงคราม กาด สิงหเสนี

พระยากำแหงสงคราม จัน ณ ราชสีมา ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลนครราชสีมา

สมัยกรุงศรีอยุธยา

ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199-2231) โปรดให้สร้างเมืองสำคัญที่อยู่ชายแดน ให้มี ป้อม ปราการ จึงให้ย้ายเมืองที่ ตำบลโคราช อำเภอสองเนิน มาสร้างเมืองที่มีป้อมปราการและคูน้ำล้อมรอบขึ้นใหม่ ในที่ซึ่งอยู่ ในปัจจุบัน แล้วเอานามเมืองใหม่ทั้งสอง คือเมืองเสมากับเมืองโคราฆะปุระ มาผูกเป็นนามเมืองใหม่ เรียกว่าเมืองนครราชสีมา แต่คนทั่วไป เรียกว่า เมืองโคราช เมืองนี้กำแพงก่อด้วยอิฐ มีใบเสมาเรียงรายตลอด มีป้อมกำแพงเมือง 15 ป้อม 4 ประตู สร้างด้วยศิลาแลง มีชื่อดังต่อไปนี้

- ทางทิศเหนือ ชื่อประตูพลแสน นัยหนึ่งเรียก "ประตูน้ำ"
- ทางทิศใต้ ชื่อประตูชัยณรงค์ นัยหนึ่งเรียก "ประตูผี"
- ทางทิศตะวันออก ชื่อ "ประตูพลล้าน" นัยหนึ่งเรียกประตูตะวันออก
- ทางทิศตะวันตก ชื่อ "ประตูชุมพล"

ประตูเมืองทั้ง 4 แห่งนี้มีหอรักษาการอยู่ข้างบนทำเป็นรูปเรือ(คฤห)หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา มีข้อฟ้าใบระกาเหมือนกันทุกแห่ง แต่ปัจจุบันคงเหลือรักษาไว้เป็นแบบอย่างแห่งเดียวเท่านั้น คือประตูชุมพล ซึ่งกรมศิลปากรได้ขึ้นบัญชีสงวนรักษาไว้เป็นโบราณสถานเมื่อ พ.ศ. 2480 นอกนั้นทั้งประตูและกำแพงเมืองได้ถูกรื้อสูญหมดแล้วในหนังสือเที่ยวตามทางรถไฟพระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรง-ราชานุภาพ เล่าถึงตำนานเมืองว่า ในทำเนียบครั้งแผ่นดิน สมเด็จพระนารายณ์ เมืองนครราชสีมา มีเมืองขึ้น 14 เมือง คือ

เมืองนครจันทิก

เมืองชัยภูมิ

เมืองพิมาย

เมืองนางรอง

เมืองบำเหน็จณรงค์

เมืองจตุรัส

เมืองเกษตรสมบูรณ์

เมืองภูเขียว

เมืองชนบท

เมืองพุทไธสง

เมืองประโคนชัย

เมืองรัตนบุรี

เมืองปักธงชัย

เมื่อสร้างเมืองใหม่ในครั้งนั้น สมเด็จพระนารายณ์ทรงเลือกสรรข้าราชการที่เป็นคนสำคัญ ออกไปครอง ปรากฏว่าโปรดให้พระยายมราช (สังข์) ไปครองเมืองนครราชสีมา พร้อมกับโปรดให้พระยารามเดโช ไปครองเมืองนครศรีธรรมราช ส่วนเมืองอื่นหาปรากฏนามผู้ไปครองเมืองไม่ ครั้นสมเด็จพระนารายณ์ สวรรคต เมื่อ พ.ศ. 2231 พระเพทราชาได้ราชสมบัติ พระยายมราชและพระยารามเดโช ไม่ยอมเป็นข้าพระเพทราชาต่างตั้งแข็งเมืองนครราชสีมาและเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นด้วยกัน กองทัพกรุงศรีอยุธยาจึงยกขึ้นไปทางดงพระยาไฟ พระยายมราชต่อสู้รักษาเมืองนครราชสีมา อยู่ได้พักหนึ่ง แต่ลี้ภัยลี้ภัยต้องหนีไปอยู่กับพระยารามเดโช ณ เมืองนครศรีธรรมราช ครั้นกองทัพกรุงฯ ลงไปตีเมืองนครราชสีมาได้ในครั้งพระยายมราช (สังข์) ตั้งแข็งเมืองนั้น คงกวาดต้อนผู้คนและเก็บเครื่องศัตราวุธ ซึ่งมีไว้สำหรับรักษา เมื่อนำมาเสียโดยมาก โดยหวังจะมีให้มีผู้คิดแข็งเมืองได้อีก

ต่อมาในรัชกาลนั่นเอง มีลาวชาวหัวเมืองตะวันออกคนหนึ่ง ชื่อบุญกวาง ตั้งตัวเป็นผู้วิเศษกับพรรคพวกเพียง 23 คน กล้าเข้ามาถึงเมืองนครราชสีมา พักอยู่ที่ศาลาแห่งหนึ่งนอกเมือง แล้วให้พระ

ยานครราชสีมามาคนใหม่ออกไป พระยานครราชสีมาซึ่งข้างออกไป (เดิมเห็นจะตั้งใจออกไปจับ) ครั้นถูก
 อ้ายบุญกว้างขู่ พระยานครราชสีมากลับครั้นคร้าม (คงเป็นเพราะพวกไพร่พลพากันเชื่อวิชาอ้ายบุญ
 กว้าง) เห็นหนีไม่พ้นต้องยอมเป็นพรรคพวกอ้ายบุญกว้าง แล้วลวงให้ยก ลงมาตั้งช่องสุ่มผู้คนที่เมือง
 ลพบุรี พระยานครราชสีมาเป็นไส้ศึกอยู่จนกองทัพกรุง ฯ ยกขึ้นไปถึง จึงจับตัวอ้ายบุญกว้างกับพรรค
 พวกได้ เห็นจะเป็นเพราะที่เกิดเหตุคราวนี้ ประกอบกับที่การรบในกรุง ฯ เป็นปกติสิ้นเสี้ยนหนามแล้ว
 จึงกลับตั้งกำลังทหารขึ้นที่เมืองนครราชสีมา ตั้งแต่ก่อน ต่อมาปรากฏในหนังสือพระราชพงศาวดารว่า
 เจ้าเมืองหลวงพระบางยกกองทัพมาตีเมืองเวียงจันทน์ เมืองเวียงจันทน์ขอให้กรุงศรีอยุธยาช่วย จึง
 โปรดให้พระยา สระบุรีเป็นนายทัพหน้า ให้พระยานครราชสีมา (ซึ่งเข้าใจว่าตั้งใหม่อีก 1 คน) เป็นแม่
 ทัพใหญ่ ยกขึ้นไปช่วยเมืองเวียงจันทน์ กองทัพยกขึ้นไปถึง พวกเมืองหลวงพระบางก็ยำเกรง เลิกทัพ
 กลับไป หาต้องรบพุ่งไม่ แต่นี้ไปก็ไม่ปรากฏเรื่องเมืองนครราชสีมาในหนังสือพระราชพงศาวดาร จน
 แผ่นดินสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ เมื่อพม่ามาตีกรุงศรีอยุธยาครั้งหลัง ปรากฏว่าเกณฑ์ของ
 กองทัพเมืองนครราชสีมาลงมาช่วยป้องกันรักษากรุง ฯ เดิมให้ตั้งค่ายอยู่ที่วัดเจติยไฉนข้างใต้เพนียด
 แล้วให้พระยารัตนาธิเบศร์ คุมลงมารักษาเมืองธนบุรี ครั้นกองทัพพม่ายกมาจากเมืองสมุทรสงคราม
 เมื่อเดือน 10 ปีระกา พ.ศ. 2308 พระยารัตนาธิเบศร์หนีกลับไปกรุง ฯ พวกกองทัพเมือง
 นครราชสีมาเห็นนายทัพไม่ต่อสู้เข้าศึก ก็พากันกลับไปบ้านเมืองหาได้รับพุ่งกับพม่าไม่ ต่อมาเมื่อพม่า
 กำลังตั้งล้อมพระนครศรีอยุธยา ในปีจอ พ.ศ. 2309 มีเรื่องราวเกี่ยวกับเมืองนครราชสีมาอีกตอนหนึ่ง
 เหตุด้วยกรมหมื่นเทพพิพิธ ซึ่งเป็นโทษ ต้องเนรเทศไปอยู่ ณ เมืองจันทบุรี ชักชวนพวกชาวเมือง
 ชายทะเลทางตะวันออกยกเป็นกองทัพมาหวังจะมารบพม่าแก่กรุงศรีอยุธยา กรมหมื่นเทพพิพิธมาถึง
 เมืองปราจีนบุรี ให้กองทัพหน้ามาตั้งปากน้ำโยธกา แขวงจังหวัดนครนายก พม่ายกไปตีกองทัพหน้า
 แตก กรมหมื่นเทพพิพิธ เห็นจะสู้พม่า ไม่ได้ ก็เลยขึ้นไปทางแขวงเมืองนครราชสีมา ไปตั้งที่ด่านโคก
 พระยาพิบูลสงคราม ผู้ว่าราชการเมืองนครนายก กับหลวงนรินทร์ (ซึ่งได้เข้าเป็นพวกกรมหมื่น เทพ
 พิพิธ) ไปตั้งอยู่ที่เมืองนครจันทน์อีกพวกหนึ่ง กรมหมื่นเทพพิพิธคิดจะชักชวนพระยานครราชสีมาให้
 เกณฑ์กองทัพลงมารบพม่า แต่พระยานครราชสีมาคนนั้น เป็นอริอยู่กับพระพิบูลสงคราม ผู้ว่าราชการ
 เมืองนครนายก แต่งคนร้ายให้มาลอบฆ่าพระพิบูลสงครามกับหลวงนรินทร์เสีย กรมหมื่นเทพพิพิธจึง
 ให้ลอบไปฆ่าพระยา นครราชสีมาเสียบ้าง แล้วเข้าไปตั้งอยู่ในเมืองนครราชสีมา ขณะนั้นหลวงแพ่ง
 น้องพระยานครราชสีมาหนีไปอยู่เมืองพิมายไปเกณฑ์คนยกกองทัพมา จับกรมหมื่น เทพพิพิธไปคุมตัว
 ไว้ที่เมืองพิมายครั้งกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าเข้าศึก เมื่อวันอังคารขึ้น 9 ค่ำ เดือน 5 ปีกุน พ.ศ. 2310
 สันราชวงศ์ที่จะครองพระราชอาณาจักรบ้านเมืองเกิดเป็นจลาจล ผู้มีกำลังฝีมือหวังจะเป็นใหญ่ใน
 แผ่นดินไทยต่อไป ก็คิดตั้งเป็นเจ้ามีรวมด้วยกัน 5 ก๊ก คือ

1. สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ครั้นยังเป็นพระยาวชิรปราการ เจ้าเมืองกำแพงเพชร ลงไป
 ตั้งตัวเป็นใหญ่อยู่ที่เมืองจันทบุรี มีหัวเมืองอยู่ในอำนาจ ตั้งแต่ชายแดนกรุงกัมพูชาขึ้นมาจนถึงเมือง

ชลบุรี และต่อมาถึงข้างขึ้นเดือน 12 ปีกุน พ.ศ. 2310 ได้ยกกองทัพขึ้นมาโจมตีทหารพม่าซึ่งรักษาอยู่ที่เมืองธนบุรี กับค่ายโพธิ์สามต้นที่พระนครศรีอยุธยา พม่าพ่ายแพ้จนหมดสิ้น แล้วปราบดาภิเษกเป็นกษัตริย์ ตั้งแต่งเมืองธนบุรีเป็นราชธานี

2.เจ้าพระยาพิชัยโลก (เรื่อง) ตั้งตัวเป็นใหญ่ที่เมืองพิชัยโลกมีอำนาจปกครองตั้งแต่เมืองพิชัยลงมาถึงเมืองนครสวรรค์

3.พระสังฆราชา (เรื่อน) อยู่ที่วัดพระฝาง เมืองสวางคบุรี (ปัจจุบันเป็นอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์) ตั้งตัวเป็นใหญ่ขึ้น ทั้งยังอยู่ในสมณเพศ เรียกกันว่าพระฝาง มีอำนาจปกครองหัวเมืองที่อยู่ข้างเหนือเมืองพิชัย และติดต่อกับแดนเมืองแพร่ เมืองน่าน เมืองหลวงพระบาง

4.พระปลัด (เข้าใจกันว่าชื่อหนู) ผู้รั้งเมืองนครศรีธรรมราช ตั้งตัวเป็นใหญ่ที่เมืองนครศรีธรรมราช เรียกกันว่า เจ้านคร มีอำนาจปกครองหัวเมือง ที่ติดต่อกับชายแดนมลายูขึ้นมาจนถึงเมืองชุมพร

5.กรมหมื่นเทพพิพิธ ซึ่งพระยาพิมายคุมไว้ที่เมืองพิมาย และยกขึ้นเป็นใหญ่ ณ เมืองนั้น เรียกว่าเจ้าพิมาย มีอำนาจปกครองตลอดอาณาเขตของ นครราชสีมา เช่น เมืองจันทัก ปักธงชัย บุรีรัมย์ พุทไธสง ชัยภูมิ และภูเขียว เป็นต้น

สมัยกรุงธนบุรี

เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าข้าศึกในวันอังคารขึ้น 9 ค่ำ ปีกุน พ.ศ. 2310 สิ้นพระราชวงศ์ที่จะปกครองพระราชอาณาจักร บ้านเมืองเกิดเป็นจลาจล ผู้มีกำลังฝีมือหวังจะเป็นใหญ่ในประเทศไทยต่อไปก็คิดตั้งตัวขึ้นเป็นเจ้า มีรวมด้วยกัน 5 ชุมนุม คือ ชุมนุมที่ 1 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ครั้งยังเป็นพระยาวชิรปราการ เจ้าเมืองกำแพงเพชร ลงไปตั้งตัวเป็นใหญ่อยู่ที่เมืองจันทบุรี มีหัวเมืองอยู่ในอำนาจตั้งแต่ชายแดนกรุงกัมพูชา ขึ้นมาจนถึงเมืองชลบุรี เมื่อถึงข้างขึ้น เดือน 12 ปีกุน พ.ศ. 2310 ได้ยกกองทัพเรือขึ้นมาโจมตีทหาร พม่า ซึ่งรักษาอยู่ที่เมืองธนบุรีกับค่ายโพธิ์สามต้นที่พระนครศรีอยุธยา พม่าพ่ายแพ้จนหมดสิ้น แล้วปราบดาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์ ตั้งเมืองธนบุรีเป็นราชธานี ชุมนุมที่ 2 เจ้าพระยาพิชัยโลก (เรื่อง) ตั้งตัวเป็นใหญ่ที่เมืองพิชัยโลก มีอำนาจปกครองตั้งแต่เมืองพิชัยลงมาจนถึงเมืองนครสวรรค์ ชุมนุมที่ 3 พระสังฆราชา (เรื่อน) อยู่ที่วัดพระฝางเมืองสวางคบุรี (ปัจจุบันเป็นอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์) ตั้งตัวเป็นใหญ่ขึ้นเรียกว่า เจ้าพระฝาง มีอำนาจปกครองหัวเมืองที่อยู่เหนือเมืองพิชัยและติดต่อกับแพร่ น่าน หลวงพระบาง ชุมนุมที่ 4 พระปลัด (เข้าใจกันว่าชื่อหนู) ผู้รั้งเมืองนครศรีธรรมราช ตั้งตัวเป็นใหญ่ที่เมืองนครศรีธรรมราชเรียกกันว่าเจ้านคร มีอำนาจปกครองหัวเมืองที่ติดต่อกับชายแดนมลายูขึ้นมาจนถึงเมืองชุมพร ชุมนุมที่ 5 กรมหมื่นเทพพิพิธ ซึ่งพระยาพิมายคุมไว้ที่เมืองพิมาย และยกขึ้นเป็นใหญ่ ณ ที่เมืองนั้น เรียกว่าเจ้าพิมาย มีอำนาจ

ปกครองตลอดอาณาเขตของ นครราชสีมา เช่น เมืองจันทิก ปักธงชัย บุรีรัมย์ พุทไธสง ชัยภูมิ และภูเขียว เป็นต้น

เมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมีชัยขับไล่พวกพม่าไปจากพระนครศรีอยุธยา และมาตั้งเมืองธนบุรีเป็นราชธานีเรียบร้อยแล้วก็ทรงเริ่มปราบปราม ชุมนุมอิสระทั้ง 4 ดั่งกล่าวมา โดยยกกองทัพไปตีเมืองพิษณุโลก เมื่อฤดูน้ำ ปีชวด พ.ศ. 2311 แต่ไปถูกอาวุธข้าศึกต้องล่าถอยกลับมา พอมาถึงฤดูแล้งในปีชวดนั้น ก็ยกกองทัพขึ้นไปตีเมืองนครราชสีมา กองทัพกรุงธนบุรีที่ยกไปครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กองทัพ กองทัพที่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเสด็จคุมไปเอง ยกขึ้นไปทางดงพระยาไฟ เข้าตีทางด้านตะวันตกทางหนึ่ง ให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อยังเป็นพระมหามนตรีคุมกองทัพขึ้นไปทางช่องเรือแตก (เข้าใจว่าช่องสระแกราช) เข้าตีทางด้านใต้ทางหนึ่ง ฝ่ายเจ้าพิมายให้เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน (คือพระพิมาย) เป็นแม่ทัพใหญ่ให้มองย่ำปลัดทัพพม่าที่หนีสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีไปจากพระนครศรีอยุธยาเป็นที่ปรึกษา คุมกองทัพมาต่อสู้รักษาเขตแดน ครั้งนั้นกำลังรีพลของเจ้าพิมายเห็นจะมีน้อยไม่พอรักษาป้อมปราการเอาเมืองนครราชสีมาเป็นที่มั่น จึงปรากฏว่ากองทัพเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์มาตั้งค่ายสกัดทาง อยู่ที่ด่านจอหอ ข้างเหนือเมืองนครราชสีมา แห่งหนึ่งแล้วให้บุตรซึ่งเป็นพี่พระยาวรวงศาธิราชคุมกองทัพมาตั้งค่ายสกัดทางอยู่ (เวลานี้คือ อำเภอโชคชัย) ข้างใต้เมืองนครราชสีมาอีกแห่งหนึ่ง กองทัพสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีตีได้ด่านจอหอ จับเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ได้ กองทัพพระมหามนตรีและพระราชวรินทร์ตีค่ายด่านกระโทกแตก พระยาวรวงศาธิราช หนีไปทางเมืองเขมรต่ำ กองทัพพระมหามนตรีกับพระราชวรินทร์ตามไปได้เมืองเสียมราฐอีกเมืองหนึ่ง เจ้าพิมายรู้ว่ากองทัพเสียที่กัลลหะหนี หมายถึงจะไปอาศัยเมืองเวียงจันทน์ แต่ขุนชนะกรมการเมืองนครราชสีมา ตามจับมาถวายสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ จึงทรงตั้งให้ขุนชนะเป็นพระยานครราชสีมา (ต้นสกุล กาญจนาคม) แต่นั่นก็ได้เมืองนครราชสีมาเป็นเมืองขึ้นกรุงธนบุรี แต่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ยังต้องทำการปราบปรามพวกที่ตั้งเป็นอิสระอื่น ๆ เมื่อปราบปรามได้หมดแล้วยังต้องรบกับพม่า

ต่อมาอีกหลายปีจึงมิได้จัดวางรูปการปกครองเมืองนครราชสีมาให้เป็นเชื่อนขันฑ์มั่งคั่ง เพราะเหตุนั้นเมื่อ พ.ศ. 2318 เวลากรุงธนบุรีกำลังติดพัน รบพุ่งกับพม่า คราวอะแซห่วยันก็มาตีเมืองเหนือ พระยานางรอง เจ้าเมืองนางรอง อันเป็นเมืองขึ้นของเมืองนครราชสีมา ไม่ชอบกับพระยานครราชสีมาแต่เดิม เห็นได้ที่จึงเอาเมืองไปขอขึ้นต่อเจ้าโอ ซึ่งครองเมืองจำปาศักดิ์เป็นอิสระอยู่ในสมัยนั้น ฝ่ายเจ้าโอคิดว่าไทยคงสู้พม่าไม่ได้ก็รับไว้ พระยานางรองก็ตั้งแข็งเมือง ไม่ยอมขึ้นต่อเมืองนครราชสีมา ครั้นพม่าถอยทัพไปแล้ว สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี จึงให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเมื่อยังดำรงพระยศเป็นพระยาจักรี เสด็จไปปราบปรามเมื่อ พ.ศ. 2319 เจ้าพระยาจักรียกกองทัพไปยังเมืองนครราชสีมา แล้วให้กองหน้าไปจับได้ตัวพระยานางรองมาชำระความ จึงทราบว่าเป็นเจ้าเมืองจำปาศักดิ์ กำลังเตรียมกองทัพ จึงบอกเข้ามายังกรุงธนบุรี จะขอไปตีเมืองจำปาศักดิ์ต่อไป

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจึงให้สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท เมื่อยังดำรงยศ เป็นเจ้าพระยาสุรสีห์ ยกกองทัพหนุนเข้าไปอีกทัพหนึ่ง เจ้าพระยาทั้งสองยกกองทัพไปได้เมืองนครจำปาศักดิ์และหัวเมืองทางฟากแม่น้ำโขงฝั่งซ้ายจนถึงเมืองอัตปือ ได้หัวเมืองทางริมแม่น้ำโขงข้างใต้ตลอดจนต่อแดนกรุงกัมพูชา ซึ่งเวลานั้นเป็นประเทศราชขึ้นต่อกรุงธนบุรีอยู่ ได้ไปเกลี้ยกล่อมหัวเมืองเขมรป่าดง คือเมืองตะลุง เมืองสุรินทร์ เมืองสังขะ เมืองชูนันท์ ก็ยอมสวามิภักดิ์ขึ้นต่อไทยทั้ง 3 เมือง ในครั้งนั้นราชอาณาจักรกรุงธนบุรีขยายต่อออกไปตลอดแผ่นดินสูงใน ตอนข้างฝ่ายใต้ เมืองนครราชสีมาได้ปกครองบังคับบัญชาเหล่าหัวเมืองที่ได้ใหม่ เมืองนครราชสีมาจึงเป็นเมืองสำคัญยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

อาณาจักรสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เริ่มตั้งแต่การย้ายเมืองหลวงจากฝั่งกรุงธนบุรี มายังกรุงเทพมหานคร ซึ่งตั้งอยู่ทางตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี เสด็จขึ้นครองราชสมบัติ เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ.2325 สำหรับเหตุการณ์สำคัญในเมืองโคราช ในสมัยรัตนโกสินทร์มีสาระสำคัญดังนี้ (จังหวัดนครราชสีมา. 2526)

รัชกาลที่ 1 ทรงจัดการปกครองหัวเมืองทางแผ่นดินสูงตอนริมแม่น้ำโขง เป็นประเทศราช 3 เมือง คือ เมืองเวียงจันทน์ เมืองนครพนม และเมืองนครจำปาศักดิ์ ให้เมืองนครราชสีมา ปกครองเมืองกรมการป่าดง และเมืองตอนที่ไมขึ้นต่อประเทศราช ทั้ง 3 และกำกับตรวจตราเมืองประเทศราชเหล่านั้นด้วย แล้วยกฐานะเมืองนครราชสีมาเป็นเมืองเอก ผู้สำเร็จราชการ มียศเป็นเจ้าพระยา เจ้าพระยาเมืองนครราชสีมาคนแรกชื่อเดิมคือ ปิ่น ณ ราชสีมา และในรัชกาลนี้เมืองนครราชสีมา ได้นำช้างเผือก 2 เชือก ที่คล้องได้ในเขตอำเภอภูเขียว ซึ่งน้อมเกล้าถวายและได้โปรดเกล้าฯ ให้ขึ้นระวางเป็นพระอินทร์ไอยรา และพระเทพกฤษณช้างเผือก เมื่อส่งเข้าเมืองยังคงเก็บรักษาไว้ในศาลเจ้าพ่อช้างเผือกอยู่ริมถนนมิตรภาพ ตรงข้ามโรงเรียนสุรนารีวิทยา

รัชกาลที่ 2 ใน พ.ศ. 2362 มีข้าคนหนึ่งชื่อ อ้ายสาเกียดโง้ง ตั้งตัวเป็นผู้วิเศษขึ้นที่เมืองสลวันทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง รวมรวบสมัครพรรคพวกได้หลายพัน ยกทัพมาตีเมืองนครจำปาศักดิ์ เจ้านครจำปาศักดิ์ (หมาน้อย) สู้ไม่ได้ต้องทิ้งเมืองหนีมา รัชกาลที่ 2 จึงให้พระยานครราชสีมายกกองทัพออกไปปราบปราม และสั่งเจ้าอนุวงศ์เมืองเวียงจันทน์ลงมาช่วยปราบปรามด้วยอีกพวกหนึ่ง เจ้าอนุวงศ์ให้ราชบุตร (ไย) ซึ่งเป็นบุตรคุมกองทัพไปถึงเมืองจำปาศักดิ์ก่อนกองทัพ เจ้าพระยานครราชสีมา เจ้าราชบุตรรบชนะพวกขบถจับได้ตัวอ้ายสาเกียดโง้งกับพรรคพวกเป็นอันมาก ส่งเข้ามาถวายยังกรุงเทพฯ เมื่อเสร็จจากการปราบขบถครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งเจ้าราชบุตร (ไย) ให้เป็นเจ้าครองนครจำปาศักดิ์ และทรงไว้วางพระราชหฤทัยในเจ้าอนุ เจ้าอนุจึงมีอำนาจตลอดลำแม่น้ำโขงลงมาจนถึงฝ่ายใต้

รัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2365 เจ้าพระยากำแหงสงครามรามภักดี ซึ่งเป็นเจ้าเมืองนครราชสีมา ได้กราบบังคมทูลให้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ ขุนภักดีชุมพล (แล) เป็นเจ้าเมืองชัยภูมิเมื่อปี พ.ศ. 2369 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้าอนุรุธราช (เจ้าอนุวงศ์) ผู้ครองนครเวียงจันทน์ ได้ขอครอบครัวลาวที่เมืองสระบุรีซึ่งถูกกวาดต้อนมาจากเวียงจันทน์ ในคราวสงครามครั้งที่ได้พระพุทธปฏิมากรแก้วมรกตมาประดิษฐานไว้ ณ กรุงธนบุรีนั้น เมื่อไม่ได้ตั้งประสงค์ก็ก่อการกบฏโดยยกกองทัพลงมาตีกรุงเทพมหานคร เมื่อเจ้าอนุยกกองทัพมาถึงเมืองนครราชสีมาและเข้าโจมตีเมืองนั้น พระยาปลัด (พระยาสุรียเดชวิเศษฤทธิศาสตร์วิชัย) ผู้รักษาเมืองไม่อยู่ เพราะไปปราบการจลาจลที่เมืองขุขันธ์ กองทหารของเจ้าอนุจึงตีเมืองนครราชสีมาได้โดยง่ายและกวาดต้อนกรมการเมือง ตลอดจนพลเมืองทั้งชายหญิงไปเป็นเชลย เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2369 ในระหว่างการเดินทางคุณหญิงโมภรรยาพระปลัด ได้คิดอุบายกับกรมการเมืองให้ชาวบ้านเชื้อฟุ้งทหารผู้ควบคุมแกล้งทำกลัวเกรงและประจบเอาใจจนทหารของเจ้าอนุตลอดจนเพี้ยรามพิชัย ซึ่งเป็นผู้ควบคุมให้ความไว้วางใจและพยายามถ่วงเวลาในการเดินทาง แล้วลอบส่งข่าวถึงเจ้าเมืองนครราชสีมา เจ้าพระยากำแหงสงครามรามภักดี (ทองอินทร์ ณ ราชสีมา) และพระยาปลัด จนกระทั่งเดินทางมาถึงทุ่งสัมฤทธิ์แขวงเมืองพิมาย ได้พักตั้งค่ายค้างคืนอยู่ ณ ที่นั้น คุณหญิงโมได้ออกอุบายให้ชาวเมืองนำอาหารและสุรา ไปเลี้ยงดูผู้ควบคุมอย่างเต็มที่ จนทหารต่างก็เมามายไม่ได้สติ หมดความระมัดระวัง พอตึกก็พร้อมกันจับอาวุธไล่ฆ่าทหารเวียงจันทน์ตายเป็นจำนวนมาก แล้วหาชัยภูมิตั้งมั่นอยู่ ณ ที่นั้น เจ้าอนุทราบข่าวก็ให้เจ้าสุทธิสาร (โป) บุตรคนใหญ่คุมกำลังทหารเดินเท้าประมาณ 3,200 คน และทหารม้าประมาณ 4,000 คน รีบรุดมาทำการปราบปรามทำการต่อสู้รบกันถึงตะลุมบอน แต่คุณหญิงโมก็จัดขบวนทัพ กรมการผู้ใหญ่คุมพลผู้ชาย ตัวคุณหญิงโมคุมพลผู้หญิงออกตี กองทัพพวกเวียงจันทน์แตกยับเยิน พอดีเจ้าอนุวงศ์ได้ข่าวว่ากองทัพจากกรุงเทพฯ ยกขึ้นมาช่วยชาวเมืองนครราชสีมา จึงต้องรีบถอนกำลังออกจากเมืองนครราชสีมา เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2369 วีรกรรมที่คุณหญิงโมได้ประกอบขึ้นที่ทุ่งสัมฤทธิ์ครั้งนี้พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาคุณหญิงโมดำรงฐานันดรศักดิ์ เป็นท้าวสุรนารี และพระราชทานเครื่องยศทองคำประดับเกียรติดังนี้

- ถาดทองคำใส่เขียนหมาก 1 ใบ
- จอกหมากทองคำ 1 คู่
- ตลับทองคำ 3 ถาด
- เต้าปูนทองคำ 1 อัน
- คณโฑทองคำ 1 ใบ
- ชันน้ำทองคำ 1 ใบ

ในปี พ.ศ. 2376 กองทัพนครราชสีมาได้เป็นกำลังสำคัญในการทำสงครามกับญวนในดินแดนเขมร เพื่อขับไล่ญวนออกจากเขมร เจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินทร์ ณ ราชสีมา) ได้ร่วมกับเจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ทำการรบด้วยความสามารถ ปี พ.ศ. 2377 เจ้าพระยานครราชสีมาได้นำช้าง ปลายเผือกหางดำ ขึ้นน้อมเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และโปรดเกล้าฯ ให้สมโภชขึ้นระวางเป็น พระยามงคลนาดินทร์ ปี พ.ศ. 2380 โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยานครราชสีมาทำนุบำรุงเมืองพระตะบองให้มั่นคงแข็งแรงยิ่งขึ้น โดยนำชาวเมืองนครราชสีมาจำนวน 2,000 คน ไปปฏิบัติงานด้วยความเรียบร้อย ปี พ.ศ. 2383 เจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินทร์ ณ ราชสีมา) พร้อมด้วยบุตร (พระยาภักดีนุชิต) คู่มำลิ่งพลไปปรามกบฏนักร้องค้อมที่เมืองพระตะบอง เพราะนักร้องค้อมได้ปกครองเมืองพระตะบองแทนพระยาอภัยภูเบศร์ แล้วคิดกบฏไปฝักใฝ่กับญวน โดยจับกุมกรรมการเมืองพระตะบอง รวมทั้งน้องชายของ เจ้าพระยา นครราชสีมา (พระยาราชาอนุชิต) และกวาดต้อนครอบครัวหนีไป ททัจากนครราชสีมาขับเคี่ยว จนถึงปี พ.ศ. 2386 เจ้าพระยานครราชสีมาได้ล้มป่วย จึงกลับมาพักรักษาตัวที่เมืองนครราชสีมา ทำให้การรบยืดเยื้อต่อไปอีก ซึ่งการทำสงครามกับญวนนี้ เมืองนครราชสีมาเป็นกำลังสำคัญของราชการทัพบกโดยตลอด ปี พ.ศ. 2387 เมืองนครราชสีมาได้นำช้างพลาย 3 เชือก น้อมเกล้าถวายรัชกาลที่ 3 คือ พลายบาน พลายเี่ยว พลายแลม ปี พ.ศ. 2388

รัชกาลที่ 4 เมืองนครราชสีมามีความเจริญมากขึ้น เป็นศูนย์กลางการค้าขายของหัวเมืองทางตะวันออก เพราะมีสินค้าที่พ่อค้าต้องการมาก เช่น หนังสัตว์ เขาสัตว์ นอแรด งา และไหม พวกพ่อค้าเดินทางมาซื้อสินค้าเหล่านี้แล้วส่งไปจำหน่ายที่กรุงเทพฯ และซื้อสินค้าจากกรุงเทพฯ มาจำหน่ายในหัวเมืองตะวันออก โดยตลาดกลางอยู่ที่เมืองนครราชสีมาในรัชกาลนี้ ทรงปรารถนาว่าควรจะมีราชธานีห่างทะเลไว้สัก 4 แห่งทรงพระราชดำริว่าควรเป็นเมืองนครราชสีมา จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นไปทรงตรวจภูมิประเทศ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ สมุหพระกลาโหมเมื่อได้ทรงตรวจพิจารณาแล้ว ทรงเห็นว่ายังไม่เหมาะสม เพราะเมืองนครราชสีมาอัดค้ำน้ำและการคมนาคมก็ยังไม่สะดวก รัชกาลที่ 4 จึงทรงเปลี่ยนพระทัยมาสร้างพระราชวังที่เมืองลพบุรีแทน และพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงกราบทูลขอให้เปลี่ยนนามการเรียกดงพระยาไฟเสียใหม่ว่าดงพระยาเย็น เพื่อไม่ให้คนครั้นคร้ามหรือไม่กล้าเดินทางผ่านเข้าไป

รัชกาลที่ 5 ในสมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2417 พวกฮ่อได้เข้ามารุกรานเมืองหนองคายหลายครั้ง และเมืองนครราชสีมาได้เป็นกำลังสำคัญ ในการจัดกำลังทัพ ไปปราบฮ่อ ส่วนวิธีการปกครองเมืองนครราชสีมา ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงเมื่อ ร.ศ. 110 (พ.ศ. 2434) โดยโปรดฯ ให้รวบรวมหัวเมืองในเขตที่ราบสูงเป็น 3 มณฑล คือ

1. มณฑลลาวพวน มี เมืองหนองคายเป็นที่ว่าการมณฑล
2. มณฑลลาวกาว มี เมืองนครจำปาศักดิ์เป็นที่ว่าการมณฑล
3. มณฑลลาวกลาง มี เมืองนครราชสีมาเป็นที่ว่าการมณฑล

สำหรับมณฑลลาวกลางนั้นมีกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์เป็นข้าหลวงใหญ่ ต่อมาเมื่อได้จัดหัวเมืองเป็นมณฑลเทศาภิบาลทั่วทั้งพระราชอาณาเขต ให้เปลี่ยนนามมณฑล ทั้ง 3 เสียใหม่ คือ มณฑลลาวพวน เป็น มณฑลอุดร , มณฑลลาวกาว เป็น มณฑลร้อยเอ็ด และมณฑลอุบล มณฑลลาวกลาง เป็นมณฑลนครราชสีมา เหตุการณ์สำคัญอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเมืองนครราชสีมาในรัชกาลที่ 5 นี้ คือ ในด้านการคมนาคม ได้มีการสร้างทางรถไฟจากกรุงเทพฯ ถึงนครราชสีมา ใน พ.ศ. 2434 ซึ่งเป็นทางรถไฟของรัฐบาลสายแรกและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จเปิดทางรถไฟเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2443 ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อเมืองนครราชสีมาจนเท่าทุกวันนี้ ในปี พ.ศ. 2447 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธสยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จตรวจราชการมณฑลนครราชสีมา และต่อมาได้มีการทดลอง การเกณฑ์ทหาร แบบใหม่ที่มณฑลนครราชสีมาเป็นแห่งแรกซึ่งต่อมาปรากฏว่าได้ผลดีจึงขยายไปยังมณฑลอื่น ๆ

ปี พ.ศ. 2443 กับความเปลี่ยนแปลงของชาวโคราช เมื่อรถไฟมาถึง โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (กรมศิลปากร. (ออนไลน์). 2564)

สถานีรถไฟนครราชสีมาหรือที่ชาวโคราชรู้จักโดยทั่วไปว่า “หัวรถไฟ” เป็นสถานีที่มีขนาดใหญ่ และเป็นศูนย์ซ่อมรถไฟที่ใหญ่ที่สุดในภาคอีสาน สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

“...ส่วนตัวเมืองนครราชสีมา นั้น ก็มีความเชื่อใจว่า ถ้าไม่ตายเสียก่อนคงจะได้ไปเห็น เป็นการแน่ใจมากกว่าประเทศยุโรป ซึ่งไม่เชื่อว่าโรคภัยไข้เจ็บจะปล่อยให้ไปได้..” พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทาน พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นสรรพสิทธิประสงค์ ข้าหลวงใหญ่เมืองนครราชสีมา ร.ศ.110

สถานีรถไฟนครราชสีมาหรือที่ชาวโคราชรู้จักโดยทั่วไปว่า “หัวรถไฟ” เป็นสถานีที่มีขนาดใหญ่ และเป็นศูนย์ซ่อมรถไฟที่ใหญ่ที่สุดในภาคอีสาน สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถัดจากสถานีนครราชสีมาทางด้านทิศตะวันออกที่สถานีรถไฟชุมทางถนนจิระเป็นชุมทางระหว่างทางรถไฟสายอีสานตอนบนที่จะแล่นไปสิ้นสุดที่อำเภอเมืองหนองคาย

จังหวัดหนองคาย และรถไฟสายอีสานตอนล่างที่จะแล่นไปสิ้นสุดที่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ในจังหวัดนครราชสีมา มีอำเภอที่มีเส้นทางรถไฟพาดผ่าน ทั้งสิ้น 10 อำเภอ ได้แก่ อำเภอปากช่อง อำเภอสีคิ้ว อำเภอสูงเนิน เมื่อถึงอำเภอเมืองนครราชสีมา แบ่งเป็น 2 สายคือ 1. สายอีสานตอนบนผ่านอำเภอโนนสูง อำเภอคง อำเภอบัวใหญ่ อำเภอบัวลาย 2. สายอีสานตอนล่าง ผ่านอำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอจักราช อำเภอห้วยแถลง แรกเริ่มของเส้นทางรถไฟเส้นแรกในประเทศไทยนั้น สร้างขึ้นเมื่อ ปี 2434 ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เริ่มต้นจากกรุงเทพฯ ปลายทางคือนครราชสีมา โดยพระองค์มีพระราชประสงค์เพื่อพัฒนาสยามให้รุ่งเรือง ทัดเทียมนานาอารยประเทศ ทรงมีพระราชดำริถึงการสร้างทางรถไฟจะช่วยเพิ่มความสะดวก ลดระยะเวลาการเดินทาง ง่ายต่อการเดินทางไปตรวจราชการในหัวเมืองต่าง ๆ ความว่า

“...ทรงพระราชดำริเห็นว่า การสร้างทางรถไฟเดินไปมาในระหว่างหัวเมืองไกล เป็นเหตุให้เกิดความเจริญแก่บ้านเมืองได้เป็นอย่างดี เพราะทางรถไฟอาจจะชกยันหนทางหัวเมืองซึ่งตั้งอยู่ไกล ไปมาถึงกันยากให้เป็นหัวเมืองใกล้ ไปมาถึงกันได้สะดวกเร็วพลัน การย้ายของสินค้าไปมาซึ่งเป็นการลำบากก็สามารถจะย้ายขนสินค้าไปมา ซึ่งเป็นการลำบาก ก็สามารถจะย้ายขนไปมาถึงกันได้โดยง่าย...เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาราษฎร์มีการตั้งทำมาหากินกว้างขวางออกไป... ทั้งเป็นคุณประโยชน์ในการบังคับบัญชา ตรวจตราราชการ บำรุงรักษาพระราชอาณาเขตให้ราษฎรอยู่เย็นเป็นสุขโดยสะดวก...”

...” การก่อสร้างทางรถไฟสายนี้แล้วเสร็จในปี 2443 รวมระยะทางจาก กรุงเทพฯ - นครราชสีมา ทั้งสิ้น 265 กิโลเมตร โดยใช้งบประมาณรวมทั้งหมด 17,585,000บาท เส้นทางรถไฟสายอีสานจากกรุงเทพฯถึงนครราชสีมา ในปัจจุบันนี้ ถูกกำหนดขึ้นตามประกาศพระราชมัญฉีกฎีกาสำหรับการที่จะสร้างรถไฟ ตามที่ทรงมีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราขึ้นรายละเอียดมาตรา 1 ระบุว่า

“...ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานกระทรวงโยธาธิการ สร้างรถไฟขนาดใหญ่ตามอัตรา ตั้งแต่กรุงเทพฯ ไปทางบางปะอินกรุงเก่าแลเมืองสระบุรี ถึงเมืองนครราชสีมาสายหนึ่ง...”

เมื่อ วันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ.2443 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์เสด็จพระราชดำเนิน เสด็จพระราชดำเนินเปิดทางรถไฟสายกรุงเทพฯ-นครราชสีมา อย่างเป็นทางการและประทับรถไฟพระที่นั่งสู่เมืองนครราชสีมา เพื่อเยี่ยมเยียนราษฎรและตรวจราชการเมืองนครราชสีมา ซึ่งเป็นศูนย์กลางของมณฑลลาวกลางระหว่างวันที่ 21 ธันวาคม - 25 ธันวาคม ปี พ.ศ.2443 จากบันทึกการเดินทางระบุว่า รถไฟพระที่นั่งเสด็จออกเดินทางในเวลา 07.25 น. และถึงเมืองนครราชสีมา ในเวลาประมาณ 16.00 น. รวมใช้เวลา

เดินทางในขณะนั้นประมาณ 9 ชั่วโมง แวะพักเป็นจุด ๆ ได้แก่ เมืองกรุงเก่า เมืองแก่งคอย เมืองปากช่อง เมืองสีคิ้ว ตามลำดับ ภายหลังจากเส้นทางรถไฟกรุงเทพฯ-นครราชสีมา เปิดใช้งานอย่างเป็นทางการแล้วนั้น เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อวิถีของชาวโคราชในช่วงเวลานั้นหลายประการ ทั้งในด้านการอุปโภค บริโภค การขยายตัวของเมืองดังปรากฏให้เห็นจากรายงานผลการเดินทางไปตรวจราชการ ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ปี พ.ศ.2445 เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ซึ่งในขณะนั้นกิจการรถไฟดำเนินการไปแล้วกว่า 1 ปี ดังนี้

1. สินค้าอุปโภค บริโภค คนโคราชนำสินค้าขึ้นมาขายจากกรุงเทพฯ โดยตรง มีทั้งข้าวเปลือกสุกร ยาง ส้ม มะขามป้อม สมอ นุ่น มะขามฝัก (เพราะคนเมืองนี้ไม่กิน) มะเกลือ ส้ม อ้อย เนื้อโค ไม้เสาเรือน ไม้ไผ่ ไม้เครื่องเกวียน ไม้แดง ไม้ท่อน ศิลา โคน ม้า เป็ด ไก่ หมากพลู ปูนแดง ยาจัด และสินค้าพิเศษคือการนำน้ำแข็งมาจากกรุงเทพฯ

2. วิธีการบริโภค คนในเมืองโคราชเริ่มหันมาบริโภคเกลือทะเลแทนเกลือสินเธาว์ บริโภคยาเส้นจากกรุงเทพฯ ซึ่งมีต้นตำรับจากเกาะกร่าง กลุ่มแม่น้ำแม่กลอง และปลูกอย่างแพร่หลายที่เมืองกาญจนบุรี แทนยาเส้นจากเดิมที่นำมาจากเมืองเพชรบูรณ์กับเมืองหนองคาย และคนโคราชเปลี่ยนการบริโภคปลาร้า จากเดิมซื้อจากเมืองพิมาย หันมาบริโภคปลาร้าจากกรุงเทพฯ เมืองอยุธยา

3. การแลกเปลี่ยนสินค้า ในเรื่องการแลกเปลี่ยนสินค้าของพ่อค้าคนกลาง พ่อค้าจากมณฑลอิสาน (อุบลราชธานี) และมณฑลอุดร (อุดรธานี) ไม่รับสินค้าผ่านพ่อค้าคนกลางเมืองโคราชแล้ว แต่ลงไปซื้อด้วยตนเองที่กรุงเทพฯ นอกจากนี้ยังมีการนำปลาย่าง ปลากรอบ จากพระตะบอง บรรทุกใส่เกวียนครวละ 50-60 เล่ม แล้วบรรทุกรถไฟลงไปยังชายที่กรุงเทพฯ

4. สิ่งปลูกสร้างสิ่งปลูกสร้าง ทั้งโรงเรียนมุงสังกะสี และโรงแถวปลูกใหม่ ในเมืองโคราชมีเพิ่มขึ้นทั้งในเมืองและนอกเมืองค่อนไปทางสถานีรถไฟนครราชสีมาในปัจจุบัน ที่ดินมีราคาเพิ่มสูงขึ้น ถึงตารางวาละ 6-7 บาท เมื่อมีความต้องการมากขึ้นจึงส่งผลให้เกิดโรงรับจ้างทำอิฐ ทำกระเบื้องขึ้น นอกจากนี้ยังพบบ้านข้างทางรถไฟเกิดขึ้นใหม่ ทั้งที่ลาดบัวขาว สีคิ้ว และที่หนาแน่นที่สุดคือบ้านสูงเนิน (อำเภอสูงเนินในปัจจุบัน) มีชุมชนขนาดใหญ่ มีตลาดและโรงแถว เมื่อมีความต้องการมากขึ้นจึงส่งผลให้เกิดโรงรับจ้างทำอิฐ ทำกระเบื้องขึ้น นอกจากนี้ยังพบบ้านข้างทางรถไฟเกิดขึ้นใหม่ ทั้งที่ลาดบัวขาว สีคิ้ว และที่หนาแน่นที่สุดคือบ้านสูงเนิน (อำเภอสูงเนินในปัจจุบัน) มีชุมชนขนาดใหญ่ มีตลาดและโรงแถว

- เมื่อรถไฟมาถึง...น้ำแข็งก็มาถึงโคราชด้วย

- เมื่อรถไฟมาถึง...ปลาร้า จากพิมาย ก็ลดความนิยมลง แล้วหันไปบริโภคปลาร้าจากเมืองกรุงเก่า

รัชกาลที่ 6 ใน พ.ศ. 2456 สมเด็จพระพันปีหลวง (สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ) เสด็จกรมทหารม้าที่ 5 ที่มณฑลนครราชสีมาและทรงรับตำแหน่งผู้บังคับการพิเศษ กรมทหารม้าที่ 5 มณฑลนครราชสีมา ในปี พ.ศ. 2463 สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต เสนาธิการทหารบก เสด็จตรวจราชการทหารที่มณฑลนครราชสีมา

วิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของจังหวัด นครราชสีมา ในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 – ปัจจุบัน (2564)

สมัยรัชกาลที่ 7 พ.ศ. 2475 ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแล้ว รัฐบาล คณะราษฎรได้ยกเลิกการจัดหัวเมืองมณฑล เทศาภิบาล และจัดใหม่เป็นภาคมณฑลนครราชสีมา เป็น ภาคที่ 8 มีหัวเมืองอยู่ในความปกครอง จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี ตั้งที่ว่าการอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา

คณะราษฎรได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2469 และได้ปิดฉากลงเมื่อต้นเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2490, รวมเป็นเวลาทั้งสิ้น 2 ทศวรรษ ในช่วงเวลาดังกล่าว คณะราษฎรได้เป็น รัฐบาลรับผิดชอบดูแลประเทศไทยเป็นเวลา 14 ปี ภายใต้นายกรัฐมนตรี 6 คน. รัฐบาลคณะราษฎรได้ เริ่มต้นในรัชกาลที่ 7 และหมดบทบาทในรัชกาลที่ 9 ในระหว่างระยะเวลาที่บริหารราชการแผ่นดิน, รัฐบาลคณะราษฎรได้สร้างผลงานที่ยิ่งใหญ่ฝากไว้ในประวัติศาสตร์อย่างน้อย 5 ประการ คือ (วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร. 2549)

- 1) ปลุกฝังการปกครองระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยเอาไว้ได้อย่างถาวรในประเทศไทย โดยคณะราษฎรเองได้ก่อกำเนิดรัฐธรรมนูญเมื่อปี พ.ศ. 2475
- 2) นำมาและธำรงไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยที่สมบูรณ์สำหรับประเทศไทย อีกทั้งความเสมอภาคเท่าเทียมกับนานาชาติ
- 3) สร้างระบบการบริหารราชการที่เป็นสากลในด้านการป้องกันประเทศ, การเงินการคลัง, การศึกษา, การสาธารณสุข, การเศรษฐกิจ, การรักษาความสงบเรียบร้อยและกระบวนการยุติธรรม, รวมถึงระเบียบราชการบริหารในส่วนกลาง, ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น
- 4) รักษาเอกราชและอธิปไตยของชาติในระหว่างและภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2482-2488) รวมทั้งศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของชาติ
- 5) สืบทอดสาระสำคัญของ “สำนักความคิดไทย” (Thai School of Thought) ที่ปรากฏมาตั้งแต่ “ยุคสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ซึ่งมุ่งหล่อหลอมความเป็นไทย, ความรักชาติไทย, และความพยายามพึ่งตนเอง ไม่ยอมให้อยู่ในความครอบงำของต่างชาติ

“คณะราษฎร” ได้ก่อตั้งขึ้นที่ประเทศฝรั่งเศส เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2469 ผู้ก่อตั้งเป็นนักเรียนและข้าราชการ ทั้งในสายทหารและพลเรือนซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และสวิตเซอร์แลนด์ ได้แก่ (1) นายปรีดี พนมยงค์ นักศึกษาวิชากฎหมายและวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งกำลังศึกษาในระดับชั้นปริญญาเอกในมหาวิทยาลัยปารีส (2) ร้อยโทแปลก ชิตตะสังคะ นายทหารซึ่งกำลังศึกษาวิชาการทหารปืนใหญ่ ที่โรงเรียนนายทหารของฝรั่งเศส (3) นายร้อยตรีทัศนัย มิตรภักดี นายทหารซึ่งกำลังศึกษาวิชาการทหารม้าในโรงเรียนนายทหารของฝรั่งเศส (4) นายร้อยโทประยูร ภมรมนตรี อดีตนายทหารซึ่งลาออกจากราชการแล้วเดินทางมาศึกษาวิชารัฐศาสตร์ในประเทศฝรั่งเศสด้วยทุนส่วนตัว (5) นายตั้ว ลพานุกรม นักศึกษาวิชาด้านวิทยาศาสตร์ กำลังศึกษาในระดับชั้นปริญญาเอกในมหาวิทยาลัยในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ (6) หลวงสิริราชไมตรี (จรรยา สิงหเสนี) ผู้ช่วยเลขานุการประจำสถานทูตไทย กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เคยเป็นนักเรียนกฎหมายในโรงเรียนกฎหมายของกระทรวงยุติธรรม และเป็นทหารอาสาในสมัชสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง และ (7) นายแนบ พหลโยธิน เนติบัณฑิตอังกฤษและกำลังศึกษาวิชากฎหมายแผนกเศรษฐศาสตร์การเมืองที่มหาวิทยาลัยในปารีส ในบันทึกของผู้ร่วมก่อตั้งคณะนี้ กล่าวว่าพวกเขา มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทยจากระบอบกษัตริย์อยู่เหนือกฎหมายเป็นการปกครองที่มีกษัตริย์อยู่ใต้กฎหมาย โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. 2535)

ภาพที่ 4.1 คณะราษฎรสายทหารบก

ที่มา : หอสมุดมหาวิทยาลัยสยาม. (ออนไลน์). 2564.

ภาพที่ 4.2 คณะราษฎรสายทหารเรือ

ที่มา : หอสมุดมหาวิทยาลัยสยาม. (ออนไลน์). 2564.

คณะผู้ร่วมก่อตั้ง “คณะราษฎร” ดังกล่าวได้เดินทางกลับประเทศไทยในระยะเวลาที่ไม่พร้อมกันตามเงื่อนไขทางการศึกษาและการประกอบกิจการของแต่ละบุคคล อย่างเช่น นายปรีดี พนมยงค์ เดินทางกลับถึงประเทศไทยเป็นคนแรกในปี พ.ศ.2470 ร้อยตรีทัศนัย มิตรภักดี เดินทางกลับในปี พ.ศ.2471 นายด้วง ฤทธิเดช กับร้อยโทประยูร ภมรมนตรี เดินทางกลับในปี พ.ศ.2473 และนายแนบ พหลโยธิน เดินทางกลับถึงประเทศไทยในปี พ.ศ.2474 เป็นต้น หลังจากนั้นพวกเขาได้ทำการเคลื่อนไหวทางการเมืองด้วยวิธีลับเป็นอย่างยิ่ง ไม่ได้ทำการป่าวประกาศโฆษณาเหมือนกับการเตรียมการในประเทศอื่น ๆ เนื่องจากมีข้อจำกัดจากสภาพการณ์ที่เป็นจริงอย่างน้อยสองประการ คือ หนึ่ง รัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไทยเป็นรัฐเดี่ยวซึ่งมีการรวมศูนย์อำนาจทั้งในทางกฎหมาย และการปฏิบัติงานหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจ ซึ่งได้สอดส่องผู้คิดล้มล้างระบอบกษัตริย์อย่างเอาใจจริง อย่างเช่น ในสมัยนั้นรัฐบาลไทยกับประเทศจีนไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางการทูตกัน แต่ก็มีเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจีนเดินทางเข้ามาประเทศไทยเป็นการส่วนตัว ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ตรวจตราอย่างละเอียดว่ามีใครบ้างมาพบผู้แทนของรัฐบาลจีนถึงที่พัก มีรายงานลับเสนอเป็นชั้น ๆ ไปถึงเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ในรายงานฉบับหนึ่งกล่าวว่า มีข้าราชการกระทรวงยุติธรรมชื่อปรีดี พนมยงค์ ได้เดินทางไปพบนายฉางเยนเฮง ผู้แทนรัฐบาลจีนถึงที่พักโดยไม่ทราบสาเหตุ และโดยการตรวจตราอย่างเข้มงวดของเจ้าพนักงานของรัฐตั้งตัวอย่างนี้ จะเป็นไปไม่ได้เลยสำหรับผู้คิดการโค่นล้มระบอบกษัตริย์ ซึ่งจะใช้วิธีการป่าวประกาศแสวงหาสมัครพรรคพวก หรือจัดประชุมคณะผู้ก่อการทั้งหมดก่อนลงมือปฏิบัติการ

อย่างไรก็ตาม ในระดับแกนนำของคณะราษฎร ซึ่งร่วมประชุมกันในจำนวนครั้งหนึ่ง ๆ ไม่เกิน 8 คน นับตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2475 เป็นต้นมานั้น มีความชัดเจนว่าได้แก่กลุ่มคนต่อไปนี้ คือ พระยาพหลพลพยุหเสนา พระยาทรงสุรเดช พระยาฤทธิอัคเนย์ พระประศาสน์พิทยายุทธ หลวงพิบูลสงคราม หลวงประดิษฐ์มนูธรรม หลวงสินธุ์สงครามชัย หลวงทัศนัยนิยมศึก จมื่นสุฤทธิพฤทธิไกร นายประยูร ภมรมนตรี และนายตั้ว ลพานุกรม ซึ่งสลับกันมาประชุมใหญ่รวมกันประมาณ 7 ครั้ง สะท้อนให้เห็นแนวคิดในการจัดองค์การของคณะราษฎรในการเน้นแกนนำหรือผู้นำสำคัญ และมีการประชุมในระดับหัวหน้าสายรอง ๆ ลงไปอีกต่างหาก โดยที่พรรคพวกระดับล่างๆ ต่างไม่รู้จักหัวหน้าสายคนอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ในระดับล่างๆ นั้นแม้จะมีการชักชวนกันอย่างค่อนข้าง “เอิกเกริก” แต่ไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดแพร่พรายข่าวนี้ให้ฝ่ายรัฐบาลทราบ และถึงแม้จะมีข่าวลือลือลือออกไปบ้าง แต่เป็นเพียงชื่อหัวหน้าทหารและพลเรือนซึ่งยังมีอาวุโสน้อยและไม่มีกำลัง ซึ่งทำให้ฝ่ายเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยของรัฐบาลประเมินว่าไม่น่ามีอันตรายอะไรเกิดขึ้น ซึ่งบุคคลคณะราษฎรนี้มีจำนวน 102 นาย (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2551) และสามารถรวบรวมได้โดยแบ่งเป็นสายดังนี้ คือ

ตารางที่ 4.1 สายแกนนำสำคัญคณะราษฎร

สายนายทหารชั้นยศสูง	สายนายทหารบกชั้นยศน้อย	สายทหารเรือ	สายพลเรือน
นายพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) เป็นหัวหน้า	นายพันตรี หลวงพิบูลสงคราม (แปลก ชิตตะสังคะ) เป็นหัวหน้า	นายนาวาตรี หลวงสินธุ์สงครามชัย (สินธุ์ กรมลนาวัน) เป็นหัวหน้า	อ้า มา ตย์ ตรี หลวงประดิษฐ์มนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) เป็นหัวหน้า

ที่มา : ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2551 : 47-48.

ครั้งเมื่อถึงเวลาอรุณรุ่งของวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 ตรงกับวันศุกร์ แรม 6 ค่ำ เดือน 7 ปีวอก จุลศักราช 1294 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นปีที่ 8 ในรัชกาลนั้น และนับเป็นพระมหากษัตริย์องค์ที่ 7 ในพระราชวงศ์จักรี ซึ่งเป็นวันที่คณะราษฎรได้วางแผนและนัดหมายที่ลานพระบรมรูปทรงม้าหน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม ได้มีกำลังทหารบก ทหารเรือ และหน่วยรถถัง พร้อมด้วยอาวุธตั้งแถวเพื่อรอฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชา ทั้งนี้ควบคุมโดยกรมยุทธศึกษาทหารบกมีคำสั่งให้ทหารทุกหน่วยไปพร้อมกันที่ลานพระบรมรูปทรงม้าก่อนเวลา 6 นาฬิกา ครั้นถึงเวลา 6 นาฬิกาตรงตามนัดหมาย นายพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา ได้อ่าน

ประกาศคำแถลงการณ์ของคณะราษฎรฉบับแรก ต่อหน้าราษฎร ความในประกาศฉบับนั้นมีว่า (ปิยะวรรณ ปานโต. (ออนไลน์). 2564)

“ราษฎรทั้งหลาย เมื่อกษัตริย์องค์นี้ได้ครองราชย์สมบัติสืบต่อจากพระเจ้าบรมวงศ์เธอในขั้นต้นราษฎรบางคนได้หวังกันว่ากษัตริย์องค์ใหม่นี้คงจะปกครองให้ราษฎรได้ร่มเย็น แต่การหาได้เป็นไปตามที่คิดหวังกันไม่ กษัตริย์คงทรงอำนาจเหนือกฎหมายตามเดิม....เหตุฉะนั้น ราษฎรข้าราชการ ทหาร และพลเมืองที่ได้อำนาจการกระทำอันชั่วร้ายของรัฐบาลดังกล่าวแล้ว จึงรวมกำลังกันตั้งเป็นคณะราษฎรขึ้น และได้ยึดอำนาจของกษัตริย์ไว้แล้ว คณะราษฎรเห็นว่าการที่จะแก้ความชั่วร้ายนี้ได้ ก็โดยที่จะต้องจัดการปกครองโดยมีสภาได้ช่วยกันปรึกษาหารือหลายๆ ความคิดดีกว่าความคิดเดียว ส่วนผู้เป็นประมุขของประเทศนั้นคณะราษฎรไม่ประสงค์ทำการแย่งชิงราชสมบัติ ฉะนั้น จึงได้ขออันเชิญให้กษัตริย์องค์นี้ดำรงตำแหน่งกษัตริย์ต่อไป แต่จะต้องอยู่ใต้กฎหมายธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน จะทำอะไรโดยลำพังไม่ได้....” ทั้งนี้คณะราษฎรได้ตั้งปณิธาน ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้ที่พึงกระทำ คือ จะต้องจัดวางโครงการ อาศัยหลักวิชา เพื่อให้ไทยบรรลุเป้าหมาย”

เป้าหมายหลัก 6 ประการของคณะราษฎร

1. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง
2. จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก
3. จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกๆ คนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก
4. จะต้องให้ราษฎรได้สันทิเสมอกัน (ไม่ใช่ให้พวกเจ้ามีสิทธิยิ่งกว่าราษฎรเช่นที่เป็นอยู่)
5. จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก 4 ประการดังกล่าวข้างต้น
6. จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร

เมื่อนายพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา อ่านแถลงการณ์จบลง ทหารทุกเหล่า ตลอดจนประชาชนที่อยู่ ณ ที่นั้นได้เปล่งเสียงไชโยโห่ร้องให้การสนับสนุนคณะราษฎร ต่อจากนั้นผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้แยกย้ายไปปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่ได้ตกลงนัดหมายกันไว้ เช่น แยกย้ายกันไปอ่านให้ประชาชนฟัง ณ ที่ชุมนุมชนและตามห้องประชุมของมหาวิทยาลัย เป็นต้น ต่อมา

คณะราษฎรได้อันเชิญพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ ซึ่งพระองค์ได้ประทับอยู่ ณ สวนไกลกังวล หัวหิน ขณะนั้นคณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารได้ให้ นายนาวาตรี หลวงศุภชลาศัย นำเรือหลวงสุโขทัย ไปหัวหิน เพื่อนำหนังสือกราบบังคมทูลเพื่ออันเชิญให้เสด็จกลับสู่พระนครทรงเป็นกษัตริย์ต่อไป หนังสือกราบบังคมทูลนั้น มีความดังต่อไปนี้ (ปิยะวรรณ ปานโต. (ออนไลน์). 2564)

“พระที่นั่งอนันตสมาคม

วันที่ 24 มิถุนายน พุทธศักราช 2475

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ด้วยคณะราษฎร ข้าราชการ ทหาร พลเรือน ได้ยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินไว้ได้แล้ว และได้เชิญสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ มีสมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมนครสวรรค์วรพินิต เป็นต้น ไว้เป็นประกัน

ถ้าหากคณะราษฎรนี้ถูกทำร้ายด้วยประการใดๆ ก็จะต้องทำร้ายเจ้านายที่คุมไว้เป็นการตอบแทน คณะราษฎรไม่ประสงค์จะแย่งชิงราชสมบัติแต่อย่างใด ความประสงค์อันใหญ่ยิ่งก็เพื่อที่จะมีรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน จึงขอเชิญใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทกลับคืนสู่พระนคร ทรงเป็นกษัตริย์ต่อไปโดยอยู่ใต้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน ซึ่งคณะราษฎรได้สร้างขึ้น ถ้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทตอบปฏิเสธก็ดี หรือไม่ตอบภายใน 1 ชั่วโมงก็กา นับแต่ได้รับหนังสือนี้ก็ดี คณะราษฎรก็จะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน โดยเลือกเจ้านายพระองค์อื่นที่เห็นสมควรขึ้นเป็นกษัตริย์

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

พ.อ.พระยาพหลพลพยุหเสนา

พ.อ.พระยาทรงสุรเดช”

เมื่อการปฏิวัติ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 เกิดขึ้นในเช้าตรู่ที่พระนคร แต่ในคืนวันนั้นเองที่วังไกลกังวลมีการประชุมของเจ้านายและขุนนางระดับสูงเพื่อแก้ไขสถานการณ์การปฏิวัติที่เกิดขึ้น คำถามสำคัญที่เกิดขึ้นที่วังไกลกังวล คือ พระมหากษัตริย์จะทรงยินยอมรับคำเรียกร้องจากคณะราษฎรให้พระองค์ทรงอยู่ใต้รัฐธรรมนูญหรือตอบโต้การปฏิวัติกลับไป ทั้งนี้ การประชุมครั้งสำคัญในค่ำคืนวันนั้น ประกอบด้วยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นประธาน สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี สมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระสวสดีวัฒนวิศิษฐ์ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน นาย

พลเรือเอก สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร เสนาบดีกระทรวงกลาโหม นายพลโท พระองค์เจ้าอลองกฎ รองเสนาบดีกระทรวงกลาโหม นายพลตรี พระยาพิชัยสงคราม แม่ทัพกองทัพอากาศที่ 1 นายพลตรีฉัตรมงคลโสณกุล จเรทหารบก นายพลตรี พระยาอานาภาพไตรภพ ผู้บัญชาการกองพลที่ 3 (นครราชสีมา) และเจ้าพระยามหิธร เสนาบดีกระทรวงมรดาธร ร่วมประชุมครั้งสำคัญในวันนั้น โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (ณัฐพล ใจจริง. 2559)

ที่ประชุมได้วางแผนการต่อต้านขึ้น ตามแผนการตอบโต้นี้ มีการแบ่งกำลังต่อต้านออกเป็น 4 สาย คือ สายแรก กราบทูลให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเครื่องบินไปรวบรวมทหารที่จังหวัดนครราชสีมา สายที่สอง ให้นายพลโท พระองค์เจ้าอลองกฎ รวบรวมกำลังที่นครสวรรค์ สายที่สาม ให้นายพลตรี พระยาพิชัยสงคราม รวบรวมทหารที่เพชรบุรีและราชบุรี และสายที่สี่ ให้นายพลตรี หม่อมเจ้าทองทิพย์ ทองใหญ่ รวบรวมทหารที่ปราจีนบุรีและฉะเชิงเทรา ทั้งนี้กองกำลังทั้ง 4 สายนี้ จะเคลื่อนเข้ามาปิดล้อมพระนคร ตามกำหนดเวลา โดยกองพลที่ 3 (นครราชสีมา) และกองพลที่ 4 (นครสวรรค์) เดินทางโดยทางรถไฟเข้ายึดกรมอากาศยานดอนเมือง กองทหารส่วนหน้าเข้ายึดหลักสี่ กองพลที่ 2 (ปราจีนบุรี) เดินทางโดยรถไฟเข้ายึดสถานีมักกะสัน กองทหารราชบุรีและเพชรบุรีเดินทางโดยรถไฟยึดสถานีตลิ่งชัน ส่วนหน้าเข้ายึดสะพานพระรามหก เมื่อกองทหารเข้ายึดพื้นที่ตามแผนการนี้แล้ว ให้ใช้เครื่องบินโปรยใบปลิวประกาศแก่กองทหารในพระนครว่ากองทัพของพระมหากษัตริย์ได้ล้อมพระนครไว้แล้ว ให้ทหารทุกคนในพระนครวางอาวุธ และให้คณะรัฐบาลยอมแพ้ ที่ประชุมเตรียมการต่อต้านในวันนั้นมีมติให้ต่อต้านการปฏิวัติเพื่อรักษาพระเกียรติของพระมหากษัตริย์อีกทั้งที่ประชุมประเมินว่าขวัญกำลังใจของทหารฝ่ายต่อต้านดีกว่าฝ่ายคณะราษฎร และคนไทยส่วนมากยังจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์อยู่ ดังนั้น หากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงประกาศพระบรมราชโองการให้ปราบปรามพวกก่อการร้าย ที่ประชุมเชื่อว่าคนไทยทั้งประเทศจะเอาใจช่วย แม้พวกคณะราษฎรที่ทำการปฏิวัติสำเร็จจะมีอาวุธดีกว่า แต่จะเสียขวัญกำลังใจเพราะคนไทยส่วนใหญ่ไม่สนับสนุน สุดท้ายคณะราษฎรก็จะพ่ายแพ้กำลังทหารจากหัวเมือง

อย่างไรก็ตาม พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในฐานะประธานของที่ประชุมในวันนั้น ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยสุดท้ายว่า “ทรงเห็นว่า ถ้าจะสู้ก็คงสู้ได้ แต่จะเสียเลือดเนื้อข้าแผ่นดินไทยซึ่งเป็นคนไทยด้วยกัน โดยพระองค์ก็จะไม่ดีขึ้นกว่าที่เป็นมา ถ้าพระองค์จะยอมสละพระราชอำนาจของพระองค์ตามคำร้องขอของคณะราษฎร ก็จะไม่ทำให้ผู้ใดเสียหาย จึงตกลงยอมตามข้อเสนอของพวกปฏิวัติ” โดยพระองค์ทรงยอมเป็นพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญตามที่คณะราษฎรร้องขอมา

ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์สังคม

ภายหลังการยึดอำนาจ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 แล้ว พระยาพหลฯ ได้เชิญผู้นำการกบฏ ร.ศ.130 (พ.ศ.2454) ไปพบและกล่าวกับขุนทวยหาญพิทักษ์ (เหล็ง ศรีจันทร์) ว่า “ถ้าไม่มีคณะคุณ ก็เห็นจะไม่มีคณะผม” และหลวงประดิษฐมนูธรรมได้กล่าวในโอกาสเดียวกันว่า “พวกผมถือว่าการปฏิวัติครั้งนี้เป็นการกระทำต่อเนื่องกันมาจากการกระทำเมื่อ ร.ศ.130” จากคำพูดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 มีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์อันสืบเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของสังคมไทยก่อนหน้านั้นเป็นเวลานาน เป็นภูมิหลังทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม มีปัจจัยหลายอย่างนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงใน พ.ศ.2475 ซึ่งอาจกล่าวกว้างๆ ได้ว่ามีความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยจาก “ไทยเก่า” มาสู่ “ไทยใหม่” ระยะเวลาของความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญนี้เกิดขึ้นประมาณกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 หรือตรงกับรัชสมัยของรัชกาลที่ 4 (พ.ศ.2394-2411) และรัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2411-2453) แห่งราชวงศ์จักรี โดยมีจุดที่เห็นได้อย่างชัดเจนทางด้านการเมืองการปกครอง คือ การปฏิรูปการบริหารราชการ พ.ศ.2435 (ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 เป็นเวลา 40 ปี) ซึ่งทำให้เกิดระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และการรวมอำนาจที่ศูนย์กลางและราชวงศ์ขึ้นอย่างจริงจังในสังคมไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2551)

ภาพที่ 4.3 พระราชพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

ที่มา : หอสมุดมหาวิทยาลัยสยาม. (ออนไลน์). 2564.

ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองนี้ อาจพูดได้ว่าเป็นความพยายามที่จะรวมอำนาจทางการเมืองไว้ที่สถาบันกษัตริย์ ทำให้อำนาจของขุนนางส่วนกลางและผู้นำในท้องถิ่นต้องถูกตัดทอนลง ลักษณะดังกล่าวจะเริ่มเห็นจากการก่อตัวของกลุ่ม “ไทยหนุ่ม” ในช่วงต้นรัชสมัยรัชกาลที่ 5 กลุ่มดังกล่าวประกอบด้วยโอรสของรัชกาลที่ 4 ที่พยายามผลักดันให้มีการรวมอำนาจที่ศูนย์กลางที่สถาบันกษัตริย์ โดยเริ่มทำการปฏิรูปด้านต่าง ๆ เช่น การคลังและการศึกษา จุดสุดยอดของความเปลี่ยนแปลงสมัยนี้ คือ การปฏิรูปการปกครอง พ.ศ.2435 ซึ่งเปลี่ยนรูปการปกครองทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทั้งหมด มีการตั้งกระทรวงทบวงกรมขึ้นใหม่แทนการปกครองแบบจตุสดมภ์ ที่มี กลาโหม-มหาดไทย-เวียง-วัง-คลัง-นา การตั้งกระทรวงมหาดไทยและการมีระบบเทศบาลขึ้น ทำให้การกระจายอำนาจทางการเมืองหมดไป เกิดการรวมอำนาจที่ศูนย์กลางโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่สถาบันกษัตริย์และเมืองหลวง

อย่างชนิดที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในสังคมไทย ในสมัยของ “ไทยใหม่” สถาบันกษัตริย์ถูกทำให้มีอำนาจสูงสุด อำนาจที่ค่อนข้างกำกวมและคานกันอยู่ระหว่าง “เจ้า” และ “ขุนนาง” และกับผู้นำในระดับท้องถิ่นได้หมดไปด้วย อาจจะไม่เกินความจริงนักที่จะกล่าวว่า รัชกาลที่ 5 ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ไทยที่มีพระราชอำนาจและพระบารมีสูงสุดทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ยิ่งกว่าครั้งใดในประวัติศาสตร์ไทย (และอำนาจการปกครองนี้ได้ตกทอดมาในพระราชวงศ์ชั้นสูง มีลักษณะที่เป็นคล้ายกับ Family politics) ดังเช่น ในตอนต้นของสมัยรัตนโกสินทร์ที่สกุลขุนนางได้เคยมีบทบาทเช่นนี้มาก่อน)

การรวมศูนย์อำนาจทางการเมืองการปกครองไว้ที่สถาบันพระมหากษัตริย์ในสมัยรัชกาลที่ 5 นี้ จะเป็นมรดกสืบทอดไปยังรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 และได้สร้างข้อจำกัดและปัญหาสืบเนื่องกล่าวคือ สถาบันที่ทรงอำนาจอย่างสูงจะต้องอาศัยองค์บุคคลที่มีความปราชาสามารถในการเข้ารับตำแหน่งในสถาบันนั้น จะเห็นได้ว่าเมื่อเปรียบเทียบพระปรีชาสามารถของรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 กับรัชกาลที่ 5 แล้ว อาจจะถูกเป็นรอง และในสมัยที่สภาพการณ์แวดล้อมที่เปลี่ยนไปอาจกระทบต่อสถาบันได้ ลักษณะของการมีอำนาจสูงสุดแต่ประสบกับเงื่อนไขที่ไม่สามารถจะผลักดันการใช้อำนาจนั้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพทันต่อสถานการณ์ ทำให้มีการตั้งคำถามต่อองค์พระมหากษัตริย์และต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ในที่สุด

นอกเหนือจากความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองดังกล่าว ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้ส่งผลต่อการเกิดของกรณี พ.ศ.2475 กล่าวคือ หลังการลงนามในสนธิสัญญาไม่เสมอภาคบาวริงแล้ว ระบบการค้าต่างประเทศของไทยที่เป็นระบบผูกขาดโดยเจ้าและขุนนางได้กลายเป็นเรื่องของการค้าเสรีพร้อม ๆ กันนี้ได้เกิดเศรษฐกิจที่มุ่งส่งผลผลิตทางการเกษตร

เป็นสินค้าออก ช่วงรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 จะตรงกับความเจริญเติบโตของระบบการค้าส่งออกของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยส่วนรวม (Export boom) กล่าวคือ ประเทศเจ้าอาณานิคมได้เข้ามามีบทบาทเป็นตัวกลางในการนำสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคเข้ามาในดินแดนแถบนี้ ในขณะที่เดียวกันได้กระตุ้นให้มีการผลิตทางการเกษตรเพื่อการส่งออก ในกรณีของไทยสินค้าออกที่สำคัญ คือ ข้าว ทำให้เกิดการบุกเบิกที่ดินรกร้างว่างเปล่าเป็นจำนวนมากเพื่อทำการเพาะปลูกเพื่อการส่งออกโดยเฉพาะ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ การขุดคลองเชื่อมแม่น้ำสายสำคัญหลายสายในบริเวณภาคกลางของประเทศ การขุดคลองเพื่อเปิดที่ดินและเพื่อใช้เป็นเส้นคมนาคมลำเลียงสินค้านี้ จะเห็นได้ชัดทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาในสมัยรัชกาลที่ 4 และในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้หันมาดำเนินการขุดคลองเป็นจำนวนมากทางด้านตะวันออก จุดสุดยอดของการเปิดที่ดินเพื่อเพาะปลูกข้าวนี้จะเห็นได้จากกรณีของคลองรังสิต ใน พ.ศ.2433 สถิติกล่าวว่าเนื้อที่เพาะปลูกของไทยเพิ่มจากประมาณ 5.8 ล้านไร่ในสมัยรัชกาลที่ 4 กลายเป็น 9.2 ล้านไร่ในปลายรัชกาลที่ 5 และเพิ่มเป็น 20.1 ล้านไร่ในสมัยรัชกาลที่ 7 ประมาณเวลาตอนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475

สืบเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจดังกล่าว ได้มีความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นตามมาก กล่าวคือ สังคมไทยในอดีตจะประกอบด้วยคนกลุ่มใหญ่สองชนชั้น คือ เจ้า-ขุนนางชนชั้นหนึ่ง และไพร่-ทาส อีกชนชั้นหนึ่ง ฐานของสังคมอยู่ที่ไพร่เป็นส่วนใหญ่ ที่เป็นทั้งแรงงานเกณฑ์ ผู้เสียภาษีอากรและผู้สร้างผลผลิตส่งให้เจ้าและขุนนางในรูปของส่วย ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ระบบไพร่ได้เสื่อมโทรมลงมากแล้ว และเมื่อมีความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก จึงยิ่งทำให้มีความต้องการแรงงานสูง แรงงานอิสระที่มีใช้ในรูปของไพร่กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตทางการเกษตร เป็นผลให้มีการเลิกทาสอย่างเป็นทางการ (เริ่มเลิก ใน พ.ศ.2411 และเลิกหมดเมื่อ พ.ศ. 2448) แต่ที่สำคัญยิ่งกว่าแรงงานทาส คือ แรงงานไพร่ที่ได้สลายตัวไปโดยปริยาย ยังคงเหลือการเกณฑ์ในรูปของการเกณฑ์ทหารเพื่อสร้างกองทัพประจำในระบบของ “ไทยใหม่” (พ.ร.บ.เกณฑ์ทหารครั้งแรก มี พ.ศ.2448) แรงงานอิสระนี้เป็นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญของสังคมใหม่ (ควบคู่ไปกับการประกอบการค้าของคนจีนในไทย) กล่าวโดยย่อ สังคมไทยเปลี่ยนจากการมี เจ้า-ขุนนาง-ไพร่-ทาส กลายเป็น เจ้า-ข้าราชการ-ราษฎร และมีสิ่งที่เรียกว่า “ชนชั้นกลาง” แทรกอยู่ตรงกลาง และชนชั้นกลางนี้น่าจะเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกในแง่สิทธิของตนในความหมายของการเป็น “ราษฎร” ควบคู่และขนานไปกับการกระจุกตัวทางการเมืองในระดับของพระราชวงศ์ดังที่กล่าวข้างต้น

ความตึงเครียดของระบอบการเมืองใหม่ในไทย

พลันที่คณะราษฎรได้ประกาศเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของไทย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 นับเป็นการขีดเส้นแบ่งระหว่างระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือระบอบเก่ากับระบอบประชาธิปไตยหรือระบอบใหม่ ด้วยการเปลี่ยนรูปแบบการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเคยเป็นศูนย์กลางทางการเมืองไปสู่ประชาชนเป็นแกนกลางของระบอบ ตามข้อความอันเรียบง่ายที่ว่า “อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย” กล่าวอย่างกระชับ คือ สารสำคัญที่เกี่ยวกับอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ในรัฐธรรมนูญฉบับ 27 มิถุนายน พ.ศ.2475 ได้ประกาศว่านับแต่จะไปอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน ดังนั้นสถาบันพระมหากษัตริย์จะทรงมีพระราชอำนาจจำกัดตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเท่านั้น โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (ณัฐพล ใจจริง. 2559)

นับแต่นั้นรัฐประชาชาติ (Nation State) หรือรัฐที่หมายถึงประชาชนที่มีความเท่าเทียมกันทั้งหมดประกอบกันขึ้นมาเป็นรัฐ และการปกครองในระบอบใหม่ตามรัฐธรรมนูญที่มีประชาชนเป็นสำคัญถือกำเนิดขึ้นในสังคมไทย แต่ความพยายามต่างๆ ของคณะราษฎรกลับถูกต่อต้านอย่างรุนแรงจากกลุ่มจงรักภักดี ผู้สูญเสียสถานภาพทางการเมืองอย่างฉับพลัน มีความต้องการเข้าจัดการความสัมพันธ์ทางอำนาจทางการเมืองไทยใหม่แต่ความพยายามของพวกเขาในช่วงแรกไม่ประสบความสำเร็จ เช่น การต่อต้านเค้าโครงการเศรษฐกิจที่ต้องการสร้างความเสมอภาคทางเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) ใน พ.ศ.2476 การรัฐประหารเงียบด้วยการออกพระราชกฤษฎีกาใช้รัฐธรรมนูญบางมาตราและปิดสภาผู้แทนราษฎร ใน พ.ศ.2476 และความพ่ายแพ้ของกบฏบวรเดช ใน พ.ศ.2476 เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ควรบันทึกด้วยว่าแม้ว่าก่อนหน้านี้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวพระมหากษัตริย์พระองค์สุดท้ายในระบอบเก่า ทรงมีพระราชปณิธานถึงการปฏิรูปการปกครองด้วยทรงมีพระราชดำริให้ร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับการปกครองก็ตาม แต่ยังไม่มีความสำเร็จใด ๆ เกิดขึ้น อีกทั้งปัญหาชนและชนชั้นกลางขณะนั้นทวีความไม่พอใจระบอบเก่ามากขึ้นเรื่อย ๆ ในสายตาของยาสุกิจิ ยาดาเบ อัครราชทูตญี่ปุ่นประจำไทยแล้ว เขาได้ประเมินสภาพการปกครองของไทยว่าประชาชนไทยไม่เคยได้รับการฝึกฝนทางการเมือง ไม่มีอิสรภาพในการพูด หากไม่มีการปฏิวัติ 2475 และรอพระปกเกล้าฯ ทรงปฏิรูปการปกครองแบบค่อยเป็นค่อยไปนั้น เขาเห็นว่า “รอไปอีกหนึ่งร้อยปีก็ไม่มีทางสำเร็จ” ดังนั้นทูตญี่ปุ่นมีความเห็นว่าการปฏิวัติเพื่อขับไล่เหล่าผู้ปกครองที่มี “หัวอนุรักษ์นิยมสุดขีด” จึงจำต้องเกิดขึ้น

หลังจากนั้น บรรยากาศการประนีประนอมระหว่างผู้ปกครองเก่าและผู้ปกครองใหม่ได้เกิดขึ้นในช่วงต้น ๆ โดยคณะราษฎรได้จัดตั้งรัฐบาลของระบอบใหม่ขึ้น อันมีพระยามโนปกรณนิติ

ธาดา อดีตขุนนางระดับสูงในระบอบเก่า เป็นนายกรัฐมนตรีก่อนแรก มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร หรือฉบับ 10 ธันวาคม พ.ศ.2475 ขึ้นเพื่อรอมชอมการจัดสรรอำนาจระหว่างสถาบันทางการเมืองใหม่ อีกทั้งคณะราษฎรได้ถวายดอกไม้ธูปเทียนขอขมาต่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ.2475 เวลาบ่าย ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน หลังจากนั้น พระปกเกล้าฯ ได้ทรงมีพระราชดำรัสตอบคณะราษฎร ด้วยเหตุนี้ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์และรัฐบาลในช่วงเวลานั้นเริ่มเกิดบรรยากาศความปรองดองระหว่างกัน

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและสถาบันพระมหากษัตริย์ในระบอบใหม่ยังอยู่ในกระบวนการปรับตัวเข้าหากัน โดยฝ่ายหนึ่ง คือ พระปกเกล้าฯ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์พระองค์แรกในระบอบใหม่ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งคือ รัฐบาลของระบอบใหม่ที่ถือกำเนิดจากการปฏิวัติอันมีท่าทีแข็งกร้าวและต้องการเดินหน้าบริหารประเทศตามหลัก 6 ประการของคณะราษฎรอย่างรวดเร็วในที่สุด หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) สมาชิกคณะราษฎรผู้เป็นรัฐมนตรีในรัฐบาลพระยามโนปกรณ์นิติธาดาได้เสนอ “คำชี้แจงเค้าโครงการเศรษฐกิจ และเค้าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันความสุขสมบูรณ์กับเค้าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกอบเศรษฐกิจ” เพื่อดำเนินการตามหลักประการที่สามเพื่อบำรุงความสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีแนวคิดไปในทางสังคมนิยมซึ่งสร้างความวิตกให้กับกลุ่มผู้จงรักภักดีอย่างมาก การเดินหน้าเปลี่ยนแปลงสยามให้เป็นไปตามหลัก 6 ประการอย่างรวดเร็วทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์และคณะราษฎรเผชิญหน้ากับความไม่ราบรื่น และเกิดความตึงเครียดเป็นอย่างยิ่ง

ความเกี่ยวเนื่องของเหตุการณ์กบฏบวรเดชกับเมืองนครราชสีมา

ในวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ.2475 เพียง 10 วัน หลังจากที่หลวงประดิษฐมนูธรรม ได้เดินทางกลับมาประเทศไทย หลังจากต้องลี้ภัยทางการเมืองในประเทศฝรั่งเศส ด้วยข้อหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ (ธิดานต์ ศรีนารา. (ออนไลน์). 2564) ซึ่งต่อมาหลวงประดิษฐมนูธรรมได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีพลเอกพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบวรเดช เสนาบดีกระทรวงกลาโหม ซึ่งใน พ.ศ.2474 ได้ทรงลาออกจากรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะไม่พอพระทัยที่มีการตัดงบประมาณของกองทัพ ได้นำทัพของกลุ่มซึ่งเรียกตนเองว่า “คณะกู้บ้านกู้เมือง” จากแหล่งรวมกำลังที่นครราชสีมา มาประชิดพระนครที่ทุ่งดอนเมือง ในวันเดียวกันนั่นเอง พ.อ.พระยาศรีสิทธิสงคราม (ดิน ทาราบ) นายทหารซึ่งถูกปลดออกหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ได้มีหนังสือถึงพระยาพหลฯ ยื่นคำขาดให้คณะรัฐมนตรีลาออก เพราะไม่ได้ปฏิบัติตามนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ที่

ได้ประกาศไว้ กลับสนับสนุนคอมมิวนิสต์ เช่น เพิกเฉยปล่อยให้มีการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ และจัดการเรียกหลวงประดิษฐมนูธรรมกลับมา ทั้งนี้ ที่กล่าวว่าหมิ่นพระบรมเดชานุภาพนั้น คือ การที่ นายถวัติ ฤทธิเดช เลขานุการสมาคมกรรมกรรราง เป็นโจทก์ยื่นฟ้องพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อสภาผู้แทนราษฎรว่าทรงหมิ่นประมาทผู้นำกรรมกรไว้ในพระราชวิจารณ์เค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (พฤทธิสาณ ชุมพล. (ออนไลน์). 2564)

ฝ่ายรัฐบาลไม่ได้ทำตามคำยื่นคำขาด แต่ได้ออกแถลงการณ์ในวันรุ่งขึ้นว่าคณะกู้บ้านกู้เมืองเป็น “ผู้ก่อการจลาจล” และในวันต่อมาว่าเป็น “กบฏ” พร้อมกันนั้นหลวงพิบูลสงครามได้ทำการปราบปรามอย่างเด็ดขาดด้วยการนำทหารบุกรุก ส่วนทหารเรือภายใต้นาวาเอก พระยาวิชิตรชลี (ทองดี สุวรรณพฤกษ์) ผู้บัญชาการทหารเรือ ได้ถอนทัพเรือออกไปที่ปากอ่าวไทย ไม่ยอมยิงปืนใหญ่ใส่คณะกู้บ้านกู้เมือง ในขณะที่หลวงสินธุสงครามชัย (สินธุ กมลนาวิน) นายทหารเรือคนสำคัญของคณะราษฎรถูกกักตัวอยู่ที่วังปารุสกวัน กองบัญชาการของพระยาพหลฯ

คณะกู้บ้านกู้เมืองนั้นเป็นการรวมตัวกันอย่างไม่เหนียวแน่นนักระหว่างทหารหัวเมืองซึ่งจงรักภักดีต่อพระองค์เจ้าบรมเดช พระยาสิทธิสงครามและพวก อีกทั้งพลเรือน (รวมทั้งหม่อมเจ้า 2-3 พระองค์) ซึ่งเป็นสมาชิกของคณะชาติซึ่งไม่ได้รับอนุญาตให้ตั้งคณะกรรมการเมืองมาก่อนหน้านี้ในสมัยรัฐบาลพระยามโนฯ ดังนั้น จึงคล้ายกับว่าเป็นแนวร่วมระหว่างกลุ่มซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงเรียกคำข้างต้นว่าเป็น “พวกนิยมกษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญ” กับ “พวกนิยมสมบูรณาญาสิทธิราชอย่างถอนตัวไม่ขึ้น” คณะกู้บ้านกู้เมือง ตั้งความหวังไว้ด้วยว่าทหารบกบางส่วนในกรุงเทพฯ ซึ่งภักดีต่อพระยาทรงสุรเดช จะให้การสนับสนุน หากแต่ว่าทหารบกส่วนนี้ได้วางเฉยและเป็นทีว่าได้ปล่อยข่าวแผนการของคณะกู้บ้านกู้เมืองให้หลวงพิบูลสงครามทราบ นับเป็นปัจจัยที่ทำให้ฝ่าย “กบฏ” มีกำลังน้อยกว่าที่คาด

ภาพที่ 4.4 พระองค์เจ้าบรมเดช

ที่มา : ศิลปวัฒนธรรม (ออนไลน์). 2564ก.

ในวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ.2476 ฝ่ายรัฐบาลเริ่มรุก คณะกู้บ้านกู้เมือง โดยพระองค์เจ้าบรมเดชได้ประกาศ “หลักความมุ่งหมาย 6 ประการ” ของตน ความโดยสังเขปว่า 1. ต้องจัดการให้ไทยมีพระมหากษัตริย์ปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญชั่วคราว 2. ต้องดำเนินการโดยรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง คือ การตั้งและการถอดถอนคณะรัฐบาลเป็นไปโดยเสียหุ้มมาก ไม่ใช่ด้วยการจับอาวุธ และต้องยอมให้มีคณะกรรมการเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย 3. ต้องแยกข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมืองออกจากกัน 4. ให้ถือคุณวุฒิความสามารถเป็นหลักในการแต่งตั้งบุคคลในตำแหน่งราชการ ไม่ถือเอาความเกี่ยวข้องในทางการเมืองเป็นความชอบหรือข้อรังเกียจ 5. ให้พระมหากษัตริย์ทรงเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 (ประเภทแต่งตั้ง) และ 6. การปกครอง กองทัพต้องมีหน่วยผสมตามหลักยุทธวิธี เฉลี่ยอาวุธสำคัญแยกกันไปประจำตามท้องถิ่น ไม่ให้กำลังมีภาพใหญ่อยู่เฉพาะแห่งใดแห่งหนึ่ง

ตั้งข้อสังเกตได้ว่า หลักความมุ่งหมาย 6 ประการนี้เป็นการผสมผสานระหว่างความคิดและความต้องการที่มีไม่เหมือนกันในคณะกู้บ้านกู้เมืองเอง โดยข้อที่ 1 และข้อที่ 5 ดูจะเป็นความพยายามที่จะสื่อว่าการยกกำลังพลมาเป็นไปเพื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และมีความมุ่งหมายที่จะตั้งพระองค์เป็นพวกหรือไม่ก็ที่จะผูกมัดพระองค์ ข้อที่ 2 นั้นในเมื่อคณะกู้บ้านกู้เมืองเองได้นำกองกำลังทหารมาขึ้นคำขาดให้รัฐบาลลาออก ข้อนี้จึงดูไม่จริงใจ หากแต่ว่าการที่ต้องการให้มีคณะ

การเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายก็แสดงถึงความพร้อมที่จะเล่นเกมตามระบอบรัฐธรรมนูญ หากรัฐบาลยอมที่จะเจรจาต่อรอง ส่วนข้ออื่น ๆ นั้น แม้ว่าจะมีความชอบธรรมตามวิถีประชาธิปไตย ก็มองภายใต้สถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นได้ว่าเป็นกลเม็ดในการระดมความสนับสนุนจากข้าราชการประจำ และเพื่อที่จะปรับสนามการแข่งขันทางการเมืองให้เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนมากกว่าที่เป็นอยู่

แต่ฝ่ายรัฐบาลไม่ต้องการจะเจรจาต่อรองด้วย และได้ประกาศกฎอัยการศึกและนำกำลังเข้าปราบปรามฝ่าย “กบฏ” ในขณะเดียวกัน พระยาพหลฯ ได้ส่งความไปกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่หัวหินเกี่ยวกับการกบฏและรายงานให้ทรงทราบถึงสิ่งที่ฝ่ายรัฐบาลกำลังทำอยู่ พร้อมกันนี้ได้เชิญเสด็จฯ กลับสู่พระนคร

แต่โดยที่ทั้งสองฝ่ายที่กำลังรบกันอยู่ได้ออกประกาศและกราบบังคมทูลว่าจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงตัดสินพระราชหฤทัยประทับอยู่ที่หัวหินต่อไป ไม่เสด็จฯ กลับพระนคร พร้อมกันนั้นได้ทรงเสนอพระองค์เป็น “คนกลาง” ในการเจรจาระหว่างทั้งสองฝ่ายเพื่อที่จะได้ไม่ต้องรบกัน หากแต่ว่าไม่นานต่อมาการรบพุ่งได้เริ่มขึ้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสลดพระราชหฤทัยยิ่งนักที่คนไทยด้วยกันรบกันเอง โดยมีการเสียเลือดเนื้อด้วยกันทั้งสองฝ่าย สิ่งเดียวที่พระองค์ทรงสามารถทำได้ในขณะนั้นก็คือการรักษาพระองค์ให้ปลอดภัยด้วยกองทหารรักษาวังที่มีจำนวนไม่มาก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงขอให้ทั้งสองฝ่ายเจรจากันโดยมีพระองค์เป็น “คนกลาง” รวม 5 ครั้ง แต่แต่ละครั้งฝ่ายรัฐบาลไม่ยอม ซึ่งก็เข้าใจได้เพราะรัฐบาลกำลังเผชิญกับการท้าทายที่ร้ายแรงที่สุดต่อความอยู่รอดของตน อีกทั้งมีความแคลงใจว่าพระองค์ทรงเป็นกลางจริงหรือไม่

ครั้นถึงวันที่ 23-24 ตุลาคม พ.ศ.2476 ฝ่ายรัฐบาลประสบความสำเร็จในการรุกไล่ฝ่ายกบฏให้พ่ายไป พระยาสิทธิสงครามถึงแก่กรรมในสนามรบ พระองค์เจ้าวรเดชทรงหลบหนีไปยังดินแดนอินโดจีนของฝรั่งเศส มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บทั้งสองฝ่าย หลวงพิบูลสงคราม ผู้บัญชาการการปราบปรามได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษ พระยาพหลฯ และนายทหารกลุ่มหนุ่มมีความฮึกเหิม และได้จัดการจับกุมคุมขังฝ่ายกบฏไว้ประมาณ 600 คน

เหตุการณ์ครั้งนี้มีข้าราชการ ทหาร พลเรือน ถูกจับกุมและถูกลงโทษฐานร่วมมือกับฝ่ายกบฏ เช่น พระยานายกนรชน ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา ศาลพิพากษาลงโทษจำคุก 20 ปี ถูกถอดยศบรรดาศักดิ์และเรียกเครื่องราชอิสริยาภรณ์คืน พันเอกพระประยูรธอรียัน (เชื้อ มโหดตร) ผู้บังคับการทหารบกนครราชสีมา ถูกจำคุก 16 ปี นอกจากนี้มีผู้ถูกจำคุกอีกประมาณ 235 คน โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (ประภาส จารุเสถียร. 2534)

ผลจากการกบฏในครั้งนี้ สังคมโดยเฉพาะคนกรุงเทพฯ เข้าใจเหมารวมว่า คนโคราชว่าเป็นกบฏด้วย ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ไม่ดีต่อชาวโคราช สถานการณ์ในขณะนั้นหากปล่อยไว้อาจจะบานปลายให้เกิดการแตกแยกของคนในประเทศ ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อรัฐบาล พันเอกพระเริงรุกปัจจามิตรในฐานะผู้รักษาความสงบเรียบร้อย ได้ประกาศห้ามทหารและลูกเสือที่มาจากกรุงเทพฯ กล่าวเสียดสีดูหมิ่นว่าคนโคราชเป็นกบฏ นอกจากนี้รัฐบาลได้มีแถลงการณ์ประกาศให้ประชาชนเกิดความเข้าใจว่า ทหาร ข้าราชการ และชาวโคราชที่ให้ความร่วมมือกับฝ่ายกบฏนั้น เพราะความหลงผิดโดยเชื่อว่าฝ่ายกบฏจะนำกำลังไปปราบจลาจลที่กรุงเทพฯ และปกป้องพระมหากษัตริย์จากผู้คิดร้าย

ดังนั้น หลังจากเหตุการณ์สงบและความสันติสุขกลับคืนสู่เมืองนครราชสีมา และเพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ชาวเมือง ในวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ.2476 รัฐบาลจัดให้มีพิธีปลงศพทหารที่เสียชีวิต ทำพิธีประชุมเพลิงที่บริเวณหน้าที่ว่าการจังหวัดทหารบก ในค่ายทหาร รุ่งขึ้นวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2476 จัดงานทำขวัญเมือง โดยในตอนเช้า รัฐมนตรี ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ วางพวงมาลา ณ สลุปเจดีย์ท้าวสุรนารี ที่วัดพระนารายณ์มหาราช นอกจากนี้ มีการบวงสรวงศาลหลักเมือง ในช่วงบ่ายจัดพิธีสวนสนามเพื่อแสดงแสนยานุภาพและเรียกขวัญเมือง ขบวนทหารและกองเสือป่า ออกจากกองบินถึงประตูชุมพล ท่านคุณหญิงสารภี อินทรกำแหง ณ ราชสีมา ภริยาพระยาภิรมย์สงคราม (จัน ณ ราชสีมา) อดีตสมุหเทศาภิบาลมณฑลนครราชสีมา สวมพวงมาลัยแก่นายทหารระดับผู้บังคับบัญชาและผู้ว่าราชการจังหวัด ฯลฯ จากนั้นรถถังปืนกลหนักนำขบวนเคลื่อนผ่านประตูพระสงฆ์ปะพรมน้ำพุทธมนต์ ผ่านประตูพิธีผู้รักษาเมืองนครราชสีมา ขบวนประกอบด้วยกองแถวทหารเรือเดินนำกองทหารบก ขบวนรถถัง ขบวนรถปืนใหญ่ ขบวนรถ ป.ต.อ. ขบวนกองแถวลูกเสือและคณะลูกเสือแบกไม้พลองจากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยกรุงเทพฯ และนักเรียนโคราช ขบวนเข้าประตูชุมพลตรงไปตามถนนจอมพล ถึงศาลหลักเมืองได้มีพิธีสักการะหลักเมืองตามประเพณี และสักการะสลุปเจดีย์ท่านท้าวสุรนารีที่วัดพระนารายณ์มหาราช

สำหรับกองปืนใหญ่ในค่ายทหารที่บริเวณกองพันโคราชยิงภูเขาพระศรีรัตน 75 นัด พร้อมกับฝูงบินบินโปรยข้าวตอกดอกไม้เหนือบริเวณพิธี กลางคืนมีมหรสพจากกรุงเทพฯ มาสมโภช เช่น โขนจากสำนักพระราชวัง โขนของพระยาบำเรอภักดิ์ ละครของเจ้าพระยาวรวงศ์ จ้าอวดคณะสี่สีมีการแสดงแถว และการแสดงอื่น ๆ นอกจากนี้ ทางจังหวัดจัดเพลงโคราช ภาพยนตร์ ลีเก มวยมาร่วมฉลองสมโภชด้วย ในงานนี้กรมรถไฟลดค่าโดยสารครึ่งหนึ่งจากกรุงเทพฯ ไปนครราชสีมา มีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ร่วมงาน ได้แก่ พระยาประเสริฐสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ เลขาธิการรัฐมนตรี เป็นต้น ปรากฏว่า มีข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน มาร่วมงานจำนวนมาก นับเป็นงานยิ่งใหญ่โมโหสารที่ไม่เคยมีมาก่อน สำหรับที่บริเวณสลุปเจดีย์ท่านท้าวสุรนารีที่วัดพระนารายณ์มหาราชมีเพลงโคราชไปแสดง

หลังจากรัฐบาลมีแถลงการณ์ประกาศว่าทหาร ข้าราชการ และชาวโคราชไม่ได้เป็นกบฏ เพียงแต่หลงผิดไปเชื่อฝ่ายกบฏ ซึ่งแท้จริงแล้วคนโคราชมีประวัติศาสตร์การต่อสู้กับข้าศึก จนสามารถป้องกันรักษาเมืองนครราชสีมาซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านของเมืองหลวงไว้ได้บรรดาทหาร ข้าราชการพลเรือน และประชาชน จึงเกิดความคิดที่จะสร้างอนุสาวรีย์ที่วสุหรณารี่ในเวลาต่อมา เพื่อแสดงให้เห็นว่าบรรพบุรุษ และคนโคราชมีความรักดีต่อเมืองหลวงไม่ใช่กบฏ ในส่วนของกรุงเทพฯ ได้มีการสร้าง “อนุสาวรีย์ปราบกบฏ” หรือ “อนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญ” เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ผู้เสียชีวิตที่บริเวณหลักสี่ บางเขน กรุงเทพมหานคร และทำพิธีเปิดในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2479 คนทั่วไปเรียกกันว่า “อนุสาวรีย์หลักสี่” ในปี พ.ศ.2562 กองทัพบกปรับปรุงอาคารสรรพาวุธพิพิธภัณฑน์ โดยมีป้ายที่ประตูห้องชั้นบนว่า “บวรเดช” และป้ายบนประตูห้องชั้นล่างว่า “ศรีสิทธิสงคราม” เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่นายทหารทั้งสองที่มีความจงรักภักดีอย่างที่สุด และไม่ได้ร่วมกับคณะราษฎรในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 เนื่องจากยึดมั่นในคำถวายสัตย์ฯ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชกระแสแนะนำรัฐบาลว่า เพื่อเป็นการยุติการจลาจลอย่างละมุนละม่อม “เป็นการสมควรที่รัฐบาลจะประกาศอภัยโทษให้แก่ผู้ร่วมก่อการจลาจล ตลอดจนนายทหารและบุคคลที่ไม่ใช่หัวหน้าหรือคนสำคัญในการกระทำครั้งนี้เสียโดยเร็ว” แต่รัฐบาลปฏิเสธโดยอ้างหลักการที่ว่าจำต้องดำเนินคดีให้ถึงที่สุดเสียก่อน จึงจะพิจารณาให้อภัยโทษได้ ซึ่งก็ไม่ผิด ครั้นวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ.2476 รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ.2476 ขึ้น (พร้อมด้วยคณะกรรมการอัยการพิเศษสำหรับฟ้องคดี) มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการกบฏ และจลาจล ไม่ว่าผู้ต้องหจะเป็นทหารหรือพลเรือน มีวิธีการพิจารณาเช่นเดียวกับศาลทหาร คำพิพากษาถือเป็นเด็ดขาดไม่มีอุทธรณ์ฎีกา และผู้ต้องหาไม่มีทนายความแก้ต่าง รวมความว่าไม่ได้เป็นศาลสถิตยุติธรรมปกติ และนับว่าไม่เป็นไปตามหลักนิติธรรม ท้ายที่สุดคือเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2477 ในบรรดาผู้ที่ถูกจับ 600 คน มีการส่งฟ้อง 318 คน พบว่ามีความผิดต้องโทษ 296 คน ในจำนวนนั้นต้องโทษประหารชีวิต 6 คน จำคุกตลอดชีวิต 244 คน พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งตามธรรมเนียมการปกครองของไทย ทรงเป็น “เจ้าชีวิต” ผู้ทรงสิทธิแต่ผู้เดียวที่จะสั่งประหารชีวิตผู้ใด ทรงปฏิเสธที่จะทรงสั่งประหารชีวิตตามคำตัดสิน เรื่องจึงค้างคาอยู่จนกระทั่งพระองค์ทรงสละราชสมบัติ เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2477 โดยมีข้อความตอนหนึ่งว่า (นรนิติ เศรษฐบุตร. 2553 : 129-130)

“ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้า ให้แก่ผู้ใดคณะใดโดยเฉพาะ เพื่อใช้อำนาจนั้นสิทธิขาดและโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร”

ภาพที่ 4.5 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ที่มา : หอประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (ออนไลน์). 2564.

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติอย่างเด็ดขาดเช่นนั้นแล้ว ก็ไม่มีทางที่พระยาพหลฯ กับฝ่ายรัฐบาลจะหาทางประนีประนอมอย่างไรได้ ทางรัฐบาลจึงต้องหันไปพิจารณาดูพระนามเจ้านายในพระราชวงศ์ที่มีสิทธิ์ที่จะสืบราชสันตติวงศ์ตามกฎหมายเถียรบาล ซึ่งปรากฏว่าพระนามเจ้านายในราชวงศ์จำนวน 3 องค์แรก ได้แก่

1. สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์
2. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล
3. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช

แต่สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ ได้สิ้นพระชนม์แล้ว ดังนั้น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล จึงได้รับพิจารณา ตามกฎหมายเถียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พุทธศักราช 2467 ซึ่งตอนนี้สภาผู้แทนราษฎร ก็ได้มีบทบาทสำคัญอยู่อีกประการหนึ่ง คือ ลงมติให้ความเห็นชอบด้วยตามกฎหมายเถียรบาล และผลในการลงมติของสภาฯ ครั้งนี้ปรากฏออกมาว่า สภาฯ มีมติเห็นชอบด้วยอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ สถาปนากษัตริย์องค์ใหม่ขึ้นครองราชย์สมบัติ

รัฐบาลพระยาพหลพลพยุหเสนา

การสละราชสมบัติของรัชกาลที่ 7 เป็นปัญหาที่รัฐบาลพระยาพหลฯ หนักวิตกเป็นอย่างยิ่งในระยะแรก เพราะเป็นปัญหา “สิทธิธรรม” หรือข้ออ้างทางการเมืองการปกครองที่รัฐบาลจะต้องดำเนินงานในพระปรมาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่ปรากฏว่าในบั้นปลายปัญหานี้ได้เปลี่ยนไป กล่าวคือ ในสายที่จะสืบสันตติวงศ์ในกรณีที่มีการสละราชสมบัตินั้น คือ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล โอรสของเจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ ซึ่งยังทรงพระเยาว์อยู่มีพระชนมายุเพียง 8 พรรษา และกำลังทรงศึกษาอยู่ในสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อเป็นดังนี้รัฐบาลจึงสามารถตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ที่สามารถปฏิบัติงานร่วมกับตนได้ และดำเนินการปกครองในระบอบใหม่ในพระปรมาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เป็นอย่างดี รัฐบาลพระยาพหลฯ ผ่านวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่รุนแรง ทั้งการกบฏและการสละราชสมบัติ แต่สามารถรักษาสถานการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจไว้ได้เป็นอย่างดี รัฐบาลจัดให้มีการเลือกตั้งครั้งแรกระหว่างเดือนพฤศจิกายนและธันวาคม พ.ศ.2476 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งทางอ้อมครั้งเดียวของไทยที่ให้ประชาชนเลือกผู้แทนตำบลและผู้แทนตำบลเลือกผู้แทนราษฎรอีกต่อหนึ่ง ผู้สมัครเป็นอิสระ ไม่มีการอนุญาตให้มีพรรคการเมืองสตรีมีสิทธิออกเสียงเท่าบุรุษ (นับว่าก่อนหน้ายุโรปหลายประเทศ รวมทั้งญี่ปุ่นที่สตรีจะมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้อย่างเท่าเทียมหลังสงครามโลก ครั้งที่ 2) ในการเลือกตั้ง 78 ที่นั่งครั้งนี้ มีผู้มาใช้สิทธิ 41.45% โดยที่จังหวัดเพชรบุรีมีผู้มาใช้สิทธิมากที่สุดและแม่ฮ่องสอนมาใช้สิทธิน้อยที่สุด (ในด้านการปกครองนั้น รัฐบาลได้ยุบการปกครองแบบมณฑลของสมัยรัชกาลที่ 7 ให้กลายเป็นจังหวัด 70 จังหวัด และจัดระเบียบการบริหาร พ.ศ.2476 ให้มีส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ก่อนหน้าการเลือกตั้งทั่วไป) (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2551)

ภาพที่ 4.6 พระยาพหลพลพยุหเสนา

ที่มา : ศิลปวัฒนธรรม (ออนไลน์). 2564ช.

การพัฒนาการทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม

การพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่ทศวรรษ 2500 ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา องค์การสหประชาชาติ และธนาคารโลก ที่ใช้วาทกรรมการพัฒนาเป็นข้ออ้างในการผลักดันนโยบายเพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายทางเศรษฐกิจการเมือง โดยใช้ประเทศไทยเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ในการยุติบทบาทของขบวนการคอมมิวนิสต์และขยายระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งการสนับสนุนส่วนมากมุ่งเน้นไปที่ภาคอีสานภายใต้ความเชื่อว่า หากคนชนบทได้รับการพัฒนาจนปัญหาความยากจนหมดไปพวกเขาจะไม่ร่วมมือกับคอมมิวนิสต์ และนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โครงสร้างทางเศรษฐกิจของสังคมชนบทไทยก็เชื่อมโยงเข้ากับโลกภายนอกและระบบทุนนิยมอย่างแยกขาดกันไม่ได้ (มณีมัย ทองอยู่. 2546)

ปฏิเสธไม่ได้ว่าการพัฒนาประเทศนับตั้งแต่ทศวรรษ 2500 ได้เพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและทำให้ชาวบ้านในเขตชนบทของภาคอีสานมีรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และทำให้คนชนบทในหลายพื้นที่ของประเทศไทยหลุดพ้นจากภาวะความยากจนและการดิ้นรนเพื่ออยู่รอดได้ แต่กระนั้นก็ตามรายได้จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจในภาคชนบทไม่ได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากเท่ากับกิจกรรมทาง

เศรษฐกิจในเขตเมืองและในภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ ยิ่งไปกว่านั้นหมู่บ้านชนบทหลายแห่งยังได้รับผลกระทบจากการผลักดันนโยบายการพัฒนา โดยการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 – 3 (พ.ศ.2504 – 2519) ที่มุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน เขื่อน ไฟฟ้า เพื่อรองรับการขยายตัวของภาคเมืองและภาคอุตสาหกรรมที่ได้ดูดซับเอาทรัพยากรจากภาคชนบทไปเป็นจำนวนมาก (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ. 2545.)

ด้วยเหตุนี้ การขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนามากว่า 60 ปีที่ผ่านมา ถึงแม้ว่ารัฐไทยจะบรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาความยากจนในสังคมชนบท แต่การพัฒนาที่รัฐไทยให้ความสำคัญกับการขยายตัวของเมืองและภาคอุตสาหกรรมได้ทำให้ปัญหาช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างภาคเมืองกับภาคชนบทกว้างขวางมากขึ้นเช่นกัน จนนำมาซึ่งการเผชิญหน้าและความขัดแย้งระหว่างรัฐทุน กับคนชนบท โดยเห็นได้ชัดในช่วงก่อนต้นทศวรรษ 2540 ที่คนชนบทได้รวมกลุ่มกันเคลื่อนไหวประท้วงรัฐ ในประเด็นปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรอันเป็นผลกระทบจากยุทธศาสตร์การพัฒนาของรัฐเป็นจำนวนมาก เช่น สมาพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย โครงการจัดสรรที่ดินทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรม สมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน สมัชชาคนจน ฯลฯ โดยส่วนมากได้รับการสนับสนุนจากองค์การพัฒนาเอกชน (ประภาส ปันตบแต่ง. 2541)

ในช่วงกลางทศวรรษ 2540 เป็นต้นมา แม้ว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างภาคชนบทและภาคเมืองอันเป็นผลสืบเนื่องจากการพัฒนาของรัฐยังคงดำรงอยู่ แต่การต่อรองทางการเมืองของคนชนบทได้เคลื่อนย้ายออกจากการเคลื่อนไหวในลักษณะการเผชิญหน้าแบบคู่ขัดแย้งระหว่างรัฐ ทุน กับคนชนบท ภายใต้การสนับสนุนขององค์การพัฒนาเอกชน เพื่อป้องกันการดูดซับเอาทรัพยากรท้องถิ่นไปสู่การพยายามเชื่อมโยงตัวเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย เพื่อดูดซับเอาทรัพยากรที่ไหลหลายจากชนบทมาเสริมสร้างศักยภาพการผลิตของตัวเอง เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและเป้าหมายทางเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ของสังคมชนบท การเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยได้กลายเป็นความคาดหวังสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชนบทจำนวนมาก แต่การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยกลับไม่ถึงไหน เพราะนับตั้งแต่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2564) รวมระยะเวลากว่า 89 ปี ได้เกิดรัฐประหารขึ้น 12 ครั้ง เกิดการกบฏไม่ต่ำกว่า 7 ครั้ง กล่าวคือ ได้เกิดรัฐประหารหรือการกบฏเกิดขึ้นในประเทศไทยเฉลี่ย 4 ปีต่อครั้ง (เสนีย์ คำสุข. 2550) จึงทำให้พัฒนาการของประชาธิปไตยไทยต้องหยุดชะงักลงเป็นระยะ ๆ และเมื่อประชาธิปไตยระดับชาติมีเหตุให้ต้องหยุดชะงักไปเพราะการรัฐประหาร การเมืองในระดับท้องถิ่นจึงได้รับผลกระทบตามไปด้วย เนื่องจากการบริหารท้องถิ่นต้องได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐบาลระดับชาติเพื่อลดความแตกต่างทางการคลังระหว่าง

ท้องถิ่นต่าง ๆ และเพื่อสร้างหลักประกันความเท่าเทียมในคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการ สาธารณะขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงทั้งประเทศไทย (เวียงรัฐ เนติโพธิ์. 2552)

เหตุผลเดิม ๆ ที่มักถูกนำมาใช้เป็นข้ออ้างเพื่อสนับสนุนการรัฐประหารต่อรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง คือ การกล่าวหาว่ารัฐบาลอ่อนแอหรือเข้มแข็งเกินไป รัฐบาลมีการทุจริตคอร์รัปชันสูง การซื้อสิทธิขายเสียงของคนชนบท และพฤติกรรมหมิ่นต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ฯลฯ การตัดสินใจเลือกตั้งระดับชาติ โดยเฉพาะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) และพรรคการเมือง ปฏิเสธไม่ได้ว่าขบวนการคนเสื้อแดงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของชาวชนบทส่วนใหญ่ เพราะประสบการณ์การต่อสู้ทางการเมืองและผลประโยชน์จากนโยบายการเมืองระดับชาติที่ชาวบ้านได้รับจากพรรคการเมืองที่เป็นพันธมิตรกับคนเสื้อแดง ทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกมีส่วนร่วมหรือถูกผนวกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ทางการเมืองของคนเสื้อแดงในการเมืองระดับนี้ ซึ่งหากพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะพบว่า อิทธิพลของคนเสื้อแดงต่อการตัดสินใจของชาวบ้านภายใต้สถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันนี้ หาใช่เป็นการจงรักภักดีต่อตัวนายทักษิณ ชินวัตร หรือผลประโยชน์ทางการเมืองจากเครือข่ายการเมืองของนายทักษิณ การซื้อสิทธิขายเสียง และเสื้อแดงอย่างไม่ลืมหูลืมตา แต่การตัดสินใจดังกล่าวมีเป้าหมายสำคัญสองประการดังนี้ (วิภาวดี พันธุ์ยางน้อย. 2556: 116-117)

ประการแรก เป็นการตอกย้ำถึงเจตนารมณ์ทางการเมืองที่ต้องการปกป้องระบอบรัฐสภา ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ทั้งนี้ชาวบ้านมองว่าการเลือกตั้งระดับชาติ คือ พื้นที่ที่สะท้อนเจตนารมณ์ทางการเมืองของพวกเขา จะเห็นได้จากการที่ชาวบ้านได้สะท้อนเจตนารมณ์ผ่านการเลือกตั้งระดับชาติครั้งแล้วครั้งเล่าว่า “พวกเขาต้องการรัฐบาลที่มีความยึดโยงกับอำนาจและผลประโยชน์ของประชาชน” ตลอดระยะเวลาที่ประเทศไทยอยู่ภายใต้สภาวะความขัดแย้งทางการเมืองที่ยืดเยื้อยาวนาน

ประการที่สอง เป็นการปกป้องการจัดสรรทรัพยากรและผลประโยชน์ทางการเมือง โดยชาวบ้านสามารถเชื่อมโยงการเลือกตั้งเข้ากับผลประโยชน์ทางการเมืองจากประสบการณ์ที่ได้รับจากนโยบายของรัฐบาลทักษิณและเครือข่ายการเมืองของนายทักษิณ ซึ่งทำให้ชาวบ้านสามารถยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้ และด้วยพลวัตทางการเมืองเหล่านี้ ชาวบ้านจึงเชื่อมโยงตัวเองเข้ากับรัฐผ่านกลไกการเลือกตั้ง เพื่อเรียกร้องการสนับสนุนที่เหมาะสมจากนโยบายของรัฐ ขณะเดียวกัน ชาวบ้านได้ทำหน้าที่ปกป้องรัฐบาลที่มาจากเลือกตั้ง ดังที่ปรากฏชัดเจนจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนเสื้อแดง

ผลกระทบของสงครามเวียดนามกับการเจริญเติบโตทางสังคมและเศรษฐกิจของเมือง นครราชสีมา โดยมีสาระสำคัญดังนี้ (ณัฐริธา กาญจนศิลป์. 2561: 103-111)

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง สหรัฐอเมริกาดำเนินนโยบายปิดล้อมเพื่อป้องกันการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ เมื่อจีนสถาปนาระบบสังคมนิยมภายใต้การนำของเหมา เจ๋อตง ได้สำเร็จใน พ.ศ.2492 สหรัฐอเมริกาได้ขยายอิทธิพลเข้ามาในทวีปเอเชียเพื่อปิดล้อมการขยายตัวของสาธารณรัฐประชาชนจีน ประกอบกับเหตุการณ์ที่พรรคชาตินิยมเวียดนามของโฮจิมินห์ ชนะกองทหารฝรั่งเศสในสงครามเดียนเบียนฟู ในปี พ.ศ.2496 และเหตุการณ์ไม่สงบในลาว ในปี พ.ศ.2497 การเมืองภายในลาวเริ่มแบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายประเทศลาว มีเจ้าสุภานุวงศ์ เป็นผู้นำ ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ ฝ่ายนิยมความเป็นกลาง มีเจ้าสุวรวงศ์มาเป็นผู้นำ ได้รับการสนับสนุนจากฝรั่งเศส และฝ่ายนิยมตะวันตกนำโดยคณะนายทหารและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เช่น เจ้าบุญอุ้ม และนายพลภูมิโนสวน ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้รัฐบาลไทยหวั่นเกรงว่าจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ สหรัฐอเมริกาจึงดำเนินยุทธศาสตร์การป้องกันการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยให้ความช่วยเหลือกับไทยอย่างเต็มที่ เพราะเชื่อตามทฤษฎีโดมิโน โดยนายจอห์น ฟอสเตอร์ ดัลเลส รัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาในขณะนั้นกล่าวว่าถ้าเวียดนามเป็นคอมมิวนิสต์แล้ว ประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะกลายเป็นคอมมิวนิสต์ไปด้วย

นครราชสีมาซึ่งมีสภาพภูมิศาสตร์เป็นเมืองยุทธศาสตร์ที่สำคัญของเมืองหลวงในการขยายอำนาจไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งแต่อดีต ถูกใช้เป็นที่ตั้งฐานทัพของสหรัฐอเมริกาเพื่อต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือทางการทหารและเศรษฐกิจแก่ไทยตั้งแต่ พ.ศ.2493 เป็นต้นมา ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสหรัฐอเมริกา กับไทยเริ่มต้นเมื่อนายกรัฐมนตรี จอมพล ป. พิบูลสงคราม ส่งทหาร 4,000 นาย ไปช่วยกองกำลังสหประชาชาติในเกาหลีใต้ ส่งผลให้มีการลงนามในสัญญาความตกลงว่าด้วยการให้ความร่วมมือทางวิชาการและเศรษฐกิจ และความตกลงด้านความช่วยเหลือทางทหารในรูปของอาวุธยุทโธปกรณ์และการฝึกแก่กองทัพไทย ภายใต้ความตกลงว่าด้วยความช่วยเหลือทางทหารมีการก่อตั้งหน่วยปฏิบัติการของสหรัฐอเมริกาในกรุงเทพฯ ชื่อว่าหน่วยที่ปรึกษาทางทหารสหรัฐอเมริกา หรือหน่วยจัสแมก (Joint U.S. Military Advisory Group) ต่อมาใน พ.ศ.2498 มีการเริ่มโครงการเพื่อสร้างเครื่องสนับสนุนให้ความสะดวกทางการทหารภายใต้การบริหารขององค์การทางทหารของสหรัฐอเมริกา มีชื่อเรียกว่าสำนักงานดูแลการก่อสร้าง หรือ โอไอซีซี (Office in Charge of Construction) ภายใต้การควบคุมของวิศวกรของกองทัพเรือสหรัฐอเมริกา นครราชสีมาเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สหรัฐอเมริกาใช้เป็นฐาน

ทัพหนึ่งในเจ็ดฐานทัพใหญ่ที่ใช้ปฏิบัติการในสงครามเวียดนาม อันได้แก่ ฐานทัพอยู่ตะเภา ตาคลี น้ำพอง อุดรธานี นครพนม อุบลราชธานี และนครราชสีมา ฐานทัพนครราชสีมาอยู่ห่างจากฮานอย เพียง 470 ไมล์ เป็นกองบัญชาการสังกัดกองทัพอากาศอเมริกันประจำแปซิฟิก รวมทั้งเป็น กองบัญชาการสนับสนุนกองทัพอากาศอเมริกันอยู่ที่ค่ายมิตรภาพ (Camp Friendship) ซึ่งเป็นคลังอาวุธ เก็บรถถัง ปืนใหญ่ รถบรรทุก และขีปนาวุธชนิดต่าง ๆ

นครราชสีมาเป็นที่ตั้งฐานทัพสำคัญของสหรัฐอเมริกา ทั้งฐานทัพที่ค่ายมิตรภาพ (Camp Friendship ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นค่ายสุธรรมพิทักษ์) และฐานทัพอากาศที่กองบิน 1 การเข้ามาตั้งฐานทัพของสหรัฐอเมริกาทำให้โครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญต่อการเติบโตทาง เศรษฐกิจของนครราชสีมาในเวลาต่อมา โดยมีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ คือ ถนนมิตรภาพหรือทาง หลวงหมายเลข 2 ทางหลวงสาย 304 จากฉะเชิงเทราถึงนครราชสีมา ทางหลวงสาย 331 หรือถนน สายยุทธศาสตร์ เชื่อมต่อทางหลวงสาย 304 ไปถึงสัทีบ เมื่อเริ่มก่อสร้างมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ การ อำนวยความสะดวกด้านการขนส่งของกองทัพอากาศสหรัฐอเมริกา เมื่อสิ้นสุดสงครามเวียดนาม เส้นทาง เหล่านี้ได้กลายเป็นเส้นทางสายเศรษฐกิจที่สำคัญของนครราชสีมา ส่งผลให้ในปัจจุบันนครราชสีมา มี ศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางคมนาคมระหว่างภูมิภาค และมีสาธารณูปโภคพร้อมรองรับการผลิตใน สาขาต่าง ๆ ทั้งด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการ

โครงการก่อสร้างระบบชลประทาน เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำ ได้เอื้อประโยชน์ต่อการ ขยายพื้นที่ทางการเกษตรในนครราชสีมา โดยได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกัน ได้แก่ โครงการศึกษาและพัฒนาการก่อสร้างเขื่อนลำแชะ (สร้าง พ.ศ.2533 – 2541) และเขื่อนมูลบน (สร้าง พ.ศ. 2523 – 2538) เกิดขึ้นจากความช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญ AID ของสหรัฐอเมริกา เข้ามา ศึกษาและพัฒนาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเบื้องต้นของกลุ่มน้ำชี เขื่อนลำแชะ ตั้งอยู่บนฝิ่งขวาของลำมูล บนในเขตอำเภอบัวชุม และอำเภอลำทะเมนชัย ปิดกั้นลำแชะที่ตำบลโคกกระชาย อำเภอบัวชุม เพื่อส่งน้ำ ช่วยพื้นที่การเกษตร 80,600 ไร่ ในฤดูฝน และ 70,700 ไร่ ในฤดูแล้ง และเขื่อนมูลบน ตั้งอยู่บนฝิ่ง ซ้ายของลำมูลบนในเขตอำเภอบัวชุม อำเภอลำทะเมนชัย และอำเภอบัวชุมบางส่วน ปิดกั้นลำมูลบน ตอนบน ที่ตำบลจระเข้หิน อำเภอบัวชุม สำหรับส่งน้ำช่วยพื้นที่การเกษตร 41,400 ไร่ในฤดูฝน และ 34,300 ไร่ในฤดูแล้ง

นครราชสีมาเป็นทั้งที่ตั้งฐานทัพของสหรัฐอเมริกาและแหล่งพักผ่อนของทหารฝ่ายโลกเสรี ที่ผลัดเปลี่ยนกันเดินทางมาพักผ่อน ส่งผลให้เกิดการเติบโตในด้านธุรกิจบริการ เพื่อตอบสนองความ ต้องการของเหล่าทหารอเมริกันที่มาประจำการที่นครราชสีมา จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นจากการอพยพ เข้ามาทำงานในเมือง โดยเป็นการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับฐานทัพอเมริกาในนครราชสีมาทั้งทางตรง

และทางอ้อม โดยประมาณการจ้างงานทางตรง 10,000 คน และการจ้างงานทางอ้อม 12,500 คน ส่งผลให้เศรษฐกิจของนครราชสีมาในระยะนั้นเฟื่องฟูขึ้นเป็นอันมาก มีการค้าขายติดต่อกับหน่วยทหารของสหรัฐอเมริกา ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้จากการให้บริการในรูปแบบต่าง ๆ การใช้จ่ายเงินของทหารอเมริกัน ส่วนใหญ่ใช้เป็นเงินดอลลาร์ ทำให้มีผู้ที่ต้องการค้าขายและทำงานกับทหารอเมริกันเป็นจำนวนมากถือได้ว่าเป็นช่วงเศรษฐกิจดี แรงงานไม่มีความรู้ได้ทำงานที่ได้ค่าตอบแทนสูง การเข้ามาของทหารอเมริกัน ทำให้เศรษฐกิจของนครราชสีมาเฟื่องฟูขึ้นอย่างมาก ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาทองของการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในธุรกิจบริการ แต่ผลกระทบจากการเจริญเติบโตนั้นได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ เพราะธุรกิจโรงแรมที่เกิดขึ้นนั้นสัมพันธ์กับธุรกิจค้าบริการทางเพศที่เฟื่องฟูขึ้นมาพร้อมกันนั่นเอง ดึงดูดหญิงสาวจากต่างอำเภอและจังหวัดใกล้เคียงที่ด้อยการศึกษาอพยพเข้ามาอยู่ในเมืองเพื่อเข้ามาหางานทำ เกิดสถานบริการต่าง ๆ เช่น บาร์ ไนต์คลับ อาบอบนวด โรงน้ำชา และห้องโสเภณีจำนวนมาก ก่อให้เกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาการค้าประเวณี ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และปัญหาเด็กลูกครึ่งที่เกิดจากทหารอเมริกัน เป็นต้น

เศรษฐกิจการเกษตรของนครราชสีมาได้เติบโตขึ้นเช่นกัน โดยปัจจัยสนับสนุนคือ การเร่งรัดพัฒนาทางเศรษฐกิจของรัฐบาล นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 การกำหนดนโยบายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้รับความช่วยเหลือด้านวิชาการจากสหรัฐอเมริกาอีกเช่นกัน ทำให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับความสนใจมากเป็นพิเศษ เนื่องจากมีภูมิประเทศติดกับลาว กัมพูชา และเวียดนาม จึงปรากฏนโยบายการพัฒนาชนบท โดยกล่าวถึงการพัฒนานครราชสีมาอย่างเฉพาะเจาะจง มีการวางแผนให้มีการสร้างทางรถไฟสายแก่งคอย - บัวใหญ่ ความยาว 272 กิโลเมตร ส่งเสริมการปลูกพืชสำคัญ คือ ข้าว ปอแก้ว ข้าวโพด และมันสำปะหลัง เพื่อการส่งออก สร้างเขื่อนลำพระเพลิง (สร้าง พ.ศ.2506 -2510) ในเขตอำเภอปักธงชัย และเขื่อนลำตะคอง (สร้าง พ.ศ.2507 - 2512) ในเขตอำเภอสีคิ้ว ช่วยให้เกษตรกรที่อาศัยอยู่ใกล้เขื่อนสามารถปลูกข้าวได้ปีละ 2 ครั้ง เกษตรกรผลิตข้าวเพิ่มขึ้น และมีรายได้มากขึ้นจากการขายข้าว เมื่อเริ่มแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 เนื้อที่ปลูกข้าวในนครราชสีมา พ.ศ.2504 มี 1,176,146 ไร่ ได้ผลผลิต 163,511 ตัน ใน พ.ศ.2509 มีเนื้อที่ปลูกข้าวเพิ่มขึ้นเป็น 1,885,457 ไร่ ได้ผลผลิต 407,831 ตัน เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 เนื้อที่ปลูกข้าวเพิ่มขึ้นถึง 60 เปอร์เซ็นต์ และผลผลิตเพิ่มขึ้นถึง 149 เปอร์เซ็นต์ นอกจากผลผลิตที่เพิ่มขึ้นแล้ว ยังก่อให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมเกษตรในพื้นที่นครราชสีมา ได้แก่ โรงงานทอกระสอบ โดยนำปอแก้วซึ่งเป็นพืชไร่ที่รัฐบาลส่งเสริมให้ปลูก มาเป็นวัตถุดิบให้กับโรงงานทอกระสอบ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมของรัฐบาล มีขึ้นเป็นแห่งแรกที่ตำบลจอหอ อำเภอเมือง การขยายพื้นที่ปลูกปอแก้วมีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าว ปอที่ผ่านกรรมวิธีแล้วจะถูกส่ง

เข้ามาโรงงานทดสอบเพื่อใช้บรรจุข้าว ปลายทศวรรษ 2500 ตลาดปอดตกต่ำเพราะต้องแข่งขันกับ กระสอบใยสังเคราะห์ และระบบการขนส่งข้าวที่ไม่ต้องใช้กระสอบ พื้นที่ปลูกปอจึงเปลี่ยนมาปลูกมันสำปะหลังแทน

โรงงานแปรรูปข้าวโพด เพื่อผลิตอาหารสัตว์ และทำผลผลิตอื่น ๆ เช่น แป้ง น้ำตาล แอวกอฮอร์ เป็นต้น ข้าวโพดเป็นพืชเศรษฐกิจที่เป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะญี่ปุ่น โรงงานแปรรูปมันสำปะหลัง เนื่องจากรัฐบาลนำมันสำปะหลัง มาปลูกครั้งแรกในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ที่อำเภอพิมาย ใน พ.ศ. 2504 เพราะเป็นพืชที่ทนต่อสภาพความแห้งแล้งของ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้นครราชสีมา มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังมากที่สุดใน ประเทศ เกิดกลุ่มนักธุรกิจในท้องถิ่นที่หันมาลงทุนในอุตสาหกรรมแปรรูปมันสำปะหลัง เช่น บริษัท สงวนวงษ์อุตสาหกรรม จำกัด โดยนายทศพล ตันติวงษ์ ประธานกรรมการ ผันตัวเองจากการเป็น ตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ มาทำโรงงานแปรรูปมันสำปะหลัง ใน พ.ศ. 2517 เพราะเห็นว่านครราชสีมาเป็น แหล่งปลูกมันสำปะหลัง และต้นทุนต่ำ ปัจจุบันโรงงานของสงวนวงษ์ ถือว่าเป็นโรงงานที่ใช้เครื่องจักร ในกระบวนการผลิตแป้งมันที่ทันสมัยที่สุดในประเทศ ถือได้ว่าเป็นโรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลังที่ใหญ่ ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีตลาดที่สำคัญอยู่ในสหภาพยุโรป

ความเกี่ยวเนื่องของเหตุการณ์กบฏเมษาฮาวายกับเมืองนครราชสีมา โดยมี รายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (มติชนสุดสัปดาห์ (ออนไลน์). 2564ก)

ย้อนไปเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2524 ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์การ เมืองไทย คือเกิด “กบฏเมษาฮาวาย หรือ กบฏยังเติร์ก” ซึ่งเป็นการทำรัฐประหารของนายทหาร ทหารกลุ่มหนึ่งที่เรียกกันว่า “ยังเติร์ก (Young Turks)” เพื่อยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาล พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ระหว่างวันที่ 1-3 เมษายน พ.ศ.2524 คำว่า “ยังเติร์ก (Young Turks)” เข้าใจว่ามาจากชื่อของ มุสตาฟา เคมาล อตาเติร์ก (Mustafa Kemal Atatürk) ที่เป็นหนึ่งในนายทหารหนุ่มหัวก้าวหน้าของตุรกี ทหารกลุ่มนี้เคยมีบทบาทในการปฏิวัติเข้ายึดอำนาจ จากสุลต่านอับดุลฮามิดที่ 2 “อตาเติร์ก” มีความหมายว่า เป็นบิดาของชาวเติร์ก ซึ่งเป็นชนชาติหนึ่งใน ตุรกี

สำหรับ “ยังเติร์ก” ในไทยนั้น มีคนนำเรื่องราวของกลุ่มทหารหนุ่มของตุรกีดังกล่าว มา เปรียบเทียบกับนายทหารที่จบจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (จปร.) รุ่น 7 ที่มีตำแหน่งระดับ ผู้บังคับกองพัน อันเป็นหน่วยกำลังสำคัญในกองทัพ มีพันเอกมณูญกฤต รูปขจร (ม.พัน.4 รอ. ในขณะ นั้นใช้ชื่อว่า มณูญ รูปขจร) พันเอกชูพงศ์ มัทวพันธุ์ (ม.1 รอ.) พันเอกประจักษ์ สว่างจิตร (ร.2) พันเอก ชาญบุรณ์ เพ็ญตระกูล (ร.31 รอ.) พันเอกแสงศักดิ์ มงคละสิริ (ช.1 รอ.) พันเอก บวร งามเกษม (ป.

11) พันเอกสาคร กิจวิริยะ (สท.มทบ.11) และ พันโทพลภ ปันมณี (ร.19 พล.9) บุคคลดังกล่าวถือเป็นนายทหารรุ่นใหม่มีหัวก้าวหน้าในสมัยนั้น จึงเรียกกันว่า “ยังเติร์ก”

ในปี พ.ศ.2520 นายทหารกลุ่มนี้มีบทบาทสำคัญในการเมือง คือ สนับสนุนให้ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และในปี พ.ศ.2523 กัดดันให้ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ลาออก แล้วสนับสนุนพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ให้ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน ต่อมาพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี และขณะเดียวกันก็ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก จะเกษียณอายุราชการในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2523 ได้รับการต่ออายุราชการออกไปอีก 1 ปี ทำให้พลเอกสัณฑ์ จิตรปฎิมา รองผู้บัญชาการทหารบก และกลุ่มนายทหาร จปร. 7 ไม่พอใจเนื่องจากทำให้พลเอกสัณฑ์หมดโอกาสที่จะขึ้นเป็นผู้บัญชาการทหารบก จึงร่วมกับกลุ่มนายทหาร จปร. รุ่น 7 ดังกล่าว วางแผนปฏิวัติโดยเรียกตัวเองว่า “คณะกรรมการสถาปนาปฏิวัติ” มีพลเอกสัณฑ์เป็นหัวหน้า เข้ายึดอำนาจจากรัฐบาล พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2524

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้กราบบังคมทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ เสด็จพระราชดำเนินไปประทับที่กองทัพอากาศที่ 2 ค่ายสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา โดยได้กำลังสนับสนุนจาก พลตรีอาทิตย์ กำลังเอก รองแม่ทัพภาคที่ 2 และตั้งกองบัญชาการตอบโต้ “คณะกรรมการสถาปนาปฏิวัติ” โดยในขั้นแรกส่งปลดผู้ก่อการทั้งหมดออกจากตำแหน่ง วันที่ 2 เมษายน พ.ศ.2524 หน่วยเฉพาะกิจสุรนารีและหน่วยเฉพาะกิจกรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ชลบุรี เคลื่อนกองกำลังเข้ากรุงเทพฯ รวมทั้งเครื่องบิน F-5E บินสังเกตการณ์และเครื่องบินอีกส่วนหนึ่งบินโฉบไปปลิวแกลงการณ์ของรัฐบาลตอบโต้ฝ่ายกบฏที่บริเวณกรมประชาสัมพันธ์ กรุงเทพฯ ทหารทั้ง 2 ฝ่ายปะทะกันเล็กน้อย ฝ่ายก่อการเสียชีวิต 1 นายและบาดเจ็บ 1 นาย มีพลเรือนเสียชีวิต 1 คน และบาดเจ็บ 1 คน การตอบโต้กลับของรัฐบาลพลเอกเปรมใช้เวลาประมาณ 55 ชั่วโมง และเข้าวันที่ 3 เมษายน พ.ศ.2524 พลเอกเปรม สามารถควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ในเวลาที่รวดเร็ว แกนนำฝ่ายผู้ก่อการหลบหนีออกนอกประเทศ เช่น พันเอกมัญญู รูปขจร ลี้ภัยไปประเทศเยอรมนี พลเอกสัณฑ์ จิตรปฎิมา หัวหน้าคณะ หลบหนีไปประเทศพม่า

การพยายามทำรัฐประหารครั้งนี้แทบจะเรียกว่า ไม่มีการต่อสู้กันจนเสียเลือดเนื้อใดๆ และมีข้อสังเกตว่ากลุ่มก่อการได้สนธิกองกำลังทหารถึง 42 กองพัน ซึ่งถือว่ามากที่สุดกว่าครั้งใด ๆ ในประวัติของการทำปฏิวัติรัฐประหาร แทบจะไม่มีกองพันเหลืออยู่ข้างรัฐบาลเลย แต่กลับไม่สามารถทำการได้สำเร็จ เหตุการณ์เกิดขึ้นและจบลงอย่างรวดเร็วคือเพียง 3 วัน ที่สำคัญคือต่อมาในวันฉัตรมงคล เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2524 ในปีเดียวกันนี้ ผู้ก่อการทั้งหมดได้รับนิรโทษกรรมและได้รับการคืนยศทางทหาร และในวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ.2524 คณะนายทหารกลุ่มนี้ได้นำรูปเทียนไปขอขมาพลเอกเปรม ณ บ้านพักสี่เสาเทเวศน์ ทำให้สังคมและสื่อมวลชนมองว่า การทำรัฐประหารครั้งนี้เหมือนเป็น

การแสดงละครตบตาประชาชน เป็น “มวยลั้มน้มนคนดู” และได้นำเรื่องราวของวันที่ 1 เมษายน ซึ่งเป็น “วันเอพริลฟูลส์ (April fool day)” คือเป็นวันที่ผู้คนฝรั่งชาติตะวันตก พุดโกหกกันเพื่อความสนุกสนาน ซึ่งความสนุกสนานส่วนใหญ่อาจเกิดจากความไม่จริงจัง อาจเป็นเรื่องไร้สาระก็ได้ เพียงเพื่ออะไรก็ได้ขอให้สร้างความสนุกสนานเป็นพอ โดยไม่ถือโทษโกรธเอาความกัน มาวิเคราะห์กับการปฏิวัติวันที่ 1 เมษายนครั้งนี้จึงได้ให้สมญานามในเชิงปรามาสเย้ยหยันว่า “กบฏเมษาฮาวาย”

ส่วนคำว่า “ฮาวาย” นั้นเข้ามาเกี่ยวข้องกับกรกบฏนี้อย่างไรไม่ปรากฏที่มาแน่ชัด เพียงแต่สันนิษฐานกันว่า ผู้คนมักนึกถึงเกาะฮาวายในสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นสถานที่พักผ่อนชายทะเล อีกความคิดหนึ่งเห็นว่าคนไทยนิยมใส่เสื้อฮาวายกันช่วงเดือนเมษาหรือช่วงสงกรานต์ บ้างก็ว่าช่วงเดือนเมษายนในสมัยนั้นมีการประกวดนางงามฮาวายโดยใส่ชุดฮาวาย เมื่อการกบฏครั้งเกิดขึ้นในเดือนเมษายนก็เปรียบกับคนไทยชอบพูดคำคล้องจอง จึงเรียกรกบฏครั้งนี้ว่า “กบฏเมษาฮาวาย” ก็เป็นไปได้

การวิเคราะห์ผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของไทยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล. 2560: 31)

นับตั้งแต่พ.ศ.2475 เป็นต้นมา การปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข แม้จะมีบางช่วงที่เผด็จการเข้ามาใช้อำนาจ และเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกจัดขึ้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ.2476 ใช้วิธีการเลือกผู้แทนตำบลก่อน แล้วจึงมาเลือกผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งนี้จำนวน 1 คน จนถึงการเลือกตั้งครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2480 จึงเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยให้ราษฎรเป็นคนเลือกเอง มีการแบ่งเขตการเลือกตั้ง โดยแต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 1 คน ปัจจุบัน (ปี 2564) จังหวัดนครราชสีมาแบ่งเขตเลือกตั้งเป็น 14 เขต และมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 14 คน ตามการแบ่งเขตเลือกตั้ง พ.ศ.2562 การจัดการปกครองส่วนภูมิภาค ที่เปลี่ยนจากมณฑลเทศาภิบาล มาเป็นจังหวัดทำให้ผู้บริหาร มีโอกาสดูแลทุกข์สุข ของประชาชนได้อย่างใกล้ชิดมากขึ้น ประกอบกับการที่ประชาชนในท้องถิ่น มีโอกาสในการปกครองตนเองให้ดียิ่งขึ้น และมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากนครราชสีมาได้มีโอกาสดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และนายกรัฐมนตรี แม้ว่าความพยายาม ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช 2475 ที่รุนแรงที่สุดมาจากกองกำลังในนครราชสีมา การปราบปรามมีจุดหมาย ที่สำคัญที่สุด คือ การขจัดโครงสร้างทางอำนาจในท้องถิ่น ที่ผูกพันกับระบบราชการ ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยการปลดและจับกุมข้าราชการจำนวน มากใน

จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มข้าราชการที่เป็นชนชั้นสูงในสังคมผูกจัดออก และเปิดโอกาสให้กลุ่มชนชั้นที่มีบทบาททรงเริ่มขยายฐานะมากเท่า ๆ กับความพยายามที่จะควบคุมฐานทัพทางทหารในนครราชสีมาให้เข้มงวดมากขึ้น

นับจากนี้ไปจึงพบว่ามิใช่ผู้เข้ามามีบทบาททางการเมือง ในนครราชสีมา มักจะไม่ใช่มิใช่ผู้มีพื้นฐานสืบตระกูลในท้องถิ่น หรือกลุ่มขุนนางที่สะสมอำนาจกันมานานตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่เป็นข้าราชการหรือพ่อค้าที่สะสมความมั่งคั่งในช่วง 20-30 ปีที่ผ่านมา หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2501 ทำให้ประเทศไทยตกอยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการทหารนานถึง 16 ปีนั้น ไม่สำคัญเท่ากับการที่การเมืองของโลกแบ่งออกเป็น ค่ายทางการเมืองระหว่างคอมมิวนิสต์และประชาธิปไตย การที่ไทยเลือกค่ายประชาธิปไตย ส่งผลให้เกิดสงครามต่อต้านคอมมิวนิสต์ขึ้นอย่างยาวนาน การตั้งอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางได้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับ แนวคิดทางวิชาการแบบอเมริกันที่ได้้นำแนวการวิเคราะห์แบบโครงสร้างหน้าที่ เข้ามาอธิบายสังคมไทย แม้การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 และการเลือกตั้งในต้นปี พ.ศ. 2512 ยังไม่ได้สร้างสังคมประชาธิปไตยที่แท้จริงขึ้นมา แต่กระตุ้นบรรยากาศประชาธิปไตยหลังจากที่อยู่ภายใต้การปกครองแบบเผด็จการมานาน

ความตื่นตัวทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่นิสิต นักศึกษา เกิดขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน ไม่เพียงแต่ในส่วนกลางแม้แต่ในท้องถิ่น เช่น นครราชสีมา เกิดการเคลื่อนไหวสนับสนุนเพื่อต่อต้านระบบทางการเมืองแบบปิด ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ขบวนการประชาธิปไตย ได้ถูกปราบปราม การกวาดจับบุคคลต่าง ๆ ที่เคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ทำให้นักศึกษาและประชาชน จำนวนมาก หนีเข้าป่าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2522 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้เป็นนายกรัฐมนตรี พร้อมกับใช้ประสบการณ์ต่อสู้ กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ประกาศนโยบาย 66/23 สร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งใหญ่ โดยใช้นครราชสีมาเป็นฐานที่มั่นทางการเมือง ที่สำคัญของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ตลอดช่วงเวลาที่ยดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยเฉพาะในเหตุการณ์ ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2524 ช่วยยืนยันความเป็นแหล่งพักพิง และสะสมอำนาจทางการเมือง ของนครราชสีมาที่ยังคงดำรงอยู่ต่อมาอย่างต่อเนื่อง

ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปใน พ.ศ. 2531 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ปฏิเสธที่จะเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ส่งผลให้พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ทายาทของกลุ่มราชครูและหัวหน้าพรรคชาติไทย ซึ่งเป็นพรรคการเมือง ที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุดในยุคนั้น ต้องยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เหตุการณ์นี้ ได้ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญอีกครั้งในประเทศไทย เพราะนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งได้ยอมแสดงศักยภาพในการบริหารของตน จนกลายเป็นแรงผลักดันให้เกิดการยอมรับว่า นายกรัฐมนตรีสามารถเป็นตำแหน่งที่มาจากการเลือกตั้งได้ ปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวง ให้ท้องถิ่นเป็นผู้แสดง

บทบาททางการเมือง จากความเชื่อที่ว่าความเข้าใจชุมชนท้องถิ่นนี้ จะทำให้เข้าใจถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น นำไปสู่ความเข้าใจระบบความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่น กับรัฐจึงเป็นแนวคิดที่จะทำความเข้าใจรากลึกทางสังคม ของคนส่วนใหญ่คือชนบท และท้องถิ่นเพื่อให้สามารถเข้าใจความต่อเนื่องของประสบการณ์สังคมในอดีต ถึงปัจจุบันและเพื่อพัฒนาการทางปัญญา เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจสังคมโดยรวม ข้อเสนอที่ให้ปรับปรุงโครงสร้างการจตุรงค์กรของรัฐโดย เฉพาะในการจัดระเบียบการบริหารในส่วนภูมิภาค ให้อยู่ภายใต้การกำกับของจังหวัดและอำเภอ จึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทยนี้ มีกรณีตัวอย่างการศึกษา นักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา โดยสามารถนำมาวิเคราะห์ผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของไทยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมาได้ดังนี้ (เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล. 2560: 54)

การเมืองไทยในช่วงการเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2476 เป็นการเมืองในยุคที่มีขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมาชุดแรก คือ พันเอกพระยาเสนาภิมุข (แสง เตมียาจล) และ นายสนิท เจริญรัฐ ซึ่งเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกในประเทศไทย และเป็นการเลือกตั้งทางอ้อมครั้งแรกและครั้งเดียวของไทย ทราบจนปัจจุบัน โดยเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 ในขณะนั้นประเทศไทย (ยังคงใช้ชื่อว่า สยาม) แบ่งการปกครองเป็นจังหวัด มีจังหวัดทั้งสิ้น 70 จังหวัด ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 แล้วสามารถเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ประเภทที่หนึ่ง ได้ทั้งหมด 78 คน และบวกรวมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่สอง ที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งขึ้นอีก 78 คน รวมทั้งสิ้นเป็น 156 คน ซึ่งการเลือกตั้งครั้งนั้น เป็นการเลือกตั้งทางอ้อม โดยได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้กรมการอำเภอ ดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนตำบลขึ้นทั่วประเทศในวันที่ 1 ตุลาคม ถึงวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 จากนั้นผู้แทนตำบลก็จะไปเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกชั้นหนึ่ง

ผลกระทบการพัฒนาการเมืองภายหลังการเลือกตั้งในยุคแรกของจังหวัดนครราชสีมา (พ.ศ.2476 – พ.ศ.2512) มีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล. 2560: 57-58)

ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงในช่วงนี้ รัฐบาลพระยาพหลพลพยุหเสนา ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อจาก พระยามโนปกรณ โนติธาดา (นายกรัฐมนตรีคนแรกของประเทศไทยตามระบอบใหม่) เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2476 จัดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนทั้งในระดับตำบลและระดับจังหวัดขึ้น ผู้แทนราษฎรอีสานจากการเลือกตั้งครั้งแรกในวันที่ 15 พฤศจิกายน 2476 มีทั้งหมด 19 คน คิดเป็นร้อยละ 24.35 ของผู้แทนทั้งประเทศ (ประเภทที่ 1) ที่มีทั้งหมด 78 คน (दारาร์ตัน เมตตาริกานนท์

,2546) ในจำนวน ส.ส.อีสาน 19 คนนี้ มาจากบุคคลผู้เป็นข้าราชการทั้งข้าราชการบำนาญและข้าราชการประจำเป็นส่วนใหญ่ มีตำแหน่งเป็นขุน, หลวง, พระ, พระยา หรือตำแหน่งทางทหารตำรวจ นำหน้าชื่อ ซึ่งคาดการณ์ได้ไม่ยากว่าท่านเหล่านี้เป็นฝ่ายอนุรักษนิยมเป็นส่วนใหญ่ เฉพาะจังหวัดนครราชสีมา ส.ส.รุ่นแรก มี 2 คน คือ 1.พันเอกพระยาเสนาภิมุข (แสง เตมียาจล) อดีตข้าราชการทหาร และ 2.นายสนธิ เจริญรัฐ ส.ส.ผู้มีอาชีพเป็นนักหนังสือพิมพ์จากนครราชสีมา หลังจากนั้น จะเป็นผู้แทนตระกูลสำคัญของจังหวัดนครราชสีมาสลับกันเข้ามาเป็นผู้แทน เช่น นาวาอากาศเอกเลื่อน พงษ์โสภณ เคยได้รับเลือกตั้งถึง 6 สมัย เป็นเวลาประมาณ 25 ปี โดย น.อ.เลื่อน ยังร่วมกับคณะนายทหาร เข้ากระทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ต่อมาได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี ในรัฐบาลควง อภัยวงศ์ และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ในรัฐบาลจอมพล แปลก พิบูลสงคราม นอกจากนี้แล้วยังมีหลายตระกูลที่สลับขึ้นมาเป็น ส.ส. เช่น ขุนคงฤทธิศึกษากร เป็นอดีตข้าราชการครูที่มีเครือข่ายคนในตระกูลส่วนมากรับราชการ ต่อมาได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในรัฐบาลจอมพล แปลก พิบูลสงคราม นอกจากนี้แล้วยังมีผู้แทนหลายคน ที่เคยได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้แทนหลายครั้ง เช่น ร้อยโทอุทัย นิตยสุทธิ อดีตข้าราชการทหาร นายศ อินทรโกมาลย์สุต อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในสมัยจอมพล แปลก พิบูลสงคราม และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และอดีต ส.ส. 4 สมัย

การวิเคราะห์ผลกระทบการการพัฒนาการเมือง ภายหลังการเลือกตั้งในยุคที่สองของจังหวัดนครราชสีมา (ตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 – ก่อนปี พ.ศ.2544) มีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล. 2560: 58-71)

ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในช่วงนี้ เป็นช่วงที่การเมืองในจังหวัดนครราชสีมา เริ่มแบ่งบาน นักการเมืองที่โดดเด่นที่สุดในช่วงนี้ คือ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ อดีตนายกรัฐมนตรียุคของประเทศไทย รองนายกรัฐมนตรี และเคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในหลายกระทรวง คือ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงอุตสาหกรรม และ กระทรวงกลาโหมพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ เกิดที่ตำบลพลับพลาไชย จังหวัดพระนคร เดิมมีชื่อว่า "สมบูรณ์ ชุณหะวัณ" เป็นบุตรของจอมพลผิน ชุณหะวัณ กับคุณหญิงวิบูลย์ลักษณ์ ชุณหะวัณ พลเอกชาติชาย สมรสกับ ท่านผู้หญิงบุญเรือน ชุณหะวัณ (สกุลเดิม โสพจน์) พระญาติของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีบุตรชายคือ นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ อดีตสมาชิกวุฒิสภา และบุตรสาวคือ วาณี ชุณหะวัณ (อดีตภริยานายระวี หงษ์ประภาส มีบุตรสาวชื่อ ปวีณา หงษ์ประภาส) พลเอกชาติชาย เข้ารับการศึกษาที่โรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรี โรงเรียนเทพศิรินทร์และโรงเรียนอำนวยการศิลป พระนคร

จุลจอมเกล้า โรงเรียนนายทหารม้า และโรงเรียนยานเกราะกองทัพบก (อาร์เมอร์สคูล) รัฐเคนทักกี สหรัฐอเมริกา

พล.อ.ชาติชาย มีพี่สาว 3 คน และน้องสาว 1 คน พี่สาวคนโตคือ คุณหญิง อุดมลักษณ์ ศรียานนท์ ภริยา พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ อดีตอธิบดีกรมตำรวจ ผู้ทรงอิทธิพลที่สุดคนหนึ่งในประเทศไทย ในช่วงก่อนการรัฐประหารปี พ.ศ. 2500 พี่สาวคนที่สองคือ นางพร้อม ทัพพะรังสี ภริยา นายอรุณ ทัพพะรังสี นางพร้อมและนายอรุณ อดีตอธิบดีกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง มีบุตรคือ นายกร ทัพพะรังสี อดีตรัฐมนตรีหลายสมัย ที่ พล.อ.ชาติชาย ให้อำนาจไว้อย่างสูง พี่สาวคนที่สามคือ ท่านผู้หญิงเจริญ อติเรกสาร ภริยา พล.ต.อ.ประมาธ อติเรกสาร หัวหน้าพรรคชาติไทยคนแรก ท่านผู้หญิงเจริญ และพล.ต.อ.ประมาธ มีบุตรคือ นายปองพล อติเรกสาร น้องสาวคนเล็ก คือ นางพรสม เชี่ยวสกุล เป็นภริยาของ นายเฉลิม เชี่ยวสกุล อดีตรองผู้อำนวยการ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และอดีตประธานกรรมการธนาคารนครหลวงไทย มีบุตรคือ นายเฉลิมพงษ์ เชี่ยวสกุล เจ้าของเวทีมวยราชดำเนิน

พลเอกชาติชาย มีส่วนร่วมในการรัฐประหารในปี พ.ศ.2490 และรัฐประหารในปี พ.ศ.2494 ตามบิดา คือ จอมพลผิน ชุณหะวัณ ผู้เป็นหัวหน้าในการรัฐประหารทั้งสองครั้งนี้ โดยขณะมียศเพียงแค่ร้อยตรีและร้อยเอกเท่านั้น หลังจากนั้นเริ่มบทบาททางการเมืองอย่างแท้จริงในรัฐบาล จอมพลถนอม กิตติขจร ด้วยตำแหน่ง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในปี พ.ศ.2501 ได้ถูกเหตุการณ์ทางการเมืองผันแปรชีวิตไปเป็นอุปทูตอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็ม เอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็ม ประจำประเทศอาร์เจนตินา และเอกอัครราชทูตวิสามัญผู้ มีอำนาจเต็ม ประจำประเทศออสเตรเลีย ตุรกี สำนักวาติกัน และเอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรประจำ องค์การสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา ตามลำดับ ปี พ.ศ.2515 พลเอกชาติชาย เดินทางกลับประเทศไทย เข้ารับตำแหน่ง อธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งนับเป็นตำแหน่งสุดท้าย ในชีวิตข้าราชการประจำ เนื่องจากในปลายปี พ.ศ.2515 นี้เอง พลเอกชาติชาย ที่ขณะนั้นยังมียศเป็น พลจัตวาชาติชาย ชุณหะวัณ ได้รับแต่งตั้งให้เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ใน คณะรัฐมนตรีคณะที่ 32 ของไทย ที่มี จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี และหลังจากนั้น พลเอกชาติชาย ก็ได้เข้าสู่วงการเมืองอย่างเต็มตัว

ต่อมาในปี พ.ศ.2518 พลเอกชาติชาย ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา และได้รับเลือกตั้งต่อเนื่องกันมาอีกรวม 8 สมัย เหตุผลสำคัญที่ พลเอกชาติชาย ลงสมัครรับเลือกตั้งที่จังหวัดนครราชสีมา มาจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการด้วยกัน กล่าวคือ **ประการที่หนึ่ง** จอมพลผิน ชุณหะวัณผู้เป็นบิดาเคยดำรงตำแหน่งในทางการเมืองที่จังหวัดนครราชสีมาตั้งแต่เป็น “เสนาธิการมณฑลทหารบกที่ 3” เป็น “รองผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 3” จนกระทั่งเป็น “ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 3” ซึ่งมีศักดิ์ศรีและฐานะเท่ากับตำแหน่ง “แม่ทัพ

ภาคที่ 2 “ในปัจจุบัน ระหว่างที่ดำรงตำแหน่ง “ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 3” และภายหลังจากต่อมาเมื่อเป็น “ผู้บัญชาการทหารบก” รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ก็ได้สร้างความเจริญให้พื้นที่จังหวัดนครราชสีมาทั้งวัดวาอาราม โรงเรียน สุขศาลา และถาวรวัตถุเป็นจำนวนมาก

ประการที่สอง จังหวัดนครราชสีมาถือได้ว่าเป็นจังหวัดของทหารไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าจังหวัดลพบุรีโดยมีค่ายสุรนารีเป็นกองบัญชาการกองทัพภาคที่ 2 ทั้งยังเป็นสถานที่ตั้งของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ 3 กองบัญชาการกองพลทหารราบที่ 3 กองบัญชาการช่วยรบที่ 2 เป็นต้น ขณะที่พลเอกชาติชายเองก็มี “เลือดทหาร” เข้มข้นตั้งแต่รุ่นบิดาจนตกทอดมาถึงตน

ประการที่สาม สืบเนื่องมาจากรากฐานการเป็นทหารมาอย่างยาวนาน ณ กองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ 3 อันครอบคลุมพื้นที่รับผิดชอบตลอดทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบกับการจัดตั้งบริษัท ทหารสามัคคี จำกัด ในยุครัฐประหารเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2490 ทำให้ตระกูล “ขุนหะวัน และกลุ่มซอยราชครู” มีธุรกิจร่วมกับพ่อค้าเชื้อสายจีนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างแนบแน่นยาวนาน

พลเอกชาติชาย ได้เข้าร่วมในคณะรัฐมนตรีอีกหลายสมัยในตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม และรองนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ.2517 พลเอกชาติชาย ได้ร่วมกับ พลตรีประมาณ อติเรกสาร ผู้มีศักดิ์เป็นพี่เขย และพลตรีศิริ สิริโยธิน ก่อตั้ง พรรคชาติไทย ขึ้น โดยมี พลตรีประมาณ อติเรกสาร เป็นหัวหน้าพรรค และต่อมาในปี พ.ศ.2529 พลเอกชาติชายขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าพรรคคนที่ 2 สามารถนำพรรคชาติไทย ชนะการเลือกตั้งได้คะแนนเสียงเป็นอันดับหนึ่งในปี พ.ศ.2531 ในขั้นต้นมีการทาบทาม พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ให้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี ต่อเป็นสมัยที่ 4 แต่พลเอกเปรม ปฏิเสธ และประกาศวางมือทางการเมือง พลเอกชาติชายจึงได้รับการสนับสนุน ให้ดำรงตำแหน่งเป็น นายกรัฐมนตรี คนที่ 17 ของประเทศไทย

พลเอก ชาติชาย ขุนหะวัน เข้ารับตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ.2531 มีการปรับคณะรัฐมนตรี 1 ครั้งเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ.2533 ได้ดำรงตำแหน่งในฐานะ นายกรัฐมนตรี เป็นระยะเวลารวมประมาณ 2 ปีครึ่ง ผลงานที่โดดเด่นมากของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ได้แก่ การดำเนินนโยบายต่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะในกลุ่มอินโดจีน เช่น การประสานงานให้มีการเจรจาความร่วมมือระหว่างเขมร 4 ฝ่าย เพื่อยุติการสู้รบและสนับสนุน ให้มีการจัดตั้งรัฐบาลประเทศกัมพูชาภายใต้การนำของสมเด็จสีหนุขึ้น นโยบายต่างประเทศของรัฐบาลพลเอกชาติชาย มีชื่อเรียกที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายคือ นโยบาย "เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า" ทางด้านเศรษฐกิจได้อนุมัติโครงการเพื่อให้เอกชนเข้ามาลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในหลายโครงการ เช่น โครงการโทรศัพท์พื้นฐาน 3 ล้านเลขหมาย โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ โครงการรถไฟฟ้า

ขนส่งมวลชน ในเขตกรุงเทพมหานครและโครงการทางด่วนยกระดับ ตัวเลขความเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงนั้น ร้อนแรงถึงกว่า 10 เปอร์เซ็นต์ต่อปี กระทั่งมีการคาดหมายโดยทั่วไปว่าประเทศไทยจะเป็น "เสือตัวที่ 5" ของเอเชีย (Fifth Asian Tiger) ต่อจาก "4 เสือเศรษฐกิจของเอเชีย" คือ เกาหลีใต้ ฮองกง สิงคโปร์ และไต้หวัน

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ มีชื่อที่เรียกเป็นที่รู้จักทั่วไปว่า "**น้ำชาติ**" มีคำพูดติดปากเมื่อให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนว่า "**No Problem**" หมายถึง "ไม่มีปัญหา" จนเป็นที่จดจำได้ทั่วไป ซึ่งศิลปินเพลง แอ๊ด คาราบาว ได้นำไปประพันธ์เป็นเพลงล้อการเมืองชื่อ "โนพลอมแพลม" การบริหารงานของรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เริ่มประสบปัญหาในช่วงท้ายของวาระการดำรงตำแหน่ง เมื่อถูกโจมตีว่ามีการทุจริต ทาผลประโยชน์ในโครงการลงทุนของรัฐ จนมีคำกล่าวโจมตีการทำงานของคณะรัฐมนตรี รัฐบาลพลเอกชาติชายว่าเป็น "**บุพเพต์คาบิเนต**" ขณะที่การทำงานของสภาผู้แทนราษฎร ที่มีสัดส่วน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาล เป็นจำนวนมากก็ถูกโจมตีว่ามีสภาพเป็น "**เผด็จการรัฐสภา**" พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ บริหารประเทศจนถึงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 ก็ถูกยึดอำนาจการปกครองโดย คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ภายใต้การนำของ พล.อ. สุจินดา คราประยูร พล.อ.อ. เกษตร โรจนนิล และพล.อ. อิศระพงศ์ หนูหนักดี ที่ต่อมานำไปสู่เหตุการณ์ **พฤษภาทมิฬ** ในปี พ.ศ.2535

ภายหลังถูกรัฐประหารโดยคณะ รสช. พลเอกชาติชายได้เดินทางไปพำนักอยู่ในอังกฤษระยะหนึ่ง ก่อนจะเดินทางกลับประเทศไทย และก่อตั้ง พรรคชาติพัฒนา ขึ้นเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ.2535 โดยดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคคนแรก ต่อมาได้นำพรรคลงสมัครรับเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ.2535 โดย พลเอกชาติชายชนะเลือกตั้ง เป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา ถือเป็นการเริ่มต้นบทบาททางการเมืองใหม่อีกครั้ง ปลายปี พ.ศ.2540 เมื่อ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ลาออกจากตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี ในตอนแรก พรรคร่วมรัฐบาลเดิมในขณะนั้นมีมิตรร่วมกันที่จะสนับสนุน พลเอกชาติชาย ขึ้นดำรงตำแหน่งเป็น นายกรัฐมนตรี อีกครั้ง แต่ในที่สุดพรรคกิจสังคม ที่มีนายมนตรี พงษ์พานิช เป็นหัวหน้าพรรค ได้เปลี่ยนไปสนับสนุน นายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์แทน ตามมาด้วย พรรคประชากรไทย ที่มี นายสมัคร สุนทรเวช เป็นหัวหน้าพรรค เกิดกรณี ส.ส. "กลุ่มงูเห่า" ที่แสดงตัวสนับสนุน นายชวน หลีกภัยเช่นเดียวกัน ทำให้ในที่สุดผู้ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี คนใหม่กลายเป็น นายชวน หลีกภัย ที่ได้เป็น นายกรัฐมนตรี สมัยที่ 2 แทนที่จะเป็น พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

นักการเมืองที่มีความโดดเด่นอีกคนในยุคนี้ คือ นายสุขุม เลาว์ณยศศิริ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ สังกัดพรรคไทยรักไทย และอดีตประธานที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี (พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ) นายสุขุม เลาว์ณยศศิริ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี พาณิชยศาสตร์บัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เคยได้รับการเลือกตั้งเป็น

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา 9 สมัย สุขุมเคยดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมือง อาทิ เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ประธานกรรมการวิสามัญศึกษาแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ สภาผู้แทนราษฎร ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี ประธานที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีด้านแหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อม (พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี) นายกสมาคมส่งเสริมการค้าอาเซียน นอกจากนี้ผลงานด้านการเมืองยังมีผลงานในการริเริ่มเกี่ยวกับ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อาทิ เป็นผู้ริเริ่มให้สร้างฝายยาง (เขื่อนยาง) มาใช้เก็บน้ำเป็นผลสำเร็จ เป็นผู้ริเริ่มขุดคลองประปาบาดินบ่ที่ 2 ให้แก่กรุงเทพมหานคร เป็นคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ทำเนียบรัฐบาล

นักการเมืองลำดับต่อมาที่มีความโดดเด่นและมีบทบาทสูงในทางการเมืองของจังหวัด นครราชสีมาและประเทศไทย คือ นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ อดีตรองนายกรัฐมนตรี ในรัฐบาลของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร อดีตรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย และอดีตรัฐมนตรีว่าการหลาย กระทรวง เป็นหนึ่งในแกนนำพรรครวมชาติพัฒนา (ปัจจุบันคือ พรรคชาติพัฒนาเพื่อแผ่นดิน) แต่ไม่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งทั่วไป 23 ธันวาคม พ.ศ.2550 เนื่องจากถูกเว้นวรรคทางการเมือง 5 ปี สุวัจน์ ลิปตพัลลภ เกิดวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2498 เป็นบุตรของนายวิศว์ ลิปตพัลลภ และนางจรัส พิมพ์ ลิปตพัลลภ นับเป็นบุตรคนที่ 3 ในพี่น้องทั้งหมด 5 คน พื้นฐานมาจากธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในนามบริษัทประยูรวิศว์การช่างซึ่งเป็นธุรกิจของครอบครัว สุวัจน์ ลิปตพัลลภจบการศึกษาจาก โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี และ โรงเรียนเซนต์คาเบรียล สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะ วิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และปริญญาโท วิศวกรรมศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยเพอร์ ดู รัฐอินเดียนา ประเทศสหรัฐอเมริกา สมรสกับ พลโทหญิง พูนภิรมย์ ลิปตพัลลภ อดีต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานมีบุตรด้วยกัน 2 คนคือ นายพสุ ลิปตพัลลภ และ น.ส.พราวุฑ ลิปตพัลลภ นายสุวัจน์ เริ่มเข้าสู่การเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัด นครราชสีมา ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2531 ตามคำชักชวนของพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก พรรค ปวงชนชาวไทย เหตุผลสำคัญที่นายสุวัจน์ เลือกลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส.จังหวัดนครราชสีมา มีด้วยกัน 3 ประการกล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง นายวิศว์ ลิปตพัลลภ ผู้เป็นบิดาของนายสุวัจน์ ได้ทำธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ขนาดใหญ่ ในนามบริษัทประยูรวิศว์การช่าง รับเหมาก่อสร้างมาแล้วทั่วประเทศ แต่ที่สำคัญคือ นายวิศว์ ได้เข้าไปประมูลงานในจังหวัดนครราชสีมา คือ งานซ่อมถนนในเขตเทศบาลเมือง นครราชสีมา เมื่อปี พ.ศ.2525 มูลค่า 5 ล้านบาทเศษ ทำให้นายวิศว์ ได้รู้จักนายกเทศมนตรีและ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา นอกจากนั้นแล้วนายวิศว์ยังได้ช่วยสร้างถนนฟรีถึง 15 สายในตัว เมืองนครราชสีมา เพราะตอนนั้นจังหวัดนครราชสีมาไม่มีงบประมาณ คิดเป็นเงินกว่า 17 ล้านบาท

และได้สร้างลานจอดรถให้กับโรงพยาบาลมหาราช และที่สำคัญคือได้ร่วมกับกองทัพภาคที่ 2 สร้างอนุสาวรีย์กัลป์กลางสมร อนุสาวรีย์ของนายทหารที่เสียชีวิตจากการปราบปรามผู้ก่อการร้าย 82 คน ในกรมทหารราบที่ 23 ค่ายสุรธรรมพิทักษ์ ผลจากการเป็นผู้ช่วยเหลือราชการอย่างต่อเนื่อง ทำให้นายวิศว์ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ประถมภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.) และทำให้รู้จักสนิทสนมกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของจังหวัดเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะได้รู้จักนายทหารผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้นายสุวัจน์ เข้าสู่แวดวงการเมืองจังหวัดนครราชสีมา นายทหารผู้นั้น คือ พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก

ประการที่สอง นายวิศว์มีความสนิทสนมกับพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก เป็นอย่างมาก เนื่องจากมีอุปนิสัยเหมือนกัน คือ เป็นคนจริงใจ คบกันเหมือนเพื่อนไปมาหาสู่กันเป็นประจำ ต่อมาพลเอกอาทิตย์ ถูกปลดกลางอากาศจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก เหลือเพียงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดเพียงตำแหน่งเดียวและเมื่อเกษียณก็ตัดสินใจตั้งพรรคปวงชนชาวไทยขึ้น เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ.2531 และพลเอกอาทิตย์ ได้ชวนนายวิศว์ ให้ร่วมก่อตั้งพรรคและลงสมัครรับเลือกตั้ง ด้วยความที่นายวิศว์ เป็นคนที่เห็นอกเห็นใจเพื่อนพอถูกเชิญก็รับปากทันที

ประการที่สาม เมื่อนายวิศว์รับปากพลเอกอาทิตย์แล้ว ก็รีบกลับมาบ้านมาบอกภรรยาและลูก ๆ ว่า จะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งทุกคนในครอบครัวต่างไม่เห็นด้วย เนื่องจาก ขณะนั้นนายวิศว์อายุมากแล้ว แต่นายวิศว์ เป็นคนรักษาคำพูด จึงบอกลูก ๆ ว่า ถ้าไม่ให้นายวิศว์ สมัคร ส.ส. ก็ต้องให้ลูกคนใดคนหนึ่งลงสมัคร ส.ส.แทน ผลก็คือลูก ๆ ทุกคนมีมติให้นายสุวัจน์ ลงสมัคร ส.ส.แทนนายวิศว์ เนื่องจากนายสุวัจน์ มีภรรยาเป็นชาวโคราช ถือเป็นเขยโคราช จบปริญญาโทจากต่างประเทศ และมีความสนใจการเมือง นั่นคือจุดเริ่มต้นของบทบาททางการเมืองของนายสุวัจน์ เป็นต้นมา

ซึ่ง ณ ขณะนั้นนายสุวัจน์ จะต้องลงสมัครแข่งขันในเขตเลือกตั้งเดียวกันกับพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งเป็น ส.ส. มาแล้วถึง 3 สมัย กลยุทธ์ที่นายสุวัจน์ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งสมัยแรก คือ เข้าขอความช่วยเหลือจากนายประสาร มฤคพิทักษ์ และนายธีรยุทธ บุญมี นักวิชาการ ให้ช่วยนำนักศึกษาจำนวนมากมาหาเสียง และเริ่มทำโพลว่าคนโคราชต้องการอะไรจาก ส.ส. ซึ่งพบคำตอบว่าคนโคราชเพื่อ ส.ส.ที่เจอตัวเฉพาะหาเสียง ไม่เคยพัฒนาโคราช และต้องการถนน เมื่อได้ข้อมูลดังนั้น นายสุวัจน์จึงหาเสียงบอกกล่าวกับชาวโคราช เขต 1 ว่า โคราชต้องมีถนน 4 เลน โคราชต้องมีมหาวิทยาลัย โคราชต้องมีถนนลาดยางอย่างทั่วถึง ผลจากการทำโพลทำให้รู้ความต้องการชาวโคราชโดยตรงและหาเสียงได้ตรงความต้องการ ผลจากการที่บิดานายสุวัจน์ ได้ช่วยเหลือสังคมในเมืองโคราชไว้มาก ผลจากการที่ชาวโคราชรักใคร่พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ในคราวปราบกบฏ 1-3 เมษายน 2524 และผลจากการที่เป็นเขยคนโคราช ลูกเขยนายอุบล และนางระเบียบ ศิริภูมิ เจ้าของร้านผ้าไหมเก่าแก่สามเจริญไหมไทย จึงทำให้ผลการเลือกตั้งนายสุวัจน์ ผู้สมัครหน้าใหม่ ได้รับการ

เลือกตั้งเป็นลำดับที่หนึ่ง เอาชนะที่สอง คือ พลเอกชาติชาย ได้อย่างขาดลอย ต่อมาในปี พ.ศ.2533 ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในรัฐบาลของพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ (1) พ.ศ.2534 เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในรัฐบาลของพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ (2) ภายหลังจากยุบสภาในปี พ.ศ.2535 นายสุวัจน์ ได้เข้าร่วมกับพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกร ทัพพะรังสี และสมาชิกอีกจำนวนหนึ่ง จัดตั้งพรรคชาติพัฒนาขึ้น

ในรัฐบาลของพลเอก สุจินดา คราประยูร ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และในปี พ.ศ. 2538 เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในรัฐบาลของ นายชวน หลีกภัย พ.ศ. 2540 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ในรัฐบาลของชวลิต ยงใจยุทธ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ในรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ในปี พ.ศ.2545 รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย รัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร (1) และ 30 มิถุนายน พ.ศ.2547 เป็นรองนายกรัฐมนตรี ต่อจากนั้นไม่นานก็ได้รับตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ในรัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร (2) นายสุวัจน์ เข้ารับตำแหน่ง หัวหน้าพรรคชาติพัฒนา ต่อจากนายกร ทัพพะรังสี ซึ่งลาออกไปร่วมกับพรรคไทยรักไทย และต่อมา ในปี พ.ศ.2548 นายสุวัจน์ จึงประกาศยุบพรรคชาติพัฒนาเข้าร่วมกับพรรคไทยรักไทย ต่อมาในปี พ.ศ.2550 ได้ถูกตัดสิทธิทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี เนื่องจากเป็นกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทยซึ่ง ถูกยุบในคดียุบพรรคการเมือง พ.ศ.2549 จึงได้นำสมาชิกในกลุ่มย้ายไปสังกัดพรรครวมใจไทยชาติพัฒนา

นอกจากนี้แล้วยังมีนักการเมืองที่มีความโดดเด่นอีกหลายคน เช่น นายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ เข้าสู่วงการเมืองได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ในพื้นที่เขต 5 อำเภอบัวใหญ่ เนื่องจากบิดาของนายนิพนธ์ อพยพมาจากเมืองจีนตั้งรกรากในอำเภอบัวใหญ่ และได้รับสัมปทานป่าไม้ในเขตภาคอีสานตอนบน นายนิพนธ์ได้รับการเลือกตั้งอีกหลายสมัย เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง และ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทั่งในปี พ.ศ.2537 ขณะดำรงตำแหน่งเป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายนิพนธ์ถูก พรรคชาติไทย ในฐานะพรรคฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โจมตีกรณีเกิดทุจริตในการ แจกเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.4-01 พร้อมกับนายสุเทพ เทือกสุบรรณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในขณะนั้น นายนิพนธ์ได้แสดงความรับผิดชอบ ด้วยการลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี แต่พรรคฝ่ายค้านยังคงนำมาเป็นประเด็นเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล เป็นเหตุให้นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ประกาศยุบสภาก่อนมีการลงมติ

แม้ว่านับตั้งแต่ถูกโจมตีในปี พ.ศ.2537 นายนิพนธ์จะไม่เคยถูกฟ้องร้อง ดำเนินคดีในชั้นศาล เกี่ยวกับกรณี ส.ป.ก. 4-01 แต่อย่างไรจนถึงปัจจุบัน แต่ยังคงมีการนำกรณีดังกล่าวมาอ้างอิง เพื่อโจมตีทางการเมืองต่อ พรรคประชาธิปัตย์ มาโดยตลอดในปี พ.ศ.2540 หลังการลาออกจากตำแหน่ง

นายกรัฐมนตรีของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และพรรคประชาธิปัตย์สามารถกลับชั่วคราวเมืองจัดตั้งรัฐบาล นายนิพนธ์ได้ดำรงตำแหน่ง เลขาธิการนายกรัฐมนตรี ในรัฐบาลชวน หลีกภัย ต่อมาปลายปี พ.ศ.2551 นายนิพนธ์ได้กลับมาดำรงตำแหน่ง เลขาธิการนายกรัฐมนตรี อีกครั้งในรัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เมื่อพรรคประชาธิปัตย์สามารถกลับชั่วคราวเมืองจัดตั้งรัฐบาล ในการดำรงตำแหน่งครั้งนี้ นายนิพนธ์ได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนอีกครั้ง เมื่อพยายามขับรูดฝาคคนกลุ่มเสื้อแดงที่หน้ากระทรวงมหาดไทย แต่ถูกรุมทุบรถและทำร้ายร่างกายโดยกลุ่มคนเสื้อแดง ในวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2552 ต่อมา นายนิพนธ์ได้ลาออกจากตำแหน่งเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เหตุเนื่องจากไม่พอใจเรื่องการแต่งตั้งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ทั้งนี้ นายนิพนธ์ให้การสนับสนุน พลตำรวจเอก จุมพล มั่นหมาย แต่นายอภิสิทธิ์ ให้การสนับสนุน พล.ต.อ.ปทีป ตันประเสริฐ และแต่งตั้งให้ พล.ต.อ.ปทีป เป็นรักษาการผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติในที่สุด นายนิพนธ์ เป็นเจ้าของธุรกิจก่อสร้างหิรมิตรพิทย์และโรงเลื่อย เช่น โรงเลื่อยจักรไทยพูนสิน บริษัท ไทยประสิทธิ์ทำไม้ และ บริษัทชนาพันธ์ นับเป็นแหล่งทุนเก่าแก่รายหนึ่งของพรรคประชาธิปัตย์ และยังเป็นพี่ชายของนางศรีสกุล พร้อมพันธ์ ภรรยา นายสุเทพ เพื่อภรรยา อดีตเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์อีกด้วย

นักการเมืองในช่วงนี้ที่มีความโดดเด่น คือ นายกร ทัพพะรังสี อดีตรองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ อดีตรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีหลายกระทรวง เป็นบุตรของ นายอรุณ ทัพพะรังสี (บุตร เจ้าพระยานครราชสีมา กับคุณหญิงหวาน) และ นางพร้อม ทัพพะรังสี (สกุลเดิม "ซุณหะวัฒน์" เป็นบุตรของจอมพลผิน ชุณหะวัฒน์) เนื่องจากสืบเชื้อสายจากนักการเมืองชอยราชครู ทำให้ได้รับการขนานนามให้เป็น "ทายาทราชครู รุ่นที่ 3" นายกร เคยดำรงตำแหน่ง รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นายกร ทัพพะรังสี เข้ารับการศึกษาแห่งแรกที่ โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ ไกล้ววิทยาลัยครูสวนสุนันทา มีเพื่อนคนแรกที่เรียนห้องเดียวกัน นั่งโต๊ะติดกัน และยังคงคบหากันมากกว่า 50 ปี คือ ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์ เลขาธิการการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (UNCTAD) และอดีตผู้อำนวยการการค้าโลก (WTO) เรียนต่อชั้นประถม ที่ โรงเรียนเซนต์คาเบรียล และได้อยู่ห้องเดียวกับเพื่อนที่ชื่อ ศุภชัย พานิชภักดิ์ อีก หลังจากจบจากเซนต์คาเบรียล จึงไปเข้า โรงเรียนเตรียมอุดมสามพราน เป็นเวลา 1 ปี โดยมีเพื่อนร่วมรุ่นที่มีชื่อเสียงคือ พล.ต.ท.สุนทร ชัยขวัญ อดีตรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หลังจากนั้นไปเข้าเรียนต่อที่ วิลบราแฮม อะแคเดมี (Wilbraham Academy) โรงเรียนประจำระดับเตรียมอุดมศึกษา ไกล้วเมืองสปริงฟิลด์ รัฐแมสซาชูเซตส์ ประเทศสหรัฐอเมริกาจากนั้นเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่ มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย เมืองวูสเตอร์ รัฐแมสซาชูเซตส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา

นายกร มีเพื่อนที่เป็นลูกพี่ลูกน้องกันในตระกูลคือ นายปองพล อดิเรกสาร และ ดร.ไกรศักดิ์ ชุณหะวัฒน์ ซึ่งเรียนโรงเรียนเดียวกัน และอยู่บ้านบริเวณเดียวกัน ทั้งที่ชอยราชครูและที่สหรัฐอเมริกา

เมื่อนายกร สำเร็จการศึกษา กลับมาเมืองไทย ได้เข้าเริ่มงานแห่งแรกที่ สถานทูตแคนาดา ในตำแหน่ง "ผู้ช่วยทูตการค้า" รับผิดชอบด้าน วิวัฒนาการ และพัฒนาเศรษฐกิจ ทางด้านอุตสาหกรรมของประเทศไทย โดยเป็นคนไทยคนแรกที่ได้ดำรงตำแหน่งนี้ หลังจากทำงานที่สถานทูตแคนาดาได้ 6 ปี จึงเริ่มเข้าสู่วงการเมืองโดยรับหน้าที่เป็น เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ให้กับ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ผู้เป็นน้ำชาย และขณะนั้นกำลังเริ่มก่อตั้ง พรรคชาติไทย ทำให้นายกร ได้มีส่วนร่วม ในการจัดตั้งพรรคชาติไทยมาตั้งแต่ต้น และลงสมัครเป็น ส.ส.หลายสมัยในเขตพื้นที่อำเภอชุมพวง ได้ทำงานการเมืองอย่างต่อเนื่องนับแต่นั้นมานายกร ทักษะรังสี ขึ้นเป็นหัวหน้าพรรคชาติพัฒนาในปี พ.ศ.2541 หลังจากถึงแก่อสัญกรรมของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ หลังการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2548 แล้ว ซึ่งพรรคไทยรักไทยได้เสียงข้างมาก นายกร ได้ลาออกจากพรรคชาติพัฒนาและเข้าสังกัดกับทางพรรคไทยรักไทย เมื่อถึงคราววิกฤตการณ์การเมืองในประเทศไทย พ.ศ. 2548-2550 เมื่อ นายทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีได้ยุบสภาลงในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 แล้ว นายกร ก็ได้ลาออกจากพรรคไทยรักไทยและทุกตำแหน่งทันที ในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ คือวันรุ่งขึ้นเลย และยุติบทบาททางการเมืองไปชั่วระยะหนึ่ง จนกระทั่งเข้ามาเป็นสมาชิกพรรคประชากร ซึ่งนายเสนาะ เทียนทอง หัวหน้าพรรคประกาศสนับสนุนนายกร ให้เป็นนายกรัฐมนตรี แต่ในปลายเดือนตุลาคม พ.ศ.2550 นายกร ได้ลาออกจากพรรคประชากรกลับไปเป็นสมาชิกพรรคชาติไทยอีกครั้ง

นักการเมืองคนอื่นๆ ที่มีความโดดเด่นไม่แพ้กันในช่วงนี้ คือ นายจำลอง ครุฑขุนทด อดีต ส.ส.หลายสมัย จากพื้นที่อำเภอด่านขุนทด อดีต ส.ส.พรรคไทยรักไทย และรองหัวหน้าพรรคไทยรักไทย จำลอง ครุฑขุนทด เกิดเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ.2490 ที่อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และประกาศนียบัตรชั้นสูง เนติบัณฑิตไทย จากสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา เคยทำงานเป็นทนายความ แต่ต่อมาได้เข้าสู่การเมือง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา สังกัดพรรคชาติไทย เมื่อปี พ.ศ.2523 ต่อมาได้ย้ายไปสังกัดพรรคปวงชนชาวไทย ในระหว่างปี พ.ศ.2531-2535 และย้ายมาสังกัดพรรคชาติพัฒนา ซึ่งต่อมาได้มีการยุบรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทย จำลอง ครุฑขุนทด เคยได้รับการแต่งตั้งเป็นรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ.2533 เป็นเลขานุการรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในปี พ.ศ.2535 กระทั่งในปี พ.ศ. 2539 จึงได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และได้รับการแต่งตั้งอีกครั้งในรัฐบาลของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร พ.ศ.2544 และเป็นรองหัวหน้าพรรคไทยรักไทย ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 ได้ถูกตัดสิทธิทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี เนื่องจากเป็นกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทย ซึ่งถูกยุบในคดียุบพรรคการเมือง พ.ศ. 2549

นักการเมืองคนต่อมาที่มาจากความโดดเด่นในช่วงนี้ คือ พันตำรวจโท สมชาย เพศประเสริฐ อดีต รองหัวหน้าพรรคเพื่อไทย (แกนนำกลุ่มอีสานพัฒนา) อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัด นครราชสีมา อดีตรองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี อดีตเลขาธิการรัฐมนตรี กระทรวงวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม และอดีตโฆษกกระทรวงมหาดไทย พ.ต.ท.สมชาย เกิดเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2492 ที่ จังหวัดนครราชสีมา จบการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยกานปู้ ประเทศอินเดีย พ.ต.ท.สมชาย เคยรับราชการตำรวจ และได้ลาออกจาก ราชการในขณะที่มียศเป็นพันตำรวจโท จากนั้นจึงได้เข้าทำงานการเมือง ในปี 2535 โดยลงสมัครเขต พื้นที่อำเภอปากช่อง และดำรงตำแหน่งสำคัญหลายตำแหน่ง อาทิ สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร ประธานกรรมการการทหาร รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเลขาธิการรัฐมนตรี กระทรวงวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม และโฆษกกระทรวงมหาดไทย พ.ต.ท.สมชาย เพศประเสริฐ เคยเป็นกรรมการบริหารพรรคหน้าไทย ซึ่งนำโดย ดร.อานวย วีรวรรณ เมื่อปี 2538 และเขาเป็น สมาชิกกลุ่ม 16 ต่อมาจึงได้ย้ายมาร่วมงานกับพรรคประชาธิปัตย์ ภายหลังได้เข้าร่วมกับพรรคไทยรัก ไทย พรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทยตามลำดับ นอกจากนี้ยังได้รับแต่งตั้งเป็นรองหัวหน้า พรรคเพื่อไทย ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2553 ต่อมาในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2554 ได้ลาออกจาก พรรคเพื่อไทย และไปร่วมงานกับพรรคมาตุภูมิ ของพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน

นอกจากนี้แล้วยังมีตระกูลการเมืองที่โดดเด่น คือ ตระกูลสุวรรณฉวี นำโดย ว่าที่ร้อยตรี ไพโรจน์ สุวรรณฉวี เกิดเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2492 ที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เป็นบุตร ของนายจำรัส กับนางสำเภา สุวรรณฉวี สมรสกับร้อยตรีหญิงระนองรักษ์ สุวรรณฉวี บุตรสาวนายเลิศ หงส์ภักดี (อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา และอดีต ส.ส. นครราชสีมา 2 สมัย) มีบุตรชาย 3 คน คือ 1.นายพลพีร์ สุวรรณฉวี อดีต ส.ส.จังหวัดนครราชสีมา 2 สมัย 2.นายพีรพร สุวรรณฉวี และ 3.นายณัฐวัชร สุวรรณฉวี ไพโรจน์ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีรัฐศาสตรบัณฑิต และปริญญาโท รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. 2514 และ พ.ศ. 2517 ตามลำดับ ไพโรจน์ เริ่มรับราชการในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จนได้รับตำแหน่งนายอำเภอ นครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ในปี พ.ศ. 2529 และตำแหน่งนายอำเภอเขาย้อย อำเภอท่ายาง อำเภอ เมืองสระบุรีเป็นอำเภอสุดท้าย จึงได้ลาออกมาสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัด นครราชสีมา เขตพื้นที่อำเภอครบุรี เมื่อปี 2535 สังกัดพรรคสามัคคีธรรม ต่อมาในการเลือกตั้งเดือน กันยายน พ.ศ. 2535 จึงได้ย้ายมาสังกัดพรรคชาติพัฒนา เป็นหนึ่งในผู้ก่อตั้งกลุ่ม 16 และย้ายมา สังกัดพรรคชาติไทย ในปี 2538 ซึ่งไพโรจน์ เป็นหนึ่งในแกนนำที่ต่อต้านรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ใน เรื่อง สปก.4-01 จนต่อมาไพโรจน์ ได้เข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในรัฐบาล ของนายบรรหาร ศิลปอาชา ต่อมาได้ย้ายมาสังกัดพรรคความหวังใหม่ และรับตำแหน่งผู้อำนวยการ

พรรค จนกระทั่งได้มีการยุบรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทย ในปี พ.ศ.2544 และไพโรจน์ ก็ถูกตัดสิทธิ์ทางการเมือง เนื่องจากเป็นกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทยด้วย หลังการถูกตัดสิทธิ์ทางการเมือง ไพโรจน์ เป็นนักการเมืองที่มีบทบาทในการสนับสนุนพรรคเพื่อแผ่นดิน หลังการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2550 และมีส่วนในการผลักดันให้ร้อยตรีหญิงระนองรักษ์ สุวรรณฉวี ภรรยา เข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีในรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช และรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ในการจัดตั้งของรัฐบาลซึ่งนำโดยพรรคประชาธิปัตย์ ในช่วงปลายปี พ.ศ.2551 ไพโรจน์ เป็นบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการนำสมาชิกในกลุ่มให้การสนับสนุนนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี และเป็นหนึ่งในสามบุคคลที่มีบทบาทสำคัญ ในนาม "3พี" (ไพโรจน์ สุวรรณฉวี พินิจ จารุสมบัติ และปรีชา เลหาพงศ์ชนะ)

ลำดับต่อมาตระกูลการเมืองที่มีความโดดเด่น คือ ตระกูลสภาวสุ นำโดยนายกอร์ปศักดิ์ สภาวสุ อดีตเลขาธิการนายกรัฐมนตรี อดีตรองนายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจในรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และรองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ เกิดวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ.2492 เป็นบุตรของ นายประมวล สภาวสุ อดีตรองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม และคุณหญิงศรีประพาฬ สภาวสุ ด้วยนายประมวล ต้องการให้บุตรชายได้เป็น ส.ส.จึงได้ฝากฝังบุตรชายคือ นายกอร์ปศักดิ์ กับนายสุขุม เลาว์ฉิมศิริ ส.ส.ผูกขาดในพื้นที่ให้ช่วยเป็นพี่เลี้ยงในทางการเมือง นายกอร์ปศักดิ์ จึงเปรียบเสมือนผู้สมัคร ส.ส.ประเภทหมาหลง ที่ต้องอาศัยพี่เลี้ยงเจ้าถิ่นหอบหิ้วเข้าสภา ซึ่งก็ส่งผลทำให้นายกอร์ปศักดิ์ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นครราชสีมา เขตพื้นที่อำเภอบัวใหญ่ถึง 3 สมัย เคยดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2544 นายกอร์ปศักดิ์ได้ลงในระบบบัญชีรายชื่อและได้เป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อของพรรค และในการเลือกตั้ง พ.ศ.2548 นายกอร์ปศักดิ์ได้สมัคร ส.ส. ในพื้นที่เขตที่ 5 กรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วยด้วยเขตปทุมวัน แต่นายกอร์ปศักดิ์ไม่ได้รับการเลือกตั้ง หลังจากนั้น นายกอร์ปศักดิ์ได้เขียนหนังสือออกมาหลายเล่ม ซึ่งส่วนมากเป็นหนังสือเกี่ยวกับการเปิดโปงการทุจริต ในวงการการเมืองหลายเล่ม เช่น **ใครว่าคนรวยไม่โกง** เป็นต้น ในช่วงการรณรงค์เลือกตั้ง 23 ธันวาคม พ.ศ.2550 นายกอร์ปศักดิ์ ได้รับการแต่งตั้งเป็น ประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนวาระประชาชน เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ.2551 พรรคประชาธิปัตย์ได้จัดการประชุมใหญ่วิสามัญประจำปี เพื่อเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ตามข้อบังคับพรรค และ นายกอร์ปศักดิ์ สภาวสุ ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่ง รองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ในการจัดตั้งรัฐบาลของพรรคประชาธิปัตย์ นายกอร์ปศักดิ์ สภาวสุ ได้รับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี กำกับดูแลงานด้านเศรษฐกิจ ต่อมาในเดือนมกราคม พ.ศ.2553 ได้ถูกปรับให้เป็นเลขาธิการนายกรัฐมนตรี จากกรณีชุมนุมพอเพียง แทนนายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ ที่ลาออกจากตำแหน่ง และในเดือนธันวาคมของ

ปีเดียวกัน ได้ขอลาออกจากตำแหน่งดังกล่าว เพื่อไปเตรียมการเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ที่คาดว่าจะมีการเลือกตั้งใน พ.ศ.2554

ตระกูลการเมืองที่โดดเด่นต่อมา คือ ตระกูลรัตนเศรษฐ นำโดย นายวิรัช รัตนเศรษฐ อดีต รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย และอดีต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมาหลายสมัย พื้นฐานครอบครัวทำธุรกิจค้าไม้ และได้รับสัมปทานไม้ในพื้นที่ภาคอีสาน ซึ่งตระกูลนี้ได้รับการเลือกตั้งเป็น ส.ส.พร้อมกันถึง 3 คน เมื่อปี พ.ศ. 2554 วิรัช รัตนเศรษฐ เกิดเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ.2501 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขานิติศาสตร์ และปริญญาโท สาขารัฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ด้านชีวิตครอบครัว สมรสกับนางทัศนียา รัตนเศรษฐ ส.ส.หนึ่งเดียวของจังหวัดนครราชสีมา ในการเลือกตั้ง พ.ศ.2548 ที่ไม่ได้สังกัดพรรคไทยรักไทย แต่ในการแสดงบัญชีทรัพย์สินต่อ ป.ป.ช. ทั้งคู่แจ้งสถานะเป็น "หย่า" ทั้งคู่มีบุตรด้วยกัน 3 คน คือ 1.นายอริรัฐ รัตนเศรษฐ อดีต ส.ส. นครราชสีมา พรรคเพื่อไทย 2. นายทวีรัฐ รัตนเศรษฐ และ 3. นายตติรัฐ รัตนเศรษฐ นายวิรัช รัตนเศรษฐ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมาหลายสมัย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 เป็นต้นมา เคยดำรงตำแหน่งรองหัวหน้าพรรคมหาชน รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง และในรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการเลือกตั้ง พ.ศ.2554 ได้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ส.ส.ระบบบัญชีรายชื่อ สังกัดพรรคเพื่อไทย ลำดับที่ 32

ตระกูลการเมืองสุดท้ายที่มีความโดดเด่นเป็นอย่างมากของเมืองนครราชสีมาในช่วงนี้คือ ตระกูลเชิดชัย เริ่มด้วยผู้นำตระกูล นายวิชัย เชิดชัย ความรู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ความสำเร็จของเขากับ "เชิดชัยอุตสาหกรรม" การพัฒนาธุรกิจของเขายังชี้ให้เห็นถึงการเคลื่อนทุนของธุรกิจภูมิภาคที่นับวันเริ่มจะปรับเปลี่ยนศักยภาพตัวเองไปสู่ความเป็นอินเตอร์มากขึ้น อิทธิพลบารมีของคนคนนี้ ครอบฟ้าคลุมแผ่นดินเมืองโคราชและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขาเป็น 1 ใน 3 คหบดีของภาคนี้ที่ได้รับการยอมรับว่า "รวยจริง" ฐานะความมั่งคั่งของเขาไม่ได้วัดที่จำนวนเงิน โอ.ดี. ในธนาคาร หากสามารถรับรู้กันได้ถึงจำนวนเงินสด ๆ ที่ไม่ผิดอะไรไปกับขุนคลังอันยิ่งใหญ่ พร้อมด้วยที่ดินราคาแพงวอดมหาศาลอีกหลายพันไร่ เพราะเป็นเรื่องจริงที่ไม่ต้องเสกสรรปั้นแต่ง พรรคการเมืองใหญ่พรรคหนึ่ง "จำต้อง" มอบความไว้นือเชื่อใจให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดชะตากรรมทางการเมืองของพรรคในภาคนี้ด้วยความเต็มใจยิ่ง ทั้งนี้แลกกับผลประโยชน์ทางธุรกิจที่ "จำต้อง" มอบให้เขาโดยไม่มีสิทธิปฏิเสธถ้าได้เป็นรัฐบาล เขาไม่ใช่ นักการเมือง แต่เขามีเงิน และในความไม่สมประกอบทางการเมือง เงินมิใช่หรือ ที่คือพระเจ้าโน้มน้าวเสียงประชาชนให้เป็นเสียงสวรรค์แก่นักการเมืองคนใดคนหนึ่งได้ทุกเมื่อ ความโชคดียิ่งก็อย่างหนึ่งที่เขาไม่อาจค้นหาได้อีกแล้วในชีวิตนี้ก็คือ การได้ภรรยาที่ดีคนหนึ่งซึ่งมีค่ายิ่งกว่าเพชรน้ำงามเม็ดใด ๆ ทั้งสิ้นนั่นคือ นางสุจินดา เชิดชัย หรือเจ๊เกี้ยว จากคนที่มือเปล่าเล่าเปลือยเมื่อสามสิบปีก่อน จากเด็กหนุ่มที่ไม่รู้ว่าตัวเองจะตายวันตายพรุ่งเมื่อใด เขากลับ

ก่อร่างสร้างตัวขึ้นมาได้อย่างปาฏิหาริย์ ทั้งนี้ด้วยความวิริยะอุตสาหะ ความเชื่อมั่นกล้าได้กล้าเสียของตนเป็นที่ตั้ง และมั่นคงตั้งหินผาไม่รู้สึกร้อนด้วยความ "หิน" ของนางสุจินดา พฤติกรรม "หิน" ทางการค้าของนางสุจินดา ขึ้นชื่อลือชาไปทั่วทุกหัวระแหง หินขนาดที่ว่าคนที่คนงานจะขอเบิกเงินได้นั้น จะต้องให้งานแล้วเสร็จสมบูรณ์ 100% เสียก่อน ถ้าไม่เป็นอย่างนี้แล้วไม่ต้องมาพูดกัน เขาไม่ใช่วิศวกร ไม่ใช่ นักประดิษฐ์ที่ผ่านการรับรองจากสถาบันใด ๆ ทั้งในและต่างประเทศ แต่เขาเป็นนักปฏิบัติที่เกิดขึ้นในสายเลือดและมีความยากจนเป็นตัวเพาะบ่มให้แก่กล้า ความสำเร็จที่ควรค่าแก่การชื่นชมจึงทำให้เด็กประถม 4 คนนี้ได้รับพระราชทานปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อปี พ.ศ.2528 และได้รับเชิญเป็นอาจารย์พิเศษในเวลาถัดมา ธุรกิจของเขาเกี่ยวข้องกับรถยนต์ เขาเป็นเจ้าของกิจการเดินรถภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นผู้ได้รับสัมปทานรถไฟปรับอากาศของการรถไฟฯ เป็นผู้ถือหุ้นในสถาบันการเงินแห่งหนึ่ง และที่สุดเขาเป็นเจ้าของอู่ต่อรถใหญ่ที่สุดของประเทศไทยและเอเชียอาคเนย์ ซึ่งมีนักลงทุนจากต่างประเทศมาติดต่อให้ร่วมทุนต่อรถอยู่เป็นประจำ รถโดยสารที่วิ่งกันขวักไขว่บนท้องถนนกว่า 30% เป็นผลผลิตจากอู่ของเขา

พัฒนาการอย่างหนึ่งของธุรกิจภูมิภาคที่กำลังเป็นประเพณีนิยมนั่นก็คือ การสร้างความเข้มแข็งโดยผูกมัดกับหนทางทางการเมือง ทุกคนเกิดสำนึกที่ว่าการเมืองเป็นเรื่องของนกมีหู นกมีปีก ที่จะทำให้ความฝันทางการเมืองเป็นจริงหรือเติบโตใหญ่ขึ้นมาได้ พ่อค้าภรรยาไม่เล่นการเมืองด้วยตนเอง ก็มักส่งเสริมให้ลูกหลานเข้าไปมีวิถีชีวิตผูกพัน หรือไม่ก็ต้องเป็น "นักการเมือง" ที่สามารถสั่งกันได้ด้วย "อำนาจเงิน" และ "อิทธิพลบารมี" "เชิดชัยอุตสาหกรรม" ก็อยู่ในข่ายนี้แม้ว่าตัวของวิชัยจะไม่ใช่ นักการเมืองสมบูรณ์แบบ แต่ไม่อาจจะปิดเบือนข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ไปได้ว่า ทุกยุคสมัยการเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นสนามเล็กหรือใหญ่ เขาได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากมา โดยเฉพาะกับพรรคการเมืองอย่างพรรคชาติไทยที่วิชัยเป็นแม่เหล็กทางการเงินให้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ธุรกิจของ "เชิดชัยอุตสาหกรรม" เติบโตมาได้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความอนุเคราะห์ทางการเมืองที่มีให้เขาตลอดมาหลายสิบปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่พรรคชาติไทยเป็นรัฐบาล วิชัยมีความสนิทสนมเป็นพิเศษกับ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ อดีตหัวหน้าพรรคชาติไทยและอดีตหัวหน้าพรรคชาติพัฒนา ความรักใคร่กลมเกลียวของคนทั้งคู่เชื่อมโยงโดยผ่านนายชูบ ชัยฤทธิชัย ทนายความชื่อดัง

การหวนกลับมาช่วยเหลือไม่ผิดหวังเสียด้วย เมื่อนายบรรหาร ศิลปอาชา คนที่นายวิชัยและภรรยาเคารพนับถือได้เป็น รมว.คมนาคม สัมปทานการเดินรถไฟปรับอากาศทั่วประเทศ 6 สาย ก็มีอันตกเป็นกรรมสิทธิ์ของ บริษัท เชิดชัยดีเซลราง จำกัด ที่มีวิชัย เชิดชัย เป็นหัวเรือใหญ่อย่างเหมาะสม เรียกว่าดำเนินงานกันไปเลยเจ้าเดียว ซึ่งกิจการเดินรถไฟปรับอากาศนี้ นับวันจะเป็นดาวรุ่ง และเป็นตัวทำเงินให้กับเชิดชัยอุตสาหกรรมอย่างไม่คาดคิด ดูเหมือนว่าวิชัยจะหลงเสน่ห์การเมืองว่า มีส่วนเกื้อกูลให้การค้ารุ่งโรจน์อย่างถอนตัวไม่ขึ้น นอกจากจะเป็นฐานคะแนนให้

พรรคชาติไทย ยังหันมาสร้างกลุ่มการเมืองระดับท้องถิ่น "กลุ่มประสานมิตร" โดยยอมรับภาระเป็น
 ท้องพระคลังส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้งทั้งสมาชิกสภาเทศบาลและสมาชิกสภาจังหวัด แต่การลงเล่น
 การเมืองสังกัด "กลุ่มประสานมิตร" นี้ไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ คนอย่างวิชัยมีความเข้มงวดพอตัว ดังนั้นทุกคน
 ที่มาลงจะต้องลงขันของตัวเองส่วนหนึ่ง และถ้าใครไม่มีจริง ๆ สามารถนำหลักทรัพย์มาจำนองไว้กับ
 วิชัยได้ ซึ่งปัจจุบันทำให้เกิดคดีฟ้องร้องกันขึ้นระหว่างอดีตผู้จัดการแบงก์กสิกรไทยกับผู้บริหารของ
 กลุ่มทุกอย่างเป็นไปได้ไปอย่างสมใจนึก "กลุ่มประสานมิตร" ขณะเลือกตั้งทั้งสองสนามอย่างขาดลอย
 สามารถเข้าไปเป็นฝ่ายบริหารทั้งสภาเทศบาลและสภาจังหวัดอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนของเมือง
 โคราซ และนับจากวันนั้นเป็นต้นมาไปจนกว่าจะครบกำหนด 4 ปี ความเป็นไปของเมืองโคราซถูก
 กำหนดเอาไว้แล้วด้วยความคิดของเขา-วิชัย เชิดชัย อดีตคนขายขนมไข่ที่ไฝฝนจะเป็นนักธุรกิจที่
 ครบถ้วนครบถ้วนบุคคลหนึ่งของประเทศ

**การวิเคราะห์ผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผล
 ต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา (ตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 – พ.ศ.2556) มีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้
 (เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล. 2560: 75-83)**

การเมืองในช่วงนี้เป็นช่วงที่เกิดกระแสทักษิณฟีเวอร์ โดยเริ่มมาจากที่นายทักษิณ ชินวัตร เข้า
 สู่วงการเมือง สังกัดพรรคพลังธรรม ใน พ.ศ. 2537 โดยการชักนำของพลตรีจำลอง ศรีเมือง ต่อมา
 จึงก่อตั้งพรรคไทยรักไทย ใน พ.ศ. 2541 และดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค หลังการเลือกตั้ง
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2544 ซึ่งพรรคไทยรักไทยได้รับเสียงข้างมากในสภา
 อย่างถล่มทลาย โดยผลการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต พรรคไทยรักไทยกวาด ส.ส.ได้จำนวน 7 คน
 พรรคชาติพัฒนา ที่มีนายกร ทักษะรังสี เป็นหัวหน้าพรรคแทนพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่เสียชีวิต
 ไป และมีนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็นเลขาธิการพรรค กวาด ส.ส.ได้จำนวน 10 คน จาก 17 เขต
 เลือกตั้ง นับเป็นการส่งสัญญาณว่าการเมืองได้เปลี่ยนแปลงจากการเมืองระดับจังหวัด จากความนิยม
 ชมชอบตัว ส.ส.เป็นรายบุคคล เป็นความนิยมชมชอบในตัวนโยบายของพรรค ซึ่งนับแต่นี้ทุกพรรค
 การเมืองจะต้องต่อสู้ในการออกนโยบายใหม่ ๆ ที่จะตอบสนองประชาชนให้มากที่สุด แต่ในช่วง
 ดังกล่าวนี้กระแสความนิยมของนายทักษิณ ชินวัตร ในจังหวัดนครราชสีมายังมีอยู่มากทั้งจากกระแส
 นิยมในตัวนโยบายและกระแสความนิยมในตัวของเขาเอง ทำให้เมื่อมีการเลือกตั้งเกิดขึ้นในปี
 พ.ศ.2548 พรรคไทยรักไทยได้กวาด ส.ส.แบบแบ่งเขตในจังหวัดนครราชสีมา ไปถึง 15 คนจาก 16
 เขตเลือกตั้ง (มีการยุบเขต 17) โดยมีเพียง ส.ส. คนเดียวที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาที่ไม่ได้สังกัดพรรค
 ไทยรักไทย คือ นางทัศนียา รัตนเศรษฐ จากพรรคมหาชน จากเขต 5 อำเภอโนนสูงและอำเภอ
 ขามสะแกแสง การเมืองในช่วงนี้ เป็นช่วงที่พรรคขนาดใหญ่ เงินทุนมหาศาล นโยบายพรรคที่

ประชาชนจับต้องได้ ได้เปรียบพรรคขนาดเล็กในท้องถิ่น นายทักษิณ ดำรงตำแหน่งจนครบวาระสี่ปี นับเป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจากความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งดำรงตำแหน่งจนครบวาระเป็นคนแรกในประวัติศาสตร์ และจากผลการเลือกตั้งเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2548 ทำให้นายทักษิณ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่สอง ด้วยคะแนนเสียงสูงที่สุดเป็นประวัติการณ์

การบริหารงานของ พรรคไทยรักไทย เป็นที่รับทราบโดยทั่วไป ในการเน้นนโยบายประชานิยมผ่านโครงการต่าง ๆ ที่เคยหาเสียงไว้ เช่น โครงการกองทุนหมู่บ้าน โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และ บ้านเอื้ออาทร แต่หลายโครงการมีปัญหาในการดำเนินการ และมีคำถามเรื่องความโปร่งใส และความพร้อมตรวจสอบ การครอบงำของนักธุรกิจในการเมืองไทยและปัญหาของกระบวนการเลือกตั้งที่ไม่สื่อให้เห็นความเท่าเทียมกันของคนในสังคมในการเข้าสู่อำนาจรัฐและอำนาจทางการเมือง การใช้การเลือกตั้งเป็นเครื่องมือของเผด็จการที่มาในรูปของนักเลือกตั้งระบอบประชาธิปไตยในการผูกขาดอำนาจในสภาด้วยรูปแบบการเลือกตั้งที่เป็นปัญหาในวงจรรูปาทวีใหม่การเมืองในช่วงทักษิณซึ่งสะท้อนความอ่อนแอที่ระบบการเมืองในแง่คุณภาพประชาธิปไตย (Quality of Democracy) หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง คือ การไม่ได้เป็นปัญหาที่รูปแบบของประชาธิปไตย การเมืองช่วงทักษิณมีข้อเท็จจริงของความ เป็นเผด็จการทางรัฐสภา ปัญหาการคุกคามสื่อ การแทรกแซงองค์กรกลาง และปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในรูปแบบของผลประโยชน์ทับซ้อน ในขณะที่ด้วยกันภาคประชาสังคมได้ถูกปนเปื้อนด้วยนโยบายประชานิยมที่ยิ่งทำให้การเมืองแบบรัฐสภาก่อปัญหาความเป็น” เผด็จการด้วยการเลือกตั้ง” กลุ่มทหารที่เรียกตัวเองว่าคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) จึงมีความพยายามที่จะจัดวางจรรูปรูปแบบใหม่นี้โดยทำการรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน 2549 ซึ่งนับตั้งแต่นั้นมาก็ได้เป็นสาเหตุของความขัดแย้งของกลุ่มที่สนับสนุนทักษิณ กับกลุ่มที่ไม่สนับสนุนทักษิณ

ในช่วงนี้ระบอบการเมืองที่โดดเด่นในจังหวัดนครราชสีมามีการปรับตัวอย่างเห็นได้ชัด คือ เพื่อความอยู่รอดของตนเอง โดยนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ หัวหน้าพรรคชาติพัฒนา ได้นำลูกพรรคเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของพรรคไทยรักไทย ทำให้สมาชิกพรรคได้รับการเลือกตั้งเป็น ส.ส.ในนามพรรคไทยรักไทยหลายคน ต่อมาหลังจากเหตุการณ์รัฐประหาร 19 ก.ย. พ.ศ.2549 นายสุวัจน์ ได้ถูกตัดสิทธิทางการเมือง เนื่องจากดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทย ที่ถูกเพิกถอนสิทธิทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี ตามคำวินิจฉัยในคดียุบพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ นายสุวัจน์จึงได้พาลูกทีมกลุ่มลำตะคอง ไปร่วมจัดตั้งพรรครวมชาติพัฒนาขึ้น โดยประกาศจะยึดพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาเป็นเรือรบตาย และชูนโยบายว่าเป็นพรรคของชาวโคราช นอกจากนี้ยังมีระบอบการเมืองอื่นที่ปรับตัวเช่นกัน คือ ตระกูลรัตนเศรษฐ์ ที่ย้ายไปสังกัดพรรคมหาชน ที่มี พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ เป็นหัวหน้าพรรค และได้รับการเลือกตั้งเข้ามา

เพียงคนเดียว ก่อนตัดสินใจย้ายไปสังกัดพรรคเพื่อไทย ซึ่งเป็นพรรคในเครือข่ายของอดีตนายกรัฐมนตรี นายทักษิณ ชินวัตร และได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็น ส.ส. ทั้งตระกูลถึง 3 คน ในส่วนตระกูลสุวรรณฉวี ได้แยกตัวออกไปตั้งพรรคเพื่อแผ่นดิน และสามารถได้รับการเลือกตั้งเป็น ส.ส.พร้อมกันทั้งแม่และลูก คือ ร้อยตรีหญิงระนองรักษ์ และนายพลพีร์ สุวรรณฉวี ในปี พ.ศ.2550 ต่อมาตระกูลสุวรรณฉวีได้ย้ายไปสังกัดพรรคชาติพัฒนา หลังจากผู้นำตระกูล คือ ว่าที่ร้อยตรีไพโรจน์ สุวรรณฉวี เสียชีวิต ภรรยา คือ ร้อยตรีหญิงระนองรักษ์ ได้ผันตัวเองไปลงสนามการเมืองระดับท้องถิ่น และได้รับการเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จากฐานเสียงเดิมที่เหนียวแน่นในเขตอำเภอครบุรี เล็งสา และได้รับฐานเสียงสนับสนุนจากพรรคชาติพัฒนา ของนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ หนุนส่ง เอาชนะนายแพทย์สำโรง แหียงกระโทก อดีตนายก อบจ.คนเก่าที่ได้รับการสนับสนุนจากฐานเสียงพรรคเพื่อไทยบางส่วนจากกลุ่มนายสุภรณ์ อัตถาวงศ์ เป็นที่น่าสังเกตว่ามีนักการเมืองหลายคนได้แจ้งเกิดในช่วงนี้ และยังได้รับการเลือกตั้งมาอย่างต่อเนื่องหลายคน โดยผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงเป็นรายตระกูล ดังนี้

ตระกูลวงศ์ไตรรัตน์ นำโดยนายบุญจง วงศ์ไตรรัตน์ ประวัตินายบุญจง จบชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย จบการศึกษาปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ นายบุญจงเริ่มต้นชีวิตการเมืองท้องถิ่น โดยเป็น สมาชิกสภาจังหวัด (สจ.) อำเภอโชคชัย นครราชสีมา ติดต่อกัน 2 สมัย เป็นเวลา 10 ปี จากนั้นขึ้นมาเป็นรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา และก้าวขึ้นมาเล่นการเมืองระดับชาติในนามของพรรคไทยรักไทย และได้เป็น ส.ส.นครราชสีมา สมัยแรกในปี 2544 จากนั้นนายบุญจงก็ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส.นครราชสีมา พรรคไทยรักไทย อีกครั้งในปี 2548 จนกระทั่งเป็น ส.ส.นครราชสีมา พรรคพลังประชาชน ในปี 2550 โดยในระหว่างอยู่ร่วมพรรคพลังประชาชน นายบุญจงถือเป็น ส.ส.คนหนึ่งที่มีบทบาทในการคุมมวชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่ว่าจะเป็น แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) หรือ คนรักทักษิณไม่เอาเผด็จการ ทำให้สนิทสนมกับ นายเนวิน ชิดชอบ หัวหน้ากลุ่มเพื่อนเนวิน ที่มี ส.ส.ในกลุ่มอยู่ราว 30 คน มีบทบาทอย่างสูงในการจัดตั้งรัฐบาลของพรรคประชาธิปัตย์ เพื่อให้ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และเป็นแกนนำคนสำคัญของพรรคภูมิใจไทย ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ ส.ส. เดิมของพรรคสมัครสมาชิกไปไทย และกลุ่มเพื่อนเนวิน พรรคพลังประชาชน ซึ่งถูกตัดสินยุบพรรค เข้าสังกัด และร่วมรัฐบาลกับพรรคประชาธิปัตย์

ในการจัดตั้งรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ นายบุญจงได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (มท.2) และในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 พรรคภูมิใจไทยได้มีมติให้นายบุญจง ดำรงตำแหน่งรองหัวหน้าพรรค

คนที่ 1 ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2553 นายบุญจง วงศ์ไตรรัตน์ ได้ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งซ่อม หลังจากที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีมติ 7 ต่อ 1 ให้หมดสมาชิกภาพ เนื่องจากถือหุ้นในกิจการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 265 และมาตรา 48 รวมทั้งได้หุ้นมา หลังจากได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. และได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยอีกครั้งเมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2554 นายบุญจง ได้รับเลือกตั้งเป็นรองหัวหน้าพรรคภูมิใจไทย เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2555 ซึ่งก่อนหน้านั้นนายบุญจง เป็นผู้ที่ทำหน้าที่รักษาการหัวหน้าพรรค แทนนายชวรัตน์ ชาญวีรกูล ที่ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรค เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2555

ตระกูลชาญกุล นำโดยนายแพทย์วรรณรัตน์ ชาญนุกูล ประวัติดิ นายแพทย์วรรณรัตน์ เกิดเมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2492 ที่อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา เป็นบุตรของนายเหล็ง กับนางสาวท ชาญนุกูล จบการศึกษา วิทยาศาสตร์การแพทย์ และแพทยศาสตรบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นิติศาสตรบัณฑิต (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช) และสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกา เริ่มต้นทำงานเป็นอายุรแพทย์ ที่โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา ชีวิตครอบครัวสมรสกับ นางเต็มศิริ ชาญนุกูล ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นพี่สาวของภรรยา นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ มีบุตรชาย 1 คน คือ นายตะวัน ชาญนุกูล นายแพทย์วรรณรัตน์ ชาญนุกูล เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา 6 สมัย สังกัดพรรคชาติพัฒนา (พ.ศ. 2535/2, 2538, 2544) สังกัดพรรคไทยรักไทย (พ.ศ. 2548) , พ.ศ. 2550 สังกัดพรรคชาติพัฒนาเพื่อแผ่นดิน พ.ศ. 2554 และเคยเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ปี พ.ศ. 2537 และ ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ปี พ.ศ. 2537 นายแพทย์วรรณรัตน์ ชาญนุกูล ได้รับเลือกตั้งจากสมาชิกพรรคให้เป็นหัวหน้าพรรคชาติพัฒนา (เดิมชื่อ พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา และพรรคชาติพัฒนาเพื่อแผ่นดิน) ในปี พ.ศ. 2551 สืบต่อจากพลเอกเชษฐา ฐานะจาโร ในปี พ.ศ. 2551 นายแพทย์วรรณรัตน์ ชาญนุกูล ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน ในรัฐบาลนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ และในรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ต่อมาในรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ต่อมาในเดือนมกราคม พ.ศ. 2555 จึงได้ขอลาออกจากตำแหน่งเนื่องจากเหตุผลด้านสุขภาพ

ตระกูลบุญชัยสุข นำโดยนายประเสริฐ บุญชัยสุข ประวัติดิ นายประเสริฐ เกิดเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2499 ที่อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นบุตรของนายมานอช กับนางเหรียญ บุญชัยสุข สำเร็จการศึกษาสาขาพาณิชยกรรม จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขต

นครราชสีมา ปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง และพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ชีวิตครอบครัวสมรสกับ นางคู่ขวัญ บุญชัยสุข ปัจจุบันรับราชการสังกัดเทศบาลนครราชสีมา มีบุตร 2 คน นายประเสริฐ บุญชัยสุข ประกอบอาชีพทนายความ มีสำนักงานชื่อว่า "สำนักงานกฎหมายนายประเสริฐ บุญชัยสุข" ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองนครราชสีมา และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ส.อบจ.) 2 สมัย และเคยเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ) ต่อมาได้ลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรกในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดพรรคชาติพัฒนา แต่แพ้ให้กับนาย ประกิจ พลเดช จากพรรคไทยรักไทย ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัด นครราชสีมา ในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2548 สังกัดพรรคไทยรักไทย และได้รับเลือกตั้งอีกใน พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2554 นายประเสริฐ บุญชัยสุข ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการอุตสาหกรรม สภาผู้แทนราษฎร ในปี พ.ศ. 2554 ต่อมาในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงอุตสาหกรรม ในรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร (क्रम.ยิ่งลักษณ์ 3)

ตระกูลอรรถาวงศ์ นำโดยนายสุพร อรรถาวงศ์ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น สุภรณ์ อรรถาวงศ์ ประวัตินายสุภรณ์ เกิดเมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2507 ที่จังหวัดนครราชสีมา เป็นบุตรของนาย ประวัติ-นางสุ่น อรรถาวงศ์ สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) และปริญญาโท รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง นายสุภรณ์ อรรถาวงศ์ เริ่มทำงานที่บริษัทเอกชน ในกรุงเทพมหานคร เป็นเจ้าหน้าที่กองหนังสือเดินทาง กระทรวงการต่างประเทศ และใช้เวลาว่างในการเป็นผู้ช่วยผู้ดำเนินงานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (พล.อ.อ.สิทธิ เศวตศิลา) สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร จังหวัดนครราชสีมา พรรคกิจสังคม เป็นผู้ช่วยทำงานให้เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รอง เลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง ต่อมาจึงได้ย้ายติดตามนายมนตรี ด่านไพบูลย์ มาสังกัดพรรค ความหวังใหม่ หลังจากนั้นได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้าอาสาสมัครณรงค์เลือกตั้งของพรรคพลังธรรม ในปี พ.ศ. 2538 และลงสมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งแรกที่จังหวัดนครราชสีมา สังกัดพรรค ประชาธิปัตย์ ในปี พ.ศ. 2539 แต่ไม่ได้รับการเลือกตั้งในการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2544 นายสุภรณ์ ได้ลง สมัครรับเลือกตั้งอีกครั้งในสังกัดพรรคไทยรักไทยและได้รับการเลือกตั้งเป็น ส.ส. ครั้งแรก ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 ได้ถูกตัดสิทธิทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี เนื่องจากเป็นกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทย ซึ่งถูกยุบในคดียุบพรรคการเมือง พ.ศ. 2549 ต่อมาในปี พ.ศ. 2555 ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคเพื่อ ไทย นายสุภรณ์ เข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองกับกลุ่ม นปช. จนกระทั่งรัฐบาลสั่งการปฏิบัติการ ภาวะชงวงล้อมในวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 และแกนนำ นปช. ประกาศสลายการชุมนุมไปเมื่อ วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ที่สี่แยกราชประสงค์ นายสุภรณ์ได้ส่งตัวแทนชี้แจงว่าจะเข้ามอบตัว

ต่อ ศอฉ. หลังจากยกเลิกเคอร์ฟิว จากนั้นก็หายตัวไปและไม่ติดต่อกลับมาอีก แหล่งข่าวจำนวนหนึ่งอ้างว่านายสุภรณ์ไปหลบซ่อนตัวในประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งก็ไม่มีหลักฐานยืนยันแต่ประการใด

ตระกูลจันทรวงทอง นำโดยนายประเสริฐ จันทรวงทอง ประวัตินายประเสริฐ เกิดเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2503 จบการศึกษาระดับมัธยมปลายจากโรงเรียนอำนวยการศิลป์ พระนคร จบปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จบปริญญาโท มหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ นายประเสริฐมีฐานเสียงในอำเภอสีคิ้ว เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาจังหวัดนครราชสีมา 2 สมัย ต่อมาได้เป็น ส.ส.พรรคไทยรักไทยในปี พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2548 ก่อนที่พรรคจะถูกยุบ และย้ายไปสังกัดพรรคพลังประชาชน นายประเสริฐลงสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้งและได้รับเลือก ก่อนที่พรรคพลังประชาชนจะถูกตัดสินยุบพรรค ทำให้นายประเสริฐต้องย้ายไปสังกัดพรรคเพื่อไทยในเวลาต่อมา โดยนายประเสริฐเป็นหนึ่งในผู้ร่วมการอภิปรายไม่ไว้วางใจ นายกรณ์ จาติกวณิช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะด้วย ต่อมาวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2552 นายพร้อมพงศ์ นพฤทธิ์ โฆษกพรรคเพื่อไทย แถลงผลการประชุมคณะทำงานโฆษกพรรคว่า การประชุมเป็นการแบ่งหน้าที่การทำงานของรองโฆษกพรรคที่มีการตั้งขึ้นเพิ่มเติมอีก 8 คน จากเดิมที่มีรองโฆษกเพียงคนเดียว โดยเป็น ส.ส.ถึง 6 คน คือ นายชลน่าน ศรีแก้ว ส.ส.น่าน นายประเสริฐ จันทรวงทอง ส.ส.นครราชสีมา นางฐิติมา ฉายแสง ส.ส.ฉะเชิงเทรา นายสุชาติ ลายน้ำเงิน ส.ส.ลพบุรี ร.ท.ปรีชาพล พงษ์พานิช ส.ส.ขอนแก่น น.ส.วิสาระดี เตชะธีราวัฒน์ ส.ส.เชียงราย สำหรับคนนอกที่มารับตำแหน่งรองโฆษกอีก 2 คน คือ นายจิรายุ ห่วงทรัพย์ และนายพิทยา พุกกะมาน อดีตผู้สมัคร ส.ส.สัดส่วน รวมขณะนี้พรรคเพื่อไทยมีรองโฆษก 9 คน เพื่อต้องการให้มีการประสานเชื่อมโยงกับการทำงานในสภา ของ ส.ส.ด้วยกันให้มากขึ้น เพราะบางครั้งข้อมูลที่พรรคได้รับมานั้นมาจากคณะกรรมการของสภาผู้แทนราษฎร ที่มี ส.ส.พรรคเพื่อไทยเป็นคณะกรรมการ ในปี พ.ศ. 2554 ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานคณะกรรมการป้องกันปราบปรามการฟอกเงินและยาเสพติด สภาผู้แทนราษฎร ต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร (क्रम.ยิ่งลักษณ์ 3) จนกระทั่งพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2556

ตระกูลปัทมะ นำโดยนายนพดล ปัทมะ ประวัตินายนพดล เกิดเมื่อวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2504 ที่อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนโยธินบูรณะ ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รุ่นเดียวกับ สุรพล นิติไกรพจน์, อภิชาติ คำดี, วสันต์ ภัยหลิก, วิฑูรย์ นามบุตร, สมคิด เลิศไพฑูรย์, อัญชลี วานิช เทพบุตร และบุญสม อัครธรรมกุล และ

นิติศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) จากมหาวิทยาลัยอ็อกซฟอร์ด ประเทศอังกฤษ โดยทุนมูลนิธิอานันทมหิดล พ.ศ. 2531 ต่อมาใน พ.ศ. 2533 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท นิติศาสตรมหาบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ โดยทุนมูลนิธิอานันทมหิดล และเนติบัณฑิตอังกฤษแห่งสำนักลินคอล์นอินน์ (Lincoln's Inn) โดยทุนมูลนิธิอานันทมหิดล พ.ศ. 2534 นายพดล ปัทมะ เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานคร สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ในระหว่างปี พ.ศ. 2539 ถึงปี พ.ศ. 2544 เคยดำรงตำแหน่งเลขานุการผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร (2538-2539) เป็นเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (2542-2544) และเป็นที่ปรึกษา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม(2542-2544) ต่อมาในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2548 ลงสมัคร ส.ส.กรุงเทพฯ เขต 17 (ลาดพร้าว) สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ได้ 17,823 คะแนน เป็นอันดับที่ 2 ซึ่งไม่ได้รับการเลือกตั้ง จึงได้ตัดสินใจลาออกจากพรรคประชาธิปัตย์ ต่อจากนั้นได้ ย้ายเข้ามาร่วมงานการเมืองกับพรรคไทยรักไทย และเข้ามารับหน้าที่กรรมการผู้ช่วยรัฐมนตรี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ยงยุทธ ตียะไพรัช) ใน พ.ศ. 2549 และได้รับแต่งตั้ง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในรัฐบาลของนายสมัคร สุนทรเวช (6 กุมภาพันธ์ 2551- 14 กรกฎาคม 2551) แต่ก็ต้องลาออกจากตำแหน่งเพื่อแสดงความรับผิดชอบภายหลังจากที่ได้ลงนาม คำแถลงการณ์ร่วมกับประเทศกัมพูชา ที่ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินว่าคำแถลงการณ์ร่วมเป็นหนังสือ สัญญาตามมาตรา 190 ปัจจุบันนายพดล ปัทมะ ทำหน้าที่แทนความประจำตระกูลชินวัตร เป็นผู้แทนทางกฎหมายในประเทศไทยของ นายทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี นายพดล ปัทมะ ผลักดันให้น้องชาย คือ นายโกศล ปัทมะ ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด นครราชสีมาเป็นครั้งแรก ในเขต 5 ฐานเสียงบ้านเกิดอำเภอเสีดา สังกัดพรรคเพื่อไทย โดยในช่วง ระยะเวลาแรกนายโกศล มีคะแนนนิยมเป็นรองนายภิรมย์ พลวิเศษ อดีต ส.ส. และผู้สมัครจากพรรคภูมิใจ ไทย แต่เนื่องจากนายภิรมย์ข้ามเขตไปหาเสียงให้ภรรยาบ่อยครั้ง ประกอบกับการเดินทางมาปราศรัย ใหญ่ของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ผู้สมัครบัญชีรายชื่อลำดับที่ 1 พรรคเพื่อไทย มีประชาชนเข้าร่วม ฟังการปราศรัยกว่า 20,000 คน ผลการเลือกตั้งนายโกศล สามารถเอาชนะนายภิรมย์ได้กว่า 10,000 คะแนน

เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองไทยในยุคปัจจุบัน (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 – ปัจจุบัน (2564)) เป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองซึ่งต่อต้านและสนับสนุนนายทักษิณ ชินวัตร อดีต นายกรัฐมนตรี โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (กองบรรณาธิการมติชน. 2557)

โดยวิกฤตการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับเสรีภาพสื่อ เสถียรภาพทางการเมืองใน ไทย ทั้งยังสะท้อนภาพความไม่เสมอภาคและความแตกแยกระหว่างชาวเมืองและชาวชนบท การ ละเมิดพระราชอำนาจ การหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ และผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งวิกฤตการณ์ ดังกล่าวได้บั่นทอนเสถียรภาพทางการเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 เริ่มมีการขับไล่ นายทักษิณ ชินวัตร

ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เนื่องจากข้อกล่าวหาการบริหารประเทศของรัฐบาลที่อาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนในเรื่องต่างๆ รวมทั้งปัญหาฉ้อราษฎร์บังหลวง และได้ขยายตัวเป็นวงกว้างยิ่งขึ้น โดยกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) ที่มีนายสนธิ ลิ้มทองกุลเป็นผู้นำ แต่หลังจากนั้นก็มีกลุ่มคนที่สนับสนุนนายกรัฐมนตรีออกมาเคลื่อนไหวเช่นเดียวกัน ทำให้เกิดความเห็นต่างทางการเมือง ต่อมาเกิดรัฐประหาร ส่งผลให้ฝ่ายทหารในนามคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (ภายหลังเปลี่ยนเป็นคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) นำโดยพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน รัฐประหารยึดอำนาจและเข้ามามีบทบาททางการเมือง

ต่อมาคณะรัฐประหารได้แต่งตั้งรัฐบาลชั่วคราว ซึ่งมีพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ระหว่างปี พ.ศ.2549-2550 ซึ่งในช่วงดังกล่าว มีกลุ่มออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐประหารหลายกลุ่ม กลุ่มที่มีชื่อเสียง คือ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) โดยกล่าวหาว่า พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี อยู่เบื้องหลังรัฐประหาร และต้องการขับไล่ คมช. และรัฐบาล ต่อมาพรรคพลังประชาชน ซึ่งถูกมองว่าเกี่ยวข้องกับทางการเมืองกับพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ชนะการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2550 และจัดตั้งรัฐบาลผสม ทำให้กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยกลับมาชุมนุมอีกครั้ง ในเดือนธันวาคม พ.ศ.2551 ได้บุกยึดท่าอากาศยานดอนเมืองและสุวรรณภูมิเพื่อกดดันให้นายกรัฐมนตรีนายสมัคร สุนทรเวช และนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ออกจากตำแหน่ง ก่อนยุติการชุมนุมเมื่อศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคพลังประชาชน

ผลการลงมติเลือกนายกรัฐมนตรีในเดือนธันวาคม พ.ศ.2551 ปรากฏว่านายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ได้รับเลือก ทำให้กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.เดิมคือ นปก.) กลับมาชุมนุมอีกครั้งในปี พ.ศ.2552 และ พ.ศ.2553 เพื่อกดดันให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2553 มีการสลายการชุมนุมที่แยกราชประสงค์ หลังจากนั้นยังไม่มี การชุมนุมจากกลุ่มการเมืองต่างๆ พักหนึ่ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ.2554 พรรคเพื่อไทยชนะเลือกตั้ง และตั้งรัฐบาลใหม่โดยมีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร น้องสาวนายทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี มีการประท้วงต่อต้านการเสนอกฎหมายร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ นำโดยนาย สุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ภายหลังกองทัพตั้งคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตั้ง "สภาประชาชน" ที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งเพื่อดูแลการปฏิรูปการเมือง กลุ่มนิมิตรัฐบาล รวมทั้งแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) จัดชุมนุมเช่นกัน มีความรุนแรงเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก

ในเดือนธันวาคม พ.ศ.2556 นางสาวยิ่งลักษณ์ ประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรและกำหนดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไปในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2557 การเลือกตั้งไม่เสร็จสมบูรณ์ในวันนั้นเพราะถูกผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลชัตขวาง ศาลรัฐธรรมนูญเพิกถอนการเลือกตั้งในวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ.2557 ต่อมาในวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ.2557 ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องของนายไพบูลย์ นิตติตะวัน สมาชิกวุฒิสภา และมีคำวินิจฉัยเป็นเอกฉันท์ให้นางสาวยิ่งลักษณ์และรัฐมนตรีที่มีมติย้ายข้าราชการระดับสูง ในปี พ.ศ.2554 พ้นจากตำแหน่ง รัฐมนตรีที่เหลืออยู่เลือกนายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ รักษาการนายกรัฐมนตรีแทน แต่การประท้วงยังดำเนินต่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 เวลา 16:30 น. โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) อันมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลรักษาการ นับเป็นรัฐประหารครั้งที่ 13 ในประวัติศาสตร์ไทย รัฐประหารดังกล่าวเกิดขึ้นหลังวิกฤตการณ์การเมืองซึ่งเริ่มเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2556 เพื่อคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ และอิทธิพลของนายทักษิณ ชินวัตร ในการเมืองไทย หลังรัฐประหาร มีประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สิ้นสุดลงยกเว้นหมวด 2 คณะรัฐมนตรีรักษาการหมดอำนาจตลอดจนให้วุฒิสภา จนเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ.2557 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่แทนสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา วันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ.2557 สภาฯ มีมติเลือกพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นนายกรัฐมนตรี หลายประเทศประณามรัฐประหารครั้งนี้ รวมทั้งมีการกดดันต่างๆ เช่น ลดกิจกรรมทางทหารและลดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่คนไทยจำนวนหนึ่งแสดงความยินดี โดยมองว่าเป็นทางออกของวิกฤตการณ์การเมือง แต่มีคนไทยอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่เห็นด้วย เนื่องจากไม่เป็นไปตามวิถีประชาธิปไตย

เลือกตั้งครั้งแรกในรอบ 8 ปีหลังรัฐประหาร พล.อ.ประยุทธ์ ได้เป็นนายกฯ

การเลือกตั้ง ปี พ.ศ.2562 เป็นครั้งแรกที่มีการใช้ระบบเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมที่ให้ประชาชนกาบัตรเลือกตั้งใบเดียว โดยกำหนดให้มี ส.ส. แบบแบ่งเขต 350 คน ซึ่งมาจากผู้ได้คะแนนเสียงมากที่สุดในแต่ละพื้นที่ ส่วน ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ 150 คนจะใช้คะแนนเสียงของพรรคการเมืองที่ได้รับทั้งประเทศหารด้วย 150 เป็นจำนวน ส.ส. พังมีของพรรคการเมืองนั้นๆ แล้วนำมาหักลบกับจำนวน ส.ส. แบบแบ่งเขตที่แต่ละพรรคได้รับเลือกมาแล้ว โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (The Standrad. (ออนไลน์). 2564)

หลังการเลือกตั้งครั้งนี้ กต. ต้องเผชิญกับเสียงวิพากษ์วิจารณ์หลายด้าน ตั้งแต่การคำนวณยอด ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อที่กฎหมายไม่ได้กำหนดสูตรการคำนวณเอาไว้ตายตัว ทำให้ต้องมีการยื่นศาลรัฐธรรมนูญให้ตีความการใช้สูตรและกินเวลานับนานถึงเดือนกว่า ๆ จึงมีการประกาศรับรองผล

การเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ยังไม่รวมเรื่องบัตรเขย่ง ตัวเลขผู้ใช้สิทธิที่แฉลงไม่ตรงกัน ระบบคะแนน ล้ม คะแนนของผู้สมัครบางคนหายไป บัตรเสียที่มีเป็นจำนวนมาก และอีกหลายต่อหลายประเด็นที่ทำให้การเลือกตั้งครั้งนี้ไม่ราบรื่นอย่างที่คนไทยอยากเห็น

ผลการเลือกตั้งครั้งนี้ พรรคเพื่อไทยได้เก้าอี้ ส.ส. มากที่สุด 136 ที่นั่ง ขณะที่พรรคพลัง ประชากรรัฐได้เก้าอี้ ส.ส. 116 ที่นั่ง ตามมาด้วยพรรคอนาคตใหม่ 81 ที่นั่ง, พรรคประชาธิปัตย์ 53 ที่นั่ง, พรรคภูมิใจไทย 51 ที่นั่ง, พรรคเสรีรวมไทย 10 ที่นั่ง, พรรคชาติไทยพัฒนา 10 ที่นั่ง, พรรค ประชาชาติ 7 ที่นั่ง, พรรคเศรษฐกิจใหม่ 6 ที่นั่ง, พรรคเพื่อชาติ 5 ที่นั่ง, พรรครวมพลังประชาชาติ ไทย 5 ที่นั่ง, พรรคชาติพัฒนา 3 ที่นั่ง, พรรคพลังท้องถิ่นไท 3 ที่นั่ง, พรรครักษ์ผืนป่าประเทศไทย 2 ที่นั่ง และมีอีก 11 พรรคที่ได้เก้าอี้ ส.ส. บัญชีรายชื่อ 1 ที่นั่งจากสูตรคำนวณบัญชีรายชื่อของ กกต.

หลังการเลือกตั้งเสร็จสิ้น พรรคพลังประชารัฐได้เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลผสมมากที่สุดใน ประวัติศาสตร์การเมืองไทยรวม 19 พรรคการเมือง และเสนอชื่อ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็น นายกรัฐมนตรี

ผลการเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขต 2562 จังหวัดนครราชสีมา

ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ปี 2562 ส่วนของ ส.ส. เขต จังหวัด นครราชสีมา โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด นครราชสีมา. (ออนไลน์). 2564)

เขต 1 อำเภอ เมืองนครราชสีมา เฉพาะ ตำบล ในเมือง, หนองจะบก, โพธิ์กลาง, หนองไผ่ ล้อม

เกษม ศุภรานนท์ (พลังประชารัฐ) 25,982

วรพงศ์ โสม์จฉา (อนาคตใหม่) 23,855

สุบชัย อินทรักษา (เพื่อไทย) 15,990

เขต 2 อำเภอ เมืองนครราชสีมา เฉพาะ ตำบล ตลาด, โคกสูง, หนองไข่น้ำ, บ้านโพธิ์, บ้าน เกาะ, พุดซา, ปรุใหญ่, พลกรัง, หมื่นไวย, มะเริง, จอหอ, หนองกระทุ่ม, โคกกรวด, สุรนารี, บ้านใหม่, สี่มุม

วัชรพล ไตมรงค์ดี (ชาติพัฒนา) 28,216

พัลลภ เสนาดี (อนาคตใหม่) 25,316

ประพิศ นวมโคกสูง (พลังประชารัฐ) 24,518

เขต 3 อำเภอ ขามทะเลสอ อำเภอ สีคิ้ว เฉพาะ ตำบล หนองน้ำใส, สีคิ้ว, ลาดบัวขาว, คลองไผ่, หนองหญ้าขาว, มิตรภาพ อำเภอ สูงเนิน

ประเสริฐ จันทรวงทอง (เพื่อไทย) 41,412

ประเสริฐ บุญชัยสุข (ชาติพัฒนา) 27,584

จันทิมา โกสินทร์รักษา (พลังประชารัฐ) 12,441

เขต 4 อำเภอ พิมาย เฉพาะ ตำบล ท่าหลวง, สัมฤทธิ์, กระเบื้องใหญ่, ชีวาน อำเภอ โนนสูง อำเภอ โนนไทย เฉพาะ ตำบล ต่านจาก, มะค่า, สำโรง, ถนนโพธิ์, กำปิง

ทวีรัฐ รัตนเศรษฐ (พลังประชารัฐ) 39,774

สมเกียรติ ตันดิลกตระกูล (ภูมิใจไทย) 33,674

จักรกฤษ ผาสุขุมล (เพื่อไทย) 14,947

เขต 5 อำเภอ บัวลาย อำเภอ บัวใหญ่ อำเภอ บ้านเหลื่อม อำเภอ สีดา อำเภอ แก้งสนามนาง

โกศล ปัทมะ (เพื่อไทย) 33,606

อรทัย พลวิเศษ (พลังประชารัฐ) 24,177

พิเชษฐ ชัยศรี (ภูมิใจไทย) 15,185

เขต 6 อำเภอ คง เฉพาะ ตำบล ขามสมบูรณ์, ตาจั่น, เทพาลัย อำเภอ ประทาย อำเภอ ลำทะเมนชัย อำเภอ เมืองยาง อำเภอ โนนแดง

อธิรัฐ รัตนเศรษฐ (พลังประชารัฐ) 40,454

สมชาย ภิญโญ (เพื่อไทย) 26,697

ประธาน คงเรืองราช (อนาคตใหม่) 7,545

เขต 7 อำเภอ ชุมพวง อำเภอ พิมาย ยกเว้น ตำบล ท่าหลวง, สัมฤทธิ์, กระเบื้องใหญ่, ชีวาน

ทัศนียา รัตนเศรษฐ (พลังประชารัฐ) 35,983

จรรยาพงศ์ พันธุ์ศรีนคร (เพื่อไทย) 23,385

กลวัชร อั้งสวัสดิ์ (ภูมิใจไทย) 21,086

เขต 8 อำเภอ จักราช อำเภอ ห้วยแถลง อำเภอ เฉลิมพระเกียรติ

ทัศนาวพร เกษเมธีการุณ (พลังประชารัฐ) 36,473

พลพีร์ สุวรรณฉวี (ภูมิใจไทย) 34,817
 ประชาธิปไตย คำสิงห์นอก (เพื่อไทย) 12,986

เขต 9 อำเภอหนองบุญมาก อำเภอเมืองนครราชสีมา เฉพาะ ตำบลหนองระเวียง, พะเนา, หัวทะเล อำเภอโชคชัย

อภิชา เลิศพชรกมล (ภูมิใจไทย) 38,632
 บุญจง วงศ์ไตรรัตน์ (พลังประชารัฐ) 30,795
 อนุสรณ์ เอี่ยมสะอาด (เพื่อไทย) 13,542

เขต 10 อำเภอครบุรี อำเภอวังน้ำเขียว เฉพาะ ตำบลวังน้ำเขียว, ไทยสามัคคี อำเภอเสิงสาง

พรชัย อำนวยทรัพย์ (ภูมิใจไทย) 51,728
 สุภรณ์ อัตถาวงศ์ (พลังประชารัฐ) 28,778
 ปฎิวัติ นาคำ (เพื่อไทย) 9,933

เขต 11 อำเภอปักธงชัย อำเภอปากช่อง เฉพาะ ตำบลวังกะทะ อำเภอวังน้ำเขียว ยกเว้น ตำบลวังน้ำเขียว, ไทยสามัคคี อำเภอเมืองนครราชสีมา เฉพาะ ตำบลหนองบัวศาลา, ไชยมงคล

สมศักดิ์ พันธุ์เกษม (พลังประชารัฐ) 41,918
 นรเศรษฐ์ ศิริโรจนกุล (ภูมิใจไทย) 27,780
 วรพล บวรลัทธพล (เพื่อไทย) 14,414

เขต 12 อำเภอปากช่อง ยกเว้น ตำบลวังกะทะ
ศิริสิทธิ์ เลิศด้วยลาภ (เพื่อไทย) 33,729
 มิชา พงษ์สว่าง (ภูมิใจไทย) 25,788
 อัญญกร อินทร์ศร (พลังประชารัฐ) 14,726

เขต 13 อำเภอด่านขุนทด อำเภอสีคิ้ว ยกเว้น ตำบลหนองน้ำใส, สีคิ้ว, ลาดบัวขาว, คลองไผ่, หนองหญ้าขาว, มิตรภาพ อำเภอเทพารักษ์

วิสิทธิ์ พิทยาภรณ์ (ภูมิใจไทย) 39,161
 รชตะ ด่านกุล (เพื่อไทย) 33,983

จำลอง เศรษฐบุตร (พลังประชารัฐ) 10,697

เขต 14 อำเภอ ขามสะแกแสง อำเภอ คง ยกเว้น ตำบล ขามสมบูรณ์, ตาจีน, เทพาลัย อำเภอ พระทองคำ อำเภอ โนนไทย ยกเว้น ตำบล ด่านจาก, มะค่า, สำโรง, ถนนโพธิ์, กำปิง

สุชาติ ภิณโญ (เพื่อไทย) 27,569

ไพศาล เกียรติชัยพัฒน์ (ภูมิใจไทย) 26,731

พจน์ เจริญสันเทียะ (พลังประชารัฐ) 21,536

สรุป

ผู้วิจัยขอสรุปเนื้อหาการวิเคราะห์ผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา โดยได้จัดทำเป็นตารางเพื่อให้ผู้สนใจได้ทำการศึกษาทำความเข้าใจได้โดยง่าย ดังแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สรุปการวิเคราะห์ผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ. 2475 –	นิติการเมือง, มติสังคม, มิติเศรษฐกิจ
ปัจจุบัน (2564)	<p>1. นับตั้งแต่พ.ศ.2475 เป็นต้นมา การปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข แม้จะมีบางช่วงที่เผด็จการเข้ามามีอำนาจ และเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกจัดขึ้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 ใช้วิธีการเลือกผู้แทนตำบลก่อน แล้วจึงมาเลือกผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งนี้จำนวน 1 คน จนถึงการเลือกตั้งครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2480 จึงเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยให้ราษฎรเป็นคนเลือกเอง มีการแบ่งเขตการเลือกตั้ง โดยแต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 1 คน ปัจจุบัน (ปี 2564) จังหวัดนครราชสีมาแบ่งเขตเลือกตั้งเป็น 14 เขต และมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 14 คน ตามการแบ่งเขตเลือกตั้ง พ.ศ.2562 การจัดการปกครองส่วนภูมิภาค ที่เปลี่ยนจากมณฑลเทศาภิบาล มาเป็นจังหวัดทำให้ผู้บริหาร มีโอกาสดูแลทุกข์สุข ของประชาชนได้อย่างใกล้ชิดมากขึ้น ประกอบกับการที่ประชาชนในท้องถิ่น มีโอกาสในการปกครองตนเองให้ดียิ่งขึ้น และมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากนครราชสีมาได้มี</p>

มิตินครเมือง, มิตินคร, มิตินครธุรกิจ	
	โอกาสดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และนายกรัฐมนตรี
	<p>2.ผลจากเหตุการณ์กบฏบวรเดช (พ.ศ.2476) สังคมโดยเฉพาะคนกรุงเทพฯ เข้าใจเหมารวมว่า คนโคราชว่าเป็นกบฏด้วย ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ไม่ดีต่อชาวโคราช สถานการณ์ในขณะนั้นหากปล่อยไว้อาจบานปลายเกิดการแตกแยกของคนในประเทศ ต่อมารัฐบาลสมัยพระยาพหลฯ มีแถลงการณ์ประกาศว่าทหารข้าราชการ และชาวโคราชไม่ได้เป็นกบฏ เพียงแต่หลงผิดไปเชื่อฝ่ายกบฏ ซึ่งแท้จริงแล้วคนโคราชมีประวัติศาสตร์การต่อสู้กับข้าศึก จนสามารถป้องกันรักษาเมืองนครราชสีมาซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านของเมืองหลวงไว้ได้บรรดาทหาร ข้าราชการ พลเรือน และประชาชน จึงเกิดความคิดที่จะสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีในเวลาต่อมา เพื่อแสดงให้เห็นว่า บรรพบุรุษ และคนโคราชมีความรักดีต่อเมืองหลวงไม่ใช่กบฏ</p>
	<p>3. นับจากนี้ไปจึงพบว่ามิใช่เข้ามามีบทบาททางการเมือง ในนครราชสีมาจะไม่ใช่มิติที่มีพื้นฐานสืบตระกูลในท้องถิ่น หรือกลุ่มขุนนางที่สะสมอำนาจกันมานานตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่เป็นข้าราชการหรือพ่อค้าที่สะสมความมั่งคั่งในช่วง 20-30 ปีที่ผ่านมา หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2501 ทำให้ประเทศไทยตกอยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการทหารนานถึง 16 ปีนั้น ไม่สำคัญเท่ากับการที่การเมืองของโลกแบ่งออกเป็น ค่ายทางการเมืองระหว่างคอมมิวนิสต์และประชาธิปไตย การที่ไทยเลือกค่ายประชาธิปไตย ส่งผลให้เกิดสงครามต่อต้านคอมมิวนิสต์ขึ้นอย่างยาวนาน การตั้งอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางได้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับ แนวคิดทางวิชาการแบบอเมริกันที่ได้นำแนวการวิเคราะห์แบบโครงสร้างหน้าที่ เข้ามาอธิบายสังคมไทย แม้การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 และการเลือกตั้งในต้นปี พ.ศ. 2512 ยังไม่ได้สร้างสังคมประชาธิปไตยที่แท้จริงขึ้นมา แต่กระตุ้นบรรยากาศประชาธิปไตยหลังจากที่อยู่ภายใต้การปกครองแบบเผด็จการมานาน</p>
	<p>4.ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงในปี พ.ศ.2485 การเมืองของโลกได้เกิดความขัดแย้งกันอย่างชัดเจนของสองอภิมหาอำนาจของโลก โดยฝ่ายหนึ่ง คือ สหรัฐอเมริกา ที่เป็นผู้นำการปกครองระบอบประชาธิปไตย กับอีกฝ่ายหนึ่ง คือ สหภาพโซเวียต ที่เป็นผู้นำการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ ประเทศไทยภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง มีนโยบายชัดเจนที่จะสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบ ดังนั้นการพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่ทศวรรษ 2500 ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา องค์กร</p>

<p style="text-align: center;">มิติการเมือง, มิติสังคม, มิติเศรษฐกิจ</p>	
	<p>สหประชาชาติ และธนาคารโลก ที่ใช้วาทกรรมการพัฒนาเป็นข้ออ้างในการผลักดันนโยบายเพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายทางเศรษฐกิจการเมือง โดยใช้ประเทศไทยเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ในการยุติบทบาทของขบวนการคอมมิวนิสต์และขยายระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งการสนับสนุนส่วนมากมุ่งเน้นไปที่ภาคอีสานภายใต้ความเชื่อว่า หากคนชนบทได้รับการพัฒนาจนปัญหาความยากจนหมดไปพวกเขาจะมาร่วมมือกับคอมมิวนิสต์ และนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โครงสร้างทางเศรษฐกิจของสังคมชนบทไทยก็เชื่อมโยงเข้ากับโลกภายนอกและระบบทุนนิยมอย่างแยกขาดกันไม่ได้</p>
	<p>5.นครราชสีมา เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สหรัฐอเมริกาใช้เป็นฐานทัพหนึ่งในเจ็ดฐานทัพใหญ่ที่ใช้ปฏิบัติการในสงครามเวียดนาม การเข้ามาตั้งฐานทัพของสหรัฐอเมริกาทำให้โครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของนครราชสีมาในเวลาต่อมา โดยมีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ คือ ถนนมิตรภาพหรือทางหลวงหมายเลข 2 ทางหลวงสาย 304 จากฉะเชิงเทราถึงนครราชสีมา ทางหลวงสาย 331 หรือถนนสายยุทธศาสตร์ เชื่อมต่อทางหลวงสาย 304 ไปถึงสัตหีบ เมื่อเริ่มก่อสร้างมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ การอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งของกองทัพสหรัฐอเมริกา เมื่อสิ้นสุดสงครามเวียดนาม เส้นทางเหล่านี้ได้กลายเป็นเส้นทางสายเศรษฐกิจที่สำคัญของนครราชสีมา ส่งผลให้ในปัจจุบันนครราชสีมา มีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางคมนาคมระหว่างภูมิภาค และมีสาธารณูปโภคพร้อมรองรับการผลิตในสาขาต่าง ๆ ทั้งด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการ โครงการก่อสร้างระบบชลประทาน เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำ ได้เอื้อประโยชน์ต่อการขยายพื้นที่ทางการเกษตรในนครราชสีมา โดยได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกัน</p>
	<p>6.นับตั้งแต่ทศวรรษ 2500 ได้เพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและทำให้ชาวบ้านในเขตชนบทของภาคอีสานมีรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และทำให้คนชนบทในหลายพื้นที่ของประเทศไทยหลุดพ้นจากภาวะความยากจนและการดิ้นรนเพื่ออยู่รอดได้ แต่กระนั้นก็ตามรายได้จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจในภาคชนบทไม่ได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากเท่ากับกิจกรรมทางเศรษฐกิจในเขตเมืองและในภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ ยิ่งไปกว่านั้นหมู่บ้านชนบทหลายแห่งยังได้รับผลกระทบจากการผลักดันนโยบายการพัฒนา โดยการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม</p>

มิตินครราชสีมา, มิตินครราชสีมา, มิตินครราชสีมา
<p>แห่งชาติฉบับที่ 1 – 3 (พ.ศ.2504 – 2519) ที่มุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน เขื่อน ไฟฟ้า เพื่อรองรับการขยายตัวของภาคเมืองและภาคอุตสาหกรรมที่ได้ดูดซับเอาทรัพยากรจากภาคชนบทไปเป็นจำนวนมาก</p>
<p>7.นครราชสีมาเป็นทั้งที่ตั้งฐานทัพของสหรัฐอเมริกาและแหล่งพักผ่อนของทหารฝ่ายโลกเสรีที่ผลัดเปลี่ยนกันเดินทางมาพักผ่อน ส่งผลให้เกิดการเติบโตในด้านธุรกิจบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของเหล่าทหารอเมริกันที่มาประจำการที่นครราชสีมา จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นจากการอพยพเข้ามาทำงานในเมือง โดยเป็นการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับฐานทัพอเมริกาในนครราชสีมาทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยประมาณการจ้างงานทางตรง 10,000 คน และการจ้างงานทางอ้อม 12,500 คน ส่งผลให้เศรษฐกิจของนครราชสีมาในระยะนั้นเฟื่องฟูขึ้นเป็นอันมาก มีการค้าขายติดต่อกับหน่วยทหารของสหรัฐอเมริกา ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้จากการให้บริการในรูปแบบต่าง ๆ การใช้จ่ายเงินของทหารอเมริกัน ส่วนใหญ่ใช้เป็นเงินดอลลาร์ ทำให้มีผู้ที่ต้องการค้าขายและทำงานกับทหารอเมริกันเป็นจำนวนมากถือได้ว่าเป็นช่วงเศรษฐกิจดี แรงงานไม่มีความรู้ได้ทำงานที่ได้ค่าตอบแทนสูง การเข้ามาของทหารอเมริกัน ทำให้เศรษฐกิจของนครราชสีมาเฟื่องฟูขึ้นอย่างมาก ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาทองของการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในธุรกิจบริการ แต่ผลกระทบจากการเจริญเติบโตนั้นได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ เพราะธุรกิจโรงแรมที่เกิดขึ้นนั้นสัมพันธ์กับธุรกิจค้าบริการทางเพศที่เฟื่องฟูขึ้นมาพร้อมกันนั่นเอง ดึงดูดหญิงสาวจากต่างอำเภอและจังหวัดใกล้เคียงที่ด้อยการศึกษาอพยพเข้ามาอยู่ในเมืองเพื่อเข้ามาหางานทำ เกิดสถานบริการต่าง ๆ เช่น บาร์ ไนต์คลับ อาบอบนวด โรงน้ำชา และช่องโสเภณีจำนวนมาก ก่อให้เกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาการค้าประเวณี ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และปัญหาเด็กถูกรังแกที่เกิดจากทหารอเมริกัน เป็นต้น</p>
<p>8.ความตื่นตัวทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่นิสิต นักศึกษา เกิดขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน ไม่เพียงแต่ในส่วนกลางแม้แต่ในท้องถิ่น เช่น นครราชสีมา เกิดการเคลื่อนไหวสนับสนุน เพื่อต่อต้านระบบทางการเมืองแบบปิด ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ขบวนการประชาธิปไตย ได้ถูกปราบปราม การกวาดจับบุคคลต่าง ๆ ที่เคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ทำให้นักศึกษาและประชาชน จำนวนมาก หนีเข้าป่าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2522 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้เป็น</p>

มิตินโยบาย, มิติสังคม, มิติศรษฐกิจ	
	<p>นายกรัฐมนตรี พร้อมกับใช้ประสบการณ์ต่อสู้ กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ประกาศนโยบาย 66/23 สร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งใหญ่ โดยใช้ นครราชสีมาเป็นฐานที่มั่นทางการเมือง ที่สำคัญของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ตลอดช่วงเวลาที่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยเฉพาะในเหตุการณ์ ในเดือน เมษายน พ.ศ. 2524 ช่วยยืนยันความเป็นแหล่งพักพิง และสะสมอำนาจทางการเมือง ของนครราชสีมา ที่ยังคงดำรงอยู่ต่อมาอย่างต่อเนื่อง</p>
	<p>9.ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปใน พ.ศ. 2531 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ปฏิเสธที่จะเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ส่งผลให้พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา ทายาทของกลุ่มราชครูและหัวหน้าพรรคชาติไทย ซึ่งเป็นพรรคการเมือง ที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุดในยุคหนึ่ง ต้องยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เหตุการณ์นี้ ได้ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญอีกครั้งในประเทศไทย เพราะนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งได้ยอมแสดงศักยภาพในการบริหารของตน จนกลายเป็นแรงผลักดันให้เกิดการยอมรับว่า นายกรัฐมนตรีสามารถเป็นตำแหน่งที่มาจาก การเลือกตั้งได้ ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับการเรียกร้อง ให้ท้องถิ่นเป็นผู้แสดงบทบาททางการเมือง จากความเชื่อที่ว่าความเข้าใจชุมชนท้องถิ่นนี้ จะทำให้เข้าใจถึง ลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น นำไปสู่ความเข้าใจระบบความสัมพันธ์ระหว่าง ท้องถิ่น กับรัฐจึงเป็นแนวคิดที่จะทำความเข้าใจจากวิถีทางสังคม ของคนส่วนใหญ่ คือชนบท และท้องถิ่นเพื่อให้สามารถเข้าใจความต่อเนื่อง ของประสบการณ์สังคมในอดีต ถึงปัจจุบันและเพื่อพัฒนาการทางปัญญา เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจสังคมโดยรวม ข้อเสนอที่ให้ปรับปรุงโครงสร้างการองค์กรของรัฐโดย เฉพาะในการจัดระเบียบ การบริหารในส่วนภูมิภาค ให้อยู่ภายใต้การกำกับของจังหวัดและอำเภอ จึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง</p>
	<p>10.สืบเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจดังกล่าว ได้มีความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นตามมา กล่าวคือ สังคมไทยในอดีตจะประกอบด้วยคนกลุ่มใหญ่ สองชนชั้น คือ เจ้า-ขุนนาง ชนชั้นหนึ่ง และไพร่-ทาส อีกชนชั้นหนึ่ง ฐานของสังคม อยู่ที่ไพร่เป็นส่วนใหญ่ ที่เป็นทั้งแรงงานเกณฑ์ ผู้เสียภาษีอากรและผู้สร้างผลผลิต ส่งให้เจ้าและขุนนางในรูปของส่วย ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ระบบไพร่ได้เสื่อมโทรมลงมากแล้ว และเมื่อมีความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก จึงยิ่งทำให้มี</p>

มิตินโยบาย, มิติสังคม, มิติศรษฐกิจ	
	<p>ความต้องการแรงงานสูง แรงงานอิสระที่มีใช้ในรูปของไพร่กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตทางการเกษตร เป็นผลให้มีการเลิกทาสอย่างเป็นทางการ (เริ่มเลิกใน พ.ศ.2411 และเลิกหมดเมื่อ พ.ศ.2448) แต่ที่สำคัญยิ่งกว่าแรงงานทาส คือ แรงงานไพร่ที่ได้สลายตัวไปโดยปริยาย ยังคงเหลือการเกณฑ์ในรูปของการเกณฑ์ทหารเพื่อสร้างกองทัพประจำในระบบของ “ไทยใหม่” (พ.ร.บ.เกณฑ์ทหารครั้งแรก มี พ.ศ.2448) แรงงานอิสระนี้เป็นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญของสังคมใหม่ (ควบคู่ไปกับการประกอบการค้าของคนจีนในไทย) สังคมไทยเปลี่ยนจากการมีเจ้า-ขุนนาง-ไพร่-ทาส กลายเป็น เจ้า-ข้าราชการ-ราษฎร และมีสิ่งที่เรียกว่า “ชนชั้นกลาง” แทรกอยู่ตรงกลาง และชนชั้นกลางนี้น่าจะเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกในแง่สิทธิของตนในความหมายของการเป็น “ราษฎร”</p>
	<p>11.การขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาที่ 60 ปีที่ผ่านมา ถึงแม้ว่ารัฐไทยจะบรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาความยากจนในสังคมชนบท แต่การพัฒนาที่รัฐไทยให้ความสำคัญกับการขยายตัวของเมืองและภาคอุตสาหกรรมได้ทำให้ปัญหาช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างภาคเมืองกับภาคชนบทกว้างขวางมากขึ้นเช่นกัน จนนำมาซึ่งการเผชิญหน้าและความขัดแย้งระหว่างรัฐ ทุน กับคนชนบท โดยเห็นได้ชัดในช่วงก่อนต้นทศวรรษ 2540 ที่คนชนบทได้รวมกลุ่มกันเคลื่อนไหวประท้วงรัฐ ในประเด็นปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรอันเป็นผลกระทบจากยุทธศาสตร์การพัฒนาของรัฐเป็นจำนวนมาก เช่น สมาพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย โครงการจัดสรรที่ดินทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรม สมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน สมัชชาคนจน ฯลฯ</p>

การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

ในประวัติศาสตร์การเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของไทยมีความขัดแย้งเกิดขึ้นหลายครั้ง ลักษณะของความขัดแย้งและแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งก็มีหลายรูปแบบ ในอดีต

“ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มชนชั้นนำทางอำนาจ” จากนั้นพัฒนามาสู่ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่าง “ประชาชนกับกลุ่มผู้ปกครองที่เป็นทหาร” และความขัดแย้งในยุคปัจจุบันเป็น “ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประชาชนกับกลุ่มผู้ปกครองที่เป็นนายทุนนักการเมือง” โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (ออนไลน์). 2564)

ช่วงแรก ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มชนชั้นนำทางอำนาจ เกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ.2475 ถึง พ.ศ.2514 โดยอาจจำแนกเป็นสองช่วงเวลา ช่วงระหว่าง พ.ศ.2475 ถึง พ.ศ.2489 กลุ่มที่เป็นคู่ขัดแย้งหลัก คือ กลุ่มขุนนางกับกลุ่มข้าราชการยุคใหม่ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในยุคนั้นมีความรุนแรงมาก และแก้ปัญหาโดยการใช้อำนาจตุลาการตัดสินผลแพ้ชนะกัน กรณีที่มีการสู้รบอย่างรุนแรงและมีผู้เสียชีวิตมากที่สุดเห็นจะเป็น กบฏบวรเดช ที่เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ.2476

พลันที่คณะราษฎรได้ประกาศเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของไทย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 นับเป็นการขีดเส้นแบ่งระหว่างระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือระบอบเก่ากับระบอบประชาธิปไตยหรือระบอบใหม่ ด้วยการเปลี่ยนรูปแบบการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเคยเป็นศูนย์กลางทางการเมืองไปสู่ประชาชนเป็นแกนกลางของระบอบ ตามข้อความอันเรียบง่ายที่ว่า “อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย” กล่าวอย่างกระชับ คือ สารสำคัญที่เกี่ยวกับอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ในรัฐธรรมนูญฉบับ 27 มิถุนายน พ.ศ.2475 ได้ประกาศว่านับแต่บัดนี้ไปอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน ดังนั้นสถาบันพระมหากษัตริย์จะทรงมีพระราชอำนาจจำกัดตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเท่านั้น โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (ณัฐพล ใจจริง. 2559)

นับแต่นั้นรัฐประชาชาติ (Nation State) หรือรัฐที่หมายถึงประชาชนที่มีความเท่าเทียมกันทั้งหมดประกอบกันขึ้นมาเป็นรัฐ และการปกครองในระบอบใหม่ตามรัฐธรรมนูญที่มีประชาชนเป็นสำคัญถือกำเนิดขึ้นในสังคมไทย แต่ความพยายามต่างๆ ของคณะราษฎรกลับถูกต่อต้านอย่างรุนแรงจากกลุ่มจงรักภักดี ผู้สูญเสียสถานภาพทางการเมืองอย่างฉับพลัน มีความต้องการเข้าจัดการความสัมพันธ์ทางอำนาจทางการเมืองไทยใหม่แต่ความพยายามของพวกเขาในช่วงแรกไม่ประสบความสำเร็จ เช่น การต่อต้านเค้าโครงการเศรษฐกิจที่ต้องการสร้างความเสมอภาคทางเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) ใน พ.ศ.2476 การรัฐประหารเงียบด้วยการออกพระราชกฤษฎีกาใช้รัฐธรรมนูญบางมาตราและปิดสภาผู้แทนราษฎร ใน พ.ศ.2476 และความพ่ายแพ้ของกบฏบวรเดช ใน พ.ศ.2476 เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ควรบันทึกด้วยว่าแม้ว่าก่อนหน้านี้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์พระองค์สุดท้ายในระบอบเก่า ทรงมีพระราชปณิธานถึงการปฏิรูปการปกครองด้วย

ทรงมีพระราชดำริให้ร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับการปกครองก็ตาม แต่ยังมีสัญญาณความสำเร็จใด ๆ เกิดขึ้น อีกทั้งปัญหาชนและชนชั้นกลางขณะนั้นทวีความไม่พอใจระบอบเก่ามากขึ้นเรื่อย ๆ ในสายตาของยาสุกิจิ ยาตาเบ อัครราชทูตญี่ปุ่นประจำไทยแล้ว เขาได้ประเมินสภาพการปกครองของไทยว่า ประชาชนไทยไม่เคยได้รับการฝึกฝนทางการเมือง ไม่มีอิสรภาพในการพูด หากไม่มีการปฏิวัติ 2475 และรอพระปกเกล้าฯ ทรงปฏิรูปการปกครองแบบค่อยเป็นค่อยไปนั้น เขาเห็นว่า “รอไปอีกหนึ่งร้อยปี ก็ไม่มีทางสำเร็จ” ดังนั้นทูตญี่ปุ่นมีความเห็นว่าการปฏิวัติเพื่อขับไล่เหล่าผู้ปกครองที่มี “หัวอนุรักษ์นิยมสุดขีด” จึงจำต้องเกิดขึ้น

หลังจากนั้น บรรยากาศการประนีประนอมระหว่างผู้ปกครองเก่าและผู้ปกครองใหม่ได้เกิดขึ้นในช่วงต้น ๆ โดยคณะราษฎรได้จัดตั้งรัฐบาลของระบอบใหม่ขึ้น อันมีพระยามโนปกรณ์นิติธาดา อดีตขุนนางระดับสูงในระบอบเก่า เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรก มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร หรือฉบับ 10 ธันวาคม พ.ศ.2475 ขึ้นเพื่อรอมชอมการจัดสรรอำนาจระหว่างสถาบันทางการเมืองใหม่ อีกทั้งคณะราษฎรได้ถวายดอกไม้ธูปเทียนขอมาต่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ.2475 เวลาบ่าย ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน หลังจากนั้น พระปกเกล้าฯ ได้ทรงมีพระราชดำรัสตอบคณะราษฎร ด้วยเหตุนี้ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์และรัฐบาลในช่วงเวลานั้นเริ่มเกิดบรรยากาศความปรองดองระหว่างกัน

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและสถาบันพระมหากษัตริย์ในระบอบใหม่ยังอยู่ในกระบวนการปรับตัวเข้าหากัน โดยฝ่ายหนึ่ง คือ พระปกเกล้าฯ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์พระองค์แรกในระบอบใหม่ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งคือ รัฐบาลของระบอบใหม่ที่ถือกำเนิดจากการปฏิวัติอันมีท่าทีแข็งกร้าวและต้องการเดินหน้าบริหารประเทศตามหลัก 6 ประการของคณะราษฎรอย่างรวดเร็วในที่สุด หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) สมาชิกคณะราษฎรผู้เป็นรัฐมนตรีในรัฐบาลพระยามโนปกรณ์นิติธาดาได้เสนอ “คำชี้แจงเค้าโครงการเศรษฐกิจ” และเค้าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันความสุขสมบูรณ์กับเค้าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกอบเศรษฐกิจ” เพื่อดำเนินการตามหลักประการที่สามเพื่อบำรุงความสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีแนวคิดไปในทางสังคมนิยมซึ่งสร้างความวิตกให้กับกลุ่มผู้จงรักภักดีอย่างมาก การเดินหน้าเปลี่ยนแปลงสยามให้เป็นไปตามหลัก 6 ประการอย่างรวดเร็วทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์และคณะราษฎรเผชิญหน้ากับความไม่ราบรื่น และเกิดความตึงเครียดเป็นอย่างยิ่ง

กบฏบวรเดช

ในวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ.2475 เพียง 10 วัน หลังจากที่หลวงประดิษฐมนูธรรม ได้เดินทางกลับมาประเทศไทย หลังจากต้องลี้ภัยทางการเมืองในประเทศฝรั่งเศส ด้วยข้อหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ (อิกานต์ ศรีนารา. (ออนไลน์). 2564) ซึ่งต่อมาหลวงประดิษฐมนูธรรมได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีพลเอกพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบวรเดช เสนาบดีกระทรวงกลาโหม ซึ่งใน พ.ศ.2474 ได้ทรงลาออกจากรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะไม่พอพระทัยที่มีการตัดงบประมาณของกองทัพ ได้นำทัพของกลุ่มซึ่งเรียกตนเองว่า “คณะกู้บ้านกู้เมือง” จากแหล่งรวมกำลังที่นครราชสีมา มาประชิดพระนครที่ทุ่งดอนเมือง ในวันเดียวกันนั่นเอง พ.อ.พระยาศรีสิทธิสงคราม (ดั้น ท่าราบ) นายทหารซึ่งถูกปลดออกหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ได้มีหนังสือถึงพระยาพหลฯ ยื่นคำขาดให้คณะรัฐมนตรีลาออก เพราะไม่ได้ปฏิบัติตามนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ที่ได้ประกาศไว้ กลับสนับสนุนคอมมิวนิสต์ เช่น เพิกเฉยปล่อยให้มีการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ และจัดการเรียกหลวงประดิษฐมนูธรรมกลับมา ทั้งนี้ ที่กล่าวว่าหมิ่นพระบรมเดชานุภาพนั้น คือ การที่นายถวัติ ฤทธิเดช เลขาธิการสมาคมกรรมกรธรรมา เป็นโจทก์ยื่นฟ้องพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อสภาผู้แทนราษฎรว่าทรงหมิ่นประมาทผู้นำกรรมกรไว้ในพระราชวิจารณ์เค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (พฤทธิสาธณ ชุมพล. (ออนไลน์). 2564)

ฝ่ายรัฐบาลไม่ได้ทำตามคำยื่นคำขาด แต่ได้ออกแถลงการณ์ในวันรุ่งขึ้นว่าคณะกู้บ้านกู้เมืองเป็น “ผู้ก่อการจลาจล” และในวันต่อมาว่าเป็น “กบฏ” พร้อมกันนั้นหลวงพิบูลสงครามได้ทำการปราบปรามอย่างเด็ดขาดด้วยการนำทหารบุกรุก ส่วนทหารเรือภายใต้นาวาเอก พระยาวิจิตรชลธิ (ทองดี สุวรรณพฤกษ์) ผู้บัญชาการทหารเรือ ได้ถอนทัพเรือออกไปที่ปากอ่าวไทย ไม่ยอมยิงปืนใหญ่ใส่คณะกู้บ้านกู้เมือง ในขณะที่หลวงสินธุสงครามชัย (สินธุ กมลนาวิน) นายทหารเรือคนสำคัญของคณะราษฎรถูกกักตัวอยู่ที่วังปารุสกวัน กองบัญชาการของพระยาพหลฯ

คณะกู้บ้านกู้เมืองนั้นเป็นการรวมตัวกันอย่างไม่เหนียวแน่นนักระหว่างทหารหัวเมืองซึ่งจงรักภักดีต่อพระองค์เจ้าบวรเดช พระยาสิทธิสงครามและพวก อีกทั้งพลเรือน (รวมทั้งหม่อมเจ้า 2-3 พระองค์) ซึ่งเป็นสมาชิกของคณะชาติซึ่งไม่ได้รับอนุญาตให้ตั้งคณะกรรมการเมืองมาก่อนหน้านี้ในสมัยรัฐบาลพระยามโนฯ ดังนั้น จึงคล้ายกับว่าเป็นแนวร่วมระหว่างกลุ่มซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงเรียกคำข้างต้นว่าเป็น “พวกนิยมกษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญ” กับ “พวกนิยมสมบูรณาญาสิทธิราชอย่างถอนตัวไม่ขึ้น” คณะกู้บ้านกู้เมือง ตั้งความหวังไว้ด้วยว่าทหารบกบางส่วนในกรุงเทพฯ ซึ่งภักดีต่อพระยาทรงสุรเดช จะให้การสนับสนุน หากแต่ว่าทหารบกส่วนนี้ได้วางเฉยและเป็นทีว่าได้

ปล่อยข่าวแผนการของคณะกู้บ้านกู้เมืองให้หลวงพิบูลสงครามทราบ นับเป็นปัจจัยที่ทำให้ฝ่าย “กบฏ” มีกำลังน้อยกว่าที่คาด

ภาพที่ 4.7 พระองค์เจ้าบรมเดช

ที่มา : ศิลปวัฒนธรรม (ออนไลน์). 2564.

ในวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ.2476 ฝ่ายรัฐบาลเริ่มรุก คณะกู้บ้านกู้เมือง โดยพระองค์เจ้าบรมเดชได้ประกาศ “หลักความมุ่งหมาย 6 ประการ” ของตน ความโดยสังเขปว่า 1. ต้องจัดการให้ไทยมีพระมหากษัตริย์ปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญชั่วคราว 2. ต้องดำเนินการโดยรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง คือ การตั้งและการถอดถอนคณะรัฐบาลเป็นไปโดยเสียหุ้มน้อย ไม่ใช่ด้วยการจับอาวุธ และต้องยอมให้มีคณะกรรมการเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย 3. ต้องแยกข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมืองออกจากกัน 4. ให้ถือคุณวุฒิความสามารถเป็นหลักในการแต่งตั้งบุคคลในตำแหน่งราชการ ไม่ถือเอาความเกี่ยวข้องในทางการเมืองเป็นความชอบหรือข้อรังเกียจ 5. ให้พระมหากษัตริย์ทรงเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 (ประเภทแต่งตั้ง) และ 6. การปกครอง กองทัพบกต้องมีหน่วยผสมตามหลักยุทธวิธี เฉลี่ยอาวุธสำคัญแยกกันไปประจำตามท้องถิ่น ไม่ให้กำลังมีภาพใหญ่อยู่เฉพาะแห่งใดแห่งหนึ่ง

ตั้งข้อสังเกตได้ว่า หลักความมุ่งหมาย 6 ประการนี้เป็นการผสมผสานระหว่างความคิดและความต้องการที่มีไม่เหมือนกันในคณะกู้บ้านกู้เมืองเอง โดยข้อที่ 1 และข้อที่ 5 ดูจะเป็นความ

พยายามที่จะสื่อว่าการยกกำลังพลมาเป็นไปเพื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และมีความมุ่งหมายที่จะตั้งพระองค์เป็นพวกหรือไม่ก็ที่จะผูกมัดพระองค์ ข้อที่ 2 นั้นในเมื่อคณะกู้บ้านกู้เมืองเองได้นำกองกำลังทหารมายื่นคำขาดให้รัฐบาลลาออก ข้อนี้จึงดูไม่จริงใจ หากแต่ว่าการที่ต้องการให้มีคณะกรรมการเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายก็แสดงถึงความพร้อมที่จะเล่นเกมตามระบอบรัฐธรรมนูญ หากรัฐบาลยอมที่จะเจรจาต่อรอง ส่วนข้ออื่น ๆ นั้น แม้ว่าจะมีความชอบธรรมตามวิถีประชาธิปไตย ก็มองภายใต้สถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นได้ว่าเป็นกลเม็ดในการระดมความสนับสนุนจากข้าราชการประจำ และเพื่อที่จะปรับสนามการแข่งขันทางการเมืองให้เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนมากกว่าที่เป็นอยู่

แต่ฝ่ายรัฐบาลไม่ต้องการจะเจรจาต่อรองด้วย และได้ประกาศกฎอัยการศึกและนำกำลังเข้าปราบปรามฝ่าย “กบฏ” ในขณะเดียวกัน พระยาพหลฯ ได้ส่งความไปกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่หัวหินเกี่ยวกับการกบฏและรายงานให้ทรงทราบถึงสิ่งที่ฝ่ายรัฐบาลกำลังทำอยู่ พร้อมกันนี้ได้เชิญเสด็จฯ กลับสู่พระนคร

แต่โดยที่ทั้งสองฝ่ายที่กำลังรบกันอยู่ได้ออกประกาศและกราบบังคมทูลว่าจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงตัดสินพระราชหฤทัยประทับอยู่ที่หัวหินต่อไป ไม่เสด็จฯ กลับพระนคร พร้อมกันนั้นได้ทรงเสนอพระองค์เป็น “คนกลาง” ในการเจรจาระหว่างทั้งสองฝ่ายเพื่อที่จะได้ไม่ต้องรบกัน หากแต่ว่าไม่นานต่อมาการรบพุ่งได้เริ่มขึ้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสลดพระราชหฤทัยยิ่งนักที่คนไทยด้วยกันรบกันเอง โดยมีการเสียเลือดเนื้อด้วยกันทั้งสองฝ่าย สิ่งเดียวที่พระองค์ทรงสามารถทำได้ในขณะนั้นก็คือการรักษาพระองค์ให้ปลอดภัยด้วยกองทหารรักษาวังที่มีจำนวนไม่มาก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงขอให้ทั้งสองฝ่ายเจรจากันโดยมีพระองค์เป็น “คนกลาง” รวม 5 ครั้ง แต่แต่ละครั้งฝ่ายรัฐบาลไม่ยอม ซึ่งก็เข้าใจได้เพราะรัฐบาลกำลังเผชิญกับการทำหายที่ร้ายแรงที่สุดต่อความอยู่รอดของตน อีกทั้งมีความแคลงใจว่าพระองค์ทรงเป็นคนกลางจริงหรือไม่

ครั้นถึงวันที่ 23-24 ตุลาคม พ.ศ.2476 ฝ่ายรัฐบาลประสบความสำเร็จในการรุกรไล่ฝ่ายกบฏให้พ่ายไป พระยาสิทธิสงครามถึงแก่กรรมในสนามรบ พระองค์เจ้าบรมเดชทรวงหลบหนีไปยังดินแดนอินโดจีนของฝรั่งเศส มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บทั้งสองฝ่าย หลวงพิบูลสงคราม ผู้บัญชาการการปราบปรามได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษ พระยาพหลฯ และนายทหารกลุ่มหนุ่มมีความฮึกเหิม และได้จัดการจับกุมคุมขังฝ่ายกบฏไว้ประมาณ 600 คน

วันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ.2476 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชกระแสแนะนำรัฐบาลว่า เพื่อเป็นการยุติการจลาจลอย่างละมุนละม่อม “เป็นการสมควรที่รัฐบาลจะประกาศอภัยโทษให้แก่ผู้ร่วมก่อการจลาจล ตลอดจนนายทหารและบุคคลที่ไม่ใช่หัวหน้าหรือคนสำคัญในการ

กระทำครั้งนี้เสียโดยเร็ว” แต่รัฐบาลปฏิเสธโดยอ้างหลักการที่ว่าจำต้องดำเนินคดีให้ถึงที่สุดเสียก่อน จึงจะพิจารณาให้อภัยโทษได้ ซึ่งก็ไม่ผิด ครั้นวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ.2476 รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ.2476 ขึ้น (พร้อมด้วยคณะกรรมการอัยการพิเศษสำหรับฟ้องคดี) มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการกบฏ และจลาจล ไม่ว่าผู้ต้องหาจะเป็นทหารหรือพลเรือน มีวิธีการพิจารณาเช่นเดียวกับศาลทหาร คำพิพากษาถือเป็นเด็ดขาดไม่มีอุทธรณ์ฎีกา และผู้ต้องหาไม่มีหนายความแก้ต่าง รวมความว่าไม่ได้เป็นศาลสถิตยุติธรรมปกติ และนับว่าไม่เป็นไปตามหลักนิติธรรม ท้ายที่สุด คือ เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2477 ในบรรดาผู้ที่ถูกจับ 600 คน มีการส่งฟ้อง 318 คน พบว่ามีความผิดต้องโทษ 296 คน ในจำนวนนั้นต้องโทษประหารชีวิต 6 คน จำคุกตลอดชีวิต 244 คน พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งตามธรรมเนียมการปกครองของไทยทรงเป็น “เจ้าชีวิต” ผู้ทรงสิทธิแต่ผู้เดียวที่จะสั่งประหารชีวิตผู้ใด ทรงปฏิเสธที่จะทรงสั่งประหารชีวิตตามคำตัดสิน เรื่องจึงค้างคาอยู่จนกระทั่งพระองค์ทรงสละราชสมบัติ เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2477 โดยมีข้อความตอนหนึ่งว่า (นรินทิ เศรษฐบุตร. 2553 : 129-130)

ภาพที่ 4.8 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ที่มา : หอประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (ออนไลน์). 2564.

“ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้า ให้แก่ผู้ใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อใช้อำนาจนั้นสิทธิขาดและโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร”

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติอย่างเด็ดขาดเช่นนั้นแล้ว ก็ไม่มีทางที่พระยาพหลฯ กับฝ่ายรัฐบาลจะหาทางประนีประนอมอย่างไรได้ ทางรัฐบาลจึงต้องหันไปพิจารณาดูพระนามเจ้านายในพระราชวงศ์ที่มีสิทธิ์ที่จะสืบราชสันตติวงศ์ตามกฎหมายเถียรบาล ซึ่งปรากฏว่าพระนามเจ้านายในราชวงศ์จำนวน 3 องค์แรก ได้แก่

1. สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์
2. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล
3. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช

แต่สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ ได้สิ้นพระชนม์แล้ว ดังนั้นพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล จึงได้รับพิจารณา ตามกฎหมายเถียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พุทธศักราช 2467 ซึ่งตอนนีสภาผู้แทนราษฎร ก็ได้มีบทบาทสำคัญอยู่อีกประการหนึ่ง คือลงมติให้ความเห็นชอบด้วยตามกฎหมายเถียรบาล และผลในการลงมติของสภาฯ ครั้งนี้ปรากฏออกมาว่า สภาฯ มีมติเห็นชอบด้วยอย่างเป็นเอกฉันท์ สถาปนากษัตริย์องค์ใหม่ขึ้นครองราชย์สมบัติ

ภาพที่ 4.9 การชุมนุมของประชาชนภายหลังเหตุการณ์กบฏบวรเดช

ที่มา : มติชนออนไลน์. (ออนไลน์). 2564ข.

ต่อมาใน พ.ศ.2478 เกิด กบฏนายสิบ ขึ้นมา โดยมีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงรัฐบาลและมีการวางแผนสังหารบุคคลสำคัญของฝ่ายรัฐบาลหลายคน แต่ฝ่ายรัฐบาลทราบข่าวเสียก่อน กลุ่มกบฏจึงถูกจับกุมและหัวหน้าฝ่ายขบถ ส.อ.สวัสดิ์ มหะมัด ถูกตัดสินประหารชีวิต จากนั้นใน พ.ศ.2481 เกิด กบฏพระยาทรงสุรเดช มีผู้ถูกตัดสินประหารชีวิต 21 คน แต่ได้รับการลดโทษให้เหลือจำคุกตลอดชีวิต 3 คน ส่วนอีก 18 คนถูกประหารจริง นักโทษประหารชีวิต ถูกทยอยนำตัวออกมาประหารด้วยการยิงเป้าวันละ 4 คน ในเวลาเช้ามีด ระหว่างวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2482 - 3 ธันวาคม พ.ศ. 2482 จนครบจำนวน 18 คน

เหตุการณ์สำคัญที่สะท้อนถึงความขัดแย้งอย่างแตกหัก คือ กรณี กบฏวังหลวง และ กบฏแมนฮัตตัน ซึ่งเกิดการสู้รบอย่างดุเดือดด้วยอาวุธสงครามนานาชนิดระหว่างฝ่ายที่ต้องการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล กับฝ่ายรัฐบาล ผลปรากฏว่าฝ่ายรัฐบาลอาศัยกำลังทหารและอาวุธที่เหนือกว่าเอาชนะผู้ก่อการได้ ทั้งสองกรณีผลการต่อสู้ทำให้มีผู้สูญเสียชีวิต บาด เจ็บ และถูกจับกุมเป็นจำนวนมาก ทั้งระหว่างมีเหตุการณ์ของการปะทะกัน และภายหลังเหตุการณ์ก็มีการตามล่าสังหารบุคคลที่ถูกสงสัยว่ามีส่วนร่วมในการกบฏด้วย เช่น พ.ต.อ.บรรจงศักดิ์ ชิพเป็นสุข อดีตผู้บัญชาการตำรวจสันติบาลและ พ.ต.โผน อินทรทัต ผู้อำนวยการโรงงานยาสูบและอดีตเสรีไทย รวมทั้งการ

สังหาร 4 อดีตรัฐมนตรีที่ถนนพหลโยธิน กิโลเมตรที่ 11 คือ นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์, นายถวิล อุดล, นายจำลอง ดาวเรือง และนายทองเปลว ชลภูมิ ซึ่งเป็นนักการเมืองในสายของนายปรีดี พนมยงค์ เป็นต้น

รัฐบาลในยุค พ.ศ.2490 ถึง พ.ศ.2500 เป็นรัฐบาลที่อยู่ภายใต้การบริหารของจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยมีฝ่ายกองทัพบกที่นำโดย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ ฝ่ายตำรวจที่นำโดย พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เป็นกองกำลังหลักในการค้ำยันอำนาจของระบอบพิบูลสงครามเอาไว้ เมื่อฝ่ายระบอบพิบูลสงครามสามารถจำกัดปรับปรังค์ทางการเมือง อันได้แก่ฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ และกองทัพเรือได้แล้ว ก็เกิดการชิงดีชิงเด่น และช่วงชิงอำนาจกันเอง และในที่สุดฝ่ายจอมพลสฤษดิ์ ก็ประสบชัยชนะ โดยอาศัยการรัฐประหารยึดอำนาจจาก จอมพล ป. พิบูลสงคราม และ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ใน พ.ศ.2500 และให้บุคคลทั้งสองออกจากประเทศไทยจวบจนสิ้นอายุขัย

จอมพลสฤษดิ์ ได้สถาปนาระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จ บริหารประเทศโดยใช้อำนาจเด็ดขาดที่เรียกกันว่า ระบอบสฤษดิ์ ขึ้นมา ภายใต้ระบอบนี้ก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพของกลุ่มชนชั้นนำ ไม่มีกลุ่มฝักฝ่ายใดในกองทัพหรือตำรวจที่กล้าท้าทายอำนาจของระบอบสฤษดิ์ หลังจากจอมพลสฤษดิ์เสียชีวิต จอมพลถนอม กิตติขจร ผู้เป็นทายาททางอำนาจก็ได้ขึ้นมาเป็นผู้นำของระบอบนี้ต่อไป ระบอบนี้ครองอำนาจในสังคมไทยยาวนานถึง 15 ปี

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ช่วงแรกตั้งแต่ปี พ.ศ.2476 - ก่อนปี พ.ศ.2518 มีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล. 2560: 56-58)

กลุ่มเจ้านายท้องถิ่นเดิม กลุ่มเจ้านายท้องถิ่นเดิมถูกลดทอนอำนาจลงจากการปฏิรูปการปกครองหัวเมือง ก็ปรับตัวเองเข้าสู่ระบบราชการแบบใหม่ โดยผ่านช่องทางทางการศึกษา คือ ส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนหนังสือในกรุงเทพฯ สำเร็จแล้วกลับมารับราชการ ซึ่งยังขาดแคลนผู้มีการศึกษาสูงอยู่มาก นอกจากนั้น ก็ผันเข้าสู่การเมืองโดยการสมัครเลือกตั้ง นักการเมืองเหล่านี้ล้วนเป็นลูกหลานของเจ้าเมืองหรือเจ้านายท้องถิ่นเดิม ที่ผันตัวเองเข้าสู่การเมืองโดยการเลือกตั้ง อีกช่องทางหนึ่งก็คือ แต่งงานกับลูกหลานเชื้อสายเจ้าเมืองท้องถิ่น นอกจากนั้นชนชั้นนำในท้องถิ่นยังปรับตัวไปทางค้าขาย ขยายฐานเศรษฐกิจไปแต่งงานกับชาวจีน หรือเสริมฐานะทางสังคมด้วยการแต่งงานกับข้าราชการและเจ้านาย ทำให้มีโอกาสดีกว่าคนระดับล่างในการเข้าสู่การเมือง

กลุ่มข้าราชการแบบใหม่ จากการปฏิรูประบบราชการมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ได้เกิดข้าราชการแบบใหม่ขึ้น ซึ่งได้รับการศึกษามีความรู้ ก่อนเข้าสู่ระบบราชการ ทั้งข้าราชการเก่าและข้าราชการใหม่เข้าสู่การเมืองได้โดยการสมัครเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร ที่ยังรับราชการก็มีบทบาทต่อนักการเมืองและต่อการเลือกตั้ง โดยมีอาจจะเลยได้ แต่ส่วนใหญ่เป็นฐานกำลังของฝ่ายอนุรักษนิยม

กลุ่มพระสงฆ์อีสาน ก่อนระบบการศึกษาแบบโรงเรียนจะเข้ามามีบทบาทในชุมชนตำบลหมู่บ้านอีสานนั้น การศึกษาในวัดมีบทบาทสำคัญมาก วัดเป็นที่ตั้งสำนักเรียนของภิกษุและสามเณร และจัดการเรียนการสอนให้กับอนุชนลูกหลานชาวบ้านด้วย ในอดีตเด็กวัดได้ดิบได้ดีก็กันหลายคน พระสงฆ์ - สามเณร เมื่อเรียนธรรม - บาลี จนเป็นมหาเปรียญ สึกออกมาเป็นปัญญาชน เป็นผู้นำชุมชน สามารถสมัครเป็นผู้แทนตำบล หรือไต่เต้าเข้าสู่การเมืองระดับชาติเป็นผู้แทนราษฎรได้ก็มีหลายคน ลูกหลานชานาชาคน อาศัยบวชเรียนยกระดับความรู้และฐานะทางสังคมของตน มีมาตั้งแต่สมัยอดีตตราบเท่าปัจจุบัน ผู้บวชไม่สึกเอาดีทางพุทธศาสนา ได้รับตำแหน่งชั้นยศเป็นเจ้าคุณชั้นต่าง ๆ กระทั่งเป็นสมเด็จพระสังฆราช พระสงฆ์อีสานไม่ได้เล่นการเมือง (เพราะมีข้อห้าม) แต่ก็มีบทบาทนำทั้งในด้านการศึกษาและด้านสังคม กระทั่งความคิดทางการเมืองที่ดี มีคุณธรรม และก็ประสบชะตากรรมไม่ต่างจากนักการเมืองชั้นแนวหน้าของอีสานแต่อย่างใด

กลุ่มพ่อค้านักธุรกิจอีสาน พ่อค้านักธุรกิจอีสานส่วนใหญ่เป็นชาวจีนระยะแรกของระบบใหม่ยังไม่เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงมากนัก อาจเป็นเพียงผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลังผู้สมัครเลือกตั้งที่เป็นพรรคพวก และที่จะมีผลประโยชน์ทางธุรกิจของตนส่วนชาวอีสานผู้เป็นพ่อค้านายฮ้อยและมองเห็นคุณค่าของการศึกษา ส่งบุตรให้เรียนสูงถึงขั้นมหาวิทยาลัย จบมาเป็นครูบาอาจารย์สอนหนังสือหรือรับราชการ แล้วผันตัวเองเข้าสู่การเมืองก็มี พ่อค้านักธุรกิจจะมีบทบาททางการเมืองมากขึ้นตามลำดับ ตามการพัฒนาทุนนิยมในประเทศไทย

กลุ่มราษฎร ราษฎรไทยเป็นฐานกำลังหลักของระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ เป้าหมายของคณะราษฎรที่จะปลุกปั่นขึ้นมา เพื่อแบกรับภารกิจในการสถาปนาประชาธิปไตยให้เป็นจริงขึ้นมาได้ แต่ในระยะแรกราษฎรไทยยังกระจัดกระจาย ยังไม่ได้รับการจัดตั้งเป็นกลุ่มก้อนที่เข้มแข็งยังไม่ได้รับการศึกษาในเรื่องประชาธิปไตยที่เป็นระบอบใหม่ การเข้าร่วมขบวนการประชาธิปไตยยังต้องรอเวลาสำหรับราษฎรในจังหวัดนครราชสีมา แม้จะผ่านประวัติศาสตร์อันขมขื่นมา พอจะมีสำนึกในทางการเมืองเรื่องปกครองตนเอง แต่ส่วนใหญ่ก็มีฐานะยากจน การจะส่งบุตรหลานให้เรียนสูงกว่าระดับประถมศึกษาจึงเป็นเรื่องยาก จะเข้าสู่การเมืองได้ก็เพียงเป็นผู้แทนตำบล เพื่อจะไปเลือกผู้แทนราษฎรอีกทอดหนึ่ง ตามกติกาในกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ซึ่งกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 ประเภท คือประเภทที่ 1 และประเภทที่ 2 อย่างละครึ่ง ประเภทที่ 1 เลือกทางอ้อมโดยผู้แทนตำบล ประเภทที่ 2 ทรงแต่งตั้งโดยองค์พระมหากษัตริย์ ในระยะแรกของการเลือกตั้งตามระบอบใหม่ยังไม่มีผู้แทนราษฎรซึ่งมาจากชนชั้นชานาชาเลยสักคน ในระยะต่อ ๆ มา แม้จะมีลูกหลานชานา

ได้เป็นผู้แทนราษฎรแต่ก็มีจำนวนน้อยเต็มที ทั้งนี้เนื่องจากระบบเลือกตั้งผู้แทนในประเทศไทยมิได้กำหนดสัดส่วน ส.ส. ตามจำนวนประชากรของแต่ละกลุ่มชน เช่น ชาวนาเป็นคนหมู่มากก็ให้มี ส.ส. มาก ดังนี้ การเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนตามรัฐธรรมนูญในฉบับต่อ ๆ มา ก็ยังเป็นเพียงกติกาที่เอื้อให้กับคนที่ได้เปรียบในสังคม คือ คนมีบารมี มีการศึกษาสูง ฐานะดี มีอำนาจเงินมากกว่าตัวแทนของคนยากคนจน หรือคนส่วนใหญ่มีโอกาสน้อยกว่า

ช่วงที่สอง ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประชาชนกับกลุ่มผู้ปกครองที่เป็นทหาร

เมื่อความขัดแย้งระหว่างฝักฝ่ายในกลุ่มชนชั้นนำสงบลงไป ความขัดแย้งทางการเมืองไทยก็เคลื่อนตัวไปอีกรูปแบบหนึ่ง นั่นคือ ความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับกลุ่มชนชั้นนำที่มีทหารเป็นผู้ปกครอง โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล. 2562: 201-203)

ฝ่ายที่เป็นปรปักษ์หลักกับฝ่ายรัฐมีสองกลุ่ม คือ กลุ่มพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) กับกลุ่มนักศึกษาประชาชนชนชั้นกลางที่มีแนวคิดเสรีนิยม พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเลือกใช้แนวทางการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธในการยึดอำนาจรัฐ มีมวลชนในชนบทเป็นฐานสำคัญ สงครามระหว่างรัฐไทยกับพรรคคอมมิวนิสต์ดำเนินต่อเนื่องหลายปี หากนับอย่างสังเขปคือตั้งแต่ พ.ศ. 2508 ถึง ประมาณ พ.ศ.2525 เป็นการต่อสู้ที่ทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินจำนวนมาก และจบลงด้วยความพ่ายแพ้ของ พคท.

สำหรับนักศึกษาประชาชนก็ได้ดำเนินการต่อสู้กับระบอบสฤษดิ์ในยุคที่มีจอมพลถนอมเป็นผู้บริหารประเทศ โดยใช้การชุมนุมอย่างสงบเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลสถาปนาระบอบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญ และการเลือกตั้งขึ้นมา การต่อสู้ได้พัฒนาการมาจนถึงขั้นแตกหักในช่วง ต้นเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 รัฐบาลถนอมดำเนินการปราบปรามนักศึกษาประชาชน จนทำให้มีผู้เสียชีวิต พิการ และบาดเจ็บจำนวนมาก แต่ในที่สุดความขัดแย้งก็จบลงด้วยพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 รัฐบาลจอมพลถนอมได้ลาออก และมีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ซึ่งมีนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีขึ้นมาทำหน้าที่บริหารประเทศ และเอื้ออำนวยให้เกิดการเขียนรัฐธรรมนูญขึ้นมาจนเสร็จสิ้นใน พ.ศ. 2517 รวมทั้งมีความพยายามในการปฏิรูปประเทศเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยมีการจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรขึ้นมา

ภาพที่ 4.10 การชุมนุมประท้วงในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516

ที่มา : Tnews. (ออนไลน์). 2564.

หลังชัยชนะของประชาชนต่อรัฐบาลถนอม การเลือกตั้งเกิดขึ้นสองครั้ง ครั้งแรก พ.ศ.2518 ต่อมา มีการยุบสภาและเลือกตั้งอีกครั้ง ใน พ.ศ.2519 ในช่วงนี้อำนาจทางการเมืองในสังคมไทยแตกกระจายไม่มีความเป็นเอกภาพ และไม่มียุทธศาสตร์ใดสามารถสถาปนาขึ้นมาเป็นกลุ่มอำนาจนำในสังคมได้ และเป็นช่วงที่มีตัวละครใหม่ทางการเมืองเกิดขึ้นนั่นคือ กลุ่มทุน ทั้งทุนระดับชาติและอิทธิพลท้องถิ่น โดยกลุ่มทุนได้อาศัยกลไกการเลือกตั้งแทรกตัวเข้าไปอยู่ในวงจรรอำนาจตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา และเริ่มสะสมและขยายอิทธิพลทางการเมืองอย่างช้า ๆ

อย่างไรก็ตามด้วยลักษณะที่มีความขัดแย้งเชิงอำนาจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ภายในสังคมมีสูง รวมทั้งมีการยกระดับการต่อสู้ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย กลุ่มชนชั้นนำของสังคมไทยจึงขับเคลื่อนให้มีการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือนที่มีพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 สำหรับเหตุการณ์ก่อนการยึดอำนาจ ได้มีการปลุกระดมจนทำให้ผู้คนในสังคมไทยเกิดการชนฆ่ากันกลางเมือง กลุ่มที่เป็นเหยื่อของเหตุการณ์ในครั้งนั้นคือนักศึกษา ซึ่งถูกกระทำการฆาตกรรมเป็นจำนวนมากโดยกลุ่มมวลชนที่ถูกชนชั้นนำปลุกระดมออกมา

ฝ่ายทหารที่นำโดย พลเรือเอกสงัด ชลออยู่ ได้เข้ายึดอำนาจและจัดตั้งรัฐบาลขึ้นมา แต่รัฐบาลก็อยู่ได้ไม่นานเพราะว่ามีนโยบายปราบปรามฝ่ายต่อต้านโดยเฉพาะผู้มีความคิดเห็นต่างทางการเมืองอย่างรุนแรงจนอาจนำไปสู่การกระทบต่อความมั่นคงของรัฐได้ ระหว่างนี้ภายในกองทัพเองก็ไม่มีความเป็นเอกภาพมีกลุ่มฝักฝ่ายเกิดขึ้น ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ.2520 มีกลุ่มทหารที่นำโดย พลเอกฉัตร ธีระกูตัญญู พยายามยึดอำนาจจากรัฐบาล ระหว่างการยึดอำนาจมีการยิง พล.ต.อรุณ ทวาทศิน ผู้บัญชาการกองพลที่ 1 เสียชีวิต

อย่างไรก็ตามการยึดอำนาจประสบความสำเร็จ และพลเอกฉัตร ถูกตัดสินประหารชีวิตในเวลาต่อมา จากนั้นในเดือนตุลาคมทหารอีกกลุ่มที่นำโดย พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ ก็กระทำการรัฐประหาร และประสบความสำเร็จ กองทัพจึงส่งคนของตนเองเข้าบริหารประเทศ แต่กลับมีนโยบายบริหารประเทศแบบยืดหยุ่น แตกต่างจากรัฐบาลพลเรือนก่อนหน้านี้ จึงทำให้ความขัดแย้งทางสังคมเริ่มจะลดระดับความรุนแรงลงไปบ้าง

แต่ทว่าภายในกลุ่มทหารด้วยกันเองกลับมีการแตกเป็นฝักฝ่าย และฝ่ายที่ควบคุมกำลังพลมากที่สุดคือ กลุ่มยังเติร์ก ซึ่งมีแกนหลักคือ นายทหารที่จบจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่น 7 (จปร.7) กลุ่มนี้พยายามยึดอำนาจในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2524 ช่วงแรกประสบความสำเร็จ แต่ยึดอำนาจได้เพียงสามวัน ก็ถูกตอบโต้จากกลุ่มทหารที่สนับสนุนรัฐบาลซึ่งมี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ในที่สุดฝ่ายรัฐบาลก็ประสบความสำเร็จ ระหว่างการต่อสู้ของสองฝ่ายเป็นสงครามทางจิตวิทยาตอบโต้กันทางวิทยุและโทรทัศน์ มากกว่าการปะทะกันอย่างจริงจังด้วยกำลังอาวุธ จึงทำให้ไม่เกิดการสูญเสียชีวิตเหมือนกับการยึดอำนาจในอดีต

ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มฝักฝ่ายในกองทัพเกิดขึ้นอีกหลายครั้ง รวมทั้งมีความพยายามในการยึดอำนาจ และการลอบสังหารหลายครั้ง แต่ฝ่ายก่อการก็ประสบความสำเร็จ รัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกเปรม สามารถรักษาอำนาจไว้ได้อย่างยาวนานเป็นเวลา 8 ปี และในช่วงนี้ก็ได้มีการเลือกตั้งต่อเนื่องกันหลายครั้ง จนทำให้นักการเมืองประเภทนายทุนท้องถิ่นเริ่มแผ่ขยายอิทธิพลทางการเมืองออกไปเรื่อย ๆ

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ในช่วงที่สอง ตั้งแต่ปี 2518 – ก่อนปี 2544 (เศรษฐวัฒน์ โขควรรกุล. 2560: 71-75)

1) **กลุ่มข้าราชการแบบใหม่** จากการปฏิรูประบบราชการมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ได้เกิดข้าราชการแบบใหม่ขึ้น ซึ่งได้รับการศึกษาดีมีความรู้ ก่อนเข้าสู่ระบบราชการ ทั้งข้าราชการเก่าและข้าราชการใหม่เข้าสู่การเมืองได้โดยการสมัครเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร ที่ยังรับราชการก็มีบทบาทต่อนักการเมืองและต่อการเลือกตั้ง โดยมีอาจจะเลยได้ แต่ส่วนใหญ่เป็นฐานกำลังของฝ่ายอนุรักษ์นิยม ตัวอย่าง ส.ส.ที่มาจากกลุ่มข้าราชการแบบใหม่ เช่น พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ อดีต นายกรัฐมนตรี อดีต ส.ส.จังหวัดนครราชสีมา 8 สมัย ซึ่งจากการวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จพบว่า ประการที่หนึ่ง จอมพลผิน ชุณหะวัณ ผู้เป็นบิดาเคยดำรงตำแหน่งในทางการเมืองการทหารที่จังหวัดนครราชสีมาตั้งแต่เป็น “เสนาธิการมณฑลทหารบกที่ 3” เป็น “รองผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 3” จนกระทั่งเป็น “ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 3” ซึ่งมีศักดิ์ศรีและฐานะเท่ากับตำแหน่ง “แม่ทัพภาคที่ 2” “ในปัจจุบัน ระหว่างที่ดำรงตำแหน่ง “ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 3” และภายหลังต่อมาเมื่อเป็น “ผู้บัญชาการทหารบก” รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ก็ได้สร้างความเจริญให้พื้นที่จังหวัดนครราชสีมาทั้งวัดวาอาราม โรงเรียน สุขศาลา และถาวรวัตถุเป็นจำนวนมาก ประการที่สอง จังหวัดนครราชสีมาถือได้ว่าเป็นจังหวัดของทหารไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าจังหวัดลพบุรีโดยมีค่ายสุรนารีเป็นกองบัญชาการกองทัพภาคที่ 2 ทั้งยังเป็นสถานที่ตั้งของกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ 3 กองบัญชาการกองพลทหารราบที่ 3 กองบัญชาการช่วยรบที่ 2 เป็นต้น ขณะที่ พลเอกชาติชายเองก็มี “เลือดทหาร” เข้มข้นตั้งแต่รุ่นบิดาจนตกทอดมาถึงตน ประการที่สาม สืบเนื่องมาจากรากฐานการเป็นทหารมาอย่างยาวนาน ณ กองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ 3 อันครอบคลุมพื้นที่รับผิดชอบตลอดทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบกับการจัดตั้งบริษัท ทหารสามัคคี จำกัด ในยุครัฐประหารเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 ทำให้ตระกูล “ชุณหะวัณ และกลุ่มชอยราชครู” มีธุรกิจร่วมกับพ่อค้าเชื้อสายจีนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างแนบแน่นยาวนาน

2) **กลุ่มพระสงฆ์อีสาน** ก่อนระบบการศึกษาแบบโรงเรียนจะเข้ามามีบทบาทในชุมชน ตำบลหมู่บ้านอีสานนั้น การศึกษาในวัดมีบทบาทสำคัญมาก วัดเป็นที่ตั้งสำนักเรียนของภิกษุและสามเณร และจัดการเรียนการสอนให้กับอนุชนลูกหลานชาวบ้านด้วย ในอดีตเด็กวัดได้ดิบได้ดีกันหลายคน พระสงฆ์-สามเณร เมื่อเรียนธรรม-บาลี จนเป็นมหาเปรียญ ลี้ออกมาเป็นปัญญาชน เป็นผู้นำชุมชน สามารถสมัครเป็นผู้แทนตำบล หรือได้เข้าสู่อำนาจการเมืองระดับชาติเป็นผู้แทนราษฎรได้ก็มีหลายคน ลูกหลานชาวนายากจน อาศัยบวชเรียนยกระดับความรู้และฐานะทางสังคมของตน มีมาตั้งแต่สมัยอดีตราบเท่าปัจจุบัน ผู้บวชไม่สึกเอาดีทางพุทธศาสนา ได้รับตำแหน่งชั้นยศเป็นเจ้าคุณชั้น

ต่าง ๆ กระจายเป็นสมเด็จก็มี พระสงฆ์อีสานไม่ได้เล่นการเมือง (เพราะมีข้อห้าม) แต่ก็มีบทบาทนำทั้งในด้านการศึกษาและด้านสังคม กระจังความคิดทางการเมืองที่ดี มีคุณธรรม และก็ประสบชะตากรรมไม่ต่างจากนักการเมืองชั้นแนวหน้าของอีสานแต่อย่างใด ตัวอย่าง ส.ส.ที่มาจากกลุ่มพระสงฆ์ เช่น ศาตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง อดีตรองประธานวุฒิสภาและอดีต ส.ส.จังหวัดนครราชสีมา ลูกหลานชาวนายากจน อาศัยบวชเรียนยกระดับความรู้และฐานะทางสังคมของตน จนจบการศึกษา ระดับปริญญาเอกจากสหรัฐอเมริกา รับราชการเป็นอาจารย์ประจำที่สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ (นิด้า) จนได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ประจำ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ (นิด้า) เป็นต้น

3) กลุ่มพ่อค่านักธุรกิจอีสาน พ่อค่านักธุรกิจอีสานส่วนใหญ่เป็นชาวจีนระยะแรกของระบบใหม่ยังไม่เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงมากนัก อาจเป็นเพียงผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง ผู้สมัครเลือกตั้งที่เป็นพรรคพวก และที่จะมีผลประโยชน์ทางธุรกิจของตนส่วนชาวอีสานผู้เป็นพ่อค่านายอ้อย และมองเห็นคุณค่าของการศึกษา ส่งบุตรให้เรียนสูงถึงขั้นมหาวิทยาลัย จบมาเป็นครูบาอาจารย์สอนหนังสือหรือรับราชการ แล้วผันตัวเองเข้าสู่การเมืองก็มี พ่อค่านักธุรกิจจะมีบทบาททางการเมืองมากขึ้นตามลำดับ ตามการพัฒนาทุนนิยมในประเทศไทย ตัวอย่าง ส.ส.ที่มาจากกลุ่มพ่อค่านักธุรกิจ เช่น นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ซึ่งจากการวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จพบว่า

(1) นายวิศว์ ลิปตพัลลภ ผู้เป็นบิดาของนายสุวัจน์ ได้ทำธุรกิจรับเหมาก่อสร้างขนาดใหญ่ ในนามบริษัทประยูรวิศว์การช่าง รับเหมางานก่อสร้างมาแล้วทั่วประเทศ แต่ที่สำคัญคือ นายวิศว์ ได้เข้าไปประมูลงานในจังหวัดนครราชสีมา คือ งานซ่อมถนนในเขตเทศบาลเมืองนครราชสีมา เมื่อปี 2525 มูลค่า 5 ล้านบาทเศษ ทำให้นายวิศว์ ได้รู้จักนายเทศมนตรีและผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา นอกจากนั้นแล้วนายวิศว์ยังได้ช่วยสร้างถนนฟรีถึง 15 สายในตัวเมืองนครราชสีมา เพราะตอนนั้นจังหวัดนครราชสีมาไม่มีงบประมาณ คิดเป็นเงินกว่า 17 ล้านบาท และได้สร้างลานจอดรถให้กับโรงพยาบาลมหาราช และที่สำคัญคือได้ร่วมกับกองทัพภาคที่ 2 สร้างอนุสาวรีย์ก้างกลางสมร อนุสาวรีย์ของนายทหารที่เสียชีวิตจากการปราบปรามผู้ก่อการร้าย 82 คน ในกรมทหารราบที่ 23 ค่ายสุรธรรมพิทักษ์ ผลจากการเป็นผู้ช่วยเหลือราชการอย่างต่อเนื่อง ทำให้นายวิศว์ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ประถมภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.) และทำให้รู้จักสนิทสนมกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของจังหวัดเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะได้รู้จักนายทหารผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้นายสุวัจน์ เข้าสู่แวดวงการเมืองจังหวัดนครราชสีมา นายทหารผู้นั้น คือ พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก

(2) นายวิศว์มีความสนิทสนมกับพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก เป็นอย่างมากเนื่องจากมีอุปนิสัยเหมือนกัน คือ เป็นคนจริงใจ คบกันเหมือนเพื่อนไปมาหาสู่กันเป็นประจำ ต่อมาพลเอก

อาทิตย์ ถูกปลดกลางอากาศจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก เหลือเพียงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดเพียงตำแหน่งเดียวและเมื่อเกษียณก็ตัดสินใจตั้งพรรคปวงชนชาวไทยขึ้น เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งเมื่อปี 2531 และพลเอกอาทิตย์ ได้ชวนนายวิศว์ ให้รวมก่อตั้งพรรคและลงสมัครรับเลือกตั้งด้วยความที่นายวิศว์ เป็นคนที่เห็นอกเห็นใจเพื่อนพ้องถูกเชิญก็รับปากทันที

(3) เมื่อนายวิศว์รับปากพลเอกอาทิตย์แล้ว ก็รีบกลับมาบ้านมาบอกภรรยาและลูก ๆ ว่า จะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งทุกคนในครอบครัวต่างไม่เห็นด้วยเนื่องจาก ขณะนั้นนายวิศว์อายุมากแล้ว แต่นายวิศว์ เป็นคนรักศา คำพูด จึงบอกลูก ๆ ว่า ถ้าไม่ให้นายวิศว์ สมัคร ส.ส. ก็ต้องให้ลูกคนใดคนหนึ่งลงสมัคร ส.ส.แทน ผลก็คือลูก ๆ ทุกคนมีมติให้นายสุวัจน์ ลงสมัคร ส.ส.แทนนายวิศว์ เนื่องจากนายสุวัจน์ มีภรรยาเป็นชาวโคราช ถือเป็นเขยโคราช จบปริญญาโทจากต่างประเทศ และมีความสนใจการเมือง นั่นคือจุดเริ่มต้นของบทบาททางการเมืองของนายสุวัจน์ เป็นต้นมา

นอกจากนี้แล้วยังมีตระกูลการเมืองอื่น ๆ ในยุคนี้ ที่มีพื้นฐานมาจากการทำธุรกิจ เช่น นายนิพนธ์ พร้อมพันธ์ พื้นฐานครอบครัวทำธุรกิจได้รับสัมปทานป่าไม้ในภาคอีสานตอนบน นายวิรัช รัตนเศรษฐ์ พื้นฐานครอบครัวก็มาจากทำธุรกิจสัมปทานป่าไม้ในภาคอีสานเช่นกัน และตระกูลเชิดชัย เริ่มด้วยผู้นำตระกูล นายวิชัย เชิดชัย อิทธิพลบารมีของคนคนนี้ ครอบฟ้าคลุมแผ่นดินเมืองโคราช และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขาเป็น 1 ใน 3 คหบดีของภาคนี้ที่ได้รับการยอมรับว่า "รวยจริง" เขาไม่ใช่ นักการเมือง แต่เขามีเงิน และในความไม่สมประกอบทางการเมือง เงินมิใช่หรือที่คือพระเจ้าโน้มน้าวเสียงประชาชนให้เป็นเสียงสวรรค์แก่นักการเมืองคนใดคนหนึ่งได้ทุกเมื่อ ความโชคดีอีกอย่างหนึ่งที่เขาไม่อาจค้นหาได้อีกแล้วในชีวิตนี้ก็คือ การได้ภรรยาที่ดีคนหนึ่งซึ่งมีค่ายิ่งกว่าเพชรน้ำงามเม็ดใด ๆ ทั้งสิ้นนั่นคือ นางสุจินดา เชิดชัย หรือเจ๊เกี้ยว ธุรกิจของเขาเกี่ยวข้องกับรถยนต์ เขาเป็นเจ้าของกิจการเดินรถภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นผู้ได้รับสัมปทานรถไฟปรับอากาศของการรถไฟฯ เป็นผู้ถือหุ้นในสถาบันการเงินแห่งหนึ่ง และที่สุดเขาเป็นเจ้าของอู่ต่อรถใหญ่ที่สุดของประเทศไทยและเอเชียอาคเนย์ ซึ่งมีนักลงทุนจากต่างประเทศมาเกี่ยวข้องให้ร่วมทุนต่อรถอยู่เป็นประจำ รถโดยสารที่วิ่งกันขวักไขว่บนท้องถนนกว่า 30% เป็นผลผลิตจากอู่ของเขา

พัฒนาการอย่างหนึ่งของธุรกิจภูมิภาคที่กำลังเป็นประเพณีนิยมนั่นก็คือ การสร้างความเข้มแข็งโดยผูกมัดกับหนทางทางการเมือง ทุกคนเกิดสำนึกที่ว่าการเมืองเป็นเรื่องของนกมีหู นกมีปีก ที่จะทำให้ความฝันทางการเมืองเป็นจริงหรือเติบโตใหญ่ขึ้นมาได้ พ่อค้าธุรกิจหากไม่เล่นการเมืองด้วยตนเอง ก็มักส่งเสริมให้ลูกหลานเข้าไปมีวิถีชีวิตผูกพัน หรือไม่ก็ต้องเป็น "นักการเมือง" ที่สามารถส่งกันได้ด้วย "อำนาจเงิน" และ "อิทธิพลบารมี" "เชิดชัยอุตสาหกรรม" ก็อยู่ในข่ายนี้แม้ว่าตัวของวิชัยจะไม่ใช่ นักการเมืองสมบูรณแบบ แต่ไม่อาจจะปิดเป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ไปได้ว่า ทุกยุคสมัครการ

เลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นสนามเล็กหรือใหญ่ เขาได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากมาย โดยเฉพาะกับพรรคการเมืองอย่างพรรคชาติไทยที่วิชัยเป็นแม่เหล็กทางการเงินให้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ธุรกิจของ "เชิดชัยอุตสาหกรรรม" เติบโตมาได้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความอนุเคราะห์ทางการเมืองที่มีให้เขาตลอดมาหลายสิบปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่พรรคชาติไทยเป็นรัฐบาล วิชัยมีความสนิทสนมเป็นพิเศษกับ พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติไทยและรองนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน ความรักใคร่กลมเกลียวของคนทั้งคู่เชื่อมโยงโดยผ่าน ชูบ ชัยฤทธิชัย ทนายความชื่อดัง กล่าวกันว่า แท้จริงที่ พล.ต.ชาติชาย ได้รับเลือกตั้งนั้น หากไม่ได้วิชัยแล้วชาติชายก็มีสิทธิ "ปิว" ได้ไม่ยากนัก "เครดิตส่วนตัวของท่านรองนายกฯ กับคนโคราชเชื่อมถอยไปมากในระยะหลังดีที่ว่า ยังมีเสียไซเป็นฐานคะแนนใหญ่ที่เงินถึงจึงลอยตัวผ่านการทดสอบไปได้" นอกจากจะเป็นฐานคะแนนให้พรรคชาติไทย ยังหันมาสร้างกลุ่มการเมืองระดับท้องถิ่น "กลุ่มประสานมิตร" โดยยอมรับภาระเป็นท้องพระคลังส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้งทั้งสมาชิกสภาเทศบาลและสมาชิกสภาจังหวัด แต่การลงเล่นการเมืองสังกัด "กลุ่มประสานมิตร" นี้ไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ คนอย่างวิชัยมีความเข้มงวดพอตัว ดังนั้นทุกคนที่มาลงจะต้องลงขันของตัวเองส่วนหนึ่ง และถ้าใครไม่มีจริง ๆ สามารถนำหลักทรัพย์มาจำนองไว้กับวิชัยได้ ซึ่งปัจจุบันทำให้เกิดคดีฟ้องร้องกันขึ้นระหว่างอดีตผู้จัดการแบงก์สิริกไทยกับผู้บริหารของกลุ่มทุกอย่างเป็นไปอย่างสมใจนึก "กลุ่มประสานมิตร" ขณะเลือกตั้งทั้งสองสนามอย่างขาดลอย สามารถเข้าไปเป็นฝ่ายบริหารทั้งสภาเทศบาลและสภาจังหวัดอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนของเมืองโคราช

4. กลุ่มราษฎร ราษฎรไทยคือฐานกำลังหลักของระบอบประชาธิปไตย คือเป้าหมายของคณะราษฎรที่จะปลุกปั่นขึ้นมา เพื่อแบกรับภารกิจในการสถาปนาประชาธิปไตยให้เป็นจริงขึ้นมาได้ แต่ในระยะแรกราษฎรไทยยังกระจัดกระจาย ยังไม่ได้รับการจัดตั้งเป็นกลุ่มก้อนที่เข้มแข็งยังไม่ได้รับการศึกษานในเรื่องประชาธิปไตยที่เป็นระบอบใหม่ การเข้าร่วมขบวนการประชาธิปไตยยังต้องรอเวลาสำหรับราษฎรในจังหวัดนครราชสีมา แม้จะผ่านประวัติศาสตร์อันขมขื่นมา พอจะมีสำนึกในทางการเมืองเรื่องปกครองตนเอง แต่ส่วนใหญ่ก็มีฐานะยากจนการจะส่งบุตรหลานให้เรียนสูงกว่าระดับประถมศึกษาจึงเป็นเรื่องยาก ในระยะต่อ ๆ มา แม้จะมีลูกหลานชาวนาได้เป็นผู้แทนราษฎรแต่ก็มีจำนวนน้อยเต็มที ทั้งนี้เนื่องจากระบบเลือกตั้งผู้แทนในประเทศไทยมิได้กำหนดสัดส่วน ส.ส. ตามจำนวนประชากรของแต่ละกลุ่มชน เช่นว่าชาวนาเป็นคนหมู่มากก็ให้มี ส.ส. มาก ดังนั้นการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนตามรัฐธรรมนูญในฉบับต่อ ๆ มา ก็ยังเป็นเพียงกติกาที่เอื้อให้กับคนที่ได้เปรียบในสังคม คือคนมีบารมี มีการศึกษาสูง ฐานะดี มีอำนาจเงินมากกว่าตัวแทนของคนยากคนจน หรือคนส่วนใหญ่มีโอกาสน้อยกว่าน้อย ตัวอย่างของ ส.ส. ที่มาจากกลุ่มราษฎร เช่น นายจำลอง ครุฑขุนทด ลูกหลานชาวนา ใต้เต้ายกระดับการศึกษาจนจบ การศึกษานิติศาสตร์บัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และประกาศนียบัตรชั้นสูง เนติบัณฑิตไทย จากสำนักอบรมศึกษากฎหมาย

แห่งเนติบัณฑิตยสภา เคยทำงานเป็นทนายความ แต่ต่อมาได้เข้าสู่งานการเมือง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา สังกัดพรรคชาติไทย เมื่อปี พ.ศ. 2523 ต่อมาได้ย้ายไปสังกัดพรรคพลังประชาชนชาวไทย ในระหว่างปี พ.ศ. 2531-2535 และย้ายมาสังกัดพรรคชาติพัฒนา ซึ่งต่อมาได้มีการยุบรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทย จำลอง ครุฑขุนทด เคยได้รับการแต่งตั้งเป็นรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. 2533 เป็นเลขานุการรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในปี พ.ศ. 2535 กระทั่งในปี พ.ศ. 2539 จึงได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และได้รับการแต่งตั้งอีกครั้งในรัฐบาลของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร พ.ศ. 2544 ฐานเสียงหลักเป็นกลุ่มสตรีแม่บ้านจากชุมชนและหมู่บ้านต่าง ๆ ในอำเภอต่าง ๆ และอำเภอเทพารักษ์

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ช่วงที่สาม ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประชาชนกับกลุ่มผู้ปกครองที่เป็นนายทุนนักการเมือง โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล. 2562: 203-210)

ในที่สุดเมื่อพลเอกเปรม ปรกาศวางมือทางการเมืองใน พ.ศ.2531 กลุ่มทุนอิทธิพลท้องถิ่นและทุนระดับชาติก็ได้ครอบครองพื้นที่แห่งอำนาจทางการเมืองเกือบสมบูรณ์ ขณะที่ฝ่ายกองทัพก็เริ่มลดบทบาททางการเมืองลงไประดับหนึ่ง และเริ่มที่จะสร้างความเป็นเอกภาพภายในขึ้นมา โดยมีนายทหารกลุ่ม จปร.รุ่น 5 ที่นำโดย พลเอกสุจินดา คราประยูร เป็นแกนกลางแห่งอำนาจ

ทางด้านฝ่ายประชาชนก็ได้มีการพัฒนาแนวทางต่อสู้ทางการเมือง โดยในช่วงปี พ.ศ.2524 ถึง พ.ศ.2531 มีการถกเถียงกันในแวดวงปัญญาชนกันมากกว่าจะสนับสนุนฝ่ายใดระหว่าง “ทุน” กับ “ป็น” แต่แนวโน้มทางความคิดในช่วงนั้นโน้มเอียงไปทางสนับสนุนฝ่าย “ทุน” โดยมีความเชื่อว่าฝ่ายทุนจะเป็นฝ่ายที่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตยมากกว่าฝ่ายป็น ดังนั้นเมื่อ พลเอกเปรม วางมือทางการเมือง ฝ่ายประชาชนก็เกิดความยินดีและด่วนสรุปว่า ชัยชนะของประชาธิปไตยกำลังจะเกิดขึ้น โดยหารู้ไม่ว่าฝ่าย “ทุน” ที่ตนเองสนับสนุนและเชื่อว่าจะเป็นผู้สร้างประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในสังคมไทยนั้น แท้จริงแล้วกลับกลายเป็นปรปักษ์อย่างรุนแรงต่อระบอบประชาธิปไตยในภายหลัง

ตั้งแต่ พ.ศ.2531 เป็นต้นมาความสัมพันธ์ระหว่างทหาร นายทุน และประชาชน มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การจับขั้วเป็นพันธมิตรมีลักษณะเชิงซ้อนโยงกันหลากหลายมิติ สมการของอำนาจ ทั้งการได้มาการใช้ และการสิ้นสุดลงของอำนาจมีตัวแปรเข้ามาเกี่ยวพันปะปนหลายชั้น พันที่

ที่พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ วางมือจากการเมือง กลุ่มทุนอิทธิพลทั้งในระดับชาติและท้องถิ่นก็กลายมาเป็นกลุ่มที่มีอำนาจนำในสังคมไทย พวกเขาพร้อมตัวกันจัดตั้งรัฐบาลที่มีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ด้านหนึ่งรัฐบาลพลเอกชาติชาย พยายามแสดงความก้าวหน้าทางนโยบายและบริหาร โดยนำนักวิชาการภายใต้การประสานของนายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ มาเป็นที่ปรึกษานโยบาย รู้จักกันในนาม ทีมงานบ้านพิษณุโลก ทีมงานที่ปรึกษาชุดนี้มีอิทธิพลต่อนโยบายของรัฐบาลพลเอกชาติชาย หลายนโยบาย ตัวอย่างที่เห็นชัดที่สุด คือ นโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า จากเดิมที่ไทยเคยมีท่าที่เป็นปรปักษ์กับรัฐบาลประเทศกัมพูชา ก็หันไปผูกมิตรสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าขึ้นมาแทน

แต่อีกด้านหนึ่งรัฐบาลชาติชาย ซึ่งคณะรัฐมนตรีประกอบด้วยนักการเมืองที่เป็นกลุ่มทุนอิทธิพลท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ มีการใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบและดำเนินการทุจริตกันขนานใหญ่ นักการเมืองหลายคนเริ่มคิดและทำโครงการขนาดใหญ่ซึ่งทำให้ได้รับค่าหัวคิวจากโครงการเป็นจํานวนมหาศาล การทุจริตของนักการเมืองในยุคนี้กระทำกันอย่างเปิดเผย โดยปราศจากการควบคุมจากนายกรัฐมนตรี ซึ่งแตกต่างจากยุครัฐบาลพลเอกเปรม ที่มีการควบคุมการทุจริตของบรรดารัฐมนตรีอย่างใกล้ชิด

การบริหารประเทศที่มีการทุจริตคอร์รัปชันอย่างแพร่หลายได้กัดกร่อนความชอบธรรมทางการเมืองของรัฐบาลชาติชาย อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการมีรัฐมนตรีบางคนที่มีอุปนิสัยส่วนตัวก้าวร้าวและชอบบะเรรานผู้อื่น จึงทำให้รัฐบาลชาติชาย เป็นปรปักษ์กับทั้งฝ่ายประชาชนและทหาร ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับทหารที่ จปร. พลเอกสุนทร คงสมพงษ์ และพลเอกสุจินดา คราประยูร เป็นแกนนำ มีระดับความเข้มข้นและรุนแรงมากขึ้น เมื่อพลเอกชาติชาย พยายามจะแต่งตั้งพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก อดีต ผบ.ทบ. เป็นรัฐมนตรีกลาโหม เพื่อเข้าไปดำเนินการโยกย้ายและจัดระเบียบทหาร แต่การทำเช่นนั้นของพลเอกชาติชาย นำไปสู่การรัฐประหารขึ้นมาในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ความขัดแย้งหลักที่นำไปสู่การรัฐประหารในครั้งนั้น คือ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทุนอิทธิพลท้องถิ่นที่ยึดกุมอำนาจบริหารประเทศ กับ กลุ่มทหารที่กุมอำนาจการใช้อาวุธและความรุนแรง เป็นความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของคณะบุคคลมากกว่าผลประโยชน์ของประเทศชาติ เพราะว่าภายหลังคณะรัฐประหารชุดนี้ได้อาศัยกลุ่มทุนอิทธิพลท้องถิ่นที่ตนเองโค่นล้มเป็นฐานในการสืบทอดอำนาจให้ตนเอง จนทำให้

ประชาชนออกมาต่อต้านและนำไปสู่การปะทะกันครั้งใหญ่ระหว่างประชาชนกับทหารในช่วงเดือน พฤษภาคม พ.ศ.2535

ภาพที่ 4.11 การชุมนุมประท้วงในช่วงเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ

ที่มา : Truelookpanya. (ออนไลน์). 2564.

หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ เมื่อพลเอกสุจินดา คราประยูร ลาออกจากตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี กลุ่มพรรคการเมืองที่เคยสนับสนุนบุคคลผู้นี้เป็นนายกรัฐมนตรีมาแล้ว ได้เตรียมการเสนอชื่อ พล.อ.สมบุญ ระหงส์ หัวหน้าพรรคชาติไทยเป็นนายกรัฐมนตรี แต่ทว่า ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ประธานสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้นกลับเสนอชื่อนายอานันท์ ปันยารชุน กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง เป็นที่น่าแปลกกว่าการได้นายอานันท์ ปันยารชุน ซึ่งไม่ได้มาจากการเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีกลับได้รับการตอบรับจากชนชั้นกลางอย่างท่วมท้น ทั้งที่ก่อนหน้านี้สู้กันจนตกตายเป็นจำนวนมากเพื่อเรียกร้องนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้ง กรณีนายอานันท์ นั้นประชาชนสัมผัสได้กับคุณลักษณะและท่วงทำนองการบริหารประเทศ โดยไม่มีข้อกังขาเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ทั้งยังบริหารประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ และโปร่งใส ประชาชนจึงละเลยหรือมองข้ามที่มาหรือการเข้าสู่อำนาจไป กรณีพลเอกสุจินดา ประชาชนยังไม่ทราบว่ามีความสามารถในการบริหารประเทศหรือไม่ แต่ประชาชนมีความสงสัยในพฤติกรรม และไม่ไว้วางใจในความซื่อสัตย์ เพราะว่าเครือข่ายที่ห้อมล้อม

สนับสนุนพลเอกสุจินดานั้น ล้วนแต่เป็นนักการเมืองที่มีความอื้อฉาวเชิงการทุจริตเกือบทั้งสิ้น ประกอบกับพลเอกสุจินดา เป็นเสมือนตัวแทนของกลุ่มทหาร ซึ่งในช่วงนั้นถูกมองว่าเป็นกลุ่มอำนาจนิยม

ระหว่าง พ.ศ.2535-พ.ศ.2540 เป็นช่วงที่กระแสความคิดปฏิรูปการเมืองเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุที่ว่านักวิชาการและชนชั้นกลางจำนวนมากมีบทบาทเสนอความคิดทางการเมืองในเวทีต่าง ๆ มากขึ้น อีกทั้งข้อเท็จจริงทางการเมืองยังไม่มีเปลี่ยนแปลงแม้ว่าได้ผู้ที่มาจากการเลือกตั้ง คือ นายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เป็นนายกรัฐมนตรี นักการเมืองส่วนใหญ่ที่ได้รับเลือกตั้งมาเป็น ส.ส. ก็ยังคงใช้การซื้อขยาเสียงเป็นหลักในการเข้าสู่อำนาจ แม้ว่านายชวน หลีกภัย มีจุดเด่น เรื่อง ภาพลักษณ์ความซื่อสัตย์ แต่รัฐมนตรีร่วมรัฐบาลชวนไม่น้อยที่มีเรื่องอื้อฉาวของการทุจริตปรากฏขึ้นอยู่เนื่อง ๆ และประชาชนก็ยังมีข้อกังขาเรื่องประสิทธิภาพและความสามารถในการบริหารประเทศของรัฐบาลอีกด้วย ความรู้สึกผิดหวังต่อรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งจึงแพร่กระจายออกไปในกลุ่มชนชั้นกลางโดยเฉพาะกลุ่มผู้นำทางความคิดของชนชั้นกลาง สิ่งที่เป็นสาเหตุของความไร้ประสิทธิภาพในการบริหารประเทศ นอกจากจะเป็นเรื่องคุณสมบัติส่วนตัวของผู้นำประเทศแล้ว ก็ยังมีสาเหตุเชิงโครงสร้างทางการเมือง ซึ่งทำให้รัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นมาในยุคนี้เป็นรัฐบาลผสม ส่งผลให้รัฐบาลมีความไร้เสถียรภาพสูง และไม่สามารถผลักดันหรือขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงการปฏิรูปขึ้นมาได้เลย ในที่สุดเมื่อรัฐบาลชวนพบจุดจบจากการถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจ จนต้องยุบสภาไปในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2538 และเลือกตั้งใหม่ช่วงเดือนกรกฎาคม ปีเดียวกัน การเลือกตั้งเกิดขึ้นภายใต้กระแสการปฏิรูปการเมือง ปรากฏว่านักการเมืองที่เป็นผู้นำกลุ่มทุนอิทธิพลจับกระแสความรู้สึกของสังคมได้และเสนอการปฏิรูปการเมืองเป็นนโยบายหาเสียง ในที่สุดพรรคชาติไทยที่มีนายบรรหาร ศิลปอาชา ก็ประสบชัยชนะในการเลือกตั้ง และทำให้เขาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี กล่าวได้ว่าการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของนายบรรหาร ผู้ทรงอิทธิพลในจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการเถลิงอำนาจของกลุ่มทุนอิทธิพลอย่างแท้จริง แต่ความย่อนแอ้งก็มักเกิดขึ้นเสมอในการเมืองไทย กล่าวคือ นายบรรหาร ศิลปอาชา กลับรักษาสัญญาประชามติและจัดตั้งคณะกรรมการปฏิรูปการเมือง (คปก.) ขึ้นมา ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 118/2538 เมื่อ 8 สิงหาคม พ.ศ.2538 โดยมี นายชุมพล ศิลปอาชา เป็นประธาน คณะกรรมการชุดทำงานจนได้เนื้อหาสาระสำคัญของการปฏิรูปและเป็นที่มาของรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.2540

เมื่อกลุ่มทุนอิทธิพลท้องถิ่นได้ครองอำนาจทางการเมืองระดับชาติอย่างเบ็ดเสร็จ ภายในเวลาไม่นานนักความขัดแย้งเพื่อแย่งชิงผลประโยชน์และอำนาจภายในกลุ่มก็เกิดขึ้น จนทำให้นายบรรหาร ต้องยุบสภาในเดือนกันยายน พ.ศ.2539 และเลือกตั้งในเดือนพฤศจิกายน 2539 ผลลัพธ์ของการเลือกตั้งคือสภาผู้แทนราษฎรไทยยังคงมีองค์ประกอบของกลุ่มทุนอิทธิพลท้องถิ่นหนาแน่นเช่นเดิม และได้พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ซึ่งสามารถรวบรวม ส.ส. ได้มากที่สุดขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่ด้วยความไร้ความสามารถในการบริหารประเทศ จึงทำให้เขาต้องลดค่าเงินบาทในปี พ.ศ.2540 และเกิดวิกฤติเศรษฐกิจที่เรียกว่า “โรคต้มยำกุ้ง” ขึ้นมาจนชั้นกลางที่เป็นนักธุรกิจย่านสีลมจึงออกมาชุมนุมประท้วงและขับไล่รัฐบาลออกไป และในที่สุดพลเอกชวลิต ถูกกดดันให้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอย่างไม่เต็มใจ

ประเด็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษนี้ (พ.ศ.2531-พ.ศ.2540) คือ การซื้อขายเสียงในการเลือกตั้ง การทุจริตฉ้อฉลในการบริหารประเทศ ความไร้ประสิทธิภาพในการบริหารประเทศ และการสืบทอดอำนาจเผด็จการ กลุ่มที่มีบทบาทหลักในความขัดแย้งคือ กลุ่มทหาร (รสช.) นักการเมือง กลุ่มทุน อิทธิพลท้องถิ่น นักการเมืองอาชีพ และกลุ่มชนชั้นกลาง อารมณ์ความรู้สึกของชนชั้นกลางในยุคนั้นคือ ไม่ชอบการสืบทอดอำนาจของ รสช. รังเกียดพฤติกรรมทุจริตของนักการเมืองกลุ่มทุนอิทธิพลท้องถิ่น และเบื่อหน่ายฝีมือการบริหารของนักการเมืองอาชีพ ส่วนความต้องการคือ ต้องการการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์และเที่ยงธรรมต้องการประชาธิปไตยแบบตัวแทน ต้องการนักการเมืองที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์และมีความสามารถในการบริหารประเทศ ต้องการรัฐบาลที่มีเสถียรภาพ และต้องการปฏิรูปการเมือง

ความไม่ชอบและความต้องการของชนชั้นกลาง ผนวกกับปัญหาที่รุมเร้าและ ความสามารถอันต่ำต้อยในการแก้ปัญหาและบริหารประเทศของนักการเมืองกลุ่มทุนอิทธิพลท้องถิ่น และนักการเมืองอาชีพ เป็นแรงผลักดันให้กระแสของการปฏิรูปการเมืองมีมากขึ้น จนกระทั่งนำไปสู่การร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ขึ้นมา กลุ่มที่มีบทบาทในการออกแบรัฐธรรมนูญ 2540 คือ กลุ่มนักวิชาการที่เป็นชนชั้นนำและกลุ่มชนชั้นกลางที่มาจากภูมิภาคต่างๆ เนื้อหาหลักของรัฐธรรมนูญ คือ การสร้างกลไกเพื่อป้องกันการทุจริตเลือกตั้งให้เข้มข้นขึ้น การให้อำนาจพรรคการเมืองควบคุมสมาชิกได้มากขึ้น การทำให้ฝ่ายบริหารมีเสถียรภาพและเข้มแข็งมากขึ้น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐมีมากขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนและการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้น และการพยายามกำหนดมาตรการป้องกันการรัฐประหารขึ้นมา

ภาพที่ 4.12 การชุมนุมประท้วงของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. ช่วงปี พ.ศ.2548-2557

ที่มา : มติชนออนไลน์. (ออนไลน์). 2564ค.

กลุ่มทุนใหม่นี้ยังเข้าสู่วงการการเมืองโดยใช้การสร้างภาพลักษณ์ที่ตรงกันข้ามกับกลุ่มทุนอิทธิพลท้องถิ่น ภาพของ “การรวยแล้วไม่โกง” และ “การมีประสิทธิภาพในการบริหาร” จึงได้รับการผลิตและผลิตซ้ำ โฆษณาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้คนไทยเชื่อว่ากลุ่มทุนใหม่เป็นเช่นนั้นจริงๆ การวางรากฐานในการสร้างภาพลักษณ์ความซื่อสัตย์ของกลุ่มทุนใหม่เริ่มจากการนำตนเองเข้าไปผูกพันกับพรรคพลังธรรม อันเป็นพรรคการเมืองทางเลือกที่ผุดขึ้นมาในช่วงทศวรรษก่อน พรรคพลังธรรมเป็นเสมือนปฏิภุกิจยาของสังคมในการตอบโต้กับสภาพความสัมพันธ์ของจริยธรรมทางการเมืองของบรรดากลุ่มทุนอิทธิพลท้องถิ่น และความไร้ประสิทธิภาพของกลุ่มที่มีอาชีพเป็นนักการเมือง แต่ทว่าวิถีคิดและการปฏิบัติทางการเมืองของพรรคพลังธรรมที่เน้นความซื่อสัตย์ สมถะ และไม่ซื้อสิทธิขายเสียงไม่อาจตอบสนองเป้าหมายในการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองของกลุ่มทุนใหม่ได้ ในที่สุดเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 กลุ่มทุนใหม่จึงจัดตั้งพรรคการเมืองของตนเองขึ้นมา และใช้ชื่อว่าพรรคไทยรักไทย

เมื่อเป็นเช่นนั้นกลุ่มชนชั้นกลางจำนวนมากและคนจนจึงแสวงหาทางเลือกใหม่ ซึ่งเป็นทางเลือกที่พวกเขาคาดว่าจะมาพร้อมกับรัฐธรรมนูญใหม่ เมื่อการเลือกตั้ง พ.ศ.2544 เกิดขึ้น พรรคไทยรักไทย ได้เสนอภาพลักษณ์ผู้บริหารพรรคที่ดูเหมือนมีความซื่อสัตย์และเปี่ยมไปด้วยความสามารถในการบริหารออกสู่สังคม จึงทำให้เกิดภาวะการณ์สะกดจิตหมู่แก่คนก่อนประเทศ โดยหลงเชื่อไปกับภาพลักษณ์เหล่านั้น อีกทั้งยังได้นำนวัตกรรมทางนโยบาย คือการนำนโยบายประชานิยมเข้ามาในการ

หาเสียงเลือกตั้ง นโยบายประชานิยมเป็นการเสนอการแลกเปลี่ยนระหว่างผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมสามารถเข้าใจได้ง่าย เพื่อแลกเปลี่ยนกับคะแนนเสียง เช่น 30 บาทรักษาทุกโรค เป็นต้น ในช่วงนี้นักวิชาการบางคนได้ส่งเสียงสรรเสริญนโยบายประเภทนี้กันยกใหญ่ โดยสร้างวาทกรรม “ประชานิยมไทยกินได้” ขึ้นมา ปรากฏการณ์ในช่วงการเลือกตั้ง พ.ศ.2544 เป็นปรากฏการณ์ชาวบ้านทั่วไปละทิ้งทั้งกลุ่มทุนอิทธิพลท้องถิ่นที่เคยมีสายสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ดั้งเดิมกับพวกเขา และหันไปเลือกพรรคของกลุ่มทุนใหม่ด้วยแรงจูงใจจากนโยบายประชานิยมผสมผสานกับเงินที่กลุ่มนี้ใช้ในการซื้อเสียง เรียกว่าชาวบ้านได้ทั้งเงินในช่วงซื้อเสียงและยังมีโอกาสได้ประโยชน์หลังการเลือกตั้งต่อเนื่องอีกด้วย ผลประโยชน์สองชั้นเช่นนี้ย่อมมากกว่าผลประโยชน์ชั้นเดียวที่พวกเขาได้รับจากกลุ่มทุนอิทธิพลท้องถิ่นแบบเดิม สำหรับชนชั้นกลางจำนวนมากก็ได้ทอดทิ้งกลุ่มอาชีพนักการเมือง หันไปเลือกกลุ่มทุนชาติเพราะพวกเขาหลงเชื่อในภาพลักษณ์ของความเป็นคนรุ่นใหม่ซึ่งดูเหมือนจะมีประสิทธิภาพและความซื่อสัตย์รวมอยู่กันอยู่ อันเป็นคุณสมบัติที่ชนชั้นกลางคาดหวังจะให้กับการเมืองเป็นทางเลือกที่จำกัดจึงทำให้ทั้งชาวบ้านและชนชั้นกลางจึงเลือกกลุ่มทุนชาติซึ่งนักฉวยโอกาสทางการเมือง และต่อมากลายสภาพเป็นกลุ่ม “นายทุนนักการเมือง” แทนกลุ่มนักการเมืองอาชีพที่พวกเขาเคยเลือก โดยขณะนั้นพวกเขายังไม่ทราบว่าจะอนาคตข้างหน้าที่จะเกิดขึ้นคืออะไร

ภาพที่ 4.13 การชุมนุมประท้วงของกลุ่ม นปช. ในปี พ.ศ.2557

ที่มา : สำนักข่าวอิศรา. (ออนไลน์). 2564.

กลุ่มนายทุนนักการเมืองทำให้สนามการเมืองแปรสภาพเป็นสนามการค้าอย่างเต็มรูปแบบ พวกเขาใช้กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการรณรงค์หาเสียง มองผู้มีสิทธิเลือกตั้งประหนึ่งเป็นผู้บริโภคสินค้า มีการใช้โพลเพื่อสำรวจเชิงการตลาด และผลิตนโยบายที่มีลักษณะเหมือนสินค้าเพื่อเอาใจลูกค้าหรือที่เรียกว่า “นโยบายประชานิยม” ขึ้นมา ด้านหนึ่งนโยบายประชานิยม เช่น นโยบายกองทุนหมู่บ้าน นโยบายสามสิบบาทรักษาทุกโรค และนโยบายจ่านำข้าว เป็นต้น เป็นเครื่องมืออันทรงพลังที่ทำให้กลุ่มสามัญได้ครองอำนาจทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง เพราะวาทนโยบายตอบสนองจิตวิทยาพื้นฐานของมนุษย์จำนวนมากที่อยากได้ของแจกหรือของฟรี นโยบายประชานิยมยังเป็นการต่อยอดการซื้อขายเสียงแบบเดิมซึ่งเป็นกลไกพื้นฐานของการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองที่ถูกสร้างขึ้นโดยกลุ่มทุนอิทธิพลท้องถิ่นในช่วงก่อนหน้านั้น นั่นคือกลุ่มนายทุนนักการเมืองใช้ทั้งการซื้อขายเสียงแบบเดิมซึ่งปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผนวกกับใช้การซื้อขายเสียงแบบใหม่ภายใต้ชื่อ “นโยบายประชานิยม”

ด้วยการซื้อขายเสียงแบบ “ยกกำลังสอง” เช่นนี้ จึงทำให้กลุ่มนายทุนนักการเมืองประสพชัยชนะในการเลือกตั้งติดต่อกันหลายครั้งนับตั้งแต่การเลือกตั้งในปี พ.ศ.2544 เป็นต้นมา เมื่อได้อำนาจทางการเมืองมาครอบครองอย่างเต็มรูปแบบกลุ่มนายทุนนักการเมืองก็วางแผนในการสร้างอาณาจักรและความมั่งคั่งของตนเองอย่างต่อเนื่องโดยการใช้อำนาจรัฐผลิตนโยบายเพื่อประโยชน์ต่อกลุ่มตนเอง ที่รู้จักกันในนาม “การคอร์รัปชันเชิงนโยบาย” ในขณะเดียวกันก็คงไว้ซึ่งการคอร์รัปชันในรูปแบบเดิมอันได้แก่ “การกินหัวคิว” ทั้งยังมีการนำ “ตำแหน่งราชการ” ออกไปประมูลค้าขายอย่างแพร่หลายในแทบทุกกระทรวงการคอร์รัปชันเชิงนโยบายเป็นการกำหนดนโยบายเพื่อเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มบุคคลหรือกลุ่มบริษัทที่มีกลุ่มนายทุนนักการเมืองเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ถือหุ้น การเอื้อประโยชน์อาจทำในรูปแบบของการให้สิทธิพิเศษบางอย่างหรือการได้รับสิทธิพิเศษด้านภาษี เช่น การให้กลุ่มบริษัทปิโตรเคมีได้สิทธิประโยชน์ในการซื้อก๊าซ LPG ราคาต่ำกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ และการใช้ในครัวเรือน หรือการให้ต่างชาติกู้เงินจากประเทศไทยไปดำเนินโครงการ แต่มีเงื่อนไขว่าต้องซื้อสินค้าในบริษัทที่เป็นเครือข่ายของกลุ่มนายทุนนักการเมือง เป็นต้น ทั้งหมดที่กล่าวมาโดยย่อเป็นประเด็นความความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยตลอดระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2544 - พ.ศ.2564) เป็นความขัดแย้งอันเกิดจากการขับเคลื่อนของกลุ่มนายทุนนักการเมือง จนทำให้สังคมไทยแตกแยกเป็นขั้วขัดแย้งอย่างไม่เคยมีมาก่อน และตราบใดที่กลุ่มนายทุนนักการเมืองยังคงรักษาอิทธิพลทางการเมืองเอาไว้ได้ ความขัดแย้งในลักษณะนี้ก็จะยังคงดำรงอยู่ต่อไป

ความขัดแย้งทางการเมืองไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2548 - พ.ศ.2557

เป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองซึ่งต่อต้านและสนับสนุนนายทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (กองบรรณาธิการมติชน. 2557)

โดยวิกฤตการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับเสรีภาพสื่อ เสถียรภาพทางการเมืองในประเทศไทย ทั้งยังสะท้อนภาพความไม่เสมอภาคและความแตกแยกระหว่างชาวเมืองและชาวชนบท การละเมิดพระราชอำนาจ การหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ และผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งวิกฤตการณ์ดังกล่าวได้บั่นทอนเสถียรภาพทางการเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 เริ่มมีการขับไล่ นายทักษิณ ชินวัตร ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เนื่องจากข้อกล่าวหาการบริหารประเทศของรัฐบาลที่อาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาฉ้อราษฎร์บังหลวง และได้ขยายตัวเป็นวงกว้างยิ่งขึ้น โดยกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) ที่มีนายสนธิ ลิ้มทองกุลเป็นผู้นำ แต่หลังจากนั้นก็มีกลุ่มคนที่สนับสนุนนายกรัฐมนตรีออกมาเคลื่อนไหวเช่นเดียวกัน ทำให้เกิดความเห็นต่างทางการเมือง ต่อมาเกิดรัฐประหาร ส่งผลให้ฝ่ายทหารในนามคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (ภายหลังเปลี่ยนเป็นคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) นำโดยพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน รัฐประหารยึดอำนาจและเข้ามามีบทบาททางการเมือง

ต่อมาคณะรัฐประหารได้แต่งตั้งรัฐบาลชั่วคราว ซึ่งมีพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ระหว่างปี พ.ศ.2549-2550 ซึ่งในช่วงดังกล่าว มีกลุ่มออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐประหารหลายกลุ่ม กลุ่มที่มีชื่อเสียง คือ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) โดยกล่าวหาว่า พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี อยู่เบื้องหลังรัฐประหาร และต้องการขับไล่ คมช. และรัฐบาล ต่อมาพรรคพลังประชาชน ซึ่งถูกมองว่าเกี่ยวข้องกับทางการเมืองกับพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ชนะการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2550 และจัดตั้งรัฐบาลผสม ทำให้กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยกลับมาชุมนุมอีกครั้ง ในเดือนธันวาคม พ.ศ.2551 ได้บุกยึดท่าอากาศยานดอนเมืองและสุวรรณภูมิเพื่อกดดันให้นายกรัฐมนตรีนายสมัคร สุนทรเวช และนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ออกจากตำแหน่ง ก่อนยุติการชุมนุมเมื่อศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคพลังประชาชน

ผลการลงมติเลือกนายกรัฐมนตรีเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.2551 ปรากฏว่านายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ได้รับเลือก ทำให้กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.เดิมคือ นปก.) กลับมาชุมนุมอีกครั้งในปี พ.ศ.2552 และ พ.ศ.2553 เพื่อกดดันให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแต่ไม่ประสบผลสำเร็จในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2553 มีการสลายการชุมนุมที่แยกราชประสงค์ หลังจากนั้นยังไม่มี การชุมนุมจากกลุ่มการเมืองต่างๆ พักหนึ่ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ.2554 พรรคเพื่อไทยชนะเลือกตั้ง และตั้งรัฐบาลใหม่โดยมีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร น้องสาวนายทักษิณ

ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี มีการประท้วงต่อต้านการเสนอกฎหมายร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ นำโดยนาย สุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ภายหลังกายสุเทพตั้งคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตั้ง "สภาประชาชน" ที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งเพื่อดูแลการปฏิรูปการเมือง กลุ่มนิยมนิรโทษกรรม รวมทั้งแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) จัดชุมนุมเช่นกัน มีความรุนแรงเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก

ในเดือนธันวาคม พ.ศ.2556 นางสาวยิ่งลักษณ์ ประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรและกำหนดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไปในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2557 การเลือกตั้งไม่เสร็จสมบูรณ์ในวันนั้นเพราะถูกผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลขัดขวาง ศาลรัฐธรรมนูญเพิกถอนการเลือกตั้งในวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ.2557 ต่อมาในวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ.2557 ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องของนายไพบูลย์ นิติตะวัน สมาชิกวุฒิสภา และมีคำวินิจฉัยเป็นเอกฉันท์ให้นางสาวยิ่งลักษณ์และรัฐมนตรีที่มีมติย้ายข้าราชการระดับสูง ในปี พ.ศ.2554 พ้นจากตำแหน่ง รัฐมนตรีที่เหลืออยู่เลือกนายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ รักษาการนายกรัฐมนตรีแทน แต่การประท้วงยังดำเนินต่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 เวลา 16:30 น. โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) อันมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลรักษาการ นับเป็นรัฐประหารครั้งที่ 13 ในประวัติศาสตร์ไทย รัฐประหารดังกล่าวเกิดขึ้นหลังวิกฤตการณ์การเมืองซึ่งเริ่มเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2556 เพื่อคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ และอิทธิพลของนายทักษิณ ชินวัตร ในการเมืองไทย หลังรัฐประหาร มีประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สิ้นสุดลงยกเว้นหมวด 2 คณะรัฐมนตรีรักษาการหมดอำนาจตลอดจนให้ยุบวุฒิสภา จนเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ.2557 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่แทนสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา วันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ.2557 สภาฯ มีมติเลือกพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นนายกรัฐมนตรี หลายประเทศประณามรัฐประหารครั้งนี้ รวมทั้งมีการกดดันต่างๆ เช่น ลดกิจกรรมทางทหารและลดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่คนไทยจำนวนหนึ่งแสดงความยินดีโดยมองว่าเป็นทางออกของวิกฤตการณ์การเมือง แต่มีคนไทยอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่เห็นด้วย เนื่องจากไม่เป็นที่พอใจตามวิถีประชาธิปไตย

วิเคราะห์ประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองไทย ในช่วงปี พ.ศ.2548 – ปัจจุบัน (2564)

เป็นการวิเคราะห์ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมือง ในช่วงปี พ.ศ.2548 – ปัจจุบัน (2564) โดยมีรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้ (กันตพัฒน์ ชนะบุญ. (ออนไลน์). 2564)

ประเด็นแรก การต่อสู้ทางการเมืองหลังปี พ.ศ.2549 เป็นการต่อสู้ของกลุ่มรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ผู้กุมอำนาจ กับกลุ่มนายทักษิณ ชินวัตร ผู้สูญเสียอำนาจจากการรัฐประหาร เป็นการต่อสู้ที่ส่งผลให้รัฐบาลเพียงพลา้ทางการเมืองและไม่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มการเมืองได้ ขณะเดียวกันยังถือเป็นช่วงเริ่มต้นในการวางขุมกำลังทางการเมืองเพื่อสืบทอดอำนาจของกลุ่มนายทักษิณ นอกจากนี้ยังถือเป็นความพ่ายแพ้ทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ที่ไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ ด้วยเหตุผลเพราะการรัฐประหารในปี พ.ศ.2549 ได้ส่งผลให้รัฐบาลของนายทักษิณ ที่ประชาชนกำลังให้ความนิยมเป็นอย่างมาก ต้องลี้ภัยอยู่ต่างประเทศด้วยข้อหาต่างๆ และต่อมาศาลได้มีคำพิพากษาลงโทษจำคุกในคดีต่างๆ และประเด็นดังกล่าวได้กลายเป็นข้อเรียกร้องให้นำนายทักษิณ กลับมาประเทศไทยโดยได้รับการนิรโทษกรรม ซึ่งประเด็นนี้ได้กลายเป็นช่องว่างอำนาจของพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งในขณะนั้นมีภาพลักษณ์เป็นพรรคตัวแทนของกลุ่มอนุรักษ์นิยมที่เกี่ยวข้องกับการรัฐประหาร แต่ในความเป็นจริงแล้วพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคที่เป็นสถาบันทางการเมืองมากกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ ในประเทศไทย ซึ่งสมาชิกพรรคสามารถตรวจสอบการดำเนินการของคณะกรรมการบริหารพรรค ซึ่งในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่ามีช่องว่างอำนาจทางการเมืองเกิดขึ้นกับความนิยมของประชาชนในภูมิภาคต่าง ๆ

ประเด็นที่สอง ความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 – 2557 ได้ส่งผลให้เกิดกลุ่มมวลชนหลายกลุ่มใหญ่ ประกอบด้วย กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พวม.) ที่ต่อต้านนายทักษิณ ในปี พ.ศ.2548 และปี พ.ศ.2551 กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ที่สนับสนุนนายทักษิณ ในปี พ.ศ.2550 กลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ในปี พ.ศ. 2557 และกลุ่มอื่นๆ ซึ่งจากการศึกษาจะเห็นได้ว่า

กลุ่ม พวม. เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นภายใต้การนำของนายสนธิ ลิ้มทองกุล นักรุกกิจประเภทสื่อที่ต่อต้านนายทักษิณ ภายใต้ชื่อ “ปรากฏการณ์สนธิ” ซึ่งก่อนหน้านี้ นายสนธิเองได้จัดรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ทางช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ได้เคยสนับสนุนรัฐบาลนายทักษิณในช่วงปี พ.ศ.2544 หากแต่หลังจากนั้นเริ่มมีการต่อต้านนายทักษิณมากขึ้น ซึ่งในประเด็นดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเกิดความขัดแย้งกันระหว่างนายทักษิณกับนายสนธิ ลิ้มทองกุล หากแต่บทบาทของกลุ่มพวม. เริ่มมีมากขึ้นเมื่อพฤติกรรมทางการเมืองของรัฐบาลนายทักษิณ เริ่มใช้อำนาจรัฐที่ก่อให้เกิดความไม่ชอบธรรมมากขึ้น และเริ่มมีเครือข่ายในการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อต่อต้านนายทักษิณมากขึ้นเช่นเดียวกัน โดยการมีกลุ่มนักวิชาการ กลุ่มศิลปิน และสื่อบางสำนัก ได้เข้าร่วมเพื่อต่อต้านรัฐบาลนายทักษิณ ซึ่งจาก

การศึกษาพบว่าเหตุผลบางเหตุผลที่ส่งผลให้เกิดการเข้าร่วมเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลนายทักษิณ ไม่ได้เกิดจากการนำของนายสนธิเท่านั้น หากแต่มาจากสาเหตุหลัก ๆ คือ เรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน และการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ที่กลายเป็นประเด็นร่วมในการดึงมวลชนเข้าร่วมต่อต้านนายทักษิณ และได้กลายเป็นประเด็นในการต่อสู้เพื่อปกป้องชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ของกลุ่ม พธม. อีกทั้งในสถานการณ์ทางการเมืองปี พ.ศ.2544 – 2549 และกลุ่มทักษิณในนามพลังประชาชนโดยนายสมัคร สุนทรเวช และนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ปี พ.ศ.2550 – 2551

กลุ่ม นปช. เป็นอีกกลุ่มมวลชนหนึ่งก่อตัวจากการรวมตัวของ นายจตุพร พรหมพันธุ์, นายณัฐวุฒิ ใสกึ่ง อธิบดีสมาชิกพรรคไทยรักไทย และคนอื่นๆ ที่ก่อตัวเริ่มแรกจากการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 จะเห็นได้ว่ากลุ่ม นปช. สมาชิกแกนนำส่วนใหญ่เป็นอดีตนักการเมือง สายนายทักษิณหรือเคยร่วมงานกับรัฐบาลนายทักษิณมาแล้ว ซึ่งพิจารณาได้ว่าการเติบโตของกลุ่ม นปช.มีฐานมาจากเครือข่ายอดีตนักการเมืองภายใต้กลุ่มนายทักษิณ กลุ่มนักธุรกิจขนาดใหญ่สมัยร่วมก่อตั้งพรรคไทยรักไทย กลุ่มนักวิชาการที่ผันตัวเองเป็นแกนนำ นปช. กลุ่มทหารและตำรวจสายนายทักษิณ ในลักษณะที่เรียกว่า “ทหารแดงโม” รวมถึงกลุ่มศิลปิน ได้เข้าร่วมสนับสนุน นปช.ด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่านอกจากสมาชิกในระดับแกนนำและเครือข่ายหลากหลายแล้ว มวลชนที่มาจากต่างจังหวัดในภูมิภาคต่างๆ ได้เป็นฐานมวลชนที่สำคัญให้แก่กลุ่ม นปช.

กลุ่ม กปปส. เป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวของอดีตนักการเมืองพรรคประชาธิปัตย์ นำโดย นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ซึ่งเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวต่อต้านกฎหมายนิรโทษกรรมและต่อต้านรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรและกลุ่มเครือข่ายนายทักษิณ ซึ่งประเด็นการเคลื่อนไหวไม่มีความแตกต่างจากการเคลื่อนไหวของกลุ่ม พธม. มากนัก ในแง่ที่เกี่ยวกับการต่อต้านกลุ่มนายทักษิณ ที่พยายามออกกฎหมายนิรโทษกรรมเพื่อนายทักษิณ ขณะเดียวกันการนี้กำลังทางความคิดของแกนนำ กปปส. ไม่ได้จำกัดเพียงแต่อดีตนักการเมืองพรรคประชาธิปัตย์เท่านั้น หากแต่เป็นการผนึกกำลังจากเครือข่ายนักวิชาการ กลุ่มแพทย์ พยาบาล กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มศิลปิน ที่เคลื่อนไหวต่อต้านกฎหมายนิรโทษกรรม อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่า การเกิดกลุ่ม กปปส. ขึ้นได้เป็นบทพิสูจน์ถึงบทบาททางการเมืองของพรรคฝ่ายค้านและพรรคประชาธิปัตย์ที่ไม่สามารถต่อสู้ทางการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรได้ อันเป็นผลมาจากการครองเสียงข้างมากในสภาของรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์และกลุ่มเครือข่ายนายทักษิณ

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ช่วงที่สาม (ตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 – ปัจจุบัน (2564)) มีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ (เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล. 2560: 82-83)

การเมืองในช่วงนี้เป็นช่วงที่เกิดกระแสทักษิณฟีเวอร์ โดยเริ่มมาจากที่นายทักษิณ ชินวัตร เข้าสู่วงการเมือง สังกัดพรรคพลังธรรม ใน พ.ศ. 2537 โดยการชักนำของพลตรีจำลอง ศรีเมือง ต่อมา

จึงก่อตั้งพรรคไทยรักไทย ใน พ.ศ. 2541 และดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค หลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2544 ซึ่งพรรคไทยรักไทยได้รับเสียงข้างมากในสภาอย่างถล่มทลาย โดยผลการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต พรรคไทยรักไทยกวาด ส.ส.ได้จำนวน 7 คน พรรคชาติพัฒนา ที่มีนายกร ทัพพะรังสี เป็นหัวหน้าพรรคแทนพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่เสียชีวิตไป และมีนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็นเลขาธิการพรรค กวาด ส.ส.ได้จำนวน 10 คน จาก 17 เขตเลือกตั้ง นั่นเป็นการส่งสัญญาณว่าการเมืองได้เปลี่ยนแปลงจากการเมืองระดับจังหวัด จากความนิยมชมชอบตัว ส.ส.เป็นรายบุคคล เป็นความนิยมชมชอบในตัวนโยบายของพรรค ซึ่งนับแต่นั้นทุกพรรคการเมืองจะต้องต่อสู้ในการออกนโยบายใหม่ ๆ ที่จะตอบสนองประชาชนให้มากที่สุด แต่ในช่วงดังกล่าวนี้กระแสความนิยมของนายทักษิณ ชินวัตร ในจังหวัดนครราชสีมายังมีอยู่มากทั้งจากกระแสนิยมในตัวนโยบายและกระแสความนิยมในตัวของเขาเอง ทำให้เมื่อมีการเลือกตั้งเกิดขึ้นในปี พ.ศ.2548 พรรคไทยรักไทยได้กวาด ส.ส.แบบแบ่งเขตในจังหวัดนครราชสีมา ไปถึง 15 คนจาก 16 เขตเลือกตั้ง (มีการยุบเขต 17) โดยมีเพียง ส.ส. คนเดียวที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาที่ไม่ได้สังกัดพรรคไทยรักไทย คือ นางทัศนียา รัตนเศรษฐ จากพรรคมหาชน จากเขต 5 อำเภอโนนสูงและอำเภอลำทะเมนชัย การเมืองในช่วงนี้ เป็นช่วงที่พรรคขนาดใหญ่ เงินทุนมหาศาล นโยบายพรรคที่ประชาชนจับต้องได้ ได้เปรียบพรรคขนาดเล็กในท้องถิ่น นายทักษิณ ดำรงตำแหน่งจนครบวาระสี่ปี นับเป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งดำรงตำแหน่งจนครบวาระเป็นคนแรกในประวัติศาสตร์ และจากผลการเลือกตั้งเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2548 ทำให้นายทักษิณ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่สอง ด้วยคะแนนเสียงสูงที่สุดเป็นประวัติการณ์

การบริหารงานของ พรรคไทยรักไทย เป็นที่รับทราบโดยทั่วไป ในการเน้นนโยบายประชานิยมผ่านโครงการต่างๆ ที่เคยหาเสียงไว้ เช่น โครงการกองทุนหมู่บ้าน โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และ บ้านเอื้ออาทร แต่หลายโครงการมีปัญหาในการดำเนินการ และมีคำถามเรื่องความโปร่งใส และความพร้อมตรวจสอบ การครอบงำของนักธุรกิจในการเมืองไทยและปัญหาของกระบวนการเลือกตั้งที่ไม่สื่อให้เห็นความเท่าเทียมกันของคนในสังคมในการเข้าสู่อำนาจรัฐและอำนาจทางการเมือง การใช้การเลือกตั้งเป็นเครื่องมือของเผด็จการที่มาในรูปแบบของนักเลือกตั้งระบอบประชาธิปไตยในการผูกขาดอำนาจในสภาด้วยรูปแบบการเลือกตั้งที่เป็นปัญหาในวงจรรูปาทวิใหม่การเมืองในช่วงทักษิณซึ่งสะท้อนความอ่อนแอที่ระบบการเมืองในแง่คุณภาพประชาธิปไตย (Quality of Democracy) หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง คือ การไม่ได้เป็นปัญหาที่รูปแบบของประชาธิปไตย การเมืองช่วงทักษิณมีข้อเท็จจริงของความเป็นเผด็จการทางรัฐสภา ปัญหาการคุกคามสื่อ การแทรกแซงองค์กรกลาง และปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในรูปแบบของผลประโยชน์ทับซ้อน ในขณะที่เดียวกันภาคประชาสังคมได้ถูกบั่นแป้งด้วยนโยบายประชานิยมที่ยิ่งทำให้การเมืองแบบรัฐสภาก่อปัญหาความเป็น” เผด็จการด้วยการเลือกตั้ง”

กลุ่มทหารที่เรียกตัวเองว่าคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) จึงมีความพยายามที่จะขจัดวงจรอุบาทว์ใหม่นี้โดยทำการรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน 2549 ซึ่งนับตั้งแต่นั้นมาก็ได้เป็นสาเหตุของความขัดแย้งของกลุ่มที่สนับสนุนทักษิณ กับกลุ่มที่ไม่สนับสนุนทักษิณ

ในช่วงนี้ตระกูลการเมืองที่โดดเด่นในจังหวัดนครราชสีมามีการปรับตัวอย่างเห็นได้ชัด คือ เพื่อความอยู่รอดของตนเอง โดยนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ หัวหน้าพรรคชาติพัฒนา ได้นำลูกพรรคเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของพรรคไทยรักไทย ทำให้สมาชิกพรรคได้รับการเลือกตั้งเป็น ส.ส.ในนามพรรคไทยรักไทยหลายคน ต่อมาหลังจากเหตุการณ์รัฐประหาร 19 ก.ย. พ.ศ.2549 นายสุวัจน์ ได้ถูกตัดสิทธิ์ทางการเมือง เนื่องจากดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทย ที่ถูกเพิกถอนสิทธิทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี ตามคำวินิจฉัยในคดียุบพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ นายสุวัจน์จึงได้พาลูกทีมกลุ่มล่าตะคอง ไปร่วมจัดตั้งพรรครวมชาติพัฒนาขึ้น โดยประกาศจะยึดพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาเป็นเรือนตาย และชูนโยบายว่าเป็นพรรคของชาวโคราช นอกจากนี้ยังมีตระกูลการเมืองอื่นที่ปรับตัวเช่นกัน คือ ตระกูลรัตนเศรษฐ์ ที่ย้ายไปสังกัดพรรคมหาชน ที่มี พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ เป็นหัวหน้าพรรค และได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเพียงคนเดียว ก่อนตัดสินใจย้ายไปสังกัดพรรคเพื่อไทย ซึ่งเป็นพรรคในเครือข่ายของอดีตนายกรัฐมนตรี นายทักษิณ ชินวัตร และได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็น ส.ส. ทั้งตระกูลถึง 3 คน ในส่วนตระกูลสุวรรณฉวี ได้แยกตัวออกไปตั้งพรรคเพื่อแผ่นดิน และสามารถได้รับการเลือกตั้งเป็น ส.ส.พร้อมกันทั้งแม่และลูก คือ ร้อยตรีหญิงระนองรักษ์ และนายพลพีร์ สุวรรณฉวี ในปี พ.ศ.2550 ต่อมาตระกูลสุวรรณฉวีได้ย้ายไปสังกัดพรรคชาติพัฒนา หลังจากผู้นำตระกูล คือ ว่าที่ร้อยตรีไพโรจน์ สุวรรณฉวี เสียชีวิตภรรยา คือ ร้อยตรีหญิงระนองรักษ์ ได้ผันตัวเองไปลงสนามการเมืองระดับท้องถิ่น และได้รับการเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จากฐานเสียงเดิมที่เหนียวแน่นในเขตอำเภอครบุรี เสียงสูง และได้รับฐานเสียงสนับสนุนจากพรรคชาติพัฒนา ของนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ หนุนส่งเอาชนะนายแพทย์สำเริง แหยมกระโทก อดีตนายก อบจ.คนเก่าที่ได้รับการสนับสนุนจากฐานเสียงพรรคเพื่อไทยบางส่วนจากกลุ่มนายสุภรณ์ อัตถาวงศ์ เป็นที่น่าสังเกตว่ามีการเมืองหลายคนได้แจ้งเกิดในช่วงนี้ และยังได้รับการเลือกตั้งมาอย่างต่อเนื่องหลายคน โดยผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงเป็นรายตระกูล ดังนี้

ตระกูลวงศ์ไตรรัตน์ นำโดยนายบุญจง วงศ์ไตรรัตน์ ประวัติ นายบุญจง จบชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย จบการศึกษาปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ นายบุญจงเริ่มต้นชีวิตการเมืองท้องถิ่น โดยเป็น สมาชิกสภาจังหวัด (สจ.) อำเภอโชคชัย นครราชสีมา ติดต่อกัน 2 สมัย เป็นเวลา 10 ปี จากนั้นขึ้นมาเป็นรองนายกองค์การบริหารส่วน

จังหวัดนครราชสีมา และก้าวขึ้นมาเล่นการเมืองระดับชาติในนามของพรรคไทยรักไทย และได้เป็น ส.ส.นครราชสีมา สมัยแรกในปี 2544 จากนั้นนายบุญจงก็ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส.นครราชสีมา พรรคไทยรักไทย อีกครั้งในปี 2548 จนกระทั่งเป็น ส.ส.นครราชสีมา พรรคพลังประชาชน ในปี 2550 โดยในระหว่างอยู่ร่วมพรรคพลังประชาชน นายบุญจงถือเป็น ส.ส.คนหนึ่งที่มีบทบาทในการคุมมวชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่ว่าจะเป็น แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) หรือ คนรักทักษิณไม่เอาเผด็จการ ทำให้สนิทสนมกับ นายเนวิน ชิดชอบ หัวหน้ากลุ่มเพื่อนเนวิน ที่มี ส.ส.ในกลุ่มอยู่ราว 30 คน มีบทบาทอย่างสูงในการจัดตั้งรัฐบาลของพรรคประชาธิปัตย์ เพื่อให้ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และเป็นแกนนำคนสำคัญของพรรคภูมิใจไทย ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ ส.ส. เดิมของพรรคสมัครสมาชิกไปไทย และกลุ่มเพื่อนเนวิน พรรคพลังประชาชน ซึ่งถูกตัดสินยุบพรรค เข้าสังกัด และร่วมรัฐบาลกับพรรคประชาธิปัตย์

ในการจัดตั้งรัฐบาลของ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ นายบุญจงได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (มท.2) และในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 พรรคภูมิใจไทยได้มีมติให้นายบุญจง ดำรงตำแหน่งรองหัวหน้าพรรคคนที่ 1 ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2553 นายบุญจง วงศ์ไตรรัตน์ ได้ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งซ่อม หลังจากที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีมติ 7 ต่อ 1 ให้หมดสมาชิกภาพ เนื่องจากถือหุ้นในกิจการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 265 และมาตรา 48 รวมทั้งได้หันมาหลังจากได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. และได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยอีกครั้งเมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2554 นายบุญจง ได้รับเลือกตั้งเป็นรองหัวหน้าพรรคภูมิใจไทย เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2555 ซึ่งก่อนหน้านั้นนายบุญจง เป็นผู้ที่ทำหน้าที่รักษาการหัวหน้าพรรค แทนนายชวรัตน์ ชาญวีรกูล ที่ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรค เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2555

ตระกูลชาญนุกูล นำโดยนายแพทย์วรรณรัตน์ ชาญนุกูล ประเวณี นายแพทย์วรรณรัตน์ เกิดเมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2492 ที่อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา เป็นบุตรของนายเหล็ง กับนางสาวท ชาญนุกูล จบการศึกษา วิทยาศาสตร์การแพทย์ และแพทยศาสตรบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นิติศาสตรบัณฑิต (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช) และสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกา เริ่มต้นทำงานเป็นอายุรแพทย์ ที่โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา ชีวิตครอบครัวสมรสกับ นางเต็มศิริ ชาญนุกูล ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา **ซึ่งเป็นพี่สาวของภรรยา นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ** มีบุตรชาย 1 คน คือ นายตะวัน ชาญนุกูล นายแพทย์วรรณรัตน์ ชาญนุกูล เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา 6 สมัย สังกัดพรรคชาติพัฒนา (พ.ศ. 2535/2, 2538,

2544) สังกัดพรรคไทยรักไทย (พ.ศ.2548) , พ.ศ.2550 สังกัดพรรคชาติพัฒนาเพื่อแผ่นดิน พ.ศ. 2554 และเคยเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ปี พ.ศ.2537 และ ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ปี พ.ศ.2537 นายแพทย์วรรณรัตน์ ชาญนุกูล ได้รับเลือกตั้งจากสมาชิกพรรคให้เป็นหัวหน้าพรรคชาติพัฒนา (เดิมชื่อ พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา และพรรคชาติพัฒนาเพื่อแผ่นดิน) ในปี พ.ศ.2551 สืบต่อจากพลเอกเชษฐา ฐานะจาโร ในปี พ.ศ.2551 นายแพทย์วรรณรัตน์ ชาญนุกูล ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน ในรัฐบาลนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ และในรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ต่อมาในรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ต่อมาในเดือนมกราคม พ.ศ.2555 จึงได้ขอลออกจากตำแหน่งเนื่องจากเหตุผลด้านสุขภาพ

ตระกูลบุญชัยสุข นำโดยนายประเสริฐ บุญชัยสุข ประวัตินายประเสริฐ เกิดเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ.2499 ที่อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นบุตรของนายมาโนช กับนางเหรียญ บุญชัยสุข สำเร็จการศึกษาสาขาพาณิชยกรรม จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตนครราชสีมา ปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง และพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ชีวิตครอบครัวสมรสกับนางคู่ขวัญ บุญชัยสุข ปัจจุบันรับราชการสังกัดเทศบาลนครราชสีมา มีบุตร 2 คน นายประเสริฐ บุญชัยสุข ประกอบอาชีพทนายความ มีสำนักงานชื่อว่า "สำนักงานกฎหมายนายประเสริฐ บุญชัยสุข" ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองนครราชสีมา และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ส.อบจ.) 2 สมัย และเคยเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ) ต่อมาได้ลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรกในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดพรรคชาติพัฒนา แต่แพ้ให้กับนายประจักษ์ พลเดช จากพรรคไทยรักไทย ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา ในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2548 สังกัดพรรคไทยรักไทย และได้รับเลือกตั้งอีกใน พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2554 นายประเสริฐ บุญชัยสุข ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการอุตสาหกรรม สภาผู้แทนราษฎร ในปี พ.ศ. 2554 ต่อมาในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ในรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร (क्रम.ยิ่งลักษณ์ 3)

ตระกูลอรรถาวงศ์ นำโดยนายสุพร อรรถาวงศ์ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น สุภรณ์ อรรถาวงศ์ ประวัตินายสุภรณ์ เกิดเมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2507 ที่จังหวัดนครราชสีมา เป็นบุตรของนายประวัตินางสุน อรรถาวงศ์ สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) และปริญญาโท รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง นายสุภรณ์ อรรถาวงศ์ เริ่มทำงานที่บริษัทเอกชน ในกรุงเทพมหานคร เป็นเจ้าหน้าที่กองหนังสือเดินทาง กระทรวงการต่างประเทศ และใช้เวลาว่างใน

การเป็นผู้ช่วยผู้ดำเนินงานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (พล.อ.อ.สิทธิ เศวตศิลา) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา พรรคกิจสังคม เป็นผู้ช่วยทำงานให้เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง ต่อมาจึงได้ย้ายติดตามนายมนตรี ด่านไพบูลย์ มาสังกัดพรรคความหวังใหม่ หลังจากนั้นได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้าอาสาสมัครณรงค์เลือกตั้งของพรรคพลังธรรม ในปี พ.ศ. 2538 และลงสมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งแรกที่จังหวัดนครราชสีมา สังกัดพรรคประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2539 แต่ไม่ได้รับการเลือกตั้ง การเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2544 นายสุภรณ์ ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้งในสังกัดพรรคไทยรักไทยและได้รับการเลือกตั้งเป็น ส.ส. ครั้งแรก ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 ได้ถูกตัดสิทธิทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี เนื่องจากเป็นกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทย ซึ่งถูกยุบในคดียุบพรรคการเมือง พ.ศ. 2549 ต่อมาในปี พ.ศ. 2555 ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคเพื่อไทย นายสุภรณ์ เข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองกับกลุ่ม นปช. จนกระทั่งรัฐบาลสั่งการปฏิบัติการกักขังวงล้อมในวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 และแกนนำ นปช. ประกาศสลายการชุมนุมไปเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ที่สี่แยกราชประสงค์ นายสุภรณ์ได้ส่งตัวแทนชี้แจงว่าจะเข้ามาขอตัวต่อ ศอฉ. หลังจากยกเลิกเคอร์ฟิว จากนั้นก็หายตัวไปและไม่ติดต่อกลับมาอีก แหล่งข่าวจำนวนหนึ่งอ้างว่านายสุภรณ์ไปหลบซ่อนตัวในประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งก็ไม่มีหลักฐานยืนยันแต่ประการใด

ตระกูลจันทรวงทอง นำโดยนายประเสริฐ จันทรวงทอง ประวัตินายประเสริฐ เกิดเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2503 จบการศึกษาระดับมัธยมปลายจากโรงเรียนอานวยศิลป์ พระนคร จบปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จบปริญญาโท มหาลัยบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ นายประเสริฐมีฐานเสียงในอำเภอสีคิ้ว เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาจังหวัดนครราชสีมา 2 สมัย ต่อมาได้เป็น ส.ส.พรรคไทยรักไทยในปี พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2548 ก่อนที่พรรคจะถูกยุบ และย้ายไปสังกัดพรรคพลังประชาชน นายประเสริฐลงสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้งและได้รับเลือก ก่อนที่พรรคพลังประชาชนจะถูกตัดลินยุบพรรค ทำให้นายประเสริฐต้องย้ายไปสังกัดพรรคเพื่อไทยในเวลาต่อมา โดยนายประเสริฐเป็นหนึ่งในผู้ร่วมการอภิปรายไม่ไว้วางใจ นายกรณ์ จาติกวณิช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะด้วย ต่อมาวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2552 นายพร้อมพงศ์ นพฤทธิ์ โฆษกพรรคเพื่อไทย แถลงผลการประชุมคณะทำงานโฆษกพรรคว่า การประชุมเป็นการแบ่งหน้าที่การทำงานของรองโฆษกพรรคที่มีการตั้งขึ้นเพิ่มเติมอีก 8 คน จากเดิมที่มีรองโฆษกเพียงคนเดียว โดยเป็น ส.ส.ถึง 6 คน คือ นายชลน่าน ศรีแก้ว ส.ส.น่าน นายประเสริฐ จันทรวงทอง ส.ส.นครราชสีมา นางฐิติมา ฉายแสง ส.ส.ฉะเชิงเทรา นายสุชาติ ลาายน้ำเงิน ส.ส.ลพบุรี ร.ท.ปรีชาพล พงษ์พานิช ส.ส.ขอนแก่น น.ส.วิสารดี เตชะธีราวัฒน์ ส.ส.เชียงราย สำหรับคนนอกที่มารับตำแหน่งรองโฆษกอีก 2

คน คือ นายจิรายุ ห่วงทรัพย์ และนายพิทยา พุกกะมาน อดีตผู้สมัคร ส.ส.สัดส่วน รวมขณะนี้พรรคเพื่อไทยมีรองโฆษก 9 คน เพื่อต้องการให้มีการประสานเชื่อมโยงกับการทำงานในสภาฯ ของ ส.ส.ด้วยกันให้มากขึ้น เพราะบางครั้งข้อมูลที่พรรคได้รับมานั้นมาจากคณะกรรมการธิการของสภาผู้แทนราษฎร ที่มี ส.ส.พรรคเพื่อไทยเป็นคณะกรรมการ ในปี พ.ศ. 2554 ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานคณะกรรมการการป้องกันปราบปรามการฟอกเงินและยาเสพติด สภาผู้แทนราษฎร ต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร (क्रम.ยิ่งลักษณ์ 3) จนกระทั่งพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2556

ตระกูลปัทมะ นำโดยนายพนพล ปัทมะ ประวัติดิ นายพนพล เกิดเมื่อวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2504 ที่อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนโยธินบูรณะ ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รุ่นเดียวกับ สุรพล นิติไกรพจน์, อภิชาติ คำดี, วสันต์ ภัยหลีกถี่, วิฑูรย์ นามบุตร, สมคิด เลิศไพฑูรย์, อัญชลี วานิช เทพบุตร และบุญสม อัครธรรมกุล และนิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) จากมหาวิทยาลัยอ็อกซฟอร์ด ประเทศอังกฤษ โดยทุนมูลนิธิอานันทมหิดล พ.ศ. 2531 ต่อมาใน พ.ศ. 2533 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท นิติศาสตรมหาบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ โดยทุนมูลนิธิอานันทมหิดล และเนติบัณฑิตอังกฤษแห่งสำนักลินคอล์นอินน์ (Lincoln's Inn) โดยทุนมูลนิธิอานันทมหิดล พ.ศ. 2534 นายพนพล ปัทมะ เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานคร สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ในระหว่างปี พ.ศ. 2539 ถึงปี พ.ศ. 2544 เคยดำรงตำแหน่งเลขานุการผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร (2538-2539) เป็นเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (2542-2544) และเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม(2542-2544) ต่อมาในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2548 ลงสมัคร ส.ส.กรุงเทพฯ เขต 17 (ลาดพร้าว) สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ได้ 17,823 คะแนน เป็นอันดับที่ 2 ซึ่งไม่ได้รับการเลือกตั้ง จึงได้ตัดสินใจลาออกจากพรรคประชาธิปัตย์ ต่อจากนั้นได้ย้ายเข้ามาร่วมงานการเมืองกับพรรคไทยรักไทย และเข้ามารับหน้าที่กรรมการผู้ช่วยรัฐมนตรีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ยงยุทธ ตียะไพรัช) ใน พ.ศ. 2549 และได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในรัฐบาลของนายสมัคร สุนทรเวช (6 กุมภาพันธ์ 2551-14 กรกฎาคม 2551) แต่ก็ต้องลาออกจากตำแหน่งเพื่อแสดงความรับผิดชอบภายหลังจากที่ได้ลงนามคำแถลงการณ์ร่วมกับประเทศกัมพูชา ที่ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินว่าคำแถลงการณ์ร่วมเป็นหนังสือสัญญาตามมาตรา 190 ปัจจุบันนายพนพล ปัทมะ ทำหน้าที่ทนายความประจำตระกูลชินวัตร เป็นผู้แทนทางกฎหมายในประเทศไทยของ นายทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี นายพนพล ปัทมะ ผลักดันให้น้องชาย คือ นายโกศล ปัทมะ ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมาเป็นครั้งแรก ในเขต 5 ฐานเสียงบ้านเกิดอำเภอสีดา สังกัดพรรคเพื่อไทย โดยในช่วง

ระยะแรกนายโกศล มีคะแนนนิยมเป็นรองนายภิรมย์ พลวิเศษ อดีต ส.ส. และผู้สมัครจากพรรคภูมิใจไทย แต่เนื่องจากนายภิรมย์ข้ามเขตไปหาเสียงให้ภรรยาบ่อยครั้ง ประกอบกับการเดินทางมาปราศรัยใหญ่ของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ผู้สมัครบัญชีรายชื่อลำดับที่ 1 พรรคเพื่อไทย มีประชาชนเข้าร่วมฟังการปราศรัยกว่า 20,000 คน ผลการเลือกตั้งนายโกศล สามารถเอาชนะนายภิรมย์ได้กว่า 10,000 คะแนน

นอกจากนี้จากการศึกษาเรื่อง “ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง รัฐ ขบวนการมวลชนเสื้อแดง และ ขบวนการมวลชนเสื้อเหลือง” ของเอกพลณัฐ ญัฐพิทพันธ์ (2558 : 85 – 102) มีข้อค้นพบที่สำคัญต่อการศึกษา คือ การเคลื่อนไหวของขบวนการที่มีแนวโน้มว่าจะประสบความสำเร็จ หรือสามารถเรียกร้องความสนใจให้มีผู้เข้าร่วมได้จำนวนมาก หรือสามารถก่อความวุ่นวายให้กับฝ่ายตรงข้ามได้มาก ดังเช่น ขบวนการมวลชนเสื้อแดง หรือกลุ่ม นปช. จะมีความเป็นไปได้ที่จะก่อให้เกิดการรวมตัวของขบวนการได้กลับ ดังเช่น ขบวนการมวลชนเสื้อเหลือง (พธม.) และขบวนการมวลชนเสื้อน้ำเงิน จากผลการศึกษา ทำให้สามารถจัดประเภทของขบวนการได้กลับได้จำนวน 2 ประการ คือ

ประการแรก ขบวนการมวลชนเสื้อแดงมีลักษณะของการรวมตัวกันเองในลักษณะที่ค่อนข้างเป็นอิสระ ไม่มีลำดับชั้นการบังคับบัญชา ซึ่งแตกต่างกับกรณีขบวนการมวลชนเสื้อเหลือง

ประการที่สอง ขบวนการได้กลับที่มีลักษณะของการจัดตั้งอย่างมีลำดับชั้นบังคับบัญชาโดยฝ่ายรัฐ ดังเช่น กรณีมวลชนเสื้อน้ำเงินของนายเนวิน ชิดชอบ ที่ระดมเจ้าหน้าที่มาจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ เข้ามาร่วมการเคลื่อนไหว เพื่อต่อต้านขบวนการมวลชนเสื้อแดงในลักษณะคล้ายคลึงกับการเคลื่อนไหวของกลุ่ม “คาราวานคนจน” ที่ได้จัดตั้งมาจากมวลชนชาวบ้าน เกษตรกรยากจนจากภาคอีสานเข้ามาเคลื่อนไหวได้กลับขบวนการต่อต้านนายทักษิณที่มีนายสนธิ ลิ้มทองกุล เป็นแกนนำสมัยรัฐบาลนายทักษิณ ในช่วงก่อนการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 โดยทั่วไปถึงแม้ว่าขบวนการมวลชนเสื้อเหลืองและเสื้อแดงจะมีลักษณะปฏิปักษ์ต่อกันก็ตาม แต่บรรดามวลชนผู้เข้าร่วมการเคลื่อนไหวของทั้งสองฝ่ายก็ไม่มีความต้องการจะปะทะกันโดยตรง ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของพวกเขา ดังนั้นเหตุการณ์ปะทะที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปมักเกิดขึ้นจากการยั่วยุอารมณ์ให้เกิดการปะทะกัน ถึงแม้สังคมจะมองว่ากลุ่มคนเสื้อเหลืองและกลุ่มคนเสื้อแดงเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีประเด็นเรียกร้องและเป้าหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ฝ่ายกลุ่มคนเสื้อเหลืองเป็นขบวนการอนุรักษ์นิยมที่มุ่งปกป้องโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมแบบเดิม ๆ เอาไว้ในขณะที่ฝ่ายกลุ่มคนเสื้อแดงเป็นขบวนการประชาธิปไตยที่มุ่งเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมแบบเดิม ๆ แต่ในความเป็นจริงขบวนการของทั้งสองฝ่ายดังกล่าวกลับมีความคล้ายคลึงกันมากกว่าความแตกต่างกันในแง่ของยุทธวิธีในการเคลื่อนไหว การปลุกระดมมวลชน และการมีแกนกลุ่มหลักซึ่งเป็นแกนนำของแต่ละฝ่าย ที่มีลักษณะโดดเด่นและมีสายสัมพันธ์ที่ติดต่อกันทางการเมืองในการขับเคลื่อนขบวนการ

นอกจากนี้แล้วยังมีมุมมองของ Harvey (2007) ซึ่งเป็นนักวิชาการชาวต่างประเทศที่มองความขัดแย้งทางการเมืองของไทยในช่วงปี พ.ศ.2548 – พ.ศ.2550 ซึ่งตามมุมมองของ Harvey ดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่ายังสามารถใช้อธิบายความสัมพันธ์ของผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครราชสีมาได้จนถึงปัจจุบัน (2564) โดยมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

ประการแรก Harvey (2007) มองว่า ลัทธิเสรีนิยมใหม่นั้นมีความสัมพันธ์กับการรื้อฟื้นหรือการสร้างอำนาจขึ้นมาใหม่ให้กับชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและชนชั้นสูง (Harvey. 2007: 19) ในแง่นี้ถือว่ามีผลสอดคล้องกับขบวนการมวลชนเคลื่อนไหวที่ต้องการรื้อฟื้นอำนาจทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจให้กับชนชั้นนำกลุ่มเดิมซึ่งเคยเป็นผู้ผูกขาดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองก่อนยุคทักษิณ ไม่ว่าจะเป็ชนชั้นนำในเครือข่ายสถาบันกษัตริย์ (ดังเช่น วาทกรรม “ถวายคืนพระราชอำนาจ”) ชนชั้นนำในกลุ่มทุนธนาคารที่เสื่อมอำนาจลงไปหลังยุควิกฤติเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง 2540 อย่างไรก็ตาม ในประเด็นนี้ยังคงมีความแตกต่างระหว่างลัทธิเสรีนิยมใหม่กับลัทธิอนุรักษนิยมใหม่ของขบวนการเคลื่อนไหวเช่นกัน ตรงที่ลัทธิเสรีนิยมใหม่นั้นไม่ได้จำกัดว่าอำนาจทางเศรษฐกิจที่ฟื้นคืนมาอยู่ในมือของชนชั้นนำนั้นจะต้องอยู่กับชนชั้นนำหน้าเดิม อย่างที่ขบวนการเคลื่อนไหวต้องการ ดังนั้นลัทธิเสรีนิยมใหม่จึงเปิดทางให้ชนชั้นนำทางเศรษฐกิจหน้าใหม่อย่างทักษิณ สามารถเข้าสู่อำนาจได้ดังที่เกิดขึ้นในช่วงหลังวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540

ประการที่สอง Harvey (2007) มองว่า โวหารแบบเสรีนิยมใหม่ จะให้ความสำคัญกับเรื่องอิสรภาพของปัจเจกเป็นสำคัญ โดยแยกออกจากเรื่องความยุติธรรมทางสังคม เพราะในลัทธิเสรีนิยมใหม่ เป้าหมายของอิสรภาพแบบปัจเจกบุคคล มีความแตกต่างจากเรื่องความยุติธรรมทางสังคม แม้ว่าในอดีตทั้งสองแนวคิดดังกล่าวจะเคยไปด้วยกันได้ในช่วงทศวรรษที่ 1970 เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปฏิวัติทางสังคม ซึ่งจะกลายเป็นภัยคุกคามต่ออำนาจของชนชั้นนายทุน (Harvey. 2007: 41-42) ดังนั้น Harvey จึงมองว่า รัฐแบบเสรีนิยมใหม่ชื่นชอบอย่างมากกับเรื่องสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล หลักนิติธรรม (rule of law) และสถาบันต่าง ๆ ที่ทำให้ตลาดและการค้าเสรีทำงานได้อย่างอิสระ (Harvey. 2007: 64) ซึ่งประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับขบวนการมวลชนเคลื่อนไหวที่บูชาเสรีภาพเป็นชีวิตจิตใจ พวกเขาจึงต้องการเน้นเรื่องกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจของนักการเมืองผู้เข้ามาครองอำนาจรัฐด้วยความไม่ไว้วางใจ และมองว่านักการเมืองเป็นพวกขี้โกง ซื่อคะแนนเสียคนชนบทที่ยากจน โจรและโกงเขลา ทำให้สามารถเข้ามาสู่ตำแหน่งทางการเมืองได้ ดังเห็นได้จากภายหลังยุคปฏิรูปการเมือง ได้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระต่างๆ ขึ้น ในรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 เป็นต้นมา และเมื่อเกิดกรณีการใช้อำนาจแบบเผด็จการของรัฐบาลนายทักษิณ ซึ่งเป็นการล่วงล้ำต่อเสรีภาพของประชาชน ดังเช่น คดีการฆ่าตัดตอนจากการทำสงครามปราบปรามยาเสพติด การละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการสลายการชุมนุมที่หน้า สภ.อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ฯลฯ จึงเกิดการต่อต้าน

จากชนชั้นกลางจำนวนหนึ่งที่เข้าร่วมเคลื่อนไหวกับขบวนการมวลชนเสื้อเหลือง อย่างไรก็ตาม สำหรับเรื่องความยุติธรรมทางสังคมนั้นไม่ถือเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับลัทธิเสรีนิยมใหม่ ซึ่งตรงนี้สอดคล้องกับแนวคิดของขบวนการมวลชนเสื้อเหลืองที่ยังคงต้องการฟื้นคืนโครงสร้างอำนาจและเศรษฐกิจในรูปแบบเดิม ซึ่งเป็นโครงสร้างที่สร้างความเหลื่อมล้ำและก่อให้เกิดการกระจุกตัวของผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง ตกอยู่ในมือของชนชั้นนำและชนชั้นกลางกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับกรณีของมวลชนเสื้อแดง ที่ต้องการให้เกิดการปรับโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรมดังกล่าว เพราะ “ความยุติธรรมทางสังคม” คือสิ่งที่มวลชนเสื้อแดงต้องการเห็นได้จากข้อเรียกร้อง ดังเช่น การโค่นอำมาตย์ การกำจัดความยุติธรรมสองมาตรฐาน เป็นต้น

ประการที่สาม Harvey (2007) มองว่า โดยพื้นฐานแล้ว ลัทธิเสรีนิยมใหม่ ไม่ไว้วางใจประชาธิปไตยในความหมายของการปกครองโดยเสียงของคนส่วนใหญ่ เพราะมองว่าการปกครองลักษณะดังกล่าวมีความเป็นไปได้ที่จะก่อให้เกิดการคุกคามต่อสิทธิของปัจเจกบุคคล และเสรีภาพต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้นประชาธิปไตยแบบที่ถูกมองว่าลัทธิเสรีนิยมใหม่สามารถรับได้ ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐนั้น ๆ ต้องมีชนชั้นกลางที่เข้มแข็งเพื่อค้ำประกันว่าจะทำให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง รัฐแบบเสรีนิยมใหม่จึงมีแนวโน้มที่จะขึ้นชอบการปกครองโดยคนกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือชนชั้นนำในรัฐนั้น ๆ และจะขึ้นชอบมากที่สุดถ้าอำนาจในการปกครองรัฐเสรีนิยมใหม่นั้น ๆ ตกอยู่ในมือของฝ่ายบริหาร มากกว่าการตัดสินใจในแบบประชาธิปไตย หรือการตัดสินใจโดยรัฐสภา (Harvey, 2007: 66) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวของลัทธิเสรีนิยมใหม่มีความสอดคล้องกับขบวนการมวลชนเสื้อเหลืองเช่นเดียวกัน เพราะกลุ่มคนเสื้อเหลืองไม่ไว้วางใจการเมืองแบบเลือกตั้งและระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากพวกเขามีมายาคติเรื่องวาทกรรม “การซื้อเสียง” อยู่ในจิตใจ และพวกเขายังคงมองว่าคนชนบทโดยทั่วไปซึ่งเป็นรากฐานของอำนาจและความชอบธรรมของฝ่ายทักษิณเป็นคนยากจน โลกและโง่เขลา ดังนั้นเมื่อพรรคการเมืองฝ่ายทักษิณใช้นโยบายประชานิยม จึงทำให้ชาวบ้านชนบทเลือกเพราะเห็นแก่ประโยชน์เล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งเปรียบเสมือน “เศษเนื้อ” ที่พวกนักการเมืองโยนลงมาให้ เพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงเข้าไปโกงกิน ถอนทุนคืนเมื่อได้รับตำแหน่งในสภา ดังนั้นมวลชนเสื้อเหลืองจึงรู้สึกสบายใจมากกว่าที่จะให้อำนาจตกอยู่ในมือของชนชั้นนำและชนชั้นกลางกลุ่มเล็ก ๆ

ประการที่สี่ Harvey (2007) มองว่า “ชาตินิยม” ถือเป็นสิ่งที่ประนีประนอมต่อรัฐเสรีนิยมใหม่เช่นกัน ในกรณีรัฐเสรีนิยมใหม่เผชิญปัญหาความยากลำบากในตลาดโลก จึงต้องมีการปลุกระดมความรู้สึกแบบชาตินิยมขึ้นมาเพื่อความอยู่รอดของรัฐ (Harvey, 2007: 85) ซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวทางการเคลื่อนไหวของขบวนการเสื้อเหลืองเช่นกัน เพียงแต่กรณีของไทยนั้นตกอยู่ภายใต้วาทกรรม “ราชาชาตินิยม” ซึ่งไม่ใช่ความคิดที่ว่า “ชาติ” คือประชาชนที่เท่าเทียมกันเพราะความคิดดังกล่าวถือเป็นอันตรายต่อลัทธิเสรีนิยมใหม่ ที่ต้องการให้อำนาจกระจุกตัวอยู่กับชนชั้นนำซึ่งเป็นคน

กลุ่มเล็ก ๆ ในสังคม แต่ชาตินิยมในลักษณะดังกล่าวตามความคิดของกลุ่มคนเสื้อเหลือง “ชาติ” ถูกผูกโยงกับ “พระมหากษัตริย์” ซึ่งเป็นศูนย์กลางอำนาจและศูนย์รวมจิตใจของชาติไทย ดังปรากฏวาทกรรมต่าง ๆ ในหมู่คนเสื้อเหลือง ตัวอย่างเช่น “พ่อหลวงของชาติ” “เรารักในหลวง” “แผ่นดินของพ่อ” ฯลฯ และถ้าหากคนกลุ่มใดที่ถูกกลุ่มคนเสื้อเหลืองมองว่ามีพฤติกรรมคุกคามต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือผิดแผกแปลกไปจากพวกตน แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่กระทำไปตามสิทธิที่มีกฎหมายรองรับหรือสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยสากล จะถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ไม่รักชาติ และอาจถูกประณามขับไล่ออกไปจากประเทศด้วยวาทกรรม ดังเช่น “ถ้าไม่รักพ่อ ก็ออกจากบ้านพ่อไป” เป็นต้น ซึ่งแนวคิดชาตินิยมลักษณะดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นอันตรายต่อลัทธิเสรีนิยมใหม่ และยังมีประโยชน์ต่อการผลักดันประเด็นบางอย่างที่เป็นประโยชน์ เมื่อถึงเวลาที่รัฐไทยประสบปัญหา ดังเช่นในช่วงที่ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 พระราชดำรัสของในหลวงรัชกาลที่ 9 มีส่วนสำคัญที่ทำให้คนในสังคมไทยที่มีความจงรักภักดีและศรัทธาต่อพระองค์มีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจเมื่อต้องเผชิญกับความล้มเหลวและการล่มสลายครั้งใหญ่ของระบบเศรษฐกิจ

ทัศนคติที่สวนทางและความขัดแย้งของคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นก่อน

การประท้วงของคนหนุ่มสาว นักเรียน และนิสิตนักศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา เพื่อเรียกร้องให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ลาออกจากตำแหน่งนายฯ รวมถึงการเรียกร้องแก้ไขรัฐธรรมนูญ และปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ จนมาถึงปรากฏการณ์การยกเลิกกิจกรรมขบวนอัญเชิญพระเกี้ยวในงานฟุตบอลประเพณีจุฬาฯ-ธรรมศาสตร์ ของคณะกรรมการบริหารสโมสรนิสิตจุฬาฯ เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2564 ภาพของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่คนรุ่นใหม่ออกมาสร้างความเคลื่อนไหวล้วนสะท้อนความคิดที่ยืนบนรากฐานของประชาธิปไตยและสิทธิเสรีภาพ โดยมีสาระที่สำคัญดังนี้ (นิตยสาร WAY. (ออนไลน์). 2564)

การพยายามสร้างความเปลี่ยนแปลงที่เพิ่งเกิดขึ้นนี้ดูเหมือนจะถูกตอบโต้จากคนรุ่นก่อนมาโดยตลอด ส่วนใหญ่คือคนรุ่นเบบี้บูมเมอร์ (Baby Boomer) และคนรุ่น Gen X ที่ให้ความสำคัญกับการคงไว้ซึ่งสิ่งที่ดีงาม (ตามทัศนคติของตน) โดยคนรุ่นนี้ส่วนใหญ่แล้วถือเป็นคนที่มีแนวคิดอนุรักษ์นิยม และกังวล กลัว หรือไม่ยินยอมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างทันทีทันควัน ด้วยทัศนคติที่ไม่ตรงกันหรือยากที่จะเข้าใจกันระหว่างคนสองรุ่น คำถามสำคัญคือ เพราะอะไรที่ทำให้คนต่างวัยมีความแตกต่างทางความคิด คนรุ่นก่อนอาจมองการแสดงออกของคนรุ่นใหม่เป็นความดีร้าย นั่นคือด้านและไม่เชื่อฟัง จนบางครั้งถูกตราหน้าว่าซังชาติ ในทางกลับกัน คนรุ่นใหม่ก็มองคนรุ่นก่อนว่าล้าหลัง ดักดาน และมมงาย การยืนอยู่บนฐานความจริง ที่แตกต่างกัน การยึดไว้ซึ่งความมีเสถียรภาพและความปลอดภัย หรือการอยู่ในพื้นที่ปลอดภัย (safe zone) คือแนวคิดที่คนรุ่นพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย มองว่า ถ้าก้มหน้าก้มตาทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีแล้วจะนำไปสู่ความสำเร็จได้ในอนาคต ซึ่งตรงข้ามกับ

ความคิดของคนรุ่นปัจจุบันที่มองบนฐานความจริงอีกแบบว่า ในยุคสมัยที่ตนเองพบเจอมีสภาพสังคมเป็นเช่นไร ดีหรือเลวเพียงใด ซึ่งหากยังยึดมั่นถือมั่น ไม่เปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปจะยิ่งนำพามาซึ่งความล้มเหลว และยากที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต

คนรุ่นเบบี้บูมเมอร์ (Baby Boomer) หรือ คนรุ่นสงครามเย็น (Cold War Generation) ที่เติบโตระหว่างปี 2489-2507 และปัจจุบันมีอายุประมาณ 57-75 ปี คนรุ่นนี้ต่างกุมอำนาจนำทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นคณะรัฐมนตรี ผู้นำเหล่าทัพ ผู้บริหารระดับสูงทั้งในภาครัฐและเอกชน เป็นต้น เมื่อคนวัยนี้คือผู้คุมบังเหียน จึงเสี่ยงไม่ได้ที่พวกเขาจะมีบทบาทและอำนาจสำคัญต่อทุกมิติของชีวิตประชาชน เมื่อคนรุ่นนี้เข้ามาปกครองประเทศ เหตุใดจึงเป็นเรื่องน่ากังวลในยุคสมัยปัจจุบัน? จากหนังสือ สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว ของ กนกรัตน์ เลิศชูสกุล เขียนไว้ว่า ยุคเบบี้บูมเมอร์ คือยุคที่การเพิ่มขึ้นของประชากรโลกขยายตัวสูงขึ้นกว่า 2 เปอร์เซ็นต์ และในประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงถึง 4 เปอร์เซ็นต์ ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของ การบริโภค ซึ่งสินค้าช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เน้นสินค้าเกษตรหรืออุตสาหกรรมขั้นพื้นฐาน และเป็นสินค้าที่ใช้แรงงาน ผลิตสินค้าซ้ำๆ ในปริมาณมาก แต่รวดเร็ว และต้นทุนต่ำ ธุรกิจและสถานประกอบการในยุคสมัยนั้นจึงมุ่งบริหารงานแบบลำดับชั้นโดยออกคำสั่งจากบนลงล่าง (top-down) แรงงานต้องเชื่อฟังและทำตามหัวหน้า หรือผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า ผู้ที่เกิดในช่วงยุคสมัยนี้ถูกปลูกฝังทัศนคติให้เป็นคนที่ห่างไกลจากความคิดสร้างสรรค์ ไม่กล้าถกเถียง ตั้งคำถาม หรือสร้างความแตกต่างไปจากเดิม เน้นให้คนมีความจำดี อดทนต่อการทำงานซ้ำๆ ได้ยาวนาน ส่งผลไปยังสถาบันครอบครัวที่เน้นสั่งสอนให้ลูกหลานคิดและทำแบบเดียวกับตน ให้อดทน ไม่ตั้งคำถามต่อคำสั่งผู้บังคับบัญชา และอยู่ในระเบียบวินัยอย่างสงบ

เมื่อเชื่อมโยงกับในประเทศไทย เศรษฐกิจไทยช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือปี พ.ศ. 2488-2498 (ค.ศ. 1945-1955) แม้จะติดขัดในช่วงแรก แต่ภายหลังได้รับเงินสนับสนุนและการลงทุนของต่างชาติ อย่างประเทศสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ยุคจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ไทยเซ็นสัญญาได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหารจากสหรัฐอเมริกาในปี 2493 ทำให้เศรษฐกิจเริ่มขยายตัวมากขึ้น จนมาถึงรัฐบาลเผด็จการทหาร สฤษดิ์-ถนอม-ประภาส พ.ศ. 2500-2516 เศรษฐกิจไทยเฟื่องฟูมากขึ้นจากการร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการกวาดล้างคอมมิวนิสต์ ทำให้ประเทศไทยได้รับเงินสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ล่วงถึงยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ ปี 2529 ไทยได้รับผลประโยชน์จากภาคอุตสาหกรรมของประเทศญี่ปุ่นซึ่งกำลังรุ่งเรืองอย่างมาก ทำให้สหรัฐอเมริกาขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่น และได้กดดันให้ญี่ปุ่นทำข้อตกลงพลาซ่า (Plaza Accord) ต้นทุนการผลิตของญี่ปุ่นจึงสูงขึ้น การย้ายฐานผลิตออกนอกประเทศจึงเป็นทางเลือกสำคัญในการลดต้นทุน และไทยได้รับเลือกเป็นประเทศที่ญี่ปุ่นเข้ามาลงทุน เนื่องจากมีเศรษฐกิจที่ดีในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเข้ามา

ลงทุนของญี่ปุ่นยิ่งทำให้เศรษฐกิจไทยเติบโตได้ด้วยอุตสาหกรรมยานยนต์ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ส่งผลให้จีดีพีไทยโตเฉลี่ยเกือบ 10 เปอร์เซ็นต์ต่อปี ยาวนานกว่า 4 ทศวรรษ

ช่วงเวลาที่การเมืองไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ทว่าเศรษฐกิจไทยซึ่งเป็นฐานการลงทุนของต่างชาติยังคงดำเนินต่อไปได้ และทำให้คนรุ่นสงครามเย็นยึดติดกับความรุ่งเรืองในอดีต และยิ่งย่ำแนวคิดอนุรักษ์นิยมในสังคมให้แข็งแกร่งขึ้น พร้อมฝังรากลึกลงในระบบความเชื่อ วัฒนธรรม การปกครอง และสถาบันครอบครัวอีกด้วย เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป การยึดติดกับภาพความรุ่งเรืองในอดีตไม่อาจนำมาใช้กับสังคมปัจจุบันได้ ด้วยสภาพสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำสูง และโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะกับคนรุ่นใหม่ที่เกิดโตมาในครอบครัวที่พ่อแม่อยู่เป็นคนรุ่น (ใน) ระหว่าง (In-between Generation) ที่มีอายุ 35-50 ปี ซึ่งเป็นคนที่อยู่ระหว่างสองวัย คือคนรุ่นเก่า (คนรุ่นสงครามเย็น) และคนรุ่นใหม่ หรือคนรุ่นโบว์ขาว กล่าวคือ คนรุ่น (ใน) ระหว่าง ถูกเลี้ยงดูและได้รับอิทธิพลจากคนรุ่นเบบี้บูมเมอร์ อีกทั้งเป็นคนเลี้ยงดูคนรุ่นใหม่ที่สามารถรวมถึงคน Gen Y ที่เกิดช่วงปี 2523-2540 หรือมีอายุ 24-40 ปี และคน Gen Z ที่เกิดหลัง พ.ศ. 2540 หรือมีอายุต่ำกว่า 23 ปี ที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากพ่อแม่ หรือคนรุ่นก่อนที่เป็นอนุรักษ์นิยม แต่ขณะเดียวกันก็เปิดใจและรับฟังความเห็นของลูก จึงทำให้เด็กรุ่นใหม่กล้าพูด กล้าคิด และกล้าแสดงออกมากขึ้นตามรุ่น

นอกจากนี้สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดิ่งลง ด้วยการเห็นภาพความขัดแย้งของคนในสังคมมาโดยตลอด อาทิ ความขัดแย้งของคนเสื้อเหลือง เสื้อแดง หรือ การที่ตนใช้สิทธิใช้เสียงทางการเมืองในการเลือกตั้ง แต่พรรคที่ตนเลือกกลับถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรคอย่างไม่เป็นธรรม หรือเพื่อนร่วมวัยที่ออกมาเรียกร้องประชาธิปไตยถูกดำเนินคดีที่เกินกว่าเหตุ และสภาพสังคมเศรษฐกิจที่เหลื่อมล้ำสูง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายเพียงเสี้ยวนาที่ ทำให้ภาพของสังคมที่ไม่ถูกฉายในยุคก่อนๆ ปรากฏในยุคสมัยปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้ทำให้การเติบโตของเด็กรุ่นใหม่แตกต่างไปจากคนรุ่นก่อน ที่ไม่อาจนิ่งเฉยหรือไม่ตั้งคำถามกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมที่ส่งผลกระทบต่อตัวพวกเขาเองโดยตรงได้ และเช่นเดียวกัน คนรุ่นสงครามเย็นจึงมองคนรุ่นใหม่เป็นเพียง ‘ผู้อ่อนประสพการณ์และความรู้’ โดยมองว่าตัวเองมีความรู้และประสบการณ์ที่มากกว่า เพราะประสบความสำเร็จมาก่อนพวกเขา จึงแทบไม่เห็นความสำคัญของคนที่อายุน้อยกว่า และมองว่าการที่เด็กลุกขึ้นมาเรียกร้อง เป็นการท้าทาย และมีพฤติกรรมก้าวร้าว เพราะไม่เชื่อฟังสิ่งที่คนรุ่นก่อนสอน

ความต่างทางพื้นฐานและสภาพสังคมของคนต่างวัยในหัวข้อข้างต้น เป็นเหมือนร่มที่คลุมแนวคิดและทัศนคติของคนต่างรุ่นไว้ เพื่อขยายภาพความต่างของคนต่างวัย หนึ่งตัวอย่างที่ไม่อาจนำมาปรับใช้กับยุคสมัยของคนรุ่นใหม่ได้อีกต่อไปแล้ว นั่นก็คือ วลีอย่าง “งานหนักไม่เคยฆ่าคน” “ไม่เลือกงานไม่ยากจน” ที่ดูเหมือนเป็นแบบแผนปฏิบัติของคนรุ่นก่อน แต่กลับเป็นวลีที่ตายด้าน และถูกโต้กลับจากคนรุ่นใหม่ในยุคปัจจุบัน ในยุคสมัยที่ความเหลื่อมล้ำกระจายตัวมากขึ้นและเข้าไปอยู่ในทุก

ชอกมุ่มของสังคม เด็กรุ่นใหม่ที่เกิดโตมาพร้อมกับระบบที่ไม่เอื้อให้เขาได้เติบโต หรือต้องตะเกียกตะกายขยับฐานสังคมที่ข้างอาจอยู่ในชนชั้นรากหญ้า และต้องการขยับเป็นชนชั้นกลาง การขยับฐานะทางสังคมในยุคสมัยก่อนคือการมีหน้าที่การงานที่ดี หรือมีเงินทองร่ำรวย ขอเพียงแค่ ‘ขยัน’ เท่านั้นก็ทำได้ ขยันที่ว่าไม่ใช่แค่ในช่วงวัยทำงานเท่านั้น แต่ต้องขยันตั้งแต่วัยเรียนเพื่อจะได้เข้ารับการศึกษาในระดับสูง และมีหน้าที่การงานที่ดีในที่สุด

ความคิดแบบนี้มองว่าการประสบความสำเร็จเกี่ยวข้องกับการพยายามอย่างสุดตัว ถ้ายังไม่เจริญก้าวหน้าในชีวิตก็เพราะคุณไม่พยายามมากพอ ไม่รู้จักทำตามคนที่ประสบความสำเร็จจึงได้ล้มเหลว และอื่นๆ ทำให้ความคิดดังกล่าวเป็นการโยนความรับผิดชอบไปที่ปัจเจกในการสร้างแม่แบบของความสำเร็จและความสุข โดยไม่มองที่ตัวระบบหรือโครงสร้างทางสังคม ว่าเอื้อให้คนคนหนึ่งประสบความสำเร็จในชีวิตมากน้อยแค่ไหน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ กิจการกราฟท์เปียร์ไทยของผู้ประกอบการรายเล็กที่ไม่สามารถเติบโตหรือสร้างกิจการตนเองให้ประสบความสำเร็จได้ในประเทศไทย เพราะกฎหมายไทยไม่เอื้อให้เจ้าของธุรกิจขนาดเล็กที่อยู่ในเส้นทางอาชีพนี้ได้มีโอกาสเติบโตอย่างกรณีในวันที่ 7 ธันวาคม 2563 ที่รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยวิธีการหรือในลักษณะการขายทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 พร้อมเหตุผลที่ว่า เยาวชนจะเข้าถึงได้ง่าย ส่งผลให้ผู้ประกอบการกราฟท์เปียร์ไทยได้รับผลกระทบไปด้วย เนื่องจากในสถานการณ์โควิด-19 ร้านอาหารหรือสถานบันเทิงที่เป็นช่องทางหนึ่งในการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถูกสั่งห้ามให้จำหน่ายสุรา และสถานบันเทิงถูกสั่งปิดระบบออนไลน์จึงเป็นช่องทางเดียวในการจำหน่าย แต่ก็ถูกสั่งห้ามอีกเช่นกัน จึงสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รายย่อย จากกรณีข้างต้นจึงเป็นการกีดกันผู้ประกอบการรายเล็ก และเอื้อประโยชน์ให้ผู้ประกอบการหรือบริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รายใหญ่สามารถจำหน่ายต่อไปได้โดยไม่ถูกขัดขวาง เนื่องจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนายทุนรายใหญ่วางขายทั่วไปตามร้านสะดวกซื้อ อย่างไรก็ตาม คนหนุ่มสาวชนชั้นกลางที่ถูกปูเส้นทางเศรษฐกิจจากคนรุ่นพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย มาให้บ้างแล้วโดยไม่ต้องดิ้นรนจนเลือดตาแทบกระเด็นในการมีรถขับ หรือต้องทำงานตรากตรำเพื่อส่งตนเองเรียน และยังมีบ้านให้อยู่อย่างไม่ลำบาก

ส่วนหนึ่งในหนังสือ เมื่อโลกซิมเสร์รา Mark Fisher โลกสังคมนิยมแบบทุน และลัทธิแลนด ของ สรวิศ ชัยนาม สะท้อนให้เห็นถึงภาพของโครงสร้างสังคมที่รัฐไม่เอื้อ หรือไม่มีรัฐสวัสดิการรองรับประชาชน จนบางคนที่เป็นชนชั้นกลางถูกเลื่อนชั้นลงจนกลายเป็นสถานะยากจนหรืออยู่ชนชั้นรากหญ้าที่ขยายความกว้างความเหลื่อมล้ำที่มากขึ้น และ “ยิ่งจนเท่าไรก็ยังมีโอกาสตายก่อนวัยอันควรมากขึ้น” ดังนั้น วลีอย่าง “งานหนักไม่เคยฆ่าคน” หรือ “ไม่เลือกงานไม่ยากจน” และอื่นๆ ที่ประโลมให้คนหนุ่มสาวยุคหนึ่งจ่งุ่นทำงานและสนใจแค่เรื่องของตนเอง จึงไม่เติบโตและมีข้อกังขามากมายสำหรับคนรุ่น พ.ศ. นี้

“เพราะว่าคนรุ่นก่อน เคยชินกับภาวะที่เรียกว่า ‘เสถียรภาพ’ ที่ทุกคนหงอหมด อยู่ภายใต้ ‘รัฐจัดการให้’ ในขณะที่คนรุ่นใหม่รู้สึกถึงความขัดแย้งมันถึงกันได้ เพราะเราโตมาอีกแบบ”

คำตอบของ อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ ศาสตราจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ให้สัมภาษณ์ผ่านนิตยสาร WAY ในวันที่ 4 เมษายน 2563 ได้สะท้อนให้เห็นเป็นอย่างดีว่า คนรุ่นก่อนหวงแหนความมั่นคง ความมีเสถียรภาพ และเช่นเดียวกันคนรุ่นใหม่ที่เติบโตมากับการพูดได้เถียงได้ และแลกเปลี่ยนความเห็นกันได้เป็นเรื่องปกติธรรมดา การใช้ชีวิตอย่างที่เคยเป็นในยุคสมัยของตัวเองของคนรุ่นก่อน โดยยึดติดกับความสำเร็จในอดีต เชื่อมมั่นในความสำเร็จเก่าๆ หรือเชื่อในชุดความจริงของตัวเองที่เคยได้ประสบหรือเรียนรู้มา จึงทำให้พวกเขากลัวการเปลี่ยนแปลงที่ตนเองไม่คุ้นเคย กลัวว่าเสถียรภาพที่ตนเองมีจะสั่นคลอน และยากที่จะเปิดใจยอมรับชุดความจริงอื่นๆ ของคนรุ่นใหม่ที่ได้รับรู้มา และเมื่อเกิดปัญหาพวกเขามักใช้วิธีการเดิม ด้วยแนวทางเดิมของคนรุ่นเก่า นั่นคือ การจงรักภักดี เชื่อฟังผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจเหนือกว่า หรือการใช้อำนาจทางกฎหมาย และการใช้กำลังโดยทหารและตำรวจเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เพื่อให้สังคมมีระเบียบเรียบร้อยและสงบ เพื่อจัดการกับผู้ที่ต้องการเปลี่ยนแปลง หรือคิดเห็นต่างจากตน กลับกัน เด็กรุ่นใหม่ ที่เติบโตมากับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติจึงสามารถปรับตัวและเรียนรู้กับการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ ได้ เมื่อเห็นภาพสังคมประเทศกำลังเป็นไปในทิศทางที่อาจสร้างความเดือดร้อนและปัญหาต่ออนาคตของตน การออกมาเรียกร้องเพื่อการเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้น และไม่อาจนิ่งเฉยต่อเหตุการณ์ที่ตนไม่เห็นด้วยได้ รวมถึงไม่อาจสมารถว่าหากนิ่งเฉยแล้วจะนำมาซึ่งความสงบสุขในชีวิตได้อย่างคนรุ่นก่อน

หนังสือ สงคราม (ใน) ระหว่างโบว์ขาว ของ กนกรัตน์ เลิศชูสกุล ได้ยกตัวอย่างของปัญหาและผลกระทบที่เลวร้ายจากการถือมั่นความเชื่อเดิมโดยไม่เปลี่ยนแปลง แม้โลกจะเปลี่ยนแปลงไปมากเพียงใดก็ตาม นั่นคือ กรณีของบริษัทโกดัก (Kodak) ที่เกิดหายนะขึ้นไม่ใช่เพราะการก้าวไม่ทันเทคโนโลยี แต่คือการไม่ปรับตัวของผู้บริหารที่ส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นสงครามเย็น เช่นเดียวกับผู้บริหารประเทศไทยในยุคสมัยปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น บริษัทโกดัก เป็นบริษัทรายใหญ่จากประเทศสหรัฐอเมริกา ผลิตกล้องถ่ายภาพแบบอนาล็อกขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1888 และยังคงผูกขาดผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการถ่ายภาพแบบอนาล็อก ไม่ว่าจะเป็นกล้องถ่ายรูป ม้วนฟิล์ม และสารเคมีสำหรับล้างฟิล์ม เป็นต้น แต่เมื่อปี ค.ศ. 1976 เทคโนโลยีกล้องถ่ายภาพแบบดิจิทัลตัวแรกของโลกได้ถูกคิดค้นขึ้นโดยวิศวกรคนรุ่นใหม่อย่าง Steve Sasson ที่ทำงานให้กับโกดัก และนำเสนอเทคโนโลยีนี้แก่ผู้บริหาร แต่กลับไม่ได้รับการยอมรับและมองว่าเทคโนโลยีดังกล่าวไม่สามารถแทนที่กล้องฟิล์มได้ เมื่อโกดักปฏิเสธที่จะพัฒนากล้องถ่ายภาพแบบดิจิทัล ทำให้คู่แข่งที่ปรับตัวและยอมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ เริ่มเข้ามา หรือมองหาช่องทางอื่นในการกระจายความเสี่ยง อย่าง บริษัทฟูจิฟิล์ม

(Fujifilm) อีกหนึ่งบริษัทที่มีชื่อเสียงด้านกล้องถ่ายภาพแบบอนาล็อก ที่แม้จะมองว่ากล้องดิจิทัลไม่สามารถสร้างกำไรให้บริษัทได้เช่นเดียวกับโกดัก แต่เพื่อความอยู่รอด จึงต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลง การเลือกกระจายความเสี่ยงไปกับธุรกิจอื่นจึงเป็นอีกหนึ่งแนวทางของฟูจิฟิล์ม เช่น การลงทุนกับธุรกิจด้านเอกสารที่บริษัทฟูจิฟิล์มได้เข้าไปถือหุ้นร่วมทุนกับ Xerox ด้วยเงินลงทุน 1.6 พันล้านเหรียญ การลงทุนครั้งนี้ยังเป็นการลงทุนในขณะที่บริษัท Xerox กำลังขาดแคลนเงินทุน จึงทำให้ฟูจิควบคุมบริษัทร่วมทุนนี้ได้ และสามารถกำหนดกลยุทธ์ของบริษัทฟูจิฟิล์มต่อไปได้ และปี ค.ศ. 2000 เป็นต้นมา ฟูจิฟิล์มก็ได้เป็นหนึ่งในผู้นำตลาดกล้องดิจิทัลที่มียอดขายและผลกำไรที่น่าประทับใจ

หรือเรื่องของ เอกรินทร์ ผ่านหนังสือ สงคราม (ใน) ระหว่างโบว์ขาว ที่เล่าว่า ช่วงที่เขาอยู่มัธยมศึกษาปีที่ 4 รวมปี พ.ศ. 2534 ต้องตื่นนอนตั้งแต่ตี 5 เพื่ออ่านหนังสือ ก่อนรอฟ้อขับรถยนต์ไปส่งโรงเรียน ที่หน้าโรงเรียนมีครูคอยตรวจระเบียบ และเขาถูกตำหนิเรื่องทรงผมจนถูกครูตัดผมจนแหง หรือการที่เห็นครูไม่ได้ตั้งใจสอนในห้องเรียนเท่ากับการสอนพิเศษหลังเลิกเรียน ทว่านั่นก็ไม่ได้ทำให้เขามองว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องผิดปกติ และเย็นวันนั้นมีข่าวการยึดอำนาจโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (รสช.) โดย พลเอกสุจินดา คราประยูร แพร์สะพัด แต่แทบไม่มีใครพูดหรือกล้าคุยเรื่องนี้ เพราะถูกผู้ใหญ่สอนกันมาว่าเป็นเรื่องที่คุยแล้วอาจเกิดอันตราย ที่แม่พ่อจะพูดถึงเรื่องนี้บ้าง แต่ก็ย่ำกับเขาลดว่า “เป็นเด็กให้ตั้งใจเรียน จบแล้วมาช่วยงานพ่อ ไม่ต้องสนใจเรื่องพวกนี้มากนัก”

ปรากฏการณ์เหล่านี้คือเสียงส่วนหนึ่งของคนรุ่น (ใน) ระหว่าง ที่บ้างได้รับชุดความคิดของคนรุ่นสงครามเย็นมาจนมองว่า การลิดรอนสิทธิเสรีภาพ หรือการถูกสั่งให้ตั้งใจเรียนอย่างเดียว สนใจแต่ปากท้องตัวเองก็พอ ไม่ต้องสนใจการเมือง คือชุดความคิดที่ส่งทอดต่อกันมาโดยเห็นเพียง ‘ตัวเรา’ เป็นสำคัญ ชุดความคิดเหล่านี้ถูกสอดแทรกและครอบงำด้วยแนวคิดอนุรักษนิยม เพราะได้รับอิทธิพลจากระบบสังคมและเศรษฐกิจแบบเก่า อย่างการถูกบังคับ ต้องฟังคำสั่งบัญชาการ ต้องไม่ปริปากค้าน และตั้งใจทำหน้าที่ของตนเพียงอย่างเดียวพอ แต่สำหรับคนรุ่นใหม่ที่เกิดโตมากับเทคโนโลยีที่ข้อมูลข่าวสารกระจายไปอย่างรวดเร็ว ภาพของคนร่วมชาติถูกทำให้สูญหายจากผู้ไม่ยอมรับความเห็นต่าง ภาพคนจน คนเร่ร่อน ขอทานที่เพิ่มขึ้นทุกขณะ ภาพของเด็กที่ไม่ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงจนเสี่ยงหลุดออกนอกระบบเป็นจำนวนหลักหมื่น ภาพเหล่านี้ปรากฏให้เห็นซ้ำๆ ทุกวัน จนเกิดความกังวลต่ออนาคตที่ไม่แน่นอนและยากขึ้นสำหรับพวกเขา การนิ่งเฉยคงจะไม่ใช้ธรรมชาติของคนรุ่นใหม่เสียเท่าไร

การสอนให้ลูกสนใจเพียงตัวเองจึงไม่อาจส่งต่อมาให้คนรุ่นนี้ได้อย่างเบ็ดเสร็จนัก ด้วยสภาพสังคมต่างๆ ที่กล่าวมา และอีกมากมายที่ยังไม่ถูกกล่าวถึง คนรุ่นใหม่จึงเลือกที่จะออกมาเรียกร้องเปลี่ยนแปลง และปรับเปลี่ยนต่อคนรุ่นยุคสงครามเย็นที่กำลังนั่งเก้าอี้ทางการเมืองอยู่ให้ออกจากตำแหน่ง เพื่อให้คนรุ่นใหม่ที่มีความคิดสอดคล้องกับยุคสมัยเข้ามาปฏิบัติหน้าที่แทน การเห็นพ่อแม่คนในครอบครัว หรือแม้แต่ตนเองต้องทำงานอย่างหนักโดยทุ่มเท ขยันไปมากเพียงใดก็อาจดีขึ้น แต่ก็

ไม่ก้าวกระโดด หรือย่ำอยู่กับที่ หรือมีสถานะทางสังคมที่ถดถอยลง และใช้ชีวิตไปกับการเรียนหนังสือ ทำหน้าที่กับการเรียน และจบออกมาเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมอย่างเต็มตัว หากใช้เป็นการฝึกฝนที่พวกเขาต้องการอย่างคนรุ่นก่อน แต่ความฝันของคนรุ่นใหม่ดูเหมือนจะเป็นการเห็นคนรุ่นเดียวกัน หรือคนในสังคมที่ไม่ว่าจะอายุ วัย เพศ หรือใครก็ตามได้รับการดูแล ยกย่องคุณภาพชีวิตที่ดีจากรัฐบาลผู้ซึ่งทำหน้าที่รับใช้ประชาชน เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ความฝันของคนรุ่นใหม่จึงเป็นการออกมาปกป้องอนาคตของตนเอง และสามารถเลือกเส้นทางหรือกำหนดอนาคตประเทศของตนเองด้วยมือพวกเขาเอง

สรุป

ผู้วิจัยขอสรุปเนื้อหาการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา โดยได้จัดทำเป็นตารางเพื่อให้ผู้สนใจได้ทำการศึกษาทำความเข้าใจได้โดยง่าย ดังแสดงในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 สรุปการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ. 2475 -	นิติการเมือง, มติสังคม, มติเศรษฐกิจ
ปัจจุบัน (2564)	<p>1.การวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ช่วงแรกตั้งแต่ปี พ.ศ.2476 - ก่อนปี พ.ศ.2518</p> <p>กลุ่มเจ้านายท้องถิ่นเดิม กลุ่มเจ้านายท้องถิ่นเดิมถูกลดทอนอำนาจลงจากการปฏิรูปการปกครองหัวเมือง ก็ปรับตัวเองเข้าสู่ระบบราชการแบบใหม่ โดยผ่านช่องทางทางการศึกษา คือ ส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนหนังสือในกรุงเทพฯ สำเร็จแล้วกลับมารับราชการ ซึ่งยังขาดแคลนผู้มีการศึกษาสูงอยู่มาก นอกจากนั้น ก็ผันเข้าสู่การเมืองโดยการสมัครเลือกตั้ง นักการเมืองเหล่านี้ล้วนเป็นลูกหลานของเจ้าเมืองหรือเจ้านายท้องถิ่นเดิม ที่ผันตัวเองเข้าสู่การเมืองโดยการเลือกตั้ง อีกช่องทางหนึ่งก็คือแต่งงานกับลูกหลานเชื้อสายเจ้าเมืองท้องถิ่น นอกจากนั้นชนชั้นนำในท้องถิ่นยังปรับตัวไปทางค้าขาย ขยายฐานเศรษฐกิจไปแต่งงานกับชาวจีน หรือเสริมฐานะทางสังคมด้วยการแต่งงานกับข้าราชการและเจ้านาย ทำให้มีโอกาสดีกว่าคนระดับล่างในการเข้าสู่การเมือง กลุ่มข้าราชการแบบใหม่ จากการปฏิรูประบบราชการมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ได้เกิดข้าราชการแบบใหม่ขึ้น ซึ่งได้รับการศึกษามีความรู้ ก่อนเข้าสู่ระบบราชการ ทั้งข้าราชการเก่าและข้าราชการใหม่เข้าสู่การเมืองได้โดยการสมัครเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรที่ยังรับราชการก็มีบทบาทต่อ</p>

มิตินการเมือง, มิติสังคม, มิติศรษฐกิจ
<p>นักรการเมืองและต่อการเลือกตั้ง โดยมีอาจจะเลยได้ แต่ส่วนใหญ่เป็นฐานกำลังของฝ่ายอนุรักษ์นิยม</p> <p>กลุ่มพระสงฆ์อีสาน ก่อนระบบการศึกษาแบบโรงเรียนจะเข้ามา มีบทบาทในชุมชนตำบลหมู่บ้านอีสานนั้น การศึกษาในวัดมีบทบาทสำคัญมาก วัดเป็นที่ตั้งสำนักเรียนของภิกษุและสามเณร และจัดการเรียนการสอนให้กับอนุชน ลูกหลานชาวบ้านด้วย ในอดีตเด็กวัดได้ดิบได้ดีกันหลายคน พระสงฆ์ - สามเณรเมื่อเรียนธรรม - บาลี จนเป็นมหาเปรียญ ลี้ออกมาเป็นปัญญาชน เป็นผู้นำชุมชนสามารถสมัครเป็นผู้แทนตำบล หรือโตเต้าเข้าสู่อการเมืองระดับชาติเป็นผู้แทนราษฎรได้ก็มีหลายคน ลูกหลานชาวนายากจน อาศัยบวชเรียนยกระดับความรู้และฐานะทางสังคมของตน มีมาตั้งแต่สมัยอดีตตราบเท่าปัจจุบัน ผู้บวชไม่สึกเอาดีทางพุทธศาสนา ได้รับตำแหน่งชั้นยศเป็นเจ้าคุณชั้นต่าง ๆ กระทั่งเป็นสมเด็จก็มี พระสงฆ์อีสานไม่ได้เล่นการเมือง (เพราะมีข้อห้าม) แต่ก็มีบทบาทนำทั้งในด้านการศึกษาและด้านสังคม กระทั่งความคิดทางการเมืองที่ดี มีคุณธรรม และก็ประสบชะตากรรมไม่ต่างจากนักรการเมืองชั้นแนวหน้าของอีสานแต่อย่างใด</p> <p>กลุ่มพ่อค้ำนักธุรกิจอีสาน พ่อค้ำนักธุรกิจอีสานส่วนใหญ่เป็นชาวจีนระยะแรกของระบบใหม่ยังไม่เข้ามา มีบทบาททางการเมืองโดยตรงมากนัก อาจเป็นเพียงผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลังผู้สมัครเลือกตั้งที่เป็นพรรคพวก และที่จะมีผลประโยชน์ทางธุรกิจของตนส่วนชาวอีสานผู้เป็นพ่อค้ำนายฮ้อย และมองเห็นคุณค่าของการศึกษา ส่งบุตรให้เรียนสูงถึงชั้นมหาวิทยาลัย จบมาเป็นครูบาอาจารย์สอนหนังสือหรือรับราชการ แล้วผันตัวเองเข้าสู่อการเมืองก็มี พ่อค้ำนักธุรกิจจะมีบทบาททางการเมืองมากขึ้นตามลำดับ ตามการพัฒนาทุนนิยมในประเทศไทย</p> <p>กลุ่มราษฎร ราษฎรไทยเป็นฐานกำลังหลักของระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ เป้าหมายของคณะราษฎรที่จะปลุกปั่นขึ้นมา เพื่อแบกรับภารกิจการสถาปนาประชาธิปไตยให้เป็นจริงขึ้นมาได้ แต่ในระยะแรกราษฎรไทยยังกระจัดกระจาย ยังไม่ได้รับการจัดตั้งเป็นกลุ่มก้อนที่เข้มแข็งยังไม่ได้รับการศึกษาในเรื่องประชาธิปไตยที่เป็นระบอบใหม่ การเข้าร่วมขบวนการประชาธิปไตยยังต้องรอเวลาสำหรับราษฎรในจังหวัดนครราชสีมา แม้จะผ่านประวัติศาสตร์อันขมขื่นขึ้นมา พอจะมีสำนึกในทางการเมืองเรื่องปกครองตนเอง แต่ส่วนใหญ่ก็มีฐานะยากจน การจะส่งบุตรหลานให้เรียนสูงกว่าระดับประถมศึกษาจึงเป็นเรื่องยาก จะเข้าสู่อการเมืองได้ก็เพียงเป็นผู้แทนตำบล เพื่อจะไปเลือกผู้แทนราษฎรอีกทอดหนึ่ง ตามกติกาใน</p>

มิตินการเมือง, มิติสังคม, มิติศรษฐกิจ
<p>กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ซึ่งกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 ประเภท คือประเภทที่ 1 และประเภทที่ 2 อย่างละครึ่ง ประเภทที่ 1 เลือกทางอ้อมโดยผู้แทนตำบล ประเภทที่ 2 ทรงแต่งตั้งโดยองค์พระมหากษัตริย์ ในระยะแรกของการเลือกตั้งตามระบอบใหม่ยังไม่มีผู้แทนราษฎรซึ่งมาจากชนชั้นชาวนาเลยสักคน ในระยะต่อ ๆ มา แม้จะมีลูกหลานชาวนาได้เป็นผู้แทนราษฎรแต่ก็มีจำนวนน้อยเต็มที ทั้งนี้เนื่องจากระบบเลือกตั้งผู้แทนในประเทศไทยมิได้กำหนดสัดส่วน ส.ส. ตามจำนวนประชากรของแต่ละกลุ่มชน เช่น ชาวนาเป็นคนหมู่มากก็ให้มี ส.ส. มาก ดังนี้ การเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนตามรัฐธรรมนูญในฉบับต่อๆ มา ก็ยังเป็นเพียงกติกาที่เอื้อให้กับคนที่ได้เปรียบในสังคม คือ คนมีบารมี มีการศึกษาสูง ฐานะดี มีอำนาจเงินมากกว่าตัวแทนของคนยากคนจน หรือคนส่วนใหญ่มีโอกาสน้อยกว่า</p>
<p>2. ผลกระทบการพัฒนาการเมืองที่ส่งผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา ช่วงที่สอง คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 – ก่อนปี พ.ศ.2544 มีตระกูลนักการเมืองผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนขึ้นมาเป็นผู้แทนของชาวจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งด้วยความที่เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ ทำให้มีผู้แทนจำนวนมาก และผู้แทนในแต่ละพื้นที่ก็มีตระกูลที่แทบจะมีผลผูกขาดในการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นส่วนประสมที่ลงตัวระหว่างชนชั้นข้าราชการ พ่อค้า นักธุรกิจ ทนายความ ทำให้ในช่วงนี้มีตระกูลนักการเมืองที่โดดเด่นหลายคน เช่น พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ อดีต นายกรัฐมนตรี นายสุขุม เลาว์ณศิริ อดีต ส.ส. 9 สมัย นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ อดีตรองนายกรัฐมนตรี นายจำลอง ครุฑขุนทด อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พันตำรวจโท สมชาย เพศประเสริฐ อดีตรองหัวหน้าพรรคเพื่อไทย ว่าที่ร้อยตรีไพโรจน์ สุวรรณฉวี อดีตแกนนำกลุ่ม 16 ผู้ผลักดันให้ภรรยา คือ ร้อยตรีหญิงระนองรักษ์ สุวรรณฉวี เข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีในรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช และรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ในการจัดตั้งของรัฐบาลซึ่งนำโดยพรรคประชาธิปัตย์ ในช่วงปลายปี พ.ศ.2551 ตระกูลการเมืองลำดับต่อมาที่มีความโดดเด่นในจังหวัดนครราชสีมา คือ ตระกูล สภาวสุ นำโดยนาย กอรัปศักดิ์ สภาวสุ อดีตเลขาธิการนายกรัฐมนตรี อดีตรองนายกรัฐมนตรี ฝ่ายเศรษฐกิจในรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และรองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ลำดับต่อมา คือ ตระกูลรัตนเศรษฐ นำโดยนายวิรัช รัตนเศรษฐ</p>

มิตินายกรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
<p>อดีตนายกรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในสมัยนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี และท้ายที่สุด คือ ตระกูลเชิดชัย เจ้าของอู่ต่อรถใหญ่ที่สุดของประเทศไทยและเอเชียอาคเนย์ กลุ่มทุนท้องถิ่นที่สนับสนุนให้พรรคชาติไทยได้จัดตั้งรัฐบาลนายสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ตระกูลเชิดชัยได้หลงเสน่ห์การเมืองมากขึ้น เพราะมีส่วนเกื้อกูลให้การดำรงโรจน์อย่างถอนตัวไม่ขึ้น นอกจากจะเป็นฐานคะแนนให้พรรคชาติไทย พรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทย ยังหันมาสร้างกลุ่มการเมืองระดับท้องถิ่นของตนเอง ในนาม "กลุ่มประสานมิตร" โดยชนะเลิศเลือกตั้งทั้งสองสนามอย่างขาดลอยสามารถเข้าไปเป็นฝ่ายบริหารทั้งสภาเทศบาลและสภาจังหวัดอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนของเมืองโคราช</p>
<p>3.ผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา ในช่วงตั้งแต่ปี 2544 – ปัจจุบัน (2564) การเมืองในช่วงนี้เป็นช่วงที่เกิดกระแสทักษิณฟีเวอร์ ความนิยมในตัว นายทักษิณ และนโยบายพรรคไทยรักไทย ทำให้ประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา เทศะแนนให้ ผู้สมัครจากพรรคไทยรักไทยเป็นจำนวนมาก ทำให้พรรคอื่น ๆ เช่น พรรคชาติพัฒนา พรรคมหาชน สูญเสียที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรฯ ไปเป็นจำนวนมาก ในช่วงนี้ตระกูลการเมืองในจังหวัดนครราชสีมามีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด นอกจากนี้แล้วยังมีมุมมองของ Harvey (2007) ซึ่งเป็นนักวิชาการชาวต่างประเทศที่มองความขัดแย้งทางการเมืองของไทยในช่วงปี พ.ศ.2548 – พ.ศ. 2550 ซึ่งตามมุมมองของ Harvey ดังกล่าว ผู้วิจัยมองว่ายังสามารถใช้อธิบายความสัมพันธ์ของผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครราชสีมาได้จนถึงปัจจุบัน (2564) โดยมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้</p> <p>ประการแรก Harvey (2007) มองว่า ลัทธิเสรีนิยมใหม่นั้นมีความสัมพันธ์กับการรื้อฟื้นหรือการสร้างอำนาจขึ้นมาใหม่ให้กับชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและชนชั้นสูง (Harvey. 2007: 19) ในแง่นี้ถือว่ามีผลสอดคล้องกับขบวนการที่ต้องการรื้อฟื้นอำนาจทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจให้กับชนชั้นนำกลุ่มเดิมซึ่งเคยเป็นผู้ผูกขาดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองก่อนยุคทักษิณ ประการที่สอง Harvey (2007) มองว่า โวหารแบบเสรีนิยมใหม่ จะให้ความสำคัญกับเรื่องอิสรภาพของปัจเจกเป็นสำคัญ โดยแยกออกจากเรื่องความยุติธรรมทางสังคมเพราะในลัทธิเสรี</p>

มิตินิติการเมือง, มิตินิติสังคม, มิตินิติเศรษฐกิจ
<p>นิยามใหม่เป้าหมายของอิสรภาพแบบปัจเจกบุคคล มีความแตกต่างจากเรื่องความยุติธรรมทางสังคม แม้ว่าในอดีตทั้งสองแนวคิดดังกล่าวจะเคยไปด้วยกันได้ในช่วงทศวรรษที่ 1970 เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปฏิวัติทางสังคม ซึ่งจะกลายเป็นภัยคุกคามต่ออำนาจของชนชั้นนายทุน (Harvey. 2007: 41-42) ดังนั้น Harvey จึงมองว่า รัฐแบบเสรีนิยมใหม่ขึ้นชอบอย่างมากกับเรื่องสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล หลักนิติธรรม (rule of law) และสถาบันต่าง ๆ ที่ทำให้ตลาดและการค้าเสรีทำงานได้อย่างอิสระ (Harvey. 2007: 64) ซึ่งประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับขบวนการมวลชนเสื้อเหลืองที่บูชาเสรีภาพเป็นชีวิตจิตใจ พวกเขาจึงต้องการเน้นเรื่องกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจของนักการเมืองผู้เข้ามาครองอำนาจรัฐด้วยความไม่ไว้วางใจ และมองว่านักการเมืองเป็นพวกขี้โกง ซื่อคะแนนเสียงคนชนบทที่ยากจน โลกและโง่เขลา ทำให้สามารถเข้ามาสู่ตำแหน่งทางการเมืองได้</p> <p>ประการที่สาม Harvey (2007) มองว่า โดยพื้นฐานแล้ว ลัทธิเสรีนิยมใหม่ ไม่ไว้วางใจประชาธิปไตยในความหมายของการปกครองโดยเสียงของคนส่วนใหญ่ เพราะมองว่าการปกครองลักษณะดังกล่าวมีความเป็นไปได้ที่จะก่อให้เกิดการคุกคามต่อสิทธิของปัจเจกบุคคล และเสรีภาพต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้นประชาธิปไตยแบบที่ถูกมองว่าลัทธิเสรีนิยมใหม่สามารถรับได้ ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐนั้น ๆ ต้องมีชนชั้นกลางที่เข้มแข็งเพื่อค้ำประกันว่าจะทำให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง รัฐแบบเสรีนิยมใหม่จึงมีแนวโน้มที่จะขึ้นชอบการปกครองโดยคนกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือชนชั้นนำในรัฐนั้น ๆ และจะขึ้นชอบมากที่สุดถ้าอำนาจในการปกครองรัฐเสรีนิยมใหม่นั้น ๆ ตกอยู่ในมือของฝ่ายบริหารมากกว่าการตัดสินใจในแบบประชาธิปไตย หรือการตัดสินใจโดยรัฐสภา (Harvey. 2007: 66)</p> <p>ประการที่สี่ Harvey (2007) มองว่า “ชาตินิยม” ถือเป็นสิ่งที่เป็นโยบายขึ้นต่อรัฐเสรีนิยมใหม่เช่นกัน ในกรณีรัฐเสรีนิยมใหม่เผชิญปัญหาความยากลำบากใน ตลาดโลก จึงต้องมีการปลุกกระตุ้นความรู้สึกแบบชาตินิยมขึ้นมาเพื่อความอยู่รอดของรัฐ (Harvey. 2007: 85) ซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวทางการเคลื่อนไหวของขบวนการเสื้อเหลืองเช่นกัน เพียงแต่กรณีของไทยนั้นตกอยู่ภายใต้วาทกรรม “ราชาชาตินิยม” ซึ่งไม่ใช่ความคิดที่ว่า “ชาติ” คือประชาชนที่เท่าเทียมกันเพราะความคิดดังกล่าวถือเป็นอันตรายต่อลัทธิเสรีนิยมใหม่ ที่ต้องการให้อำนาจกระจุกตัวอยู่กับชนชั้นนำซึ่งเป็นคนกลุ่มเล็ก ๆ ในสังคม แต่ชาตินิยมในลักษณะดังกล่าว</p>

	มิติการเมือง, มิติสังคม, มิติเศรษฐกิจ
	<p>ตามความคิดของกลุ่มคนเสื้อเหลือง “ชาติ” ถูกผูกโยงกับ “พระมหากษัตริย์” ซึ่งเป็นศูนย์กลางอำนาจและศูนย์รวมจิตใจของชาติไทย ดังปรากฏวาทกรรมต่าง ๆ ในหมู่คนเสื้อเหลือง ตัวอย่างเช่น “พ่อหลวงของชาติ” “เรารักในหลวง” “แผ่นดินของพ่อ” ฯลฯ และถ้าหากคนกลุ่มใดที่ถูกกลุ่มคนเสื้อเหลืองมองว่ามีพฤติกรรมคุกคามต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือผิดแผกแปลกไปจากพวกตน แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่กระทำไปตามสิทธิที่มีกฎหมายรองรับหรือสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยสากล จะถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ไม่รักชาติ และอาจถูกประณามขับไล่ออกไปจากประเทศด้วยวาทกรรม ดังเช่น “ถ้าไม่รักพ่อ ก็ออกจากบ้านพ่อไป” เป็นต้น</p>
	<p>4.สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดิ่งลง ด้วยการเห็นภาพความขัดแย้งของคนในสังคมมาโดยตลอด อาทิ ความขัดแย้งของคนเสื้อเหลือง เสื้อแดง หรือการที่ตนใช้สิทธิใช้เสียงทางการเมืองในการเลือกตั้ง แต่พรรคที่ตนเลือกกลับถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรคอย่างไม่เป็นธรรม หรือเพื่อนร่วมวัยที่ออกมาเรียกร้องประชาธิปไตยถูกดำเนินคดีที่เกินกว่าเหตุ และสภาพสังคมเศรษฐกิจที่เหลื่อมล้ำสูง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายเพียงเสี้ยวนาที ทำให้ภาพของสังคมที่ไม่ถูกฉายในยุคก่อนๆ ปรากฏในยุคสมัยปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้ทำให้การเติบโตของเด็กรุ่นใหม่แตกต่างไปจากคนรุ่นก่อน ที่ไม่ว่าจะนิ่งเฉยหรือไม่ตั้งคำถามกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมที่ส่งผลกระทบต่อตัวพวกเขาเองโดยตรงได้ และเช่นเดียวกัน คนรุ่นสงครามเย็นจึงมองคนรุ่นใหม่เป็นเพียง ‘ผู้อ่อนประสพการณ์และความรู้’ โดยมองว่าตัวเองมีความรู้และประสบการณ์ที่มากกว่า เพราะประสบความสำเร็จมาก่อนพวกเขา จึงแทบไม่เห็นความสำคัญของคนที่อายุน้อยกว่า และมองว่าการที่เด็กลุกขึ้นมาเรียกร้อง เป็นการท้าทาย และมีพฤติกรรมก้าวร้าว เพราะไม่เชื่อฟังสิ่งที่คนรุ่นก่อนสอน</p>

วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 วิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

ความขัดแย้ง (Conflict) เป็นปรากฏการณ์หนึ่งในสังคมที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เพราะตราบใดที่มนุษย์เรายังอยู่ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ที่ผ่านมากการชุมนุมเรียกร้องในประเทศไทยจะเกี่ยวข้ออยู่ 5 เรื่องใหญ่ๆ คือ ปัญหาที่ดินทำกินปัญหาอันเกิดจากการก่อสร้างโครงการของรัฐที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาหนี้สิน ปัญหา

เขื่อนหรือโรงไฟฟ้า และการบริหารราชการหรือการดำเนินนโยบายของรัฐบาล เพราะว่าเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวและเป็นเรื่องปากท้องหรือเรื่องของสิทธิที่ประชาชนควรจะได้รับ จนอาจกล่าวได้อย่างสรุปว่า “ความขัดแย้งกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตมนุษย์ในยุคศตวรรษที่ 21” ที่มาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์ และแนวคิดจากปกครองแบบประชาธิปไตย ที่เน้นการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น ดังนั้น ความขัดแย้งระดับชุมชนจึงมิใช่ปัญหาภายในชุมชนเท่านั้น แต่กลายเป็นปัญหาที่มีปฏิสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกันไปทั่วประเทศ และสามารถสื่อสาร ถ่ายทอดไปได้ทั่วโลก จากเหตุผลนี้เองที่ทำให้ความขัดแย้งทางการเมืองไทย ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาความไร้เสถียรภาพทางการเมืองมากขึ้นและรุนแรง เข้มข้นขึ้น (สุพัตรา จิตตเสถียร. 2553)

ความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมาในปัจจุบัน เป็นผลสะท้อนมาจากความขัดแย้งทางการเมืองระดับชาติ โดยพบว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเรียกร้องประชาธิปไตย กับกลุ่มที่เป็นผู้นำดั้งเดิม มีพื้นฐานความขัดแย้งอยู่ 3 ตัวแปร คือ ระบบการบริหารภาครัฐ ระบบอุปถัมภ์ และสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งถือเป็นบริบททางการเมืองของไทย ที่นักวิชาการของสหรัฐฯ มองไม่ถึง ดังนั้นในการแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาการพัฒนาการเมืองของประเทศไทย จึงควรให้ความสำคัญกับข้อมูลของนักวิชาการชาวไทยที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการเมืองในประเทศไทยมาเป็นระยะเวลายาวนาน เพื่อใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหา ดังนี้ (สถาบันพระปกเกล้า. 2559)

วิธีที่หนึ่ง คือ ปล่อยให้มีการวิวัฒนาการของสังคมไปตามครรลองธรรมชาติ เมื่อเทคโนโลยีของโลกเปลี่ยนไป เมื่อสภาพการเมือง สังคม เศรษฐกิจระหว่างประเทศเปลี่ยนไป เมื่อสภาพการเมือง สังคม เศรษฐกิจระหว่างประเทศเปลี่ยนไป เมื่อเทคโนโลยีของการผลิต การสื่อสาร การทำธุรกิจเปลี่ยนไป ทุกสังคมจะต้องมีการปรับตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมที่ค่อยๆ สึกกร่อน และระบบการศึกษาที่ต้องมีการปรับเปลี่ยน แต่สิ่งที่จะเกิดขึ้นชัด คือ คนรุ่นใหม่ซึ่งอาจจะมีได้อยู่ในกรอบของการใช้ชีวิตหรือการอบรมสั่งสอนแบบเดิม และเนื่องจากการรับข่าวสารทางสื่อสมัยใหม่ ย่อมเบี่ยงเบนความสนใจ ความคิด ค่านิยม และผลสุดท้ายวัฒนธรรม ซึ่งย่อมจะนำไปสู่การเกิดชนชั้นใหม่ขึ้น ซึ่งแตกต่างจากชนชั้นเดิม และนี่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในทุกยุคสมัย ที่เรียกว่า ช่องว่างระหว่างวัย แต่ที่สำคัญคือ แรงกดดันจากโลกภายนอกจะทำให้การดำรงอยู่แบบเดิม จะไม่สามารถทำได้อีกต่อไป

วิธีที่สอง คือ วิธีการเปลี่ยนแปลงด้วยการปฏิรูป มีการปรับเปลี่ยน องค์กรสังคม วิธีการคิด ระบบความคิด ระบบการศึกษา วัฒนธรรม จนสามารถนำไปสู่การลงตัวของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม โดยบางส่วนต้องเสียสละ ในอีกส่วนหนึ่งจะได้ประโยชน์โดยไม่คูกคามซึ่งกันและกัน ในกรณีให้เห็นชัดคือ กรณีของอังกฤษที่ต่างฝ่ายต่างปรับตัวเข้าหากันแม้ระหว่างทางจะมีความรุนแรงบ้าง แต่ในปัจจุบันระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของอังกฤษได้จัดตั้งสถาบันจนมีลักษณะถาวร ส่วนสหรัฐฯ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมการเมือง และการเรียกร้องความอิสระมากกว่าเดิม ได้

นำไปสู่การพัฒนากระบวนการปกครองแบบประชาธิปไตยอีกรูปแบบหนึ่ง จนนำไปสู่ความขัดแย้งเกิดสงครามกลางเมือง ระหว่างฝ่ายเหนือ กับ ฝ่ายใต้ จนปัจจุบันประสบความสำเร็จมีการจัดตั้งสถาบันการเมืองอย่างมั่นคง คำถามที่สำคัญที่สุดในกรณีของประเทศไทยจะปฏิรูปได้หรือไม่ อย่างไร เพราะจริงๆ การปฏิรูปจะต้องคำนึงถึงการออมชอม การพบกันครึ่งทาง และตามที่กรมพระยาดำรงราชานุภาพ รัชสมัย รัชกาลที่ 5 คือ สังคมไทยมีลักษณะ 3 ประการ คือ 1) คนไทยเป็นคนรักสงบ 2) ไม่ชอบประจันหน้า และ 3) รู้จักประสานประโยชน์ ซึ่งการปฏิรูปที่แท้จริง คือ การประสานประโยชน์ โดยการเรียกร้องจะต้องมีข้อจำกัดในการเรียกร้องระดับหนึ่ง เพื่อให้การปฏิรูปสามารถดำเนินไปได้

วิธีที่สาม คือ การปฏิวัติ โดยฝ่ายชนชนทำลายฝ่ายแพ้อย่างราบคาบ และเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองอย่างสิ้นเชิง ซึ่งเกิดขึ้นในหลายประเทศในอดีต เช่น การปฏิวัติ ค.ศ.1911 ในประเทศจีน ที่เปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่ระบอบคอมมิวนิสต์ หรือกรณีของประเทศไทย พ.ศ. 2475 ที่เปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่ระบอบประชาธิปไตย แต่เลือกใช้วิธีการที่ผิดพลาด มองสถานการณ์ผิด มีความขัดแย้งกันเองในกลุ่มผู้ก่อการเปลี่ยนแปลง ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร แต่สถานการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบันปัญหาต่างๆ มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงด้วยการปฏิวัติโดยใช้กำลัง ย่อมเกิดความเสียหายอย่างมหาศาล เกิดบาดแผลทางการเมืองที่ยากจะเยียวยา ซึ่งไม่มีใครกำหนดเวลาได้ว่าจะยุติเมื่อใด ถ้ามีลักษณะยึดเยื้อยอมนส่งผลต่อความเสียหายในมิติต่างๆ อย่างมหาศาล หลายฝ่ายจึงหวังว่าทางออกตามวิธีที่สามนี้จะไม่เกิดขึ้น

สังคมไทยมีลักษณะเป็นพลวัต ไม่ว่าจะจากภายในหรือผลกระทบจากสังคมภายนอกประเทศ จากดั้งเดิมสังคมไทยมีองค์กรสำคัญที่สุด 4 องค์กร คือ สถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันขุนนาง สถาบันศาสนาพุทธ และสถาบันท้องถิ่น แต่หลังปี พ.ศ.2475 เป็นต้นมา สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพองค์กรใหม่ๆ คือ องค์กรทางการเมือง มีพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง มีการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยใหม่ มีองค์กรธุรกิจแบบสากล และต่อมาเกิดการรวมกลุ่มต่างๆ ที่เรียกว่ากลุ่มผลักดัน รวมทั้งประชาสังคม องค์กรภาคเอกชน และประชาชนที่ตื่นตัวทางการเมืองมากยิ่งขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและแรงกดดันจากต่างประเทศ จนทำให้สังคมไทยเริ่มมีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปสู่พัฒนาการทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้แล้วยุคโลกาภิวัตน์ได้นำไปสู่การเรียกร้องของประชาชนในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมไทยต้องปรับเปลี่ยน โดยเฉพาะชนชั้นนำดั้งเดิมที่ต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้ง 3 แนวทาง คือ 1) ปล่อยให้มีการวิวัฒนาการของสังคมไปตามครรลองธรรมชาติ 2) วิธีการเปลี่ยนแปลงด้วยการปฏิรูป และ 3) การปฏิวัติ

พัฒนาการประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมไทย

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 สังคมไทยใช้ระยะเวลายาวนานเพื่อก้าวพ้น ออกจากระบอบเผด็จการอำนาจนิยม และก้าวมาสู่ระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบในช่วงทศวรรษ 2520 อย่างไรก็ดี สังคมไทยสามารถก้าวผ่านระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบและสถาปนาระบอบประชาธิปไตย เต็มใบให้หลังหลักปักฐานในทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา แม้จะเกิดปรากฏการณ์ที่รัฐราชการเริ่มถอยห่าง ออกไป แต่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยเต็มใบบนฐานของประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เปิดพื้นที่ในภาค ธุรกิจเข้ามามีอำนาจทางการเมืองผ่านการเลือกตั้ง และการจัดตั้งพรรคการเมือง การมีส่วนร่วม ทางการเมืองผ่านกระบวนการเลือกตั้งสำหรับผู้คนในสังคมซึ่งแม้จะจำเป็นแต่ดูเหมือนจะไม่เพียงพอที่จะนำไปสู่การเข้าถึงกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง

ในบริบทของประชาธิปไตยแบบตัวแทนในยุคประชาธิปไตยแบบตัวแทนเต็มใบมีปัญหา สำคัญในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน ความโปร่งใสของนักการเมืองซึ่งเป็น “ตัวแทน” ผ่านการใช้อำนาจอธิปไตยของปวงชน นับแต่ทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา จึงเห็นภาพของสังคมไทยที่พยายามแสวงหา ทางออกจากปัญหาประชาธิปไตยแบบตัวแทนตลอดมา ภาพดังกล่าวนี้ เสกสรร ประเสริฐกุล (2548) ได้ศึกษาบทเรียนจากปัญหาประชาธิปไตยแบบตัวแทนของสังคมไทย โดยได้ให้คำนิยามอย่างแคบ “การเมืองภาคประชาชน” หมายถึง การเคลื่อนไหวอย่างมีจิตสำนึกทางการเมืองของกลุ่มประชาชน เพื่อลดฐานะครอบงำของรัฐ รวมทั้งเพื่อโอนอำนาจบางส่วนมาให้ประชาชนใช้ดูแลชีวิตตนเองโดยตรง คำนิยามอย่างกว้าง “การเมืองภาคประชาชน” หมายถึง ปฏิบัติการโต้ตอบการใช้อำนาจของรัฐ และเป็นกิจกรรมถ่วงดุลอิทธิพลการครอบงำของระบบตลาดเสรีในภาคประชาชน โดยที่แก่นสาร ของการเมืองภาคประชาชน อยู่ที่กระบวนการใช้อำนาจโดยตรงโดยประชาชนหมู่เหล่าต่างๆ ซึ่ง มากกว่าการเลือกตั้งและไม่น้อยไปกว่าการมีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย ตลอดจนตัดสินใจเรื่องที่ส่งผล กระทบถึงตน

ในทัศนะของเสกสรร ประเสริฐกุล (2548) มองว่าการเมืองภาคประชาชนเป็นส่วนหนึ่ง ของการเคลื่อนไหวในประชาสังคมโดยทาบเทียบบางส่วนที่เป็นของรัฐ ขณะที่ประชาสังคมรวมทุกส่วน ที่ไม่ใช่ภาครัฐไว้ด้วยกัน จุดหมายของการเมืองภาคประชาชนจึงอยู่ที่การลดระดับการปกครองโดยรัฐ ลง และให้สังคมดูแลตนเองมากขึ้น โดยในสถานการณ์หนึ่งๆ จะมุ่งแสวงหาความสมดุลลงตัวใน ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม บนพื้นฐานระดับการแทรกตัวของรัฐเข้าไปในสังคมดังที่เป็นอยู่ และ ชีตความสามารถของประชาชนในการจัดการดูแลแก้ปัญหาของตนเองที่เป็นจริง และเนื้อแท้ของ

การเมืองภาคประชาชน จึงอยู่ที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐ ถ่วงดุลอำนาจรัฐด้วยประชาสังคมโดยไม่ยึดอำนาจ

ดังนั้นหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 เป็นต้นมา จึงได้มีการสร้างและจรรโลงประชาธิปไตยภายใต้ความบกพร่องของประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญในมิติความเป็นตัวแทน การเลือกตั้ง และท่ามกลางการเติบโตของภาคประชาชน คนชั้นกลาง ขบวนการเคลื่อนไหวของคนจน ฯลฯ ได้นำมาสู่การขยายมิติการสร้างและจรรโลงประชาธิปไตยแบบตัวแทนออกไปสู่ “การเมืองภาคประชาชน” หรือกล่าวอีกนัยคือ ขยายไปสู่ประชาธิปไตยทางตรงหรือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมนั่นเอง

การเมืองภาคประชาชนและประชาธิปไตยทางตรงหรือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในประสบการณ์ขบวนการเคลื่อนไหวคนจน มาจากความขัดแย้งที่เกิดจากโครงการพัฒนาของรัฐ หรือการเมืองเรื่องการพัฒนา โดยเฉพาะปัญหาความขัดแย้งในด้านฐานทรัพยากรของชุมชน ดิน น้ำ ป่า ฯลฯ ได้นำมาสู่ขบวนการเคลื่อนไหวของชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อม การเติบโตขึ้นขององค์กรประชาสังคม ขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะเห็นว่าขบวนการเคลื่อนไหวเหล่านี้ นอกจากการเคลื่อนไหวผลักดันให้เกิดการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เผชิญอยู่ ยังมีจุดมุ่งหมายสำคัญเรื่องของการมีส่วนร่วมโดยตรงของผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาของรัฐ โดยการเข้าไปมีอำนาจตรวจสอบและร่วมในกระบวนการตัดสินใจในกระบวนการพัฒนาหรือกระบวนการนโยบายสาธารณะ เนื่องจากชาวบ้านเชื่อว่าอำนาจอยู่ที่ตัวเองและอำนาจที่เคยมอบไปให้แก่ตัวแทนไม่ทำงาน สมัชชาคนจนจึงปรากฏขึ้นเพื่อต่อสู้เรียกอำนาจคืนจากตัวแทน เพื่อที่จะมาจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจกันใหม่ระหว่างรัฐกับประชาชน โดยกดดันให้มีการจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของรัฐเสียใหม่ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมตรวจสอบได้ผ่านกลไกและพื้นที่ทางการเมืองแบบใหม่

การเคลื่อนไหวของขบวนการสมัชชาคนจนสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของการเมืองระบบปกติหรือกระบวนการทางการเมืองที่ผ่านการเลือกตั้งผู้แทนและการรวมกลุ่มที่มีอยู่ในสังคมการเมือง ในขณะนั้นในการรับมือกับความขัดแย้งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น การเคลื่อนไหวของสมัชชาคนจนจึงมีนัยถึงการเรียกร้องให้เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย ด้วยสร้างโอกาสนอกพื้นที่การเมืองปกติ และเป็นการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมหรือประชาธิปไตยแบบรากหญ้า เป็นการเรียกร้องหาและสร้างกลไกทางการเมืองใหม่ๆ ที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (ประภาส ปิ่นตบแต่ง. 2541: 217)

นฤพล ทับจุมพล (2543) ได้วิเคราะห์มุมมองเรื่องประชาธิปไตยในระดับรากหญ้าจากปฏิบัติการของสมัชชาคนจน และการท้าทายความคิดเรื่องประชาธิปไตยกระแสหลักในสังคมไทยและชี้ให้เห็นว่า ไม่เฉพาะแนวคิดการทำทลายการเมืองแบบตัวแทนด้วยการเชื่อมโยงประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการพัฒนาเท่านั้น แต่สมัชชาคนจนยังชี้ให้เห็นว่า ประชาธิปไตยไม่ใช่เรื่องของผลการเลือกตั้ง แต่ยังรวมถึงการอภิปรายในการตัดสินใจเชิงนโยบาย โดยเฉพาะเมื่อนโยบายดังกล่าวเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนจน ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจึงไม่ได้มีเฉพาะมิติทางการเมืองหากแต่รวมมิติทางเศรษฐกิจด้วย

ซึ่งข้อถกเถียงดังกล่าวนี้ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนในบริบทการปฏิรูปการเมืองและสังคมที่มีการกล่าวถึงประชาธิปไตยทางตรงผ่านบทบัญญัติต่างๆ ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 ดังเช่น การลงประชามติมีบทบัญญัติในมาตรา 214 ให้มีการลงประชามติ สิทธิในการริเริ่มเสนอกฎหมายโดยประชาชนซึ่งแม้มีบทบัญญัติไว้ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นและรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2550 ได้มีทิศทางที่มุ่งสร้างประชาธิปไตยทางตรงดังปรากฏในส่วนสรุปสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญว่า “เสริมสร้างอำนาจแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนเป็น “ผู้เล่น” มิใช่ “ผู้ดู” ทางการเมืองอีกต่อไป

สังคมไทยจะก้าวมาสู่หัวเลี้ยวหัวต่อของการสร้างและจรรโลงประชาธิปไตยที่สำคัญ คือ ความไม่พอเพียงหรือความบกพร่องของประชาธิปไตยแบบตัวแทน การพัฒนากลไกประชาธิปไตยทางตรงและ/หรือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมหรือการเมืองภาคประชาชนเชิงสถาบันกลายเป็นกลไกสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ยังดำรงอยู่ต่อเนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 จนถึงรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2550 ดังเช่น กระบวนการเรื่องการริเริ่มกฎหมาย การลงประชามติในระดับชาติ ฯลฯ รวมทั้งเกิดกฎหมายสำคัญหลายฉบับที่นำมาสู่การเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กว้างมากยิ่งขึ้น เช่น กฎหมายสภาพัฒนาการเมือง กฎหมายสภาองค์กรชุมชน ฯลฯ ในขณะที่อีกด้านหนึ่งสังคมไทยได้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มพลังทางสังคมต่างๆ อย่างกว้างขวางที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะรูปแบบต่างๆ การทำความเข้าใจรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมไทยปัจจุบันจึงมีความจำเป็นต้องพิจารณาทั้งสองมิตินี้ควบคู่กันไป

อย่างไรก็ดี รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ภายใต้แนวคิดของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมหรือประชาธิปไตยแบบตัวแทนจึงไม่ได้เป็นการเข้ามาแทนที่รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เกี่ยวกับกระบวนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหรือกิจกรรมที่

เกี่ยวข้องกับการเลือกสรรบุคลากรทางการเมืองในทางตรงกันข้าม การเลือกตั้งยังเป็นกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเพื่อพิจารณาพัฒนาการทางการเมืองของไทยผ่านการเลือกตั้งจะพบว่า มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งการปฏิรูปในเชิงสถาบันและกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

แนวโน้มของการพัฒนาการเมืองไทย

เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มของพัฒนาการเมืองไทยผ่านการมีส่วนร่วมทางการเมืองการกระจายอำนาจ และขบวนการภาคประชาสังคมของคนไทย ซึ่งสามารถลำดับเหตุการณ์ทางการเมืองเพื่อชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของพัฒนาการเมืองไทยได้ดังนี้ (สมบัติ อารังธัญวงศ์. 2553)

1) การมีส่วนร่วมทางการเมือง

1.1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนไทยในสมัยอำมาตยาธิปไตย เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยคณะราษฎรใน พ.ศ.2475 แต่แทนที่การเปลี่ยนแปลงนี้จะนำมาสู่ระบอบประชาธิปไตยตามที่คณะราษฎรกล่าวอ้างในคำประกาศของคณะปฏิวัติ เพราะการเปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยทันที เป็นสิ่งที่เหลือวิสัยที่จะกระทำได้ในข้ามคืนเดียว แต่การเปลี่ยนแปลงไปสู่รัฐราชการนั้นเป็นสิ่งเป็นไปได้ เพราะข้าราชการมีเป็นจำนวนมากที่มีความรู้ความสามารถและคุ้นเคยกับการบริหารราชการสนองพระเดชพระคุณพระเจ้าอยู่หัวมาอย่างยาวนาน การเปลี่ยนแปลงจากราชาธิปไตยมาสู่คณาธิปไตยตามหลักปรัชญาการเมืองจึงเป็นไปได้ ทั้งทางหลักการและการปฏิบัติการ แต่คณาธิปไตยของไทยมีลักษณะเป็นอำมาตยาธิปไตยเนื่องจากอำนาจแห่งข้าราชการได้เข้าทดแทนอำนาจแห่งราชา ในสภาพการณ์ทางการเมืองเช่นนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงยังไม่เกิดขึ้นโดยทันที ต้องรอจนกว่าคณะผู้ปกครองทหารได้พัฒนาประเทศต่อมาอีก 20 ปี จึงเริ่มจัดให้มีการเลือกตั้ง แต่คณะรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งไม่สามารถอยู่ครบวาระ เนื่องจากมีรัฐประหารบ่อยครั้ง ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไม่มีความต่อเนื่อง ประชาธิปไตยแบบผู้แทนที่จัดให้มีขึ้นเป็นครั้งคราว เป็นเพื่อการแสวงหาความชอบธรรมทางการเมืองเป็นครั้งคราวเท่านั้น แต่การพัฒนาการศึกษาและเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ระบอบอำมาตยาธิปไตยได้เพียรพยายามสร้างขึ้นโดยผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหลายแผนนั้น ได้มีผลต่อการสร้างความรู้ทางการเมืองต่อคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษา และนำมาสู่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ซึ่งอาจสรุปได้ว่าการสร้างสภาวะแห่งการเอื้ออำนวยต่อการเพิ่มการมีส่วนร่วมทางการเมืองต้องอาศัยเวลาอันยาวนาน โดยระยะแรกผ่านระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน

เป็นบางช่วง แต่เป็นการต่อยอดการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีความจำเป็น การจัดกิจกรรมภายในพรรคการเมืองบางโอกาส และการคัดเลือกสรรหาบุคลากรทางการเมืองในสมัยที่มีการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองเช่นนี้เป็นแบบลุ่มๆ ดอนๆ ถ้านำไปเปรียบเทียบกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

1.2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนไทยในสมัยประชาธิปไตย การร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (พ.ศ.2517) ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ได้นำมาซึ่งความเป็นประชาธิปไตยครึ่งใบ ถึงกระนั้นประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการเลือกตั้งเมื่อระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทนดำเนินไประยะหนึ่ง ประเทศไทยได้พบปัญหาจากการพัฒนาประเทศมากมาย โดยเฉพาะการพัฒนาสภาพแวดล้อม เช่น การสร้างเขื่อนก่อให้เกิดการประท้วงอย่างรุนแรง จนกลายเป็นการทำทลายอำนาจรัฐ เมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญในฉบับต่อมา เช่น รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 ได้มีการเพิ่มบทบัญญัติรับรองการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มากกว่าการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นส่วนต่อขยายระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน ถือว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นชุดของสิทธิและหน้าที่ทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองที่ถูกจัดตั้งขึ้นหรือกำหนดขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะการเลือกตั้งจะเกิดขึ้นได้ไม่ต่ำกว่า 4 ปี ต่อการเลือกตั้งหนึ่งครั้ง แต่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ นั้นมีได้ทั้งปี

แม้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในกระบวนการเลือกตั้งจะเกิดขึ้นนานๆ ครั้ง แต่ได้ก่อให้เกิดกิจกรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมถึง 14 รูปแบบ คือ การแสดงความสนใจทางการเมือง, การริเริ่มประเด็นพูดคุยทางการเมือง, การชักจูงให้ผู้อื่นเลือกตั้งผู้ที่ตนสนับสนุน, การติดกระดุมหรือสติ๊กเกอร์, การบริจาคเงิน, การร่วมประชุม, การร่วมชุมนุมหาเสียง, การร่วมรณรงค์ทางการเมือง, การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง, การร่วมประชุมแกนนำพรรค, การร่วมลงทุน, การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง, การเสนอตัวเป็นผู้แข่งขันทางการเมือง และการดำรงตำแหน่งทางการเมือง ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบของประชาธิปไตยที่พัฒนาขึ้นมาจากความไม่พอเพียงของประชาธิปไตยแบบผู้แทน โดยเกิดจากความตื่นตัวของคนไทย นำมาสู่การเรียกร้องผลักดันให้เกิดการปฏิรูปทางการเมือง เพื่อขยายกลไกและช่องทางการมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือขยายพื้นที่ของการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองของพลเมืองไทยให้มากยิ่งขึ้น ช่องทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ขยายตัวมากขึ้นในระบอบประชาธิปไตยได้เพิ่มโอกาสให้คนไทยสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการตัดสินใจทางการเมืองได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น การริเริ่มเสนอกฎหมายโดยประชาชน การมีสิทธิเสนอบัญญัติท้องถิ่น การลงประชามติ และการถอดถอนผู้บริหารระดับสูง เป็นต้น

1.3) แนวโน้มการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนไทยในการพัฒนาการทางการเมืองไทย พร้อมๆ กับการขยายแนวคิดของประชาธิปไตยแบบผู้แทนไปสู่ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ประชาธิปไตยทางตรงสมัยใหม่ได้บังเกิดขึ้นควบคู่กับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยมีจุดเน้นที่เป็น

การขยายการมีส่วนร่วมโดยตรงของประเทศไทยในการมีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาด้านสาธารณสุข ดังจะเห็นได้จากการปรากฏตัวขึ้นของขบวนการภาคประชาสังคมเพื่อช่วยกันแก้ไขเยียวยา วิกฤตการณ์ที่เกิดจากการพัฒนาแล้วเข้าไปรุกรานวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และเพื่อแก้ปัญหาความ ล้มเหลวของระบบการเมืองปกติ ทั้งรัฐสภาและรัฐบาลที่ตั้งอยู่แนวคิดแห่งการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจึงเป็นเพียงการมีส่วนร่วมในเชิงพิธีกรรม หรือเชิงสัญลักษณ์ที่ให้ ความชอบธรรมแก่ผู้แทนทางการเมืองเท่านั้น

นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 2530 เป็นต้นมา สังคมไทยได้พยายามแสวงหาทางออกจากปัญหาของ ประชาธิปไตยแบบผู้แทนตลอดมา การเมืองภาคประชาชนจึงค่อยๆ เป็นรูปเป็นร่างขึ้น ท่ามกลางการ เคลื่อนไหวอย่างมีจิตสำนึกทางการเมืองของกลุ่มประชาชนบางกลุ่มเพื่อลดฐานะการครอบงำของ ข้าราชการ รวมทั้งเพื่อโอนอำนาจบางส่วนมาให้ประชาชนใช้ดูแลชีวิตตนเองโดยตรง ขบวนการทาง สังคมไทยได้เพิ่มการมีส่วนร่วมเพื่อจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐ ถ่วงดุลอำนาจรัฐด้วยประชา สังคม แต่ไม่ยึดอำนาจรัฐ ดังจะเห็นได้จากขบวนการเคลื่อนไหวคนจนที่ผลักดันให้เกิดการแก้ปัญหา ความขัดแย้งเกี่ยวกับทรัพยากรของชุมชน ดิน น้ำ ป่า ขบวนการเคลื่อนไหวเหล่านี้ยังมีจุดมุ่งหมาย สำคัญอยู่ที่การเข้ามีส่วนร่วมโดยตรงของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาของรัฐ เนื่องจาก ชาวบ้านเชื่อว่าอำนาจอยู่ที่ตนเองและอำนาจที่เคยมอบไปให้แก่ผู้แทนที่ไม่ทำงาน สมัชชาคนจนจึง ต่อสู้เรียกอำนาจคืนมาจากผู้แทนเพื่อที่จะมาจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจกันใหม่ระหว่างรัฐกับ ประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมตรวจสอบได้ผ่านกลไกและพื้นที่ทางการเมือง แบบใหม่

เมื่อพิจารณาถึงพัฒนาการทางการเมืองไทยผ่านการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า มีความ เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากนับตั้งแต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนไทยในสมัยอำมาตยาธิปไตย การ มีส่วนร่วมทางการเมืองของคนไทยในสมัยธนาธิปไตย และแนวโน้มการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคน ไทยในการพัฒนาการเมืองไทย ทั้งการปฏิรูปการเมืองในเชิงสถาบันและกระบวนการทางการเมือง ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมที่นอกเหนือจากการเลือกตั้งเท่านั้น และขบวนการ ทางสังคมไทยได้เพิ่มการมีส่วนร่วมเพื่อจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐ ถ่วงดุลอำนาจรัฐด้วย ประชาสังคม แต่ไม่ยึดอำนาจรัฐ ดังจะเห็นได้จากขบวนการเคลื่อนไหวคนจนที่ผลักดันให้เกิดการ แก้ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับทรัพยากรของชุมชน

2) การกระจายอำนาจ

2.1) การกระจายอำนาจสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การกระจายอำนาจเกิดขึ้นใน ประเทศไทยก่อนมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว ได้ทรงจัดตั้งสุขาภิบาลท่าลอม และให้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ณ แขวงบางปะอิน เมือง

พระนครศรีอยุธยาเป็นครั้งแรก ซึ่งถือเป็นการวางรากฐานประชาธิปไตยในท้องถิ่นเป็นครั้งแรกของประเทศไทย ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงริเริ่มจัดรูปแบบการปกครองตนเองในรูปแบบเทศบาล ดังปรากฏในธรรมนูญลักษณะการปกครองนคราภิบาล พ.ศ.2461 โดยกำหนดให้จัดรูปแบบการปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาลในเมืองจำลองดุสิตธานี ณ บริเวณพระที่นั่งอัมพรสถาน เพื่อใช้เป็นเมืองทดลองปกครองตนเองในระบอบการปกครองประชาธิปไตย ล่วงมาในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์เป็นนักประชาธิปไตยอีกพระองค์หนึ่ง โดยมีพระราชประสงค์ในการปูพื้นฐานประชาธิปไตยจากระดับล่างแทนระดับบน โดยให้ราษฎรในท้องถิ่นได้ปกครองตนเอง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ได้เรียนรู้ และทดลองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยพระองค์ทรงเห็นว่า (สนธิ เตชานันท์. 2530)

“มันเป็นการดีแก่ประชาชนอย่างแท้จริงที่เขาจะเริ่มต้นด้วยการควบคุมกิจการท้องถิ่น ก่อนที่พวกเขาพยายามที่จะควบคุมกิจการของรัฐโดยผ่านทางรัฐสภา”

2.2) การกระจายอำนาจในสมัยอำมาตยาธิปไตย ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 จนถึง พ.ศ.2516 เป็นช่วงที่ประเทศไทยมีการปกครองแบบอำมาตยาธิปไตย กล่าวคือ เป็นระบอบการเมืองที่ข้าราชการทหารและข้าราชการพลเรือนระดับสูงเข้ามามีบทบาททางการเมืองในฐานะผู้บริหารประเทศ แม้ว่าจะมีช่วงสั้น ๆ เป็นระบอบประชาธิปไตยและมีการเลือกตั้ง แต่พรรคการเมืองใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากนายทหาร อย่งไรก็ดี ปรากฏการณ์ทางการเมืองในช่วงนี้มีพัฒนาการทางการเมืองแบบประชาธิปไตยบ้าง โดยพิจารณาจากการกระจายอำนาจให้มีการปกครองตนเอง ในรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบต่างๆ เป็นต้นว่า มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งเทศบาล พ.ศ.2476 การรื้อฟื้นสุขาภิบาลขึ้นมาอีกครั้งใน พ.ศ.2495 การปรับปรุงเทศบาลใหม่ใน พ.ศ.2496 การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2498 และมีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2499 แม้ว่าการกระจายอำนาจในการปกครองตนเองในเชิงโครงสร้างได้มีการจัดตั้งขึ้นถึง 4 รูปแบบ แต่เนื่องจากยังมีการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่หน่วยงานของรัฐในส่วนกลางอยู่มากและมีการกระจายทรัพยากรทางการบริหารให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างจำกัด จึงยังไม่มีกระจายอำนาจอย่างแท้จริง การปกครองตนเองในรูปองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นเพียงสัญลักษณ์หนึ่งของระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น แม้แต่ระบอบประชาธิปไตยในระดับประเทศที่มีรัฐสภาเป็นเพียงสัญลักษณ์หนึ่งของระบอบประชาธิปไตยเช่นกัน แม้ว่าการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นยังไม่สามารถวางรากฐานทางการบริหารได้สำเร็จ แต่การวางรากฐานเชิงโครงสร้างได้สำเร็จไประดับหนึ่งแล้ว ซึ่งมีผลทางจิตวิทยาต่อการพัฒนาการประชาธิปไตยในสมัยต่อมา

2.3) การกระจายอำนาจในสมัยธนบุรีไปไทย ภายหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 การเมืองไทยได้พัฒนาการไปสู่การเรียกร้องให้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน การเรียกร้องนี้มีมายาวนานนับตั้งแต่ พ.ศ.2516 เป็นต้นมา ภายกระจายอำนาจในช่วงนี้มีลักษณะพิเศษ คือ การเน้นระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน แทนที่จะเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมการแปลความของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่หมายถึงเฉพาะการเลือกตั้ง ทำให้การเลือกตั้งถูกบิดเบือนด้วยกลไกทางการเมืองที่เรียกว่าธุรกิจการเมือง ส่งผลให้มีการใช้เงินในการซื้อสิทธิ์ขายเสียงอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน การลงทุนทางการเมืองนี้มีกลุ่มธนบุรีอยู่เบื้องหลัง คอยชักโยงให้เป็นไปตามนโยบายที่ทับซ้อนกับผลประโยชน์จำนวนมากของกลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการแตกแยกในบ้านเมืองอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน สถานการณ์ทางการเมืองแบบธนบุรีไปไทยเช่นนี้มีผลต่อการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นโดยตรงตั้งแต่ พ.ศ.2516-พ.ศ.2539 มีการจัดตั้งการปกครองตนเองรูปแบบพิเศษขึ้นเพียง 2 รูป คือ กรุงเทพมหานครใน พ.ศ.2518 และเมืองพัทยาใน พ.ศ.2521 เท่านั้น การกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นเริ่มจริงจังมากขึ้น นับตั้งแต่มีรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 เป็นต้นมา มีการกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจของตนเองโดยเฉพาะ การกำหนดอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติโดยคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่นเป็นสำคัญ

แนวโน้มของพัฒนาการทางการเมืองไทยที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมหรือแบบโดยตรงสมัยใหม่ เมื่อพิจารณาจากการกระจายอำนาจ ย่อมมีความเป็นไปได้มากใน 3 แนวโน้ม ดังนี้

1. ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับตั้งแต่ พ.ศ.2537 ได้มีการกระจายอำนาจให้องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เพิ่มมากขึ้น ทำให้ อบต. กลายเป็นที่พึ่งของประชาชน อีกทั้งประชาชนยังเกิดการเรียนรู้ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมด้วยตนเอง ประชาชนเริ่มตระหนักว่าอำนาจของประชาชนสามารถแก้ไขปัญหาภายในท้องถิ่นด้วยตนเองได้ ตั้งแต่การเลือกผู้นำ การกำหนดนโยบาย แผนงานโครงการ แผนกิจกรรมที่เกี่ยวกับปากท้องของประชาชน พัฒนาการทางการเมืองท้องถิ่นจึงเริ่มตั้งแต่ พ.ศ.2537 เป็นต้นมา

2. ภาคนักการเมืองท้องถิ่น เมื่อมีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นเกิดขึ้น ทำให้เกิดการรวมกลุ่มทางการเมืองท้องถิ่นขึ้นเพื่อส่งผู้สมัครลงเลือกตั้งและมีการจัดกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เท่ากับเป็นการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นกระบวนการอบรมกลุ่มเอกละทางการเมืองที่สำคัญของพัฒนาการทางการเมืองท้องถิ่น แต่พัฒนาการ

ทางการเมืองท้องถิ่นมีแต่ปริมาณ แต่ขาดคุณภาพ เพราะมีการซื้อสิทธิ์ขายเสียงกันมากจนกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งเป็นธรรมเนียมที่ตกทอดมาจากวัฒนธรรมแบบอุปถัมภ์

3. ภาคประชาชน ได้มีประสบการณ์โดยตรงในการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านกระบวนการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ทำให้ประชาชนท้องถิ่นเริ่มเข้าใจในสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การรวมกลุ่มแสดงพลังทางการเมืองจึงเกิดขึ้นเรื่อยๆ และอย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่เคยมีปรากฏการณ์ทางการเมืองเช่นนี้มาก่อน พัฒนาการทางการเมืองท้องถิ่นเช่นนี้ แม้ว่าจะไม่ได้เกิดขึ้นทุกพื้นที่ แต่พื้นที่ใดได้รับความเดือดร้อนจากโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ หรือนโยบายขยายความเป็นอุตสาหกรรมของรัฐบาล ย่อมก่อให้เกิดการประท้วง แสดงพลังของประชาชนท้องถิ่นอยู่เสมอ

เมื่อพิจารณาจากมุมมองของการกระจายอำนาจ แม้ว่าจะเป็นการกระจายอำนาจเชิงโครงสร้าง หรือเชิงสัญลักษณ์ แต่เนื้อแท้แล้ว การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ได้สร้างผลกระทบกระเทือนต่อทัศนคติ ความคิด และความเชื่อของชาวบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปในทางการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อการต่อรองกับภาครัฐที่บางครั้งทำอะไรที่ไม่ได้คำนึงถึงชาวบ้านท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง ก่อให้เกิดความเสียหายทางสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างยากที่จะเยียวยาแก้ไขได้ในเร็ววัน การลุกฮือขึ้นของชาวบ้านย่อมสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างมีส่วนร่วมที่ค่อยๆ ทวีความสำคัญขึ้นทุกวัน

3) ขบวนการภาคประชาสังคม

ขบวนการภาคประชาสังคม หมายถึง ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มบุคคลจำนวนหนึ่งที่มีพฤติกรรมรวมกลุ่มเข้าด้วยกัน เพื่อกระทำตามเป้าหมายบางประการที่กำหนดไว้อย่างแน่นอน กลุ่มบุคคลเหล่านี้มีผลประโยชน์ร่วมกันในบางประการ มีการใช้ความเชื่อและค่านิยมบางประการเป็นหลักในการรวมกลุ่มมากกว่าการใช้เหตุผล และมีขอบข่ายความร่วมมือในลักษณะที่กว้างขวางที่สามารถขยายตัวทั่วประเทศหรือขยายตัวออกสู่ภูมิภาคของโลก ขบวนการภาคประชาสังคมมีความแตกต่างจากกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอิทธิพล และพรรคการเมืองที่มีจุดมุ่งหมายทางการเมืองเป็นการเฉพาะ แต่ขบวนการภาคประชาสังคมมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเท่านั้น ไม่มีจุดประสงค์ที่จะยึดหรือครอบครองอำนาจรัฐ ลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของขบวนการภาคประชาสังคม คือ ความเกี่ยวพันกับจุดมุ่งหมายสาธารณะมากกว่าจุดมุ่งหมายส่วนบุคคล อีกประการหนึ่ง คือ ภาคประชาสังคมยังแยกตัวออกจากส่วนที่เรียกว่าสังคมนการเมืองหรือภาคการเมืองเพราะความเป็นการเมืองของการขับเคลื่อนภาคประชาสังคม ไม่มีเจตนาารมณ์ที่จะเข้าไปครอบครองอำนาจรัฐ แต่เป็นการระดมพลังและการแสดงออกซึ่งความหลากหลายของผลประโยชน์ที่ถูกกลืนกลายทอดทิ้งจากกระบวนการทางการเมืองแบบประชาธิปไตยปกติ

การปรากฏตัวของคำว่า “ภาคประชาสังคม” หรือ “ภาคประชาชน” เกิดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการอธิบายกลุ่มก้อนของบุคคลที่ไม่ใช่ “ภาครัฐ” หรือ “ภาคราชการ” และไม่ใช่ “ภาคธุรกิจ” ในแง่ทุนทางทฤษฎี การอธิบายผ่านแนวคิดภาคประชาสังคมจึงเป็นการท้าทายต่องานเขียนของนักวิชาการอาวุโสหลายคน เช่น Riggs เป็นต้น สำหรับในสังคมการเมืองไทย คำว่า “ภาคประชาชน” “ภาคประชาสังคม” หรือ “ภาคพลเมือง” เป็นคำที่ใช้ในความหมายอย่างเดียวกัน ที่ก่อให้เกิดในบริบทขององค์กรนอกภาครัฐ และเข้ามามีบทบาทในสังคมการเมืองไทย ในด้านที่ว่าเข้ามาแข่งขันกับอำนาจของภาครัฐและภาคราชการ อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาตามลักษณะการเคลื่อนไหวของขบวนการภาคประชาสังคมจะมีเพียง 2 ลักษณะ คือ ขบวนการภาคประชาสังคมที่สนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กับขบวนการภาคประชาสังคมแนวอนุรักษ์นิยมที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อม เพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการของขบวนการภาคประชาสังคม ขออธิบายผ่านแนวคิดพัฒนาการเมืองไทยที่แบ่งเป็น 2 สมัย ดังนี้ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2554)

1. ขบวนการภาคประชาสังคมสมัยอำมาตยาธิปไตย พื้นฐานทางสังคมไทยเป็นสังคมที่มีลำดับชั้น การมีลำดับชั้นทางสังคมนี้เป็นผลเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางการเมืองไทยที่รวมศูนย์อำนาจอยู่ที่กรุงเทพมหานคร และแบ่งอำนาจลดหลั่นกันลงไปทั่วประเทศตามลำดับความสำคัญของพื้นที่ที่มีต่อศูนย์กลางแห่งอำนาจรัฐ รัฐเป็นผู้ดำริและจัดทําบริการสาธารณะทุกรูปแบบที่รัฐคิดว่าเหมาะสมตามยุคสมัยให้แก่ประชาชน ประชาชนจึงไม่มีความคุ้นเคยกับการเรียกร้องบริการจากรัฐ ทำให้สังคมไทยมีวัฒนธรรมความเชื่อในเรื่องการยอมรับความอาวุโส ทั้งวัยวุฒิ คุณวุฒิ ตำแหน่งหน้าที่ และฐานะทางการเงิน ทำให้สังคมไทยมีการยอมรับตัวบุคคลมากกว่ายอมรับในความสามารถ

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ขบวนการภาคประชาสังคมเริ่มอุบัติขึ้นอย่างประปราย แต่การเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมเป็นการรวมกลุ่มที่แสดงความไม่พึงพอใจต่อการใช้อำนาจรัฐในภูมิภาคและปฏิภิกิริยาความไม่พึงพอใจนั้นแสดงออกในลักษณะต่อต้านอำนาจรัฐซึ่งในขณะนั้นถือว่าเป็นกบฏ เพราะรัฐเข้าใจว่าการรวมกลุ่มเช่นนี้ ถ้าขยายขบวนการออกไปจะกลายเป็นการลุกฮือของมวลชนเพื่อแย่งชิงอำนาจรัฐในที่สุด ซึ่งเป็นกระบวนการคอมมิวนิสต์ที่นิยมใช้อยู่ในสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีน ดังตัวอย่างกบฏหมอลำน้อยชาดา พ.ศ.2479 กบฏนายศิลา วงศ์สิน พ.ศ.2502 อย่างไรก็ตามกิจกรรมของภาคประชาสังคมบางกิจกรรมได้รับการส่งเสริมการรวมกลุ่มจากภาคราชการ เช่น ขบวนการสหกรณ์ไทย บทบาทของภาคประชาสังคมเหล่านี้เกี่ยวข้องกับการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและการดำรงความชอบธรรมทางการเมืองของเหล่าอำมาตยาธิบดี หมายถึง ข้าราชการทหารและพลเรือนระดับสูง

2. ขบวนการภาคประชาสังคมสมัยธนาธิปไตย ภายหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 สังคมไทยได้เรียกร้องสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองอย่างมาก โดยเฉพาะการเรียกร้องให้จัดการเลือกตั้งทั่วไปอันเป็นการคืนอำนาจให้แก่ปวงชนชาวไทย สถานการณ์เช่นนี้ได้ส่งผลให้เกิดการ

ขยายตัวของขบวนการภาคประชาสังคมอย่างกว้างขวางที่นำโดยขบวนการนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย นำมาซึ่งการตีความเกี่ยวกับเสถียรภาพทางการเมืองและความชอบธรรมทางการเมืองอย่างใหม่ จึงเป็นปัญหาสำคัญของอำมาตยาปตัยเกี่ยวกับการประสานอำนาจทางการเมืองกับอำนาจรัฐราชการ การอาศัยรัฐเป็นเครื่องมือสร้างสังคม มีผลต่อการสร้างความเข้มแข็งและการรวมศูนย์อำนาจมากเกินไปให้กับระบบราชการ การตีความการรักษาเสถียรภาพทางการเมืองจึงหมายถึงการรักษาเสถียรภาพของระบบราชการและความชอบธรรมทางการเมือง หมายถึง การใช้อำนาจทางกฎหมายภายใต้ระบบราชการ การตีความอย่างเก่าแบบนี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของอำนาจราชการที่สามารถผนวกอำนาจทางการเมืองให้มาเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการ แทนที่ราชการจะต้องเป็นเครื่องมือหรือระบบย่อยที่ขึ้นต่ออำนาจทางการเมืองหรือระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย

ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยต้องการมุ่งสร้างควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมืองผ่านขบวนการภาคประชาสังคม เพราะประชาชนเป็นรากฐานแห่งการเมืองแบบประชาธิปไตย มิใช่ระบบราชการอีกต่อไป ภายหลังจากการมีรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2517 ขบวนการภาคประชาสังคมได้ก่อตัวขึ้นอย่างเงียบๆ แต่ต้องมาสะดุดหยุดลงหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ก่อนกลับมามีบทบาทและมีความเป็นสถาบันทางการเมืองมากขึ้น นับตั้งแต่ พ.ศ.2523 ในรูปแบบองค์กรพัฒนาเอกชน หากจะพิจารณาจากพัฒนาการของกลุ่มพลังทางสังคมไทย ขบวนการภาคประชาสังคมเกิดขึ้นในบริบทของกลุ่มกิจกรรมทางสังคมที่ได้ลงไปทำงานกับชาวบ้านในยุคหลังความเสื่อมถอยของขบวนการสังคมนิยม ที่นำมาสู่การก่อตัวของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน โดยองค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งเป็นนักกิจกรรมทางสังคมที่ลงไปทำงานกับชาวบ้านในพื้นที่ชนบท โดยมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การสร้างควมเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านหรือองค์กรประชาชน ประกอบกับในเวลาต่อมาเกิดความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนของไทย ทำให้เกิดกระแสการปฏิรูปการเมืองหลังเหตุการณ์พฤษภาคม พ.ศ.2535 จนมีการร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้เกิดการเปิดพื้นที่ให้แก่การเมืองภาคประชาชน ขบวนการภาคประชาสังคมจึงมีความเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีบทบาทต่อการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้แก่รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ต่อมาจึงเกิดการเคลื่อนไหวของขบวนการภาคประชาสังคมอย่างกว้างขวาง เพราะเกิดความขัดแย้งระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนกับรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งที่มีการใช้เงินในการซื้อสิทธิ์ซื้อคะแนนเสียงเลือกตั้ง ยังผลให้้องค์กรพัฒนาเอกชนมีการเคลื่อนไหวขบวนการภาคประชาสังคมอย่างเต็มที่ จนเกิดกระแสการเมืองแบบมวลชนบนท้องถนนนับตั้งแต่ พ.ศ.2548 เป็นต้นมา นำมาสู่การจัดตั้งรัฐบาลของพรรคเพื่อไทย ได้เกิดการต่อต้านจากคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ใน พ.ศ. 2556-2557 จนนำมาสู่การทำรัฐประหารอีกครั้งหนึ่งใน พ.ศ.2557 และกระบวนการปฏิรูปการเมืองได้เกิดขึ้นใหม่อีกรอบ ซึ่งเป็นรอบที่ 3 ในระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา แสดงให้เห็นแบบชัดเจนว่าระบอบ

ประชาธิปไตยแบบตัวแทนได้สร้างปัญหาทางการเมือง トラบใดที่ยังไม่สามารถพัฒนาระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนเข้าสู่แบบการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง トラบนั้นขบวนการภาคประชาสังคมยังคงต้องมาเคลื่อนไหวตามท้องถนนต่อไป

เมื่อวิเคราะห์ในภาพรวมพบว่าขบวนการภาคประชาสังคมได้มีผลต่อแนวโน้มของพัฒนาการทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทยใน 2 ประการ คือ ประการแรกขบวนการภาคประชาสังคมได้ออกมาเรียกร้องระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมแทนแบบตัวแทนมาตลอด 20 ปี เพราะวิธีการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมีส่วนช่วยให้แต่ละปัจเจกชนสามารถเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศได้ และเป็นที่ยอมรับว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นพื้นฐานของการฝึกการเรียนรู้ให้เห็นถึงความแตกต่างของบุคคลได้เป็นอย่างดี ในทางปฏิบัติของการมีส่วนร่วมนั้นทำให้บุคคลมีความรู้สึกว่าเป็นคนที่มีประสิทธิภาพทางการเมือง และสามารถเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทยได้ ประการที่สอง ขบวนการภาคประชาสังคมมีเป้าหมายอยู่ที่การมีชีวิตที่ปราศจากความกลัวและความอดอยาก การเรียกร้องประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเพื่อต้องการให้รัฐมีการใช้เหตุผลทางการเมืองอย่างคำนึงถึงประชาชนรากหญ้าและมีการใช้หลักกฎหมายเพื่อผดุงความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง การก่อเกิดเวทีสาธารณะหลายเดือนตั้งแต่ปลาย พ.ศ.2556 ถึงต้น พ.ศ.2557 นับเป็นสัญญาณแจ้งเหตุว่าการเมืองประชาธิปไตยแบบตัวแทนกำลังล่มสลาย การปฏิรูปการเมืองภายหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 จึงต้องคำนึงถึงประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมให้มากขึ้น ไม่เช่นนั้นเหตุการณ์ทางการเมืองจะซ้ำรอยประวัติศาสตร์ทางการเมืองอีก คือ การรัฐประหารอย่างไม่สิ้นสุด

บทบาทขององค์กรประชาสังคมช่วงความขัดแย้งทางการเมือง ช่วง พ.ศ.2548-ปัจจุบัน (2564)

บทบาทขององค์กรประชาสังคมของไทยในช่วงกว่า 30 ปีที่ผ่านมา ได้สร้างคุณูปการหรือมีความเกี่ยวข้องสอดคล้องอย่างอัตโนมัติกับการพัฒนาการเมืองระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ.2548 เป็นต้นมา การเกิดขึ้นและการเคลื่อนไหวทางการเมืองขององค์กรภาคประชาสังคมในรูปแบบขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง เช่น กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย จนกระทั่งนำมาสู่การทำรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน 2549 และการร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) และคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) คงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ขบวนการเหล่านี้ประกอบไปด้วยกลุ่มบุคคลและองค์กรจำนวนมากที่เคยเคลื่อนไหวในการเมือง “ภาคประชาชน” ทั้งที่มาจากขบวน

การเกษตร ขบวนการแรงงาน และองค์กรพัฒนาเอกชน ปราบกฏการณ์ เช่นนี้ทำให้ต้องกลับมาตั้งคำถามกับสมมติฐานเดิมที่เคยเชื่อกันมาตลอดว่า เพราะเหตุใดองค์กรและบุคคลที่ถูกเรียกว่า “ภาคประชาชน” จำนวนมากไม่ได้เคลื่อนไหวต่อสู้ในลักษณะที่สอดคล้องกับการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างที่เคยเข้าใจกัน หากแต่ “ภาคประชาชน” จำนวนมากเลือกที่จะทำแนวร่วมและเคลื่อนไหวผ่านอุดมการณ์แบบที่เป็นปฏิปักษ์ต่อประชาธิปไตย

ความหมัดหวังกับวิธีการระดมมวลชนออกมาเคลื่อนไหวบนท้องถนนเพื่อต่อสู้กับรัฐบาลไทยรักไทยในหมู่นักกิจกรรมและปัญญาชนของขบวนการภาคประชาชน ได้นำไปสู่การเลือกใช้ยุทธวิธีการนำแนวร่วม (ข้ามชนชั้น) ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการกับกลุ่มย่อยทางชนชั้นของชนชั้นนายทุนกลุ่มอื่นๆ (นอกเครือข่ายของทักษิณ) ในการเลือกตั้ง พ.ศ.2548 จนนำไปสู่การก่อตั้งขบวนการภาคประชาสังคมที่มีบทบาทอย่างยิ่งในช่วงนี้ คือ กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 และได้รับการสมทบเพื่อเติมจากบางกลุ่มในเวลาต่อมา ประกอบไปด้วยขบวนการกู่ชาติของสนธิ ลิ้มทองกุล กองทัพธรรมสันตอโศกที่นำโดยพลตรีจำลอง ศรีเมือง และองค์กรฝ่ายภาคประชาชน 22 องค์กร โดยในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 มีการเลือกแกนนำที่เป็นทางการ จำนวน 5 คน ได้แก่ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ตัวแทนของกองทัพธรรมและสันตอโศก, นายสนธิ ลิ้มทองกุล ตัวแทนกลุ่มผู้จัดการและแกนนำเดิมของขบวนการกู่ชาติ, นายพิภพ ธงไชย นักกิจกรรมอาวุโสจากคณะกรรมการณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.), นายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ อดีตที่ปรึกษาสมัชชาคนจนและพนักงานใกล้ชิดกับกลุ่มครูในชนบท และนายสมศักดิ์ โกศัยสุข แกนนำของขบวนการแรงงานรัฐวิสาหกิจ มีนายสุริยะใส กตะศิลา เลขาธิการ (ครป.) เป็นผู้ประสานงาน และนายนิติรัตน์ ทรัพย์สมบูรณ์จากกลุ่มเพื่อนประชาชนเป็นกองเลขาอนุการ และมีที่ปรึกษาที่เป็นทางการ 3 คน คือ นายระพี สาคริก, นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ และนายปราโมทย์ นาครทรรพ (ประกาศปีนตบแต่ง. 2550: 155)

ใน พ.ศ.2549 นับได้ว่า ขบวนการพันธมิตรฯ เป็นองค์กรทางการเมืองที่มีความสำคัญที่สุดในการต่อต้านและขับไล่รัฐบาล นายทักษิณ ชินวัตร ขบวนการพันธมิตรฯ สามารถจัดการชุมนุมใหญ่นับสิบครั้ง โดยมีมวลชนเข้าร่วมมากที่สุดเกือบ 3 แสนคน และการเคลื่อนไหวของขบวนการพันธมิตรฯ ส่งผลให้ นายทักษิณ ชินวัตร ในฐานะนายกรัฐมนตรี ต้องประกาศยุบสภาในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 เพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ รวมไปถึงยังมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการก่อรูปอย่างเป็นระบบของวาทกรรม “ขอพึ่งพระบารมี” ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการสร้างความชอบธรรมให้แก่การ

แสดงอำนาจนำในทางการเมืองของกลุ่มพลังอำนาจชาติไทย ที่นำมาสู่การล้มรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 และการเปลี่ยนแปลงของระบอบการเมืองแบบใหม่ทั้งหมดหลังการรัฐประหาร พ.ศ.2549

มีอย่างน้อย 2 มุมมองสำคัญ ๆ ที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงเกี่ยวกับลักษณะองค์กรของ ขบวนการพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย คือ 1) มุมมองที่ให้ความสำคัญกับชนชั้นนำโดยเสนอว่าขบวนการพันธมิตรฯ เป็นขบวนการของชนชั้นกลาง (ผู้ประกอบการ) และชนชั้นสูง หรือมีลักษณะเป็นการชุมนุมทางการเมืองของ “ฝูงชนบ้าคลั่ง” โดยชนชั้นกลางไม่มีบทบาทหรือไม่มีมิติของการต่อสู้ทางชนชั้น รวมไปถึงเสนอว่าขบวนการพันธมิตรฯ ไม่ได้มีเป้าหมายไปในทิศทางที่สอดคล้องกับการพัฒนาประชาธิปไตย และ 2) มุมมองที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของชนชั้นกลาง ซึ่งมีข้อเสนอหลักว่า ขบวนการพันธมิตรฯ เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีชนชั้นกลางเข้าร่วมอย่างแข็งขัน หรือมีสถานะเป็นขบวนการภาคประชาสังคม ที่จะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตย

ในเดือนมกราคม พ.ศ.2549 ในช่วงเวลาเดียวกับปรากฏการณ์ขบวนการพันธมิตรฯ ขบวนการภาคประชาสังคมจำนวนมากที่นำโดยกลุ่มศึกษาข้อตกลงเขตการค้าเสรีเพื่อประชาชน (FTA Watch) ได้จัดการประท้วงการประชุมทวิภาคีเพื่อเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างรัฐบาลไทยกับผู้แทนการค้าของสหรัฐอเมริกาที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยสามารถระดมมวลชนร่วมประท้วงได้กว่าหมื่นคน ซึ่งทำให้การเจรจาต้องยุติลง การสั่งสมของความขัดแย้งและการต่อสู้ภายในพื้นที่ประชาสังคมของขบวนการภาคประชาสังคมที่มีมาก่อนหน้าการเกิดขึ้นของขบวนการพันธมิตรฯ มีความสำคัญและเป็นเงื่อนไขจำเป็นอย่างยิ่งต่อการทำลายความชอบธรรมของรัฐบาล นายทักษิณ ชินวัตร ลำพังการเคลื่อนไหวของกลุ่มพลังอนุรักษ์นิยมของชนชั้นสูง หรือลำพังการเคลื่อนไหวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของชนชั้นกลางที่อยู่ในสภาพอ่อนแอ ไม่สามารถที่จะโค่นล้มทำลายรัฐบาล นายทักษิณ ชินวัตร ได้ ดังนั้น การจะเข้าใจการก่อตัวของขบวนการพันธมิตรฯ จึงจำเป็นต้องพิจารณามิติทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะการสะสมชัยชนะเล็กๆ น้อยๆ ของกลุ่มพลังทางสังคมของชนชั้นกลางทั้งที่เกิดขึ้นก่อนหน้าและในเวลาใกล้เคียงกับการเกิดขึ้นของขบวนการพันธมิตรฯ ในฐานะที่เป็นปัจจัยสำคัญของการเกิดขึ้นของขบวนการพันธมิตรฯ ด้วย (เก่งกิจ กิติเรียงลาภ และเควิน ฮิววิสัน. 2552: 142)

นอกจากนี้ ความเชื่อของปัญญาชนของขบวนการภาคประชาชนและนักกิจกรรมทางสังคมบางคนที่สนับสนุนขบวนการพันธมิตรฯ ที่ว่า การเคลื่อนไหวของขบวนการพันธมิตรฯ ได้สร้างดอกผลให้แก่การพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทย โดยเฉพาะการทำให้ประชาธิปไตยทางตรง

กลายมาเป็นความจริงนั้น ได้สะท้อนขีดจำกัดในตัวเองของแนวทางแบบขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ และวาทกรรมประชาธิปไตยทางตรง ซึ่งเป็นแนวทางกระแสหลักของการต่อสู้ในหมู่ปัญญาชนและนักกิจกรรมของ “การเมืองภาคประชาชน” หลังการล่มสลายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ข้อจำกัดดังกล่าวส่งผลให้ฝ่ายภาคประชาชนในขบวนการพันธมิตรฯ ปฏิเสธไม่ได้ที่จะเชื่อว่า การต่อสู้ของขบวนการพันธมิตรฯ เป็นการต่อสู้เพื่อ “ลดอำนาจรัฐ เพิ่มอำนาจสังคม (หรือประชาชน)” หรือการขยายพื้นที่ทางการเมืองของ “ชุมชน” และ “ชาติ” ให้เพิ่มขึ้น จากที่แต่เดิมถูก “ระบอบทักษิณ” ซึ่งเป็น “ทุนนิยมสามัญ” ทำลายลงไปก่อนหน้านี้ โดยไม่ได้ตั้งคำถามว่าวาทกรรมดังกล่าวจะนำไปสู่การเพิ่มอำนาจให้ “สังคม” หรือ “ชุมชน” ส่วนไหน/ชนชั้นใด (อคินรพีพัฒน์. 2551: 21)

การเคลื่อนไหวทางการเมืองนับตั้งแต่ พ.ศ.2548 จนกระทั่งหลังการรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ.2549 ทำให้เห็นได้ว่า ขณะที่ขบวนการพันธมิตรฯ และแนวร่วมมีการต่อสู้ที่เข้มข้นโดยโอนเอียงไปในทางปฏิกริยาล้ำหลังขึ้นทุกที โดยมีความชัดเจนในทางอุดมการณ์ว่าเป็นฝ่ายอนุรักษ์นิยม แต่สังคมไทยแทบไม่มีบทบาทในการสร้างคำอธิบายที่จะทำความเข้าใจการพลิกกลับของสังคมการเมืองไทย จากความเข้าใจว่า การเมืองภาคประชาชนขยายตัวขึ้นอย่างมหาศาลในช่วงก่อนหน้า กลับกลายเป็นการถดถอยของการเมืองภาคประชาชนและการกลับมาของอำนาจอนุรักษ์นิยมและเผด็จการทหารที่ใช้กลไกรัฐด้านการปราบปรามอย่างเต็มที่

คำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะสังคม วัฒนธรรม และรัฐไทยกับการรวมกลุ่มและการเคลื่อนไหวทางสังคมหลัง พ.ศ.2549 กลับมาจากนักวิชาการในสายนิติศาสตร์ นักสังคมวิทยา มานุษยวิทยาที่ศึกษาสังคม “ชนบท” และนักรัฐศาสตร์ที่ไม่ได้เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองในสายภาคประชาชน รวมถึงปัญญาชนที่เติบโตภายใต้ปีกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย สะท้อนเป็นอย่างดีว่าองค์ความรู้กระแสหลักของ “การเมืองภาคประชาชน” ที่ถูกผลิตและผลิตซ้ำโดยปัญญาชนภาคประชาชนใน 2 ทศวรรษก่อนหน้า พ.ศ.2549 นั้น แทบจะอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถอธิบายการรวมกลุ่มและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมซึ่งมุ่งที่จะเป็นทฤษฎีองค์การ ที่พอใจจะทำหน้าที่แค่การประเมินและเสนอแนะในระดับการต่อสู้ในระดับ “ยุทธวิธี” ของแต่ละขบวนการอย่างแยกส่วนมากกว่าที่จะสามารถประเมินและเสนอแนะในระดับ “ภาคประชาชน” อยู่ในสถานะไม่ชัดเจนว่าจะทำแนวร่วมหรือสร้างพันธมิตรในการต่อสู้กับคนกลุ่มใด เพราะที่ผ่านมากำหนดตัวตนและการ

กำหนดมาตรศาสตร์ของขบวนการขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์ในระดับการจัดองค์กรและยุทธวิธีมากกว่าจะขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์โครงสร้างเศรษฐกิจสังคมและตุลกำลังทางชนชั้น (ประกาศ ปันตบแต่ง. 2552)

การกลับมาของรัฐ อำนาจรัฐดั้งเดิม กองทัพ ทุน และชนชั้นล่าง ที่มากไปกว่าแค่เรื่อง รัฐ-ทุน นักการเมือง ระบบการเมืองในรัฐสภา และชุมชน/ชาวบ้าน ซึ่งล้วนแล้วแต่จัดประเภทไม่ได้และคลุมเครือภายใต้กรอบการวิเคราะห์แบบ “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม” ซึ่งเป็นกระแสหลักของการเมือง “ภาคประชาชน” ที่ไม่เอาอำนาจรัฐ รวมถึงการไม่มีตัวแบบประชาธิปไตยที่หมายถึง การจัดการอำนาจรัฐที่ชัดเจน และการไม่มีคำตอบให้กับกระแสการปฏิวัติสังคมที่กำลังก่อตัวขึ้นอย่างเข้มข้นในรอบหลายปีที่ผ่านมา ข้อจำกัดเหล่านี้ส่งผลให้การเมืองของภาคประชาชนและปัญญาชนภาคประชาชนเหล่านี้เริ่มถูกวิจารณ์และถอยห่างมากขึ้นจากกลุ่มที่คัดค้านและผู้สนับสนุนขบวนการประชาธิปไตย ซึ่งเป็นนักกิจกรรมที่เติบโตขึ้นในอีกรุ่นหนึ่งได้ จนเป็นที่มาของการเกิดขบวนการภาคประชาสังคมอีกรุ่นคือ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) (เก่งกิจ กิตติเรียงลาภ และเควิน ฮิววิสัน. 2552)

แม้ว่ากลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) จะเคลื่อนไหวผ่านอุดมการณ์ประชาธิปไตย และส่งผลให้ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองเข้ามามีบทบาทในการเมืองแบบตัวแทนอย่างกว้างขวาง มุมหนึ่งอาจเป็นการขยายสิทธิและพื้นที่ของการเมืองภาคประชาชนดังกล่าว และเป็นคุณูปการสำคัญที่เกิดจากการรวมกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มองค์กรที่หลากหลายทั้งในเมืองและชนบท ทั้งเรียกร้องจากรัฐ ร่วมมือกับรัฐ ชัดแย้งกับรัฐ จนถึงต่อต้านรัฐ แต่ในอีกมุมหนึ่งกลับเกิดปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวของ “การเมืองแบบมวลชน” ในการแทรกตัวเข้าสู่อำนาจรัฐผ่านการเมืองแบบตัวแทนโดยอ้างสิทธิในการไม่เชื่อฟังรัฐหรืออารยะขัดขืนเพื่อล้มล้างหลักการทางประชาธิปไตยและหลักนิติธรรม

การพัฒนาคุณภาพของสถาบันทางการเมืองสำคัญในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน เช่น รัฐบาล รัฐสภา พรรคการเมือง การเลือกตั้ง เพิ่มขีดความสามารถหรือประสิทธิภาพประสิทธิผลของสถาบันทางการเมืองในการแก้ไขปัญหาของสังคมด้วยกลไกของระบอบตัวแทนของไทยในสังคมเปลี่ยนผ่านจึงมีน้อยมาก ประกอบกับระบอบประชาธิปไตยไม่มีความต่อเนื่องยาวนานพอที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนและสถาบันทางการเมืองสามารถเรียนรู้ และสะสมประสบการณ์ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิด “ความล้มเหลวของการเมืองระบอบตัวแทนช่วงสังคมเปลี่ยนผ่านในรัฐไทย” เพราะระบบการเมืองขาดประสิทธิภาพประสิทธิผลและความเป็นสถาบันทาง

การเมืองที่มีฐานมวลชนและมีความเข้มแข็งนั่นเอง กล่าวอีกนัยหนึ่ง บทบาทของขบวนการภาคประชาสังคมในช่วงนี้ยังคงส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความชอบธรรมทางการเมืองของระบบการเมืองอย่างมาก (แก่งกิจ กิตติเรียงลาภ และเควิน ฮิววิสัน. 2552)

“การใช้ความรุนแรงทางการเมือง” เพื่อกดดันให้รัฐยอมตามความเรียกร้องต้องการของตน ทำให้กระบวนการทางการเมืองในรัฐสภาถูกใช้น้อยกว่าการเมืองบนท้องถนน นอกจากนี้ปรากฏการณ์ “คูขนาน” ระหว่างการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองกับการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนภายใต้เป้าหมายร่วมกัน คือ การเข้าสู่อำนาจรัฐ ยังส่งผลให้ “อำนาจมวลชนมีความพยายามในการเข้าสู่อำนาจรัฐผ่านพรรคการเมืองและการเลือกตั้งมากยิ่งขึ้น” เช่น วิกฤตการณ์การเมืองไทย พ.ศ.2548-2549 กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยก่อตั้งพรรคการเมืองใหม่ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ให้การสนับสนุนพรรคเพื่อไทย วิกฤตการณ์การเมืองไทย พ.ศ.2556-2557 คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) มีความสัมพันธ์อันดีและแกนนำหลายคนเป็นอดีตนักการเมืองสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงจากความสัมพันธ์จากอดีตที่ทุนกับพรรคการเมืองแยกกันไม่ออก มาสู่สถานะที่พรรคการเมืองไทยกับการเมืองแบบมวลชนแยกกันไม่ออกหรือเป็นการเมืองแบบ “มวลชนนำประชาธิปไตย” คือ “การใช้มวลชนเข้าต่อสู้เพื่อมีอำนาจกำหนดทิศทางตัดสินใจ ในระบบการเมือง ในขณะที่คนยังขาดจิตสำนึกสาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคม ระบบการเมืองเช่นนี้มีความเปราะบางต่อการเผชิญหน้าและการปะทะกันระหว่างมวลชนคู่ตรงข้าม” อันเป็นผลพวงจากการรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ.2549 ที่ตัดตอนการสร้างความเข้มแข็ง ให้คนรากหญ้าขยับขึ้นเป็นคนชั้นกลางเพราะในสังคมต่างๆ ทั่วโลกพัฒนาได้โดยการขับเคลื่อนของคนชั้นกลางเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งความล้มเหลวของระบบรัฐสภา ที่ไม่สามารถทำหน้าที่ในมิติของการเป็นผู้แทนปวงชนและรับฟังแก้ไขข้อเรียกร้องของ ประชาชนภายใต้สังคมนการเมืองที่ยังมีปัญหาเรื่องการกระจายทรัพยากรอย่างสมดุล (ยุทธพร อิศรชัย. 2561)

ปัญหาเหล่านี้ได้จุดกระแสให้เกิดการเรียกร้องของสาธารณชนในการปฏิรูปการเมือง ซึ่งต่อมาได้ปรากฏผลเป็นรูปธรรมหลังการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะ หลังจากนั้นคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ออกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 5/2557 เรื่อง การสิ้นสุดชั่วคราวของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2550 สิ้นสุดลงชั่วคราว เว้นหมวด 2 พระมหากษัตริย์ ส่งผลให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สิ้นสุดลงนับแต่นั้น ต่อมาเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ.2557 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะได้ออกมาพูดในรายการ “คืนความสุขให้แก่คนในชาติ” ผ่านทางโทรทัศน์ รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย โดยได้ประกาศแผนงาน (Roadmap) ที่จะนำไปสู่การเลือกตั้ง 3 ระยะ คือ 1) จะมีรัฐธรรมนูญชั่วคราวเพื่อใช้ในการบริหารประเทศ วัตถุประสงค์เพื่อให้มีสภาพปฏิรูป แห่งชาติ ทำหน้าที่ปฏิรูปประเทศในทุกๆ ด้าน เมื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวเสร็จสิ้นแล้ว คณะรักษาความสงบแห่งชาติ จะตรวจทานแก้ไข เมื่อเรียบร้อยแล้วจะนำร่างรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวขึ้น ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เพื่อทรงพระปรมาภิไธยให้มีผลบังคับใช้ภายในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2557 นี้ 2) จัดตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรีในการปฏิบัติหน้าที่ ภายในเดือนกันยายน พ.ศ.2557 ส่วนสภาพปฏิรูปแห่งชาติจะใช้วิธีการสรรหา ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ จากทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นสมาชิกสภาพปฏิรูปแห่งชาติ และเริ่มปฏิบัติหน้าที่ได้ภายในเดือนตุลาคม พ.ศ.2557 (วิชาญ ทราญอ่อน. (ออนไลน์). 2564)

ต่อมาหลังมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ กำหนดให้มีการปฏิรูปประเทศอย่างน้อย 7 ด้าน คือ การเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ และด้านอื่นๆ การปฏิรูปประเทศทั้ง 7 ด้านนั้น เป็นสิ่งที่ ไม่เคยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใดมาก่อน โดยมีหัวใจอยู่ที่ การสร้างความสามัคคี ประเทศชาติมี ความสงบเรียบร้อย สังคมมีความสงบสุขเป็นธรรม มีโอกาสเท่าเทียมกัน เพื่อจัดความเหลื่อมล้ำ พร้อมทำให้ประชาชนมีความสุข พร้อมทั้งให้ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีส่วนร่วมใน การพัฒนาประเทศเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. 2560) มีข้อน่าสังเกตประการ หนึ่ง ถึงแม้ว่าทุกรัฐบาลต่างพยายามปฏิรูปการเมืองตามแนวทางของตนหรือตามแนวทางที่ คณะกรรมการปฏิรูปการเมืองชุดต่างๆ นำเสนอ แต่ทุกรัฐบาลที่ผ่านมายังคงยึดมั่นในระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อันเป็นระบอบที่ทุกรัฐบาลเห็นสอดคล้องไป ในทางเดียวกันว่าเป็นระบอบที่ดีและเป็นคุณค่าต่อประเทศชาติ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 สิ่งที่น่าสนใจของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คือ ได้มีการยกฐานะบทบาทและกระบวนการ มีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนขึ้นมาอย่างเป็นทางการโดยผ่านทางบทบัญญัติเรื่องสิทธิต่างๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจนักการเมืองและพรรคการเมือง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนชั้นนำจากภาค ธุรกิจเอกชน การรวมกลุ่มและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในกระแสของการปฏิรูป จึงพยายามจะ

นิยามการปฏิรูปการเมืองให้สอดคล้องกับประเด็นที่ตนเห็นว่าเป็นปัญหาหลักของการเมืองภาคประชาชน เช่น สมาคมนักข่าวเน้นการปฏิรูปสื่อมวลชน และการจัดการปกครองที่ดี สมัชชาคนจนเน้นการมีส่วนร่วมทางตรงของประชาชนในการกำหนดนโยบายของรัฐ เพราะมองว่าประชาธิปไตยตัวแทนแก้ปัญหาคนจนได้ไม่มากนัก โดยเฉพาะปัญหาเรื่องการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจของคนจน อย่างไรก็ตาม บางองค์กรยังเห็นว่ากระแสการปฏิรูปการเมืองโดยรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ.2560 ยังไม่ใช่ทางออกของการเมืองภาคประชาชน แต่เป็นเพียงบันไดขั้นหนึ่งที่จะทำให้สังคมดีขึ้นเท่านั้น

โครงสร้างรัฐรวมศูนย์อำนาจผ่านระบบราชการสู่ส่วนกลางอันเกิดจากความจำเป็นและเหตุผลของรัฐ ทางด้านความมั่นคง ระบบราชการไทยมิได้ปรับเปลี่ยนตามปัจจัยกระตุ้นแต่ละช่วง และในช่วงการรวมศูนย์อำนาจและการอ้างถึง “ความมั่นคง” เป็นหลัก กลับได้รับการเพิ่มให้มีระดับสูงขึ้นด้วยการนำเหตุผลของรัฐในด้านการพัฒนาเข้ามาประกอบ และละเลยการเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จนกระทั่งปัจจุบันที่สภาพแวดล้อมทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกเปลี่ยนแปลงไป เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจ การเข้าสู่ระบบระหว่างประเทศ การเพิ่มขึ้นของความต้องการของประชาชนและภาคธุรกิจเอกชน แต่กลไกอำนาจรัฐหรือระบบราชการไม่สามารถปรับตัวและสนองตอบความต้องการจนเกิดช่องว่างหรือปัญหาาระบบราชการ ซึ่งรัฐจำเป็นต้องเพิ่มมิติการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับกระแสความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก และข้อบัญญัติการปฏิรูปประเทศ ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ.2560

การประเมินอนาคตทางการเมืองไทย

จากการพิจารณาสถานะทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงในการเมืองโลก และเศรษฐกิจโลก ฯลฯ ทำให้ประเมินอนาคตทางการเมืองไทยและสังคมไทยได้ว่าจะต้องมีการปรับตัวและปรับเปลี่ยนอย่างขนานใหญ่ เพื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่จะตามมาในอนาคต ประเด็นที่จะต้องพิจารณาโดยผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ตั้งแต่ผู้บริหารประเทศ ระบบราชการ สถาบันการศึกษา ภาคธุรกิจ ภาคเอกชน ฯลฯ มีดังต่อไปนี้ (ลิขิต ธีรเวคิน. 2558)

ประการที่หนึ่ง การวางพื้นฐานทางการเมืองเพื่อให้เกิดการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน มีการเข้าสู่ตำแหน่งอำนาจ ที่บริสุทธิ์และเที่ยงธรรม คัดสรรคนดีเข้าสู่ตำแหน่งบริหารระดับสูง สกัดกั้นคนไม่ดีไม่ให้เข้าสู่ระบบการเมือง เพื่อไม่ให้ก่อความวุ่นวาย ขณะเดียวกันการใช้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งบริหารระดับสูงในทั้ง 3 อำนาจ อันได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ และองค์กรการเมืองอื่นๆ จะต้องมีการถ่วงดุลซึ่ง

กันและกัน มีการควบคุมและตรวจสอบในระบบและนอกระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสังคมและจากสื่อมวลชน การร่างรัฐธรรมนูญที่กำลังเป็นอยู่ในขณะนี้ซึ่งจะเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 18 นั้นจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะถ้าหากไม่สามารถจะมีกฎกติกาที่ทำงานได้ผลในระดับหนึ่ง ย่อมจะนำไปสู่ความวุ่นวายทางการเมือง ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมหันต์ต่อสังคมและประเทศชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะทำให้ความสามารถในการแข่งขันกับชาติต่างๆ ในการค้าการลงทุน การเจรจาทางการทูต การเมือง และอื่นๆ ไม่สามารถกระทำได้อย่างสง่างาม ไม่สามารถรักษาผลประโยชน์ของชาติและของประชาชนได้ การร่างรัฐธรรมนูญขณะนี้จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองไทย และจะเป็นเข็มขัดที่ถึงอนาคตของประเทศไทยว่าจะเป็นอย่างไร

ประการที่สอง สังคมโลกกำลังก้าวไปสู่คลื่นที่สามตามที่ Alvin Toffler (1980) ได้กล่าวไว้ โดยในยุคนี้จะเป็นสังคมเกษตรสมัยใหม่ซึ่งมีลักษณะเป็นเกษตรอุตสาหกรรม มีการผลิตทางอุตสาหกรรมที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล และจะเป็นสังคมที่มีการสื่อสาร การขนส่งที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มุ่งเน้นข่าวสารข้อมูล และวิทยาการ สังคมคลื่นลูกที่สามจะเป็นสังคมที่มีการปรับตัว การดำรงชีวิตและการทำงานจะมีรูปแบบใหม่ มุ่งเน้นเรื่องประสิทธิภาพประสิทธิผล ขณะเดียวกันจะไม่มองข้ามความสงบสุขในสังคม ศีลธรรมและจริยธรรม และที่สำคัญจะต้องมีคุณภาพการพัฒนา ระหว่างวัตถุและทางจิตใจ ความมั่งคั่งในทรัพย์สินและการความสุขสงบทางใจด้วย ภายใต้สังคมคลื่นลูกใหม่นี้คุณภาพของประชาชนจะเป็นตัวแปรสำคัญ จะต้องประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ร่างกายที่แข็งแรง มีความรู้ทางวิทยาการ ทำงานคล่องแคล่วว่องไว ในขณะเดียวกันต้องมีจิตวิญญาณโดยต้องเป็นบุคคลที่มีศีลธรรมและจริยธรรม นอกเหนือจากนั้นจะต้องมีความรู้ทางการเมืองและตื่นตัวทางการเมือง มีความรู้ทางสมองกลซึ่งจำเป็นต่อยุคข่าวสารข้อมูล มีความรู้ภาษาต่างประเทศคือภาษาอังกฤษใช้งานได้ดีทั้งเขียน อ่าน พูด และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งถ้ารู้ภาษาจีนด้วยความจำเป็นของการปรับตัวของสังคมไทยในขณะนี้ก็จะเกิดขึ้นได้ด้วย 3 ตัวแปรใหญ่ๆ คือ

ตัวแปรที่หนึ่ง จะต้องมีการปกครองแบบประชาธิปไตยซึ่งเป็นทั้งรูปแบบและเนื้อหา โดยรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องนำไปใช้โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์และลายลักษณ์อักษรควบคู่กันไป การปกครองบริหารประเทศจะต้องมีหลักนิติธรรม ผู้นำประเทศต้องมีความรู้ความสามารถและมีจริยธรรม ระบบราชการต้องมีประสิทธิภาพประสิทธิผล โดยมีหลักธรรมาภิบาล อันได้แก่ ความชอบธรรม ความโปร่งใส ตอบคำถามได้ เบียดเบียนได้ การเปิดให้มีส่วนร่วมโดยประชาชน และมีประสิทธิภาพประสิทธิผล ที่สำคัญที่สุด ผู้นำทางการเมืองต้องมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย มีจิตวิญญาณของความเป็นประชาธิปไตย บุคลิกลักษณะและทัศนคติที่เป็นประชาธิปไตย และประชาชนทั่วไปก็ต้องมีลักษณะดังกล่าวเช่นเดียวกัน โดยมีความตื่นตัวทางการเมือง มีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วม ต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเอง เคารพสิทธิของผู้อื่น มีจิตใจที่ยุติธรรมและเป็นธรรม มีความนิยมชาติแต่ไม่ใช่ชาตินิยมแบบบ้าคลั่ง

ตัวแปรที่สอง ในทางเศรษฐกิจนั้นประเทศไทยต้องเกี่ยวข้องกับโลกในยุคโลกาภิวัตน์ จะต้องมี การค้ากับต่างประเทศ จะต้องมีการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพในลักษณะอุตสาหกรรมเกษตร สินค้าอุตสาหกรรมที่ได้มาตรฐาน รวมทั้งสินค้าประเภทเครื่องไฟฟ้าหรือข่าวสารข้อมูลที่มีการวิจัยมา เป็นอย่างดี มีมาตรฐานระดับสากลหรือระดับโลก จึงจำเป็นต้องมีการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลตามหลักวิชาการสมัยใหม่ เพื่อสามารถ แข่งขันกับชาติต่างๆ ในโลกได้ แต่ต้องระมัดระวังอย่างยิ่งในการขยายการประกอบธุรกิจหรือการกู้เงิน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและข้อจำกัด กระทำในลักษณะที่ไม่เกินความสามารถในการกู้และค่าใช้จ่าย กู้ จะไม่ขยายธุรกิจจนเกินตัว ซึ่งสอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นพระราชดำรัสของใน หลวงรัชกาลที่ 9 ในส่วนนี้ พระองค์ท่านมีพระราชดำรัสว่า “เศรษฐกิจการค้า” จะต้องมียู่อไป แต่ ต้องมีในลักษณะ “พอเพียง” ไม่ก่อหนี้สินล้นพ้นตัว หรือขยายตัวจนเป็นฟองสบู่ นำความหายนะมาสู่ ประเทศชาติและเศรษฐกิจทั้งมวล ในส่วนของทฤษฎีใหม่นั้นเป็นรูปแบบหนึ่งในเศรษฐกิจภาคเกษตร ซึ่งเป็นที่ดินแปลงเล็กๆ ประมาณ 20-30 ไร่ โดยมีความชาญฉลาดในการใช้ที่ดิน ที่ดินส่วนหนึ่งซึ่งเป็น ส่วนใหญ่ใช้ในการเพาะปลูกข้าว อีกส่วนหนึ่งใช้ในการขุดบ่อน้ำเพื่อการเลี้ยงสัตว์น้ำ และเพื่อการใช้ น้ำในการอุปโภคและบริโภค อีกส่วนหนึ่งใช้ในการปลูกพืชผักผลไม้ และอีกส่วนหนึ่งใช้เพื่อการปลูกที่ อยู่อาศัยและการเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงไก่ เป็นต้น ทฤษฎีใหม่นี้ไม่ทำให้คนร่ำรวยแต่อาจจะหารายได้ เพิ่มจากการมีอาชีพเสริม การจัดการเช่นนี้จะเกิดภูมิฐานโดยไม่ถูกกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจ โลกหรือเศรษฐกิจประเทศ เพราะมีอาหารพอกิน มีที่อยู่อาศัยและไม่เดือดร้อนอะไรนัก ที่สำคัญชีวิตมี ความสุข ซึ่งจะเป็นดัชนีอีกตัวหนึ่งของการวัดระดับการพัฒนานอกเหนือจากการวัดผลผลิตมวลรวม ประชาชาติ มาเป็นความสุขมวลรวมประชาชาติ

ตัวแปรที่สาม ในทางสังคมนั้นสังคมไทยคงไม่สามารถต่อต้านการเปลี่ยนแปลงของกระแส โลกได้ จึงจำเป็นต้องมีการปรับตัว แต่การปรับตัวไม่จำเป็นต้องสูญเสียเอกลักษณ์ หรือทำให้ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่สร้างสมมาเป็นศตวรรษต้องสูญหายไปโดยสิ้นเชิง สังคมไทย เป็นสังคมที่ผสมผสานวัฒนธรรมต่างๆ อยู่แล้วในอดีต ที่เด่นชัดที่สุดก็คือ คนไทยเป็นคนที่มีหลากหลาย วัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมไทยในหมู่บ้านซึ่งเป็นสังคมเกษตร ประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีความเอื้ออารี มีน้ำใจ ไม่สุดโต่งในลัทธิใดๆ รู้จักรักสนุก มีความสุข ไม่รังเกียจศาสนาและเผ่าพันธุ์ มี ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดำรงชีวิต ต่อมาก็รับวัฒนธรรมอินเดียโดยผ่านศาสนาพุทธและศาสนา พราหมณ์ รากศัพท์บาลีสันสกฤต ลัทธิการปกครอง พิธีกรรมต่างๆ วัฒนธรรมจีนก็มีบทบาทอย่างมาก ในสังคมไทย ทั้งในแง่ลัทธิขงจื้อ ค่านิยม ความสัมพันธ์มนุษย์ การแต่งงานข้ามเผ่าพันธุ์ และที่สำคัญ ประเทศไทยก็รับเอาวัฒนธรรมตะวันตก ทั้งในด้านการปกครองและบริหาร ด้านการเมือง ฯลฯ มา เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานและการดำรงชีวิต คนไทยจึงเป็นชาติที่มี 4 วัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรม ไทยในลักษณะของไทยาภิวัตน์ วัฒนธรรมอินเดียหรืออารยธรรมอินเดีย วัฒนธรรมจีน คือ จีนาภิวัตน์

วัฒนธรรมตะวันตก คือ อัสตงคตาภิวัฒน์ และวัฒนธรรมยุคใหม่ คือ โลกยุคข่าวสารข้อมูลคือโลกยุคโลกาภิวัตน์สังคมไทยจึงไม่ใช่สังคมที่หยุดนิ่ง แต่การปรับตัวนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยสองตัวแปร คือ ตัวแปรแรกคือ การศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอนต้องเปลี่ยนให้ทันกับโลก วิทยาการความรู้ใหม่ๆ ต้องนำมาเป็นหลักสูตรทันที วิธีการสอนต้องให้ข้อมูลความรู้และการคิดวิเคราะห์ไม่ใช่มุ่งเน้นแต่การท่องจำ ในขณะที่เดียวกันวัฒนธรรมที่ล้ำสมัยหลายส่วนคงต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไข ตัวอย่างเช่น ความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติในลักษณะ งมงาย การขาดวิถีคิดแบบมีเหตุมีผลแบบวิทยาศาสตร์ การขาดระเบียบวินัย ไม่รับผิดชอบ ไม่ตรงต่อเวลา ระบบอุปถัมภ์ที่ขัดต่อระบบคุณธรรม วัฒนธรรมประจบสอพลอ วัฒนธรรมที่มุ่งเน้นอาวุโสจนลืมหักการและเหตุผลทั้งหลายทั้งปวงดังกล่าวนี้จะต้องมีภาพของคนไทยในอนาคตที่จะได้เป็นแบบอย่างของการกลมกลืนเรียนรู้ทั้งในครอบครัวและในโรงเรียน และคนไทยในแบบอย่างที่จะพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นพลังสำคัญในการต่อสู้เจรจาความเมือง การค้า และอื่นๆ ในเวทีการเมืองระหว่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์

การที่จะนำพาประเทศไทยฝ่ากระแสโลกาภิวัตน์ โดยมีระบบการเมืองการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย จำเป็นที่จะต้องมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ระบบเศรษฐกิจที่ผสมผสานความเป็นเลิศเพื่อต่อสู้ในการค้าระหว่างประเทศ และการสร้างภูมิคุ้มกันของเกษตรกรในกรอบทฤษฎีใหม่ โดยทั้งสองส่วนนั้นคำนึงถึงเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง รัชกาลที่ 9 ขณะเดียวกันจะต้องปรับเปลี่ยนสังคมโดยมุ่งเน้นระบบการศึกษาและวัฒนธรรม เพื่อให้เป็นสังคมที่มีประชาชนที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวเข้ากับโลกยุคใหม่ และสามารถนำประเทศไทยก้าวไปในสังคมโลกอย่างสง่างาม และมีศักดิ์ศรีของชาติเอกราชที่มีชนบทรอบคอบประเพณีและวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน

ข้อเสนอทางออกของปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครราชสีมาและของประเทศไทย

กลุ่มนักวิชาการ และผู้ที่ปรารถนาให้ความสมานฉันท์เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ได้มีความพยายามหลายครั้ง เพื่อนำเสนอให้มีกระบวนการรับฟังกันและกันด้วยใจที่ไร้อคติ (Dialogue) แต่ก็พบกับความล้มเหลวเช่นกัน ที่เป็นเช่นนั้น อาจเป็นเพราะสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้ (สุพัตรา จิตตเสถียร. 2553)

- 1) แกนนำของคู่ขัดแย้งไม่เข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อการเจรจา ตามแนวทางสันติวิธี
- 2) ต่างฝ่ายต่างใช้ สันติวิธี เป็น คำพูดที่สวยหรูต่อภาพลักษณ์ฝ่ายตนแต่แท้จริงไม่สามารถปฏิบัติตามได้เลย เพราะ สิ่งที่มีอิทธิพลเหนือกว่า สันติวิธี คือ กิเลส และความใฝ่慕เอาชนะกัน โดยขาดการคิดถึง ประชาชนผู้บริโภค ที่ต้องมาเดือดร้อนจาก สถานการณ์อันเลวร้ายที่พวกเขาไม่ได้ก่อขึ้น นั่น คือ ปรากฏการณ์ของการลืมนึกถึงการเอาใจเขามาใส่ใจเรานั่นเอง
- 3) การไม่ยอมรับกฎ กติกา ตามแนวทางประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ทำให้มักอ้าง สิทธิเสรีภาพ แต่ขาดการคำนึงถึง ภราดรภาพ (Fraternity) คือความเป็นพี่เป็นน้องกัน มนุษย์ทุกคน

จะต้องมีความเท่าเทียมกันและปฏิบัติต่อกันดุจพี่น้อง ความเป็นพี่เป็นน้อง เป็นสิ่งที่ธรรมชาติมอบให้มนุษย์ คือ การไม่เน้นผิวพรรณ หรือ เผ่าพันธุ์

4) การสื่อสาร และการให้ข้อมูลแก่สังคมมีการบิดเบือน เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มตน จนทำให้คนอื่นๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้อง (หรือ คนไม่มีสิทธิ์ ว่าเป็นฝ่ายใด) จะเกิดความสับสน และในที่สุดจะนำมาซึ่งการถูกแทรกแซงและบ่อนทำลายความมั่นคงและความสามัคคีในชาติได้

5) ผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ ยุติความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ต้อง ถามใจตัวเองให้ชัดเจนว่า “พวกท่านทั้งหลายรักชาติ รักแผ่นดินนี้ อย่างแท้จริง หรือไม่?” เพราะนั่นหมายถึง เราจะค้นหาทางออกที่เป็นจุดหมายร่วมกัน ที่ต่างฝ่าย ต่างชนะ นั่นคือ ประเทศชาติชนะ มิใช่ใครกลุ่มใด กลุ่มหนึ่ง ชนะ

ถ้าการตัดสินใจแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย ขาดเป้าหมายที่เป็นผลประโยชน์ชาติ ร่วมกันอย่างแท้จริงแล้ว ทุกอย่างจะพบทางตัน แต่อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมา ในสังคมไทยที่ผ่านมาทำให้ว่าจะคลี่คลายลงไป เพราะจะเห็นว่า กลุ่มประชาชนที่เป็นชนชั้นกลาง ได้รวมพลังผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ต ออกมาแสดงจุดยืนและมีอีกหลายกลุ่ม ได้ออกมาเสนอทางออก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชาวไทยได้มีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้นมา ระดับหนึ่ง เพราะประชาชนสามารถรวมตัวกัน เพื่อตอบโต้ การใช้ความรุนแรง หรือ มีการเรียกร้องให้ อ้าโรงไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์” ทำให้คู่ขัดแย้งหลัก ต้องทบทวนวิธีการต่อสู้ เรียกร้องใหม่หลายครั้ง และจากการติดตามและวิเคราะห์สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองไทย มาตลอด จึงได้เสนอทางออกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย ดังนี้ (สุพัตรา จิตตเสถียร. 2553)

1. ในภาวะการณ์แก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน เสนอให้มีการ “เจรจาตามแนวทางสานเสวนา” มิใช่ การเจรจาต่อรอง เพื่อกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการยุบสภา แม้ว่า การยุบสภา จะมีใช้การ แก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ที่ตรงกับสาเหตุที่แท้จริง แต่เป็นการแก้ไขในภาวะวิกฤติ ซึ่ง อาจจะคิดว่า ไปสนับสนุนข้อเสนอของคู่ขัดแย้งหลักก็จริง แต่การคืนอำนาจให้ประชาชน เป็นคน ตัดสินใจ (เพราะคนส่วนใหญ่ทั่วประเทศ เป็นเจ้าของ สิทธิ นี้ มิใช่เฉพาะกลุ่มที่ประท้วง เรียกร้อง) พวกเขา จะได้ใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือว่าเป็นการยอมรับ กฎ กติกา ตามรัฐธรรมนูญ ร่วมกัน

2. ควรจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติ (เฉพาะกิจ) เพื่อรักษาการ ช่วงที่มีการจัดการเลือกตั้งใหม่ เพื่อ ลดความ “ไม่ไว้วางใจ” ของฝ่ายที่ขัดแย้งกันลงไป และองค์กรกลาง เช่น กกต. ต้องจริงจัง ต่อการจัด เลือกตั้งให้บริสุทธิ์ ยุติธรรม และถึงแม้ว่า บางฝ่าย อาจจะโต้แย้งว่า “มีการซื้อเสียง” ด้วยอำนาจเงิน เข้ามาอีกได้ ซึ่งต้องยอมรับว่า “การซื้อเสียงมีจริง” แต่จากการออกมาแสดงพลังของคนกลุ่มต่างๆ ที่เป็นคนจากชุมชนเมือง และนิสิต นักศึกษา นักวิชาการ รวมทั้ง การเสนอ สื่อ ที่สร้างความเป็นกลาง มีการตรวจสอบ การทุจริต เข้มแข็งมากขึ้น เชื่อว่า “อำนาจเงินจะเบาบางลง” และจากบทเรียน การ

สูญเสียของชาติ ครั้งนี้ จะทำให้คนอีกจำนวนมาก เกิดการพิจารณา พิเคราะห์สรรห่านักการเมือง พิถีพิถันมากขึ้น

3. เสนอแนะให้มีการศึกษาวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญ คือ “ ความสัมพันธ์ปัจจัยแห่งความขัดแย้งทางการเมืองไทย ในมิติของพลังชุมชนจากชนบท ต่อ การขับเคลื่อนเพื่อการเปลี่ยนแปลง การเมือง การปกครองไทย ” เพราะ จากบทเรียนของความขัดแย้งและการก่อความรุนแรงในสังคมที่ผ่าน ทำให้เราได้เห็นถึง ความขัดแย้งทางการเมืองไทยในระดับชาติ มักเกี่ยวข้องกับพลังการระดมคนของผู้นำชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงเสนอให้มีการศึกษาเป็น “ทีม” จากนักวิชาการหลายๆ สาขา มาบูรณาการ เพราะ “การยึดมั่นในวิธีการเก่าๆ ทั้งที่ปัจจัยต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ย่อมทำให้ย่ำอยู่กับที่ และพบจุดจบในที่สุด”

4. ควรมีการถอดบทเรียน กระบวนการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมือง เพื่อการเรียนรู้ และหาทางป้องกัน ความขัดแย้งในอนาคต

5. การปฏิรูปสื่อสารมวลชน และจริงจังจัดระเบียบสื่อให้มีจริยธรรมที่ดี และมีความเป็นกลางอย่างแท้จริง

6. การปฏิรูปการเมือง ไปพร้อมๆ กับการปฏิรูประบบราชการ เป็นวาระแห่งชาติ

7. การใช้บทบาทของผู้นำชุมชนในระดับท้องถิ่น ในการสร้างความสมานฉันท์ตั้งแต่ระดับชุมชน และเป็นตัวการในการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ทศนคติ ค่านิยม และความเข้าใจที่ถูกต้องของแนวทาง “สันติวิธี” ซึ่งสามารถปฏิบัติได้จริง โดยความร่วมมือกับ กระทรวงยุติธรรม ในกระบวนการยุติธรรมชุมชน และผ่านทางกรมการปกครอง ในการเจรจาไกล่เกลี่ยในระดับอำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน ทั้งนี้ เพื่อสร้างการเรียนรู้ถึง “บทเรียนความเสียหายจากการประท้วงและการใช้ความรุนแรงจากอดีตที่ผ่านมา” ทั้งนี้ สถานการณ์ความรุนแรงในอดีตที่ผ่านมาจะกลายเป็น “ครู” ที่เก็บไว้สอนเยาวชนรุ่นหลังให้ศึกษา เรียนรู้ เพื่อมิให้ “กงล้อแห่งประวัติศาสตร์ความแตกแยกในสังคมไทย ได้เกิดขึ้นอีก”

สรุป

ผู้วิจัยขอสรุปเนื้อหาการวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาคความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา โดยได้จัดทำเป็นตารางเพื่อให้ผู้สนใจได้ทำการศึกษาทำความเข้าใจได้โดยง่าย ดังแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 สรุปการวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนใน
จังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ. 2475 - ปัจจุบัน (2564)	มิตินการเมือง, มิตีสังคม, มิตีเศรษฐกิจ
	<p>1.ความขัดแย้ง (Conflict) เป็นปรากฏการณ์หนึ่งในสังคมที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เพราะตราบไต่ที่มนุษย์เรายังอยู่ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ที่ผ่านมามีการชุมนุมเรียกร้องในประเทศไทยจะเกี่ยวข้องอยู่ 5 เรื่องใหญ่ๆ คือ ปัญหาที่ดินทำกินปัญหาอันเกิดจากการก่อสร้างโครงการของรัฐที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาหนี้สิน ปัญหาเขื่อนหรือโรงไฟฟ้า และการบริหารราชการหรือการดำเนินนโยบายของรัฐบาล เพราะว่าเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวและเป็นเรื่องปากท้องหรือเรื่องของสิทธิที่ประชาชนควรจะได้รับ จนอาจกล่าวได้อย่างสรุปว่า “ความขัดแย้งกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตมนุษย์ในยุคศตวรรษที่ 21” ที่มาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์และแนวคิดจากปกครองแบบประชาธิปไตย ในประวัติศาสตร์การเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของไทยมีความขัดแย้งทางการเมืองเกิดขึ้นหลายครั้ง ลักษณะของความขัดแย้งและแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งก็มีหลายรูปแบบ ในอดีตความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มชนชั้นนำทางอำนาจ จากนั้นพัฒนามาสู่ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประชาชนกับกลุ่มผู้ปกครองที่เป็นทหาร และความขัดแย้งในยุคปัจจุบันเป็นความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประชาชนกับกลุ่มผู้ปกครองที่เป็นนายทุน นักการเมือง ถ้าการตัดสินใจแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย ขาดเป้าหมายที่เป็นผลประโยชน์ชาติร่วมกันอย่างแท้จริงแล้ว ทุกอย่างจะพบทางตัน แต่อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมาในสังคมไทยที่ผ่านมาทำให้ว่าจะคลี่คลายลงไป เพราะจะเห็นว่า กลุ่มประชาชนที่เป็นชนชั้นกลาง ได้รวมพลังผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ต ออกมาแสดงจุดยืนและมีอีกหลายกลุ่ม ได้ออกมาเสนอทางออก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชาวไทยได้มีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้นมาระดับหนึ่ง เพราะประชาชนสามารถรวมตัวกัน เพื่อตอบโต้ การใช้ความรุนแรง หรือ มีการเรียกร้องให้ธำรงไว้ซึ่งสถาบันหลัก คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์” ทั้งนี้ สถานการณ์ความรุนแรงในอดีตที่ผ่านมาจะ</p>

มิตินการเมือง, มิติสังคม, มิติศรษฐกิจ
<p>กลายเป็น “ครู” ที่เก็บไว้สอนเยาวชนรุ่นหลังให้ศึกษา เรียนรู้ เพื่อมิให้ “กงล้อแห่งประวัติศาสตร์ความแตกแยกในสังคมไทย ได้เกิดขึ้นอีก”</p>
<p>2.คำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะสังคม วัฒนธรรม และรัฐไทยกับการรวมกลุ่มและการเคลื่อนไหวทางสังคมหลัง พ.ศ.2549 กลับมาจากนักวิชาการในสายนิติศาสตร์ นักสังคมวิทยา มานุษยวิทยาที่ศึกษาสังคม “ชนบท” และนักรัฐศาสตร์ที่ไม่ได้เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองในสายภาคประชาชน รวมถึงปัญญาชนที่เติบโตภายใต้ปีกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย สะท้อนเป็นอย่างดีว่าองค์ความรู้กระแสหลักของ “การเมืองภาคประชาชน” ที่ถูกผลิตและผลิตซ้ำโดยปัญญาชนภาคประชาชนใน 2 ทศวรรษก่อนหน้า พ.ศ.2549 นั้น แทบจะอยู่ในสภาวะที่ไม่สามารถอธิบายการรวมกลุ่มและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมซึ่งมุ่งที่จะเป็นทฤษฎีองค์การ ที่พอใจจะทำหน้าที่แค่การประเมิณและเสนอแนะในระดับการต่อสู้ในระดับ “ยุทธวิธี” ของแต่ละขบวนการอย่างแยกส่วนมากกว่าที่จะสามารถประเมินและเสนอแนะในระดับ “ภาคประชาชน” อยู่ในสภาวะไม่ชัดเจนว่าจะทำแนวร่วมหรือสร้างพันธมิตรในการต่อสู้กับคนกลุ่มใด เพราะที่ผ่านมากำหนดตัวตนและการกำหนดมิติศัตรูของขบวนการขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์ในระดับการจัดองค์กรและยุทธวิธีมากกว่าจะขึ้นกับการวิเคราะห์โครงสร้างเศรษฐกิจสังคมและตุลกำลังทางชนชั้น การกลับมาของรัฐ อำนาจรัฐดั้งเดิม กองทัพ ทุน และชนชั้นล่าง ที่มากกว่าแค่เรื่อง รัฐ-ทุน นักการเมือง ระบบการเมืองในรัฐสภา และชุมชน/ชาวบ้าน ซึ่งล้วนแล้วแต่จัดประเภทไม่ได้และคลุมเครือภายใต้กรอบการวิเคราะห์แบบ “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม” ซึ่งเป็นกระแสหลักของการเมือง “ภาคประชาชน” ที่ไม่เอาอำนาจรัฐ รวมถึงการไม่มีตัวแบบประชาธิปไตยที่หมายถึง การจัดการอำนาจรัฐที่ชัดเจน และการไม่มีคำตอบให้กับกระแสการปฏิวัติสังคมที่กำลังก่อตัวขึ้นอย่างเข้มข้นในรอบหลายปีที่ผ่านมา ข้อจำกัดเหล่านี้ส่งผลให้การเมืองของภาคประชาชนและปัญญาชนภาคประชาชนเหล่านี้เริ่มถูกวิจารณ์และถอยห่างมากขึ้นจากกลุ่มที่คัดค้านและผู้สนับสนุนขบวนการประชาธิปไตย ซึ่งเป็นนักกิจกรรมที่เติบโตขึ้นในอีกรุ่นหนึ่งได้ จนเป็นที่มาของการเกิดขบวนการภาคประชาสังคมอีก</p>

มิตินโยบาย, มิติสังคม, มิติศรษฐกิจ
<p>กลุ่มคือ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.)</p>
<p>3.การที่จะนำพาประเทศไทยฝ่ากระแสโลกาภิวัตน์ โดยมีระบบการเมืองการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย จำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์การบริหารที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ระบบเศรษฐกิจที่ผสมผสานความเป็นเลิศเพื่อต่อสู้ในการค้าระหว่างประเทศ และการสร้างภูมิทัศน์ด้านทานของเกษตรกรในกรอบทฤษฎีใหม่ โดยทั้งสองส่วนนั้นคำนึงถึงเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง รัชกาลที่ 9 ขณะเดียวกันจะต้องปรับเปลี่ยนสังคมโดยมุ่งเน้นระบบการศึกษาและวัฒนธรรม เพื่อให้เป็นสังคมที่มีประชาชนที่มีคุณภาพ สามารถจะปรับตัวเข้ากับโลกยุคใหม่ และสามารถนำประเทศไทยก้าวไปในสังคมโลกอย่างสง่างาม และมีศักดิ์ศรีของชาติเอกราชที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ถ้าการตัดสินใจแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย ขาดเป้าหมายที่เป็นผลประโยชน์ชาติร่วมกันอย่างแท้จริงแล้ว ทุกอย่างจะพบทางตัน แต่อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมาในสังคมไทยที่ผ่านมาทำให้เห็นว่า กลุ่มประชาชนที่เป็นชนชั้นกลาง ได้รวมพลังผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ต ออกมาแสดงจุดยืนและมีอีกหลายกลุ่ม ได้ออกมาเสนอทางออก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชาวไทยได้มีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้นมาระดับหนึ่ง เพราะประชาชนสามารถรวมตัวกัน เพื่อตอบโต้ การใช้ความรุนแรง หรือ มีการเรียกร้องให้ธำรงไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์” ทำให้คู่ขัดแย้งหลัก ต้องทบทวนวิธีการต่อสู้ เรียกร้องใหม่หลายครั้ง และจากการติดตามและวิเคราะห์สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองไทยมาตลอด จึงได้เสนอทางออกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ในภาวะการณ์แก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน เสนอให้มีการ “เจรจาตามแนวทางสานเสวนา” มิใช่การเจรจาต่อรอง เพื่อกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการยุบสภา แม้ว่า การยุบสภา จะมีใช้การแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ที่ตรงกับสาเหตุที่แท้จริง แต่เป็นการแก้ไขในภาวะวิกฤติ ซึ่งอาจจะคิดว่า ไปสนับสนุนข้อเสนอของคู่ขัดแย้งหลักก็จริง แต่การคืนอำนาจให้ประชาชน เป็นคนตัดสินใจ (เพราะคนส่วนใหญ่ทั้งประเทศ เป็นเจ้าของ สิทธิ นี้ มิใช่เฉพาะกลุ่มที่ประท้วง เรียกร้อง) พวกเขา จะได้ใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือว่า เป็นการ

มติการเมือง, มติสังคม, มติเศรษฐกิจ
<p>ยอมรับ กฎ กติกา ตามรัฐธรรมนูญ ร่วมกัน</p> <p>2. ควรจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติ (เฉพาะกิจ) เพื่อรักษาการ ช่วงที่มีการจัดการเลือกตั้งใหม่ เพื่อลดความ “ไม่ไว้วางใจ” ของฝ่ายที่ขัดแย้งกันลงไป และองค์กรกลาง เช่น กกต. ต้องจริงจัง ต่อการจัดเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ ยุติธรรม และถึงแม้ว่าบางฝ่าย อาจจะโต้แย้งว่า “มีการซื้อเสียง” ด้วยอำนาจเงินเข้ามาอีกได้ ซึ่งต้องยอมรับว่า “การซื้อเสียงมีจริง” แต่จากการออกมาแสดงพลังของคนกลุ่มต่างๆ ที่เป็นคนจากชุมชนเมือง และนิสิต นักศึกษา นักวิชาการ รวมทั้ง การเสนอ สื่อ ที่สร้างความเป็นกลาง มีการตรวจสอบ การทุจริต เข้มแข็งมากขึ้น เชื่อว่า “อำนาจเงินจะเบาบางลง” และจากบทเรียน การสูญเสียของชาติ ครั้งนี้ จะทำให้คนอีกจำนวนมาก เกิดการพิจารณา พิเคราะห์สรรหานักการเมือง พิถีพิถันมากขึ้น</p> <p>3. เสนอแนะให้มีการศึกษาวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญ คือ “ความสัมพันธ์ปัจจัยแห่งความขัดแย้งทางการเมืองไทย ในมิติของพลังชุมชนจากชนบท ต่อ การขับเคลื่อนเพื่อการเปลี่ยนแปลง การเมือง การปกครองไทย” เพราะจากบทเรียนของความขัดแย้งและการก่อความรุนแรงในสังคมที่ผ่าน ทำให้เราได้เห็นถึง ความขัดแย้งทางการเมืองไทยในระดับชาติ มักเกี่ยวข้องกับพลังการระดมคนของผู้นำชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงเสนอให้มีการศึกษาเป็น “ทีม” จากนักวิชาการหลายๆ สาขา มาบูรณาการ เพราะ “การยึดมั่นในวิธีการเก่าๆ ทั้งที่ปัจจัยต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ย่อมทำให้ย่ำอยู่กับที่ และพบจุดจบในที่สุด”</p> <p>4. ควรมีการถอดบทเรียน กระบวนการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองเพื่อการเรียนรู้ และหาทางป้องกัน ความขัดแย้งในอนาคต</p> <p>5. การปฏิรูปสื่อสารมวลชน และจริงจังจัดระเบียบสื่อให้มีจริยธรรมที่ดี และมีความเป็นกลางอย่างแท้จริง</p> <p>6. การปฏิรูปการเมือง ไปพร้อมๆ กับการปฏิรูประบบราชการ เป็นวาระแห่งชาติ</p> <p>7. การใช้บทบาทของผู้นำชุมชนในระดับท้องถิ่น ในการสร้างความสมานฉันท์ตั้งแต่ระดับชุมชน และเป็นตัวการในการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ทศนคติ ค่านิยม และความเข้าใจที่ถูกต้องของแนวทาง “สันติวิธี” ซึ่งสามารถปฏิบัติได้จริง โดยความร่วมมือกับ กระทรวงยุติธรรม ในกระบวนการยุติธรรมชุมชน และผ่านทางกรมการปกครอง ในการเจรจาไกล่เกลี่ยในระดับอำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน ทั้งนี้ เพื่อสร้างการเรียนรู้ถึง “บทเรียนความเสียหาย</p>

	มิติการเมือง, มิติสังคม, มิติเศรษฐกิจ
	<p>จากการประท้วงและการใช้ความรุนแรงจากอดีตที่ผ่านมา” ทั้งนี้ สถานการณ์ความรุนแรงในอดีตที่ผ่านมาจะกลายเป็น “ครู” ที่เก็บไว้สอนเยาวชนรุ่นหลังให้ศึกษา เรียนรู้ เพื่อมิให้ “กงล้อแห่งประวัติศาสตร์ความแตกแยกในสังคมไทย ได้เกิดขึ้นอีก”</p>

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา รูปแบบและวิธีการวิจัยของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึก ละเอียด เทียบตรง และเชื่อถือได้ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 วิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 5.1 สรุปการวิเคราะห์ผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

พ .ศ . 2 4 7 5 -	มิตินการเมือง, มิตินสังคม, มิตินเศรษฐกิจ
ปัจจุบัน (2564)	1. นับตั้งแต่พ.ศ.2475 เป็นต้นมา การปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข แม้จะมีบางช่วงที่เผด็จการเข้ามามีอำนาจ และเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกจัดขึ้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 ใช้วิธีการเลือกผู้แทนตำบลก่อน แล้วจึงมาเลือกผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งนี้จำนวน 1 คน จนถึงการเลือกตั้งครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2480 จึงเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยให้ราษฎรเป็นคนเลือกเอง มีการแบ่งเขตการเลือกตั้ง โดยแต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 1 คน ปัจจุบัน (ปี 2564) จังหวัดนครราชสีมาแบ่งเขตเลือกตั้งเป็น 14 เขต และมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 14 คน ตามการแบ่งเขตเลือกตั้ง พ.ศ.2562 การจัดการปกครองส่วนภูมิภาค ที่เปลี่ยนจากมณฑลเทศาภิบาล มาเป็นจังหวัดทำให้ผู้บริหาร มีโอกาสดูแลทุกข์สุข ของประชาชนได้อย่างใกล้ชิดมากขึ้น ประกอบกับการที่ประชาชนในท้องถิ่น มีโอกาสในการปกครองตนเองให้ดียิ่งขึ้น และมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากนครราชสีมาได้มี

มิตินครเมือง, มิตินคร, มิตินครธุรกิจ	
	โอกาสดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และนายกรัฐมนตรี
	<p>2.ผลจากเหตุการณ์กบฏบวรเดช (พ.ศ.2476) สังคมโดยเฉพาะคนกรุงเทพฯ เข้าใจเหมารวมว่า คนโคราชว่าเป็นกบฏด้วย ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ไม่ดีต่อชาวโคราช สถานการณ์ในขณะนั้นหากปล่อยไว้อาจบานปลายเกิดการแตกแยกของคนในประเทศ ต่อมารัฐบาลสมัยพระยาพหลฯ มีแถลงการณ์ประกาศว่าทหารข้าราชการ และชาวโคราชไม่ได้เป็นกบฏ เพียงแต่หลงผิดไปเชื่อฝ่ายกบฏ ซึ่งแท้จริงแล้วคนโคราชมีประวัติศาสตร์การต่อสู้กับข้าศึก จนสามารถป้องกันรักษาเมืองนครราชสีมาซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านของเมืองหลวงไว้ได้บรรดาทหาร ข้าราชการ พลเรือน และประชาชน จึงเกิดความคิดที่จะสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีในเวลาต่อมา เพื่อแสดงให้เห็นว่า บรรพบุรุษ และคนโคราชมีความรักดีต่อเมืองหลวงไม่ใช่กบฏ</p>
	<p>3. นับจากนี้ไปจึงพบว่ามิใช่เข้ามามีบทบาททางการเมือง ในนครราชสีมาจะไม่ใช่มิใช่ผู้มีพื้นฐานสืบตระกูลในท้องถิ่น หรือกลุ่มขุนนางที่สะสมอำนาจกันมานานตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่เป็นข้าราชการหรือพ่อค้าที่สะสมความมั่งคั่งในช่วง 20-30 ปีที่ผ่านมา หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2501 ทำให้ประเทศไทยตกอยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการทหารนานถึง 16 ปีนั้น ไม่สำคัญเท่ากับการที่การเมืองของโลกแบ่งออกเป็น ค่ายทางการเมืองระหว่างคอมมิวนิสต์และประชาธิปไตย การที่ไทยเลือกค่ายประชาธิปไตย ส่งผลให้เกิดสงครามต่อต้านคอมมิวนิสต์ขึ้นอย่างยาวนาน การตั้งอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางได้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับ แนวคิดทางวิชาการแบบอเมริกันที่ได้นำแนวการวิเคราะห์แบบโครงสร้างหน้าที่ เข้ามาอธิบายสังคมไทย แม้การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 และการเลือกตั้งในต้นปี พ.ศ. 2512 ยังไม่ได้สร้างสังคมประชาธิปไตยที่แท้จริงขึ้นมา แต่กระตุ้นบรรยากาศประชาธิปไตยหลังจากที่อยู่ภายใต้การปกครองแบบเผด็จการมานาน</p>
	<p>4.ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงในปี พ.ศ.2485 การเมืองของโลกได้เกิดความขัดแย้งกันอย่างชัดเจนของสองอภิมหาอำนาจของโลก โดยฝ่ายหนึ่ง คือ สหรัฐอเมริกา ที่เป็นผู้นำการปกครองระบอบประชาธิปไตย กับอีกฝ่ายหนึ่ง คือ สหภาพโซเวียต ที่เป็นผู้นำการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ ประเทศไทยภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง มีนโยบายชัดเจนที่จะสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบ ดังนั้นการพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่ทศวรรษ 2500 ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา องค์การ</p>

มิตินครเมือง, มิตินคร, มิตินครธุรกิจ	
	<p>สหประชาชาติ และธนาคารโลก ที่ใช้วาทกรรมการพัฒนาเป็นข้ออ้างในการผลักดันนโยบายเพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายทางเศรษฐกิจการเมือง โดยใช้ประเทศไทยเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ในการยุติบทบาทของขบวนการคอมมิวนิสต์และขยายระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งการสนับสนุนส่วนมากมุ่งเน้นไปที่ภาคอีสานภายใต้ความเชื่อว่า หากคนชนบทได้รับการพัฒนาจนปัญหาความยากจนหมดไปพวกเขาจะมาร่วมมือกับคอมมิวนิสต์ และนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โครงสร้างทางเศรษฐกิจของสังคมชนบทไทยก็เชื่อมโยงเข้ากับโลกภายนอกและระบบทุนนิยมอย่างแยกขาดกันไม่ได้</p>
	<p>5. นครราชสีมา เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สหรัฐอเมริกาใช้เป็นฐานทัพหนึ่งในเจ็ดฐานทัพใหญ่ที่ใช้ปฏิบัติการในสงครามเวียดนาม การเข้ามาตั้งฐานทัพของสหรัฐอเมริกาทำให้โครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของนครราชสีมาในเวลาต่อมา โดยมีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ คือ ถนนมิตรภาพหรือทางหลวงหมายเลข 2 ทางหลวงสาย 304 จากฉะเชิงเทราถึงนครราชสีมา ทางหลวงสาย 331 หรือถนนสายยุทธศาสตร์ เชื่อมต่อทางหลวงสาย 304 ไปถึงสัตหีบ เมื่อเริ่มก่อสร้างมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ การอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งของกองทัพสหรัฐอเมริกา เมื่อสิ้นสุดสงครามเวียดนาม เส้นทางเหล่านี้ได้กลายเป็นเส้นทางสายเศรษฐกิจที่สำคัญของนครราชสีมา ส่งผลให้ในปัจจุบันนครราชสีมา มีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางคมนาคมระหว่างภูมิภาค และมีสาธารณูปโภคพร้อมรองรับการผลิตในสาขาต่าง ๆ ทั้งด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการ โครงการก่อสร้างระบบชลประทาน เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำ ได้เอื้อประโยชน์ต่อการขยายพื้นที่ทางการเกษตรในนครราชสีมา โดยได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกัน</p>
	<p>6. นับตั้งแต่ทศวรรษ 2500 ได้เพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและทำให้ชาวบ้านในเขตชนบทของภาคอีสานมีรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และทำให้คนชนบทในหลายพื้นที่ของประเทศไทยหลุดพ้นจากภาวะความยากจนและการดิ้นรนเพื่ออยู่รอดได้ แต่กระนั้นก็ตามรายได้จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจในภาคชนบทไม่ได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากเท่ากับกิจกรรมทางเศรษฐกิจในเขตเมืองและในภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ ยิ่งไปกว่านั้นหมู่บ้านชนบทหลายแห่งยังได้รับผลกระทบจากการผลักดันนโยบายการพัฒนา โดยการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม</p>

	มิตินครเมือง, มิตินคร, มิตินครธุรกิจ
	<p>แห่งชาติฉบับที่ 1 – 3 (พ.ศ.2504 – 2519) ที่มุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน เขื่อน ไฟฟ้า เพื่อรองรับการขยายตัวของภาคเมืองและภาคอุตสาหกรรมที่ได้ดูดซับเอาทรัพยากรจากภาคชนบทไปเป็นจำนวนมาก</p>
	<p>7.นครราชสีมาเป็นทั้งที่ตั้งฐานทัพของสหรัฐอเมริกาและแหล่งพักผ่อนของทหารฝ่ายโลกเสรีที่ผลัดเปลี่ยนกันเดินทางมาพักผ่อน ส่งผลให้เกิดการเติบโตในด้านธุรกิจบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของเหล่าทหารอเมริกันที่มาประจำการที่นครราชสีมา จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นจากการอพยพเข้ามาทำงานในเมือง โดยเป็นการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับฐานทัพอเมริกาในนครราชสีมาทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยประมาณการจ้างงานทางตรง 10,000 คน และการจ้างงานทางอ้อม 12,500 คน ส่งผลให้เศรษฐกิจของนครราชสีมาในระยะนั้นเฟื่องฟูขึ้นเป็นอันมาก มีการค้าขายติดต่อกับหน่วยทหารของสหรัฐอเมริกา ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้จากการให้บริการในรูปแบบต่าง ๆ การใช้จ่ายเงินของทหารอเมริกัน ส่วนใหญ่ใช้เป็นเงินดอลลาร์ ทำให้มีผู้ที่ต้องการค้าขายและทำงานกับทหารอเมริกันเป็นจำนวนมากถือได้ว่าเป็นช่วงเศรษฐกิจดี แรงงานไม่มีความรู้ได้ทำงานที่ได้ค่าตอบแทนสูง การเข้ามาของทหารอเมริกัน ทำให้เศรษฐกิจของนครราชสีมาเฟื่องฟูขึ้นอย่างมาก ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาทองของการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในธุรกิจบริการ แต่ผลกระทบจากการเจริญเติบโตนั้นได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ เพราะธุรกิจโรงแรมที่เกิดขึ้นนั้นสัมพันธ์กับธุรกิจค้าบริการทางเพศที่เฟื่องฟูขึ้นมาพร้อมกันนั่นเอง ดึงดูดหญิงสาวจากต่างอำเภอและจังหวัดใกล้เคียงที่ด้อยการศึกษาอพยพเข้ามาอยู่ในเมืองเพื่อเข้ามาหางานทำ เกิดสถานบริการต่าง ๆ เช่น บาร์ ไนต์คลับ อาบอบนวด โรงน้ำชา และช่องโสเภณีจำนวนมาก ก่อให้เกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาการค้าประเวณี ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และปัญหาเด็กถูกรังแกที่เกิดจากทหารอเมริกัน เป็นต้น</p>
	<p>8.ความตื่นตัวทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่นิสิต นักศึกษา เกิดขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน ไม่เพียงแต่ในส่วนกลางแม้แต่ในท้องถิ่น เช่น นครราชสีมา เกิดการเคลื่อนไหวสนับสนุน เพื่อต่อต้านระบบทางการเมืองแบบปิด ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ขบวนการประชาธิปไตย ได้ถูกปราบปราม การกวาดจับบุคคลต่าง ๆ ที่เคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ทำให้นักศึกษาและประชาชน จำนวนมาก หนีเข้าป่าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2522 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้เป็น</p>

มิตินโยบาย, มิติสังคม, มิติศรษฐกิจ	
	<p>นายกรัฐมนตรี พร้อมกับใช้ประสบการณ์ต่อสู้ กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ประกาศนโยบาย 66/23 สร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งใหญ่ โดยใช้ นครราชสีมาเป็นฐานที่มั่นทางการเมือง ที่สำคัญของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ตลอดช่วงเวลาที่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยเฉพาะในเหตุการณ์ ในเดือน เมษายน พ.ศ. 2524 ช่วยยืนยันความเป็นแหล่งพักพิง และสะสมอำนาจทางการเมือง ของนครราชสีมา ที่ยังคงดำรงอยู่ต่อมาอย่างต่อเนื่อง</p>
	<p>9.ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปใน พ.ศ. 2531 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ปฏิเสธที่จะเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ส่งผลให้พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา ทายาทของกลุ่มราชครูและหัวหน้าพรรคชาติไทย ซึ่งเป็นพรรคการเมือง ที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุดในยุคหนึ่ง ต้องยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เหตุการณ์นี้ ได้ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญอีกครั้งในประเทศไทย เพราะนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งได้ยอมแสดงศักยภาพในการบริหารของตน จนกลายเป็นแรงผลักดันให้เกิดการยอมรับว่า นายกรัฐมนตรีสามารถเป็นตำแหน่งที่มาจาก การเลือกตั้งได้ ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับการเรียกร้อง ให้ท้องถิ่นเป็นผู้แสดงบทบาททางการเมือง จากความเชื่อที่ว่าความเข้าใจชุมชนท้องถิ่นนี้ จะทำให้เข้าใจถึง ลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น นำไปสู่ความเข้าใจระบบความสัมพันธ์ระหว่าง ท้องถิ่น กับรัฐจึงเป็นแนวคิดที่จะทำความเข้าใจจากวิถีทางสังคม ของคนส่วนใหญ่ คือชนบท และท้องถิ่นเพื่อให้สามารถเข้าใจความต่อเนื่อง ของประสบการณ์สังคมในอดีต ถึงปัจจุบันและเพื่อพัฒนาการทางปัญญา เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจสังคมโดยรวม ข้อเสนอที่ให้ปรับปรุงโครงสร้างการจัดองค์กรของรัฐโดย เฉพาะในการจัดระเบียบ การบริหารในส่วนภูมิภาค ให้อยู่ภายใต้การกำกับของจังหวัดและอำเภอ จึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง</p>
	<p>10.สืบเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจดังกล่าว ได้มีความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นตามมา กล่าวคือ สังคมไทยในอดีตจะประกอบด้วยคนกลุ่มใหญ่ สองชนชั้น คือ เจ้า-ขุนนาง ชนชั้นหนึ่ง และไพร่-ทาส อีกชนชั้นหนึ่ง ฐานของสังคม อยู่ที่ไพร่เป็นส่วนใหญ่ ที่เป็นทั้งแรงงานเกณฑ์ ผู้เสียภาษีอากรและผู้สร้างผลผลิต ส่งให้เจ้าและขุนนางในรูปของส่วย ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ระบบไพร่ได้เสื่อมโทรมลงมากแล้ว และเมื่อมีความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก จึงยิ่งทำให้มี</p>

	<p style="text-align: center;">มิตินโยบาย, มิติสังคม, มิติศรษฐกิจ</p>
	<p>ความต้องการแรงงานสูง แรงงานอิสระที่มีใช้ในรูปของไพร่กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตทางการเกษตร เป็นผลให้มีการเลิกทาสอย่างเป็นทางการ (เริ่มเลิกใน พ.ศ.2411 และเลิกหมดเมื่อ พ.ศ.2448) แต่ที่สำคัญยิ่งกว่าแรงงานทาส คือ แรงงานไพร่ที่ได้สลายตัวไปโดยปริยาย ยังคงเหลือการเกณฑ์ในรูปของการเกณฑ์ทหารเพื่อสร้างกองทัพประจำในระบบของ “ไทยใหม่” (พ.ร.บ.เกณฑ์ทหารครั้งแรก มี พ.ศ.2448) แรงงานอิสระนี้เป็นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญของสังคมใหม่ (ควบคู่ไปกับการประกอบการค้าของคนจีนในไทย) สังคมไทยเปลี่ยนจากการมีเจ้า-ขุนนาง-ไพร่-ทาส กลายเป็น เจ้า-ข้าราชการ-ราษฎร และมีสิ่งที่เรียกว่า “ชนชั้นกลาง” แทรกอยู่ตรงกลาง และชนชั้นกลางนี้น่าจะเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกในแง่สิทธิของตนในความหมายของการเป็น “ราษฎร”</p>
	<p>11.การขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาที่ 60 ปีที่ผ่านมา ถึงแม้ว่ารัฐไทยจะบรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาความยากจนในสังคมชนบท แต่การพัฒนาที่รัฐไทยให้ความสำคัญกับการขยายตัวของเมืองและภาคอุตสาหกรรมได้ทำให้ปัญหาช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างภาคเมืองกับภาคชนบทกว้างขวางมากขึ้นเช่นกัน จนนำมาซึ่งการเผชิญหน้าและความขัดแย้งระหว่างรัฐ ทุน กับคนชนบท โดยเห็นได้ชัดในช่วงก่อนต้นทศวรรษ 2540 ที่คนชนบทได้รวมกลุ่มกันเคลื่อนไหวประท้วงรัฐ ในประเด็นปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรอันเป็นผลกระทบจากยุทธศาสตร์การพัฒนาของรัฐเป็นจำนวนมาก เช่น สม่าพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย โครงการจัดสรรที่ดินทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรม สมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน สมัชชาคนจน ฯลฯ</p>

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 5.2 สรุปการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ. 2475 -	มิตินการเมือง, มิตีสังคม, มิติศรษฐกิจ
ปัจจุบัน (2564)	<p>1.การวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ช่วงแรกตั้งแต่ปี พ.ศ.2476 - ก่อนปี พ.ศ.2518</p> <p>กลุ่มเจ้านายท้องถิ่นเดิม กลุ่มเจ้านายท้องถิ่นเดิมถูกลดทอนอำนาจลงจากการปฏิรูปการปกครองหัวเมือง ก็ปรับตัวเองเข้าสู่ระบบราชการแบบใหม่ โดยผ่านช่องทางทางการศึกษา คือ ส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนหนังสือในกรุงเทพฯ สำเร็จแล้วกลับมารับราชการ ซึ่งยังขาดแคลนผู้มีการศึกษาสูงอยู่มาก นอกจากนั้น ก็ผันเข้าสู่การเมืองโดยการสมัครเลือกตั้ง นักการเมืองเหล่านี้ล้วนเป็นลูกหลานของเจ้าเมืองหรือเจ้านายท้องถิ่นเดิม ที่ผันตัวเองเข้าสู่การเมืองโดยการเลือกตั้ง อีกช่องทางหนึ่งก็คือแต่งงานกับลูกหลานเชื้อสายเจ้าเมืองท้องถิ่น นอกจากนั้นชนชั้นนำในท้องถิ่นยังปรับตัวไปทางค้าขาย ขยายฐานเศรษฐกิจไปแต่งงานกับชาวจีน หรือเสริมฐานะทางสังคมด้วยการแต่งงานกับข้าราชการและเจ้านาย ทำให้มีโอกาสดีกว่าคนระดับล่างในการเข้าสู่การเมือง</p> <p>กลุ่มข้าราชการแบบใหม่ จากการปฏิรูประบบราชการมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ได้เกิดข้าราชการแบบใหม่ขึ้น ซึ่งได้รับการศึกษาดีมีความรู้ ก่อนเข้าสู่ระบบราชการ ทั้งข้าราชการเก่าและข้าราชการใหม่เข้าสู่การเมืองได้โดยการสมัครเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร ที่ยังรับราชการก็มีบทบาทต่อนักการเมืองและต่อการเลือกตั้ง โดยมีอาจจะเลยได้ แต่ส่วนใหญ่เป็นฐานกำลังของฝ่ายอนุรักษนิยม</p> <p>กลุ่มพระสงฆ์อีสาน ก่อนระบบการศึกษาแบบโรงเรียนจะเข้ามา มีบทบาทในชุมชนตำบลหมู่บ้านอีสานนั้น การศึกษาในวัดมีบทบาทสำคัญมาก วัดเป็นที่ตั้งสำนักเรียนของภิกษุและสามเณร และจัดการเรียนการสอนให้กับอนุชนลูกหลานชาวบ้านด้วย ในอดีตเด็กวัดได้ดิบได้ดีกันหลายคน พระสงฆ์ - สามเณรเมื่อเรียนธรรม - บาลี จนเป็นมหาเปรียญ ลี้ออกมาเป็นปัญญาชน เป็นผู้นำชุมชนสามารถสมัครเป็นผู้แทนตำบล หรือไต่เต้าเข้าสู่การเมืองระดับชาติเป็นผู้แทนราษฎรได้ก็มีหลายคน ลูกหลานชาวนายากจน อาศัยบวชเรียนยกระดับ</p>

มิตินการเมือง, มิตินสังคม, มิตินเศรษฐกิจ
<p>ความรู้และฐานะทางสังคมของตน มีมาตั้งแต่สมัยอดีตตราบเท่าปัจจุบัน ผู้บวชไม่สึกเอาดีทางพุทธศาสนา ได้รับตำแหน่งชั้นยศเป็นเจ้าคุณชั้นต่าง ๆ กระทั่งเป็นสมเด็จก็มี พระสงฆ์อีสานไม่ได้เล่นการเมือง (เพราะมีข้อห้าม) แต่ก็มึบทบาทนำทั้งในด้านการศึกษาและด้านสังคม กระทั่งความคิดทางการเมืองที่ดี มีคุณธรรม และก็ประสบชะตากรรมไม่ต่างจากนักการเมืองชั้นแนวหน้าของอีสานแต่อย่างใด</p> <p>กลุ่มพ่อค้ำนักธุรกิจอีสาน พ่อค้ำนักธุรกิจอีสานส่วนใหญ่เป็นชาวจีน ระยะเวลาของระบบใหม่ยังไม่เข้ามามึบทบาททางการเมืองโดยตรงมากนัก อาจเป็นเพียงผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลังผู้สมัครเลือกตั้งที่เป็นพรรคพวก และที่จะมีผลประโยชน์ทางธุรกิจของตนส่วนชาวอีสานผู้เป็นพ่อค้ำนายฮ้อย และมองเห็นคุณค่าของการศึกษา ส่งบุตรให้เรียนสูงถึงขั้นมหาวิทยาลัย จบมาเป็นครูบาอาจารย์สอนหนังสือหรือรับราชการ แล้วผันตัวเองเข้าสู่การเมืองก็มี พ่อค้ำนักธุรกิจจะมึบทบาททางการเมืองมากขึ้นตามลำดับ ตามการพัฒนาทุนนิยมในประเทศไทย</p> <p>กลุ่มราษฎร ราษฎรไทยเป็นฐานกำลังหลักของระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ เป้าหมายของคณะราษฎรที่จะปลุกปั่นขึ้นมา เพื่อแบกรับภารกิจในการสถาปนาประชาธิปไตยให้เป็นจริงขึ้นมาได้ แต่ในระยะแรกราษฎรไทยยังกระจัดกระจาย ยังไม่ได้รับการจัดตั้งเป็นกลุ่มก้อนที่เข้มแข็งยังไม่ได้รับการศึกษาในเรื่องประชาธิปไตยที่เป็นระบอบใหม่ การเข้าร่วมขบวนการประชาธิปไตยยังต้องรอเวลาสำหรับราษฎรในจังหวัดนครราชสีมา แม้จะผ่านประวัติศาสตร์อันขมขื่นมา พอจะมีสำนึกในทางการเมืองเรื่องปกครองตนเอง แต่ส่วนใหญ่ก็มึฐานะยากจน การจะส่งบุตรหลานให้เรียนสูงกว่าระดับประถมศึกษาจึงเป็นเรื่องยาก จะเข้าสู่การเมืองได้ก็เพียงเป็นผู้แทนตำบล เพื่อจะไปเลือกผู้แทนราษฎรอีกทอดหนึ่ง ตามกติกากฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ซึ่งกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 ประเภท คือประเภทที่ 1 และประเภทที่ 2 อย่างละครึ่ง ประเภทที่ 1 เลือกทางอ้อมโดยผู้แทนตำบล ประเภทที่ 2 ทรงแต่งตั้งโดยองค์พระมหากษัตริย์ ในระยะแรกของการเลือกตั้งตามระบอบใหม่ยังไม่มีผู้แทนราษฎรซึ่งมาจากชนชั้นชาวนาเลยสักคน ในระยะต่อ ๆ มา แม้จะมีลูกหลานชาวนาได้เป็นผู้แทนราษฎรแต่ก็มีจำนวนน้อยเต็มที ทั้งนี้เนื่องจากระบบเลือกตั้งผู้แทนในประเทศไทยมิได้กำหนดสัดส่วน ส.ส. ตามจำนวนประชากรของแต่ละกลุ่มชน เช่น ชาวนาเป็นคนหมู่มากก็ให้มี ส.ส. มาก ดังนี้ การเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนตามรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มา ก็ยังเป็นเพียงกติกาที่เอื้อให้กับคนที่ได้เปรียบในสังคม คือ คนมีบารมี มี</p>

มิตินการเมือง, มิติสังคม, มิติศรษฐกิจ
การศึกษาสูง ฐานะดี มีอำนาจเงินมากกว่าตัวแทนของคนยากคนจน หรือคนส่วนใหญ่มีโอกาสน้อยกว่า
<p>2. ผลกระทบการพัฒนาการเมืองที่ส่งผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา ช่วงที่สอง คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 – ก่อนปี พ.ศ.2544 มีตระกูลนักการเมืองผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนขึ้นมาเป็นผู้แทนของชาวจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งด้วยความที่เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ ทำให้มีผู้แทนจำนวนมาก และผู้แทนในแต่ละพื้นที่ก็มีตระกูลที่แทบจะมีผลผูกขาดในการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นส่วนประสมที่ลงตัวระหว่างชนชั้นข้าราชการ พ่อค้า นักธุรกิจ ทนายความ ทำให้ในช่วงนี้มีตระกูลนักการเมืองที่โดดเด่นหลายคน เช่น พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ อดีต นายกรัฐมนตรี นายสุขุม เลาว์ณยศิริ อดีต ส.ส. 9 สมัย นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ อดีตรองนายกรัฐมนตรี นายจำลอง ครุฑขุนทด อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พันตำรวจโท สมชาย เพศประเสริฐ อดีตรองหัวหน้าพรรคเพื่อไทย ว่าที่ร้อยตรีไพโรจน์ สุวรรณฉวี อดีตแกนนำกลุ่ม 16 ผู้ผลักดันให้ภรรยา คือ ร้อยตรีหญิงระนองรักษ์ สุวรรณฉวี เข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีในรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช และรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ในการจัดตั้งของรัฐบาลซึ่งนำโดยพรรคประชาธิปัตย์ ในช่วงปลายปี พ.ศ.2551 ตระกูลการเมืองลำดับต่อมาที่มีความโดดเด่นในจังหวัดนครราชสีมา คือ ตระกูล สภาวสุ นำโดยนาย กอรรค์ศักดิ์ สภาวสุ อดีตเลขาธิการนายกรัฐมนตรี อดีตรองนายกรัฐมนตรี ฝ่ายเศรษฐกิจในรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และรองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ลำดับต่อมา คือ ตระกูลรัตนเศรษฐ นำโดยนายวิรัช รัตนเศรษฐ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในสมัยนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี และท้ายที่สุด คือ ตระกูลเชิดชัย เจ้าของอู่ต่อรถใหญ่ที่สุดของประเทศไทยและเอเชียอาคเนย์ กลุ่มทุนท้องถิ่นที่สนับสนุนให้พรรคชาติไทยได้จัดตั้งรัฐบาลนายสมัคร พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ตระกูลเชิดชัยได้หลงเสน่ห์การเมืองมากขึ้น เพราะมีส่วนเกื้อกูลให้การดำรงโรจน์อย่างถาวรตัวไม่ขึ้น นอกจากจะเป็นฐานคะแนนให้พรรคชาติไทยพรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทย ยังหันมาสร้างกลุ่มการเมืองระดับท้องถิ่นของตนเอง ในนาม "กลุ่มประสานมิตร" โดยชนะเลิศเลือกตั้งทั้งสองสนามอย่างขาดลอยสามารถเข้าไปเป็นฝ่ายบริหารทั้งสภาเทศบาลและสภาจังหวัดอย่างไม่เคยปรากฏ</p>

มิตินโยบาย, มิตินโยบาย, มิตินโยบาย	
	มาก่อนของเมืองโคราช
	<p>3.ผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา ในช่วงตั้งแต่ปี 2544 – ปัจจุบัน (2564)</p> <p>การเมืองในช่วงนี้เป็นช่วงที่เกิดกระแสทักษิณฟีเวอร์ ความนิยมในตัว นายทักษิณ และนโยบายพรรคไทยรักไทย ทำให้ประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา เทศะแนนให้ ผู้สมัครจากพรรคไทยรักไทยเป็นจำนวนมาก ทำให้พรรคอื่น ๆ เช่น พรรคชาติพัฒนา พรรคมหาชน สูญเสียที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรฯ ไปเป็นจำนวนมาก ในช่วงนี้ตระกูลการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา มีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด นอกจากนี้แล้วยังมีมุมมองของ Harvey (2007) ซึ่งเป็นนักวิชาการชาวต่างประเทศที่มองความขัดแย้งทางการเมืองของไทยในช่วงปี พ.ศ.2548 – พ.ศ. 2550 ซึ่งตามมุมมองของ Harvey ดังกล่าว ผู้วิจัยมองว่ายังสามารถใช้อธิบายความสัมพันธ์ของผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครราชสีมาได้จนถึงปัจจุบัน (2564) โดยมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้</p> <p>ประการแรก Harvey (2007) มองว่า ลัทธิเสรีนิยมใหม่นั้นมีความสัมพันธ์กับการรื้อฟื้นหรือการสร้างอำนาจขึ้นมาใหม่ให้กับชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและชนชั้นสูง (Harvey. 2007: 19) ในแง่นี้ถือว่ามีความสอดคล้องกับขบวนการที่ต้องการรื้อฟื้นอำนาจทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจให้กับชนชั้นนำกลุ่มเดิมซึ่งเคยเป็นผู้ผูกขาดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองก่อนยุคทักษิณ</p> <p>ประการที่สอง Harvey (2007) มองว่า โวหารแบบเสรีนิยมใหม่ จะให้ความสำคัญกับเรื่องอิสรภาพของปัจเจกเป็นสำคัญ โดยแยกออกจากเรื่องความยุติธรรมทางสังคม เพราะในลัทธิเสรีนิยมใหม่ เป้าหมายของอิสรภาพแบบปัจเจกบุคคล มีความแตกต่างจากเรื่องความยุติธรรมทางสังคม แม้ว่าในอดีตทั้งสองแนวคิดดังกล่าวจะเคยไปด้วยกันได้ในช่วงทศวรรษที่ 1970 เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปฏิวัติทางสังคม ซึ่งจะกลายเป็นภัยคุกคามต่ออำนาจของชนชั้นนายทุน (Harvey. 2007: 41-42) ดังนั้น Harvey จึงมองว่า รัฐแบบเสรีนิยมใหม่ขึ้นชอบอย่างมากกับเรื่องสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล หลักนิติธรรม (rule of law) และสถาบันต่าง ๆ ที่ทำให้ตลาดและการค้าเสรีทำงานได้อย่างอิสระ (Harvey. 2007: 64) ซึ่งประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับขบวนการมวลชนเสื้อเหลืองที่บูชาเสรีภาพเป็นชีวิตจิตใจ พวกเขาจึงต้องการเน้นเรื่องกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจของนักการเมืองผู้เข้ามา</p>

มิตินการเมือง, มิตินสังคม, มิตินเศรษฐกิจ
<p>ครองอำนาจรัฐด้วยความไม่ไว้วางใจ และมองว่านักการเมืองเป็นพวกขี้โกง ซื่อคะแนนเสียงคนชนบทที่ยากจน โลกและงโงเขลา ทำให้สามารถเข้ามาสู่ตำแหน่งทางการเมืองได้</p> <p>ประการที่สาม Harvey (2007) มองว่า โดยพื้นฐานแล้ว ลัทธิเสรีนิยมใหม่ ไม่ไว้วางใจประชาธิปไตยในความหมายของการปกครองโดยเสียงของคนส่วนใหญ่ เพราะมองว่าการปกครองลักษณะดังกล่าวมีความเป็นไปได้ที่จะก่อให้เกิดการคุกคามต่อสิทธิของปัจเจกบุคคล และเสรีภาพต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้นประชาธิปไตยแบบที่ถูกมองว่าลัทธิเสรีนิยมใหม่สามารถรับได้ ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐนั้น ๆ ต้องมีชนชั้นกลางที่เข้มแข็งเพื่อค้ำประกันว่าจะทำให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง รัฐแบบเสรีนิยมใหม่จึงมีแนวโน้มที่จะขึ้นชอบการปกครองโดยคนกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือชนชั้นนำในรัฐนั้น ๆ และจะขึ้นชอบมากที่สุดถ้าอำนาจในการปกครองรัฐเสรีนิยมใหม่นั้น ๆ ตกอยู่ในมือของฝ่ายบริหารมากกว่าการตัดสินใจในแบบประชาธิปไตย หรือการตัดสินใจโดยรัฐสภา (Harvey. 2207: 66)</p> <p>ประการที่สี่ Harvey (2007) มองว่า “ชาตินิยม” ถือเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐเสรีนิยมใหม่เช่นกัน ในกรณีรัฐเสรีนิยมใหม่เผชิญปัญหาความยากลำบากในตลาดโลก จึงต้องมีการปลุกกระตุ้นความรู้สึกแบบชาตินิยมขึ้นมาเพื่อความอยู่รอดของรัฐ (Harvey. 2007: 85) ซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวทางการเคลื่อนไหวของขบวนการเสื้อเหลืองเช่นกัน เพียงแต่กรณีของไทยนั้นตกอยู่ภายใต้วาทกรรม “ราชาชาตินิยม” ซึ่งไม่ใช่ความคิดที่ว่า “ชาติ” คือประชาชนที่เท่าเทียมกันเพราะความคิดดังกล่าวถือเป็นอันตรายต่อลัทธิเสรีนิยมใหม่ ที่ต้องการให้อำนาจกระจุกตัวอยู่กับชนชั้นนำซึ่งเป็นคนกลุ่มเล็ก ๆ ในสังคม แต่ชาตินิยมในลักษณะดังกล่าวตามความคิดของกลุ่มคนเสื้อเหลือง “ชาติ” ถูกผูกโยงกับ “พระมหากษัตริย์” ซึ่งเป็นศูนย์กลางอำนาจและศูนย์รวมจิตใจของชาติไทย ดังปรากฏวาทกรรมต่าง ๆ ในหมู่คนเสื้อเหลือง ตัวอย่างเช่น “พ่อหลวงของชาติ” “เรารักในหลวง” “แผ่นดินของพ่อ” ฯลฯ และถ้าหากคนกลุ่มใดที่ถูกกลุ่มคนเสื้อเหลืองมองว่ามีพฤติกรรมคุกคามต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือผิดแผกแปลกไปจากพวกตน แม้ว่าจะเป็นสิ่งทีกระทำให้ไปตามสิทธิที่มีกฎหมายรองรับหรือสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยสากล จะถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ไม่รักชาติ และอาจถูกประณามขับไล่ออกไปจากประเทศด้วยวาทกรรม ดังเช่น “ถ้าไม่รักพ่อ ก็ออกจากบ้านพ่อไป” เป็นต้น</p>

มิตินการเมือง, มิติสังคม, มิตีเศรษฐกิจ	
	<p>4.สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดิ่งลง ด้วยการเห็นภาพความขัดแย้งของคนในสังคมมาโดยตลอด อาทิ ความขัดแย้งของคนเสื้อเหลือง เสื้อแดง หรือการที่ตนใช้สิทธิใช้เสียงทางการเมืองในการเลือกตั้ง แต่พรรคที่ตนเลือกกลับถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรคอย่างไม่เป็นธรรม หรือเพื่อนร่วมวัยที่ออกมาเรียกร้องประชาธิปไตยถูกดำเนินคดีที่เกินกว่าเหตุ และสภาพสังคมเศรษฐกิจที่เหลื่อมล้ำสูง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ข้อมูล ข่าวสารที่แพร่กระจายเพียงเสี้ยวนาที่ ทำให้ภาพของสังคมที่ไม่ถูกฉายในยุคก่อนๆ ปรากฏในยุคสมัยปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้ทำให้การเติบโตของเด็กรุ่นใหม่แตกต่างไปจากคนรุ่นก่อน ที่ไม่อาจนิ่งเฉยหรือไม่ตั้งคำถามกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมที่ส่งผลกระทบต่อตัวพวกเขาเองโดยตรงได้ และเช่นเดียวกัน คนรุ่นสงครามเย็นจึงมองคนรุ่นใหม่เป็นเพียง ‘ผู้อ่อนประสพการณ์และความรู้’ โดยมองว่าตัวเองมีความรู้และประสบการณ์ที่มากกว่า เพราะประสบความสำเร็จมาก่อนพวกเขา จึงแทบไม่เห็นความสำคัญของคนที่อายุน้อยกว่า และมองว่าการที่เด็กลุกขึ้นมาเรียกร้อง เป็นการท้าทาย และมีพฤติกรรมก้าวร้าว เพราะไม่เชื่อฟังสิ่งที่คนรุ่นก่อนสอน</p>

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 วิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 5.3 สรุปการวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

	มิตินการเมือง, มิติสังคม, มิตีเศรษฐกิจ
พ .ศ .2475 - ปัจจุบัน (2564)	<p>1.ความขัดแย้ง (Conflict) เป็นปรากฏการณ์หนึ่งในสังคมที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เพราะตราบไต่ที่มนุษย์เรายังอยู่ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ที่ผ่านมากการชุมนุมเรียกร้องในประเทศไทยจะเกี่ยวข้องอยู่ 5 เรื่องใหญ่ๆ คือ ปัญหาที่ดินทำกินปัญหาอันเกิดจากการก่อสร้างโครงการของรัฐที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาหนี้สิน ปัญหาเขื่อนหรือโรงไฟฟ้า และการบริหารราชการหรือการดำเนินนโยบายของรัฐบาล เพราะว่าเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวและเป็นเรื่องปากท้องหรือเรื่องของสิทธิที่ประชาชนควรจะได้รับ จนอาจกล่าวได้อย่างสรุปว่า “ความขัดแย้งกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตมนุษย์ในยุค</p>

มิตินการเมือง, มิตินสังคม, มิตินเศรษฐกิจ
<p>ศตวรรษที่ 21” ที่มาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์และแนวคิดจากปกครองแบบประชาธิปไตย ในประวัติศาสตร์การเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของไทยมีความขัดแย้งทางการเมืองเกิดขึ้นหลายครั้ง ลักษณะของความขัดแย้งและแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งก็มีหลายรูปแบบ ในอดีตความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มชนชั้นนำทางอำนาจ จากนั้นพัฒนามาสู่ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประชาชนกับกลุ่มผู้ปกครองที่เป็นทหาร และความขัดแย้งในยุคปัจจุบันเป็นความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประชาชนกับกลุ่มผู้ปกครองที่เป็นนายทุน นักการเมือง ถ้าการตัดสินใจแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย ขาดเป้าหมายที่เป็นผลประโยชน์ชาติร่วมกันอย่างแท้จริงแล้ว ทุกอย่างจะพบทางตัน แต่อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมาในสังคมไทยที่ผ่านมาทำให้ว่าจะคลี่คลายลงไป เพราะจะเห็นว่า กลุ่มประชาชนที่เป็นชนชั้นกลาง ได้รวมพลังผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ต ออกมาแสดงจุดยืนและมีอีกหลายกลุ่ม ได้ออกมาเสนอทางออก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชาวไทย ได้มีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้นมาระดับหนึ่ง เพราะประชาชนสามารถรวมตัวกัน เพื่อตอบโต้ การใช้ความรุนแรง หรือ มีการเรียกร้องให้ธำรงไว้ซึ่งสถาบันหลัก คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์” ทั้งนี้ สถานการณ์ความรุนแรงในอดีตที่ผ่านมานี้จะกลายเป็น “ครู” ที่เก็บไว้สอนเยาวชนรุ่นหลังให้ศึกษา เรียนรู้ เพื่อมิให้ “กงล้อแห่งประวัติศาสตร์ความแตกแยกในสังคมไทย ได้เกิดขึ้นอีก”</p>
<p>2.คำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะสังคม วัฒนธรรม และรัฐไทยกับการรวมกลุ่มและการเคลื่อนไหวทางสังคมหลัง พ.ศ.2549 กลับมาจากนักวิชาการในสายนิติศาสตร์ นักสังคมวิทยา มานุษยวิทยา ที่ศึกษาสังคม “ชนบท” และนักรัฐศาสตร์ที่ไม่ได้เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองในสายภาคประชาชน รวมถึงปัญญาชนที่เติบโตภายใต้ปีกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย สะท้อนเป็นอย่างดีว่าองค์ความรู้กระแสหลักของ “การเมืองภาคประชาชน” ที่ถูกผลิตและผลิตซ้ำโดยปัญญาชนภาคประชาชนใน 2 ทศวรรษก่อนหน้า พ.ศ.2549 นั้น แทบจะอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถอธิบายการรวมกลุ่มและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมซึ่งมุ่งที่จะเป็นทฤษฎีองค์การ ที่</p>

มิตินโยบาย, มิติสังคม, มิติศรษฐกิจ
<p>พอใจจะทำหน้าที่แค่การประเมินและเสนอแนะในระดับการต่อสู้ในระดับ “ยุทธวิธี” ของแต่ละขบวนการอย่างแยกส่วนมากกว่าที่จะสามารถประเมินและเสนอแนะในระดับ “ภาคประชาชน” อยู่ในสภาวะไม่ชัดเจนว่าจะทำแนวร่วมหรือสร้างพันธมิตรในการต่อสู้กับคนกลุ่มใด เพราะที่ผ่านมากำหนดตัวตนและการกำหนดมิตรศัตรูของขบวนการขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์ในระดับการจัดองค์กรและยุทธวิธีมากกว่าจะขึ้นกับการวิเคราะห์โครงสร้างเศรษฐกิจสังคมและตุลกำลังทางชนชั้น การกลับมาของรัฐ อำนาจอธิปไตยดั้งเดิม กองทัพ ทุน และชนชั้นล่าง ที่มากกว่าแค่เรื่อง รัฐ-ทุน นักการเมือง ระบบการเมืองในรัฐสภา และชุมชน/ชาวบ้าน ซึ่งล้วนแล้วแต่จัดประเภทไม่ได้และคลุมเครือภายใต้กรอบการวิเคราะห์แบบ “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม” ซึ่งเป็นกระแสหลักของการเมือง “ภาคประชาชน” ที่ไม่เอาอำนาจอธิปไตย รวมถึงการไม่มีตัวแบบประชาธิปไตยที่หมายถึง การจัดการอำนาจอธิปไตยที่ชัดเจน และการไม่มีคำตอบให้กับกระแสการปฏิวัติสังคมที่กำลังก่อตัวขึ้นอย่างเข้มข้นในรอบหลายปีที่ผ่านมา ข้อจำกัดเหล่านี้ส่งผลให้การเมืองของภาคประชาชนและปัญญาชนภาคประชาชนเหล่านี้เริ่มถูกวิจารณ์และถอยห่างมากขึ้นจากกลุ่มที่คัดค้านและผู้สนับสนุนขบวนการประชาธิปไตย ซึ่งเป็นนักกิจกรรมที่เติบโตขึ้นในอีกรุ่นหนึ่งได้ จนเป็นที่มาของการเกิดขบวนการภาคประชาสังคมอีกกลุ่มคือ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.)</p>
<p>3.การที่จะนำพาประเทศไทยฝ่ากระแสโลกาภิวัตน์ โดยมีระบบการเมืองการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย จำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์การบริหารที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ระบบเศรษฐกิจที่ผสมผสานความเป็นเลิศเพื่อต่อสู้ในการค้าระหว่างประเทศ และการสร้างภูมิคุ้มกันของเกษตรกรในกรอบทฤษฎีใหม่ โดยทั้งสองส่วนนั้นคำนึงถึงเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง รัชกาลที่ 9 ขณะเดียวกันจะต้องปรับเปลี่ยนสังคมโดยมุ่งเน้นระบบการศึกษาและวัฒนธรรม เพื่อให้เป็นสังคมที่มีประชาชนที่มีคุณภาพ สามารถจะปรับตัวเข้ากับโลกยุคใหม่ และสามารถนำประเทศไทยก้าวไปในสังคมโลกอย่างสง่างาม และมีศักดิ์ศรีของชาติเอกราชที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ถ้าการตัดสินใจแก้ปัญหา</p>

มิตินโยบาย, มิติสังคม, มิติศรษฐกิจ

ความขัดแย้งในสังคมไทย ขาดเป้าหมายที่เป็นผลประโยชน์ชาติร่วมกันอย่างแท้จริงแล้ว ทุกอย่างจะพบทางตัน แต่อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมาในสังคมไทยที่ผ่านมาทำให้คิดว่าจะคลี่คลายลงไป เพราะจะเห็นว่า กลุ่มประชาชนที่เป็นชนชั้นกลาง ได้รวมพลังผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ต ออกมาแสดงจุดยืนและมีอีกหลายกลุ่ม ได้ออกมาเสนอทางออก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชาวไทยได้มีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้นมาระดับหนึ่ง เพราะประชาชนสามารถรวมตัวกัน เพื่อตอบโต้ การใช้ความรุนแรง หรือ มีการเรียกร้องให้ธำรงไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์” ทำให้คู่ขัดแย้งหลัก ต้องทบทวนวิธีการต่อสู้ เรียกร้องใหม่หลายครั้ง และจากการติดตามและวิเคราะห์ สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองไทยมาตลอด จึงได้เสนอทางออกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย ดังนี้

1. ในภาวะการณ์แก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน เสนอให้มีการ “เจรจาตามแนวทางสานเสวนา” มิใช่การเจรจาต่อรอง เพื่อกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการยุบสภา แม้ว่า การยุบสภา จะมีใช้การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ที่ตรงกับสาเหตุที่แท้จริง แต่เป็นการแก้ไขในภาวะวิกฤติ ซึ่งอาจจะคิดว่า ไปสนับสนุนข้อเสนอของคู่ขัดแย้งหลักก็จริง แต่การคืนอำนาจให้ประชาชน เป็นคนตัดสินใจ (เพราะคนส่วนใหญ่ทั้งประเทศ เป็นเจ้าของ สิทธิ นี้ มิใช่เฉพาะกลุ่มที่ประท้วง เรียกร้อง) พวกเขา จะได้ใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือว่าเป็นการยอมรับ กฎ กติกา ตามรัฐธรรมนูญ ร่วมกัน

2. ควรจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติ (เฉพาะกิจ) เพื่อรักษาการ ช่วงที่มีการจัดการเลือกตั้งใหม่ เพื่อลดความ “ไม่ไว้วางใจ” ของฝ่ายที่ขัดแย้งกันลงไป และองค์กรกลาง เช่น กกต. ต้องจริงจัง ต่อการจัดการเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ ยุติธรรม และถึงแม้ว่าบางฝ่าย อาจจะโต้แย้งว่า “มีการซื้อเสียง” ด้วยอำนาจเงินเข้ามาอีกได้ ซึ่งต้องยอมรับว่า “การซื้อเสียงมีจริง” แต่จากการออกมาแสดงพลังของคนกลุ่มต่างๆ ที่เป็นคนจากชุมชนเมือง และนิสิต นักศึกษา นักวิชาการ รวมทั้ง การเสนอ สื่อ ที่สร้างความเป็นกลาง มีการตรวจสอบ การทุจริต เข้มแข็งมากขึ้น เชื่อว่า “อำนาจเงินจะเบาบางลง” และจากบทเรียน การสูญเสียของชาติ ครั้งนี้ จะทำให้คนอีกจำนวนมาก เกิดการพิจารณา พิเคราะห์สรรหานักการเมือง พิถีพิถันมากขึ้น

3. เสนอแนะให้มีการศึกษาวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญ คือ “ความสัมพันธ์ปัจจัยแห่งความขัดแย้งทางการเมืองไทย ในมิติของพลังชุมชนจาก

มิตินโยบาย, มิติสังคม, มิติศรษฐกิจ
<p>ชนบท ต่อ การขับเคลื่อนเพื่อการเปลี่ยนแปลง การเมือง การปกครองไทย” เพราะจากบทเรียนของความขัดแย้งและการก่อความรุนแรงในสังคมที่ผ่านมา ทำให้เราได้เห็นถึง ความขัดแย้งทางการเมืองไทยในระดับชาติ มักเกี่ยวข้องกับพลังการระดมคนของผู้นำชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงเสนอให้มีการศึกษาเป็น “ทีม” จากนักวิชาการหลายๆ สาขา มาบูรณาการ เพราะ “การยึดมั่นในวิธีการเก่าๆ ทั้งที่ปัจจัยต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ย่อมทำให้ย่ำอยู่กับที่ และพบจุดจบในที่สุด”</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. ควรมีการถอดบทเรียน กระบวนการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองเพื่อการเรียนรู้ และหาทางป้องกัน ความขัดแย้งในอนาคต 5. การปฏิรูปสื่อสารมวลชน และจริงจังจัดระเบียบสื่อให้มีจริยธรรมที่ดี และมีความเป็นกลางอย่างแท้จริง 6. การปฏิรูปการเมือง ไปพร้อมๆ กับการปฏิรูประบบราชการ เป็นวาระแห่งชาติ 7. การใช้บทบาทของผู้นำชุมชนในระดับท้องถิ่น ในการสร้างความสามานฉันทัตั้งแต่ระดับชุมชน และเป็นตัวการในการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ทศนคติ ค่านิยม และความเข้าใจที่ถูกต้องของแนวทาง “สันติวิธี” ซึ่งสามารถปฏิบัติได้จริง โดยความร่วมมือกับ กระทรวงยุติธรรม ในกระบวนการยุติธรรมชุมชน และผ่านทางกรมการปกครอง ในการเจรจาไกล่เกลี่ยในระดับอำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน ทั้งนี้ เพื่อสร้างการเรียนรู้ถึง “บทเรียนความเสียหายจากการประท้วงและการใช้ความรุนแรงจากอดีตที่ผ่านมา” ทั้งนี้ สถานการณ์ความรุนแรงในอดีตที่ผ่านมาจะกลายเป็น “ครู” ที่เก็บไว้สอนเยาวชนรุ่นหลังให้ศึกษา เรียนรู้ เพื่อมิให้ “กงล้อแห่งประวัติศาสตร์ความแตกแยกในสังคมไทย ได้เกิดขึ้นอีก”

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 วิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 5.4 สรุปการวิเคราะห์ผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ.2475 -	มิตินการเมือง, มิตีสังคม, มิติศรษฐกิจ
ปัจจุบัน (2564)	<p>1. นับตั้งแต่พ.ศ.2475 เป็นต้นมา การปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข แม้จะมีบางช่วงที่เผด็จการเข้ามามีอำนาจ และเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกจัดขึ้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 ใช้วิธีการเลือกผู้แทนตำบลก่อน แล้วจึงมาเลือกผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งนี้จำนวน 1 คน จนถึงการเลือกตั้งครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2480 จึงเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยให้ราษฎรเป็นคนเลือกเอง มีการแบ่งเขตการเลือกตั้ง โดยแต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 1 คน ปัจจุบัน (ปี 2564) จังหวัดนครราชสีมาแบ่งเขตเลือกตั้งเป็น 14 เขต และมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 14 คน ตามการแบ่งเขตเลือกตั้ง พ.ศ.2562 การจัดการปกครองส่วนภูมิภาค ที่เปลี่ยนจากมณฑลเทศาภิบาล มาเป็นจังหวัดทำให้ผู้บริหาร มีโอกาสดูแลทุกข์สุข ของประชาชนได้อย่างใกล้ชิดมากขึ้น ประกอบกับการที่ประชาชนในท้องถิ่น มีโอกาสในการปกครองตนเองให้ดียิ่งขึ้น และมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากนครราชสีมาได้มีโอกาสดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และนายกรัฐมนตรี</p> <p>2.ผลจากเหตุการณ์กบฏบวรเดช (พ.ศ.2476) สังคมโดยเฉพาะคนกรุงเทพฯ เข้าใจเหมารวมว่า คนโคราชว่าเป็นกบฏด้วย ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ไม่ดีต่อชาวโคราชสถานการณ์ในขณะนั้นหากปล่อยไว้อาจบานปลายเกิดการแตกแยกของคนในประเทศ ต่อมารัฐบาลสมัยพระยาพหลฯ มีแถลงการณ์ประกาศว่าทหารข้าราชการ และชาวโคราชไม่ได้เป็นกบฏ เพียงแต่หลงผิดไปเชื่อฝ่ายกบฏ ซึ่งแท้จริงแล้วคนโคราชมีประวัติศาสตร์การต่อสู้กับข้าศึก จนสามารถป้องกันรักษาเมืองนครราชสีมาซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านของเมืองหลวงไว้ได้บรรดาทหาร ข้าราชการพลเรือน และประชาชน จึงเกิดความคิดที่จะสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีในเวลา</p>

มิตินการเมือง, มิตีสังคม, มิติศรษฐกิจ	
	ต่อมา เพื่อแสดงให้เห็นว่า บรรพบุรุษ และคนโคราชมีความรักดีต่อเมืองหลวงไม่ใช่งกบฏ
	<p>3. นับจากนี้ไปจึงพบว่ามิใช่เข้ามามีบทบาททางการเมือง ในนครราชสีมาจะไม่ใช่มิใช่ผู้ที่มีพื้นฐานสืบตระกูลในท้องถิ่น หรือกลุ่มขุนนางที่สะสมอำนาจกันมานานตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่เป็นข้าราชการหรือพ่อค้าที่สะสมความมั่งคั่งในช่วง 20-30 ปีที่ผ่านมา หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2501 ทำให้ประเทศไทยตกอยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการทหารนานถึง 16 ปีนั้น ไม่สำคัญเท่ากับการที่การเมืองของโลกแบ่งออกเป็น ค่ายทางการเมืองระหว่างคอมมิวนิสต์และประชาธิปไตย การที่ไทยเลือกค่ายประชาธิปไตย ส่งผลให้เกิดสงครามต่อต้านคอมมิวนิสต์ขึ้นอย่างยาวนาน การตั้งอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางได้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับ แนวคิดทางวิชาการแบบอเมริกันที่ได้นำแนวการวิเคราะห์แบบโครงสร้างหน้าที่ เข้ามาอธิบายสังคมไทย แม้การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 และการเลือกตั้งในต้นปี พ.ศ. 2512 ยังไม่ได้สร้างสังคมประชาธิปไตยที่แท้จริงขึ้นมา แต่กระตุ้นบรรยากาศประชาธิปไตยหลังจากที่อยู่ภายใต้การปกครองแบบเผด็จการมานาน</p>
	<p>4. ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงในปี พ.ศ.2485 การเมืองของโลกได้เกิดความขัดแย้งกันอย่างชัดเจนของสองอภิมหาอำนาจของโลก โดยฝ่ายหนึ่ง คือ สหรัฐอเมริกา ที่เป็นผู้นำการปกครองระบอบประชาธิปไตย กับอีกฝ่ายหนึ่ง คือ สหภาพโซเวียต ที่เป็นผู้นำการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ ประเทศไทยภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง มีนโยบายชัดเจนที่จะสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบ ดังนั้นการพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่ทศวรรษ 2500 ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา องค์การสหประชาชาติ และธนาคารโลก ที่ใช้วาทกรรมการพัฒนาเป็นข้ออ้างในการผลักดันนโยบายเพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายทางเศรษฐกิจการเมือง โดยใช้ประเทศไทยเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ในการยุติบทบาทของขบวนการคอมมิวนิสต์และขยายระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งการสนับสนุนส่วนมากมุ่งเน้นไปที่ภาคอีสานภายใต้ความเชื่อว่า หากคนชนบทได้รับการพัฒนาจนปัญหาความยากจนหมดไปพวกเขาจะไม่ร่วมมือกับคอมมิวนิสต์ และนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โครงสร้างทางเศรษฐกิจของสังคมชนบทไทยก็เชื่อมโยงเข้ากับโลกภายนอกและระบบทุนนิยมอย่างแยกขาดกันไม่ได้</p>

มิติการเมือง, มิติสังคม, มิติเศรษฐกิจ
<p>5.นครราชสีมา เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สหรัฐอเมริกาใช้เป็นฐานทัพหนึ่งในเจ็ดฐานทัพใหญ่ที่ใช้ปฏิบัติการในสงครามเวียดนาม การเข้ามาตั้งฐานทัพของสหรัฐอเมริกาทำให้โครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของนครราชสีมาในเวลาต่อมา โดยมีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ คือ ถนนมิตรภาพหรือทางหลวงหมายเลข 2 ทางหลวงสาย 304 จากฉะเชิงเทราถึงนครราชสีมา ทางหลวงสาย 331 หรือถนนสายยุทธศาสตร์ เชื่อมต่อทางหลวงสาย 304 ไปถึงสัตหีบ เมื่อเริ่มก่อสร้างมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ การอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งของกองทัพสหรัฐอเมริกา เมื่อสิ้นสุดสงครามเวียดนาม เส้นทางเหล่านี้ได้กลายเป็นเส้นทางสายเศรษฐกิจที่สำคัญของนครราชสีมา ส่งผลให้ในปัจจุบันนครราชสีมา มีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางคมนาคมระหว่างภูมิภาค และมีสาธารณูปโภคพร้อมรองรับการผลิตในสาขาต่าง ๆ ทั้งด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการ โครงการก่อสร้างระบบชลประทาน เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำ ได้เอื้อประโยชน์ต่อการขยายพื้นที่ทางการเกษตรในนครราชสีมา โดยได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกัน</p>
<p>6.นับตั้งแต่ทศวรรษ 2500 ได้เพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและทำให้ชาวบ้านในเขตชนบทของภาคอีสานมีรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และทำให้คนชนบทในหลายพื้นที่ของประเทศไทยหลุดพ้นจากภาวะความยากจนและการดิ้นรนเพื่ออยู่รอดได้ แต่กระนั้นก็ตามรายได้จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจในภาคชนบทไม่ได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากเท่ากับกิจกรรมทางเศรษฐกิจในเขตเมืองและในภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ ยิ่งไปกว่านั้นหมู่บ้านชนบทหลายแห่งยังได้รับผลกระทบจากการผลักดันนโยบายการพัฒนา โดยการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 – 3 (พ.ศ.2504 – 2519) ที่มุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน เขื่อน ไฟฟ้า เพื่อรองรับการขยายตัวของภาคเมืองและภาคอุตสาหกรรมที่ได้ดูดซับเอาทรัพยากรจากภาคชนบทไปเป็นจำนวนมาก</p>
<p>7.นครราชสีมาเป็นทั้งที่ตั้งฐานทัพของสหรัฐอเมริกาและแหล่งพักผ่อนของทหารฝ่ายโลกเสรีที่ผลัดเปลี่ยนกันเดินทางมาพักผ่อน ส่งผลให้เกิดการเติบโตในด้านธุรกิจบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของเหล่าทหารอเมริกันที่มาประจำการที่นครราชสีมา จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นจากการอพยพเข้ามาทำงานในเมือง โดยเป็นการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับฐานทัพอเมริกาในนครราชสีมาทั้งทางตรงและทางอ้อม</p>

มิตินครเมือง, มิตินคร, มิตินครธุรกิจ
<p>โดยประมาณการจ้างงานทางตรง 10,000 คน และการจ้างงานทางอ้อม 12,500 คน ส่งผลให้เศรษฐกิจของนครราชสีมาในระยะนั้นเฟื่องฟูขึ้นเป็นอันมาก มีการค้าขายติดต่อกับหน่วยทหารของสหรัฐอเมริกา ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้จากการให้บริการในรูปแบบต่าง ๆ การใช้จ่ายเงินของทหารอเมริกัน ส่วนใหญ่ใช้เป็นเงินดอลลาร์ ทำให้มีผู้ที่ต้องการค้าขายและทำงานกับทหารอเมริกันเป็นจำนวนมากถือได้ว่าเป็นช่วงเศรษฐกิจดี แรงงานไม่มีความรู้ได้ทำงานที่ได้ค่าตอบแทนสูง การเข้ามาของทหารอเมริกัน ทำให้เศรษฐกิจของนครราชสีมาเฟื่องฟูขึ้นอย่างมาก ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาทองของการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในธุรกิจบริการ แต่ผลกระทบจากการเจริญเติบโตนั้นได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ เพราะธุรกิจโรงแรมที่เกิดขึ้นนั้นสัมพันธ์กับธุรกิจค้าบริการทางเพศที่เฟื่องฟูขึ้นมาพร้อมกันนั่นเอง ดึงดูดหญิงสาวจากต่างอำเภอและจังหวัดใกล้เคียงที่ด้อยการศึกษาอพยพเข้ามาอยู่ในเมืองเพื่อเข้ามาหางานทำ เกิดสถานบริการต่าง ๆ เช่น บาร์ ไนต์คลับ อาบอบนวด โรงน้ำชา และช่องโสเภณีจำนวนมาก ก่อให้เกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาการค้าประเวณี ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และปัญหาเด็กถูกรังแกที่เกิดจากทหารอเมริกัน เป็นต้น</p>
<p>8.ความตื่นตัวทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่นิสิต นักศึกษา เกิดขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน ไม่เพียงแต่ในส่วนกลางแม้แต่ในท้องถิ่น เช่น นครราชสีมา เกิดการเคลื่อนไหวสนับสนุน เพื่อต่อต้านระบบทางการเมืองแบบปิด ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ขบวนการประชาธิปไตย ได้ถูกปราบปราม การกวาดจับบุคคลต่าง ๆ ที่เคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ทำให้นักศึกษาและประชาชน จำนวนมาก หนีเข้าป่าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2522 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้เป็นนายกรัฐมนตรี พร้อมกับใช้ประสพการณ์ต่อสู้ กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ประกาศนโยบาย 66/23 สร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งใหญ่ โดยใช้นครราชสีมาเป็นฐานที่มั่นทางการเมือง ที่สำคัญของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ตลอดช่วงเวลาที่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยเฉพาะในเหตุการณ์ ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2524 ช่วยยืนยันความเป็นแหล่งพักพิง และสะสมอำนาจทางการเมือง ของนครราชสีมา ที่ยังคงดำรงอยู่ต่อมาอย่างต่อเนื่อง</p>
<p>9.ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปใน พ.ศ. 2531 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ปฏิเสธที่จะเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ส่งผลให้พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ สมาชิกสภาผู้</p>

มิตินการเมือง, มิตีสังคม, มิติศรษฐกิจ
<p>แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา ทายาทของกลุ่มราชครูและหัวหน้าพรรคชาติไทย ซึ่งเป็นพรรคการเมือง ที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุดในยุคหนึ่ง ต้องยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เหตุการณ์นี้ ได้ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญอีกครั้งในประเทศไทย เพราะนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งได้ยอมแสดงศักยภาพในการบริหารของตน จนกลายเป็นแรงผลักดันให้เกิดการยอมรับว่า นายกรัฐมนตรีสามารถเป็นตำแหน่งที่มาจากการเลือกตั้งได้ ปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวงให้ท้องถิ่นเป็นผู้แสดงบทบาททางการเมือง จากความเชื่อที่ว่าความเข้าใจชุมชนท้องถิ่น จะทำให้เข้าใจถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น นำไปสู่ความเข้าใจระบบความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่น กับรัฐจึงเป็นแนวคิดที่จะทำความเข้าใจรากลึกทางสังคม ของคนส่วนใหญ่คือชนบท และท้องถิ่นเพื่อให้สามารถเข้าใจความต่อเนื่อง ของประสบการณ์สังคมในอดีต ถึงปัจจุบันและเพื่อพัฒนาการทางปัญญา เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจสังคมโดยรวม ข้อเสนอที่ให้ปรับปรุงโครงสร้างการจัดองค์กรของรัฐโดย เฉพาะในการจัดระเบียบการบริหารในส่วนภูมิภาค ให้อยู่ภายใต้การกำกับของจังหวัดและอำเภอ จึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง</p>
<p>10.สืบเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจดังกล่าว ได้มีความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นตามมา กล่าวคือ สังคมไทยในอดีตจะประกอบด้วยคนกลุ่มใหญ่สองชนชั้น คือ เจ้า-ขุนนาง ชนชั้นหนึ่ง และไพร่-ทาส อีกชนชั้นหนึ่ง ฐานของสังคมอยู่ที่ไพร่เป็นส่วนใหญ่ ที่เป็นทั้งแรงงานเกณฑ์ ผู้เสียภาษีอากรและผู้สร้างผลผลิตส่งให้เจ้าและขุนนางในรูปของส่วย ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ระบบไพร่ได้เสื่อมโทรมลงมากแล้ว และเมื่อมีความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก จึงยิ่งทำให้มีความต้องการแรงงานสูง แรงงานอิสระที่มีใช้ในรูปของไพร่กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตทางการเกษตร เป็นผลให้มีการเลิกทาสอย่างเป็นทางการ (เริ่มเลิก ใน พ.ศ.2411 และเลิกหมดเมื่อ พ.ศ.2448) แต่ที่สำคัญยิ่งกว่าแรงงานทาส คือ แรงงานไพร่ที่ได้สลายตัวไปโดยปริยาย ยังคงเหลือการเกณฑ์ในรูปของการเกณฑ์ทหารเพื่อสร้างกองทัพประจำในระบบของ “ไทยใหม่” (พ.ร.บ.เกณฑ์ทหารครั้งแรก มี พ.ศ.2448) แรงงานอิสระนี้เป็นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญของสังคมใหม่ (ควบคู่ไปกับการประกอบการค้าของคนจีนในไทย) สังคมไทยเปลี่ยนจากการมี เจ้า-ขุนนาง-ไพร่-ทาส กลายเป็น เจ้า-ข้าราชการ-ราษฎร และมีสิ่งที่เรียกว่า “ชน</p>

มิตินโยบาย, มิตินโยบาย, มิตินโยบาย	
	ชั้นกลาง” แทรกอยู่ตรงกลาง และชนชั้นกลางนี้น่าจะเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกในแง่สิทธิของตนในความหมายของการเป็น “ราษฎร”
	11.การขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาที่ผ่านมากว่า 60 ปีที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะบรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาความยากจนในสังคมชนบท แต่การพัฒนาที่ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการขยายตัวของเมืองและภาคอุตสาหกรรมได้ทำให้ปัญหาช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างภาคเมืองกับภาคชนบทกว้างขวางมากขึ้นเช่นกัน จนนำมาซึ่งการเผชิญหน้าและความขัดแย้งระหว่างรัฐ ทู่น กับคนชนบท โดยเห็นได้ชัดในช่วงก่อนต้นทศวรรษ 2540 ที่คนชนบทได้รวมกลุ่มกันเคลื่อนไหวประท้วงรัฐ ในประเด็นปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรอันเป็นผลกระทบจากยุทธศาสตร์การพัฒนาของรัฐเป็นจำนวนมาก เช่น สมพันธ์ชนวนาวาไรแห่งประเทศไทย โครงการจัดสรรที่ดินทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรม สมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน สมัชชาคนจน ฯลฯ

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Huntington and Dominguez (1963 : 12-24) พบว่าการพัฒนาการเมือง เป็นการทำให้การเมืองทันสมัยจึงเป็นผลประการหนึ่งจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่กว้างขวางครอบคลุมไปทั้งสังคม เช่น การทำให้เป็นสังคมอุตสาหกรรม การขยายตัวของเมืองมากขึ้น การพัฒนาเศรษฐกิจ และการระดมสรรพกำลังทางสังคม เป็นต้น กระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยนี้จะก่อให้เกิดผลกระทบทางการเมืองอย่างมากมาย เช่น อาจนำไปสู่ความวุ่นวายทางการเมือง ทำให้เกิดสภาพไร้เสถียรภาพทางการเมือง มีการปฏิวัติรัฐประหาร ซึ่งปรากฏการณ์ทางการเมืองเหล่านี้ถือเป็นประเด็นที่สำคัญในการศึกษาการพัฒนาการเมือง การพัฒนาการเมือง เป็นกระบวนการที่จะนำสังคมไปสู่เป้าหมายใดๆ ของระบบการเมือง ซึ่งอาจจะมีหลายเป้าหมายและขัดแย้งซึ่งกันและกันได้ เช่น ถ้าเป้าหมายของสังคมคืออุดมการณ์ประชาธิปไตยรัฐบาลจะต้องส่งเสริมเสรีภาพ และความเสมอภาคให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในหมู่ประชาชน ในการนี้รัฐบาลจำต้องยอมเสียสมรรถภาพของระบบไปบ้าง เช่น ความชอบธรรมของระบบ เสถียรภาพทางการเมือง สมรรถภาพของระบบการเมือง การสร้างความเป็นสถาบัน เป็นต้น และการพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องของกระบวนการที่จะนำไปสู่ลักษณะการเมืองตามแบบอย่างของประเทศอุตสาหกรรม กล่าวคือ นักวิชาการมองว่ากระบวนการทางการเมืองในสังคมอุตสาหกรรม วัฒนธรรมทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมือง และการดำเนินการทางการเมืองของประเทศอุตสาหกรรม มี

ลักษณะที่มีเหตุมีผลผิดไปจากลักษณะการเมืองในสังคมอื่นๆ เช่น สังคมอุตสาหกรรมมีพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และสถาบันทางการเมืองอื่นๆ ที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน ในขณะที่สังคมอื่นๆ ไม่มี หรือมีแต่ไม่ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Pye (1966: 33-45) พบว่า การพัฒนาการเมือง เป็นพื้นฐานทางการเมืองของการพัฒนาเศรษฐกิจ ในแง่นี้การเมืองที่พัฒนาแล้วจะเปรียบเสมือนปัจจัยที่สำคัญที่จะเอื้ออำนวยต่อความสำเร็จทางเศรษฐกิจ เช่น ช่วยให้รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น การพัฒนาการเมือง เป็นการเมืองของสังคมอุตสาหกรรม กล่าวคือ มีการมองกันว่าการเมืองในประเทศอุตสาหกรรมไม่ว่าจะเป็นระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยหรือเผด็จการจะมีแบบแผนของพฤติกรรมของสมาชิกของสังคมในลักษณะที่มีเหตุมีผล รัฐบาลมีความรับผิดชอบต่อความสงบสุขและความกินดีอยู่ดีของประชาชน ซึ่งเท่ากับเป็นการยอมรับว่าการเมืองเป็นเพียงเครื่องมือในการแก้ปัญหาหาได้เป็นเป้าหมายในตัวเองไม่ การเมืองของสังคมอุตสาหกรรมจึงนับได้ว่าเป็นแบบอย่างที่ดีซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปด้วยดีได้ โดยเฉพาะในปัญหาหลัก คือ การแจกแจงความกินดีอยู่ดีให้กับสมาชิกอย่างเป็นธรรมกว่าในสังคมอื่นๆ การพัฒนาการเมือง เป็นความทันสมัยทางการเมือง เนื่องจากแนวความคิดที่พยายามโยงการพัฒนาการเมืองกับการเมืองของสังคมอุตสาหกรรมได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นแนวความคิดที่ลำเอียง ไม่ให้ความสำคัญกับประเพณีและปทัสถานของสังคมอื่นๆ มาตรฐานของสังคมอุตสาหกรรมหรือสังคมตะวันตกนั้นไม่สามารถใช้วัดได้ในทุกระบบสังคม ซึ่งจากข้อขัดแย้งเหล่านี้จึงนำมาซึ่งการวิเคราะห์สังคมอุตสาหกรรมลงไปอีกกว่าที่เป็น สังคมเจริญก้าวหน้าได้นั้นเนื่องมาจากความสำเร็จทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลจากการเจริญทางวิชาการเหล่านี้จะช่วยสนับสนุนให้มนุษย์ได้มองเห็นแง่มุมต่างๆ ของสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองได้กว้างขวางยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การเรียกร้องให้มีกฎหมายที่เป็นสากล สามารถให้ความยุติธรรมกับสมาชิกของสังคมโดยทั่วหน้ากัน มีกลุ่มต่างๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาย เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มอิทธิพล แต่ละกลุ่มต่างพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมุ่งหวังที่จะใช้อิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐเพื่อให้นโยบายนั้นๆ ออกมาในรูปของการเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มตนให้มากที่สุด และความทันสมัยทางการเมืองเหล่านี้จึงเป็นประเด็นที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทางการเมืองในความหมายนี้

การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของการระดมพลและการมีส่วนร่วมทางการเมือง แนวความคิดนี้อ้างว่าการฝึกฝนและการให้ความสำคัญกับสมาชิกของสังคมในฐานะเป็นประชาชน ตลอดจนการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อรัฐชาติใหม่ และถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการเมือง การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของการพัฒนา

ประชาธิปไตย แนวความคิดนี้ค่อนข้างจะแคบ คือ มองว่าการพัฒนาการเมืองมีอยู่รูปแบบเดียว คือ การสร้างประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้จึงมีนักวิชาการหลายท่านวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นค่านิยมที่ลำเอียง มุ่งที่จะยึดยึดค่านิยมทางการเมืองแบบตะวันตกให้กับประเทศด้อยพัฒนาซึ่งควรจะสนใจว่าจะ “พัฒนา” ให้การเมืองของชาติก้าวหน้าได้อย่างไร มากกว่าที่จะสนใจว่าจะสร้างประชาธิปไตยอย่างตะวันตกได้อย่างไร ในขณะที่ค่านิยมของตนเองไม่เอื้อประโยชน์ให้เลย และการพัฒนาการเมือง เป็นแง่หนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การพัฒนาการเมืองนั้นจะผูกพันอย่างแน่นแฟ้นกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม การที่ด้านใดด้านหนึ่งของสังคมแปรเปลี่ยนไปจนกระทบถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ ด้วย การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจึงถือได้ว่าเป็นลักษณะหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทั้งปวงของสังคม ฉะนั้นในการศึกษาการพัฒนาการเมืองจึงจำเป็นต้องศึกษาการเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจสังคมพร้อมกันไปด้วย

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Huntington (1971: 33-34) พบว่า สังคมขยับตัว กรอบกระบวนการนี้จะช่วยส่งเสริมให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น นั่นคือเมื่อมีการสร้างความเป็นทันสมัยเกิดขึ้นมากมาย มีการให้การศึกษาเพิ่มขยายของการสื่อสารมวลชน ฯลฯ จึงมีผลให้คนมีความคาดหวังทะเยอทะยานยิ่งขึ้น กล่าวคือ เมื่อคนอพยพจากชนบทเข้าสู่เมืองละทิ้งความคิด ความเชื่อ และค่านิยมแบบเก่าหันมายึดถือเอาสิ่งใหม่ ที่มีเหตุมีผลมากกว่า พวกนี้จะพบว่า ความต้องการของพวกเขาจะแปรเปลี่ยนไปมาก พวกนี้ต้องการงานที่มั่นคงมีแหล่งที่อยู่อาศัยที่ดี มีการประกันสังคมในยามเจ็บป่วย หรือตกงาน หรือในยามชราภาพ ต้องการรักษาพยาบาลฟรีในยามฉุกเฉินหรือได้รับบาดเจ็บจากเครื่องจักรกลที่พวกเขาไม่คุ้นเคย พวกนี้ต้องการความช่วยเหลือในยามที่จะต้องเสี่ยงกับสภาวะทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ค่าเช่าและดอกเบี้ยสูง หรือราคาสินค้า พวกนี้ต้องการการศึกษาทั้งสำหรับตัวเองและบุตรหลาน กล่าวได้โดยสรุปว่าคนต้องการบริการของรัฐในขอบเขตและปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น ความต้องการเหล่านี้จะมีแรงกดดันทางการเมืองยังผลให้รัฐจำเป็นต้องขยายขอบเขตและข่ายงานที่เกี่ยวข้องให้ใหญ่โตยิ่งขึ้น ในราวกลางทศวรรษที่ 1950 งบประมาณของรัฐในประเทศด้อยพัฒนาที่มีรายได้ประชาชาติต่ำกว่า US\$ 100 มีเพียง 10 เปอร์เซ็นต์ ของผลผลิตรวมของประเทศ (GNP) ส่วนในประเทศที่พัฒนาแล้ว กล่าวคือ มีรายได้ประชาชาติตั้งแต่ US\$ 900 ขึ้นไปนั้นงบประมาณของรัฐจะมีประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ของผลผลิตรวมของประเทศ (GNP) นั่นคือเมื่อเกิดกระบวนการสังคมขยับตัว ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วก็จะมีแนวโน้มว่าจะก่อให้เกิดแรงผลักดันให้มีการปฏิรูปทางการเมืองและการบริหารขึ้น รัฐจำเป็นต้องเพิ่มความสามารถของตัวเอง เช่น เพิ่มเจ้าหน้าที่ สร้างองค์กรหรือสถาบันใหม่ๆ เพิ่มประสิทธิภาพให้กับองค์กรหรือสถาบันเก่าให้พอเพียงที่จะสนองตอบต่อความต้องการหรือความคาดหวังใหม่ๆ ได้แต่ถ้ารัฐขาดองค์กรหรือสถาบันทาง

การเมืองที่เข้มแข็ง ไม่สามารถที่จะจัดการกับข้อเรียกร้องที่เกิดจากความต้องการใหม่นี้ได้ การเมืองของรัฐนั้นอาจจะเกิดการไร้เสถียรภาพได้

การพัฒนาเศรษฐกิจ ในที่นี้หมายถึงความเจริญเติบโตในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและผลผลิตของสังคมทั้งมวล ซึ่งอาจวัดได้จากผลผลิตประชาชาติรายหัว ระดับของลักษณะการผลิตแบบอุตสาหกรรม คนมีชีวิตที่ดีขึ้นมีจำนวนแพทย์ โรงพยาบาลมากขึ้น เป็นต้น ถ้ามองกันในระยะยาวแล้วนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจจะช่วยทำให้สังคมมีประสิทธิภาพในการสนองต่อความต้องการใหม่ๆ เพิ่มขึ้น จึงมีแนวโน้มว่าจะช่วยลดความไม่สงบารมณ์ และความรู้เสถียรภาพทางการเมืองลงได้และในระยะสั้นปรากฏการณ์ของการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศกำลังพัฒนามักจะนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมกันในรายได้มากขึ้น ความเจริญทางเศรษฐกิจจะตกอยู่ในมือของคนส่วนน้อย ในขณะที่คนส่วนใหญ่จะยิ่งจนลง เพราะในระยะแรกของการพัฒนามักจะตามมาด้วยภาวะเงินเฟ้อ ราคาสินค้าที่สำคัญและจำเป็นต่อการครองชีพจะขึ้นเร็วกว่าอัตรารายได้ วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจนี้เองจะเป็นผลให้เกิดข้อเรียกร้อง ซึ่งจะสร้างแรงกดดันทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นมา

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กันย์ ขลิตรรังษี (2564) พบว่า ความสนใจทางการเมืองของปัญญาชนอีสาน มีตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 เห็นได้จากการแสดงออกของกลุ่มข้าราชการท้องถิ่น พระสงฆ์ และราษฎรทั่วไป ซึ่งมีทั้งในเชิงสนับสนุนและต่อต้านต่อรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ผ่านทางข้อเขียน การเทศนา และการกบฏ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ความสนใจนั้นก็ยิ่งเด่นชัดขึ้น ปัญญาชนอีสานตอบสนองต่อระบอบประชาธิปไตยใน 2 แนวทาง คือ 1.การสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย ด้วยการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบใหม่และการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเมืองระบอบรัฐธรรมนูญผ่านการเลือกตั้ง 2.การต่อต้านระบอบประชาธิปไตย ในกรณีกบฏบวรเดชและกบฏผู้มิบุญ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ปัญญาชนอีสานได้เข้าไปมีส่วนร่วมในขบวนการเสรีไทยต่อต้านรัฐบาล หลังจากนั้นปัญญาชนเหล่านี้ได้มีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งพรรคการเมืองทั้งใน แนวทางอนุรักษนิยมและสังคมนิยมเพื่อเคลื่อนไหวในระบบรัฐสภา และมีบทบาทเด่นชัดในการแสดงความคิดเห็นและเคลื่อนไหวนอกระบบรัฐสภา ปัญญาชนกลุ่มต่อต้านรัฐบาลและมีแนวคิดสังคมนิยมหลายคนถูกปราบปรามเป็นผลให้ต้องลดบทบาทลงที่สุดในที่สุด

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อนุชิต สิงห์สุวรรณ (2557) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้คนอีสานมีแนวคิดภูมิภาคนิยม มีอยู่ 3 ประการ คือ 1) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ตั้งแต่การปฏิรูปมณฑลเทศาภิบาลในสมัยรัชกาลที่ 5 การขยายตัวทางการค้าในภูมิภาคทำให้ชาวบ้านประกอบอาชีพค้าขาย บางส่วนได้เข้ารับราชการโดยผ่านระบบการศึกษาสมัยใหม่ ทำให้เกิดชนชั้นนำกลุ่มใหม่ที่มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น 2) การเมืองในระบอบประชาธิปไตยภายหลังปี 2475 ได้

กระตุ้นให้คนอีสานเข้าไปมีส่วนร่วมใน “พื้นที่ทางการเมืองระดับชาติ” ดังจะเห็นได้จากการเคลื่อนไหวของกลุ่ม ส.ส.อีสานที่เรียกร้องให้รัฐบาลกลางพัฒนาท้องถิ่นของตน และ 3) การขยายตัวของความคิด “ชาตินิยม” อันเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐไทยและรัฐลาวในช่วงทศวรรษที่ 2480 ได้กระตุ้นให้คนอีสานให้ความสำคัญประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตน ด้วยปัจจัยเหล่านี้ ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมขึ้นในหมู่คนอีสาน ภายใต้ “สำนักท้องถิ่นนิยม”

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภิญญพันธ์ พจนะลาวัณย์ (2560) พบว่า รัฐบาลระบอบใหม่ได้มีบทบาทอย่างมากในการวางโครงสร้างเมืองสมัยใหม่ผ่านกลไกการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เรียกว่าเทศบาล อันเป็นการกระจายอำนาจ และทำให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของประชาธิปไตยใกล้ตัวสำหรับประชาชน อันเป็นภารกิจต่อเนื่องมาจากการเปลี่ยนระบอบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น ก่อนที่จะเกิดกฎหมายผังเมืองและชนบทอีกทศวรรษต่อมา

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประวิทย์ สายสงวนวงศ์ (2562) พบว่า การบูรณาการรัฐตั้งแต่ทศวรรษ 2430 เป็นต้นไป อันประกอบไปด้วย การบูรณาการเชิงอำนาจ การบูรณาการเชิงพื้นที่ และการบูรณาการเชิงความคิด ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของภาคอีสาน รวมถึงผลักดันให้ชาวอีสานมีแนวโน้มเกิดปฏิสัมพันธ์กับรัฐไทยมากขึ้น การเข้าถึงโอกาสและการปรับตัวทางเศรษฐกิจ การศึกษาและการปรับตัวสู่ระบบราชการเป็นปัจจัยที่ส่งผลสืบเนื่องต่อการแสดงความรู้สึกนึกคิดและการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่แตกต่างกันระหว่างพลังทางสังคมใหม่กับชาวบ้านในชนบท หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 “กลุ่มพลังทางสังคมใหม่” ซึ่งมีพื้นฐานมาจากกลุ่มอำนาจท้องถิ่นและพ่อค้าสามารถปรับตัวต่อระบบหรือโครงสร้างของรัฐได้ดี คนกลุ่มนี้มีแนวโน้มตอบสนองเชิงบวกต่อระบอบรัฐธรรมนูญ โดยมี “สำนักพลเมือง” ของรัฐไทยเป็นแรงผลักดันการแสดงออกทางการเมืองของพวกเขา ด้วยการตั้งข้อสังเกตและเสนอแนวทางแก้ไขต่อปัญหาและสภาพการณ์ต่างๆ ของภาคอีสานและประเทศชาติ การเคลื่อนไหวเพื่อพิทักษ์ระบอบรัฐธรรมนูญ การสร้างสรรค์ผลงานหนังสือและสารคดีการเมือง รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเมืองระดับชาติ ขณะที่ชาวบ้านในชนบทยังขาดศักยภาพในการปรับตัวและมีแนวโน้มที่อยู่ภายนอกอิทธิพลของระบบหรือโครงสร้างที่รัฐสถาปนาขึ้น การแสดงออกทางการเมืองของชาวบ้านจึงเป็นเรื่องปัญหาทางเศรษฐกิจ การถูกกดขี่ข่มเหงจากข้าราชการท้องถิ่นและการปฏิเสธอิทธิพลจากภายนอก โดยมี “พลังท้องถิ่น” คือ ฮีตคอง วิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนาแบบชาวบ้านเป็นแรงผลักดันให้ชาวบ้านบางส่วนเคลื่อนไหวต่อต้านอำนาจรัฐไทยในลักษณะขบวนการผู้มีบุญ ต่อมาเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 (ทศวรรษ 2480) ทั้งสองฝ่ายมีแนวโน้มประสานร่วมมือกันมากขึ้นภายใต้ภารกิจกู้ชาติของขบวนการ

เสรีไทย ซึ่งกลายเป็นพลังการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่สำคัญและเป็นรากฐานให้การเคลื่อนไหวทางการเมืองระดับมวลชนของภาคอีสานต่อมาในยุคสงครามเย็น

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 5.5 สรุปการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ. 2475 -	มิตินการเมือง, มิตีสังคม, มิติศรษฐกิจ
ปัจจุบัน (2564)	<p>1.การวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ช่วงแรกตั้งแต่ปี พ.ศ.2476 - ก่อนปี พ.ศ.2518</p> <p>กลุ่มเจ้านายท้องถิ่นเดิม กลุ่มเจ้านายท้องถิ่นเดิมถูกลดทอนอำนาจลงจากการปฏิรูปการปกครองหัวเมือง ก็ปรับตัวเองเข้าสู่ระบบราชการแบบใหม่ โดยผ่านช่องทางทางการศึกษา คือ ส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนหนังสือในกรุงเทพฯ สำเร็จแล้วกลับมารับราชการ ซึ่งยังขาดแคลนผู้มีการศึกษาสูงอยู่มาก นอกจากนั้น ก็ผันเข้าสู่การเมืองโดยการสมัครเลือกตั้ง นักการเมืองเหล่านี้ล้วนเป็นลูกหลานของเจ้าเมืองหรือเจ้านายท้องถิ่นเดิม ที่ผันตัวเองเข้าสู่การเมืองโดยการเลือกตั้ง อีกช่องทางหนึ่งก็คือแต่งงานกับลูกหลานเชื้อสายเจ้าเมืองท้องถิ่น นอกจากนั้นชนชั้นนำในท้องถิ่นยังปรับตัวไปทางค้าขาย ขยายฐานเศรษฐกิจไปแต่งงานกับชาวจีน หรือเสริมฐานะทางสังคมด้วยการแต่งงานกับข้าราชการและเจ้านาย ทำให้มีโอกาสดีกว่าคนระดับล่างในการเข้าสู่การเมือง</p> <p>กลุ่มข้าราชการแบบใหม่ จากการปฏิรูประบบราชการมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ได้เกิดข้าราชการแบบใหม่ขึ้น ซึ่งได้รับการศึกษาดีมีความรู้ ก่อนเข้าสู่ระบบราชการ ทั้งข้าราชการเก่าและข้าราชการใหม่เข้าสู่การเมืองได้โดยการสมัครเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร ที่ยังรับราชการก็มีบทบาทต่อนักการเมืองและต่อการเลือกตั้ง โดยมีอาจจะเลยได้ แต่ส่วนใหญ่เป็นฐานกำลังของฝ่ายอนุรักษ์นิยม</p> <p>กลุ่มพระสงฆ์อีสาน ก่อนระบบการศึกษาแบบโรงเรียนจะเข้ามามีบทบาทในชุมชนตำบลหมู่บ้านอีสานนั้น การศึกษาในวัดมีบทบาทสำคัญมาก วัดเป็นที่ตั้งสำนักเรียนของภิกษุและสามเณร และจัดการเรียนการสอนให้กับอนุชน</p>

มิตินการเมือง, มิตินสังคม, มิตินเศรษฐกิจ
<p>ลูกหลานชาวบ้านด้วย ในอดีตเด็กวัดได้ดิบได้ดีกันหลายคน พระสงฆ์ - สามเณร เมื่อเรียนธรรม - บาลี จนเป็นมหาเปรียญ ลี้ออกมาเป็นปัญญาชน เป็นผู้นำชุมชน สามารถสมัครเป็นผู้แทนตำบล หรือโตเต้าเข้าสู่อการเมืองระดับชาติเป็นผู้แทนราษฎรได้ก็มีหลายคน ลูกหลานชาวนายากจน อาศัยบวชเรียนยกระดับ</p>
<p>ความรู้และฐานะทางสังคมของตน มีมาตั้งแต่สมัยอดีตตราบเท่าปัจจุบัน ผู้บวชไม่ ลี้อเอาดีทางพุทธศาสนา ได้รับตำแหน่งชั้นยศเป็นเจ้าของชั้นต่าง ๆ กระทั่งเป็น สมเด็จก็มี พระสงฆ์อีสานไม่ได้เล่นการเมือง (เพราะมีข้อห้าม) แต่ก็มีบทบาทนำทั้ง ในด้านการศึกษาและด้านสังคม กระทั่งความคิดทางการเมืองที่ดี มีคุณธรรม และ ก็ ประสบชะตากรรมไม่ต่างจากนักการเมืองชั้นแนวหน้าของอีสานแต่อย่างใด</p>
<p style="text-align: center;">กลุ่มพ่อค้ำนักธุรกิจอีสาน</p> <p>พ่อค้ำนักธุรกิจอีสานส่วนใหญ่เป็นชาวจีน ระยะเวลาของระบบใหม่ยังไม่เข้ามา มีบทบาททางการเมืองโดยตรงมากนัก อาจ เป็นเพียงผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลังผู้สมัครเลือกตั้งที่เป็นพรรคพวก และที่จะมี ผลประโยชน์ทางธุรกิจของตนส่วนชาวอีสานผู้เป็นพ่อค้ำนายฮ้อย และมองเห็น คุณค่าของการศึกษา ส่งบุตรให้เรียนสูงถึงขั้นมหาวิทยาลัย จบมาเป็นครูบาอาจารย์ สอนหนังสือหรือรับราชการ แล้วผันตัวเองเข้าสู่อการเมืองก็มี พ่อค้ำนักธุรกิจจะมี บทบาททางการเมืองมากขึ้นตามลำดับ ตามการพัฒนาทุนนิยมในประเทศไทย</p>
<p style="text-align: center;">กลุ่มราษฎร</p> <p>ราษฎรไทยเป็นฐานกำลังหลักของระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ เป้าหมายของคณะราษฎรที่จะปลุกปั่นขึ้นมา เพื่อแบกรับภารกิจในการ สถาปนาประชาธิปไตยให้เป็นจริงขึ้นมาได้ แต่ในระยะเวลาแรกราษฎรไทยยังกระจัด กระจาย ยังไม่ได้รับการจัดตั้งเป็นกลุ่มก้อนที่เข้มแข็งยังไม่ได้รับการศึกษาในเรื่อง ประชาธิปไตยที่เป็นระบอบใหม่ การเข้าร่วมขบวนการประชาธิปไตยยังต้องรอเวลา สำหรับราษฎรในจังหวัดนครราชสีมา แม้จะผ่านประวัติศาสตร์อันขมขื่นมา พอลจะมีสำนึกในทางการเมืองเรื่องปกครองตนเอง แต่ส่วนใหญ่ก็มีฐานะยากจน การจะส่ง บุตรหลานให้เรียนสูงกว่าระดับประถมศึกษาจึงเป็นเรื่องยาก จะเข้าสู่อการเมืองได้ก็ เพียงเป็นผู้แทนตำบล เพื่อจะไปเลือกผู้แทนราษฎรอีกทอดหนึ่ง ตามกติกาใน กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ซึ่งกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 ประเภท คือประเภทที่ 1 และประเภทที่ 2 อย่างละครึ่ง ประเภทที่ 1 เลือก ทางอ้อมโดยผู้แทนตำบล ประเภทที่ 2 ทรงแต่งตั้งโดยองค์พระมหากษัตริย์ ใน ระยะเวลาของการเลือกตั้งตามระบอบใหม่ยังไม่มีผู้แทนราษฎรซึ่งมาจากชนชั้น ชาวนาเลยสักคน ในระยะต่อ ๆ มา แม้จะมีลูกหลานชาวนาได้เป็นผู้แทนราษฎรแต่</p>

มิตินการเมือง, มิติสังคม, มิติศรษฐกิจ
<p>ก็มีจำนวนน้อยเต็มที ทั้งนี้เนื่องจากระบบเลือกตั้งผู้แทนในประเทศไทยมิได้กำหนดสัดส่วน ส.ส. ตามจำนวนประชากรของแต่ละกลุ่มชน เช่น ชาวนาเป็นคนหมู่มากก็ให้มี ส.ส. มาก ดังนี้ การเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนตามรัฐธรรมนูญในฉบับต่อๆ มา ก็ยังเป็นเพียงกติกาที่เอื้อให้กับคนที่ได้เปรียบในสังคม คือ คนมีบารมี มีการศึกษาสูง ฐานะดี มีอำนาจเงินมากกว่าตัวแทนของคนยากคนจน หรือคนส่วนใหญ่มีโอกาสน้อยกว่า</p>
<p>2. ผลกระทบการพัฒนาการเมืองที่ส่งผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา ช่วงที่สอง คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 – ก่อนปี พ.ศ.2544 มีตระกูลนักการเมืองผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนขึ้นมาเป็นผู้แทนของชาวจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งด้วยความที่เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ ทำให้มีผู้แทนจำนวนมาก และผู้แทนในแต่ละพื้นที่ก็มีตระกูลที่แทบจะมีผลผูกขาดในการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นส่วนประสมที่ลงตัวระหว่างชนชั้นข้าราชการ พ่อค้า นักธุรกิจ ทนายความ ทำให้ในช่วงนี้มีตระกูลนักการเมืองที่โดดเด่นหลายคน เช่น พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ อดีต นายกรัฐมนตรี นายสุขุม เลาวัลย์ศิริ อดีต ส.ส. 9 สมัย นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ อดีตรองนายกรัฐมนตรี นายจำลอง ครุฑขุนทด อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พันตำรวจโท สมชาย เพศประเสริฐ อดีตรองหัวหน้าพรรคเพื่อไทย ว่าที่ร้อยตรีไพโรจน์ สุวรรณฉวี อดีตแกนนำกลุ่ม 16 ผู้ผลักดันให้ภรรยา คือ ร้อยตรีหญิงระนองรักษ์ สุวรรณฉวี เข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีในรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช และรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ในการจัดตั้งของรัฐบาลซึ่งนำโดยพรรคประชาธิปัตย์ ในช่วงปลายปี พ.ศ.2551 ตระกูลการเมืองลำดับต่อมาที่มีความโดดเด่นในจังหวัดนครราชสีมา คือ ตระกูล สภาวสุ นำโดยนาย กอรรค์ศักดิ์ สภาวสุ อดีตเลขาธิการนายกรัฐมนตรี อดีตรองนายกรัฐมนตรี ฝ่ายเศรษฐกิจในรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และรองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ลำดับต่อมา คือ ตระกูลรัตนเศรษฐ นำโดยนายวิรัช รัตนเศรษฐ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในสมัยนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี และท้ายที่สุด คือ ตระกูลเชิดชัย เจ้าของอู่ต่อรถใหญ่ที่สุดของประเทศไทยและเอเชียอาคเนย์ กลุ่มทุนท้องถิ่นที่สนับสนุนให้พรรคชาติไทยได้จัดตั้งรัฐบาลนายสมัคร พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ตระกูลเชิดชัยได้หลงเสน่ห์การเมืองมากขึ้น เพราะมีส่วนเกื้อกูลให้การดำรงโรจน์อย่างถาวร</p>

มิตินโยบาย, มิตินโยบาย, มิตินโยบาย
<p>ตัวไม่ขึ้น นอกจากจะเป็นฐานคะแนนให้พรรคชาติไทยพรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทย ยังหันมาสร้างกลุ่มการเมืองระดับท้องถิ่นของตนเอง ในนาม "กลุ่มประสานมิตร" โดยชนะเลิศเลือกตั้งทั้งสองสนามอย่างขาดลอย สามารถเข้าไปเป็นฝ่ายบริหารทั้งสภาเทศบาลและสภาจังหวัดอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนของเมืองโคราช</p>
<p>3.ผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา ในช่วงตั้งแต่ปี 2544 – ปัจจุบัน (2564)</p> <p>การเมืองในช่วงนี้เป็นช่วงที่เกิดกระแสทักษิณฟีเวอร์ ความนิยมในตัว นายทักษิณ และนโยบายพรรคไทยรักไทย ทำให้ประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา เทศะแนนให้ผู้สมัครจากพรรคไทยรักไทยเป็นจำนวนมาก ทำให้พรรคอื่น ๆ เช่น พรรคชาติพัฒนา พรรคมหาชน สูญเสียที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรฯ ไปเป็นจำนวนมาก ในช่วงนี้ตระกูลการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา มีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด นอกจากนี้แล้วยังมีมุมมองของ Harvey (2007) ซึ่งเป็นนักวิชาการชาวต่างประเทศที่มองความขัดแย้งทางการเมืองของไทยในช่วงปี พ.ศ.2548 – พ.ศ. 2550 ซึ่งตามมุมมองของ Harvey ดังกล่าว ผู้วิจัยมองว่ายังสามารถใช้อธิบายความสัมพันธ์ของผลกระทบการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดนครราชสีมาได้จนถึงปัจจุบัน (2564) โดยมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้</p> <p>ประการแรก Harvey (2007) มองว่า ลัทธิเสรีนิยมใหม่นั้นมีความสัมพันธ์กับการรื้อฟื้นหรือการสร้างอำนาจขึ้นมาใหม่ให้กับชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและชนชั้นสูง (Harvey. 2007: 19) ในแง่นี้ถือว่ามีความสอดคล้องกับขบวนการที่ต้องการรื้อฟื้นอำนาจทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจให้กับชนชั้นนำกลุ่มเดิมซึ่งเคยเป็นผู้ผูกขาดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองก่อนยุคทักษิณ</p> <p>ประการที่สอง Harvey (2007) มองว่า โวหารแบบเสรีนิยมใหม่ จะให้ความสำคัญกับเรื่องอิสรภาพของปัจเจกเป็นสำคัญ โดยแยกออกจากเรื่องความยุติธรรมทางสังคม เพราะในลัทธิเสรีนิยมใหม่ เป้าหมายของอิสรภาพแบบปัจเจกบุคคล มีความแตกต่างจากเรื่องความยุติธรรมทางสังคม แม้ว่าในอดีตทั้งสองแนวคิดดังกล่าวจะเคยไปด้วยกันได้ในช่วงทศวรรษที่ 1970 เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปฏิวัติทางสังคม ซึ่งจะกลายเป็นภัยคุกคามต่ออำนาจของชนชั้นนำนายทุน (Harvey. 2007: 41-42) ดังนั้น Harvey จึงมองว่า รัฐแบบเสรีนิยมใหม่ขึ้นชอบอย่างมากกับเรื่องสิทธิใน</p>

มิตินิติการเมือง, มิตินิติสังคม, มิตินิติเศรษฐกิจ
<p>ทรัพย์สินส่วนบุคคล หลักนิติธรรม (rule of law) และสถาบันต่าง ๆ ที่ทำให้ตลาดและการค้าเสรีทำงานได้อย่างอิสระ (Harvey. 2007: 64) ซึ่งประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับขบวนการมวลชนเสื้อเหลืองที่บูชาเสรีภาพเป็นชีวิตจิตใจ พวกเขาจึงต้องการเน้นเรื่องกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจของนักรบการเมืองผู้เข้ามาครองอำนาจรัฐด้วยความไม่ไว้วางใจ และมองว่านักรบการเมืองเป็นพวกซี้โกง ซื่อคะแนนเสี่ยงคนชนบทที่ยากจน โลกและโง่เขลา ทำให้สามารถเข้ามาสู่ตำแหน่งทางการเมืองได้</p> <p>ประการที่สาม Harvey (2007) มองว่า โดยพื้นฐานแล้ว ลัทธิเสรีนิยมใหม่ ไม่ไว้วางใจประชาธิปไตยในความหมายของการปกครองโดยเสียงของคนส่วนใหญ่ เพราะมองว่าการปกครองลักษณะดังกล่าวมีความเป็นไปได้ที่จะก่อให้เกิดการคุกคามต่อสิทธิของปัจเจกบุคคล และเสรีภาพต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้นประชาธิปไตยแบบที่ถูกมองว่าลัทธิเสรีนิยมใหม่สามารถรับได้ ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐนั้น ๆ ต้องมีชนชั้นกลางที่เข้มแข็งเพื่อค้ำประกันว่าจะทำให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง รัฐแบบเสรีนิยมใหม่จึงมีแนวโน้มที่จะขึ้นชอบการปกครองโดยคนกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือชนชั้นนำในรัฐนั้น ๆ และจะขึ้นชอบมากที่สุดถ้าอำนาจในการปกครองรัฐเสรีนิยมใหม่นั้น ๆ ตกอยู่ในมือของฝ่ายบริหารมากกว่าการตัดสินใจในแบบประชาธิปไตย หรือการตัดสินใจโดยรัฐสภา (Harvey. 2007: 66)</p> <p>ประการที่สี่ Harvey (2007) มองว่า “ชาตินิยม” ถือเป็นสิ่งที่ประนีประนอมต่อรัฐเสรีนิยมใหม่เช่นกัน ในกรณีรัฐเสรีนิยมใหม่เผชิญปัญหาความยากลำบากในตลาดโลก จึงต้องมีการปลุกระดมความรู้สึกแบบชาตินิยมขึ้นมาเพื่อความอยู่รอดของรัฐ (Harvey. 2007: 85) ซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวทางการเคลื่อนไหวของขบวนการเสื้อเหลืองเช่นกัน เพียงแต่กรณีของไทยนั้นตกอยู่ภายใต้วาทกรรม “ราชาชาตินิยม” ซึ่งไม่ใช่ความคิดที่ว่า “ชาติ” คือประชาชนที่เท่าเทียมกันเพราะความคิดดังกล่าวถือเป็นอันตรายต่อลัทธิเสรีนิยมใหม่ ที่ต้องการให้อำนาจกระจุกตัวอยู่กับชนชั้นนำซึ่งเป็นคนกลุ่มเล็ก ๆ ในสังคม แต่ชาตินิยมในลักษณะดังกล่าวตามความคิดของกลุ่มคนเสื้อเหลือง “ชาติ” ถูกผูกโยงกับ “พระมหากษัตริย์” ซึ่งเป็นศูนย์กลางอำนาจและศูนย์รวมจิตใจของชาติไทย ดังปรากฏวาทกรรมต่าง ๆ ในหมู่คนเสื้อเหลือง ตัวอย่างเช่น “พ่อหลวงของชาติ” “เรารักในหลวง” “แผ่นดินของพ่อ” ฯลฯ และถ้าหากคนกลุ่มใดที่ถูกกลุ่มคนเสื้อเหลืองมองว่ามีพฤติกรรม</p>

มิตินการเมือง, มิตินสังคม, มิตินเศรษฐกิจ	
	<p>คุกคามต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือผิดแผกแปลกไปจากพวกตน แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่กระทำไปตามสิทธิที่มีกฎหมายรองรับหรือสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยสากล จะถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ไม่รักชาติ และอาจถูกประณามขับไล่ออกไปจากประเทศด้วยวาทกรรม ดังเช่น “ถ้าไม่รักพ่อ ก็ออกจากบ้านพ่อไป” เป็นต้น</p>
	<p>4.สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดิ่งลง ด้วยการเห็นภาพความขัดแย้งของคนในสังคมมาโดยตลอด อาทิ ความขัดแย้งของคนเสื้อเหลือง เสื้อแดง หรือการที่ตนใช้สิทธิใช้เสียงทางการเมืองในการเลือกตั้ง แต่พรรคที่ตนเลือกกลับถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรคอย่างไม่เป็นธรรม หรือเพื่อนร่วมวัยที่ออกมาเรียกร้องประชาธิปไตยถูกดำเนินคดีที่เกินกว่าเหตุ และสภาพสังคมเศรษฐกิจที่เหลื่อมล้ำสูง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายเพียงเสี้ยวนาที่ ทำให้ภาพของสังคมที่ไม่ถูกฉายในยุคก่อนๆ ปรากฏในยุคสมัยปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้ทำให้การเติบโตของเด็กรุ่นใหม่แตกต่างไปจากคนรุ่นก่อน ที่ไม่อาจนิ่งเฉยหรือไม่ตั้งคำถามกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมที่ส่งผลกระทบต่อตัวพวกเขาเองโดยตรงได้ และเช่นเดียวกัน คนรุ่นสงครามเย็นจึงมองคนรุ่นใหม่เป็นเพียง ‘ผู้อ่อนประสพการณ์และความรู้’ โดยมองว่าตัวเองมีความรู้และประสบการณ์ที่มากกว่า เพราะประสบความสำเร็จมาก่อนพวกเขา จึงแทบไม่เห็นความสำคัญของคนที่อายุน้อยกว่า และมองว่าการที่เด็กลุกขึ้นมาเรียกร้อง เป็นการท้าทาย และมีพฤติกรรมก้าวร้าว เพราะไม่เชื่อฟังสิ่งที่คนรุ่นก่อนสอน</p>

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Huntington and Dominguez (1963 : 12-24) พบว่าการพัฒนาการเมือง เป็นการทำให้การเมืองทันสมัยจึงเป็นผลประการหนึ่งจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่กว้างขวางครอบคลุมไปทั้งสังคม เช่น การทำให้เป็นสังคมอุตสาหกรรม การขยายตัวของเมืองมากขึ้น การพัฒนาเศรษฐกิจ และการระดมสรรพกำลังทางสังคม เป็นต้น กระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยนี้จะก่อให้เกิดผลกระทบทางการเมืองอย่างมากมาย เช่น อาจนำไปสู่ความวุ่นวายทางการเมือง ทำให้เกิดสภาพไร้เสถียรภาพทางการเมือง มีการปฏิวัติรัฐประหาร ซึ่งปรากฏการณ์ทางการเมืองเหล่านี้ถือเป็นประเด็นที่สำคัญในการศึกษาการพัฒนาการเมือง การพัฒนาการเมือง เป็นกระบวนการที่จะนำสังคมไปสู่เป้าหมายใดๆ ของระบบการเมือง ซึ่งอาจจะมีหลายเป้าหมายและขัดแย้งซึ่งกันและกันได้ เช่น ถ้าเป้าหมายของสังคมคืออุดมการณ์ประชาธิปไตยรัฐบาลจะต้องส่งเสริมเสรีภาพ และความเสมอภาคให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในหมู่

ประชาชน ในการนี้รัฐบาลจำต้องยอมเสียสมรรถภาพของระบบไปบ้าง เช่น ความชอบธรรมของระบบ เสถียรภาพทางการเมือง สมรรถภาพของระบบการเมือง การสร้างความเป็นสถาบัน เป็นต้น และการพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องของกระบวนการที่จะนำไปสู่ลักษณะการเมืองตามแบบอย่างของประเทศอุตสาหกรรม กล่าวคือ นักวิชาการมองว่ากระบวนการทางการเมืองในสังคมอุตสาหกรรม วัฒนธรรมทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมือง และการดำเนินการทางการเมืองของประเทศอุตสาหกรรม มีลักษณะที่มีเหตุมีผลผิดไปจากลักษณะการเมืองในสังคมอื่นๆ เช่น สังคมอุตสาหกรรมมีพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และสถาบันทางการเมืองอื่นๆ ที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน ในขณะที่สังคมอื่นๆ ไม่มี หรือมีแต่ไม่ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Pye (1966: 33-45) พบว่า การพัฒนาการเมือง เป็นความทันสมัยทางการเมือง เนื่องจากแนวความคิดที่พยายามโยงการพัฒนาการเมืองกับการเมืองของสังคมอุตสาหกรรมได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นแนวความคิดที่ลำเอียง ไม่ให้ความสำคัญกับประเพณีและปทัสถานของสังคมอื่นๆ มาตรฐานของสังคมอุตสาหกรรมหรือสังคมตะวันตกนั้นไม่สามารถใช้วัดได้ในทุกระบบสังคม ซึ่งจากข้อขัดแย้งเหล่านี้จึงนำมาซึ่งการวิเคราะห์สังคมอุตสาหกรรมลงไปอีกกว่าที่เป็นสังคมเจริญก้าวหน้าได้นั้นเนื่องมาจากความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีผลจากการเจริญทางวิชาการเหล่านี้จะช่วยสนับสนุนให้มนุษย์ได้มองเห็นแง่มุมต่างๆ ของสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองได้กว้างขวางยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การเรียกร้องให้มีกฎหมายที่เป็นสากล สามารถให้ความยุติธรรมกับสมาชิกของสังคมโดยทั่วหน้ากัน มีกลุ่มต่างๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาย เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มอิทธิพล แต่ละกลุ่มต่างพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมุ่งหวังที่จะใช้อิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐเพื่อให้นโยบายนั้นๆ ออกมาในรูปของการเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มตนให้มากที่สุด และความทันสมัยทางการเมืองเหล่านี้จึงเป็นประเด็นที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทางการเมืองในความหมายนี้

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Black (1966 : 7) พบว่า การทำลายของความทันสมัยทุกสังคมจะประสบกับการทำลายจากความทันสมัย สังคมที่สร้างความทันสมัยในระยะแรกๆ จะไม่ค่อยประสบปัญหามากนัก เพราะสามารถที่นำเอาวิทยาการความรู้แปลกๆ ใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างมาก ซึ่งความรู้และเทคนิคสมัยใหม่นี้เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 15 และมีการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์อย่างกว้างขวางในศตวรรษที่ 16 ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การสร้างชุมชนและการเลื่อนชั้นทางสังคมมีมาก และนำไปสู่การสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาวิธีการคมนาคมสื่อสาร การพัฒนาธุรกิจและมีการรวมกลุ่มทางการเมืองขึ้น กษัตริย์ในสังคมเก่าจำต้องขยายพระราชอำนาจปรับระบบการบริหารและระบบการเก็บภาษีเสียใหม่เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ อันเป็น

ผลให้อำนาจของขุนนางลดน้อยถอยลง แต่ทั้งนี้ที่มีการยอมรับทัศนคติที่เป็นวิทยาศาสตร์ตลอดจนที่เกิดจากกระบวนการนี้กันอย่างกว้างขวาง วิธีการดำเนินชีวิตสมัยใหม่หาได้ซึมซาบเข้าไปในทุกส่วนของสังคม ผู้ปกครองนั้นจะยอมรับในความจำเป็นที่ต้องปฏิรูป ซึ่งโดยปกติผู้ปกครองจะพิทักษ์ผลประโยชน์ของพวกพ้อง ผู้ผลิตและชาวเมืองจากผู้มีอิทธิพลที่อยู่ต่างจังหวัดหรือในชนบทซึ่งมีพื้นฐานจากชาวนา แต่การปฏิรูปนี้คงอยู่ในลักษณะที่ไม่เปลี่ยนแปลงอะไรมากเกินขอบเขตของขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมนัก กล่าวคือ คงรักษาไว้ซึ่งอภิสิทธิ์และความมั่งคั่งของกลุ่มผู้ปกครอง เมื่อสถานการณ์บังคับผู้ปกครองอาจจะเปลี่ยนไปบ้างโดยอาจสนองตอบต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ได้มีการคำนวณไว้ล่วงหน้าแล้วว่าการตอบสนองนี้จะไม่ไปทำลายอภิสิทธิ์ที่พวกตนมีอยู่แต่เก่าก่อน

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Pye (1966 : 62-66) พบว่า ผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วิกฤตการณ์เรื่องความผูกพันนี้อาจนับได้ว่าส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และคนเห็นความแตกต่างมากขึ้น ไม่รู้ว่าควรจะรักษาของเก่าของดั้งเดิมไว้มากน้อยขนาดใด และควรจะได้รับเอาสิ่งใหม่อันเนื่องมาจากการสร้างความทันสมัยอีกเท่าไร ความไม่แน่ใจไม่มั่นใจของตนจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ความแตกต่างระหว่าง “ของเขา” กับ “ของเรา” จะเพิ่มมากขึ้น ความผูกพันต่อชาติจะถูกทำลายลง มีข้อขัดแย้งกันหรือฐานที่มาในการใช้อำนาจไม่พอเพียง เมื่อสังคมมีการสร้างความทันสมัย คนเรียนรู้เพิ่มขึ้น ความเชื่อ ค่านิยมแบบดั้งเดิมจะถูกทำลายลงตามกระบวนการสังคมขยับตัว ฐานที่มาจากอำนาจแบบดั้งเดิมจะค่อยๆ สลายไป อำนาจของผู้ปกครองจะถูกทำลาย ลักษณะของอำนาจที่มีเหตุมีผลว่าจะเขาไปแทนที่อำนาจที่มาจากความเชื่อและประเพณี โครงสร้างของรัฐบาลอาจแตกแยกได้เนื่องจากการแข่งขันแย่งชิงอำนาจมากเกินไป และปราศจากกลุ่มสถาบันรองรับ ซึ่งวิกฤตการณ์นี้มาจากผู้นำ กล่าวคือ ผู้นำแตกแยกกันเอง และไม่สามารถที่จะสร้างสถานการณ์ของรัฐให้เป็นที่ยอมรับของสมาชิกของสังคมได้ หรือสถาบันที่มีอยู่ขาดประสิทธิภาพในการสนองตอบต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้นของบรรดาเหล่าสมาชิกได้ ประชาชนไม่ยอมรับฐานที่มาของอำนาจแบบดั้งเดิม ตลอดจนสัญญาแบบโกหกปกคลุมที่ผู้นำให้ไว้ และจะเป็นผลให้ผู้นำนั้นต้องถูกโค่นล้มไป กระบวนการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างผิดพลาด โดยมากจะเกิดในประเทศกำลังเปลี่ยนแปลง เด็กๆ จะถูกสอนให้เคารพเชื่อฟังคำสั่งจากพ่อแม่โดยปราศจากการโต้แย้ง ผู้ใหญ่ถูกอบรมให้ฟังหรือเชื่อฟังปฏิบัติตามผู้นำทางสังคมและการเมือง เมื่อบ้านเมืองมีความทันสมัยมากขึ้น แต่ผู้ปกครองไม่อาจสนองตอบได้หมด คนก็ไม่ยอมรับและจะพยายามแสวงหาผู้นำใหม่ๆ ที่สามารถเป็นที่พึ่งของพวกตนได้อยู่เสมอ

ผู้ปกครองคิดไปว่าตนเองเท่านั้นที่มีสิทธิในการปกครองแต่เพียงผู้เดียว จึงไม่ยินยอมที่จะให้กลุ่มทางสังคมหรือผู้นำกลุ่มอื่นเข้าไปมีส่วนร่วม พวกนี้จึงเกิดความคับแคบใจ รวมตัวกันและพากันเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่ก้าวร้าว รุนแรง เช่น มีการเดินขบวนประท้วง ตลอดจนการจลาจลทางการเมือง กลุ่มที่เรียกร้องต่อรัฐบาลให้สนองตอบต่อความต้องการของพวกเขาในลักษณะใดๆ อาจมีการจัดองค์กรอยู่ในรูปของสถาบันซึ่งรัฐบาลมองว่าเป็นองค์กรที่ผิดกฎหมายจึงไม่สนองตอบ การรวมตัวกันเพื่อเข้ามีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ จึงเกิดขึ้น เช่น การรวมตัวของกลุ่มเชื้อชาติหรือชนชั้น เป็นต้น ผู้ปกครองอาจมองว่าข้อเรียกร้องเพื่อขอเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ถูกต้องเพราะใช้วิธีการที่ผิดกฎหมาย เช่น ใช้กำลังรุนแรงในการเรียกร้อง เป็นต้น ผู้ปกครองอาจมองว่าข้อเรียกร้องบางอย่างของผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เช่น เรียกร้องขอแบ่งแยกดินแดน ตั้งตัวเป็นประเทศอิสระหรือเรียกร้องขอให้มีการกระจายอำนาจออกจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่น ซึ่งผู้ปกครองเกรงกลัวว่าถ้ามีการกระจายอำนาจจะเป็นผลให้กลุ่มเชื้อชาติที่นับได้ว่าเป็นคนส่วนใหญ่ในแถบใดๆ อาจใช้ประโยชน์จากการนี้ และยังผลให้อำนาจแห่งชาติตลอดจนความภักดีต่อชาติสลายไป และกลุ่มที่เรียกร้องขอเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ต้องการที่จะร่วมใช้อำนาจกับผู้นำปัจจุบัน แต่กลับต้องการที่จะเปลี่ยนผู้ปกครองเสียใหม่

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กัญญ์ ชโลธรรังษี (2564) พบว่า ความสนใจทางการเมืองของปัญญาชนอีสาน มีตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 เห็นได้จากการแสดงออกของกลุ่มข้าราชการท้องถิ่น พระสงฆ์ และราษฎรทั่วไป ซึ่งมีทั้งในเชิงสนับสนุนและต่อต้านต่อรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ผ่านทางข้อเขียน การเทศนา และการกบฏ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ความสนใจนั้นก็ยิ่งเด่นชัดขึ้น ปัญญาชนอีสานตอบสนองต่อระบอบประชาธิปไตยใน 2 แนวทาง คือ 1.การสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย ด้วยการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบใหม่และการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเมืองระบอบรัฐธรรมนูญผ่านการเลือกตั้ง 2.การต่อต้านระบอบประชาธิปไตย ในกรณีกบฏบวรเดชและกบฏผู้มีบุญ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ปัญญาชนอีสานได้เข้าไปมีส่วนร่วมในขบวนการเสรีไทยต่อต้านรัฐบาล หลังจากนั้นปัญญาชนเหล่านี้ได้มีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งพรรคการเมืองทั้งใน แนวทางอนุรักษนิยมและสังคมนิยมเพื่อเคลื่อนไหวในระบอบรัฐสภา และมีบทบาทเด่นชัดในการแสดงความคิดเห็นและเคลื่อนไหวนอกระบบรัฐสภา ปัญญาชนกลุ่มต่อต้านรัฐบาลและมีแนวคิดสังคมนิยมหลายคนถูกปราบปรามเป็นผลให้ต้องลดบทบาทลงในที่สุด

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อนุชิต สิงห์สุวรรณ (2557) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้คนอีสานมีแนวคิดภูมิภาคนิยม มีอยู่ 3 ประการ คือ 1) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ตั้งแต่การปฏิรูปมณฑลเทศาภิบาลในสมัยรัชกาลที่ 5 การขยายตัวทางการค้าในภูมิภาคทำให้ชาวบ้านประกอบอาชีพค้าขาย บางส่วนได้เข้ารับราชการโดยผ่านระบบการศึกษาสมัยใหม่ ทำให้เกิดชนชั้นนำ

กลุ่มใหม่ที่มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น 2) การเมืองในระบอบประชาธิปไตยภายหลังปี 2475 ได้กระตุ้นให้คนอีสานเข้าไปมีส่วนร่วมใน “พื้นที่ทางการเมืองระดับชาติ” ดังจะเห็นได้จากการเคลื่อนไหวของกลุ่ม ส.ส.อีสานที่เรียกร้องให้รัฐบาลกลางพัฒนาท้องถิ่นของตน และ 3) การขยายตัวของความคิด “ชาตินิยม” อันเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐไทยและรัฐลาวในช่วงทศวรรษที่ 2480 ได้กระตุ้นให้คนอีสานให้ความสำคัญประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตน ด้วยปัจจัยเหล่านี้ ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมขึ้นในหมู่คนอีสาน ภายใต้ “สำนึกท้องถิ่นนิยม”

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประภาพร สีหา (2564) พบว่า เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากการที่รัฐบาลพยายามเสนอร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมที่ทำให้หลายฝ่ายไม่เห็นด้วยจึงเป็นเหตุให้มีการชุมนุมประท้วงกดดันรัฐบาลจนนำไปสู่ความวุ่นวาย รุนแรงทางสังคมจนในที่สุดทหารก็ออกมาทำรัฐประหาร โดยทหารใช้เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองมาอ้างความชอบธรรมในการทำรัฐประหาร ประกอบกับทางรัฐบาลขาดความชอบธรรมทางการเมืองจึงส่งผลให้การทำรัฐประหารเกิดความชอบธรรมมากขึ้น นอกจากนี้บทบาทของทหารในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองได้ปรับเปลี่ยนไปตามเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น โดยที่ทหารอาศัยเหตุการณ์และบริบทที่เกิดขึ้นในสังคมปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจนสามารถก้าวเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองด้วยการทำรัฐประหารได้

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ และสมศักดิ์ สามัคคีธรรม (2562) พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ขบวนการนักศึกษาไทยมีการปรับตัวเกิดจาก (1) การปรับภูมิทัศน์ทางการเมืองของภาคประชาชนในห้วงความขัดแย้งทางการเมือง (2) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร (3) อิทธิพลทางความคิดของนักวิชาการปัญญาชนที่มีต่อขบวนการนักศึกษา และ (4) การเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ซึ่งได้ทำให้องค์กรนักศึกษาที่เป็นทางการมีบทบาทลดลง ส่วนกลุ่มอิสระและเครือข่ายไม่เป็นทางการมีบทบาทเพิ่มขึ้น ประเด็นการเคลื่อนไหวมีความหลากหลายและให้ความสำคัญกับประเด็นเชิงอัตลักษณ์มากขึ้น นอกจากนี้ รูปแบบการระดมทรัพยากรยังเปลี่ยนมาเน้นการระดมทรัพยากรบุคคลในเชิงคุณภาพและระดมทุนจากสาธารณชน ส่วนด้านยุทธวิธีจะเป็นการเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการคัดเลือกประเด็น และความคิดสร้างสรรค์ในการสื่อความหมายเพื่อจุดประเด็นให้สังคมนำไปต่อยอดทางความคิดต่อไป

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 วิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 5.6 สรุปรูปการวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ. 2475 -	มิตินการเมือง, มิตีสังคม, มิต เศรษฐกิจ
ปัจจุบัน (2564)	<p>1.ความขัดแย้ง (Conflict) เป็นปรากฏการณ์หนึ่งในสังคมที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เพราะตราบใดที่มนุษย์เรายังอยู่ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ที่ผ่านมาการชุมนุมเรียกร้องในประเทศไทยจะเกี่ยวข้องอยู่ 5 เรื่องใหญ่ๆ คือ ปัญหาที่ดินทำกินปัญหาอันเกิดจากการก่อสร้างโครงการของรัฐที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาหนี้สิน ปัญหาเขื่อนหรือโรงไฟฟ้า และการบริหารราชการหรือการดำเนินนโยบายของรัฐบาล เพราะว่าเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวและเป็นเรื่องปากท้องหรือเรื่องของสิทธิที่ประชาชนควรจะได้รับ จนอาจกล่าวได้อย่างสรุปว่า “ความขัดแย้งกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตมนุษย์ในยุคศตวรรษที่ 21” ที่มาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์และแนวคิดจากปกครองแบบประชาธิปไตย ในประวัติศาสตร์การเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของไทยมีความขัดแย้งทางการเมืองเกิดขึ้นหลายครั้ง ลักษณะของความขัดแย้งและแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งก็มีหลายรูปแบบ ในอดีตความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มชนชั้นนำทางอำนาจ จากนั้นพัฒนามาสู่ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประชาชนกับกลุ่มผู้ปกครองที่เป็นทหาร และความขัดแย้งในยุคปัจจุบันเป็นความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประชาชนกับกลุ่มผู้ปกครองที่เป็นนายทุน นักการเมือง ถ้าการตัดสินใจแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย ขาดเป้าหมายที่เป็นผลประโยชน์ชาติร่วมกันอย่างแท้จริงแล้ว ทุกอย่างจะพบทางตัน แต่อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมาในสังคมไทยที่ผ่านมาที่ทำที่ว่าจะคลี่คลายลงไป เพราะจะเห็นว่า กลุ่มประชาชนที่เป็นชนชั้นกลาง ได้รวมพลังผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ต ออกมาแสดงจุดยืนและมีอีกหลายกลุ่ม ได้ออกมาเสนอทางออก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชาวไทย ได้มีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้นมาระดับหนึ่ง เพราะประชาชนสามารถรวมตัวกัน เพื่อตอบโต้ การใช้ความรุนแรง หรือ มีการเรียกร้องให้ตำรวจใช้ซึ่งสถาบันหลัก คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์” ทั้งนี้ สถานการณ์ความรุนแรงในอดีตที่ผ่านมาจะ</p>

มิตินการเมือง, มิติสังคม, มิติศรษฐกิจ
<p>กลายเป็น “ครู” ที่เก็บไว้สอนเยาวชนรุ่นหลังให้ศึกษา เรียนรู้ เพื่อมิให้ “กงล้อแห่งประวัติศาสตร์ความแตกแยกในสังคมไทย ได้เกิดขึ้นอีก”</p>
<p>2.คำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะสังคม วัฒนธรรม และรัฐไทยกับการรวมกลุ่มและการเคลื่อนไหวทางสังคมหลัง พ.ศ.2549 กลับมาจากนักวิชาการในสายนิติศาสตร์ นักสังคมวิทยา มานุษยวิทยา ที่ศึกษาสังคม “ชนบท” และนักรัฐศาสตร์ที่ไม่ได้เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองในสายภาคประชาชน รวมถึงปัญญาชนที่เติบโตภายใต้ปีกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย สะท้อนเป็นอย่างดีว่าองค์ความรู้กระแสหลักของ “การเมืองภาคประชาชน” ที่ถูกผลิตและผลิตซ้ำโดยปัญญาชนภาคประชาชนใน 2 ทศวรรษก่อนหน้า พ.ศ.2549 นั้น แทบจะอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถอธิบายการรวมกลุ่มและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมซึ่งมุ่งที่จะเป็นทฤษฎีองค์การ ที่พอใจจะทำหน้าที่แค่การประเมินและเสนอแนะในระดับการต่อสู้ในระดับ “ยุทธวิธี” ของแต่ละขบวนการอย่างแยกส่วนมากกว่าที่จะสามารถประเมินและเสนอแนะในระดับ “ภาคประชาชน” อยู่ในสถานะไม่ชัดเจนว่าจะทำแนวร่วมหรือสร้างพันธมิตรในการต่อสู้กับคนกลุ่มใด เพราะที่ผ่านมากำหนดตัวตนและการกำหนดมิตรศัตรูของขบวนการขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์ในระดับการจัดองค์กรและยุทธวิธีมากกว่าจะขึ้นกับการวิเคราะห์โครงสร้างเศรษฐกิจสังคมและดุลกำลังทางชนชั้น การกลับมาของรัฐ อำนาจรัฐดั้งเดิม กองทัพ ทุน และชนชั้นล่าง ที่มากกว่าแค่เรื่อง รัฐ-ทุน นักการเมือง ระบบการเมืองในรัฐสภา และชุมชน/ชาวบ้าน ซึ่งล้วนแล้วแต่จัดประเภทไม่ได้และคลุมเครือภายใต้กรอบการวิเคราะห์แบบ “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม” ซึ่งเป็นกระแสหลักของการเมือง “ภาคประชาชน” ที่ไม่เอาอำนาจรัฐ รวมถึงการไม่มีตัวแบบประชาธิปไตยที่หมายถึง การจัดการอำนาจรัฐที่ชัดเจน และการไม่มีคำตอบให้กับกระแสการปฏิวัติสังคมที่กำลังก่อตัวขึ้นอย่างเข้มข้นในรอบหลายปีที่ผ่านมา ข้อจำกัดเหล่านี้ส่งผลให้การเมืองของภาคประชาชนและปัญญาชนภาคประชาชนเหล่านี้เริ่มถูกวิจารณ์และถอยห่างมากขึ้นจากกลุ่มที่คัดค้านและผู้สนับสนุนขบวนการประชาธิปไตย ซึ่งเป็นนักกิจกรรมที่เติบโตขึ้นในอีกรุ่นหนึ่งได้ จนเป็นที่มาของการเกิดขบวนการภาคประชาสังคมอีก</p>

มิตินโยบาย, มิติสังคม, มิติศรษฐกิจ
<p>กลุ่มคือ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.)</p>
<p>3.การที่จะนำพาประเทศไทยฝ่ากระแสโลกาภิวัตน์ โดยมีระบบการเมืองการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย จำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์การบริหารที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ระบบเศรษฐกิจที่ผสมผสานความเป็นเลิศเพื่อต่อสู้ในการค้าระหว่างประเทศ และการสร้างภูมิทัศน์ด้านทานของเกษตรกรในกรอบทฤษฎีใหม่ โดยทั้งสองส่วนนั้นคำนึงถึงเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง รัชกาลที่ 9 ขณะเดียวกันจะต้องปรับเปลี่ยนสังคมโดยมุ่งเน้นระบบการศึกษาและวัฒนธรรม เพื่อให้เป็นสังคมที่มีประชาชนที่มีคุณภาพ สามารถจะปรับตัวเข้ากับโลกยุคใหม่ และสามารถนำประเทศไทยก้าวไปในสังคมโลกอย่างสง่างาม และมีศักดิ์ศรีของชาติเอกราชที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ถ้าการตัดสินใจแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย ขาดเป้าหมายที่เป็นผลประโยชน์ชาติร่วมกันอย่างแท้จริงแล้ว ทุกอย่างจะพบทางตัน แต่อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมาในสังคมไทยที่ผ่านมาทำให้เห็นว่า กลุ่มประชาชนที่เป็นชนชั้นกลาง ได้รวมพลังผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ต ออกมาแสดงจุดยืนและมีอีกหลายกลุ่ม ได้ออกมาเสนอทางออก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชาวไทยได้มีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้นมาระดับหนึ่ง เพราะประชาชนสามารถรวมตัวกัน เพื่อตอบโต้ การใช้ความรุนแรง หรือ มีการเรียกร้องให้ธำรงไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์” ทำให้คู่ขัดแย้งหลัก ต้องทบทวนวิธีการต่อสู้ เรียกร้องใหม่หลายครั้ง และจากการติดตามและวิเคราะห์สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองไทยมาตลอด จึงได้เสนอทางออกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ในภาวะการณ์แก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน เสนอให้มีการ “เจรจาตามแนวทางสานเสวนา” มิใช่การเจรจาต่อรอง เพื่อกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการยุบสภา แม้ว่า การยุบสภา จะมีใช้การแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ที่ตรงกับสาเหตุที่แท้จริง แต่เป็นการแก้ไขในภาวะวิกฤติ ซึ่งอาจจะคิดว่า ไปสนับสนุนข้อเสนอของคู่ขัดแย้งหลักก็จริง แต่การคืนอำนาจให้ประชาชน เป็นคนตัดสินใจ (เพราะคนส่วนใหญ่ทั้งประเทศ เป็นเจ้าของ สิทธิ นี้ มิใช่เฉพาะกลุ่มที่ประท้วง เรียกร้อง) พวกเขา จะได้ใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือว่า เป็นการยอมรับ กฎ กติกา ตามรัฐธรรมนูญ ร่วมกัน 2. ควรจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติ (เฉพาะกิจ) เพื่อรักษาการ ช่วงที่มีการ

	มิตินโยบาย, มิติสังคม, มิติศรษฐกิจ
	<p>จัดการเลือกตั้งใหม่ เพื่อลดความ “ไม่ไว้วางใจ” ของฝ่ายที่ขัดแย้งกันลงไป และองค์กรกลาง เช่น กกต. ต้องจริงจัง ต่อการจัดการเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ ยุติธรรม และถึงแม้ว่า บางฝ่าย อาจจะได้แย้งว่า “มีการซื้อเสียง” ด้วยอำนาจเงินเข้ามาอีกได้ ซึ่งต้องยอมรับว่า “การซื้อเสียงมีจริง” แต่จากการออกมาแสดงพลังของคนกลุ่มต่างๆ ที่เป็นคนจากชุมชนเมือง และนิสิต นักศึกษา นักวิชาการ รวมทั้ง การเสนอสื่อ ที่สร้างความเป็นกลาง มีการตรวจสอบ การทุจริต เข้มแข็งมากขึ้น เชื่อว่า “อำนาจเงินจะเบาบางลง” และจากบทเรียน การสูญเสียของชาติ ครั้งนี้ จะทำให้คนอีกจำนวนมาก เกิดการพิจารณา พิเคราะห์สรรห่านักการเมือง พิถีพิถันมากขึ้น</p> <p>3. เสนอแนะให้มีการศึกษาวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญ คือ “ความสัมพันธ์ปัจจัยแห่งความขัดแย้งทางการเมืองไทย ในมิติของพลังชุมชนจากชนบท ต่อ การขับเคลื่อนเพื่อการเปลี่ยนแปลง การเมือง การปกครองไทย” เพราะ จากบทเรียนของความขัดแย้งและการก่อความรุนแรงในสังคมที่ผ่าน ทำให้เราได้เห็นถึง ความขัดแย้งทางการเมืองไทยในระดับชาติ มักเกี่ยวข้องกับพลังการระดมคนของผู้นำชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงเสนอให้มีการศึกษาเป็น “ทีม” จากนักวิชาการหลายๆ สาขา มาบูรณาการ เพราะ “การยึดมั่นในวิธีการเก่าๆ ทั้งที่ปัจจัยต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ย่อมทำให้ย่ำอยู่กับที่ และพบจุดจบในที่สุด”</p> <p>4. ควรมีการถอดบทเรียน กระบวนการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองเพื่อการเรียนรู้ และหาทางป้องกัน ความขัดแย้งในอนาคต</p> <p>5. การปฏิรูปสื่อสารมวลชน และจริงจังจัดระเบียบสื่อให้มีจริยธรรมที่ดี และมีความเป็นกลางอย่างแท้จริง</p> <p>6. การปฏิรูปการเมือง ไปพร้อมๆ กับการปฏิรูประบบราชการ เป็นวาระแห่งชาติ</p> <p>7. การใช้บทบาทของผู้นำชุมชนในระดับท้องถิ่น ในการสร้างความสมานฉันท์ตั้งแต่ระดับชุมชน และเป็นตัวการในการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ทศนคติ ค่านิยม และความเข้าใจที่ถูกต้องของแนวทาง “สันติวิธี” ซึ่งสามารถปฏิบัติได้จริง โดยความร่วมมือกับ กระทรวงยุติธรรม ในกระบวนการยุติธรรมชุมชน และผ่านทางกรมการปกครอง ในการเจรจาไกล่เกลี่ยในระดับอำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน ทั้งนี้ เพื่อสร้างการเรียนรู้ถึง “บทเรียนความเสียหายจากการประท้วงและการใช้ความรุนแรงจากอดีตที่ผ่านมา” ทั้งนี้ สถานการณ์ความรุนแรงในอดีตที่ผ่านมาจะกลายเป็น “ครู” ที่เก็บไว้สอนเยาวชนรุ่นหลังให้</p>

	มิตินการเมือง, มิติสังคม, มิติศรษฐกิจ
	ศึกษา เรียนรู้ เพื่อมิให้ “กงล้อแห่งประวัติศาสตร์ความแตกแยกในสังคมไทย ได้เกิดขึ้นอีก”

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Pye (1966: 33-45) พบว่า การพัฒนาการเมือง เป็นเรื่องของการระดมพลและการมีส่วนร่วมทางการเมืองแนวความคิดนี้อ้างว่าการฝึกฝนและการให้ความสำคัญกับสมาชิกของสังคมในฐานะเป็นประชาชน ตลอดจนการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อรัฐชาติใหม่ และถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการเมือง ประเด็นที่สำคัญประการหนึ่งในการศึกษาการพัฒนาการเมือง คือ มักจะผูกพันลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งแบบประชาธิปไตยมากเกินไปจนมองข้ามการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะอื่นๆ ซึ่งเกิดขึ้นในระบบการเมืองอื่นๆ ด้วย

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Apter (1965 : 67) พบว่า การมีส่วนร่วม หรือการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม ผลประการหนึ่งของกระบวนการ การสร้างความทันสมัย คือ การที่คนมีการเรียนรู้มากขึ้น มีการสื่อสารคมนาคมดีขึ้นมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มต่างๆ เพิ่มมากขึ้น กลุ่มเหล่านี้มีผลประโยชน์และอุดมการณ์ของตนเอง ซึ่งบางครั้งจะขัดกับกลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะในเรื่องของการแจกแจงแบ่งสรรพสิ่งที่มีคุณค่าซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดในทุกๆ สังคม กลุ่มเหล่านี้จึงพยายามทุกวิถีทางที่จะรักษาผลประโยชน์หรือสัดส่วนที่ตนเองควรจะได้ รวมทั้งพยายามให้ได้เพิ่มมากขึ้น การเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดสรรหรือกำหนดนโยบายเกิดขึ้น ฉะนั้นในสังคมที่มีความทันสมัยจึงมักจะมีประชาชนกลุ่มต่างๆ เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ กันมาก

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Black (1966 : 7) พบว่า ถือได้ว่าวิกฤตการณ์ สำคัญยิ่งของความทันสมัยทางการเมือง คือ เรื่องราวของการเปลี่ยนแปลงอำนาจจากผู้นำดั้งเดิมไปสู่ผู้นำสมัยใหม่ การต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจทางการเมืองนี้อาจสรุปได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นแรกผู้นำทางการเมืองมีความตั้งใจอันแน่วแน่ในการที่จะนำสังคมไปสู่ความทันสมัย ผู้นำพวกนี้อาจจะเป็นสมาชิกของผู้นำเก่าหรืออาจเป็นผู้นำใหม่ซึ่งเป็นตัวแทนของผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นใหม่ กระบวนการนี้อาจใช้เวลานับศตวรรษในการที่จะทำให้ความทันสมัยในรูปแบบต่างๆ เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางและกลายเป็นฐานสนับสนุนให้ผู้นำสมัยใหม่ได้ ขั้นที่สอง ประชาชนละทิ้งสถาบันดั้งเดิมซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตแบบเก่า หันมายอมรับวิถีชีวิตในสังคมอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นการเกษตรกรรมลดความสำคัญลงเมื่อเปรียบเทียบกับการค้า การบริการและการอุตสาหกรรมขั้นสุดท้ายในสังคมที่สถาบันทางการเมืองยังไม่มีจะมีการสร้างสถาบันขึ้นมา สร้างองค์กรทางการเมืองอื่นๆ ขึ้นมา มีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ และมีเสถียรภาพพอสมควร และสังคมที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนี้เป็นสังคมที่

การรวมกลุ่มแบบเก่าๆ โดยอาศัยท้องถิ่น อาชีพ หรือความผูกพันส่วนตัวเป็นฐานจะสลายตัวไป คนจะผูกพันอยู่กับเมืองและอุตสาหกรรมที่กว้างและซับซ้อน คนในสังคมอุตสาหกรรมจึงมักจะค่อนข้างโดดเดี่ยว แต่มีโอกาสที่ดีกว่า ได้รับส่วนแบ่งจากการแบ่งสรรทรัพยากรหรือสิ่งที่คุณค่าของสังคม เช่น การศึกษา สินค้า และบริการที่ดีกว่าธรรมชาติที่จะใช้วัดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมมีอยู่หลายประการด้วยกัน เช่น สัดส่วนของประชากรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าและบริการต่อประชากรที่ทำการเกษตรและผลิตสินค้าขั้นปฐมอื่นๆ และเมื่อพัฒนาไป ความมั่งคั่งจะกระจายไปทั่วทั้งสังคมอย่างทั่วถึงมาตรฐานการศึกษาขั้นมัธยมศึกษาว่า 4 ใน 5 ส่วน และในจำนวนนี้มากกว่า 1 ใน 3 ส่วนที่ศึกษาต่อในชั้นอุดมศึกษา

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วันชัย วัฒนศัพท์ (2550: 101-103) พบว่า สันติวิธีในการต่อสู้หรือเรียกร้อง (Peaceful Demonstrate/Protest): แนวทางในการต่อสู้นี้เป็นแนวทางที่ถูกนำมาใช้ เมื่อ เกิดความไม่พอใจหรือมีความเห็นไม่สอดคล้องกับผู้ที่มีอำนาจ มีการดำเนินการในลักษณะของการประท้วง หรือ การเรียกร้อง หรือการต่อสู้โดยการยื่นหนังสือขอเข้าพบ หรือ การชุมนุมกันเพื่อแสดงออกถึงความไม่เห็นด้วย หรือ แสดงออกถึงความคิดเห็นที่แตกต่างจากผู้มีอำนาจ โดยสงบ สันติ ไม่มีอาวุธ การต่อสู้ในแนวทางนี้จะมีชื่อเรียกกันว่า “การดื้อแพ่ง” (Civil Disobedience) ซึ่งแนวทางนี้เป็นแนวทางที่มีต้นแบบจากแนวทางการต่อสู้แบบ “อหิงสา” ของมหาตมาคานธี ในการต่อสู้เรียกร้องเอกราชของอินเดีย สันติวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง (Peaceful Conflict Resolution): สำหรับแนวทางนี้เป็นแนวทางที่ใช้ในการแก้ปัญหาหลักจากที่ความขัดแย้งหรือข้อพิพาทเกิดขึ้นแล้ว และพยายามที่จะยุติความขัดแย้งโดยการใช้แนวทางที่สันติ ซึ่งแนวทางที่เด่นชัดที่สุดได้แก่ การเจรจาไกล่เกลี่ย (Negotiation) กันเองระหว่างคู่พิพาท หรือ โดยมีคนกลางซึ่งเป็นบุคคลที่สาม (เป็นบุคคลเพียงคนเดียวหรือหลายคนก็ได้) ช่วยในกระบวนการไกล่เกลี่ย และไม่ได้ทำหน้าที่ตัดสินชี้ขาดแต่จะเป็นผู้กำกับการเจรจาให้ดำเนินไปได้อันจะนำไป สู่ทางออก คือ การยุติความขัดแย้ง

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว (2562) พบว่า แนวทาง “ประชานิยมดั้งเดิม” ของรัฐบาลยุคที่ผ่านมานในอดีต ซึ่งเปลี่ยนชื่อนโยบายจนกลายเป็น “โครงการประชารัฐ” ภายใต้การวางแผนแนวทางการดำเนินนโยบายและการสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในนาม “พรรคพลังประชารัฐ” ภายหลังจากการเลือกตั้ง ในปี พ.ศ.2562 นั้น สามารถวิเคราะห์และสรุปเหตุผลสำคัญของการดำเนิน “นโยบายเชิงประชานิยม” ภายใต้อำนาจ “โครงการประชารัฐ” ออกมาได้ 5 ประการ ดังนี้ 1) การสร้างความชอบธรรมเชิงนโยบายและฐานความนิยมทางการเมือง 2) การสร้างกลไกการสืบทอดอำนาจผ่านรัฐธรรมนูญโดยการยึดโยงนโยบายเชิงประชานิยมผนวกเข้ากับแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี 3) การสานต่อนโยบายประชารัฐเดิมของรัฐบาลคณะรักษา

ความสงบแห่งชาติ (คสช.) 4) การแสดงรูปแบบอัตลักษณ์เชิงนโยบายอย่างเป็นทางการ 5) การบ่งชี้อุดมการณ์ให้สอดคล้องกับบริบทของการแข่งขันทางการเมือง

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุเนตร ธนศิลป์พิชิต และคณะ (2564) แบบแผนกระบวนการสร้างอำนาจทางการเมืองภาคประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า แบบแผนกระบวนการสร้างอำนาจทางการเมืองภาคประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดขึ้นจากการต่อสู้หรือเรียกร้องของประชาชนจำนวนมากต่อรัฐบาล เพื่อให้ตนเองมีอำนาจทางการเมืองที่จะสามารถทำตนเองให้ได้รับประโยชน์จากการเมือง หรือการกำหนดนโยบายของรัฐบาลได้อย่างถูกต้อง การที่จะสร้างอำนาจทางการเมืองให้ภาคประชาชนเกิดความเข้มแข็งมากขึ้นนั้น ภาคประชาชนต้องรวมกลุ่มทางสังคม ที่สำคัญ คือ การพัฒนาไปสู่การจัดตั้งเป็นองค์กรและการเคลื่อนไหว ประกอบด้วย 1) หน่วยพื้นฐานของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม 2) กลุ่มที่มีกฎระเบียบที่เป็นทางการเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายการเป็นสมาชิก 3) กลุ่มหรือองค์กรที่ประสานงานร่วมมือกันในลักษณะชั่วคราว หรือถาวร 4) โครงสร้างสนับสนุนช่วยเหลือ 5) พื้นที่สาธารณะที่ช่วยสนับสนุนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม 6) สภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม นอกจากนี้ในการสร้างองค์กรขบวนการที่เกิดความเข้มแข็ง พบว่า จะต้องมีการเชื่อมต่อกันระหว่างองค์กร ซึ่งการเมืองภาคประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีการเชื่อมต่อกันระหว่างองค์กร จากองค์กรระดับกลุ่ม เป็นองค์กรระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับประเทศ เพื่อแสดงพลังต่อรัฐส่วนกลาง การเชื่อมต่อดังกล่าว พบว่า มีการเชื่อมต่อกันสามระดับ กล่าวคือ 1) ความสัมพันธ์แบบการเชื่อมต่อในระดับความเข้มแข็งอย่างต่ำ 2) ความสัมพันธ์แบบการเชื่อมต่อในระดับความเข้มแข็งอย่างกลาง 3) ความสัมพันธ์แบบการเชื่อมต่อในระดับความเข้มแข็งอย่างมาก สรุปได้ว่า กระบวนการทั้งหมดดังกล่าวนำไปสู่รูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน กล่าวคือ (1) การเคลื่อนไหวร้องทุกข์หรือเรียกร้องให้รัฐเข้ามาแก้ไขปัญหาที่ไม่ได้รับการเหลียวแล (2) การเคลื่อนไหวที่มุ่งตรวจสอบกระบวนการใช้อำนาจรัฐ (3) การประท้วงอำนาจรัฐ และเรียกร้องการถ่ายโอนอำนาจที่รัฐเคยมีมาเป็นของประชาชน (4) การร่วมมือเชิงวิพากษ์กับรัฐ หรือความผูกพันในเชิงสร้างสรรค์เพื่อเบียดเบียนพื้นที่ในกระบวนการใช้อำนาจมาเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งนำไปสู่กระบวนการสร้างอำนาจทางการเมืองภาคประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ความเข้มแข็งมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในภาวะการณ์แก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา และการเมืองระดับชาติอย่างเร่งด่วน ผู้วิจัยขอเสนอให้มีการ “เจรจาตามแนวทางสานเสวนา” มิใช่การเจรจาต่อรอง เพื่อกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการยุบสภา แม้ว่า การยุบสภา จะมีใช้การแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ที่ตรงกับสาเหตุที่แท้จริง แต่เป็นการแก้ไขในภาวะวิกฤติ ซึ่งอาจจะคิดว่า ไปสนับสนุนข้อเสนอของคู่ขัดแย้งหลักก็จริง แต่การคืนอำนาจให้ประชาชน เป็นคนตัดสินใจ (เพราะคนส่วนใหญ่ทั้งประเทศ เป็นเจ้าของ สิทธิ นี้ มิใช่เฉพาะกลุ่มที่ประท้วง เรียกร้อง) พวกเขา จะได้ใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือว่า เป็นการยอมรับ กฎ กติกา ตามรัฐธรรมนูญ ร่วมกัน

2. ควรจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติ (เฉพาะกิจ) เพื่อรักษาการ ช่วงที่มีการจัดการเลือกตั้งใหม่ เพื่อลดความ “ไม่ไว้วางใจ” ของฝ่ายที่ขัดแย้งกันลงไป และองค์กรกลาง เช่น กกต. ต้องจริงจัง ต่อการจัดเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ ยุติธรรม และถึงแม้ว่า บางฝ่าย อาจจะโต้แย้งว่า “มีการซื้อเสียง” ด้วยอำนาจเงิน เข้ามาอีกได้ ซึ่งต้องยอมรับว่า “การซื้อเสียงมีจริง” แต่จากการออกมาแสดงพลังของคนกลุ่มต่างๆ ที่เป็นคนจากชุมชนเมือง และนิสิต นักศึกษา นักวิชาการ รวมทั้ง การเสนอ สื่อ ที่สร้างความเป็นกลาง มีการตรวจสอบ การทุจริต เข้มแข็งมากขึ้น เชื่อว่า “อำนาจเงินจะเบาบางลง” และจากบทเรียน การสูญเสียของชาติ ครั้งนี้ จะทำให้คนอีกจำนวนมาก เกิดการพิจารณา พิเคราะห์สรรหานักการเมือง พิถีพิถันมากขึ้น

3. เสนอแนะให้มีการศึกษาวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญ คือ “ความสัมพันธ์ปัจจัยแห่งความขัดแย้งทางการเมืองไทย ในมิติของพลังชุมชนจากชนบท ต่อ การขับเคลื่อนเพื่อการเปลี่ยนแปลง การเมือง การปกครองไทย” เพราะ จากบทเรียนของความขัดแย้งและการก่อความรุนแรงในสังคมที่ผ่าน ทำให้เราได้เห็นถึง ความขัดแย้งทางการเมืองไทยในระดับชาติ มักเกี่ยวข้องกับพลังการระดมคนของผู้นำชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงเสนอให้มีการศึกษาเป็น “ทีม” จากนักวิชาการหลายๆ สาขา มาบูรณาการ เพราะ “การยึดมั่นในวิธีการเก่าๆ ทั้งที่ปัจจัยต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ย่อมทำให้ย่ำอยู่กับที่ และพบจุดจบในที่สุด”

4. ควรมีการถอดบทเรียน กระบวนการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมือง เพื่อการเรียนรู้ และหาทางป้องกัน ความขัดแย้งในอนาคต

5. การปฏิรูปสื่อสารมวลชน และจริงจังจัดระเบียบสื่อให้มีจริยธรรมที่ดี และมีความเป็นกลางอย่างแท้จริง

6. การปฏิรูปการเมือง ไปพร้อม ๆ กับการปฏิรูประบบราชการ เป็นวาระแห่งชาติ

7. การใช้บทบาทของผู้นำชุมชนในระดับท้องถิ่น ในการสร้างความสมานฉันท์ตั้งแต่ระดับชุมชน และเป็นตัวการในการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ทศนคติ ค่านิยม และความเข้าใจที่ถูกต้องของแนวทาง “สันติวิธี” ซึ่งสามารถปฏิบัติได้จริง โดยความร่วมมือกับ กระทรวงยุติธรรม ใน

กระบวนการยุติธรรมชุมชน และผ่านทางการปกครอง ในการเจรจาไกล่เกลี่ยในระดับอำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน ทั้งนี้ เพื่อสร้างการเรียนรู้ถึง “บทเรียนความเสียหายจากการประท้วงและการใช้ ความรุนแรงจากอดีตที่ผ่านมา” ทั้งนี้ สถานการณ์ความรุนแรงในอดีตที่ผ่านมาจะกลายเป็น “ครู” ที่ เก็บไว้สอนเยาวชนรุ่นหลังให้ศึกษา เรียนรู้ เพื่อมิให้ “กงล้อแห่งประวัติศาสตร์ความแตกแยกใน สังคมไทย ได้เกิดขึ้นอีก”

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของต่างประเทศ กับประเทศไทย เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการนำมาปรับใช้กับประเทศไทยต่อไป
2. ควรศึกษาผลกระทบนโยบายของรัฐที่มีต่อประชาชนทุกกลุ่มในสังคม เพื่อแสวงหา แนวทางแก้ปัญหาผลกระทบได้ตรงตามความต้องการของประชาชนแต่ละกลุ่มในสังคม

บรรณานุกรม

- กันตพัฒน์ ชนะบุญ. (2564). การต่อสู้ของชนชั้นนำไทย ปี พ.ศ.2549-2557. แหล่งที่มา <https://www.kpi.ac.th/knowledge/research/data/347>. [สืบค้นเมื่อ 22 มิถุนายน พ.ศ.2564].
- กันย์ ชโลธรรังษี. (2564). การตอบสนองของปัญญาชนอีสานต่อการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย พ.ศ.2475-2500. แหล่งที่มา <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/35696>. [สืบค้นเมื่อ 22 มิถุนายน พ.ศ.2564].
- แก่งกิจ กิติเรียงลาภ และเควิน อิววิสัน. (2552). บทวิพากษ์ การเมืองภาคประชาชนในประเทศไทย: ข้อจำกัดของแนววิเคราะห์และยุทธศาสตร์การเมืองแบบขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่. ใน ฟ้าเดียวกัน. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน หน้า 121-155). กรุงเทพมหานคร. (2563). ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2564). การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย. แหล่งที่มา http://www.dla.go.th/work/e_book/eb7/eb7_4/p1.pdf. [สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2564].
- กรมศิลปากร. (2497). จดหมายเหตุนครราชสีมา 11 กันยายน 2497. พิมพ์สนองคุณ เจ้าพระยานครราชสีมา (ปิ่น ภู ราชสีมา) และ เจ้าพระยานครราชสีมา (ทองอินท์ ภู ราชสีมา), กรุงเทพฯ: ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2564). ปี ๒๔๔๓ กับความเปลี่ยนแปลงของชาวโคราช เมื่อรถไฟมาถึง. แหล่งที่มา <https://www.finearts.go.th/main/view/17152>. [สืบค้นเมื่อ 22 มิถุนายน พ.ศ.2564].
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2554). หลักรัฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ตะวันออก.
- กองบรรณาธิการมติชน. (2557). 203 วัน ชัตดาวนีย์ยังลักษณ์ เปิดศักราช คสช. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : มติชน.
- จักษ์ พันธุ์เพชร. (2552). รัฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 6. พิษณุโลก : PUNCH GROUP.

- จังหวัดนครราชสีมา. (2526). **ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค จังหวัดนครราชสีมา**. นครราชสีมา: จังหวัดนครราชสีมา.
- ชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ และสมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2562). **วิเคราะห์ขบวนการนักศึกษาไทยในช่วงความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ.2549 – 2557**. วารสารพัฒนาสังคม ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 (ตุลาคม-มีนาคม) หน้า 216-234.
- ชลัท ประเทืองรัตนา. (2557). **สันติวิธี : กำเนิดสไตล์**. วารสารสถาบันพระปกเกล้า ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2557) หน้า 66-81.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2554). **100 ปี แห่งการปฏิรูประบบราชการ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.
- ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร. (2558). **กลไกการพัฒนาประเทศในมิติการพัฒนาประชาธิปไตย**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.ballchanchai.com/?cid=1947642> [สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2558].
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2551). **ประวัติการเมืองไทยสยาม พ.ศ.2475-2500**. พิมพ์ครั้งที่ 5.
- ชาย โปธิสิตา. (2562). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร. (2553). **รัฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ธรรมดาเพรส.
- ณัฐริรา กาญจนศิลป์. (2561). **ฐานทัพอเมริกันกับการเติบโตทางเศรษฐกิจของนครราชสีมา**. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 กันยายน 2561.
- ณัฐพล ใจจริง. (2559). **สถาบันพระมหากษัตริย์ท่ามกลางวิกฤตการณ์การเมืองช่วงต้นระบอบใหม่ ของสยาม พ.ศ.2475-2476**. วารสารสถาบันพระปกเกล้า ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม 2559.
- เดลินิวส์. (2558). **หวัดปะทะ กปปส.โคราช กดดัน นปช. รับสมัคร อพปช**. แหล่งที่มา <http://www.dailynews.co.th/regional/221471> (สืบค้นเมื่อ 20 ส.ค.2558).
- ไทยรัฐ. (2564). **4 มหาวิทยาลัยในโคราช นักเรียน ประชาชน รวมพลังทวงคืนประชาธิปไตย**. แหล่งที่มา <https://www.thairath.co.th/news/local/northeast/1896816> (สืบค้นเมื่อ 20 พ.ค.2564).

- ธิกานต์ ศรีนารา. (2564). **เค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ์มนูธรรม**. แหล่งที่มา <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=เค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ์มนูธรรม>. ฐานข้อมูลการเมืองการปกครองสถาบันพระปกเกล้า. [สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2564].
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2535). **การปฏิวัติสยาม พ.ศ.2475**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- นฤมล ทับจุมพล. (2543). **ประชาธิปไตยรากหญ้า, ใน องค์กร เพ็ชรประเสริฐ. (บรรณาธิการ). ลูกชิ้นสู้**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตยสาร Way. (2564). **เพราะความฝันของเราต่างกัน : คนรุ่นใหม่และคนรุ่นก่อนกับทัศนคติที่สวนทาง**. แหล่งที่มา <https://waymagazine.org/what-is-the-difference-between-the-old-generation-and-this-generation/>[สืบค้นเมื่อ 22 มิถุนายน พ.ศ.2564].
- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2553). **รัฐธรรมนูญกับการเมืองไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ. (2545). **วิธีชีวิต วิธีสู้ : ขบวนการประชาชนร่วมสมัย**. เชียงใหม่: ตรีสวี (ซิลค์เวอร์มบุคส์).
- ประชาไท. (2558). **ต่อสู้ 32 ปี “ไฮ ขันจันทา” และผู้ได้รับผลกระทบอ่างเก็บน้ำห้วยละห้า**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.prachatai.com/journal/2009/10/2616258> [สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2558].
- ประภาพร สีหา. (2564). **ความขัดแย้งทางการเมืองกับรัฐประหาร ปี พ.ศ.2557**. แหล่งที่มา <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/54956>. [สืบค้นเมื่อ 22 มิถุนายน พ.ศ.2564].
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2541). **การเมืองบนท้องถนน 99 วัน สมัชชาคนจน และประวัติศาสตร์การเดินขบวน ชุมนุมประท้วงในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเอริก.
- _____. (2550). **ทักษิณา-ประชานิยม: คู่มือรัฐประหาร และรัฐธรรมนูญสี่เหลือง**.
ฟ้าเดียวกัน ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2550).

_____ . (2552). **กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการสังคม**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ
ไฮน์ริชเบ็ลล์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.

ประภาส จารุเสถียร. (2534). **ฝากเรื่องราวไว้ให้ลูกหลาน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.

ประวิทย์ สายสงวนวงศ์. (2562). **การปรับตัวสู่ระบบราชการและการเกิดขึ้นของคนรุ่นใหม่ในภาค
อีสาน ก่อน พ.ศ. 2475**. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โรงเรียนนาย
ร้อยพระจุลจอมเกล้า ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 หน้าที่ 108-125.

ปิยะวรรณ ปานโต. (2564). **คณะราษฎร**. แหล่งที่มา [http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=](http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=คณะราษฎร_(ปิยะวรรณ_ปานโต))
[คณะราษฎร_\(ปิยะวรรณ_ปานโต\)](http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=คณะราษฎร_(ปิยะวรรณ_ปานโต)). (ฐานข้อมูลการเมืองการปกครองสถาบัน
พระปกเกล้า). [สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2564].

พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2564). **พลวัตความขัดแย้งทางการเมืองของไทย:**

ขุนนาง ทหาร นายทุน และประชาชน (1). แหล่งที่มา

<https://mgronline.com/daily/detail/9570000057637> [สืบค้นเมื่อวันที่ 8
พฤษภาคม พ.ศ.2564].

_____ . (2564). **พลวัตความขัดแย้งทางการเมืองของไทย:**

ขุนนาง ทหาร นายทุน และประชาชน (2). แหล่งที่มา

<https://mgronline.com/daily/detail/9570000060690> [สืบค้นเมื่อวันที่ 8
พฤษภาคม พ.ศ.2564].

_____ . (2564). **พลวัตความขัดแย้งทางการเมืองของไทย:**

ขุนนาง ทหาร นายทุน และประชาชน (3). แหล่งที่มา

<https://mgronline.com/daily/detail/9570000063626> [สืบค้นเมื่อวันที่ 8
พฤษภาคม พ.ศ.2564].

_____ . (2564). **พลวัตความขัดแย้งทางการเมืองของไทย:**

ขุนนาง ทหาร นายทุน และประชาชน (4). แหล่งที่มา

<https://mgronline.com/daily/detail/9570000066657> [สืบค้นเมื่อวันที่ 8
พฤษภาคม พ.ศ.2564].

- _____ . (2564). **พลวัตความขัดแย้งทางการเมืองของไทย:**
 ชุมนาง ทหาร นายทุน และประชาชน (5). แหล่งที่มา
<https://mgronline.com/daily/detail/9570000069669> [สืบค้นเมื่อวันที่ 8
 พฤษภาคม พ.ศ.2564].
- _____ . (2564). **พลวัตความขัดแย้งทางการเมืองของไทย:**
 ชุมนาง ทหาร นายทุน และประชาชน (6). แหล่งที่มา
<https://mgronline.com/daily/detail/9570000072650> [สืบค้นเมื่อวันที่ 8
 พฤษภาคม พ.ศ.2564].
- _____ . (2564). **พลวัตความขัดแย้งทางการเมืองของไทย:**
 ชุมนาง ทหาร นายทุน และประชาชน (จบ). แหล่งที่มา
<https://mgronline.com/daily/detail/9570000078508> [สืบค้นเมื่อวันที่ 8
 พฤษภาคม พ.ศ.2564].
- พฤทธิसान ชุมพล. มรว. (2564). **กบฏบวรเดช.** แหล่งที่มา
<http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=กบฏบวรเดช>. (ฐานข้อมูลการเมืองการ
 ปกครองสถาบันพระปกเกล้า). [สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2564].
- ภิญญพันธ์ พจนะลาวัณย์. (2560). **เทศบาลกับแนวคิดเมืองของราษฎร หลังปฏิวัติสยาม 2475.**
 วารสารหน้าจั่ว ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-ธันวาคม) หน้า 122-149.
- มณีมัย ทองอยู่. (2546). **การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจชาวนาอีสาน กรณีศึกษา ชาวนาลุ่มน้ำ
 พอง.** กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- มติชนออนไลน์. (2564ก). **จิวเล่าเรื่องป่า (6) เบื้องหลังปราบกบฏอังเดร์ก.** แหล่งที่มา
https://www.matichonweekly.com/special-report/article_261977 [สืบค้นเมื่อ 22
 มิถุนายน พ.ศ.2564].
- _____ . (2564ข). **บทบาทพลเมืองสยาม ในการปราบกบฏบวรเดช 2476.** แหล่งที่มา
https://www.matichon.co.th/prachachuen/news_315899. [สืบค้นเมื่อ 22
 พฤษภาคม พ.ศ.2564].

- _____ . (2564ค). **ย้อนรอย ม็อบการเมือง จาก พรม.ถึง กปปส.** แหล่งที่มา https://www.matichon.co.th/politics/news_620043. [สืบค้นเมื่อ 22 มิถุนายน พ.ศ.2564].
- ยุทธพร อิศรชัย. (2561). **มวลชนาธิปไตย.** (ออนไลน์). แหล่งที่มา <https://prachatai.com/journal/2010/04/28834> [สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2561].
- ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว. (2562). **โครงการพระราชรัฐ: นโยบายเชิงประชานิยมภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับการสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.).** วารสารบริหารรัฐกิจ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 หน้าที่ 113-139.
- ลิขิต อีร์เวคิน. (2558). **ทิศทางการปฏิรูปการเมืองไทย: ทางออกหรือทางตัน.** กรุงเทพฯ: ประชาไท.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2559). **ประชาธิปไตยในทศวรรษใหม่.** กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สิทธิพันธ์ พุทธหุน. (2549). **สังคมวิทยาการเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สิริพรรณ นกสวน และ เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา. (2546). **คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิต บุญบงการ. **หน่วยที่ 1 แนวความคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางการเมือง.** เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาปัญหาพัฒนาการทางการเมืองไทย หน่วยที่ 1-7. พิมพ์ครั้งที่ 8. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุพัตรา จิตตเสถียร. (2553). **การแก้ไขปัญหาความรุนแรงทางการเมืองของไทย: พบทางตันจริงหรือ.** วารสารสถาบันพระปกเกล้า ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-เมษายน พ.ศ.2553.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2553). **การเมือง: แนวความคิดและการพัฒนา.** พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- _____ . (2554). **การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา.** พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.
- สมเด็จพระยามหาราชานุภาพ. (2485). **นิทานโบราณคดี.** พระนคร: กรมศิลปากร.
- _____ . (2505). **เที่ยวตามทางรถไฟ และรวมเรื่องเมืองนครราชสีมา.** พระนคร: กรมศิลปากร.

- เสนีย์ คำสุข. (2550). **ปัญหาการพัฒนาประชาธิปไตยไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- เสกสรร ประเสริฐกุล. (2548). **การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย**.
กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สนธิ เตชานันท์. (2530). **แผนพัฒนาการเมืองไปสู่ระบอบการปกครองประชาธิปไตยตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2469-2475)**.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รัฐสภา.
- สำนักข่าวอิสรา. (2564). **นปช.ชุมนุม 10 พ.ค. อยู่สู้ยาวจนชนะ เกรงใจ “ปู” ยังไม่เชิญขึ้นปราศรัย**. แหล่งที่มา https://www.isranews.org/isranews-news/29269-udd_29269.html. [สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ.2564].
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2560). **สารน่ารู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญชุด การปฏิรูปประเทศ และการปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดนครราชสีมา. (2564). **ประกาศผลการเลือกตั้ง ส.ส. 24 มีนาคม 2562**. แหล่งที่มา https://www.ect.go.th/nakhonratchasima/ewt_news.php?nid=1490&filename=index. [สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2564].
- สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา. (2564). **ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดนครราชสีมา**. แหล่งที่มา <https://www2.nakhonratchasima.go.th/frontpage> (สืบค้นเมื่อ 20 พ.ค.2564).
- สุนทร ธนศิลป์พิชิต และคณะ. (2564). **แบบแผนกระบวนการสร้างอำนาจทางการเมืองภาคประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วารสารการเมืองการปกครอง ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 หน้า 1-14.
- วันชัย วัฒนศัพท์.(2550). **ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา**. ขอนแก่น: ศิริภักดิ์ออฟเซ็ท.
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. (2548). **หน่วยที่ 6 วัฒนธรรมทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทย**. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาสถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย หน่วยที่ 1-8. พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วิชาญ ทราญอ่อน. (2564). **การปฏิรูปการเมือง**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา <http://www.wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การปฏิรูปการเมือง> [สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2564].

- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. (2549). **บางหน้าในประวัติศาสตร์ไทย อัครชีวิตประวัตินิพนธ์ของรัฐบาลบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- วิภาวดี พันธุ์ยางน้อย. (2556). **ภูมิทัศน์ทางการเมืองของสังคมชนบทสมัยใหม่: ว่าด้วยการพัฒนา ความเหลื่อมล้ำ การเลือกตั้ง และวาทกรรมการซื้อสิทธิขายเสียง**. วารสารวิจัย สังคม. ปีที่ 36 ฉบับที่ 1 หน้า 95-120.
- เวียงรัฐ เนติโพธิ์. (2552). **โครงการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น : ผลกระทบต่อโครงการสร้างอำนาจ ในระดับท้องถิ่น : โครงการย่อยที่ 1. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.
- ศิลปวัฒนธรรม SILPA-MAG. (2564ก). **2 กรกฎาคม 2475: พระยามโนฯ ยื่นหนังสือขอ พระราชทานอภัย สืบเนื่องจากประกาศคณะราษฎร**. แหล่งที่มา https://www.silpa-mag.com/this-day-in-history/article_663 [สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2564].
- ศิลปวัฒนธรรม SILPA-MAG. (2564ข). **เรื่องปู่ๆ ของพ่อพระยาพหลฯ**. แหล่งที่มา https://www.silpa-mag.com/history/article_24386 [สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2564].
- เศรษฐวิวัฒน์ โชควรรกุล. (2560). **นักการเมืองถิ่นจังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- _____. (2562). **พลวัตการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของไทย**. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- หอสมุดมหาวิทยาลัยสยาม. (2564). **วันรัฐธรรมนูญ**. แหล่งที่มา <https://library.siam.edu/constitution-day/> [สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2564].
กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- หอประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2564). **พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่เวชชบัณฑิต**. แหล่งที่มา <http://www.memohall.chula.ac.th/article/พระบรมราโชวาท-พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว/>. [สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2564].
- อคิน รพีพัฒน์. (2551). **ชุมชนในสังคมไทย**. มติชนรายวัน. 18 กรกฎาคม 2551 หน้า 21.

อนุชิต สิงห์สุวรรณ. (2557). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการก่อเกิด “สำนักท้องถิ่นนิยม” ของคนอีสาน พ.ศ.2475 ถึง พ.ศ.2500. วารสารวิชาการแพรววาทศิลป์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2557) หน้า 9-30.

เอกวิทย์ มณีธร. (2554). รัฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : เอ็ม.ที.เพรส.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2546). ประชาสังคม : ประสบการณ์จากการอ่านและสอนที่จอห์นฮอปกินส์. กรุงเทพฯ : ทิปปิง พอยท์.

Almon, Gabriel, and Powell, Bingham G. (1966). **Comparative Politics: A Development Approach.** Boston: Little, Brown and Company.

_____. (1976). **Comparative Politics Today.** Boston: Little, Brown and Company.

_____. (1980). **Comparative Politics Today: A World View.** Boston: Little Brown and Company.

Almond, Gabriel and Sidney Verba. (1963). **The Civic Culture.** New Jersey: Princeton University Press.

_____. (1965). **The Civic Culture.** Boston: Little, Brown and Company.

Alvin, Toffler. (1980). **The Third Wave.** New York: William Morrow.

Apter, D.E. (1965). **The Politics of Modernization.** Chicago: The University of Chicago Press.

Black, C.E. (1966). **The Dynamics of Modernization.** New York: Harper and Row.

Biggerstaff, K. (1960). **Modernization and Early Modern China, in C.E. Black, ed., Comparative Modernization.** New York: The Free Press.

Calhoun, Craig. (2002). **Dictionary of the Social Sciences.** Oxford: Oxford University Press.

Crowth, Jonathan. (1995). **Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English.** Oxford: Oxford University Press.

Dahl, Robert. (1963). **Modern Political Analysis.** New Jersey: Prentice-Hall.

_____. (1970). **Modern Political Analysis.** New Jersey: Prentice-Hall, Inc.,

- Dawson, Richard and Prewitt, Denneth. (1969). **Political Socialization**. Boston: Little, Brown and Company.
- Harvey, David. (2007). **A Brief History of Neoliberalism**. Oxford: Oxford University Press.
- Huntington, Samuel P. (1963). **Political Order in Changing Societies**. Conn.: Yale University Press.
- Huntington, Samuel P. and Dominguez, Jorge. (1975). **Political Development**. In F. Greenstein and N. Polsby eds. *Macropolitical Theory, Handbook of Political Science Vol.3*. Mass: Addison Wesley.
- Huntington, Samuel, and Nelson, and Joan. (1976). **No Easy Choice**. Mass: Harvard University Press.
- Ivo, K. and Rosalind L. Feierabend and Betty A. Nesvold. (1969). **Social Change and Political Violence: Cross – National Patterns**, in H.D. Graham and T.R. Gurr (Eds). **Violence in America: Historical and Comparative Perspectives**. Washington D.C.: National Commission on the Causes and Prevention of Violence.
- Lehmbruch, Gerhard. (2001). **Governance and civil society in a Global Age**. Tokyo: Japan Center for International Exchange.
- Lipset, Seymour. (1963). **Political Man**. New York: Doubleday and Company.
- Mehden, Fred. (1969). **Politics of the Developing Nations**. New Jersey: Prentice Hall.
- Needler, Martin. (1968). “**Political Development and Socioeconomic Development : The Case of Latin America**”, *The American Political Science Review*, Vol. LXII. No. 4.
- Nie, Norman and Powell, Bingham and Prewitt, Kenneth. (1969). “**Social Structure and Political Participation : Development Relationships**”, in *American Political Science Review*.

- O'Connell, James. (1976). *The Concept of Modernization*, in C.E. Black, ed., *Comparative Modernization*. New York: The Free Press.
- Pye, Lucian. (1966). *Aspects of Political Development*. Boston: Little, Brown and Company.
- Pye, Lucian. (1968). "Political Culture", *International Encyclopedia of the Social Sciences*. New York: Mac Millan and the Free Press.
- Shils, E. (1965). *Political Development in the New States*. The Hague: Mouton and Company.
- The Standard. (2564). เลือกตั้งครั้งแรกในรอบ 8 ปีหลังรัฐประหาร พล.อ.ประยุทธ์ ได้เป็นนายกฯ. แหล่งที่มา <https://thestandard.co/onthisday230364/> [สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2564].
- Tnews. (2564). "สุริยะใส" สรุบทเรียน "14 ตุลา" คุณค่าของประชาธิปไตยที่มากกว่าการเลือกตั้ง. แหล่งที่มา <https://www.tnews.co.th/contents/480966>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ.2564].
- Trueplookpanya. (2564). เกิดเหตุการณ์ "พฤษภาทมิฬ". แหล่งที่มา <http://www.trueplookpanya.com/blog/content/58819/-timhis-tim->. [สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ.2564].
- Verba, Sidney. (1965). "Comparative Political Culture," in Lucian W. Pye and Sidney Verba, ed., *Political Culture and Political Development*. New York: Princeton University Press.
- Weiner, Myron. (1971). "Political Participation : Crisis of The Political Process," in L. Binder and others, *Crisis and Sequences in Political Development*. New Jersey: Princeton University Press.

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ - นามสกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล
ตำแหน่ง	ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สังกัด	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
สถานที่ทำงาน	หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2555	รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
พ.ศ. 2548	บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บริหารธุรกิจ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2564	ประกาศนียบัตรบัณฑิตการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ที่ คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) รับรอง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
พ.ศ. 2562	ประกาศนียบัตรบัณฑิตกฎหมายปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง ชั้นสูงตามมาตรฐานที่คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง (กศ.ป.) รับรอง มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2545	เศรษฐศาสตรบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ژیญบุรี